تصوير ابو عبد الرحمن الكردي

نەوشیروان مستەفا ئەمین

لە کەناری دانوبەوە بۆ خڕی ناوزەنگ

دیوی ناوەوەی رووداوەکانی کوردستانی عیراق

١٩٧٥-١٩٧٨

خودایا ! بەسیە ئیتر لابەری دەیجوری ئیضمیحلال
طلوعي پێ بکە خـــورشیدی ڕۆژی پاکی ئیستقبال
لەگەل خولیای هیجرتدا بەسەر چو عومری شیرینم
دەسا نۆبەی ویصالە ,ئاه.....
ئەی ئومێدی ئیستسقلال !

(م.نوري ١٩٩٢)

چاپ و بلاوکردنەوەی:

Postfach 210231
10502 Berlin
Germany

ناوەرۆک

پێشەکی ل ٥

ڤییەننا: بوکی رازاوە

شاری ڤییەننا. کورد لە ڤییەننا. زەبیحی. سەردانی ولاتان. دەسپێکردنەوەی شەری بەعس - کورد. هەولی ژێر بە ژێر بو ڕێککەوتنی شا - صەددام. ڕێککەوتنی جەزایر. کرونولوجی روژانی ئاشبەتال. مەلا مستەفا و گفتوگوی روژنامەوانی. دامەزراندنی یەکیتی. هاتنی شازاد. سەفەری عیصمەت شەریف بو عیراق. کونگرەی کومەلەی خویندکاران. پەنابەری کورد لە ئەوروپا. کوبونەوەی دستەی دامەزرینەر. ل ٧ - ٦١

شام: مەکۆی خۆسازدان

کوبونەوەی دستەی دامەزرینەر لە شام. کومیتەی هەریمەکان. توع. راپورتی پاپەک. ڕێکخراوە کوردیەکانی تورکیا. کاری فیکری و بلاوکراوەکانی یەکیتی. ڕێکخستنی پیشمەرگە لە جزیرە. ستراتیجی صەددام لە کوردستان دا. بەرنامەی یەکیتی. دسپیکردنەوەی خەباتی چەکدار. نەجو. کیشەی ق م و کوسپەکانی تر. نامەی مامجەلال بۆ: مسعود، ئیدریس، عەلی عەبدوللا. بنکەی یەکیتی لە جزیرە. یەزیدییەکان. کتیبەکەی محمد طلب هلال. ڕێکخراوە کوردییەکانی سوریا. سەرەنجامی مەفرەزەکانی بادینان. ریپیوانیکی سەرنەکەوتو. هەلواسینی شەهاب و هاوریکانی. نامەکانی بارزانی بو کارتەر. دانانی ئیسماعیل تایە بو سەرکردایەتی فەیلەقی یەک، یەکەمین ڕێککەوتنی یەکیتی و ق م. ل ٦٣ - ١٣٣

برادوست: یەککگرتنەوەی براکان

خالید سەعید لە برادوست. ناوچەی برادوست و گەشەپیدانی. ستراتیجی فەیلەقی یەک بو کوژاندنەوەی جولانەوەکە. دەزگای تایبەتی لیکولینەوەی کەرکوک. دانانی بنکە. ق م ڕێککەوتنەکەی شام بە نەبو دائەنی. هینانی وەجبەی یەکەمی چەک. گەرانەوەی مامجەلال. گیروگرفتی سیاسی و، لوجستیکی. یەکەمین کوبونەوەی کومیتەی سەرکردایەتی. ڕێکخستنەوەی پیشمەرگە و کاروباری ڕێکخراوەیی. داهینانی نەریتی جاش - پیشمەرگە. کوشتنی حەسەن خوشناو. گفتوگوی یەکیتی - بەعس. چولکردنی برادوست. ل ١٣٥ - ١٩٠

له نزیک سلیمانی: گەرانی بەردەوام

لە شەمەزینانەوە بۆ شارباژێر. ناوی شوێن. بەنداوی دوکان. دولی جافەتی. ریکخستنەوەی کاروباری هەرێم. زەردە و دەرزی. ق م لە ناوچەی سلیمانی. هاتنی خالید و شیخ حسێن بۆ ناوچەی سلیمانی. پاسوک. شەخان. شلێر. کوژرانی ئارام. تێکەوتن لە چنگنیان. راوەکەو. زێ ی پچوک. ل ١٩١ - ٢٤٥

نزکان: سەرەتای کارەسات

شەری دەشتبەو. کۆبونەوەی کادرەکانی کومەلە. کیشە لە ناو بزوتنەوەدا. دەفتەری سەروەری. راگویزانی سنور. دوەمین کوبونەوەی کومیتەی سەرکردایەتی. گەرانەوە بۆ ناوچەی ٣ سنور. دیسانەوە ق م. بە ری کەوتنی هیزەکانی یەکیتی بو ٣ سنور. ل ٢٤٧ - ٢٧٦

هەکاری: شانوی کارەسات

هیزە چەکدارەکانی عیراق، ئیران، تورکیا. دژوارییەکانی ریگا. شەری بازی. کشانەوە و لەتوپەت بون. دوایین شەر و نە ناوچونی یەکجاری. ل ٢٧٧ - ٢٩٥

قەندیل: هەستانەوە

دولەتی و مراد شیریژ. هەوالنامە. دولی بالەییان. سەراسێ و شەوبیداری. کوشتنی عەلی عسکەری و خالید سەعید و شیخ حسێن. کوری روژنامەوانی صەددام. ٣ حاجی. زلکردنی دوژمن. ماموستا عەزیز لە داوی دوژمن دا. مفە حەیاتەکە. «تقییم» ەکەی د. مەحمود. هەلگرتن - رەدوکەوتن. نائارامی لە جەزیرەی ئارام دا. بوشایی سیاسی لە کوردستانی ئیران دا. هەستانەوەی سیاسی، پیشمەرگەیی، ریکخراوەیی.. یەکیتی. ل ٢٩٧ - ٣٥٦

خری ناوزەنگ: پایتەختی شورش

کوبونەوەی کادرەکانی کومەلە. شەری شینی. دامەزراندنی بنکەکانی سەرکردایەتی. ل ٣٥٧ - ٣٦٢

بەلگە

پیشەکی

ئەم کتێبە ئەلقەی یەکەمە لە زنجیرەیەکی پێنج ئەلقەیی، کە چیرۆکەکانی دیوی ناوەوەی رووداوەکانی سالانی ١٩٧٥ - ١٩٩٦ ی کوردستانی عیراق ئەگێرێتەوە. ئەگەر خوای گەورە یار و جەوهەری شیرین باقی بێ، بە دوای یەک دا بلاویان ئەکەمەوە.

*

رووداوەکانم لە روانگەی خۆمەوە بە شێوەی «ریپۆرتاجی رۆژنامەوان» نوسیوەتەوە. ئەبالی گشت هەوال و دەنگوباسەکانی، ئاگاداری و زانیارییەکانی، بیر و بۆچونەکانی، سەرنج و تێبینیەکانی، گێرانەوە و هەلسەنگاندنەکانی... بە تەنیا لە ئەستۆی خۆم دایە.

بێگومان من لە نوسینەکەم دا ناتوانم بێلایەن بم، چونکە خۆم لە کێشەکان دا لایەن بوم، بۆیە لە باتی ئەوەی خوێنەر رەخنەی بێلایەن نەبونم لێ بگرێ، باشترە داوا لە کەسانی پەیوەندیدار بکا ئەوانیش بیرەوەرییەکانی خۆیان لە باری سەرنجی خۆیانەوە بنوسنەوە.

*

کاتی خۆی من جێگایەکی ئەمینم نەبو نامە و نوسراو و بەلگەی تێ دا هەلبگرم، لە بەر ئەوە زۆر کەم شتم هەلئەگرت، بە تایبەتی بەیان و بلاوکراوە و کتێب و گۆڤار و رۆژنامە... و، ئەوی هەلیشم گرت بو سالی ١٩٩٠ هەمویم تێکەلاوی ئارشیفە دەولەمەندەکەی مام جەلال کرد. ئەو ماوەیەی خەریکی نوسینی ئەم ئەلقەیە بوم، دەستم نەیانگەیشتێ. نەیشمویست بەو هۆیەوە دوای بخەم. کێ ئەزانی چەند ئەژی و، چۆن و کەی و لە کوێ ئەمرێ؟ ویستم تا خۆم زیندوم و، زۆر لەوانەی ناویان لەم پێنج ئەلقەیەدا دێ زیندون، بلاو ببێتەوە.

لێرەدا بە پێویستی ئەزانم لە ناخی دلەوە سپاسی هەردو دۆستی بەرێزم: د. فوئاد مەعصوم و، د. لەطیف رشید بکەم. هەردوکیان بەوپەری دلسۆزییەوە ئارشیفەکانی خۆیان خستە بەردەستم بۆ ئەم نوسینە کەلکیان لێ وەربگرم. ئەگەر چاکەی ئەو دو جوامێرە نەبوایە ئەم کارەم بەمجۆرە بۆ تەواو نەئەکرا.

لەندەن، ١ ی شوباتی ١٩٩٧

نەوشیروان

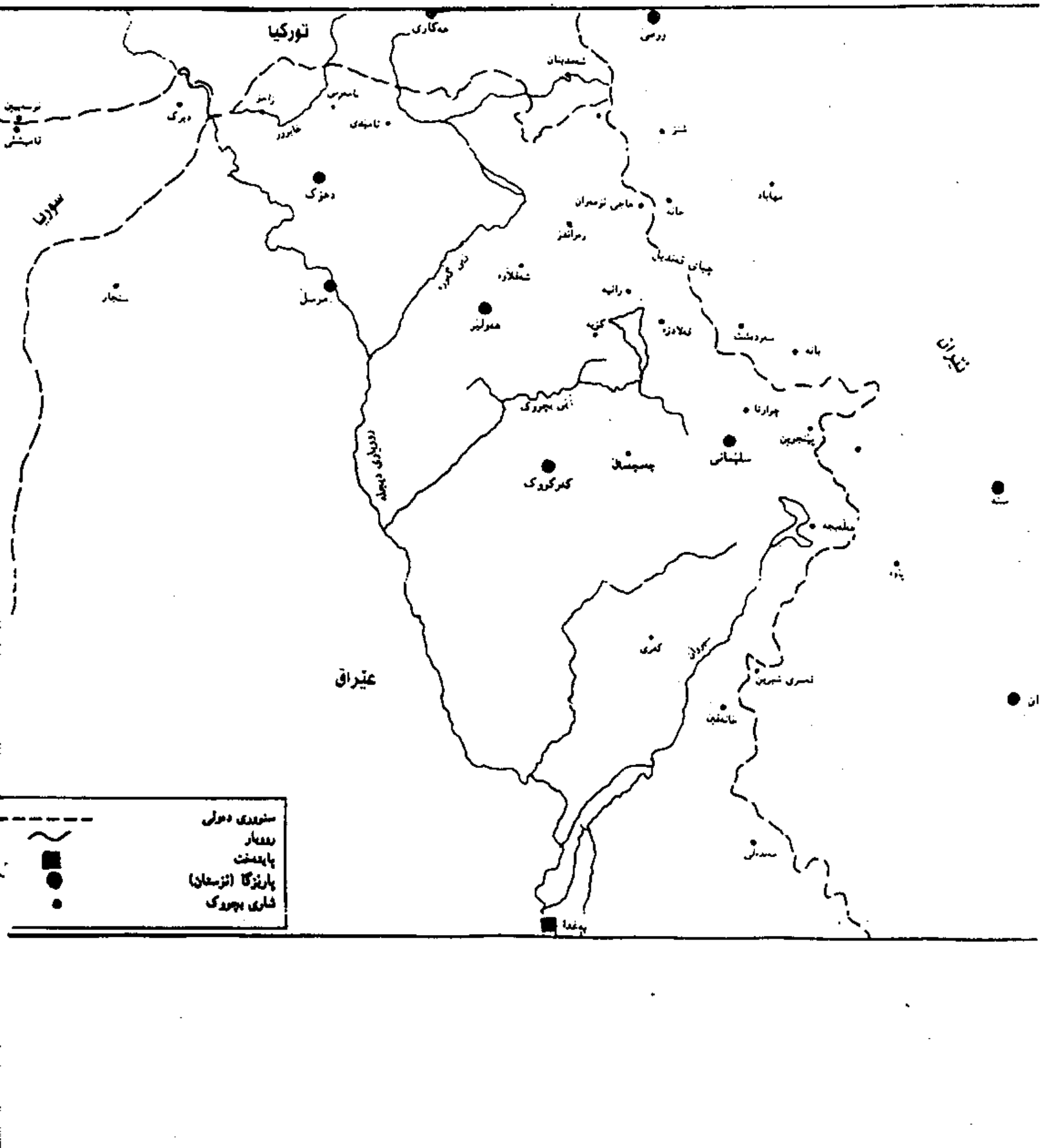

تورکیا
سوریا
ئێران
عێراق
دهۆک
موسڵ
هەولێر
کەرکووک
چەمچەماڵ
سلێمانی
بەغدا
سنووری دەوڵی
ڕووبار
پایتەخت
پارێزگا (ئۆستان)
شاری بچووک

ڤیەننا: بوکی رازاوە

*

مارتی سالی ١٩٧٥ کە تاشبەتال بو، ٣ سال زیاتر بو من لە ڤیەننا بوم.

ئەوسا کوردی عیراق لە ئەوروپا بە گشتی و، لە نەمسە بە تایبەتی زور کەم بون. ئەوانەی لە ڤیەننا بون بە پەنجەی دەس ئەژمیردران:

کونترینیان د. وریا رەواندزی بو کە لە سەرەتای پەنجاکانەوە لەوی جیگیر بوبو و پزیشکی پسپوری نەخوشییەکانی هەناو بو. عومەر دزەیی لە سەفارەتی عیراق کاروباری وەرگیرانی روژنامەوانی ئەکرد. وریای ئەحمەدی قازی و بەختیاری برای. وریا لەشەستەکانەوە لەوی ئەژیا و کاری ئەکرد. فوئادی مەلا مەحمود سەرەتای حەفتاکان چوبوە ڤیەننا. فوئاد هاورییەکی زور نزیک و خوشەویستم بو، بە خوشیی ئەوەوە منیش چو بوم بو ئەوی. دوایی‌تر یەکدوکەسی تریش هاتن.

ژمارەی کوردی ئیران لە کوردی عیراق کەمتر بو. لە ناو ئەوان دا کەریمی پیروتی دیار بو، کە تیکەلاوی کوردەکانی تر ئەبو.

ژمارەی کوردەکانی سوریاش لە پەنجەی دەس تیپەری نەئەکرد.

ژمارەیەکی زور کریکاری کوردی تورکیا لە نەمسا بون. بەلام هیشتا جولانەوەی سیاسییان تی نەکەوت بو. زور کەم بەشداری چالاکی سیاسی ئەبون.

لە ناو ئەم کومەلە کوردییە پچوکەدا چەند کەسی لە کوردەکانی سوریا لە هەموان چالاکتر بون. هەندیکیان بوبون بە ئەندام و بەرپرس لە پ د ک ی عیراق و کومەلەی خویندکاران دا. کاریان بو ئەوان ئەکرد.

ئیمە: کوردەکانی عیراق، ئەگەرچی ناوبەناو یەکتریمان ئەبینی و ئەچوین بو گەران و پیاسە و سەیران و، هەمو نەوروزی ئاهەنگمان ئەگیرا و، ئەگەر بونەیەکی گرنگ بهاتایەتە پیشەوە کو ئەبوینەوە، بەلام هەر کەس خەریکی کار و ژیانی تایبەتی خوی بو. یەکیکی تازەی وەکو من ئەبو بو راپەراندنی کارەکانی خوی پشت بە خوی ببەستی. هەول بدا بە زویی زمان فیر ببی و، شارەزایی پەیدا بکاو، ئاسیاو بو خوی بدوزیتەوە.

نە من و نە هیچکام لە کوردەکانی عیراق ئەوسا نەبوون بە پەنابەری سیاسی. پەنابەری سیاسی لە ناو کوردەکانی عیراق دا هەر نەبو، یان ئەگەر بویی زور دەگمەن بو.

من خویندکار بوم لە زانستگای ڤیەننا، کە یەکیکە لە زانستگا کونەکانی

ئەورووپا. وەزارەتی خوێندنی بەرز موافەقەتی بۆ کرد بووم لە یەک کات دا دوو خوێندن تەواو بکەم: زانستی سیاسەت لە «فاکولتێتی فەلسەفە» و، پەیوەندی ناودەوڵەتان لە «فاکولتێتی قانون». مامۆستای سیاسەتم پرۆفیسۆری زانستگا «هاینریک شنایدەر»، سەرۆکی ئینستیتوتی پۆلیتۆلۆگی و، مامۆستای پەیوەندی ناو دەوڵەتانم پرۆفیسۆری زانستگا «شتیفان ڤێروستا»، سەرۆکی ئینستیتوتی قانونی ناودەوڵەتان بوو. دۆستایەتیم لە گەڵ هەردوو پرۆفیسۆر و، هەندێ لە مامۆستاکانی تر و، لە گەڵ زۆر خوێندکاری نەمسایی دامەزراند بوو. وا باوە کە نەمسایی گیانی خۆبەزلزانینیان تێ دایە و، بە چاوی سووک سەیری بیگانە، تەنانەت، هی ئەورووپاییش ئەکەن، بەڵام کە تێکەڵاویان ئەبی ئەم قسەیە هیچ مەعنایەکی نامێنێ. ناسک و قسەخۆش و میواندۆستن. لە دۆستایەتی دا دڵسۆز و سەرراستن. لە پێویستی دا بە پێ ی توانا بە دەنگتەوە دێن.

سەرەتا چەند جاری جێگۆڕکێم کرد لەم ژوورەوە بۆ ژوورێکی تر. پاشان جێگیر بووم. ساڵی زیاتر لە ڤلاتێکی سەر شەقامی گشتی «گوێرتل» و، پاشماوەی ماوەی مانەوەم لە ڤیەننا لە ژوورێکی «خانووی جیهانیی خوێندکاران» بووم لە شەقامی «شتارکفرێدگاسە». خانووەکەمان هی ژووری بازرگانی بوو، جێگاکەمان تا بڵێ ی خۆش و، کەشی ناو خانووەکە بۆ خوێندن و لێکۆڵینەوە نموونەیی بوو. هەموو خوێندکارێک ژوورێکی سەربەخۆی هەبوو. تەوالێت و شوێنی دروستکردنی خواردنی هەر ۱۰ خوێندکار پێکەوە بوو. باخی گەورە، ئەستێڵی مەلە، مەیدانی یاری، هۆڵی ئاهەنگ، شوێنی تایبەتی تەماشای تەلەڤزیۆن، قاوەخانە و ڕێستورانتی تێ دا بوو. ئوتێلێکی ڕێکوپێکی پچووکیش لە ناو بلۆکی ئەم خانووانەدا تەرخان کرا بوو بۆ میوانی خوێندکارەکان. کاتی وچانی هاوینەی زانستگا هەموو خانووەکانیان ئەکرد بە ئوتێلی تووریستی. کاتی خۆی کە لە زانستگای بەغداد ئەمخوێند ماوەیەکی کورت لە «مدینە الرشاد» بووم، خۆمم پێ نەگیرا، بە جێم هێشت، دوا ساڵی لە «دار الطلبە» بووم، گوایە ئەمە باشترین خانووی خوێندکاران بوو، تەرخان کرا بوو بۆ خوێندکارانی دوا پۆلی زانستگا، ٦ خوێندکار پێکەوە لە یەک ژووردا بووین.

زانستگای ڤیەننا وەرزشی بۆ هەموو خوێندکارەکانی لە هەر تەمەن و، پلەیەکی شارەزایی و، لە هەر بابەتێکی خوێندن دا بوایە، دابین کرد بوو. من بە منداڵی وەرزشکار نەبووم. باوکیشم هەرگیز هانی نەدابووم بۆ یاری و وەرزش. بەڵام لە نەمسا تێگەیشتم وەرزش بەشێکی پێویست و گرنگی ژیانە.

دارستانی ڤیەننا «ڤینەر ڤالد» زۆر دوور نەبوو لە خانووەکەمانەوە. زۆر جار بۆ پیاسەی درێژ ئەچووم بۆ ئەوێ. لێرەوارێکی چڕوپڕ و فراوان بوو. بە پێ ی ڕۆیشتن وەرزشێکی

باو بو، زور کەس بو ئەم وەرزشە ئەهاتن بو ئەوی و، هەندێکیان بە درێژایی روژەکە لەوی ئەمانەوە. جگە لەمەش لە زانستگا چو بومە کورسی دو جور وەرزشی خوشەوە: جومناستیک و شاخەوانی.

بو هەردو باری جلوبەرگ و کەلوپەلی تایبەتی خوی پێویست بو.

جومناستیک لە هولەکانی ناو زانستگا و، لە روژانی خوێندن دا بو، بەلام شاخەوانی لە روژانی کوتایی هەفتە و، لە شاخەکانی دەوروەی ڤیەننا بو، زور جار شەوانی یەکشەممە لە شاخ ئەماینەوە. لەو ولاتە شاخاوییانە، لە کونەوە خێرومەندەکان خانوی زوریان لە چیاکان دروست کردوە. رێبوار و راوکەر و شوانەکان بە شەو وەکو «نوا» یەکی گەرم و ئەمین تیایان دا ئەمیننەوە.

شاخەوانیی لە ئەمسا باو بو. چەندین یانەی هەبو. راهێنەرەکانی ئێمە هەر یەکەیان مەشقی بە گروپێکی ٦ کەسی ئەکرد و، ئەیان کردین بە تاقمی دوکەسی. هەردوکەس پێکەوە بە شاخ دا هەلئەگەران بو ئەوەی لە کاتی پێویست دا یارمەتی یەکتری بدەن. هەندێ لەو شوێنانەی مەشقمان لێ ئەکرد گوری ئەوانەی لێ بو کە لە شاخەکە هەلدێرا بون. راهێنەرەکانی ئێمە هەمو کەسانی لێهاتوی شارەزا و، لەوانە بون بە هیمالایادا هەلگەرا بون.

لە هەردو وەرزش دا من نەشارەزا بوم. لە سەرەتاوە دەستم پێ کرد و، تا گەیشتمە قوناغی ناوەنجی رویشتم، ئیتر وازم لێ هێنان.

سواری یەکێکە لە وەرزشە ئاریستوکراتیەکانی خەلکی ئەمسا. لە کونەوە فێرگەیەکی سواری بە ناوبانگی لێ یە ناوی: «فێرگەی سواریی ئیسپانی» یە و، رسەنێکی تایبەتی ئەسپیشیان هەیە. هاورێیەکم هەبو حەزی لە سواری ئەکرد. جارێکیان پێکەوە چوین بو یانەیەکی سواری بو چەند سەعاتێک ولاخیان لێ بە کری بگرین. کابرای ولاخدار لە منی پرسی: «سواری ئەزانیت؟». وتم : «بەلێ». ئەسپێکی بو هێنام وتی: «سواری بە!». منیش یەکسەر خوم هەلدایە سەر پشتی. هێشتا بە سەر پشتی ئەسپەکەوە بوم لێ ی پرسیم ئەگەر ویستم غاری پێ بکەم چی لێ ئەکەم.

منیش وتم: «بە پاژنەی پێلاوەکانم لە ورگی ئەژەنم».

کابرا یەکسەر وتی: «دابەزە!». دابەزیم. وتی: «هەرگیز ولاخ بە تو نادەم سواری بیت».

قسەکەیم بەلاوە سەیر بو وتم: «بوچی؟»

وتی: «من ولاخەکانم بە نوقل و پسکیت بە خێو ئەکەم، جەنابیشت لێ یان

ئەدەی، لیرە لە ولاخ نادەن بە رەشمەکەی ئیشارەتی ئەدەنی»

چەندی لە گەلی خەریک بوم کابرا ئەی سەلاند، وتی: «تو بە لیدانی راهاتویت، تازە ناتوانی شیوەی سواری خوت بگوری»

*

ڤیەننا یەکیکە لە شارە هەرە خوشەکانی دنیا.

ناوەندیکی گرنگی دیپلوماسی و موسیقا و فەلسەفە بوە و، ئیستاش ناوەندیکی خوشبی توریزمە. سەدان فەیلەسوف، زانا، سیاسی، موسیقار، ئەدیبی گەورەی تی دا هەلکەوتوە کە ناویانگیان بە هەمو دنیادا بلاو بوتەوە. تەنانەت هیتلەریش نەمسایی بوە.

خەلکی ڤیەننا ئیستاش شانازی بەوەوە ئەکەن کە دو جار ئوردوی زەبەللاحی تورکیان لە بەر دیوارەکانی شارەکەیان دا شکاندوە و، نەیانهیشتوە شارەکەیان داگیر بکری. یەکی لە موزەخانەکانی بو ئەم شەرانە تەرخان کراوە. دەواری ئاغاکانی کوردیشی تی دایە کە لە ئوردوگای تورک دا، دوای شکاندنیان، بە تالان گیراوە.

بارەگای ریکخراوی «ئوپیک» و، چەندین ریکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان لەوانە «دەزگای جیهانیی وزەی ئوتوم» لە ڤیەننایە. نەتەوە یەکگرتوەکان شاریکی تایبەتییان لە ناو ڤیەننادا هەیە.

ڤیەننا دەیان کوشکی دیرینی شاهانە و، دەیان موزەخانەی جوراوجور و، دەیان پارکی رەنگینی خوشی تی دایە. بورگ تیئاتر، شتاتس ئوپەر، کونسەرت هاوس... ۳ جیگای کەم وینەن لە دنیادا. رازاندنەوەی دەرودیوار و بنمیچی بیناکان و، کورسی و پەردە و کەلوپەلی ناوی. تەماشاکەران: ئافرەتەکان، هەمو جوانترین و گرانترین جلوبەرگیان لە بەر کردوە و، پیاوەکان هەمو بە قاتی رەش و کراسی سپی و بوینباخەوە، لە وچانەکانی نیوان پەردەکان دا، هیمن و بیدەنگ، لەسەر خو و، بە ریز و سەربەرزییەوە بە یەک دا دین و ئەچن. من کە ئەچوم بو ئەم شوینانە وام ئەزانی لە دەرباری قەیسەر دام. لە ناو ئەو پارچانەدا کە ئەو سەردەمە بو تەماشا کردنی چوم: «ئایدە» و، «زەماوەندی شای قەرەجەکان» ی شتراوس بو.

لە سەر جادەی بەناوبانگی «رینگ» باخی شار هەیە. دەرگایەکی سەفارەتی عیراقی بەرامبەر بە دەرگایەکی ئەم باخە بو. تیپیکی موسیقا لەم باخەدا تایبەت بو بە دوبارەکردنەوەی ئاوازەکانی شتراوس. من هەندی جار بە تایبەتی بو گوی گرتن لەم ئاوازە خوشانە بە تایبەتی پارچەی «دانوبی شین» ئەچوم بو باخی شار.

«پراتەر شتیرن» کە شاری یارییە و، باخی «شوینبرون» کە کوشکی قەرالیچە

ماریا تریزا بوه و، «تیبیر گارتن» که بیشەلانی درندە و مەلی کیوییە، لە شوینە خوشەکانی گەران و سەیران بون.

زورم حەز لە دانیشتنی روژانەی قاوەخانەکانی ڤیەننا بو. دانیشتنی قاوەخانەکانی تام و لەززەتیکی تایبەتی هەیە. شیرینی و کاری هەویری نایابیان تی دا دەس ئەکەوی. ریکوپیک و هیمن و جوانن، سەرەرای ئەوەش زوربەی روژنامە و گوڤارەکانی نەمسا و ئەلمانیا و، هەندی جار هی ئەمەریکاو بەریتاناشی بە تازەیی لی دانراوە بو خویندنەوە. لەو شوینە خوشانەی کە حەزم ئەکرد شەوان لە گەڵ دوست و هاوری و، میوان بچم «ئوگوستینە کیلەر» و «١٢ ئەپوستل کیلەر» بە زستان و، مەیخانەکانی «گرینسینگ» بە هاوینان. ئەو جورە مەیخانانە شتی تایبەتی ڤیەننان. زور جار شەوان لە گەڵ فوئاد و عومەر ئەچوین بو ئەم شوینانە.

زور شوینی ناو ڤیەننا شارەزا بوم و، زور شار و ناوچەی نەمسە گەرام. چەند جاری چوم بو بورگنلاند، شتایەرمارک، تیروڵ و، شارەکانی لینتز، سالسبورگ، لەمەش دا بە زوری قەرزاری دوستیکی لینتزی: گیردا مارکس بوم. جگە لەوەی زوری یارمەتی دام بو فیر بونی زمانی ئەلمانی، زوریش یارمەتی دام بو شارەزا بونی ژیانی کومەلایەتی و روشنبیری و هونەریی خەلکی نەمسا.

هەمو سالی ژوری بازرگانی یەکی لە هەریمەکانی نەمسا، خویندکارە بیانیەکانی خانوەکەی ئیمەیان بانگهیشتن ئەکرد بو سەردانی ناوچەکە و، پیشان دانی نیشانە پیشەسازی و بازرگانی و توریستی و روشنبیریەکانی. جاریکیان منیش لە گەلیان چوم بو «شتایەرمارک» حەفتەیەک ماینەوە. لەو شوینانەی پیشانیان داین: کارگەی دروستکردنی تفەنگ، کوتاڵ، مەکینەی کشتوکاڵ، ئیستگای بەرهەمهینانی کارەباوی... بو. چیاکانی کوردستان شوینی زور و لەباری لەو بابەتەی لی یە بو دامەزراندنی ئەو جورە ئیستگانەی لەم ناوچەیەدا بو بەرهەمهینانی کارەبا دایان نا بو.

گەلان بە جوری جیا جیا ریز لە پیاوە هەلکەوتوەکانیان ئەگرن. لە مەیدان و شەقام و باخ و کوشک و زانستگاکان دا بە سەدان پەیکەری پیاوە هەلکەوتوەکانیان داناوە و، شەقام و کولانیان بە ناوەوە ناو ناون. خانوی هەندیکیان کردوە بە «موزەخانە» بو تەماشاکردنی گشتی. ستالین ماوەیەک لە ڤیەننا ژیاوە. یاسە بە ناوبانگەکەی لە سەر «نەتەوە» لەوی نوسیوە. پلیتیک بە دیواری ئەو ماڵەدا هەلواسراوە لە سەری نوسراوە ستالین فلان ساڵ لەم خانوەدا ژیاوە و، یاسەکەی لە سەر نەتەوە لیرەدا نوسیوە.

سالسبورگ پایتەختی هاوینەی قەیسەرەکانی نەمسا بوە. شاریکی بچوکی خوشە.

هەمو سالی ئاهەنگی جیهانیی موسیقای لی ساز ئەکرا. تیپە بەناوبانگەکانی فیلهارمونیکا بەشداریان تی دا ئەکرد و، ئاوازە کلاسیکییەکانی موزارت، بیتهوڤن، هایدن، باخ، دفورشاک... تی دا دوبارە ئەکرایەوە. هاوڕی یەکی سالسبورگیم: توماس کراوس، چەند جاری بانگی کردم بو مالی خویان میوانی ئەو ئەبوم. ئەو فلاتەی کاتی خوی «موزارت» ی تی دا ژیا بو کرا بو بە موزەخانە. هەندی لە کەلوپەلەکانی و نوتەکانی و ئامرازە موسیقییەکانی لی دانرا بو.

*

ئەو ماوەیەی من لە ڤییەننا بوم هەندی لە کوردە ناسراوەکان بو گەشت و گەران سەردانی ڤییەننایان ئەکرد لەوانە: مامجەلال کە تازە ژنی گواست بوەوە، رەحمانی زەبیحی، رەشید عارف، سامی حسین ناظم، د. محمد باقر و، د. ئومید مەدحەت موبارەک، د. موراد عەزیز.

د. موراد چاکەی تایبەتی بە سەر منەوە هەبو. کاتی خوی لە بەغدا گیرم خوارد بو نەمئەتوانی دەربچم چونکە چەندین «مەنعی سەفەر» ی کون و تازەم لە سەر بو. د. موراد، بە هوی زەبیحییەوە، یارمەتی دام لە بەغدا دەرباز بوم.

سەرهەنگ نەواتی کە یەکی بو لە ئەفسەرانی بەشداری روداوەکانی ئازەربایجان و، ماوەیەکی دریژی لە سوڤییت و چین بە سەر برد بو. ماوەیەکیش لە بەغدا بو. لە گەل خیزانەکەی هاتە ڤییەننا. هاوسەرەکەی ناساغ بو. زەبیحی فوئاد و منی راسپارد بو یارمەتی بدەین. نەواتی پیاویکی روشنبیر و نەجیبزادە بو.

*

زەبیحی دو سال لە سەر یەک بو گەشتوگەران هات بو ڤییەننا. بەشیکی لە خوشی فوئادی مەلا مەحمود و من بو. هەردوجار زوری کاتەکەی لە گەل من و فوئاد بە سەر ئەبرد.

لیرەدا بە پیویستی ئەزانم لە ئاستی ئەم پیاوە گومناوەدا ئیستیک بکەم.

هەرچەندە تەمەن و بیروبوچونمان لە زور لایەنەوە جیاواز بو بەلام رەحمانی زەبیحی دوستیکی خوشەویست و دلسوزم بو. تیکوشەریکی کولنەدەری ریگەی کوردایەتی بو. زەبیحی لە سابلاخی موکریان لە دایک بوبو. بە گەنجی تیکەلاوی جولانەوەی کورد بوبو. یەکی بو لە دامەزرینەرانی کومەلەی «ژ ک» و، تا هەلوەشانەوەی سکرتیری بو. دوای ئەوە بو بە ئەندامی کومیتەی ناوەندی حیزبی دیموکراتی کوردستان. دامەزرینەری گوڤاری نهینی «نیشتمان» بو. زور وتاری سیاسی لە گوڤاری «نیشتمان: بلاوکەرەوەی بیری

کـومـەڵەی ژ ک» و ڕۆژنامـەی «کـوردسـتـان: بڵاوکـەرەوەی بیـری حـیـزبی دیمـوکـراتی کوردسـتان» دا بڵاو کرد بووەوە. دوای ڕوخانی حکومـەتی کوردسـتان لە مەهاباد بە نهێنی هاتبـوە عـیـراق. پاش مـاوەیەک لە عـیـراق ئاشکرا ئەبێ ئەچێ بو سـوریا. لـە سـوریا بە عەرەبی نامـیلکەیەکی نوسی بو بـە ناونیشـانی «الرد علی الکوسموپولیتـیـە» ویست بوی تیـا بسـەلمێنی کـورد بە گوێرەی تێگەیشـتنی سـتـالین نەتەوەیە. لە سـوریا بەشـدارییـەکی کـاریگەری کـرد بو هاندانی دامـەزراندنی «پارتی دیمـوکـراتی کـورد». پاشـان گـەڕایەوە کوردستانی عیراق لە ناو ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان کاری ئەکرد. ماوەیەک ئەندامی کـومیتـەی ناوەندی و مـەکـتـەبی سیـاسی بو. لە دەسپـێکردنی شـۆڕشی ئەیلول دا لێپرسراوی لقی کەرکوک و، دوایێتر لێپرسراوی لقی بەغداد بو.

زەبیـحی خـوێنەویست و دڵ و دەروون فـراوان و نەفس بەرز بو. هەتا بڵێی ی نتم بو. ڕوداوەکانی ژیانی سیاسی و ئەدەبی خوی باس نەئەکرد. تەنانەت ئەوەی ماوەی زووریشی بە سەردا تێ پەری بو.

زەبیـحی نوسـەر و ئەدیب و ڕۆژنامـەوان بو. چەندین زمـانی ئەزانی. زوور شـارەزای زمـان و ئەدەب و مـێـژووی کـورد بو. لە مـێـژ بو خـەریکی نوسـینی فـەرهەنگی کـوردی - کوردی بو. لە کوتایی شـەسـتـەکان دا منی ڕاسپـارد لە سلێمـانی «فـەرهەنگی مـەردوخ» و هەندێ شـتی تری لەو بابەتەی بو پەیدا بکەم. زوور جار سـاخکردنـەوە و لێکدانەوەی وشـەی سلێمانی و دەوروبەری لێ ئەپرسیم.

دوەم جـار کە بینیم زووری لە گـەڵ خـەریک بوم لە ڤـیـەننا بمێنێتـەوە تا خـەریکی تەواو کردنی فەرهەنگەکەی بێ. فوئاد و من پێشنیـارمان بو کرد بو خو خەریک کردن و دابینکردنی ژیانی، دوکانێکی کتێبفروشی کتـێبی عـەرەبی و فـارسی و تورکی دابنی و، ئێـمەش یارمـەتی بدەین. ئەوسا کتێبفروشی وەها لە ئەوروپا نەبو، یان ئەگەر هەشبوبی بە ناوبانگ نەبو. زەبیحی پێشنیارەکەی قوبوڵ نەکرد و سور بو لە سەر گەڕانەوەی بو عیراق. هەندێ بیـانوی هێنایەوە بو من قـانعکەر نەبو. بە تایبـەتی زەبیـحی خـەڵکی کـوردسـتـانی عیراق نەبو، ژن و منال و خزم و کەسوکاری لەوێ نەبو. هەتا مردیش هەر ڕەبەن بو.

مەلا مستەفای بارزانی ڕقی لێ ی بو، چونکە ئەو وەکو هەژار، خوی بە لای ئەودا نەخست بو.

سـەرانی دیمـوکـرات، بە تایبـەتی د. قـاسـملو، حـەزیان لە چارەی نـەئەکرد، چونکە کـاری لە گـەڵ ئەوان نـەکرد بو. زەبیـحی باوەری وابو هـەر کوردی کـەوتە هەر پارچەیەکـەوە پێویستە خزمەت بەو پارچەیە بکا.

حیزبی بەعس قینیان لی ی بو. چونکە بە دوستی مامجەلال و ئیبراهیم ئەحمەدیان دائەنا. جاریک گیرا و چەند مانگی لە زیندان دا بی سەروشوین بو. ئەشکەنجەی زوریان دا. هاوسەرەکەی جەنەرال تەیموری بەختیار بوی تی کەوت لە گرتن و مردن رزگاری کرد.

لە دوا سالەکانی تەمەنی دا هەلەیەکی سیاسی گەورەی کرد، چوە ناو یەکی لە حیزبە کارتونیەکانەوە، لە کاتیک دا نە ئەو پیویستی بە مە هەبو، وە نە لەو ریگایەشەوە ئەیتوانی خزمەتیکی کورد بکا.

دوای روخانی شا، زەبیحی سەردانی کوردستانی ئیرانی کرد. لە گوندی شینی جاریکی تر بینیمەوە. پیشنیارە کونەکەم بو دوبارە کردە: کە لەوی بمینیتەوە و خەریکی تەواو کردنی فەرهەنگەکەی بی. بە تایبەتی لەو کاتەدا تایپرایتەری تازە بابەت داهات بو، کومپیوتەر پیشکەوت بو، ئەیتوانی کەلکیان لی وەربگری. دیسان نەی سەلماند. مانەوەی پروژەی فەرهەنگەکە بە ناتەواوی خسارەتیکی گەورە بو بو زمانی کوردی. زەبیحی زورتر خوی بە تیکوشەر و سیاسی ئەزانی تا زمانەوان و ئەدیب، لە کاتیک دا کەم کەس زەبیحی وەکو تیکوشەری سیاسی ئەناسی، کەچی زور کەس وەکو زمانەوانیکی گەورە سەیری ئەکەن.

زەبیحی دو بەرگی لە فەرهەنگەکەی بلاو کردەوە. هەرچی دیویتی بە شاکاریکی زمانەوانی دائەنی. فریا نەکەوت بەرگەکانی تری بلاو بکاتەوە لە هەلومەرجیکی ئالوزدا لە ناوچەیەکی سنوری نیوان کوردستانی ئیران و عیراق بی سەروشوین بزر بو. وەکو ئەلین مسودەی بەرگەکانی تری فەرهەنگەکەی کەوتوتە لای دەزگا ئەمنیەکانی عیراق، چونکە مالەکەی لە بەغدا بو.

*

لەو کاتەوە کە چو بوم بو لیبەننا هەولم ئەدا خوم لە رووداوە سیاسیەکانی کوردستانی عیراق دور رابگرم. بەشداری هەندی لە کوبونەوەکانی خویندکاران ئەبوم بەلام کەم تیکەلاوی چالاکی پارتایەتی ئەبوم. بە دریژایی ئەو ماوەیەی لەوی ئەمخویند هاوبەشی هیچ کونگرەیەکی خویندکاران نەبوم و، بو هیچ کونفرەنسیکی پارتی نەچوم. زورتر لە گەل چەپەکانی ئیران تیکەلاو بوم. لەبەرئەوە عەرەبەکان وایان ئەزانی من ئیرانیم و، ئیرانیەکانیش، چونکە فارسیەکەم «غەلیز» بو وایان ئەزانی من ئەفغانیم.

ئەوسا لە نیوان کورد و حکومەتی بەعس دا هیشتا ئاشتی بو. نیوانی ئیمەش لە گەل سەفارەت ئاسایی بو. بو ئاهەنگە رەسمیەکانیان بانگیان ئەکردین. بە ریکوپیکی روژنامەکانی بەغداد: «الثورە» و «الجمهوریە» یان بو ئەناردم. بە هوی پارتیشەوە جاروبار

«التاخی» م ئەبینی. شازاد صائیب و بەختیاری برام بە ڕێکوپێکی گۆڤار و کتێبە کوردیەکانیان بۆ ئەناردم.

*

خوێندکارێکی کوردی سوریا نامیلکەیەکی کورتیلەی بە زمانی ئەلمانی لە ژێر ناوی: «کورد: گەلێکی بێ دەوڵەت» نوسی بو. هەندێ زانیاری سەرەتایی و گشتی لە سەر کورد و نیشتمانەکەی تێ دا بو. بۆ ناساندنی کورد بە کەسێکی ئەشارەزا شتێکی باش بو. نەخشەیەکی فراوانکراوی کوردستانی لە سەر بەرگەکەی کرد بو، لای خوارووی لە سەر خەلیج و لای ڕۆژئاوای گەیشت بوە سەر دەریای سپی ناوەڕاست. نامیلکەکە بە ناوی «لقی نەمسای کۆمەڵەی خوێندکاران» ەوە بڵاو ئەکرایەوە.

چەند جاری کۆبونەوەی لە سەر کرا و، ناوەڕۆکەکەی خرایە بەر باس و لێکۆڵینەوە. لە سەر نەخشەکەی کوردستان من هەندێ بۆچونم دەربڕی. کورتەی قسەکانم ئەمە بو: «ئەمجۆرە نەخشەیە گەلانی دراوسێ ئەترسێنی و، دژی کورد ئەیان وروژێنی، چونکە هەندێ شوێن خراوەتە ناو سنوری جوگرافی کوردستانەوە، ئێستا بە ئەرزی کورد دائانرێن، ڕەنگە هەبێ بڵێ: کورد هێشتا دەوڵەتی نیە چاوی بڕیوەتە ئەرزی گەلانی تر، ئەبێ ئەگەر دەوڵەت و لەشکری هەبێ چی بکا؟»

قسەیەکی زۆر کرا لە سەر دەسکاری نەخشەکە. چەند کەسی تریش قسەیان کرد. کوڕێک لە کۆڕەکەدا بو، ناوی «حەننان»، خەڵکی چیای کرمانج بو لە سوریا و، تەندروستی ئاژەڵی ئەخوێند. سور بو لە سەر هەڵوێستی خۆی، زۆر بە گەرمی دیفاعی لە باری سەرنجی خۆی ئەکرد، ئەیوت: «ئەوانە هەزار ساڵە کوردستان تاڵان ئەکەن، لە باتی تەعویضی ئەوە، من بە پارە لێ یان ڕازی نابم، ئەرزیان لێ وەرئەگرم». هەرچی کردمان و کۆشاین ئێستا و ئەوسا بیانوەکانی ئیمەی ئەسەلماند و پیلەبازییەکەی بەوە بڕییەوە: «ئەز دەڤ ژ بەحری بەر نادەم!»، واتە من دەس لە دەریا بەر نادەم. دەسکاری نەخشەکەی ئەکرد.

پێ ی وابو من گرنگیی هەبونی دەریا نازانم، و نازانم ئەبونی سنوری دەریایی چ کارێکی خراپی کردوتە سەر چارەنوسی سیاسی کورد، بۆیە من دەستم لێ بەر ئەدا و، ئەو دەستی لێ بەر نەئەدا.

*

ئەو کاتەی خەریکی ئامادەکردنی نامەی دکتورا بوم لە سەر: «پەیدا بون و گەشەکردنی بزوتنەوەی نەتەوەیی کورد» ڕوبەڕوی پرسیاری ئەبومەوە، ئەبو وەڵامێکی زانستیی بۆ بدۆزمەوە، ئەوەبو: «کورد بۆچی نەیتوانیوە دەوڵەتی تایبەتی خۆی

دابمەزرێنێ، لە کاتێک دا هەموو نەتەوە دراوسێکانی: عەرەب، فارس، تورک، ئەرمەنی.. دەوڵەتی خۆیان دامەزراندوە؟»

ئەمە پاسێکی قوڵ و، لێکۆڵینەوەی زۆری گەرەک بو، نوسەرانی کوردیش زۆر کەم و بە کورتی لێ ی دواون. لە ناو ئەوانەدا لەم مەسەلەیە دواون، لە کۆنەکان: ئەمیر شەرەفخانی بەتلیسی، ئەحمەدی خانی، حاجی قادری کۆیی و، لە ناو نوسەرانی هاوچەرخیش دا: ئەمین زەکی، عەلائەدین سجادی، جەمال نەبەز، مەسعود محەمەد.

نوسەرانی کۆن: هەمویان هۆیەکەیان گێڕاوەتەوە بو خۆخۆری کورد و تەفرەقە و نیفاق.

نوسەرانی هاوچەرخ: ئەمین زەکی لە «خولاصەیەکی تاریخی کورد و کوردستان» دا ئەیگێڕێتەوە بو «پێ نەگەیشتن» و نەبونی «عیلم و سەروەت» و، عەلائەدین سەجادی لە «شۆڕشەکانی کورد» ا بو «موسوڵمانەتی» کورد و، جەمال نەبەز لە «کوردستان و شۆڕشەکەی» دا بو نەبونی «دین یا مەزهەب» یکی تایبەتی بە کورد و، مەسعود محەمەد لە «حاجی قادری کۆیی» دا بو «نزیفی ئابوری» کە بە هۆی دراوسێ بە هێزەکانیەوە توشی کوردستان بوە.

هەر کەسێ لە مانە لە ئەنجامی لێکدانەوەی قوڵ و درێژی خۆی دا ئەم ئەنجامەی هەڵهێنجاوە و، بیانوی خۆی هەیە بو سەلماندنی، بەلام هیچکامیان درێژەیان بە پاسەکەیان نەداوە.

بە دوای سەرچاوەدا هەردو کتێبخانە گرنگەکەی ڤییەننا: کتێبخانەی دەوڵەت «شتاتس بیبلوتیک» و، «کتێبخانەی زانستگا» بە وردی گەڕام. کتێبی کوردیمان تێ دا نەبو. کتێبی عەرەبییش زۆر دەگمەن بو. بە زمانە ئەوروپاییەکانیش بە دەگمەن سەرچاوەی لە سەر کورد تێ دا دەس ئەکەوت. یەکێ پێویستە پایەتی لە سەر کورد ئامادە بکا ئەبو خۆی سەرچاوەکانی پەیدا بکا. زۆری ئەو کتێبانەی لە سەر کورد بە زمانی ئەڵمانی لەو دو کتێبخانەیەدا بون سەیرم کردون، بە تایبەتی ئەوانەی کۆن چاپ کرا بون. لەوانە: کتێبەکانی لێرخ، جوستی، وەرگێڕانی ئەڵمانی شەرەفنامە لە لایەن «بارب»، نامەکانی مولتکە.

مولتکە، کە دوایی وەکو جەنەراڵێکی ستراتیجی زان ناوی دەرکرد و، بو بە سەرۆکی «هەیئەتی ئەرکان» ی پروسیا، ئەوسا وەکو ئەفسەرێکی پچوک لە هەندێ لە لەشکرکێشییەکانی ئوردوی عوسمانی دا بو سەر میرایەتییەکانی کورد لە کوردستانی تورکیا، بەشداری کرد بو. لە شوێنی شەڕەکانەوە هەندێ نامەی نوسیوە باسی شەڕەکان

ئەگێڕیتەوە. بابەتی مێژوویی خۆش و بەنرخیان تێ دایە، بە تایبەتی لە سەر رەفتاری هێزی داگیرکەری تورک. نوسخە کۆنەکانی چەند نەخشە و وێنەی دەستکری قەلاکانی ئەوسای کوردستانی تێ دا بو.

هەندێ بابەتی خۆش و نایابم لەم کتێبانە وەرگرت بو. بە تایبەتی لە نامەکانی مولتکە، بە هۆی گەڕانەوەمەوە بو کوردستان، نەمتوانی کەلکیان لێ وەربگرم.

*

من نەمئەتوانی بە ئازادی هاتوچوی عیراق بکەم. پشودانەکان سەفەری ولاتانم ئەکرد.

زستانی ٧٢ - ٧٣ سەفەرێکی درێژم کرد بو سویسرا، ئیتالیا، فەرەنسا، ئیسپانیا. ئیسپانیا هێشتا لە ژێر دەسەلاتی دیکتاتۆریی فرانکودا ئەینالاند. طەیب بەرواری لەو کاتەدا دیپلومات بو لە سەفارەتی عیراقی لە مەدرید کاری ئەکرد. جەنەرال حەسەن ئەلنەقیب سەفیر و، حەمید سەعید «ملحقی صحفی» بو. هەردوکیان دورخرا بونەوە. بە ئاشکرا نارەزاییان دەرئەبری. دیپلوماتێکی تری لێ بو، پیاوێکی قسە خۆش و دڵپاک بو. حەزی زۆری لە خواردنەوە بو. چەند جاری لە مالی خۆیان و دەرەوە میوانداریی کردم. هەمیشە ئەم وتەیەی دوبارە ئەکردەوە: «من المحيط الى الخليج قطيع من الغنم». طەیب و من هاوڕێ ی سالانی زانستگا و کاری سیاسی بوین. ئەوسا هەردوکمان سەڵت بوین. زیاتر لە ٤ حەفتە لە مەدرید مامەوە. شەوی سەری سالم لە مەیدانێکی گشتی مەدریدا لە گەڵ دەیان هەزار گەنج بە سەر برد.

د. فوئاد جەلال و ناجیبەی خوشکم بو گەشت و گەڕان هات بون بو ڤییەننا. پێکەوە بە ئوتومۆبیل سەفەری هەنگاریامان کرد.

لەو ماوەیەدا سەردانی ئەلمانیای رۆژهەلات و رۆژئاوا، یوگوسلافیا، بولگارستان...م کرد. هەولی زۆرم دا سەردانی موسکو و لەندەن بکەم. سەرکەوتو نەبوم. ئەیانوت: «ئەبێ لە بەغداد ڤیزای سەردانی ئەو شوێنانە وەربگری».

جارێکی تر سەفەرێکی درێژی چیکوسلوفاکیا و رومانیام کرد. هاوڕێ ی سەردەمی قوتابخانەم ئیبراهیمی شێخ مەحمود لە بوخارێست ئەیخوێند. ئەو زەمانە ئیتر کۆمونیزمی ئەو ولاتانم لە بەرچاو کەوت. بەرتیلخۆری بو بو بە نەریتێکی باو، لە هەمو ئاستەکانی حکومەت و حیزب دا، تەنانەت لە ناو پروفیسۆرەکانی زانستگادا، بلاو بوبوەوە. هێشتا خانوی لە قور دروستکراو لە گوندەکان زۆر بو. ئاستی ژیانی کاربەدەستانی حیزب و خەلک بە ئاشکرا دیار بو جیاوازە. تەنانەت ژمارەی

ئوتوموبیلەکانیشیان جیاواز بو. خوێندکارە رومانییەکان هەندێکیان ئەوەندە هەژار بون لە مینزا چاوەروانی خوێندکارەکانی تریان ئەکرد کەی قاپەکانیان بە جێ ئەهێشت، ئەمان هێرشیان ئەکردە سەر مێزەکە و پاشماوەکانیان ئەخوارد. لە خانوی خوێندکاران کەس سابونی بە جێ نەئەهێشت و، فانیلە، دەرپێ، گورەوی، خاولی.. لە دەرەوە هەڵئەنەواسی چونکە ئەیان دزی. بێگانە راوە کچی بە گورەوی و بلوز و مەمکوانە ئەکرد. گەورەترین ئەخوشخانەی «سفلس» لەوێ بو.

کە ئەم دیاردە دزێوانەم ئەبینی سەیرم بەو زنجیرە وتارە ئەهات کە چەند ساڵێ لەوەو پێش، «پاریزەر بەهجەت محەمەد» لە هەفتەنامەی «ژین» ی سلیمانی دا لە ژێر سەرناوی: «رومانیای تیر و تەسەل» دا نوسی بوی. لەخۆم ئەپرسی: «ئەگەر ئەمانە تیر و تەسەل بن، ئەبێ برسی کێ بێ؟».

لەو سەردەمە دا هەر لە بابەتی ئەم وتارە ئایدیولوجییەی بو پشتیوانی لە سوڤیت نوسرا بو، چەندین وتار و نامیلکەی لەم بابەتە لە عێراق بلاو ئەکرایەوە. لە بیرم دێ نامیلکەیەکیان بە ناونیشانی: «لە یەکێتی سوفیت گەراومەتەوە» بو، نوسەر هەر ئەوەندەی ماوێ بلێ لە بەهەشت هاتومەوە وەرن بو زیارەتی دەستم. نوسەری روسی «بوریس پاسترناک» لە سەر داستانی «دوکتور ژیڤاکو» خەلاتی نوبلی وەرگرت. محەمەدی مەلا کەریم، چونکە بیست بوی ئەم داستانە دژی سوڤیتە، بێ ئەوەی داستانەکەی خوێند بێتەوە یا دی بێتی، وتارێکی درێژی لە دژی نوسی. هەروەها چەندین وتاریان لە سەر خوشیی ژیان و پێشکەوتنی سیاسی و روشنبیری و ئەدەبیی کوردەکانی سوڤیت ئەنوسی، کەچی وەکو دوایی دەرکەوت کوردەکانی سوڤیت لەو زەمانەدا وەکو کوردە ئەنفالکراوەکانی گەرمیانیان لێ کرا بو.

لە سەردەمی شەری ساردا کە دنیا دابەش بو بو بە سەر بلوکی روژهەلات و بلوکی روژئاوادا، حشع ئەندامەکانی خوی بە «سوڤیتپەرستی» پەروەردە ئەکرد. وای فیر کرد بون کە مێشکی خویان بە کار نەهێنن بو جیاکردنەوەی چاک لە خراپ. باوەرێکی پێشەکی ئامادەکراوی لە لا دروست کرد بون کە هەرچی لە دنیای سەرمایەداری دا بێ خراپە و، هەرچی لە دنیای کومونیستی دا بێ باشە.

سەردانی ئەم ولاتانە کە سیستەمی حوکمرانییان و، جوری ژیانی دانیشتوانیان جیاواز بو، پارمەتییان دام زور لە بوچونە کونەکانم سەبارەت بە سەرمایەداری، سوسیالیزم، کومونیزم، دیموکراسی، ئازادی بیر و روژنامەوانی و پارتایەتی... بگورم.

*

حیزبی شیوعی عیراق چوبونە ناو جەبهەکەی حکومەتەوە. هەروەها بەشداری وەزارەت بون. نیوانیان لە گەڵ پارتی تیکچوبو. روژنامەکانی «طریق الشعب» ی حیزبی شیوعی و «التاخی» پارتی پەلاماری یەکتریان ئەدا. پارتی لەو شوینانەی دەستی ئەرویشت تەنگی پی هەلچنی بون. ئەندام و لایەنگرەکانیان ئەگرتن و ئازاریان ئەدان. عیسا سواری بارزانی، سەرلشکری هیزەکانی پارتی لە بادینان، ١٢ کادری شیوعی کە لە سوریاوە ئەگەرانەوە، بە کومەل کوشت. وەکو دوایی بارزانی لە نامەیەکی دا بو کارتەر دانی پی دا نابو، تەنگ هەلچنین بە کومونیستەکان بە زوری بو رازی کردنی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی بوە.

لەو ماوەیەدا پیوەندی سەرکردایەتی بارزانی لە گەل ئیران و ئەمریکا و ئیسرائیل و، پیوەندی سەرکردایەتی بەعس لە گەل سوڤیت بەهیز بوبو. عیراق و سوڤیت «پەیمانی هاوکاری و دوستایەتی» یان ئیمزا کرد بو.

*

رژیمی بەعس گرنگیی مەسەلەی کوردو گەورەیی مەترسی ئەم جولانەوەیەی بو سەر خاکی عیراق و پاشەروژی ئەزانی و ئەیزانی چ قورساییەکی عەسکەری، ئابوری، سیاسی لەسەر دروست کردوە.

حیزبی بەعس لە ئیمزاکردنی بەیانی ئازاری ١٩٧٠ لەگەل بارزانی ئومیدی وا بو کە کارتی کوردی لە دەس شا دەربهینی و، بە قازانجی خوی بە کاری بهینی، بەلام هەولدانی شا لەگەل بارزانی بو ئەوەی پەشیمانی بکاتەوە لە ریکەوتن لەگەل بەعس و، پیلانگیرانی بەعسی دژی بارزانی و، بزوتنەوەی کورد، هەروەها بی بروایی بارزانی بە بەعس و نەویستنی ریکەوتن لەگەل بەعس، ئەو ئومیدەی بەعسی نەهینایە دی و کارتی کوردی بە موافەقەتی سەرکردایەتی بزوتنەوەی کورد لەدەس شادا مایەوە.

ئەو ٤ سالەی لە بەیانی ئازاردا بو بلاو کردنەوەی قانونی ئوتونومی دیاری کرا بو بەرەو تەواو بون ئەچو. بەعس سور بو لە کاتی خوی دا قانونەکە بلاو بکریتەوە. سەرکردایەتی پارتی ئەیویست دوای بخا. بیروبوچونی هەردولا لە سەر زور مەسەلەی بنەرەتی جیاواز بو. هیچ لایەکیان بروای بەوی تر نەمابو.

مانگی مارتی ٧٤ گفتوگوی سەرکردایەتی بارزانی و بەعس چوە ناو کولانیکی داخراوەوە، بە تایبەتی دوای چونی ئیدریس بو بەغدا بو بینینی صەددام و، گەرانەوەی بە بی ریککەوتن.

چەند جاری صەددام باسی ئەم کوبونەوەیەی گیراوەتەوە. دواتریش، لە گفتوگوکانی

٨٤ دا بو نوینەرایەتی یەکێتی باس کرد و، پیش داگیرکردنی کویت بو ئەپریل گلاسپی سەفیری ئەمەریکای گیراوەتەوە. وت بوی: «چارەنوسی ئیوە بەستراوە بە پشتیوانی ئیرانەوە و، ئیران داوای شەطولعەرەب ئەکا، شەطولعەرەب لە کوردستان خوشەویستتر نیە. ئەگەر شەر دەس پی بکەنەوە، سالیک شەرتان لە گەڵ ئەکەم، ئەگەر نەمتوانی بە سەرتانا زال بم. لە گەڵ ئیران ریک ئەکەوم نیوەی شەطولعەرەبی ئەدەمی بەرامبەر بەوەی یارمەتیتان لی ببری.. ئوبالەکەی لە گەردنی ئیوەدا ئەبی و، واتان لی ئەکەم پەشیمان ببنەوە. بەلام ئەوسا ئیتر پەشیمانی کەلکی نابی...»

بارزانی ئەوسا ئەم هەرەشەیەی بە هەند نەگرت بو. بارزانی پشت ئەستور بو بە هاوپەیمانەکانی. خوی بە خورت و هیزدار ئەزانی. تەنانەت د. مەحمود عەلی عوسمان لە کوبونەوەیەک دا لە مزگەوتەکەی گەلالە وت بوی: «حکومەتی عیراق بە کام چەک لیمان بدا بە هەمان چەک لی ی ئەدەینەوە!»

لە مانگی نیسانەوە شەر بە گەرمی لە کوردستان دا دەستی پی کردەوە. نزیکەی هەمو کوردی عیراق لە ژیر ئالای بارزانی دا کوبونەوە و، دژی حیزبی بەعس راوەستان. جگە لە حشع و ژمارەیەکی کەمی کورد کەسیکی ئەوتو هاوکاری بەعسی نەکرد.

شەری ئەمجارە لە چاو قوناغەکانی پیشودا لە هەمو کات گەرمتر و سەختتر بو. پشتیوانی کوردیش لە شورشەکە لە چاو قوناغەکانی پیشودا لە هەمو کات فراوانتر بو. سەدان هەزار کەس چونە ناو ریزی شورشەکەوە لەوانە بە سەدان ئەفسەر، ماموستای زانستگا و قوتابخانەکانی ناوەندی و سەرەتایی، پزیشک، ئەندازیار، پاریزەر... توپخانەی قورسی ئیران و شارەزاکانی بەشدار بون.

نوینەرایەتی دەرەوەی پارتی لە ١ ی ئابی ٧٤ دا بەیانیکی بە ئینگلیزی دەربارەی هەلومەرجی کوردستان بلاو کرد بوەوە، بو نیشاندانی گەرمیی شەرەکە، لیرەدا ئەم چەند هەوالەی لی رائەگویزم:

- لە ماوەی: ٤/١٥ تا ٧/١٥

ژمارەی هیرشی ئاسمانی: ١٥٤٢

ژمارەی کوژراو: ٤٨٥

ژمارەی دی و شاری بردومانکراو: ٤٣٣

- خەرجی روژانەی شەر نزیکەی نیو ملیون دیناری عیراقی بەرامبەر ...,٦٢٥ پاوەنی ستەرلینی تی چوە.

- ئەم هیزانەی جەیشی عیراقی بەشداری شەر بون:

فیرقەکانی ١ و ٢ و ٤ و ٦ و ٨
لە نیوە زیاتری فیرقەکانی ٣ و ١٠
نزیکەی ٢٥ کەرتی تانک
هەمو هیزی ئاسمانیی
چەندین کەرتی جاشی بەکریگیراوی کورد
تا ئاشبەتاڵ شەر بە سەختی دریژەی کیشا.

پاش ماوەیەک لە ئاشبەتاڵ سەروکی هەیئەتی ئەرکانی جەیشی عیراق و، جاریکیش صەددام خوی لە بەردەمی «المجلس الوطنی» دا بە بونەی هەڵوەشاندنەوەی ریککەوتنی جەزائیرەوە لە ١٧ ی ئەیلولی ١٩٨٠ دا وتی: جەیشی عیراق لە ماوەی دوانزە مانگی شەردا زیاتر لە ١٦ هەزار ئەنگاوتەی، بە کوژراو و بریندارەوە، هەبوە و، تیکرای ئەنگاوتەی جەیش و خەڵک گەیشتوتە ٦٠ هەزار. بیگومان شەرەکە قورس بو، بەڵام من لام وایە ئەم ژمارەیە راست نەبو. ئەنگاوتەی هەردولا، هی بەعس و کورد، لە مە کەمتر بوە و، صەددام بو پاساودانی ریککەوتننامەی جەزایر ئەم درویەی ئەکرد.

*

روژنامە بڵاوەکانی نەمسا: کوریر، کرونین، پریسە، هەندی جار هەواڵ و دەنگوباسەکانی شەری کوردستانیان بڵاو ئەکردەوە. یەکی لە کاربەدەستەکانی تەلەفزیون: «هانز بەندیکت» سەری کوردستانی دا و، بەرنامەیەکی دریژی لە سەر شەری کوردستان ئامادە کرد، لەم بەرنامەیەدا گفتوگوی لە گەڵ بارزانی، حەبیب محەمەد کەریم، د. مەحمود عوسمان کرد بو. بەندیکت بە هاودەردییەکی قوڵەوە لەگەڵ کورد ئەم بەرنامەیەی لە تەلەفزیونی نەمسادا بڵاو کردەوە. لە ناو روژنامە ئەڵەمانیزمانەکان دا روژنامەی سویسری: «نویە زوریخە تسایتونگ» زورجار وتار و لیدوانی سەنگینی لە سەر کیشەی کورد ئەنوسی.

هیلموت کرامەر، یەکی لە ماموستاکانم، کە دەرسی پەیوەندییەکانی ناودەوڵەتانی پی ئەوتین، داوای لی کردم: منیش بە باسیک لە سەر کیشەی کورد لەو سمیستەرەدا هاوبەشی بکەم. لەو سمیستەرەدا کیشەکانی شیلی، ڤییەتنام، فەلەستین، بەرزبونەوەی نرخی نەوت و، کیشەی لەو بابەتانە، باس و لیکولینەوەیان لە سەر ئەکرا. ئەوەی منیش بو بە بەشیکی بەرنامەی ئەو سمیستەرە. لە گەڵ ماموستاکەم ریک کەوتین باسەکەی من وەڵامی ئەم پرسیارانە بداتەوە:

– بوچی شورشی کورد هەمیشە لە عیراق دا ئەتەقیتەوە، لە کاتیک دا

هەلومەرجی ژیانی سیاسی کورد لە عیراق دا باشترە لە هی کوردەکانی تورکیا و ئیران و، ژمارەشیان لەوان کەمترە؟

- ئیران و تورکیا هەردوکیان سەر بە کامپی رۆژئاوان و، هەردوکیان ئەندامی پەیمانی «سنتو» ن و، هەردوکیان کەمایەتییەکی گەورەی کوردیان تی دا ئەژی... بوچی ئیران یارمەتی شورشی کوردەکانی عیراق ئەدا کەچی تورکیا دوژمنایەتی ئەکا؟

- بوچی یەکیتی سوفیت سیاسەتی خوی بەرامبەر شورشی کورد گوریوە، لەوەی پشتیوانی لی ئەکرد و جاریک بە هوی مەنگولیاوە ویستی بیهاتە بەردەمی ریکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان، کەچی ئیستا بە ئاشکرا یارمەتی عیراق ئەدا دژی کورد؟

- ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا بوچی جاران جولانەوەی کوردی بە سور دائەنا کەچی ئیستا پشتیوانی ئەکا؟

هەندی پرسیاری تری لەم بابەتە.

من بە گویرەی بیروبوچونی ئەو کاتەی خوم، باسیکی تیروتەسەلم لە سەر ئامادە کرد و لە کوریکی گەورەدا پیشکەشم کرد. لە ناو گویگرەکان دا خویندکاریکی تورکی تی دا بو، خوی بە چەپ دائەنا. بە توندی بەرپەرچی دامەوە. یەکی لە رەخنەکانی ئەوە بو: «شورش ئەبی کومەل لە قوناغیکی دواکەوتوەوە بیبا بو قوناغیکی پیشکەوتوتر، بەلام ئەمەی ئیوە باخی بونیکی کونەپەرستانەیە ئەتانباتەوە بو دواوە». ئینجا کەوتە هیرش بو سەر بارزانی. منیش وتم: «کورد ریگای هیمنانەی خەباتی سیاسی بو نەماوەتەوە بویە پەنای بردوتە بەر شورش. کورد ئەیەوی لە ژیانی سیاسی و ئابوری و روشنبیری عیراق دا بەشدار بکری. ئەیەوی لە ولاتەکەی خوی دا ئازادی حیزبایەتی و روژنامەوانی و هەلبژاردنی هەبی. ئەیەوی قوتابخانە، نەخوشخانە، ریگاوبان، کارگە... لە کوردستان بکریتەوە... ئەگەر تو ئەمانە بە کونەپەرستی بزانی ئەبی پیشکەوتن چی بی؟» کورەکە دوسەعاتیکی خاپاند.

هەر لەو ماوەیەدا «یەکیتیی خویندکارانی جو» بە دوای کوردیک دا گەرا بون کیشەکەیان بو رون بکاتەوە. روژیکیان سەروکەکەیان تەلەفونی بو کردم. ئەو زەمانە منیش لە ژیر تەئسیری پروپاگاندەی عەرەب و فەلەستینییەکان دا بوم. لە هەمو پیوەندییەک لە گەل جو ئەسلەمیمەوە. ویستم خومی لی بدزمەوە. کورەکە هەستی پی کرد وتی: «ئیمە جولەکەی ئەمەساین، ئیسرائیلی نیین». گفتوگوکەمان بەوە تەواو بو بەلینم دایە داواکەی جیبەجی بکەم. کاتیکمان دیاری کرد لە بارەگاکەی خویان کو بینەوە. بارەگاکەیان نزیک زانستگا بو. لە گەل یەکی لە کوردەکانی سوریا، کە لە هەموان چالاکتر و ئەلمانی باشتر

ئەزانی، لە کاتی دیاریکراودا ئامادە بوین. ژمارەیەکی زور خوێندکاری کور و کچ هات بون. بە گەرمی پیشوازییان کردین. ئەوی پیویست بو بومان رون کردنەوە. لە کوتایی دا یەکیکیان لی ی پرسین، هەلویستمان لە ئیسرائیل چیە؟ من وەلامم دایەوە: وتم: «ئەمە رەئی خومە: من دژی جولەکە نیم، بەلام لایەنگری فەلستینییەکانم، لام وایە ئیسرائیل زولمی لە گەلی فەلستین کردوە». قسەکەی منیان بە ئاسایی وەرگرت. نە کسیان تورە بو و، نە کسیشیان وەلامی دامەوە.

*

جەنگی ١٩٧٤ - ١٩٧٥ ی کورد - بەعس ئەگەرچی لە نیوان هیزە چەکدارەکانی کورد و جەیشی عیراقی دا بو، لە سەر ئەرزی کوردستان ئەکرا، لە پیناوی ئامانجە نەتەوەییەکانی گەلی کوردا بو، بەلام لە راستی دا ململانی ی سیاسی - جەنگیی، ئیرانی - عیراقی بو. هیزەکانی کورد بە چەک و ئیمکانیاتی ئیرانی ئەجەنگان و بەعس بە چەکی روسی و ئیمکانیاتی نەوتی کەرکوک. لەم ململانی یەدا عیراق بالادەستی بە سەر کوردا و، ئیران بالادەستی بە سەر عیراق دا هەبو.

ئیران دەسکەلای گوشاری کوردی - عیراقی بەدەستەوە بو، کە نەک هەر گوشاریکی توند بو لە سەر ژیانی ئابوری، سیاسی، کومەلایەتی.. بەلکو هەرەشەیەکی راستەقینە بو لە دەسەلاتی بەعس و یەکیتی ئەرزی عیراق و ئاسایشی نەتەوەی عەرەب.

لە بەرامبەر ئەمەدا عیراق دەسکەلایەکی هاوتای ئەمەی دژی ئیران بەدەستەوە نەبو. ئەگەرچی رژیمی شا رژیمیکی ناخوشەویست بو لە ناو ئیران دا، بەشیکی زوری خەلکی ئیران دژی بون، چەندین تاقمی ئوپوزیسیونی چەپ و راست لە ئەوروپاو لە عیراق دا هەبون، هەر لە ئوپوزیسیونی دینییەوە وەکو ئیمام خومەینی، تاسەر ئوپوزیسیونی دیموکراتی و کومونیستی و نەتەوەیی. بەلام لەو سەردەمەدا نە لە ناو ئیران دا ئوپوزیسیون هیشتا توانیبوی زەمینەی بەرەنگاری کاریگەر و راپەرین خوش بکا، وە نە ئەو ئوپوزیسیونەی لە عیراق کوبوبونەوە قورسایەکی ئەوتویان هەبو کە هاوسەنگی ئوپوزیسیونی کوردی عیراق بکەن لە ئیران دا.

لەو سەودایەدا کە ئیران و عیراق ئەیو بیکەن بو ئەوەی بگەنە یەک، ئیران دەسکەلایەکی گوشاری کاریگەری لە ناو عیراق دا هەبو ئەیتوانی بیگوریتەوە لەگەل عیراق، بەلام بەعس جگە لە ئەرزی عیراق و ناوبانگی سیاسی خوی شتیکی تری نەبو لە بەرامبەر ئەو گوشارەدا بیدا بە ئیران. بەم پی یە صەددام ئەیو مل بدا بو شا، خواستە کونەکانی لە شەطولعەرەب بە جی بهینی بو ئەوەی ئەویش دەس لە یارمەتیدانی کورد

هەلگری.

*

لە گەرمەی شەری کورد - بەعس دا، هەولدانی ئاشکرا و ژێربەژێر هەبو بو ریکخستنەوەی ئیران و عیراق. روژنامە ناسراوەکانی دنیا و، دەزگاکانی راگەیاندنی هەوال و دەنگوباسی ئەم هەولانەیان بلاو ئەکردەوە. ئەم هەوالانە لە ریگای نوینەرایەتی دەرەوەی پارتیەوە ئەگەیشتەوە «دەزگای پاراستن» و، لە ریگای ئەوانیشەوە بە بارزانی و سەرکردایەتی پارتی. سامی سنجاری لەو کتیبەدا کە بە ناوی: «طریق الحرکە التحرریە الکردیە: تقییم ثورە ایلول والبرنامج الجدید للحزب الدیمقراطی الکردستانی» وەکو راپورتی سیاسی، لە ئابی ۱۹۷٦ دا، داویتی بە کونفرەنسی قیادەی موەقەتە دانی پەوەدا ناوە کە لە کاتی شەردا دەنگوباسی هەولی زور بە ژیری ریککەوتنی عیراق و ئیران و، ناوبژی مەلیک حسین و بومدەین و ساداتیان بیستوە.

مامجەلال، کە ئەو دەم، لە قاهیرە ئەژیا، هەوالی نزیک کەوتنەوەی عیراق و ئیرانی بو بارزانی و سەرکردایەتی شورش نوسی بو.

پروفیسوری ئەمەریکایی (بە ریچەلەک ئیرانی)، د. روحوللای رەمەزانی، لە باسەکەی دا لە ژیر ناوی: «تەنگەی هورمز» بە زمانی ئینگلیزی، بە وردی ئەم هەولانەی لە سەرچاوەی باوەرپیکراوەوە گیراوەتەوە و، شی کردونەتەوە. لیرەدا هەندی لەو هەوالانە ئەگیرمەوە. گرنگترینیان ئەمانە بون:

- هەولەکانی ریکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان.

لە دوای پیکادانیکی خویناوی هیزەکانی عیراق و ئیران دا لە ۱۰ ی شوباتی ۷٤ دا کە ٦٥ کەس لە هەردولا کوژرا، هەردولا ناوبژی ریکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکانیان قبول کرد بو ئەوەی کیشەکە بە ئاشتی لایەلا بکا. سکرتیری گشتی نوینەری تایبەتی خوی نارد.

لە ۲۱ ی مایس دا ڤالدهایم راپورتیکی دا بە ئەنجومەنی ئاسایش ئاگاداری کردن کە هەردولای ناکوکییەکە بە شیوەیەکی سەرەتایی قبولیان کردوە کە:

أ. هەردولا هیزەکانیان بکیشنەوە سنور.

ب. هیچی تر پەنا نەبەنە بەر کاری دوژمنانە.

ج. پیرەوی سەرەتای گفتوگو بکەن.

لە ۲۸ ی مایس دا ئەنجومەنی ئاسایش موافەقەتی هەردولای بو گفتوگو لە سەر چارسەری گشتلایەنەی هیمنانەی ناکوکییەکانی پەسند کرد. وەزیرەکانی کاروباری دەرەوەی

هەردو دەوڵەت لە مانگی تشرینی یەکەم (ئۆکتۆبەر) دا لە ئەستەمول یەکتریان بینی. ئەگەرچی ئەم کۆبونەوەیە کیشەکانی بە لادا نەخست، بەڵام عەبباس عەلی خەلعەتبەری، وەزیری دەرەوەی ئیران گەشبینی خوی دەربری دەربارەی دەستپێکردنەوەی گفتوگو.

- هەوڵی سوڤیێتی

لەو سەفەرەدا کە شای ئیران بو یەکیتی سوڤیێتی کرد. پودگورنی لە کۆبونەوەی روژی ۲ ی تشرینی دوەم (نوڤەمبەر) ی ۱۹۷٤ دا لە سەر کیشەی ئیران - عیراق بەمجورە لە گەڵ شا دوا بو:

پودگورنی: هەمو گرژییەکی ئاسایشی جیهان لە هەر ناوچەیەک دا بێ لەوانە ناوچەی خەلیجی فارس و ئوقیانوسی هیند، جەووی پیوەندی لە هەمو دنیادا ئەشیوێنی. گرژی لە پیوەندییەکانی ئیران و عیراق دا بە قازانجی ئاشتی نیە پیمان خوش بو و ئیستاش حەز ئەکەین ناکوکیەکانی عیراق - ئیران لە لایەن خویانەوە لە سەر میزی گفتوگو لایەلا بکرێ، لایەلا کردنیک لە سەر بنچینەی سەرەتاکانی پیکەوەژیان بە ئاشتی و پیوەندییەکانی دراوسییەتی باش دامەزرا بێ.

شا: حەز ئەکەم بلێم ئەگەر عیراقیش لە پیوەندییەکانی دا لە گەڵ ئیمە هەمان هەڵویستی هەبوایە کە ئیوەی دراوسی ی گەورە هەتانە و، ئەگەر عیراق ئەنوسایە بە میراتی ئیمپریالی بەریتانیەوە، هیچ کیشەیەکمان لە سەر ئەم مەسەلەیە لە بەین دا ئەئەبو. بە هەر حال ئیران بەردەوام ئەبێ لە تەقەللاکانی دا بو چارەسەرکردنی ئەم ناکوکییە بە ریگای گفتوگو.

- هەوڵی ئەمەریکی

کیسینگەر لەو کاتەدا خەریکی مەسەلەی ئیسرائیل و میصر بو ، سوریا بە توندی دژی هەڵویستی میصری بو، ئەمەریکاش بو ئەوەی سوریە خەریک بکا بە شتیکی ترەوە، نەیپەرژیتە سەر مەسەلەی میصر و ئیسرائیل بە چاکی ئەزانی شورشی کورد لە عیراق دا بکوژێتەوە بو ئەوەی عیراق دەستی بە تاڵ بێ بو یەکگرتوونی سوریا... بویە ئەمەریکاش بە نهێنی هانی ئیرانی دا ناکوکیەکانی خوی لەگەڵ عیراق بە ئاشتی چارەسەر بکا.

- هەوڵی مەلیک حسین

شای ئیران سەفەریکی کرد بو ئوردون. مەلیک حسین، شای ئوردون، لەم سەفەرەی دا لە ناو گفتوگوکانی دا، داوای لە شا کرد بو: کیشەی ئیران لە گەڵ عیراق بە ئاشتی چارەسەر بکا.

لە کـونگرەی سـەرانی عـەرەب دا لە رەباط، صـەددام داوای لە هەندی لە سـەرانی عەرەب کرد بو، بە تایبەتی ئەوانەی پیوەندییان لە گەل ئیران ئاسایی بو، لەوانە: مەلیک حسین، ئەنوەر سادات، هەواری بومدیەن... هەول بدەن بو ناوبژی لە نیوان ئیران و عیراق دا.

*

ح. ا. مهران، وەرگیری فـارسی کـتـیبـە ئینگلیزییـەکەی فریدون هویدا: «سـقـوط شـاە» بو ئەوەی بەربەرچی قـسـەکـانی هوەیدا بداتەوە، کـە ریککەوتنی (ناوەراسـتی ئیسـفـەندی ٥٣) ی شـا و صـەددام لە جـەزایر بریاری «خـود سـرانە» ی شـا نەبوە، بەلکو ئەنجامی ریککەوتنی ئەمـەریکا و سوڤییت بوە، بو خوشکردنی زەمینەی ئەم ریککەوتنە لە (ل ١٥٥) دا کرونولوجییەکی ریک خستوە لیرەدا وەکو خوی ئەی نوسەمەوە:

- سـەرەتای ئابانی ٥٣ هینری کـیـسـینگەر هاتە ئیـران. دوای ئەوە یەکـسـەر وەزیرانی کـاروباری دەرەوەی ئیـران و عـیـراق لـە ناو کـوبونـەوەکـانی کـومـەلەی گـشـتی ریکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکان لە نیویورک گفتوگویان لە گەل یەکتری دەس پی کرد.

- کـوتایی ئابان ٥٣ شـا چو بو ئوردون لـەوی لە گـەل طاریق عـەزیز وەزیری ئیعلامی عیراق دانیشت.

- سەرەتای دەی ٥٣ شا چو بو سوڤیت و لە راگەیاندنی هاوبەشی هەردو ولات دا باسی پیویستی ئاشتبونەوەی ئیران و عیراق کرا بو.

- ناوەراسـتی دەی ٥٣ شـا دوبارە چوەوە بو ئوردون و لەویوە چو بو مـیـصـر، ئاژانسـەکـانی هەوالنیری دەربـارەی هەردو سـەفـەر بلاویان کردەوە کـە شـا حـسین و ئەنوەر سادات ئەیانەوی ناوبژی لە نیوان شا و صەددام دا بکەن.

- سەرەتای بەهـمـەنی ٥٣ گفـتـوگوی خەلعەتبەری (وەزیری دەرەوەی شا) لە گەل سەعدون حەممادی (وەزیری دەرەوەی عـیراق، کـە ئەیانوت لە هەمو عـیـراقـیـەکـانی تر لە زمانی شا تی ئەگات) لە شاری ئەسـتەمول دەستی پی کرد، یەکسەر دوای ئـەوەش صەددام چو بو ئوردون.

- سـەرەتای ئیـسـفـەندی ٥٣ شـا لە سـەفـەری رابواردنی خـوی دا بو سـویـسـرە گفـتـوگویـەکی دریژی لە گەل هینری کیـسینگەر و جوزیف سیسکو (یاریدەدەری وەزیری دەرەوەی ئەمـەریکا) کـرد و، دوای گـەرانەوەی بو ئیـران یەکـسـەر چو بو جـەزایر تـا لە کـونفـرەنسی سـەرانی ئوپیک دا بەشـدار بی. لەم سەفـەرەدا بو لە نیـوان ئەو و صـەددام دا ریککەوتننامەی ناسراوی ١٩٧٥ ی جەزائیر ئیمزا کرا.

*

صەددام نائومید بو لەوەی بە شەر شورشی کورد بکوژێنێتەوە. وەکو هەرەشەی کرد بو، دوای سالیک شەری سەرنەکەوتو ئینجا ریگای سیاسی، واتە ریگای رازی کردنی ئیرانی گرت.

پیش ئەوەی ئەم دو دەولەتە ریک بکەون، سادات کە سامی سنجاری، بە نوینەرایەتی بارزانی لە قاهیرە دی، هەوالی بو بارزانی نارد کە بەو نزیکانە هەردو دەولەت پیک دین، چاکتر وایە کورد بە زویی مشوری خوی بخوات. هەیکەلیش هەمان قسەی بە سامی وت بو لە قاهیرە، تەنانەت لی ی پرسی بو: «ئەگەر ئیران و عیراق پیک هاتن، ئیوە چی ئەکەن؟». سامی لە وەلام دا وت بوی: «بەوپەری توانامانەوە دریژە بە شەر ئەدەین». سامی دوای ئاشبەتال بە سال و نیویک لە راپورتەکەی کە بە ناوی قیادە موقەتەوە نوسیبویتی، هەندی لەم رازەی درکاندوە. بەلام هەیکەل هەرزو لەو گفتوگویەدا کە دوای ئاشبەتال لە تاران لە گەل بارزانی کردی، ئەم وریاکردنەوە پیش وەختەی بە بیر هینایەوە.

سەروکی جەزائیری بومەدین پەیوەندی لەگەل عیراق و ئیران کرد، پیشنیاری دانوستانی روبەروی کرد بو هەردو لایان لە جەزائیر لە کاتی کوبونەوەی سەرانی ئوپیک، صەددام وەکو لە: «آراء ومواقف» دا رونی کردوتەوە، سەرکردایەتی بەعس ئەمەی بە «هەلیکی رەخساو دانا بو رزگارکردنی ئاسایشی عیراق و، یەکیتی نیشتیمانی و، ئاسایشی جەیشی عیراق .. لە سەر ئەو بنچینەیە سەرکردایەتی حیزب و دەولەت بریاری دا لەگەل ئیران دانوستان قبول بکا و خەتی تالویگ وەکو خەتی سنوری شط العرب قبول بکا، بەرامبەر بە کشانەوەی ئیران لەو ئەرزانەی لەسەردەمەکانی پیشودا داگیری کردوە... وە هەروەها واز بهینی لە یارمەتیدانی سپایی و هی تری ئەو تاقمە نوکەرە هەلگەراوەیەی سەروی نیشتیمان»

*

ئاشبەتال

لە کوتایی حەفتاکان دا، لە یەکی ژمارەکانی خولی یەکەمی گوڤاری «کومەلە» دا روداوەکانی روژانی ئاشبەتالم بە دریژی نوسیبو. لەوەدا پشتم بە گیرانەوەی دەیان شایەتی ئاگادار بەست بو. لەبەر ئەوەی ئەو ژمارەیەی کومەلەم دەس نەکەوت لیرەدا دوبارە بینوسمەوە، لە بەر گرنگی ئەم کارەساتە، وا بە کورتی کرونولوجی روداوەکانی ئەو چەند روژە لیرەدا تومار ئەکەم.

٦ ی مارت   له ٤ - ٦ مارتی ١٩٧٥ کـوبونەوەی سەرانی ئوپیک له جەزائیر بەسترا. هەواری بومەدیەن که میوانداری کوبونەوەکەی ئەکرد بو لابەلا کردنی ناکوکیەکانی عیراق و ئیران کەوتبوە ناوبژی. شای ئیران و صەددام حسین دو جار کوبونەوە بە ئامادە بونی بومەدیەن. له دوایین دانیشتنی سەرانی ئوپیک بومەدیەن له ناو سەرسورمانی ئەندامانی کوبونەوەکەدا ووتی: « خوشحالم پیتان رابگەیەنم که روژی رابردو ریکەوتنیکی گشتی بو له نیوان دوو ولاتی برا ئیران و عیراق دا بو کوتایی هینان بە ناکوکیەکانیان»

روژی ٦ مارتی ١٩٧٥ ریکەوتنەکە بەم شیوەیە بلاو کرایەوە :

«اثناء انعقاد مؤتمر القمة للدول الاعضاء في منظمة الاوبيك في عاصمة الجزائر وبمبادرة الرئيس هواري بومدين، تقابل مرتين صاحب الجلالة شاه ايران والسيد صدام حسين نائب رئيس مجلس قيادة الثورة واجريا محادثات مطولة حول العلاقات بين العراق وايران وقد اتسمت هذه المحادثات التي جرت بحضور الرئيس هواري بومدين بمديع الصراحة الكاملة و بإرادة مخلصة من الطرفين للوصول الى حل نهائي دائم لجميع المشاكل القائمة بين بلديهما وتطبيقا لمبادئ سلامة التراب وحرمة الحدود وعدم التدخل بالشؤون الداخلية قرر الطرفان الساميان المتعاقدان:

اولا: اجراء تخطيط نهائي لحدودهما البرية بناء على بروتوكول القسطنطينية لسنة ١٩١٣ ومحاضر لجنة تحديد الحدود لسنة ١٩١٤.

ثانيا: تحديد حدودهم النهرية حسب خط تالوك.

ثالثا: بناء على هذا سيعيد الطرفان الامن والثقة المتبادلة على طول حدودهما المشتركة ويلتزمان من ثم على اجراء رقابة مشددة وفعالة على حدودهما المشتركة وذلك من اجل وضع حد نهائي لكل التسللات ذات الطابع التخريبي من حيث اتت.

رابعا: كما اتفق الطرفان على اعتبار هذه الترتيبات المشار اليها اعلاه كعناصر لاتتجزء لحل شامل وبالتالي فان اي مساس بإحدى مقوماتها يتنافى بطبيعة الحال مع روح اتفاق الجزائر و سيبقى الطرفان على اتصال دائم مع الرئيس هواري بومدين الذي سيقدم عند الحاجة معونة الجزائر الاخوية من اجل تطبيق هذه القرارات ...

*

ریکەوتنی شا - صەددام ئەگەر چی ناوی کوردی نەهینا بو بەلام سەودایەکی ئیرانی - عیراقی بو له سەر بزوتنەوەی نەتەوەیی کورد. کوبونەوەی شا و صەددام لەگەل یەکتری و ریکەوتنەکەیان، بو بەرزانی و سەرکردایەتی بزوتنەوەی کورد روداویکی کتوپری چاوەری نەکراو بو، ئەوانیش وەکو خەلکی تر له دەزگاکانی راگەیاندنی جیهانیەوە

بیستیان. هەلبەت پیشتر دەزگاکانی راگەیاندن هەوالی پیوەندی و گفتوگوی ژیر بەژیری نوینەرانی عیراقی و ئیرانیان بلاو ئەکردەوە، ئەم هەوالانە ئەگەیشتنەوە بارزانی، لە سەرچاوەی تایبەتی خویشیەوە دەنگوباسی لەو بابەتەی پی گەیشت بو، بەلام بارزانی بروای وابو کە ناکوکیەکانی شاو صەددام لەوە قولترە بتوانن ریک بکەون. لەبەرئەوە ئەو هەوالانەی بە هەند نەئەگرت.

۹ ی مارت   ریککەوتنی جەزائیری شا - صەددام پشیویەکی زوری لە ناو بنەمالەی بارزانی و سەرکردایەتی پارتی و لە سەرانسەری کوردستان دا دروست کرد. زوریان ئەگریان و، نەیانئەزانی چی بکەن. مەلا مستەفا لە کوردستانەوە چوە تاران. لەوی چاوەروانی گەرانەوە و بینینی شای ئەکرد.

۱۲ ی مارت   بارزانی لە گەل د. مەحمود و موحسین دزەیی بران بو دیدەنی شا. لەم دیدارەدا سەروکی ساواک جەنەرال نەصیری یش بەشدار بو. پاش ئەوەی بارزانی دەستی شا ماچ ئەکا، شا ریگای دانیشتنیان ئەدا و، دەس ئەکا بە قسە و ئەلی:

«دەولەتانی عەرەبی لەم سەردەمەدا بونەتە هیزیکی گەورەی ئەوتو لە دنیادا کە ناکری پشتگوی بخرین، قازانجی ئیران لەوەدایە کە ناکوکیەکانی خوی لەگەل ئەوان بەلادا بخات و لەگەلیان ریک بکەوی. بەم ریکەوتنە ئیمە توانیمان ناکوکیەکانی خومان لەگەل عیراق کە ٤٢ سالە نەمانتوانی بو لابەلا بکەین، بە جوری بە لادا بخەین کە ئیمە ئەمانویست.

ئیوەش خوتان ئازادن لەوەدا چی ئەکەن:

- دینە ئیران ولاتی خوتانە وەکو هاوولاتی ئیرانی رەفتارتان لە گەل ئەکەین.

- ئەگەرینەوە عیراق بەلینم لە صەددام وەرگرتوە کەستان نەکوژی.

- دریژە بەشەر ئەدەن ئارەزوی خوتانە، بەلام من ئیتر سنور لە یارمەتیدانی جەنگیی دائەخەم...»

مەلا مستەفا وت بوی:

«ئیمە میللەتی تووین. مادەم تو لە ریککەوتنەکە رازیت و قازانجی ئیرانی تی دایە کە دایکی ئیمەشە، ئیمەش هیچمان لە سەری نیە. ئیمە لە ژیر فەرمانی ئیوەداین بلی بمرن ئەمرین و بلی بژین ئەژین. ئیمە دلسوزی ئیوە بوین و، دلسوزی ئیوەین و، دلسوزی ئیوە ئەمینینەوە...»

تەنیا قسەی موحسین دزەیی لەو دانیشتنەدا کرد بوی، ئەوە بوە لە شای پرسی بو: «من کاتی کە سەفیری عیراق بوم لە پراگ بەردەوام راپورتم بو ئەنوسیت، ئاخو

گەیشتوە یا نە؟» شا دلنیای کرد بو کە راپورتەکانی پی گەیشتوە.

«نیـو سـتـەیتـمـان» لە ژمـارەی ١١ی ئەپریلی ٧٥ دا هەوالی ئەم دیدەنیـیـەی بە کورتی گیرا بووەوە و نوسی بوی: شای ئیران بارزانی خستە بەردەم هەلبژاردنی ١ی لە ٣ ریگا: خـویەدەسـتـەوەدانی عـیـراق، دریژە پیـدانی بەرەنگاری بی پشـتـیـوانی، هینانی خەلکەکەی بو ئیران.

١٣ ی مارت بارزانی گەرایەوە کـوردسـتـان. خـەلک هەمـو چاوەروانی ئەوە بون بارزانی چی ئەلی. کوبونەوەکانی بارەگای بارزانی: (مەلا مستەفا، ئیدریس، مەسعود) و مەکتەبی سیاسی: (حەبیب محەممەد کەریم، د. مەحمود عوسمان، نوری شاوەیس، عەلی عەبدوللا، صالح یوسفی) و کومیتەی ناوەندی و سەرکردەکانی شورشەکە، بو لیدوان لە هەلومەرجی نوی، دستی پی کرد.

١٤ ی مارت کوبونەوەکان دریژەیان پی درا.

١٥ ی مارت کوبونەوەکان دریژەیان پی درا.

١٦ ی مارت کوبونەوەکان دریژەیان پی درا. مەکتەبی سیاسی بروسکەیەکی بو سەرکردایەتی بەعس لی دا. ئامادەیی خوی دەربری بو چارەسەرکردنی کیشەکە بە گفتوگو و، ناردنی نوینەری بو ئەو مەبەستە.

١٧ ی مارت حیزبی بەعس داواکەی مەکتەبی سیاسی بو گفتوگو رەت کردەوە. لە بەیانیک دا کە واع (وکالة الانباء العراقیه) بلاوی کردەوە، داوای خویەدەستەوەدانی بی قەید و شەرتی لی کردن.

١٨ ی مارت کوبونەوەکان دریژەیان پی درا.

١٩ ی مـارت بریار درا ئاشـبـەتال بکری. ئەمـە یەکی بو لە گـەورەترین کارەساتەکانی میژوی نوی ی کورد. مەینەتییەکی نەتەوەیی وای بە سەر کورد هینا هەتا ئیستاش شوینەوارەکانی ساریژ نەبون.

بە دریژایی ئەم کوبونەوانە دو رەئی هەبون: یەکیکیان، لای وا بو مادەم عیراق و ئیران ریک کەوتون کورد بە تەنیا بەرگری پی ناکری و، ئەوی تریان، لای وابو سەرەرای هەمو کەموکوری و ناتەواوییەک بەرگری ئەکری و ئەبی دریژە بە بەرگری بدری.

بو ئەوەی خـەلک نەوروژی و، کـارەکـانی بی دەردیسـەر ئەنجـام بدا، بارزانی رەئی خوی دەربارەی ئاشبەتال بە ئاشکرا دەرنەبری. لەم ماوەیەدا خەریکی گویزانەوەی سامان و دارایی و بەلگە و نامـە و، رانە مـەر و رەوە ئەسـپـەکـانی بو. بی گـیـروگـرفت هەمـویان گواستەوە دیوی ئیران. کـە ئەوەی تەواو کرد، ئینجـا رەئی خوی بە ئاشکرا دەربری کەوا:

موئامەرەیەکی دەولی لە کایەدایە بو لە ناوبردنی کورد، بویە ئەبی کورد موقامەمت نەکا و ئەگینا ئیبادە ئەبی و، ئەبی بکشیتەوە ئیران و، چاوەروانی هەلومەرجیکی دەولی باشتر بکا.

.٢ ی مارت بارەگای بارزانی بروسکەی بو هەمو فەرماندەی هیزەکان لی دا واز لە شەر بهینن. چەکەکان بشکینن و تەقەمەنی و دەبوکانیان بتەقیننەوە و، بچن بو ئیران. لەو کاتەوە کادر و پیشمەرگەکانی پارتی لە نارەزایی دا ئەم بریارەیان ناو نا «ئاشبەتال» و، وەکو زاراویکی سیاسی کەوتە سەر زمانی خەلک و بلاو بوەوە. ئەوسا یەکیتی هیشتا دانەمەزرا بو.

لە روژانی ١٩ تا ٢٦ ی مارت کوتایی بە شورشەکە هات و، زوری ئەندامەکانی مەکتەبی سیاسی و کومیتەی ناوەندی خەریکی ساخ کردنەوەی کەلوپەلی فروشگاکانی شورش بون. پیشمەرگە و کادر و فەرماندە و بەرپرسەکانی پارتی بە کومەل چونە ئیران یا خویان بە دەست کاربەدەستانی عیراقەوە دا.

*

کە ئاشبەتال بو، ئەم حیزب و ریکخراوانە، لە کوردستان دا هەبون:

- پدک، کە گەورەترین ریکخراوی سیاسی کوردستانی عیراق بو، سەرکردایەتی شورشەکەی ئەکرد، بە روخانی شورشەکە هەمو لق و ریکخراو و ریکخستنەکانی ئەمیش هەرەسیان هینا و، هەلوەشان.

- حشع، چەند سالی پیشتر بوبو بە دو پارچەوە:

لوجنەی مەرکەزی، هیزی سەرەکی حیزبەکە بو، یەکیتیی سوڤیت پشتیوانی لی ئەکرد، هاوبەشی بەعس بو لە حوکمی عیراق و، لە وەزارەت و جەبهەدا. هەندی کەرتی چەکداری دروست کرد بو، دژی شورش و پیشمەرگەکانی لە هەندی جی بە گویرەی ئەو توانا کەمەی هەیان بو بەشداری شەر ئەبون.

قیادەی مەرکەزی، پاش لیدانی چەند جار لە لایەن بەعس و گوشاری پارتی لاواز بوبو، هەندی بنکە و پیشمەرگەی هەبو لە ناوچەکانی شورش دا، بەلام شورش و سەرکردایەتی شورش لە توانای هیزیکی وا لاواز و کەم نفوز دا نەبو. ئەمانیش بە کومەل گەرانەوە عیراق.

- کاژیک، ریکخستنیکی بچوک بو، ئەندامە ناسراوەکانی خویان خزاند بوە ناو بارەگای بارزانی و پارتی و، چارەنوسی خویان بە بنەمالەی بارزانیەوە بەست بو. ناوبانگی سیاسییان باش نەبو، سەرکردایەتی و هیزیکی ئەوتویان نەبو بتوانی سەرکردایەتی شورش

بگریته ئەستو.

- کومەلە، ریکخستنیکی پچوک بو، بەلام کادر و ئەندامی باشی پی گەیاند بو، خوی ئاشکرا نەکرد بو، لە بەر ئەوە وەکو حیزبی سیاسی خەلک نەیان ئەناسی. زوری سەرکردە و ئەندامە پیشکەوتوەکانی چوبونە ریزی شورشەکەوە. ریزەکانی کومەلەش لە بەر یەک ترازا بو. کە ئاشبەتال بو لە پیش دا بە هیوای مانەوە و، دریژەدان بون بە شورش، بو ئەو مەبەستە پیوەندییان لە گەل قیادەی مەرکەزی و، سەرانی کاژیک و، هەندی لە فەرماندەکانی پیشمەرگە کرد بو، کەسیکی ئەوتو بە دەنگیانەوە نەهات بو. ئەمانیش نائومید بوبون و بە کومەل گەرانەوە بو عیراق.

*

تەلەفزیونی عیراق ریپورتاجی دریژی لە سەر هەرەسهینانی شورشەکە و، خوبەدەستەوەدانی بە کومەلی پیشمەرگە پیشان ئەدا. پیشمەرگەکان بە بی چەک لە دەوری لەگەنیک خواردن لە ناو مەعسکەری جەیش دا دانیشت بون نانیان ئەخوارد. سەربازی عیراقی دەورەی دابون و، تفەنگەکانیان، وەکو داری سوتاندن، لیژنە کرد بون. ئاژانسی دەنگوباسی عیراقی (واع) ئەم ریپورتاجانەی بە سەر دەزگاکانی راگەیاندن دا لە سەرانسەری جیهان دا بلاو ئەکردەوە. ئەوانیش: بە تایبەتی دەزگای تەلەفزیون و روژنامەکان، هەندی بەشیان، بە لیدوانەوە، لی بلاو ئەکردەوە. من ئەم دیمەنانەم لە تەلەفزیونی نەمساوە ئەدی. لە پیش دا دلم بروایی نەئەدا باوەر بکەم، لام وابو ئەمەش فیلی پروپاگەندەی سەرکردایەتی بەعسە. بەلام بە زویی دەرکەوت کارەساتەکە لەوەش سامناکتر بو.

بارزانی خوی و بنەمالەکەی و بەشیکی عەشیرەتەکەی و بەشیکی هیزەکەی لەگەلی کشانەوە ئیران، خوی و بنەمالەکەی و سەد کەس لە لیپرسراوەکانی جولانەوەکەیان لە گەرەکیکی شاری کەرەج لە نزیک تاران جی کردەوە، ئەوانی تریش کە لە پیش دا لە ۱۵ هەزار کەس زیاتر بون، هەمویان بەسەر شارەکانی ئیران دا دور لە کوردستان دابەش کرد.

شتیکی سەیرە، هیچکام لە بەشدارانی جولانەوەی کورد بیرەوەرییەکانی خویان نەنوسیوەتەوە. زور لە روداوەکان وەکو «مەتەل» ماونەتەوە و، هەندیکی بە تەواوی کویر بونەوە، مەگەر لە پاشەروژدا بەشیکی ئەم نهینیانە لە ئارشیفی دەزگا «موخابەراتییەکان» دا بدوزرینەوە. لەم روەوە د. محمود عەلی عوسمان شایانی ریزلینانیکی تایبەتیە، چونکە دوای ئاشبەتال هەندی لەم باسە گرنگانەی بو رای گشتی کورد ئاشکرا کرد، ئەگینا ئەوانیش وەکو زور روداوی تر بزر ئەبو. بەلام ئەویش لە وی دا بریبەوە.

نوسـەری ئەمـەریکایی (بە رەچـەڵەک لوبنانی): «ئەدمـون غـەریب» ، نامـەی دکتوراکەی لە سەر جولانەوەی کورد نوسیوە. ئەو کاتەی مەلا مستەفا لە واشینتون بو، هەولێکی زوری لە گەل دا بو بو ئەوەی بیرەوەرییەکانی پی بگێریتەوە و، لە سەر کاسیت توماری بکا، ئەمیش بیکا بە کتێبێکی سەربەخو. بارزانی رازی نەبو بو.

*

لەبەینی بارزانی و شـادا هیچ جـوره ریکەوتنێکی سیـاسی یا قـانونی نەبو کـە جوری هاوکارییان دژی حکومەتی عیراق ریک بخات، وە ئیلتیزامی هەردولایان بەرامبەر بە یەکـتـری دیاری بکات. تەنانەت ئەگـەر ریککەوتنێکی لەو بابەتەش لە نێوان گـەلێکی بچـوکی بی دەولەتی وەکـو کورد و، دەولەتێکی گـەورەی خاوەن مێژوویەکی درێژ لە دەس برین دا وەکـو ئێران هەبوایە، تاچ رادەیەک ئەبی بەرامـبەریی و بەجێـبەێنانی بەلێنی تێدا بی؟

ئێران لە سالانی ١٩٧٠ - ١٩٧٤ کاتی کە هێشتا دانوستان لە نێوان بارزانی و بە عس دا بەردەوام بو، هەمـیـشـە خەریکی تێکدانی هەولی چارەسـەرکـردنی بە ئاشتی مـەسـەلەی کـورد بو، هانی بارزانی ئەدا بو هەلگـیرسـانەوەی شـەر، بەلێنی پشتـیـوانی و یارمەتی پی ئەدا، توانی سەرلەنوی لە شەرێوە بگلێنی، کەچی کاتی عیراق ئامادەیی دەربری خـواسـتـەکـانی بەجی بێنی، لەگـەلی ریک کـەوت و دەسـتی لە بزوتنەوەی کـورد هەلگرت، هەرچەندە ئەمە لە لای هەندی کـەسایەتی ئێرانی وەکـو سیاسی ناسراو «فەریدون هویدا» لە (ل ١٥٤-١٥٥) کتـێبی: «سقـوط شاە» دا بە «عهد شکنی» و، مێژونوسی ناسراو «منوچهر پارسادوست» لە کتێبی: «ریشەهای تاریخی اختلافات عراق و ایران» دا بە «شکـستی سـەنگینی... ئەخـلاقی» ئێرانی دائەنێن، بەلام ئەمە چی لە مەینەتی کورد کەم ئەکاتەوە.

ئێرانییەکان قـسەیەکی مشهوریان هەیە ئەلێ: «سیاست پدر و مادر ندارد» واتە: سیاسەت دایک و باوکی نیە، ئەمە بە جورێکی سادە هەمان ناوەروکی قسە ئینگلیزییەکە دەرئەبری کە ئەلێ: «لە سیاسەت دا دوستی هەتا سەر و، دوژمنی هەتا سەر نیە، بەلکو قازانجی هەتا سەر هەیە».

شا خوی لە گفتـوگـویەکی روژنامەوانی دا دوای چەن هەفتـەیەک لەگـەل هەیکەل رونی ئەکـاتەوە بو جێبـەجی کـردنی سیـاسـەتی دەرەوەی خـوی کـەلک لە چ دەسـکەلایەک وەرئەگری. ئەم گفـتـوگویە کاتی خوی لە روژنامەی «کەیهان» ی تارانی دا بلاو کرایەوە. هەیکەلیش لە گوشە بە ناوبانگەکەی دا: «بصراحە» کە حەفتانە بو «الاهرام» ی ئەنوسی و، -

دوای ئەوەیش بۆ چەندین ڕۆژنامەی ئوردنی و کوێتی و لوبنانی، هەر لەو کاتەدا بڵاو کردەوە.

لە بەر ئەوەی دەقە عەرەبییەکەی چەند جاری بڵاو بوتەوە و، هەیکەل لە کتێبەکەی دا: «زیارە جدیدە للتاریخ» سەر لە نوی بڵاوی کردوتەوە. زۆر خوێندەواری کورد عەرەبییەکەیان دیوە. من لێرەدا تێکستە فارسیەکەی وەکو ئەوسا لە ژمارەی ڕۆژی ١٥ ی سەپتەمبەری ١٩٧٥ (٢٤ی شەهریوەری ٥٤) ی ڕۆژنامەی «کیهان» ی تارانی دا وەرم گرتوە ئەنوسمەوە. دەقە عەرەبییەکەی ئەگەر جیاوازیەکی هەبی لە گەڵ دەقە فارسیەکەدا تەنها لە دارشتنەکەیدایەتی ئەگینا ناوەرۆکی هەردوکیان وەکو یەکە:

شاهنشاه فرمودند: میرسیم به قسمت سوم سوال شما «داستان ما با انقلاب کرد» باید صریحا به شما بگویم: آری ما به انقلاب کرد کمک کردیم و در دوره اخیر ما قدرت عملی در پشت سر آن بودیم و وقتی حمایت خودرا از آن پس گرفتیم آنچەرا کە میبایست اتفاق بیفتد اتفاق افتاد. میخواهم برای شما روشن کنم کە ما انقلاب کردرا اختراع نکردیم بلکە ما آنرا یک حقیقت موجود یافتیم. سال های طولانی رژیم های حاکم بر عراق با ما دشمنی میورزیدند حملات خصمانه و دشمنی آشکار نشان می دادند. خرابکاران از مرزهای ما می گذشتند و گاهی اوقات برخوردهای مسلحانه روی میداد انقلاب کرد فرصتی یافت و ما از آن بهرەگیری کردیم، آیا ما در واقع میخواهیم یک مشکل کرد بوجود بیاوریم؟ طبیعتا خیر باید بدانید کە ما دارای اقلیت کرد بزرگی هستیم بطوریکە یادآوری شد رژیمهای حاکم در عراق سالهای طولانی با ایران دشمنی میورزیدند آیا حق نداشتیم باین روش آنها جواب بدهیم؟ و از فرصتی اگر بدست آید استفاده کنیم؟ آری به انقلاب کرد علیه حکومت بغداد کمک کردیم و این اقدام ما پاسخی بود به اقداماتی که علیه ایران کرده بودند. وقتی ما معتقد به کاری باشیم که انجام دادەایم چرا پرده پوشی کنیم؟ انها از دشمنی با ما دست برداشتند ما نیز چنین کردیم آیا میدانید جا دادن پناهندگان کرد از عراق تا بحال برای ما ۳۰.. میلیون دلار خرج برداشته است؟ باوجود این آیا غیر از این میتوانستیم کاری انجام بدهیم؟»

کاتی خوی لە یەکەم ژمارەی «ریبازی نوی» دا لە وتاریکی دریژدا لە سەر «ریککەوتنی جەزایر و هاوچارەنوسی نەتەوەی کورد» لەم قسانەی شا دواوم.

*

ماوەی نیوانخوشی ئیرانی - عیراقی

دوایەدوای ریکەوتنەکەی جەزائیر وەزیری کاروباری دەرەوەی عیراق سەعدون

حەمادی و وەزیری کاروباری دەرەوەی ئیران عەبباس عەلی خەلعەتبەری بە ئامادەبوونی وەزیری کاروباری دەرەوەی جەزائیر عەبدولعەزیز بوتەفلیقە چەن ریکەوتنیکیان ئیمزا کرد، لەناو ئەوانەدا ئەوی بو بزوتنەوەی نەتەوەیی کورد لە عیراق و لە ئیران گرنگ بو «پروتوکولی ئاسایشی سنور بو».

صەددام خویشی سەردانی شای کرد لە تاران بو جیگیر کردنی ریکەوتنەکەیان.

ئیران و عیراق سنورەکانی خویان قایم کرد، ئیران ئاگاداری کوردەکانی عیراقی کرد کە نابی چالاکی سیاسی بنوینن. کاتیک گومانی لە هەندیکیان کرد کە خەریکی خو ریکخستنەوەن ساواک گرتنی. هەروەها عیراقیش ئاگاداری ئیرانیەکانی کرد کە نابی چالاکی دژی ئیران بکەن. هەردو دەولەت کومیتەی هاوکاری یان دروست کرد.

ئاشتبونەوەی عیراق و ئیران جەزرەبەیەکی کاریگەری لە کورد دا. بەعس ئەو هەلەی قوستەوە بو جی بەجی کردنی پلانەکانی تەهجیر و تەرحیل و تەعریب و تەبعیس. جولانەوەی کوردی لاواز کرد. بەلام ریگە بو کەکردنی شینەیی ئوپوزیسیونی دینیی ئیران کرایەوە. لەوە پیش بە هوی گرژی پەیوەندیانەوە، ریگەی زیارەتی شوینە پیروزەکانی عیراق لە شیعەکانی ئیران گیرا بو. لە دوای ریکەوتنی جەزائیر هاتوچوکردنی هاوولاتیانی هەردو دەولەت بو یەکتری ئاسان بو. پیشەوای ئوپوزیسیونی دینیی ئیران، ئیمام خومەینی لە ١٩٦٤ وە لە نەجەف دانیشت بو، پەیوەندی لەگەل لایەنگر و شاگردەکانی کز و کەم بو.

هیلین کارەر دانکوس، یەکی لە شامزایانی کاروباری بلوکی روژهەلات لەم بارەیەوە نوسی بوی: «موخالەفەتی رابەرانی دینی کە ماوەیەک بە هوی سیاسەتی سەرکوتکەرانەی شاوە بیدەنگ بو بو، لە سالی ١٩٧٥ بیدار بوەوە، واتە کاتی کە ریکەوتنی ئیران و عیراق ریگەی بە زائیرانی ئیرانی ئەدا سەردانی شوینە پیروزەکانی بکەن و لەگەرانەوەدا پەیام و شریتەکانی خومەینیان لەگەل خویان ئەبردەوە. جوریکی تازە لە شورش، واتە «شورش بە هوی شریتەوە» سەری هەل دا».

*

مەلا مستەفاو گفتوگوی روژنامەوانی

ئەودەمی مەلا مستەفا بە پەنابەری لە کەرەج جیگیر بوبو. ئەوی خویندومەتەوە دیوەمە دو گفتوگوی روژنامەوانی کرد: یەکیکیان لەگەل «ئەمیری طاهیری» نوسەری روژنامەی «کیهان» ی تارانی و، ئەوی تریان لەگەل روژنامەوانی میسری بە ناوبانگ

«محەممەد حەسەنەین هەیکەڵ».

خوزگە یەکێکی شارەزا هەموو گفتوگۆکانی مەلا مستەفای لە گەڵ ڕۆژنامەوانەکان، لە دوای گەڕانەوەیەوە لە سۆڤیەت بۆ کوردستانی عیراق (١٩٥٨) تا کۆچی دوایی لە واشینتون (١٩٧٩) کۆ ئەکردەوە و، بە بێلایەنی و بە پێوانەی زانستی لێکۆڵینەوەیەکی لە سەر ئەکرد بۆ شیکردنەوە و تێگەیشتنی «ئەقلییەتی سیاسی» بە ناوبانگترین و بە تەمەنترین سەرکردەی بزوتنەوەی نەتەوەیی کورد.

گفتوگۆ ڕۆژنامەوانیەکانی مەلا مستەفا ٣ جۆرن:

١. ئەو گفتوگۆیانەی کەسی سێهەم وەکو تەرجومان لە بەینی مەلا مستەفا و ڕۆژنامەوانەکەدا بوە. وەڵامەکانی بارزانی لە لایەن کابرای تەرجومانەوە بژار کراوە لە قسەی «هەڵەق مەڵەق» و، ڕازێنراوەتەوە. نمونەی ئەمەش گفتوگۆکانیەتی لە گەڵ ڕۆژنامەوانی بەریتانی «دەیڤید ئادەمسن» نوسەری کتێبی: «شەڕی کورد» و، ڕۆژنامەوانی ئەمەریکایی «دانا ئادەم شمیت» نوسەری کتێبی: «گەشتێ بە ناو پیاوە ئازاکان دا» و، ڕۆژنامەوانی فەرەنسی «ئیریک ڕولو» نوسەری ڕۆژنامەی «لیموند دیپلوماتیک»...

٢. ئەو گفتوگۆیانەی پرسیار و وەڵامەکانی بە نوسین ئامادە کراون. ئەم گفتوگۆیانەش بە زوری ئەندامەکانی مەکتەبی سیاسی وەکو ئیبراهیم ئەحمەد، مامجەلال، حەبیب کەریم، د. مەحمود عوسمان، سامی سنجاری و، دارا توفیق بویان هونیوەتەوە و، بویان ڕێک خستوە. نمونەی ئەمەش گفتوگۆکانیەتی لە گەڵ ڕۆژنامەکانی «خەبات» و «التاخی»...

هەموو یادداشت و بیرەوەریەکانیشی هەر ئەوان بویان نوسیوە.

٣. ئەو گفتوگۆیانەی ڕاستەوخۆ خوی لە گەڵ ڕۆژنامەوانی عەرەب و فارس و کورد کردویەتی. بۆ ئەم گفتوگۆیانە بارزانی پێویستی بە کەسی سێهەم، واتە تەرجومان، نەبوە، ئەوەی لە دڵی دا بوە بە ئارەزوی خوی و بە زمانەکەی خوی وەڵامی داوەتەوە.

جوری سێهەمی گفتوگۆکانی گرنگییەکی زوریان هەیە چونکە قسەی ڕاستەقینەی «بێ ڕوتوش و دەسکاری» خویەتی. نمونەی ئەمەش ئەم دو گفتوگۆیەیە لە گەڵ «ئەمیری طاهیری» و «هەیکەڵ» و، چەند گفتوگۆیەکی پێشوتری لە گەڵ گوڤاری «روز الیوسف» ی قاهیرەیی و، «ئاژانسی دەنگوباسی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست» ی میسری.

ئەمیری طاهیری گفتوگۆکەی خوی بە فارسی لە ڕۆژنامەی «کیهان» و «ڕستاخیز» ی تارانی دا و، بە عەرەبی لە ژمارەی ٣٨. ی ڕۆژانی ١. - ١٧ ئایاری ١٩٧٥ ی حەفتەنامەی «الاخاء» تارانی دا بڵاو کردەوە. لێرەدا دەقی فارسی گفتوگۆکە وەکو لە

ژمارەی ڕۆژی ۱۰ ی مانگی ١٩٧٥ ی «کیهان هوائی» دا بلاو کراوەتەوە، وەکو خوی بەبی هیچ دەستکاریـەک تەنانەت لە فاریزە و نوقتەدا، تەنوسمەوە. تەنها شت کە لەم لاپەڕوە مانشیتەکانیتی:

«قسمتی از مصاحبه اختصاصی امیر طاهری سردبیر کیهان با ملامصطفی بارزانی

ملامصطفی بارزانی، ۷۳ ساله، که شاید قدیمی ترین و معروفترین رهبر جنگ های پارتیزانی در جهان است، با این تاکید نشان داد که فصلی مهم از تاریخ عراق، فصلی پر از ماجراهای خونین، برای همیشه بسته شده است.

بارزانی اکنون به همراه خانواده اش در نزدیکی تهران زندگی میکند. هفته پیش که به دیدار او رفتم بسیار شادمان و سر حال بنظر میرسید. هنگامی که از پایان جنگ در شمال عراق سخن می گفت و پایان زندگی سیاسی و نظامی خود را اعلام میکرد، کوچکترین اثری از تلخی یا تاسف در لحن او دیده نمیشد.

ملا که اکنون لباس های محلی کردی را کنار گذارده و کت و شلوار می پوشد و کراوات میزند در سراسر دیدار ۹۵ دقیقه ای ما مکرر در مکرر تاکید میکرد: من یک بنده ناچیز خداوند بزرگ هستم. همه چیز از قبل در کتاب سرنوشت امده است و بندگان را از ان گریزی نیست.

بارزانی گفت: هرگز به اندازه امروز احساس تندرستی و ارامش نکرده ام. اینده را نمی توانم پیش بینی کنم اما میتوانم بگویم که حالا فکر نمی کنم هرگز به عراق برگردم.

بارزانی افزود که قبلا هیچ اطلاعی از توافق ایران و عراق در الجزایر نداشت اما از این توافق پشتیبانی میکند زیرا صلاح ملت ایران را در بر دارد. هرچه خیر ایران را بهمراه داشته باشد مورد موافقت همه کردهاست.

در جریان یک سال نبرد، هیچ کشوری جز ایران به کردها کمک نکرد. بارزانی گفت: انها که یکباره کردها کشف کرده اند و برای ما اشک تمساح میریزند قصدی جز حمله تبلیغاتی علیه ایران ندارند. بعضی ها برای ما صدقه میفرستادند اما هرگز کمک جدی نمی کردند. مقداری پتو و مقداری دارو... همین، مسخره است و ما خودمان را مدیون هیچ کشوری بجز ایران نمیدانیم.

شورشی کهنسال که از دو ماه پیش سیگار را ترک کرده است و اکنون پیپ می کند ادامه داد:

همه ما از انچه ایران برایمان کرده است و می کند سپاسگزاریم. ما در ایران زیر

سایه شاهنشاه، رهبر تمامی اریائی نژادها، به احترام و اسودگی زندگی میکنیم.

کردهای عراق اکنون چه باید بکنند؟ بارزانی در پاسخ به این پرسش گفت: من اینجا هستم و انها در انجا. همه چیز به خود انها بستگی دارد. من دیگر یک رهبر نیستم و به شما اطمینان میدهم که هرگز دوباره یک رهبر نخواهم شد. من تمام شده ام، مطلقا تمام شده ام، ارزویم این است که نامم از تاریخ محو شود اما شما روزنامه نگاران نمی گذارید.

بارزانی شدیدا به بعضی عناصر کرد عراقی که از خارج علیه ایران اظهاراتی کرده اند، تاخت و گفت: ان ها انسان نیستند، کرد نیستند، مرد نیستند.

درباره یکی از انها، عصمت شریف وانلی، بارزانی گفت: او خودش را فروخته است، او یک هیولاست به صورت انسان.

بارزانی در حالیکه مشتانش را گره کرده بود افزود: کسی که این طور عمل میکند و خود را به یک سفارت خارجی میفروشد مسلمان نیست. خداوند همه موجودات بی شرف از این نوع را مجازات خواهد فرمود.

رهبر پیشین کردهای عراقی هم چنین به تلخی از کمونیست ها یاد کرد و ان ها را مسئول کشتار در شمال عراق خواند، کمونیست ها به گفته ملا: دشمنان اسلام هستند و از هر وسیله ای برای انداختن مسلمانان بجان یکدیگر استفاده میکنند.

ملا که چشمهائی با هوش و ذهنی دقیق دارد، گفت: به اعتقاد من اکثریت کردهای عراقی طرفدار پایان دادن به جنگ بودند. عراق نزدیک به سه ملیون کرد دارد که تنها ۱۰۰ هزار نفر انها خارج از عراق بسر میبرند.

اکثریت این صد هزار نفر در ایران هستند و چند صد روشنفکر کرد نیز در اروپا زندگی میکنند.

ملا گزارش های مربوط به درخواست پناهندگی او و پسرش ادریس را از ایالات متحده و سویس تکذیب کرد و گفت: همه اینها دروغ محض است ما نمی خواهیم ایران را ترک کنیم و از خارجی ها گدائی کنیم.

بارزانی به یاد اورد که در گذشته او را «ملای سرخ» می خواندند و گفت: این لغت را دشمنان درست کردند. من همواره مخالف کمونیسم بودم زیرا مسلمان هستم. در میان همکاران من حتی یک کمونیست وجود نداشت یا اگر وجود داشت جرئت نمیکرد دستش را رو کند.

ملا دست کم ۲۰ سال جوانتر از سن اش بنظر میرسد، کوتاه قدتر از انست که

انتظار میرود، اما بسیار تنومند است و شانه های پهن دارد. با انکه رژیم غذائی ندارد از بزرگی شکم در رنج نیست، میگوید: هرگز واقعا بیمار نشده ام. دکترهایم میگویند که حالم کاملا خوب است. او همان زمینه و برنامه های زندگی را که در روستای دیلمان، مرکز فرماندهی اش در کردستان عراق، داشت ادامه میدهد - با این تفاوت که در اقامتگاه اش در نزدیکی تهران سخن از جنگ و تصمیم های جنگی روزانه در میان نیست.»

مەلا مستەفا لەم گفتوگویاندا خوی بە گەوج و نەزان پیشان ئەدا و، قسەی وای ئەکرد لە نرخی خوی زور دائەبەزاند. تەنیا مەبەستی ئەوە بو شا و ساواک دلنیا بکات. مەلا مستەفا تەمەنیکی دریژی بە سەر برد بو ئەشبو ئەوەندە گوی بداتە پاشماوەی ژیانی خوی، سەرەرای ئەوەش بارزانی لەو کاتەدا پیاویکی ناسراو و بەریز بو لە دنیادا، ناوی خراپەوە دەلیلی کسایەتیە جیهانیەکانی لە بابەتی: «فیشەر ڤیلت ئالمانیاخ» مەوە، شا بە ئاسانی نەیئەتوانی ئازاری بدا یا تەنگی پی هەلچنی. هەرکەسیکی شارەزا گفتوگوکانی بارزانی لە گەل روژنامەوانەکای بیگانە و، نامەکانی کە بو کاربەدەستانی ئینگلیز و سالانی دوایی تەمەنی بو شای ئیران و، دیمیریلی سەروەزیرانی تورکیا و، کارتەری سەروکی ئەمەریکای... نوسیوە، بخوینیتەوە و، بە وردی شی بکاتەوە ، بوی دەرئەکەوی کە: مەلا مستەفا لە ئاستی هاوولاتی کوردا خوی چەند بە زل ئەزانی و، دلرەق و بی بەزەیی و زوردار بو، کەچی لە ئاستی بیگانەدا خوی چەند بە پچوک و خزمەتکار و ملکەچ دائەنا.

هەیکەل گفتوگوکەی خوی روژی ٦ ی ئەیلول (سەپتەمبەر) ی ١٩٧٥ لە ژیر سەرناوی «مقابلە مع صقر عجوز من کردستان» دا بلاو کردەوە. هەیکەل ئەوسا لە ئەهرام نەمابو. وتارە هەفتەییەکانی لە چەند روژنامەیەکی ئوردونی، کویتی و لوبنانی دا لە یەک روژدا چاپ ئەکرا. هەیکەل ئەم گفتوگویەی لە هیچکام لە کتیبەکانی دا بلاو نەکردوەوە.

دلنیا نیم لەوەی ئەمیری طاهیری قسەکانی بارزانی وەکو خوی نوسی بو یا شیواند بوی، بەلام هەیکەل لەوانە نەبو قسەی بارزانی بگوری، هیچ دەسکەوتیکی لەوەدا نەبو، کەسیش زوری لی نەکرد بو. ئەگەر یەکی ناوەروکی هەردو گفتوگو لە گەل یەکتری بەراورد بکا ئەبینی زور جیاواز نین.

هەیکەل گفتوگوکەی بە هەندی سەرنج و بیروبوچونی خوی تەواو ئەکا. لەوی دا ئاموژگاری دەسەلاتدارانی عیراق ئەکا سەبارەت بە جوری رەفتاریان لە گەل کورد و مافەکانی. ئەگەر صەددام ئاموژگاریەکانی هەیکەلی لە گوی بگرتایە و، بە جی ی بهینایە، لەوانە بو پیویست نەکا کورد جاریکی تر پەنا بەریتەوە بەر چەک.

~~بو دەهوکات واز لەحەق 39 ئاماژەیەت، کەر صەدامیش وای پێکردایە~~
~~کە هەیکەل دەلێت ئەوەلگەدێش ئەو شەرەی ناوخۆ، کە صەدام و جەو~~
~~هەر ئەما بو، کە بیشەری ناوخۆ خێڵێ لە حەوسەی کورد بریبو مالی کورد~~
~~ئەمابو جەنانەی بۆ ئەوە تەوەو دەستانی هەگەرسانەوەی شەری بۆ خۆ~~

هەیکەل بیری بارزانی ئەخاتەوە کە بە نوینەرەکەی دا کاتی خوی هەوالی بو نارد ئیران و عیراق پیک دین، مشورێکی خوی بخوا، بوچی هیچی نەکرد؟

بارزانی ئەلی: ئیرادەی خوا بو.

ئەم وەلامە چیروکیکی کونی بە بیر هینامەوە. هولاکو کە بەغدای گرت لە خواجە نەصیرەدینی طوسی پرسی: ئەگەر خەلیفە بکوژری راستە دنیا ژیروژەبەر ئەبی؟ طوسی ئەلی: ئەم هەمو صەحابەی پیغەمبەر لەتوپەت کران هیچ نەقەوما ئەبی بە کوشتنی ئەم بوچی دنیا ژیروژەبەر بی؟

هولاکو خەلیفەی گرت و، بە زور گەنجینەی سەدان سالی بنەمالەی عەبباسی پی دەرهینا. گەنجینەکەیان پر بو لە خشل و دەفری زیرین. هولاکو خەلیفەی لە قەفەزیکا دانا بو. خەلیفە برسی بو داوای خواردنی کرد. هولاکو فەرمانی دا لە سەر سینییەکی زیر ژەمی خواردنی گەورە لە زیر و گەوهەر و مرواری... برازیننەوە و بوی ببەن. بویان برد و لەبەردەمی دا دایان نا بیخوات.

خەلیفە وتی: ئەمە ناخوری.

هولاکو ئینجا لی ی پرسی: مادام ناخوری کە هەوالت زانی من لەشکرم ساز داوە بیمە سەرت، بوچی ئەم زیرەت نەکرد بە دراو بیدەی بە موچەی مانگانەی سەربازەکانت و بیانیریتە سەر ئاوی جەیحون ریگەم پی بگرن؟

خەلیفە وتی: ئیرادەی خوا بو.

هولاکو پرسی: باشە کە من ئیرانم گرت و لە بەغدا نزیک کەوتمەوە بوچی ئەم زیرەت نەتوانەوە بیکەی بە دەروازەی شاری بەغدا بو ئەوەی من نەتوانم بیگرم؟

خەلیفە وتی: ئیرادەی خوا بو.

هولاکو وتی: مادەم وایە ئیرادەی خوایە منیش تو بکوژم.

لە باوەری مەغول دا نەئەبو خوینی گەورەپیاوان برژیتە سەر ئەرز. لە بەرئەوە فەرمانی دا لباد لە خەلیفەوە بپیچن و بیسونەوە و هەلی گلوفن هەتا ئەمری.

بارزانی ئەگەر دریژەی بە بەرەنگاریی بدایە بیگومان ئەبو بە سەرکردەیەکی سیاسی و پیشمەرگەیی ئەفسانەیی بەریز لە هەمو دنیادا. بەلام ناشبەتالی کرد، ئەمیش هەمان بەهانەکەی خەلیفەی هیناوەتەوە. هەرچەندە چارەنوسی شەخسی بارزانی لە هی خەلیفە بەختیارتر بو، چونکە بەردەستی صەددام نەکەوت، ئەویش بە پی ی ئیرادەی خوا بیفلیقینیتەوە، بەلکو خوی لە ئەمەریکا بە دەردی خوا مرد، بەلام چارەنوسی بارزانی وەکو پیشەوای سیاسی و، سەرکردەی عەسکەری کورد لە هی خەلیفە باشتر نەبو.

*

دامەزراندنی یەکێتی

لە ڕۆژانی ئاشبەتاڵ دا ئاژانسەکانی دەنگوباس بڵاویان کردەوە عەلی عەسکەری و چەند کەسێکی تر بڕیاریان داوە درێژە بە شۆڕش بدەن. ئەم هەواڵە بۆ من هەم مایەی دڵخۆشیی بوو، هەم سەیر نەبوو. عەلی عەسکەری ئەوەندەی من ئەمناسی کاری وای لە دەس ئەهات. زۆری پێ نەچوو دەرکەوت هەواڵەکە ڕاست نیە. کاک عەلی چوو بوو ئێران.

«کۆمەڵە» ڕێکخستنێکی پتەوی دامەزراند بوو. من زۆرتر دڵم بەوە خۆش بوو کە کۆمەڵە ئەرکی درێژە پێدانی بەرەنگاریی ئەگرێتە ئەستۆ. زۆرجار باسی ئەوەمان کرد بوو کە بورجوازییەتی کورد ناتوانی هەتا سەر درێژە بە خەبات بدا، لە قوناغێک دا ڕائەوەستی، ئەوسا ئیتر سەرە دێتە سەر کۆمەڵە درێژە بە خەبات بدا تا سەرکەوتن. من لام وابوو ئەو قوناغە هاتوتە پێشەوە. کۆمەڵەش ئەرکی مێژوویی خۆی ئەبینی. بە تایبەتی وەکو بۆیان باس کرد بووم کادری باشی پێ گەیاند بوو، سەرکردەی ناسراوی وەکو مامجەلالیشی لە پشت بوو. بەڵام ئەمیش نەبوو.

د. کەمال فوئاد دوای بوردومانی قەڵادزێ گەڕابووەوە بۆ ئەڵمانیا. ناوبەناو تەلەفونمان بۆ یەکتری ئەکرد و نامەمان ئەگۆڕییەوە. ڕۆژانی ئاشبەتاڵ زۆر جار تەلەفونمان لە گەڵ یەکتری ئەکرد، هەروەها لە گەڵ زۆر لەوانەی ئەمناسین. هەموومان لامان وابوو کە پێویستە ئێمەش لە دەرەوە خۆمان ڕێک بخەینەوە، بۆ ئەوەی ئەگەر لە وڵات بەرەنگاریی دەستی پێ کردەوە، یا ڕێکخراوێکی نوێ دامەزرا، ئێمەش هاوکاری بکەین، بە تایبەتی لقی ئەورووپای پارتی وەکو هەموو دەزگاکانی تری شۆڕشەکە هەڵوەشا و، لە کار کەوت بوو. لە ماوەیەکی کورت دا زۆر کەس، لە زۆر وڵاتی جیاواز، بوون بە هاودەنگ و هاوبیرمان.

مامجەلال کەوت بووە جموجوڵ. ئەو ماوەیە لە قاهیرە، بیروت، دیمەشق، تەرابلوس هاتوچوی ئەکرد. لە بیروتەوە هەواڵ بڵاو کرابووەوە کە مامجەلال خۆی بۆ گەڕانەوە ئامادە ئەکات. مامجەلال دوستایەتی لە گەڵ کەمال فوئاد و لە گەڵ من بە هێز بوو. دوستایەتی من لە گەڵ مامجەلال ئەگەڕایەوە بۆ ساڵی ١٩٦١، بۆ ئەو کاتەی لێپرسراوی لقی سلێمانی پارتی بوو. چەند جاری تەلەفونی بۆ کردم و نامەی بۆ ناردم، هەواڵ و دەنگوباسەکانی پێ ئەگەیاندم و، بیرو بۆچونەکانی خۆی بۆ ڕون ئەکردمەوە، منیش بیروبۆچونەکانی خۆمم بۆ باس ئەکرد. داوای لێ کردم خۆم ئامادە بکەم بۆ بەشداری لەو ڕێکخراوە تازەیەدا کە خەریکی دامەزراندنیەتی و، بۆ گەڕانەوە بۆ وڵات. ئەگەرچی ماوەیەکی درێژ بوو من لە کوردستان دور بووم بەڵام «پابەندبوونی ئەخلاقی و ئەدەبی» بە کۆمەڵە و بە مامجەلالەوە

بەست بوم، بە جوانم نەمزانی لە ژێری دەربچم. یەکسەر وتم: کەی داوات کردم بە سەر چاو ئامادەم.

ئەم قسەیەی من لای هەندێ کەس سەیر بو. لەو هەلومەرجە سەختەدا کە زۆر کەس بە ئاواتەوە بون بگەنە ئەوروپا، من لە ئەوروپا جێگیر بوبوم، لە دوا قۆناغی تەواو کردنی خوێندنی دکتورادا بوم، دەس لە هەمو شت هەڵبگرم و ملی ڕێگای هات و نەهات بگرم بەرەو کوردستانی ژێر هەرەسی ئاشبەتاڵ. ڕاستی بڕیارێکی وەها دژوار، هەمو کەس بە ئاسانی نەی ئەسەلماند. بگرە هەندێ کەس بە فشەیان ئەزانی.

جارێکیان لە وەڵامی نامەیەکی دا، بۆ ئەوەی دڵنیای بکەم لەوەی من هەر لە سەر بەڵێنە کۆنەکەی خۆم ماوم، سەرەتای نامەکەم بەم شیعرەی «سالم» دەس پێ کرد:

ئەی قیبلەی موڕادم ئاخۆ بە ڕۆژگاران
جاری لە کەس ئەپرسی حاڵی غەریبی تاران
بەو سوێندەکەی کە خواردم: من هەر ئەوەم کە دیوتم،
حاشا بکەم فەرامۆش، میثاق و عەهدی جاران!
لە دێڕی دوەمی بەیتی یەکەم دا وشەی «تاران» م گۆڕی بو بە «شاران».

بەڵێنم دایە هەر کاری بۆ دەسپێکردنەوەی شۆڕش دەس پێ بکەن، من واز لە هەمو شتێکی خۆم ئەهێنم لە ڤییەننا و، لە گەڵیان ئەبم. بەڵام ئەو ماوەیە من ئازادی هاتوچۆم نەبو. پاسپۆرتەکەم عێراقی بو. سەفارەت بۆیان تازە نەکرد بومەوە. نەمئەتوانی هاتوچۆ بکەم. لە ڤییەننا گیرم خوارد بو.

مامجەلال لە سەرەتادا ڕەئی وابو کە هەمو تێکۆشەرانی کورد لە چەپەوە بۆ ڕاست لە یەک ڕێکخراوی فراوان دا یەک بخرێن. بۆ ئەم مەبەستە پێوەندی لە گەڵ زۆر کەس کرد بو بە تایبەتی لە گەڵ ئەو ئەندامانەی کومیتەی ناوەندی پارتی کە هاتبونە دەرەوەو، لە گەڵ ئەوانەی نوێنەری بارزانی بون. ئەم بیرە سەری نەگرت.

د. فوئاد مەعصوم نوێنەری بارزانی بو لە قاهیرە. لە گەڵ مامجەلال پێوەندی باش بو. ئەویش لە گەڵ مامجەلال هاوبیر بو کە ڕێکخراوێکی نوێ دروست بکرێ بۆ درێژەپێدانی خەبات.

عادل موراد و عەبدوڕەزاق میرزا عەزیز لە ئێرانەوە چوبون بۆ سوریا بۆ لای مامجەلال. عادل سەرۆکی یەکێتیی قوتابیانی کوردستان و عەبدوڕەزاق ئەندامی مەکتەبی سکرتارییەتی یەکێتیی لاوان بو.

مامجەلال کومیتەیەکی پێک هێنا بو لە: خۆی، د. فوئاد مەعصوم، عادل موراد،

عەبدورەزاق فەیلی، کەمال فوئاد، عومەر شیخموس و، من بو سەرکردایەتی ریکخراویکی تازە کە دریژە بە خەباتی سیاسی - چەکدار بدا. ناو لەم کومیتەیە نرا بو «دەستەی دامەزرینەری بە کیتیی نیشتمانیی کوردستان» و یەکەمین بەیانی راگەیاندنی دامەزراندنی بە عەرەبی، لە شام پاش باس کردنی لە گەل د. فوئاد و عادل و عەبدورەزاق، لە ٧٥/٥/٢٢ دا نوسی بو و، بلاو کرد بوەوە و، بو کەمال فوئادیشیان نارد بو لە ئەورووپا بلاوی بکاتەوە. ئەویش دوای ئەوەی هەندی دەسکاری تی دا کرد بو لە ٧٥/٦/١ دا بلاوی کردەوە. من ئەوسا هیشتا لە ڤیەننا نەجولا بوم، لە بەر ئەوە لە دارشتنی بیرەکانی ئەم بەیانەدا بەشدار نەبوم.

دەزگاکانی راگەیاندن لە سوریا ئەم بەیانەیان بلاو کردەوە. ئەم بەیانە لە سەرانسەری دنیا بە زمانی جیاواز چاپ و بلاو کرایەوە لەوانە: ئینگلیزی، ئەلمانی، فارسی. کەمال بورقای ئەوسا لە تورکیا مانگنامەی «ئوزگورلک یولو» ی دەردەکرد. ئەویش دەقی بەیانەکەی بە تورکی بلاو کرد بوەوە.

ئەگەرچی نائومیدی و سەرلیشیوان و بی ورەیی کوردی داگرت بو، بەلام راگەیاندنی ئەم بەیانە دەنگدانەوەیەکی زور گەورەی هەبو لە کوردستان دا.

ئیمەش: کەمال فوئاد و عومەر شیخموس و من لە ئەورووپا کەوتینە دروست کردنی ریکخستنی ئەورووپا. لە ئەورووپاش کومیتەیەکمان پیک هینا بە ناوی «دەستەی دامەزرینەر» بو سەرپەرشتی دامەزراندن و چالاکی یەکیتی. زەمینەی سیاسی لە بار بو لە ماوەیەکی زور کورت دا لە زوری ولاتانی ئەورووپا ریکخستنی فراوان دامەزرا. مامجەلال و هەڤالانی سوریا کەوتنە پیوەندی لە گەل کادرە ناسراوەکانی جولانەوەی کورد لە ئیران و لە عیراق. مامجەلال نامەیەکی بو بارزانی نوسی بو دەربارەی دامەزراندنی ئەم ریکخستنە نوی یە و، دلنیای کرد بو لەوەی کە نەک دژی بارزانی نابی بەلکو بە چاوی سەرکردەی جولانەوەی کورد سەیری ئەکاو، بو پشتیوانی ئەبی لەو هەر هەنگاوی بنی.

*

ئاشبەتال تیکوشەرانی کوردی هەژاند بو. سەر لی شیوان و نائومیدی و بەرچاوتاریکیی هەمو لایەکی داگرت بو. چەند کەسی لە کاربەدەستە زلەکانی پارتی بی ئەوەی هیچ بیانویەکیان هەبی تەسلیمی عیراق بونەوە. سالح یوسفی، ئەندامی مەکتەبی سیاسی، هەر زو لە گەلالەوە گەرابوە بو عیراق، هەروەها عەبدولی سوران و، صدیق ئەمین کە ئەندامی کومیتەی ناوەندی بون. حەبیب محەممەد کەریم، سکرتیری پارتی، لە قاهیرە بو، ئەویش لەویوە خوی تەسلیم بە عیراق کردەوە. دارا توفیق، لە بیروت بو،

لەویوە رویشتەوە بو بەغدا. چەند کەسیکی تریش لە ئەندامانی کومیتەی ناوەندی و، فەرماندەی هیز و بەتالیونەکان، تەسلیم بونەوە. وە نەبی ئەمانە بەرنامە یا پلانیکیان هەبوبی، بەلکو لە ئەنجامی نائومیدی و روخان دا تەسلیم بونەوە. ئەوانی تریشیان لە ئیران خەریکی ریکخستن و دابینکردنی ژیانی خویان بون. هەرسەکە ئەوەندە گەورە و کاریگەر بو زور کەس لایان وابو ئیتر جولانەوەی کورد تەواو. بەعس و هاوکارە کوردەکانیان لە بابەتی عەزیز عەقراوی بروایان بەم بوچونە ئەدا و ئەیانوت: «مەسەلەی کورد، هیچ نەبی لەم قوناغەدا تەواو، حەوالەی نەوەکانی داهاتو کراوە».

لە ئیران، مەلا مستەفا ئەیویست زورترین ژمارەی خەلک لە دەوری خوی بهیلیتەوە. هەر جارە قسەیەکی ئەکرد. جاریک ئەیوت: «زەرفی دەولی خراپە، ئەبی چاوەروانی زەرفیکی دەولی باش بکەین» و، جاریک ئەیوت: «کاری من تەواو ئیتر من سەرکردەی کورد نیم» و، جاریکی تریش ئەیوت: «ئیستا ئومیدم لە جاران بە هیزترە و، بەمزوانە بە هیزیکی گەورەترەوە ئەگەرینەوە کوردستان و ئەمسال تری ی رەش لە حاجی ئومەران ئەخوین». ئیرانیش خەریکی بلاوە پی کردن و جیگیر کردنی پەنابەرانی کورد بو لە دەرەوەی ناوچە کوردنشینەکان.

عیراق چەند جاری نوینەرانی خوی نارد بو ناو پەنابەرانی کورد بو ئەوەی قانعیان بکا بگەرینەوە عیراق. زوریشیان قانع کرد و گەرانەوە.

لە ئەغەدە تاقمی لە کادرەکانی پارتی، لە هەردو بالی مەلایی و جەلالی، لەوانە: عەلی عەسکەری، عومەر مستەفا، تایەری عەلی والی، رەسول مامەند، عەلی هەژار، کاردو گەلالی... چەند جاری لە ناو خویان دا کوبونەوە، بو لیکدانەوەی هەلومەرجی سیاسی کوردستان و، دانانی نەخشەی کاری داهاتو. ئەمانە لایان وابو سەرکردایەتی بارزانی بەو ریبازە سیاسیە چەوتەی لە چەند سالی رابردودا گرت بوی، جولانەوەی کوردی توشی هەلدیران کردوە. ریکخستنەوەی پارتی لە سەر بنچینەیەکی پیشکەوتو، بە دوستایەتی لە گەل بەعس و، بەشداری لە داوودەزگای حوکمی زاتی دا ئەکری هەندی لە دەسکەوتەکانی کورد بپاریزری.

کاربەدستانی بەعس لە سەرەتادا بەلینیان پی دان. بەو هیوایەوە بە کومەل گەرانەوە عیراق. لە عیراق بە گەرمی پیشوازیان لی کردن. بەلام بەعس هیچکام لە بەلینەکانی بە جی نەهینا. پاش ماوەیەکی کورت چالاکی سیاسی لی قەدەغە کردن و، لە کوردستان دوری خستنەوە، هەریەکەیانی بە وەزیفەیەکی حکومەتی نارد بو جیگایەکی خواروی عیراق.

بەلام ئەمان کە لە ئێران قسەیان کرد بو بە یەک، لە عیراقیش لە ناو خویان دا ئەو پەیوەندییەیان پاراست و، ڕێکخستنێکیان پێک هێنا، سەرەتا بە چاولێکەری «الحرکة التصحیحیة» کەی بەعس لە سوریا، ئەمانیش ناویان لە خویان نا «بزوتنەوەی ڕاستکردنەوە»، گوایە چەوتی و لادانە سیاسییەکانی پارتی ڕاست ئەکەنەوە. چەندین کەسی تریش، لەوانە: سالح یوسفی بو بو بە هاوبیر و هاودەنگیان. سەرەنجام ناوی خویان کرد بە: «بزوتنەوەی سوشیالیستی دیموکراتی کوردستان»

*

کوردی سەرانسەری کوردستان بە هاودەردییەکی قولەوە سەیری ڕوداوەکانی کوردستانی عیراقیان ئەکرد و، هەمویان بە مەینەتی خویان ئەزانی. زوری سیاسەییەکانی دەرەوەیان ئامادە بون هەرچییەکیان لە دەس بی بیکەن بو هەلساندنەوەی جولانەوەی کورد لە عیراق دا. هەندێکیشیان بە کردەوە بەشدار بون. لە ناو کوردەکانی ئێران دا حەسەنی قازی و محەممەدی موهتەدی لە هەمویان زیاتر بە پەروش بون. حەسەن بلاوکراوە گرنگەکانی یەکیتی کرد بە فارسی و بلاوی کردنەوە. ئەمەش بو ناسینی یەکیتی لە ناو ئێرانییەکان دا بایەخێکی تایبەتی هەبو.

*

چەند مانگی دوای ئاشبەتال نوری ئەحمەد طەها گەیشتە لیبەننا. کاک نوری لە تارانەوە چو بوە دیمەشق و، لە دیمەشقەوە هات بو بو لیبەننا، بو ئەوەی بچی بو ئەلمانیای ڕوژئاوا بو لای کوڕە گەورەکەی: ئاسو.

کاک نوری لە تێکوشەرە دێرینەکانی ڕێگای کوردایەتی بو. کە جمهوریەتی مەهاباد دامەزرا ئەم ئەفسەرێکی تازە دەرچو بو لە جەیشی عیراق دا. چوە مەهاباد بو ئەوەی لە ڕیزی سپای کوردستان دا خزمەت بکا. یەکی بو لە دامەزرێنەرەکانی «پارتی دیموکراتی کورد». دوای ڕوخانی جمهوریەتی مەهاباد، لە گەل بارزانی چو بو تاران بو گفتوگو لە گەل ئێرانیەکان. لەوی هەندی هەلویستی ئازایانەی نواند بو. بارزانی لە بەر ئەوە ڕیزی لی ئەگرت. دوای ڕویشتنی بارزانی بو سوڤیت ئەم گەڕایەوە کوردستان. چەند سالی لە زیندان دا مایەوە. لە زیندان دا بە هەلویستی ئازایانە بە ناوبانگ بو. دوای بەربونی درێژەی یەکاری سیاسی دا لە کومیتەی ناوەندی پارتی دا. لە سەر چالاکی سیاسی چەند جارێکی تر خرایەوە زیندان، بە تایبەتی دوای خوپیشاندانەکانی کرا لە دژی دەستدرێژی ٣ قولی بو سەر میصر و، بو ناشتنی تەرمی شیخ مەحمود.

دوای ١٤ ی تەموزی ٥٨ گێڕایانەوە بو جەیش. وەزیفەیەکی ئیداری پچوکیان

دابویە لە شوێنێکی دووری کوردستان، بەلام هەر ئەندامی کومیتەی ناوەندی پارتی مابووەوە. ئینجا خوی خانەنشین کرد و، خەریکی کاری حیزبایەتی بو.

لە دەسپیکردنی شورشی ئەیلول دا کاک نوری پیشمەرگەی ناوشاری دامەزراند و، خوی راستەوخو سەرپەرشتی چالاکیەکانی ئەکرد. لە ناکوکیەکانی نیوان مەکتەبی سیاسی و بارزانی دا، سەرەتا لە گەل مەکتەبی سیاسی بو، دوایی بەلای مەلا مستەفادا کەوت و، زووری نەبرد خوی لە ژیانی حیزبی کنارەگیر کرد.

لە تەقەللا سەرنەکەوتوەکەی عەبدولغەنی ئەلراوی دا بو گورینی حوکمی حیزبی بەعس کاک نوریش ئیتیهام کرا. لەو ساوە چوە ناوچەی ناوپردان لە نزیک بارەگای بارزانی دانیشت.

کاک نوری لە ژیانی سیاسی خوی دا هەستی بە «غبن» ئەکرد، لە بەر ئەوە لە هیچ شوین و لە هیچ موناسەبەتیک دا دەمی خوی نەئەگرت. رەخنەی ئەگرت، پلاری ئەهاویشت و، توانجی لەم و لەو ئەگرت. قسەی «گالتە» و «جیددی» تیکەلاو ئەکرد. لە دەربرینی بیروڕا و هەلویستەکانی لە هیچ نەئەترسا و، لە هیچ نەئەپونگایەوە. دوای ١١ ی ئازار جاریک ئەچیتە لای بارزانی و شیعرە بە ناوبانگەکەی خالیصی بو ئەخوینیتەوە، کە ئەگاتە ئەم بەیتەی:

لە لای تو وەک یەکن، بی فەرقن لە خزمەت تو،
شەهین و حاجی لەقلەق، شیر و ریوی، مورشید و جانی!

کاک نوری وت بوی: «سالی ١٩٢٠ شەهین و حاجی لەقلەق، شیر و ریوی، مورشید و جانی، وەکو یەک وا بون. سالی ١٩٧٠ دوای ٥٠ سال ئەبی خەبات بکەین بو ئەوەی وەکو یەکیان لی بیتەوە، چونکە ئیستا حاجی لەقلەق بە سەر شەهین و، ریوی بە سەر شیر و، جانی بە سەر مورشیدا زال بوە....»

لە سەر ئەم قسانە چارەی خوی لە لای زور لە کاربەدەستەکانی پارتی و شورش قورس کرد بو. حەزیان لە چارەی نەئەکرد و بوبان تی ئەچاند. بەلام گوی ی نەئەدایە و، لە قسەکانی نەئەکەوت.

مالی «ئەحمەدی طەها» لە کونەوە لە بەرخانەقا نیشتەجی بون. ناسیاو و دراوسی ی کونی مالی ئیمە بون. ماوەیەک مالی ئیمە و مالی کاک نوری دەرگامان بە دەرگای یەکتریەوە بو بە تایبەتی لە ناوەراستی پەنجاکان دا. کە ئەهاتنە سەر مالەکەیان بو گرتنی زور جار کەلوپەلی نهینی لە مالی ئیمە ئەشاردەوە.

من لە منالیەوە کاک نوریم لە نزیکەوە ئەناسی. ریزیکی تایبەتی لە لای من

هەبو. ئەو یەکێ بو لەوانەی کاریان تێ کردم تێکەڵاوی کاری سیاسی ببم.

کاک نوری زور لە ڤییەننا نەمایەوە. چوە ئەڵمانیای روژئاوا. مناڵەکانی لە سلێمانی بە جێ هێشت بو. لە ئەڵمانیا خوی پێ نەگیرا گەرایەوە عیراق. لە کورەوەکەدا کوچی دوایی کرد.

*

هێشتا کاک نوری لە ڤییەننا بو، شازاد صائیب بو گەشتوگەران لە گەڵ هاوسەرەکەی و مناڵەکانی لە مانگی ئایی ٧٥ دا هاتن بو ئەوروپا. شازاد لە ٧٤ دا نەچوبوە ریزی شورشەوە. هاتوچو بو ئەو ئاسانتر بو لە چاو ئەوانەدا کە چوبونە ناو پێشمەرگەوە. هاوڕێیانی کومەڵە رایان سپارد بو «استطلاع» ی هەلومەرجی دەرەوە بکا، بزانی چیمان بە دەستەوەیە. لە لەندەن مامجەلالی دی بو. بە درێژی قسەیان کرد بو. هەندێ راسپاردەی پێ وت بو بە سەرکردایەتی کومەڵەی بڵێ. هاتە ڤییەنناش. لەو دەورووبەرەدا ژمارەیەکی زوری تێکوشەرانی کوردستان بە تەمای ئەوە بون سەرەتای کار لە دەرەوە دەس پێ بکات. چەندین نامەی لەم بابەتەم لە هاوڕێ و دوستەکانەوە بو ئەهات.

شازاد، لە بنەماڵەیەکی ناسراوی سلێمانی بو. خوێندکارێکی چالاکی ریزی یەکێتیی قوتابیانی کوردستان و، پارتی دیموکراتی کوردستان بو لە زانستگای بەغداد و، دواییتر کەسایەتییەکی ناسراوی بەرێز و، پارێزەرێکی سەرکەوتو بو. هاوڕێ یەکی نزیک و گیانی بە گیانی سەردەمی خوێندن و کاری سیاسی و روژنامەوانی منیش بو.

پێکەوە هەفتەنامەی «رزگاری» مان دەرکرد بو. پێکەوە لەو گروپەدا کارمان کرد بو کە بیری دامەزراندنی کومەڵەیان چەسپاند و، پێکەوە هەندێ لە ناوکەکانیمان رێکخست بو. هەندێ کێشەی خویەخو هاتە پێشەوە، ئێمە وامان بە قازانجی رێکخراوە تازەکە زانی، خومان لە مەسئولیەتی سەرکردایەتی بکێشینەوە. لەو گروپەی ئێمە هەندێک دور کەوتنەوە، زوربەیان وەکو ئەندام لە ریزەکانی کومەڵەدا درێژەیان بە کار دا، شازاد یەکێ لەوانە بو. من چوم بو ڤییەننا، بە کردەوە منیش دور کەوتمەوە.

لە گەڵ هەڵگیرسانەوەی شەری کوردستان دا سالی ٧٤ سەرکردایەتی کومەڵە و زوری کادرە پێشکەوتوەکانی و ئەندامەکانی چونە ریزی شورشەوە، هەرکەسەیان بە گوێرەی ئەو کارەی پێیان سپارد بو، بە دڵسوزی کارەکانی خوی ئەنجام ئەدا. لە روژانی هەرەسهێنانی شورشەکەدا، لە پێش دا بە تەمای مانەوە و، رێکخستنی بەرەنگاری بون و، پەیوەندییان لە گەڵ زور کەس کرد بو، بەڵام کە ئەبینن هەرەسەکە بەمان ناگیرێتەوە ئەمانیش بە کومەڵ گەرانەوە بو عیراق. هەوڵیان دا ریزەکانی خویان، کە بە هوی لە یەک

داهران و چونه ریزی پیشمەرگەوە شیوا بو، سەر لەنوی ریک بخەنەوە.
شازاد هەلومەرجی ولاتی بە وردی بو باس کردم و منیش بیرووبوچونەکانی خومم بو باس کرد. گەرابوە کوردستان و، قسەو باسەکان و، بیرووبوچونەکانی ئیمەی بو باس کرد بون.
دوای ئەویش لە روژانی بەستنی کونگرەی خویندکاران دا لە بەرلین، فەرەیدون عەبدولقادر بە نهینی هات بو. ماوەیەکی زور کورت مابوەوە. من نەمبینی چونکە درەنگ ئیزای ئەلمانیایان دامی، بەلام لە گەل مامجەلال یەکتریبیان دی بو. راسپاردە و پیشنیاری سەرکردایەتی کومەلەی هینا بو. مامجەلالیش راسپاردەکانی خوی پی دا نارد بوەوە بو سەرکردایەتی کومەلە.
گرنگترین راسپاردەکانی مامجەلال بو سەرکردایەتی کومەلە ئەمانە بو:
١. دەستەی دامەزرینەری یەکیتی لە ولات دابمەزرینن. تیکەلاو بی لە ئەندامانی کومەلە و کەسایەتی ناسراوی نیشتمانیی و دیموکرات. ناوی هەندی کەسیشی دیاری کرد بو قسەیان لە گەل بکەن.
٢. پەیوەندی لە گەل کادرە پیشمەرگەییەکانی شورشی ئەیلول بکەن. ریکخراوی پیشمەرگەیان لی پیک بهینن و، ئامادەیان بکەن بو دەس پی کردنەوەی خەباتی چەکدار.
٣. لە هیچ حالەتیک دا نابی کوردستان بە جی بهیلن. لە کاتی لیقەومان و ئاشکرا بون دا خویان بشارنەوە یان بچنە شاخ.
ئیمە دلیکمان بە ریکخستنەکەی کومەلە خوش بو. هیوایەکی زورمان لە سەر هەلچنی بو. بەلام رووداوەکانی کوردستان کاری لە سەر کومەلەش کرد بو. ناکوکی لە ریزەکانیان دا تەقاند بوەوە. تاقمیکی ریکخستنەکانی خووارەوەی کومەلە دژی سەرکردایەتیەکەی راوەستا بون، بە ئاشکرا کەوت بونە جموجول و موهاتەرات و دامەزراندنی ریکخستنی تازە. سەرکردایەتی هەرچەند هەولی دابو بە ریگایەکی ئوسولی چارەی ناکوکییەکان بکا، کەلکی نەبو. سەرەنجام، بو ئەوەی لەو ئاژاوەیە دەربچن و ریکخستن لە لیدان بپاریزن، بریار ئەدەن برون بو ئیران بو ئەوەی لەویوە بچن بو سوریا.
سەرکردایەتی کومەلە بزر بون. ئیمە وامان زانی راسپاردەکانی مامجەلالیان جیبەجی کردوە و، خویان شاردوتەوە. توەمز چون بو ئیران و لەوی: شەهابی شیخ نوری سکرتیری ریکخستنەکە و، فەرەیدون عەبدولقادر، جەعفەر عەبدولواحید، عومەری سەید عەلی، عەلی محەممەد عەسکەری (عەلی پچکول)، ئەرسەلان بایز، ئاوات زەکی عەبدولغەفور گیراون. ئیمە بەمەمان نەئەزانی. پاش چەند حەفتەیەک کە حکومەتی ئیران

له پینجوین تسلیمی حکومەتی عیراقی کردنەوە، ئینجا زانیمان. بو ئیمە ئەمە رووداویکی چاوەری نەکراو بو. بەشی لە هیواکانی داروخانین. ریکخستنەکانی کومەلە کەوتنە بەر هیرشی راونان و گرتن. هەندیکی گیرا و هەندیکی خوی شاردەوە.

لە ئەوروپا حەملەیەکی گەورە ساز کرا بو ئازاد کردنیان. چەندین بەیاننامەیان بە زمانی جیاجیا لە سەر بلاو کرایەوە. «ئەمنستی ئینتەرناشنال» مەسەلەکەی گرتنە ئەستو.

*

لە ١٤ ی ئابی ٧٥ دا عیصمەت شەریف وانلی بەیانیکی بە عەرەبی بو «دەولەکانی گەلی کورد» بلاو کردەوە نوسی بوی کە بە دەعوەتی حکومەتی عیراق لە گەل چەند کەسایەتییەکی تردا ئەچی بو گفتوگو لە گەل کاربەدەستانی عیراقی بو دابینکردنی مافەکانی گەلی کورد.

بەعس لە دنیادا زوری پروپاگاندە کرد بو دەربارەی سەلماندنی مافی نەتەوەیی کورد و، جیبەجی کردنی قانونی حوکمی زاتی. عیصمەت و ئەوانەشی دەعوەت کرد بو بە چاوی خویان دەسکەوتەکانی کورد ببینن.

عیصمەت لە کوردەکانی سوریا بو. لە سەرەتای پەنجاکانەوە لە سویسرە نیشتەجی بو. یەکی بو لە دامەزرینەرەکانی «کومەلەی خویندکاران» و ماوەیەکی دریژ سەروکی بو. لە کونگرەی «یەکیتیی خویندکارانی جیهان» دا کە سالی ١٩٦٠ لە بەغدا بەسترا، لە گەل سەروکی «یەکیتیی قوتابیانی عیراق» بو بە کیشەیان لە سەر مەسەلەی کورد. ئەم رووداوە ئەوسا لە لایەن پارتی و روژنامەی «خەبات» ەوە کە بە عەرەبی لە بەغدا دەرئەچو زوری باس کرا. بەم هویەوە عیصمەت ناوبانگی دەرکرد. کە شورش لە کوردستانی عیراق دا هەلگیرسا، عیصمەت یەکی بو لە «کومیتەی پاراستنی مافەکانی گەلی کورد» و، دوایی بو بە نوینەری بارزانی و قسەکەری شورش. ماوەیەکی دریژ بەم ناوەوە پیوەندی لە گەل دەزگاکانی راگەیاندن دا ئەکرد. لە سەرەتای حەفتاکان دا کە پارتی دەزگای نوینەرایەتی خوی لە ئەوروپا دامەزراند، ئیتر عیصمەت دەوریکی گرنگی لەم دەزگایەدا نەما، بەلام هیشتا کەسایەتییەکی ناسراو بو لە ناو کور و کومەلە سیاسییەکان و، لای دەزگاکانی راگەیاندن.

ئەم بەیانەی عیصمەت لای زور کەس و لا سەیر بو، یەکەمیان، چونکە ئەوەی بە مەلا مستەفا و سەد هەزار پیشمەرگە نەسینرا بو، چون بەم لە بەعس وەرئەگیری. دوەمیان، لەو کاتەدا کورد بە دەس حوکمی بەعسەوە توشی کارەساتیکی نەتەوەیی ببو، عیراق ئەیویست رووی دزیوی خوی بشاریتەوە. کورد ئەیو بچن بە گژی دا و، ریسوای

بکەن نەک یارمەتی بدەن.

عیصمەت گوێ ی نەدایە لومە و ئامۆژگاری هیچ کەس و لایەک و، وەفدێکی پێک هێنا لە: «شەریف بو مەعزە»، کە یەکێ بو لە سەرکردەکانی شۆڕشی جەزائیر. «جان کلود لوتی»، لە «یەکێتیی جیهانیی مافی مروڤ» و، یوسف پەری، کە قەشەیەکی کوردی عیراق بو.

ئەم وەفدە لە ١٨ ئاب دا گەیشتنە عیراق و، گەشتەکەیان تا ٦ ئەیلول درێژەی کێشا. دوای ئەوە گەڕانەوە ئەورووپا.

لە ٧٥/١١/١٧ دا عیصمەت راپورتێکی درێژی لە سەر گەشتەکەیان بلاو کردەوە. باسی سەردانەکەیانی بو شارەکانی کەرکوک، هەولێر، دهوک، سلێمانی، موسل و بەعقوبە، هەروەها خانەقین، قەلادزە، پێنگرد، ئاکرێ.. و بینینی کاربەدستانی حکومەتیی و حیزبیی لەم شارانە و، گفتوگوکانیان لە گەڵ سەران و وەزیرەکانی بەعس: طاریق عەزیز، نەعیم حەداد، زەید حەیدەر، مونذیر شاوی... بە درێژی گێرا بووەوە.

لە راپورتەکەی دا لایەنە سلبی و ئیجابییەکانی سیاسەتی بەعسی لە کوردستان دا باس کرد بو. ناسینی کورد لە دەستور دا وەکو نەتەوەیەکی سەرەکی و، سەلماندنی مافی ئوتونومی و، ڕێزگرتنی مافی نەتەوایەتی لە ناوچەی ئوتونومی دا و، ڕیفورمی کومەلایەتی لە ژیانی جوتیار و کرێکاری کوردستان دا وەکو شتی ئیجابی و، تەهجیر و تەعریب و، ڕیز نەگرتنی مافی نەتەوایەتی لە دەرەوەی ناوچەی ئوتونومی و، ناتەواوییەکی قانونی حوکمی زاتی.. وەکو شتی سلبی ژمارد بو.

لە راپورتەکەی دا دەسپێکردنەوەی خەباتی چەکداری بە کارێکی چەوت و لە کردن نەهاتو دانا بو.

پێ ئەچی بینینەکانی عیصمەت لە گەڵ چاوەروانییەکانی جوت نەبوبن، ئەمە بە راپورتەکەیەوە دیارە. دوای ئەوەش چەند بەیانێکی تری دەرکرد و، چەند گفتوگویەکی ڕۆژنامەوانی کرد. لە سەر ئەمە بەعس زور تورە بو. ناردیان بو کوشتنی. بە ناوی میوانداری دوستانەوە چونە لای و بەر گوللەیان دا. کابرای بکوژ وایزانی بو عیصمەت تەواو بوە لە بەر ئەوە بە جێ ی هێشت بو. گەیەنرایە نەخوشخانە و لە مردن ڕزگاری بو.

*

سالی ٧٤ ماوەی پاسپورتەکەم تەواو بوبو. سەفارەت بویان درێژ نەکردمەوە داوایان نەکرد بگەڕێمەوە عیراق لەوێ درێژی بکەمەوە. لە گەڵ تێشکانی شورش و، دەرچونی لێبوردنی گشتی، حکومەتی عیراق بڕیاری دا پاسپورتی ئێمەمانانیش درێژ بکەنەوە. چوم

بو سەفارەت بە کابرای «استعلامات» م وت: «ئەمەوی پاسپورتەکەم تازە بکەمەوە بەلکو یەکی لە کاربەدەستان ببینم» کابرا شەلپکی ئەمسایی بو لەوی کاری ئەکرد. ناوەکەمی پرسی. ناوی خوەم پی وت. تەلەفونی بو کونسول کرد. دەسبەجی داوای کردم بو لای خوی.

زور بە گەرمی پیشوازی کردم وتی: «کاکە! ناوی تو زورجار ئەبیستم، بەلام هیچ جاری خوت نابینم، زورم پیخوشە هاتی و بینمبیت». خیزانیکی عیراقی، پی ئەچو بو گەشتوگەران هاتبن، میوانی بون. روی کردە ئەوان، بە پیکەنینیکی سەرکەوتوانەوە وتی: «ئەمە لە برا کوردەکانمانە، زوری کار کردوە لە دژی ئیمە». من ئەچو بوم بو شەر لە سەری ئەرویشتم. پاش هەندی موجامەلە و قاوە خواردنەوە، وتی: «ئەزانم ئیشت هەیە بویە هاتوی» وتم: «بەلی» وتی: «ئەتەوی پاسپورتەکەت تازە بکەیتەوە؟» وتم: «بەلی» وتی: «راستە تەعلیمات لەو بارەیەوە دەرچوە، پر بەدل حەزم ئەکرد ئیشەکەت جیبەجی بکەم، بەلام تازە کردنەوەی پاسپورتەکەی تو لە دەسەلاتی من دا نیە. ئەبی پرسی بەغدا بکەم. بەلینت ئەدەمی بە باشی لە سەرت بنوسم». منیش سوپاسم کرد. ئینجا وتی: «کاکە! لیرە بە دواوە چی ئەکەی؟» وتم: «هیچ ناکەم. خەریکی خویندن ئەبم». بە پیکەنینەوە وتی: «ئەقلم نابری ئارام دابنیشی!» وتم: «مەلا مستەفا دانیشت و سەد هەزار چەکدار وازیان هینا، ئیمەمانان لە دەرەوە ئەتوانین چی بکەین؟». لام وابو قسەکەی بە گوی دا چو. وتی: «ئەوپەری دو حەفتەی پی ئەچی وەلامەکەی دیتەوە. بە تەلەفون ئاگادارت ئەکەم یان خوت سەرمان لی بدە»

دوحەفتە تی پەری وەلامی نەهاتەوە. چەند جاری بە تەلەفون لیم پرسین خەبەری نەبو. نائومید بوم. نامەم بو چەند کومەلەیەکی جوتیاری نوسی بو بو کاری ئاژەلداری. لە هەندیکیانەوە وەلامی وەرگرتنم بو هاتەوە. لە گوندیکی پچوک لە ناوچەی «شتایەرمارک» لای کابرایەکی خاوەن گاوگوتال کاریکم دوزییەوە. کارەکەم لە چیای بەناوبانگی «ئالپ» بو.

«کارخوی» کەم ٤٢ مانگای هەبو. ئەو ماوەیە شارەزاییەکی زورباشم پەیدا کرد لە سەر ژیانی جوتیارانی نەمسا و، جوری راگرتن و پەروەردەکردنی گویرەکە، چیل، گای ئەوروپایی. گەوری ولاخەکانی ئەوان ریکوپیکتر دروست کرا بو لە خانوی ئەوسای زور لە ئاغاکانی لای ئیمە.

چوار حەفتە مامەوە لە سەفارەتەوە هەوالم بو هات کارەکەم جیبەجی بوە. وازم لە کارەکەم هینا و یەکسەر گەرامەوە بو ڤیەننا، پاسپورتەکەم تازە کردەوە. هەر لەو ماوەیەدا

کونگرەی خوێندکاران لە بەرلین ئەبەسترا. مامجەلالیش ئامادە ئەبو. ئەبو منیش بچم.

*

چەند گەنجێکی باسک حوکمی ئیعدام درا بون. فرانکو لە نەخوشخانە کەوت بو لە سەر مردن بو. حوکمی ئیعدامی ئەوانە لە دنیادا زور بە خراپ دەنگی دابوەوە. زور کەسایەتی ناسراو و حیزب و ڕێکخراو داوایان لە فرانکو کرد بیانبەخشێ و، لە چەند شاری ئەوروپا خوپیشاندانی نارەزایی ساز کرا، لەوانە شاری ڤییەننا. فرانکو گوێ ی نەدایە رای گشتی جیهان. لە سەر نەریتی کونی ئیسپانی ئیعدامی کردن، برڕەی پشتیان شکاندن. فرانکو وەکو دیکتاتورێکی خوێنرێژ زور بەدناو بو، بەم کارەی بەدناوتر بو.

پاش ماوەیەکی کورت لەم روداوە فرانکو مرد. صەددام حسین، ئەوسا، جێگری سەروکی «مجلس قیادە الثورە» بو. بو بەشداری پرسەکەی چو بو بو سەفارەتی ئیسپانی. لە دەفتەری تشریفات دا چەند دێرێکی لە ستایشی فرانکودا نوسی بو، وەکو شاسواری ولاتەکەی و، دوستی هەرە نزیکی عەرەب و، شتی لەم بابەتە. لە کاتی ئەم نوسینەدا وینەی صەددامیان گرت بو. روخساری صەددام لە کاتی نوسینەکەدا بە تەنیشت وینەی فرانکو وە، وەکو ئەوەی پیکەوە بن، دەرچو بو. روژنامەکانی عیراق ئەم وینەیەیان لە لاپەرەی یەکەم دا لە گەل تەعلیقەکەی صەددام بلاو کرد بوەوە.

ئیمەش ئەم وینەیەمان وەرگرت و تەعلیقەکەی صەددامان کرد بە ئینگلیزی و ئەلمانی و، لە ژیر سەرناوی هاوتای «الطیور علی اشکالها تقع» چاپ کردەوە. زور بە بلاوی دابەشمان کرد.

بەیانییەک بانگیان کردم بو وەلامدانەوەی تەلەفون. فەلاح حسەن مەطرود بو. فەلاح موچەخورێکی دیپلومات بو لە سەفارەتی عیراقی. زور بە تورەییەوە وتی: «تو بە کونسولت نەوت ئیتر هیچ ناکەم، چوی بو کونگرەی خوێندکاران قەیناکا، ئەمە چیە کردوتانە؟ بوچی ناوبانگی ولاتەکەی خوتان خراپ ئەکەن؟» من ئەمزانی مەبەستی چیە بەلام ویستم خومی لی هەلە بکەم. وتم: «من هیچم نەکردوە ناوبانگی ولاتەکەمی پی خراپ بێ. نازانم تو باسی چی ئەکەی؟» دیسان بە تورەییەوە وتی: «دلنیام ئەزانی باسی چی ئەکەم.. بوچی ئەوەتان لە سەر السید النائب نوسیوە؟». منیش بیئاگایی خومم پیشان دا. ئەو هەر لە سەری رویشت وتی: «کەسێکی کە شتی وا ناکا تو نەبی. من دلنیام ئیشی تویە. قسە بە حکومەت ئەلین، قسە بە حیزب ئەلین، قسە بە هەر کەس ئەلین قەیناکا جگە لەو. بوچی ئیوە دوست و دوژمنی خوتان ناناسن؟ ئەگەر کورد لە عیراق دا یەک دوستی هەبێ صەددام حسینە...» من ئیتر قسەکەم پی بری وتم: «ئەگەر

صەددام حسین دوستی کورد بی، کورد ئیتر پیویستی بە دوژمن نیە!» کابرای تایەن زیاتر تورە بو وتی: «ئیمەش شت لە سەر جەلال تالەبانی بلاو ئەکەینەوە. ئەنوسین: جەلال روژی عەمیلی ئیران بوە، روژی عەمیلی عیراق بوە، روژی عەمیلی لیبیا و، روژی عەمیلی سوریایە...» خەریک بو گفتوگوکەمان زیاتر توندوتیژ بی لە بەر ئەوە ویستم بیبرمەوە وتم: «بی منەت بن چیتان لە دەس دی بیکەن. حەز ئەکەی کەمینی بو دابنین» تەلەفونەکەم بە رودا داخستەوە.

ئەوسا ئەوقسەیەی ئەم پیاوەم دەربارەی صەددام بە هەند نەگرت.

*

کونگرەی کومەلەی خویندکاران

سەروک و سکرتیر و زوری ئەندامەکانی «دەستەی بەریوەبەری کومەلەی خویندکاران» ئەندامی پارتی بون. هەندیکیان کاریان بو «دەزگای پاراستن» ئەکرد. ئەمیش وەکو هەمو دەزگاکانی تری سەر بە شورش لە ئەنجامی ئاشبەتال دا توشی ئیفلیجی بو بو. بو ئەوەی لەو حالە دەربی و بکەویتەوە چالاکی ئەبو «کونگرەی حەڤدەهەم» ببەستی. لە پیش بەستنی کونگرەکەدا طاریق عەقراوی، سەروکی کومەلە، چو بو ئیران بو ئەوەی دوا ئاموژگاری لە مالی بارزانی وەربگری و، لە دەوروبەری کونگرەکەدا گەرایەوە.

ئەندامانی خویندکاران لە هەمو ولاتەکانەوە بانگ کران بو بەرلینی روژئاوا، شوینی بەستنی کونگرە. روژی دەسپیکردنی ٧٥/٨/٢٦ کە ئەندامەکان چو بون بو هولی کوبونەوە، سەیریان کرد بو وینەیەکی زور گەورەی مەلا مستەفا بە دیواری سەکوی بەردەمی هولەکەدا هەلواسراوە، دەستەی بەریوەبەر لە بەردەمی دا دانیشتون. ئەمە نارەزاییەکی زوری لە ناو هولەکەدا خولقاند بو. داوا کرا بو وینەکە دابگرن. ئەوانیش سور بون لە سەر هیشتنەوەی. زوری ئەندامەکان هولەکەیان بە جی هیشت بو. کونگرەکە تیکچو و، کوبونەوەکانی دواخرا.

من ئەو روژە لەوی نەبوم چونکە ڤیزای ئەلمانیام درەنگ پی گەیشت بو. کە من گەیشتم لە پشتی پەردەوە گفتوگوی لابەلا ئەکرا بو دوزینەوەی چارەیەکی مامناوەنجی کە هەمو بەشدارەکان پی ی رازی بن.

سالانی تر من بو هیچ کونگرەیەکی نەچوبوم. ئەمجارەیان لە بەر تاسکی هەلومەرجی سیاسی لە سەر داوای یەکیتی چوم. مامجەلال و کەمال فوئاد و عومەر شیخموس هات بون.

ئیمە: ئەواندی یەکیتی، رەشبیمان وابو کونگرە بە یەکگرتویی بمینیتەوە و،

ریبازێکی پێشکەوتنخوازانە بگری و، نوێنەرانی هەر چوار بەشەکەی کوردستانی تێ دابێ. هیچ بیانویەکی بەجێ مان نەشەدی بۆ تیهکدانی کونگرە و، لەتکردنی کۆمەڵەی خوێندکاران. بە تایبەتی ئەتوانرا بە هەڵبژاردنی ئازاد دەستەی بەڕێوەبەر لە دەس پارتی دەربهێنری.

هەندی لە کوردەکانی ئێران کە سەر بە حیزبی دیموکراتی کوردستان بون لەو روەوە زور توندرەو بون. تەنانەت ئەمیری قازی، کە وەکو دەمراستی کوردەکانی ئێران ئەدوا، بە راشکاوی ئەیوت: «ئێمە ئامادە نین لە ژێر یەک سەقف دا لە گەڵ لایەنگرانی بارزانی دابنیشین. ئەوانە سەر بە ساواکن. هەواڵەکانی ئێمە بە ساواک ئەگەیەنن».

چارەیەکی کاتی دوزرایەوە. دەستەیەکی تیکەڵاو دانرا بو بەڕیوە بردنی کونگرە تا هەڵبژاردنی گشتی. چوینە هولەکەوە. ئەمیر کامەران بەدرخان هات بو ئەوەی وەکو میوانی کونگرە بەشداری بکا. ئەمیری قازی هەستا بە نارەزاییەوە هەندی قسەی کرد و، وتی کونگرە پر بوە لە پیاوی گومانلیکراو لە بەرئەوە جیگای ئێمەی تی دا نەماوەتەوە. لە هولی کوبونەوە چوە دەرەوە و، کوردەکانی ئێران و، هەندیکی تورکیاش بە دوای دا رویشتن. ئێمەش بە ناچاری لە گەڵیان دەرچوین. ئەمیری قازی ئەوەندە باسی ئەوەی ئەکرد کە ئەوان ئامادە نین لە ژێر یەک «سەقف» دا لە گەڵ لایەنگرانی بارزانی دابنیشن ناویان نا بون: «ئاغایانی سەقفی».

ئەم کونگرەیە، یەکەمین رووداوی سیاسی گرنگ بو دوای ئاشبەتاڵ، بەڵام چەند شتیکی بە رونی دەرخست:

– سەرەرای ئەو مەینەتیە نەتەوایەتییەی بنەماڵەی بارزانی بە سەر گەلی کوردیان هینا بو، هیشتا ژمارەیەکی زور لایەنگری دلسوزیان هەبو، لە هەمو هەنگاویکی باش و خراپی دا کویرانە دوای ئەکەوتن.

– بارزانی، بە پیچەوانەی ئەوەی ئیدیعای ئەکرد کە دەوری تەواو بوە، سەرلەنوی کەوت بوەوە خو کوکردنەوە بو ئەوەی جاریکی تر دەس بگریتەوە بە سەر جولانەوەی کوردا. لایەنگرەکانی خوی هاویشتەوە مەیدان. هەر لەو ماوەیەدا یەکەمین بەیانیان دەربارەی ئاشبەتاڵ بە ناوی لقی ئەورووپای پارتییەوە بڵاو کردەوە.

– بنەماڵەی بارزانی تەجروبەیان لە رابوردو وەرنەگرت بو، هەمو جوری لە «پلورالیزم» یان رەت ئەکردەوە و، وەکو جاران سور بون لە سەر سەپاندنی «سەروکایەتی بارزانی» و «پارتی پیشرەو» بە سەر جولانەوەی کوردا. بو جیبەجی کردنی ئەمەش سلیان لە هیچ جورە «حەرام و حەلاڵ» یکی سیاسی نەئەکردەوە.

ئیمە هەولێکی زۆرمان دا کۆمەڵەی خوێندکاران لەت نەبێ، بەڵام سەرەنجام بۆ رازی کردنی کوردەکانی ئێران ئێمەش: لایەنگرانی یەکێتی جیا بوینەوە. کونگرەیەکی جیاوازیان بەست. کۆمیتەیەکی ئامادە کردنیان دامەزراند. پاش چەند مانگێ «کۆمەڵەی خوێندکارانی کورد لە دەرەوەی وڵات» یان پێک هێنا. هەردو کۆمەڵە دەورێکی ئەوتۆیان نەما لە ئەوروپا. لایەنگرانی دیموکرات وەکو گەرم بون بۆ لەت کردنی کۆمەڵە، ئەوەندە گەرم نەبون بۆ یەگرتنی کۆمەڵەی نوێ و بۆ بەشداری لە چالاکییەکانی دا.

*

فاروقی مەلا مستەفا، ئامۆزای فوئادی مەلا مەحمود و، ئاسیاوی لە میژینەی منیش بو. بە هۆی بیروباوەری سیاسییەوە لە گەڵ یەک کۆک و تەبا نەبوین. ئەو لە سەردەمی خوێندنی ساناوییەوە لە گەڵ حشع بو، منیش لە گەڵ پارتی بوم. لە گەڵ ئەوەش دا دوستایەتیمان هەر هەبو.

کە حشع بو بە دو بەشەوە و، عەزیز ئەلحاج جیا بوەوە و، «القیادە المرکزیە للحزب الشیوعی العراقی» پێک هێنا. فاروق و هەندێ لە هاورێکانی دایانە پاڵ عەزیز حاج. دوایی عەزیز گیرا و، خیانەتی لە هاورێکانی کرد و، هاتە سەر تەلەفزیون پەشیمانی لە رابوردوی خۆی دەربڕی. پاشماوەکەی قیادەی مەرکەزی درێژەیان بە کارەکانی خۆیان دا. ئیبراهیم عەللاوی رابەری کردن. ئیبراهیم چو بوە سوریا و، فاروق مەسئولی بنکە و پێشمەرگە و رێکخستنەکانی کوردستانیان بو لە ناو کێلەکان دائەنیشت.

رۆژانی ئاشبەتاڵ، ئەمیش لە گەڵ سەرکردەکانی کۆمەڵە قسەی کرد بو، هاوکاری بکەن بۆ مانەوە و بەرەنگاری. پاشان بۆیان دەرکەوت بۆ ئەم کارەیان پێ ناکرێ، ئەوانیش لە گەڵ لێشاوی خەڵک دا گەرا بونەوە بۆ عێراق. کاربەدەستان، لەوانە غانم عەبدولجەلیل، لە گەڵ فاروق و هاورێکانی قسەیان کرد بو: کە حیزبەکەی ئەوانیش لە وەزارەت و بەرەدا بەشداری بکەن. ئەمان خۆیان لەو مەسەلەیە دزی بوەوە بە بیانوی ئەوەی مەسئولەکانیان لە دەرەوەیە. رێگایان بەو و بە هاورێیەکی تری: عەبدولفەتاح چلەمبران، دابو بچنە دەرەوەی عێراق، بۆ ئەوەی قسە لە گەڵ هاورێکانیان بکەن، بە تایبەتی لە گەڵ ئیبراهیم عەللاوی.

فاروق لە گەشتەکەی دا بۆ ئەوروپا گەیشتە ڤییەننا. چەند رۆژێ مایەوە. بە تێر و تەسەلی لە سەر هەلومەرجی کوردستان دواین و، من باسی بەرنامەی کاری داهاتوی یەکێتیم بۆ کرد. لە گەڵ فوئاد زۆری لە گەڵ خەریک بوین لە ڤییەننا بمێنێتەوە و، نەچێتەوە بەر چەقۆی بەعس، تا ئێمەش دەس پێ ئەکەینەوە، ئەوسا پێکەوە ئەگەڕێینەوە کوردستان. فاروق ملی نەدا و سور بو لە سەر گەڕانەوەی بۆ عێراق. بیانوەکەشی ئەوە بو،

کە ئیلتیزامی هەیە و، بەلێنی داوە بە هاوڕێکانی بگەڕێتەوە لایان، ئەگەر نەگەڕێتەوە لەوانیە بەعس ئازاریان بدات. فاروق نەینەزانی چارەنوسی چی ئەبێ و بەعس چۆن رەفتاری لە گەڵ ئەکا، لە گەڵ ئەوەش دا گەڕایەوە بۆ عیراق. بێگومان ئەمە هەڵویستێکی جوامێرانە و ئازایانە بو.

عەللاوی و حیزبەکەی ئەندامی «التجمع الوطنی العراقی» بون. عەللاوی دوای ئاشبەتاڵ رەنی وابو: لە بەر ئەوەی جولانەوەی نیشتمانی و دیموکراتی لە عیراق دا زەرەری زوری لی کەوتوە و، کادری زوری لە دەس داوە و، لە بەرامبەر داوودەزگای بەعس دا لاواز بوە، هێزە سیاسیەکان بو ئەوەی پاریزگاری ریکخستنەکانیان و کادرەکانیان بکەن بە هیوای هەلیکی لە بار، جاری چالاکی خویان رابگرن. ئیبراهیم عەللاوی مالی لە دیمەشقەوە گویزایەوە بو لەندەن. قیادەی مەرکەزی چالاکی خوی راگرت، حیزبی بەعسیش وازی لی هینان.

لە شام دەستەیەک لە کادرەکانیان بە مە رازی نەبون. ریکخراوێکی نوی یان پیک هینا و بلاو کراوەیەکیان بە ناوی «وحدە القاعدە» وە دەر ئەکرد. عادل عبدالمهدی «ابو امل» رێبەریی ئەکردن. لەو کوردانەی لە گەڵیان بون: فاضلی مەلا مەحمود و، سامی شورش.

*

تا ئاشبەتاڵ پەنابەری کوردی عیراق لە ئەوروپا و ئەمەریکا نەبو. یا ئەگەر بوبی زور بە دەگمەن بو. کوردەکانی دەرەوە توشی گیروگرفتی پاسپورت و گەڕانەوە و هاتوچو ئەبون. بەلام هەمو گفتوگویەک جوری لە چارەسەر کردنی ئەم کیشانەی بە سەرا ئەهات.

ئاشبەتاڵ مەینەتیەکی نەتەوایەتی گەورەی بە سەر کوردا هینا. سەدان هەزار کوردی عیراقی دەربەدەر بون. زوریان رویان کردە ئیران. ئیران جیگای کردنەوە بەلام نەیهیشت لە ناوچە کوردنشینەکان دا بمیننەوە. دابەشی کردن بە سەر ئوستانەکانی دەرەوەی کوردستان دا. دوای ماوەیەک هەر کەسیکیش بیتوانیایە ولاتیکی تر بو خوی هەلبژیری ریگایان لی نەئەگرت ماوەیان ئەدا بروات. هەندی ولاتی ئەوروپی بریاریان دا یەکی ۱۰۰ خیزانی کورد بە پەنابەری سیاسی وەربگرن لەوانە: نەمسا، هولەندە، سوید.

نەمسا تەجروبەیەکی زوری هەبو لە مەسەلەی پەنادانی سیاسی دا. دوای رووداوەکانی دوبچیک سەدان هەزار چیکوسلوفاکی رویان کرد بوە نەمسا. لە بەهاری ۷٦ دا لە تارانەوە ۱۰۰ کەس، هەندیکیان خیزاندار و هەندیکیان سەلت، لە سەر حسابی نەمسا گویزرانەوە بو نەمسە. هەمویان لە ئوردوگایەکی پەنابەریی نزیک ڤیەننا دانان.

ئێمەمانان کە خۆمان پەنابەری سیاسی نەبوین نەمان ئەزانی مافەکانی پەنابەر، بە تایبەتی موچەو خانو... چیە. لەو ڕووەوە ئێمە نەمانئەتوانی هیچ ڕێنماییەکیان بکەین. خۆیان بە شێنەیی شارەزای ژیانی پەنابەری بون.

زوری پێ نەچو سامی سنجاری هاتە ئەوروپا بۆ گەشتێکی سیاسی. لەو گەشتەدا سەردانی نەمسای کرد و، سەری پەنابەرەکانیشی دا. پەنابەرەکان ئەوان خۆیان هەلیان بژارد بون. هەندێکیان ئەندامی کومیتەی ناوەندی «قیادە موقەتە» بون. بەڵام کە گەیشتنە ئەوروپا ژمارەیەکی زوری ئەندامەکانیان لێیان جیا بونەوە.

زاراوەکانی پەنابردنی سیاسی و هیجرەت هێشتا لە ناو کوردا ئاشنا نەبو. لە ئەدەبی سیاسی کوردی دا بڵاو نەبوبوە. دەولەتەکانی دەسەڵاتداری کوردستانیش ڕێگای هیجرەتی کوردیان نەئەدا. هەر لە قوتابخانە «ادب المهجر» ی عەرەبەکانی لوبنانمان خوێند بو. دوای ئاشبەتال شەپولی پەنابەری سیاسی بو ئەوروپا و ئەمەریکا دەستی پێ کرد. ڕاستییەکەی ئەمە «هیجرەت» بو نەک «پەنابردن». زور لەوانەی بە ناوی پەنابەری سیاسی گەیشتنە ئەوروپا و ئەمەریکا، ئەیانتوانی لە عێراق بژین بەڵام ئەوانە ئەیانەویست لە وڵاتێکی ترا، کە هەلومەرجی سیاسی و ئابوری و کومەڵایەتی و ڕوشنبیری... ژیان باشتر و خوشتر بێ دابمەزرێن، ئەگینا مەترسی ڕاستەقینە لە سەر ژیانیان نەبو، بگرە هەندێکیان فریان بە سەر کاروباری سیاسییەوە نەبو.

نەریتی «چونە دەرەوە» ئیتر لە ناو کوردستانی عیراق دا داهات و بو بە باو.

*

لە نیسانی ٧٦ دا کوبونەوەیەکی دەستەی دامەزرێنەرمان لە ڤییەننا کرد. لەم کوبونەوەیەدا: مامجەلال، کەمال فوئاد، عومەر شێخموس، عادل موراد، فوئاد مەعصوم و، من بەشدار بوین. عەبدوڕەزاق نەیتوانی بەشدار بێت.

بو ئەوەی جوری بیرکردنەوەی ئەوسای هەندی لە سەرکردەکانی یەکێتی پیشان بدەم لێرەدا ئەم نمونەیە ئەگێڕمەوە:

یەکێ لەو باسانەی لەم کوبونەوەیەدا کرا، باسی جولانی دیپلوماسی بو بو تازەکردنەوەی پەیوەندی لە گەڵ حکومەتان، پارلەمان، حیزبەکان و، دەزگاکانی ڕاگەیاندنی دنیا. هەر لەم بوارەدا پرسیاریان لەمن کرد وەکو نمونە لە نەمسا چی بکرێ باشە؟ منیش وتم: لە نەمسا دو پارتیی گەورەی لێ یە سوسیال دیموکرات و گەل کە ناوبەناو حوکم ئەگرنە دەس. ئێستا سوسیال دیموکرات لە سەرکارن. کرایسکی ڕابەریانە. گەل ئوپوسیونن. جگە لەمان چەند پارتییەکی تر هەیە لەوان بچوکترن وەکو حیزبی ئازادیخواز

کە تاوانبار ئەکرین بەوەی کونە نازیەکانی تیا کوبونەوە. ئەوانیش نوینەریان لە پارلەمان دا هەیە. پارتی کومونیستی سەر بە یەکیتی سوڤیت و دو ریکخراوی پچوکی ماویەکان و تروتسکیەکانیش هەیە کە نوینەریان لە پارلەمان دا نیە. ئەمە نەخشەی دابەشبونی سیاسی ئەم ولاتەیە. ئەگەر بمانەوی جولانی سیاسی دەس پی بکەین ئەبی لە پارتی دەسەلاتدارەوە دەس پی بکەین تا ئەگاتە سەر ئەوانی تر.

دەزگای راگەیاندنی ئەم ولاتەش جگە لە رادیو و تەلەفزیون ٣ روژنامەی گەورەیان هەیە: کوریر، کرونین، پریسە...

کەمال فوئاد، کە خوی بە مارکسی ئەئەزانی و ماوەیەکی دریژ لە ئەوروپا ژیا بو، لە ناو سەرکردایەتی یەکیتی یش دا بە «معتدل» دانرا بو، هەلی دایەو، بە زمانە گالتەجاریەکەی خوی کەوتە قسە وتی: «سوسیال دیموکرات» لە یەکەمین جەنگی جیهانیەوە لینین «جەواب» ی داون. «پارتی گەل» سەر بە کارتیل و تریستەکانن. هەر لایەک پیوەندی لە گەل «پارتی ئازادیخوازەکان» بکا ئابروی ئەچی. «پارتی کومونیست» تا لە سوڤیتەوە فەرمانی بو دەرنەچی قسەشیان لە گەل بکەین کەلکی نیە. «ماویەکان» و «تروتسکیەکان» یش وەکو شیخ رەزا ئەلی: «ئەولادی ئەم عەسرەن» کەلکی هیچیان پیوە نیە».

بەمجورە بە کورتی هەمویانی فت کرد.

منیش وتم: «ئەگەر وابی لە نەمسا کەس نامینیتەوە قسەیان لە گەل بکەین پیرەژن و سەگەکانیان نەبی». نەمسا بە هوی ئەوەی لە دوەمین جەنگی جیهانیی دا ژمارەیەکی زور لە پیاوەکانی کوژرا بو، رادەی پیرەژن زور زیاتر بو لە پیرەمیرد.

لەو سەفەرەدا مامجەلال ژمارەیەکی باش لە کاربەدەست و سیاسی و روژنامەوانی نەمسایی بینی. رادیو و تەلەفزیون گفتوگوی کورتیان لە گەل مامجەلال بلاو کردەوە، روژنامەکانیش هەندی ستونیان دەربارەی قسەکانی نوسی. هەروەها لە گەل سامی و هەندی لە بەرپرسەکانی ق م دانیشت بو ئاساییکردنەوەی نیوانی ق م و یەکیتی. بەلام کوبونەوەکە هیچی لی سەوز نەبو.

*

ئەو شوینەی من لی ی ئەژیام جگە لەوەی «خانوی خویندکاران» بو ئوتیلیکی پچکولەشی هەبو بو خزم و میوانی خویندکارەکان. جەماعەت لەوی دابەزی بون. کوبونەوەکانمان لە جیگایەکی تر ئەکرد. دوستیکی ئیرانی فلاتەکەی خوی بو چول کرد بوین. لە گەرمەی قسەکردن دا بوین. یەکی لە زەنگی مالەکەی دا. دەرگامان کردەوە

کچیک بو وتی: «من دانیشتوی ئەو فلاتەی تەنیشت ئیوەم. خویندکاری زانستگای پزیشکیم. خەریکی دەرس خویندنم. چەند روژیکی تر تاقیکردنەوەیەکی گرنگم هەیە. دەنگتان زور بەرزە. تکایە بە دەنگی نزم بدوین». وتمان: باشە. دریژەمان بە گویگرتنەوەکان دا. پاش ماوەیەکی تر تەلەفونی بو کردین دیسان داوای لی کردین بە دەنگی نزم قسە بکەین. وا دیار بو ئیمە راهاتبوین بە دەنگی بەرز قسە بکەین داواکانی کچی تایەن کەلکی نەبو. دواجار هاتەوە سەرمان وتی: «ئەگەر بیدەنگ نەبن تەلەفون بو پولیس ئەکەم ئەلیم تاقمی تیروریست لە فلاتەکەی تەنیشتا من خەریکی دانانی پلانی کاریکی تیروریستین!»

ئیوارەیەکیان لە گەل د. فوئاد چوین بو گەران. لەو کاتەدا تازە فلیمی بە ناوبانگی «ئەمانویل» لە سینەماکان پیشان ئەدرا. پیکەوە چوین بو سەیری ئەم فلیمە. لە سالونی بلیت برین دا بە ریکەوت توشی کونسولی عیراق بوین. ئەویش ئەچو بو سەیری هەمان فلیم. چاکوچونی لە گەل من کرد ئەیزانی جەماعەت لە ڤییەننان. پرسی: «ئەوە مامجەلالە لە گەلت؟». وتم: «نەخیر». وتی: «کەواتە د. فوئادە». وا دیار بو بە قەلەوی دا ناسیبوەوە.

*

د. کەمال خوشناو لە «بەلگراد» ی پایتەختی «یوگوسلاڤیا» وە تەلەفونی بو کردم کە هاتوتە دەرەوە و، ئەیەوی من ببینی. حەزم کرد بیتە ڤییەننا نەیئەتوانی. لە بەر ئەوە من چوم بو لای. کە زانستگای سلیمانی کرایەوە د. کەمال خوشناو لەوی دامەزرا. پیشتر ناسیاویمان هەبو بەلام کە هاتە سلیمانی دوستایەتییەکمان بە هیزتر بو. لە یەکگرتنەوەی هەردو باڵەکەی پارتی دا بو بە ئەندامی لقی سلیمانی و، لە گەل هەلگیرسانەوەی شەردا چوە ریزی پیشمەرگەوە.

عیراق بو هاندانی زاناکان یا وەکو خوی پی ی ئەوتن: «اصحاب الکفائات» ی عیراق هەندی «ئیمتیازی» تەرخان کرد بو. یەکی لەو ئیمتیازانە ئەوەبو ریگای ئەدان لە ئەوروپا ئوتوموبیل و کەلوپەلی ناومال بکرن و بی گومرگ بیهیننەوە بو عیراق. د. کەمال خوشناو کە زەمانیک «عەمید» ی کاروباری خویندکاران بو لە زانستگای سلیمانی نەیتوانی کەلک لەم ئیمتیازە وەربگری. بەو بیانوەوە هات بوە دەرەوە. لە کوردستان قسەی لە گەل کاک شەهاب کرد بو. کاک شەهاب پیی وت بو لە دەرەوە قسە لە گەل ئیمە بکات و هەر ریوشوینیکمان پیشان دا بە قسەمان بکا.

لە روژانی ئاشبەتال دا کە هیرشی جەیش بو سەر ناوچەی سەیدصادق دەستی پی

کرد، کاک کەمال ئەندامی لقی سلیمانی پارتی بو، پیش دەسپیکردنی هیرشەکە، لە گەل فەتاح ئاغا و، کومەلیکی تر لە مەسئولەکانی شورش چو بون بو ئەو ناوچەیە. هیرشەکە گەیشتە سەریان. حەمەی سەید عەلی حافظ، یەکی لە فەرماندەکانی هیزەکە، بو ئەوەی بە زیندویەتی نەکەویتە بەردەستی دوژمن خوی کوشت و، ئەوانی تر بە نارەحەتییەکی زور لە گەمارووی جەیش دەرباز بون. کەمال لەم شەرەدا قاچی بریندار بو بو. کە هاتە بەلگراد هیشتا بە تەواوی چاک نەبوبوەوە و ئەشەلی.

چوم بو بەلگراد. لە گەل د. کەمال یەکمان گرتەوە و چەند روژی پیکەوە بوین. گفتوگوی تەواومان کرد. پیشتر من لە گەل هەندی لە ئەندامانی دەستەی دامەزرینەر قسەم کرد بو کە چی بکات، بگەریتەوە یا بمینیتەوە؟ ئەگەر بمینیتەوە چی بکات؟ رشیان وابو: نەگەریتەوە بو عیراق. هەول بدا جاری لە دەرەوە بمینیتەوە. ئەگەر بتوانی بو دابینکردنی ژیانی کاریک بدوزیتەوە، تا بزانین روداوەکان بەرەو کوی ئەرون.

د. کەمال نەگەرایەوە بو عیراق. خویندنی کشتوکالی لە زانستگای بەغداد و خویندنی دکتورای لە یوگوسلاڤیا تەواو کرد بو. کاری لە لای کومپانیەکی یوگوسلاڤی دوزیەوە. کارەکەی لە لیبیا بو. د. کەمال چوە سەر کارەکەی لە لیبیا تا کاتی داوا کرا بو سوریا و دوایی بو کوردستان.

هەر لەم سەفەرەدا بە هەلم زانی بو پیکهینانی ریکخراوەکانی یەکیتی لە ناو خویندکارە کوردەکان دا سەردانی زوری کومارەکانی یوگوسلاڤیام کرد، لە «زەگریب» وە دەستم پی کرد، تا «سکوپیا» ی پایتەختی «مەکەدونیا».

*

پیش ئەوەی ڤییەننا بە جی بهیلم بو خواحافیزی سەردانی هەندی ماموستا و ناسیاوم کرد. لە ناو ئەوانەدا «هیلموت کرامەر». پیم وت: «هاتوم بو خواحافیزی. ئەگەریمەوە بو کوردستان». وتی: «بوچی ئەگەریتەوە؟». وتم: «ئەچین شورش هەلئەگیرسینینەوە». سەیری بە قسەکەم هات. دەستی برد بو لای لاجانگی و پەنجەکانی بادا. ئەمە نیشانەی تیکچون و شیتی بو. وتم: «نا من تیک نەچوم بەلام ئیمە سەر بە دو جیهانی جیاوازین لە یەکتری تی ناگەین. لای ئیوە ئازادی ئەوەندە زورە گەیشتوتە رادەی داوشین «دیکلیناسیون: انحطاط»، کەچی لای ئیمە هیچ جورە ئازادییەک نیە. لای ئیوە پارە ئەوەندە زورە گەیشتوتە رادەی ئاوسان «ئینفلاسیون: تضخم» کەچی لای ئیمە پارە نیە. لای ئیوە پیشەسازی ئەوەندە زورە گەیشتوتە رادەی پیسبونی ژینگە «پولیوشن: تلوث البیئە» کەچی لای ئیمە هیشتا پیشەسازی نیە. لە بەر ئەوە زەحمەتە لە من تی

بکەی». ئیتر خواحافیزیم لی کرد. تا ئیستاش دلنیا نیم لەوەی: بۆچوونەکەی ئەو راست بو کە منی بە گەنج ئەزانی، یان کارەکەی من کە چووم بۆ بەشداری لە دەستپێکردنەوەی شۆرش دا.

*

شام: مەکۆی خۆسازدان

*

ڕۆژی ٧٥/١٢/١٣ بۆ یەکەمین جار لە ڤییەنناوە بە فڕۆکە چووم بۆ دیمەشق. دەستەی دامەزرێنەر، جگە لە عومەرشێخمووس کە کوردی سووریا بوو تەیشەتوانی ئامادە بێ، ئەندامەکانی تر: مامجەلال، د. فوئاد مەعصوم، د. کەمال فوئاد، عادل موراد، عەبدوڕەزاق میرزا و، من، هەموو لە دیمەشق خڕ بووبوونەوە.

موونذیر نەقشبەندی هاوڕێ ی عادل موراد بوو ئەویش لە تارانەوە هات بوو، عەلی سنجاریش لە شام نیشتەجێ بوو بوو، هەردووکیان بە تەما بوون ببنە ئەندامی دەستەی دامەزرێنەر.

جگە لە مان، لەو ماوەیەدا چەندین کوردی عێراقی گەیشت بوونە سووریا:

سەلامی مەلا ئەحمەد، عارف شێخ کەریم، ئەنوەر شاکەلی، ئیبراهیم عەزو، ئیبراهیم عەبد عەلی، ئەندامی کۆمەڵە بوون، دوای دەس پێ کردنی هێرشی گرتنی ئەندامانی کۆمەڵە لە عێراقەوە هات بوون.

حەسەن خۆشناو، سەید کەریم کەریم، جەمال ئەحمەد بەنا، عەبدوللا خۆشناو، وەلید نەقشبەندی، فوئاد عومەر، قەرەنی جەمیل، عومەر عوسمان (زەعیم عەلی)، سەردار ئەبوبەکر، عەلی مستەفا، ڕاشید عەزیز، ئەنوەری ئەمین میسری.. ئەفسەر بوون و، حەسەن بابەشێخ، بۆزێ، مستەفا خۆخی، حەسەن نەرمو، عەباس شەبەک، سامان گەرمیانی، عادل شوکر، داود محەممەد عەلی... لە ئێرانەوە هات بوون.

ئەمانە و، زۆری تریش، بە ڕێگای جیاجیا گەیشت بوونە سووریا. هەندێک بە پاسپۆرتی عێراقی و، هەندێک بە «پەروانەی عوبور» ی ئێرانی و، هەندێ بە پێ، بەڵام هەموو لە دەوری یەکێتی کۆبووبوونەوە، هەندێکیان لە قامیشلی بوون و، هەندێکیان لە دیمەشق. هەموویان هات بوون، بە قسەی خۆیان، بە نیازی بەشداری کردن لە دەسپێکردنەوەی شۆڕش دا.

کۆبوونەوەکان تەواو بوون. ئەو مەسەلانەی پێویست بوون باس کران و، ڕێوشوێنی کاری داهاتوو دانرا. هێشتا کاتی گەڕانەوەی نیشتمان نەهات بوو، منیش هێشتا هەندێ وردە کارم لە ڤییەننا مابوو. دوای ئەوەی لە گەڵ هەموو ئەوانەی لە سووریا کۆبووبوونەوە ئاشنایەتی و ناسیاویم پەیدا کرد، پاش چەند هەفتەیەک گەڕامەوە ڤییەننا، بە هیوای ئەوەی لە

ماوەیەکی کورت دا دیسان بیمەوە شام.

*

دوای ئەو شالاوەی دەزگا ئەمنیـەکانی بەعس بو سـەر ریکخسـتنەکانی کـومەڵەی کرد، ریزەکانی پشیویەکی زوریان تی کەوت بو. سەرکردایەتی و، کومیتەی ریکخستنی شارەکانی نەما بو. بەلام هەندی لە کادر و ئەندامـەکانی بەر دەس نەکەوت بون خویان شارد بوەوە و، هەندیکیشی هەر ئاشکرا نەبو بون.

هەندی لەو ئەندام و کادرانەی لەم شـالاوە دەرباز بوبون، هەولیـان دا ریکخسـتنەکە بگرنەوە، بەلام هەندی لەوانەش گیران و، کارەکەیان سەری نەگرت.

شـاسـوار جـەلال، کـە دوایی بە «کـاک ئارام» ناوی دەرکـرد، لەوانە بو بەر دەس نەکـەوت بو، خـوی شـارد بوەوە. شـاسـوار لە سـەرەتاوە یەکی بو لە ئەندامـە چالاکـەکـانی کـومـەلە و، شارەزای ریکخسـتن و، زوری ئەندامـەکـانی بو، هەر زو هەولیکی زوری دا بو گرتنەوەی پاشمـاوەی ریکخسـتنەکە و، ریکخسـتنەوەی. ئەوسـا ریکخسـتنی کومـەلە هەر پاریزگـایەکی بە هەریمـیک دانا بو. لە هەر پاریزگایەک یەکیکی دیاری کرد بو، لەوانە: سالار (نەجمەدین عـەزیز) لە سلیمانی، عادل (ئازاد هەورامی) لە کەرکوک، مـەلا بەختیار (حیکمـەت محـەممد کەریم) لە خانەقین، عەبدورەزاق لە هەولیر. پیکەوە کومیتـەیەکیـان پیـک هینـا بو بو سـەرکـردایەتی کـومـەلە و ناویان نا بو: «کـومـیـتـەی هەریمـەکـان». عـەبدورەزاق پاش مـاوەیەک لە گـەلیـان تیک چو بو، هاوکـاری لە گـەل نەکـرد بون، بەلام سەرپەرشتی ئەو ریکخراوانەی کرد بو کە ناسی بونی.

ئەم کومیتەیە چەند کاریکی گرنگیان ئەنجام دا:

١. ئەندامـەکـانی کومـەلەیان ریک خسـتـەوە، لە گەل زوری ئەوانـەی خویان شـارد بوەوە و، ئەوانەی ئاشکرا نەبوبون، پەیوەندییان دروست کرد و، هەمو ئەو شانە و خەتانەیان پیکەوە گری دایەوە کـە مـا بون و، کـومـیـتـەیان لە شـارەکـان دا دامـەزراندەوە و، کـەوتنە راکیشانی تیکوشەرانی تازە.

٢. پەیوەندییـان لە گـەل چەندین ئەفسـەری شورشگیـر و کادری پیـشـمەرگـایەتی دروست کرد و، داوایان لی کرد بون خویان ئامادە بکەن بو چونە شاخ.

٣. پەیوەندییـان لە گـەل دەسـتـەی دامـەزرینەری یەکیتی لە دەرەوە بە تایبـەتی لە گەل مامجەلال دروست کرد.

جگە لە ئەندامانی کومـیـتـەی هەریمەکان، چەند کـەسیکی تریش هاوکاری زور و کـاریگەریان کـرد بون بو بەجـیـهـینانی ئەرکـەکـانیـان، لەوانە: جـەمـال عـەلی مـەعـروف

«جەمالەرەش»، جەمال تایەر، شازاد صائیب، ئیبراهیم ئەحمەد، عەزیز مەحمود...

جەمال عەلی مارف (جەماله رەش) و، ئیبراهیم ئەحمەد هەر یەکەی جارێک هاتن بۆ سوریا نامەی کومەلەیان هێنا و، عوسمانی مام برایم چەند جاری هات بۆ عەمان.

*

سوریا و عیراق ئەگەرچی هەردوکیان لە ژێر دەسەلاتی حیزبی بەعس دا بون، بەلام هەر لە سەرەتاوە ناکوک، بەلکو بە خوێنی سەری یەکتری تینو بون.

هەندێ لەو عیراقیانەی چوبونە سوریا ڕێکخراوێکی «بەرەیی»ان دامەزراند بۆ بە ناوی «التجمع الوطنی العراقی: توع».

ئەو حیزب و ڕێکخراوانەی لە «توع» دا کۆ بوبونەوە بریتی بون لە مانە:

- حزب البعث العربی الاشتراکی - قیادە قطر العراق. احمد العزاوی و باقر یاسین

- الحرکه العربیه الاشتراکیه.

عبدالاله النصراوی، جواد الدوش، عونی قلمچی.

- الحزب الشیوعی العراقی (القیاده المرکزیه)

ابراهیم علاوی

- الحزب الاشتراکی

رشید محسن، مبدر الویس.

- موتمر القومیین

ایاد سعید ثابت

هیچ ڕێکخراوێکی کوردی لە توع دا نەبو. لە پێش ئاشبەتال دا، توع لە گەل بارزانی و سەرکردایەتی پارتی نێوانی باش بو، بەلام پارتی تێکەلاوی نەبوبو. ڕەنگە هۆی یەکەمی ئەوە بوبێ کە توع چەپ و عەرەبپەرست و دوژمنی ئیسرائیل و ئەمەریکا بو. ئەوەش لە گەل تێکەیشتنی بارزانی نەئەگونجا. هۆی دوەمیشی ڕەنگە ئەوە بوبێ، بارزانی و پارتی خۆیان لە توع زۆر بە زلتر ئەزانی. ئەوان حوکمڕانی ناوچەیەکی فراوان و، خاوەنی لەشکرێکی گەورە بون، لە کاتێک دا توع پەنابەر بون لە ولاتێکی تر.

یەکێتی دوای ئەوەی سوریای کرد بە مەلبەندی سەرکردایەتی خۆی ئەبو هەلوێستی خۆی لە توع رون بکاتەوە. سوریا بۆ یەکێتی پێویست بو. مانەوەی یەکێتی لە سوریا و، ڕاپەراندنی کارەکانی، وەکو مامجەلال ئەیوت: بەند بو لە سەر ئەوەی یەکێتی ببێتە ئەندامی «توع». بەلام ئەندامێتی یەکێتی لە توع دا، یەکێتی ئەخستە ژێر باری چەند

ئیلتیزامیکی سیاسی گرانەوە، لەوانە:

١. ئەبو شورشی کورد بەشی بی لە شورشی عیراق و، دروشمەکانی شورشیکی عیراقی بەرز بکاتەوە و، یەکیتی لە ژیر ئالای توع دا شورش بکا.

٢. ئەبو یەکیتی روخاندنی ریژیم بکاتە ئامانج و دروشمی سەرەکی خوی.

٣. ئەبو یەکیتی تا روخاندنی رژیمی عیراقی دریژە بە خەبات بدا و، هیچ جورە سازین و چارەیەکی مامناوەنجی قویول نەکا.

لە کوبونەوەیەکی «دستەی دامەزرینەر» دا ئەم باسە خرایە بەر لیکولینەوە و هەلسەنگاندن و دەنگدان. عادل موراد و من دەنگمان نەدا بو ئەندامەتی توع. من رەئیم وابو: یەکیتی نەچیتە ژیر باری هیچ ئیلتیزامیکی سیاسیەوە و، خوی نەبەستیتەوە بە هیچ ریکخراویکی ترەوە، بو ئەوەی ئازادی جولانی هەبی. بە زورایەتی دەنگی دستەی دامەزرینەر یەکیتی بریاری دا ببی بە ئەندامی توع. لە گەل توع کەوتە گفتوگو، زور مسەلەی گرنگی پی سەلماند:

- پروگرامی توع دستکاری کرا، مافەکانی کورد رونتر و فراوانتر خرایە ناوی.

- توع بەلینی دا کە ئیمکاناتی مادی و مەعنەوی بو شورشی کورد دابین بکەن و، شورشەکە گەشە پی بدەن بو شورشیکی عیراقی لە روی: سەرکردایەتی و بەشداری و مەیدانی کارەوە.

- توع بەلینی دا کە هاوزەمان لە گەل دەسپیکردنەوەی خەباتی چەکداردا لە کوردستان ئەوانیش لە ناوەراست و خوارووی عیراق دا چالاکی شورشگیرانە دەس پی بکەن.

بارەگاکەی توع لە نزیک «الجسر الابیض» بو بو بە شوینی کوبونەوەی عیراقیەکان. بە روژ لەوی یەکتریان ئەدی و قسە و باسیان ئەکرد. سەرکردەکانی بەعس لە بارەگای قیادەی قەومی دەوامیان ئەکرد، هاتوچوی توع یان نەئەکرد. سەرکردەی هەندی لە حیزبەکانی تر وەکو: رشید محسن، مهدر الویس (ابو عروبە) لە قاهیرە بون، چارویار ئەهاتن بو دیمەشق. ئەوەی بە زوری لەوی دەوامی ئەکرد: جواد الدوش (ابو شوقی) و، عونی قلمچی (ابو عمر) بون.

*

راپورتی پایک

ئوتیس پایک نوینەری نیویورک بو لە کونگریسی ئەمەریکادا. کرا بە سەروکی کومیتەیەک بو لیکولینەوە لە جموجولە نهینییەکانی «سیا». لە بەر ئەوە کومیتەکە و راپورتەکەی ئامادەیان کرد بو بە ناوی «پایک» ەوە ناویان دەرکردوە.

ئەم کومیتەیە لە ۳ مەسەلەیان کولی بوەوە یەکێکیان پیوەندی ئەمەریکا و کورد بو. روژی ۷٦/۱/۱۹ راپورتەکەیان دا بە کونگریس. چەند نهینییەکیان ئاشکرا کرد بو، بلاوکردنەوەی بو ناوبانگی ئەمەریکا خراپ بو، لە بەر ئەوە سیا و بەریوبەرایەتی ئەمەریکی، تەنانەت سەروک فورد، هەولێکی زوریان دا بو هێشتنەوەی بە نهینی، بەلام دانەیەکی ئەم راپورتە گەیشتە دەس روژنامەوانەکانی گوڤاری «دەنگی لادێ: ڤیلیج ڤویس» و، لە ۷٦/۲/۲۳ دا بلاوی کردەوە.

ئەم راپورتە میژووی پەیوەندی بارزانی - ئەمەریکا لە سەرەتای دامەزرانیەوە تا کاتی ئاشبەتال ئەگێرێتەوە. ئەمەریکییەکان مەسەلەی کوردیان بە «کارتی یاری» ناوبردوە. راپورتەکە ئەیگێرێتەوە چون ئەم کارتەیان بە کارهیناوە بو تەنگاو کردنی عیراق، کاتی عیراق دوژمنایەتی ئیرانی شای ئەکرد و، کاتی عیراق دژی لیک جیا کردنەوەی هیزەکانی عەرەب و ئیسرائیل بو، وە چون ئەم کارتەیان لە کار خست بو ئەوەی عیراق دەستی بەتال بی بو دوژمنایەتی سوریا، چونکە سوریا لەو کاتەدا دژی رەوتی ئاشتی بو لە گەل ئیسرائیل.

ئەم راپورتە لە دنیادا دەنگی دایەوە. یەکیتی کاتی خوی دانەیەکی دەس کەوت، وەریگیرایە سەر عەرەبی و، لە «الشرارە» دا وتارێکی لە سەر نوسی. بەلام هەیکەل لە وتارەکانی دا چەند جاری باسی کرد وەکو نمونەیەک لە سەر جوری کاری کیسینگەر لە بەریوەبردنی ململانی دا. هەروەها "(ل۱۳٦ - ۱٤۱) ی کتیبەکەی : «الحل والحرب» ی بو ئەم باسە تەرخان کردوە و، نوقتە سەرەکییەکانی بە وردی وەرگرتوە.

کاتیک گلەیی لە کیسینگەر کرا لە سەر ئەم رەفتارەی لە گەل کورد وتی: «سەودای ژیرەژیر کاری تەبشیری نیە». مەبەستی ئەوە بو لە پیلانگیران و کاری جاسوسی دا گوی نادریتە بەهاکانی رەوشت و دین.

*

دوای ئەوەی لە هەلبژاردنی گشتی دا لە تورکیا «جمهوریەت خلق پارتی سی» بە ریبەری «بولەند ئەجەویت» هاتە سەر کار، «لیبوردنی گشتی» بو هەمو بەند و هەلاتوە سیاسییەکان دەرکرد. گیراوەکانی کورد بەربون و، ئەوانەی لە دەرەوە بون گەرانەوە تورکیا. جوری لە ئازادی سیاسی لە سەرانسەری تورکیادا بلاو بوەوە. جولانەوەی نەتەوەیی کورد بوژایەوە و، گەشەکردنیکی گەورەی بە خویەوە بینی. نەخشەی سیاسی ناو کوردستانی تورکیا لەو کاتەدا بەمجورە بو:

- کادرەکانی حیزبەکەی د. شڤان سەرلەنوی حیزبەکەیان بە ناوی «پارتی

دیموکراتی کوردستان لە تورکیا» ڕێک خستەوە، بۆ داپۆشینی چالاکی حیزبەکەیان ڕێکخراوێکی قانونییان بە ناوی: «د د ک د» دامەزراند. ئەم ڕێکخراوە لە سەرانسەری کوردستان دا پەرەی سەند و، لقی یانەی قانونیی دامەزراند. عەلی چەتین، ئەحمەد قارلی، نەجمەدین بیوک قەیا، عەلی شیر، عەبدولحافظ، موحتەرەم، سەعید، محەممەد عەلی، زەرورک.. لە سەرکردە چالاکەکانیان بون.

ئەم حیزبە، بە قسەی خۆی، پارتی پێشڕەوی مارکسی - لینینی دائەمەزراند و، خۆی ئامادە ئەکرد لە داهاتوودا شۆڕش لە کوردستانی تورکیا بەرپا بکا. لە ناو لاوان و ڕوشنبیرانی چەپی ناوشارەکان دا نفوزی پەیدا کرد بو.

- کادرەکانی حیزبەکەی سەعید ئالچی یش سەر لەنوی حیزبەکەیان بە ناوی: «پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیا» ڕێک خستەوە و، لە ناو ڕوشنبیرانی کونەپارێزی شارەکان و سەرانی عەشائیر دا، نفوزی پەیدا کرد. دەرویشی سەعدو و، عەلی دیلەر لە سەرکردە چالاکەکانیان بون.

- ینکەیەکی بلاوکردنەوە بە ناوی «کۆمال» دامەزرا و، گوڤاری «ڕزگاری» بە تورکی بلاو ئەکردەوە. ئەم گوڤارەش هەندەی ڕوشنبیر و لاوی لی کوبوەوە و، ڕێکخراوێکیان بە ناوی ڕزگاری دامەزراند. مومتاز قوتان و، خەدیجە یەشار لە چالاکەکانیان بون.

- ینکەیەکی تری بلاوکردنەوە گوڤاری تورکی «ئوزگورلک یولو: ڕێگای ئازادی» بلاو کردەوە ئەمیش هەندی ڕوشنبیر و لاوی شارەکانی لی کوبوەوە و، ڕێکخراوێکیان پیک هینا. دوایی بو بە ناوکی «پارتی سوسیالیستی کوردستانی تورکیا». ئەم ڕێکخراوە زور بە توندی لایەنگری یەکیتیی سوڤیت بو. کەمال بورقای ڕیبەریان بو.

- چەند کەسیکی تر ینکەیەکی تریان دامەزراند بە ناوی «کاوە». ئەمیش بو بە تاقمیکی سیاسی.

جگە لەم ڕێکخراوە نهینییە ناقانونییانە، هەمو حیزبە گەورەکانی تورکیا وەکو: «جمهوریەت خەلق پارتی سی» بە ڕیبەری بولەند ئەجەوید. «عەدالەت پارتی سی» بە ڕیبەری سولەیمان دەمیریل. «میللی سەلامەت پارتی سی» بە ڕیبەری نەجمەدین ئەربەقان. تەنانەت حیزبە نەتەوەییە فاشیستەکەی: «میللەتچی حەرەکەت پارتی سی» بە ڕیبەری تورکەش، لە کوردستان دا جموجولیکی زور و، ئەندام و لایەنگری زوریان هەبو.

کە یەکیتی دامەزرا، هەولیکی زوری زۆرەزوی دا بو دامەزراندنی بناغەی دوستایەتی لە گەل هەمو ئەو ڕێکخراوانە. یەکیتی ڕێکخراوێکی تازە و نەناسراو بو لە

کوردستانی تورکیا. مامجەلال ناسراو بو، ئەویش بە هوی پروپاگاندەی پارتیەوە ناوی زور بە خراپی رویشت بو. هەر لە سەرەتاوە هەندی لەم ریکخراونە بە هوی ناوی مامجەلالەوە لە یەکیتی کەوتنە سلەمینەوە.

کە ق م دامەزرا، کوردستانی تورکیای کرد بە مەیدانی سەرەکی چالاکییەکانی خوی و، هەندی لە بەرپرس و کادرەکانی خوی نارده ئەوی. زور بە زویی دوستایەتی خوی لە گەل دوستەکانی تازە کردەوە. حیزبەکەی دەرویشی سەعدو و عەلی دینلەر وەکو لقی ق م لە تورکیا کەوتە گەر. هەمو چالاکیەکانی خوی تەرخان کرد بو دوژمنایەتی یەکیتی. بە «تایپ و رونیو» بلاوکراوەیەکی تورکییان بە ناوی: «خەبات» دەرئەکرد، هەمو بابەتەکانی جنیو بو بە مامجەلال و هیرش بو بو سەر یەکیتی. یەکیتی یان بە «جاشی ٧٦» ناو ئەبرد. سەرانی عەشیرەتەکانی سنوریان لە یەکیتی تیژ کرد بو.

د. شڤان، ئەو کاتەی لە ناوچەی زاخو ژیا بو، هەندی وتار و بابەتی لە سەر کوردستانی عیراق نوسی بو، بو رازی کردنی بارزانی و پارتی، زور بە توندی هیرشی کرد بوە سەر مامجەلال و بە خیانەت تاوانباری کرد بو، لەم ماوەیەدا رزگاری ئەو وتارانەی شڤانی سەرلەنوی بلاو کردەوە.

حیزبیکی ماوی لە تورکیا دامەزرا بو، روژنامەی «ئایدنلک» یان دەر ئەکرد. ئەم روژنامەیە زور جار وتاری خراپی لە سەر یەکیتی ئەنوسی و، یەکیتی بە نوکەری سوڤیت دائەنا. لە وتارەکانی دا جوری لە جاسوسی بو حکومەتی تورکیا ئەکرد. ریگاکانی هاتوچوی کادرەکانی یەکیتی و، شوینی مانەوەیان و، ناوی دوستەکانی ئاشکرا ئەکرد.

یەکیتی، لە ناو ریکخراوەکانی تورکیادا، بە تەنیا لە گەل «پ د ک ت – بالی شڤان» توانی دوستایەتی دابمەزرینی. ئەمەش چەند هویەکی هەبو:

١. بارزانی، «د. شڤان»، ریبەری حیزبەکەیان و، دو لە کادرەکانی سەرکردایەتی: «بروسک» و «چەکو» ی بە تاوانی کوشتنی «سەعید ئیلچی» ، ریبەری بالەکەی تری «پ د ک ت» کوشت بو. بنکەکانی کوردستانی عیراقیان داخست بون. کادر و ئەندامەکانیان توشی گرتن و راو نان و سەرگەردانی بو بون. بەم هویەوە حەزیان لە چارەی بارزانی نەبو.

٢. لە شەرەکانی ٧٤ دا بارزانی پشتیوانی سوڤیتی و، حیزبە شیوعییەکانی دنیای لە دەس دابو. دوای ئاشبەتالیش پەنای بو ئیران برد بو، دوایش چو بوە ئەمریکا. بارزانی بە کونەپەرست و دوستی ئەمریکا ناسرا بو، لە کاتیک دا یەکیتی بە چەپ و دوستی سوڤیت.

٣. یەکیتی یارمەتی زوری ئەم حیزبەی ئەدا. ژمارەیەکی زور چەکی دایە.

چەردەیەک پارەی بو ژیانی کادرەکانی و چالاکی حیزبەکەیان تەرخان کرد بو. بە ریکخراوە فەلەستینییەکانی ناساند، کە ئەوسا لە لای جولانەوەکانی چەپی تورکیا وەکو قیبلەی موسولمانەکان سەیر ئەکران.

د د ک د کە چەتری قانونیی ئەم حیزبە بو زور بە خیرایی پەرەی سەند، بەلام لە ناو گوندەکان و، سەرانی عەشیرەتەکان دا دەسەلات و نفوزیکی ئەوتوی نەبو، بە تایبەتی لەو ناوچانەدا کە یەکیتی پیویستی پی ی هەبو.

د د ک د زوری پی ناخوش بو یەکیتی لە گەل هیچ ریکخراویکی تر و هیچ لایەن و کەسایەتییەکی تر پەیوەندی دابمەزرینی، بەلکو هەندی جار هەرەشەیان ئەکرد کە ئەگەر یەکیتی کاری وا بکا، ئەوا ئەوان «دانوستان» ی خویان لە گەل یەکیتی «قوت» ئەکەن!

لە گەل ئەوەش دا هەولی زور درا بو ئەوەی لە گەل هەمویان پەیوەندی باش دابمەزرینی، تەنانەت دەرویشی سەعدو «دەعوەت» کرا بو سوریا و، زوری قسە لە گەل کرا بی سود بو. لە گەل کەمال بورقای کە ئەو زەمانە لە ئەنقەرە بو پەیوەندیمان کرد. منیش لە گەرانەوەم دا چوم بو لای و، مامەجەلالیش لە گەرانەوەی دا سەردانی کرد. «پارتی سوسیالیست» ئەوسا لاواز بو، لە ناو دیهات دا نفوزی نەبو.

لە ناو یەکیتی دا ئیمە لامان وابو:

١. گرنگیی کوردستانی تورکیا بو کورد وەکو گرنگیی میصر وایە بو عەرەب.

٢. ئەو هەلسانەوەیەی لە کوردستانی تورکیا دەستی پی کردوە ئەبی پشتیوانی بی قەیدوشەرت بکری بی ئەوەی گوی بدریتە ئەوەی ئەوان هەلویستیان لە یەکیتی چیە و چونە.

٣. ئەبی جولانەوەی سیاسی کوردستانی تورکیا بە بی دەستیوەردان و کویخایەتی گەشە بکات.

لە بەر ئەوە بە هیچ جوری یەکیتی خوی لە کاروباری سیاسی کوردستانی تورکیا هەلنەئەقورتاند، تەنانەت دژایەتی ئەوحیزبانەشی نەئەکرد کە دژایەتی یەکیتیان ئەکرد و، ئامادە بو یارمەتییان پیشکەش بکا.

*

کاری فیکری

بو یەکیتی کاری راگەیاندن و فیکری شتیکی گرنگ بو چونکە ریکخراویکی تازە دامەزراو بو، رابردوی دور و ناسراوی نەبو، جەماوەری خوی هەبی لی ی کو بینەوە. ئەوەی

ئەندامانی یەکێتی بە یەکەوە ئەبەستەوە: کوردایەتی، بیروباوەری پێشکەوتنخوازی، هەڵگیرساندنەوەی شۆرش، بەدیهێنانی ئامانجەکانی گەلی کورد بو... ئەمانە بیری بەرز و پاک بون، تێکۆشەرانی کورد خۆیان لە پێناودا بەخت ئەکرد.

یەکەمین بەیاننامەی یەکێتی، ئەوەبو بە بونەی دامەزراندنی یەکێتییەوە لە ٧٥/٥/٢٢ دا لە شام و، لە ٧٥/٦/١ دا لە ئەوروپا بڵاو کرایەوە. ئەم بەیانە لە رادیوی دیمەشقەوە خوێندرا بووەوە. لە کوردستان دا بە چاکی دەنگی دا بووەوە. پێش ئەوەی هیچ ئەندام و کادری لە کوردستان کار بو دروستکردنی رێکخستنی یەکێتی بکات، ئەم بەیانە دوست و لایەنگری بو پەیدا کرد بو. بەیانەکە مامجەلال بە عەرەبی نوسی بوی. وەرگێردرایە سەر چەند زمانێکی تر: عومەر شێخموس کردی بە ئینگلیزی و کمال فوئاد بە ئەلمانی و، حەسەنی قازی بە فارسی. بە هەزاران دانەی لی بڵاو کرایەوە.

بە دوای ئەمەدا نامیلکەیەک لە ژێر سەرناوی «الاتحاد الوطني الكردستاني لماذا؟» بڵاو کرایەوە. ئەم نامیلکەیەش مامجەلال بە عەرەبی نوسی بوی. ئارام لە کوردستان کردی بە کوردی. پارتی تا ئێستاش وا ئیدیعا ئەکا کە یەکێتی بو لە ناو بردنی پارتی دامەزراوە و، ئەم نامیلکەیە ئەکات بە بەڵگە. گوایە لەم نامیلکەیەدا نوسراوە: «ناکوکی سەرەکی یەکێتی لە گەڵ پارتییە و، پارتی دوژمنی سەرەکی یەکێتی و کوردە». راستییەکەی ئەوە واهیمەی سەرانی پارتییە ئەگینا شتی وا لەم نامیلکەیەدا نییە. یەکێتی توشی دوژمنایەتی و، ناکوکی خوێناوی بو لە گەڵ پارتی، بەڵام هەرگیز پارتی بە ناکوکی سەرەکی و دوژمنی سەرەکی نەزانیوە، هەمیشە رژێمی بەعسی بە دوژمنی سەرەکی خوی و کورد داناوە. من ئەمەم لە وتارێک دا لە ژێر سەرناوی: «باری ئێستای گەلەکمان و رێکخستنی ی ن ک» دا لە یەکەمین ژمارەی «ریبازی نوێ» دا رون کردوتەوە.

پێویست بو یەکێتی ئورگان، یان وەکو ئەڵێن: «زمان حال» ی هەبی، بو ئەوەی بیروبوچونەکانی بە خەڵک بناسێنی و، هەڵوێستی خوی لە رووداوەکان دیاری بکا. بریار درا بە عەرەبی «الشراره» و بە کوردی «ریبازی نوی» بڵاو بکرێتەوە.

یەکەم ژمارەی «الشراره» لە تشرینی دوەمی ١٩٧٥ دا دەر چو.

وتارەکانی ژمارەی یەکەم بریتی بو لە:

- هذه الجريده
- نداء الى الامه العربيه المجيده
- حمله الاعدامات الجماعيه مستمره في العراق
- من اجل جمعيه كردستانيه تقدميه للطلبه الاكراد في اوروبا

یەکەمین بەیاننامەی یەکێتی،

- المراه الكرديه تواصل نضالها
- من الذى اقترح ميثاق امن الخليج
ئەم هەواڵ و كورتە تەعلیقانەشی تی دا بو:
- التجمع الوطنی يبارك الاتحاد الوطنی الكردستانی
- لماذا لا تذكر الصحافه العراقيه اسم القوات الايرانيه الغازيه فی الخليج
- علی طريق اتفاقيه اذار الخيانيه: اعتراف الدكتاتوريه العراقيه بحكم السلطان قابوس
- حقيقه صارخه: حكم ذاتی كارتونی علی الطريقه التكريتيه
- اليس السكوت عن جرائم التشريد والتهجير الجماعيه بحق الشعب الكردی خيانه وطنيه ايها الساده المسؤلون الاكراد؟
- الاتحاد الوطنی الكردستانی يشكر التجمع الوطنی العراقی

هەروەها «البيان الاول للاتحاد الوطنی الكردستانی» و «بيان اتحاد الشبيبه الديمقراطی الكردستانی واتحاد طلبه كردستان: النصر لشعبنا العراقی والاندحار للفاشيه وتحالفاتها الرجعيه» لەم ژمارەیەدا دوبارە بڵاو كراوەتەوە. بە خوێندەوارانیشی راگەیاند بو كە بەو نزیكانە «ریبازی نوی» بە كوردی بڵاو ئەبیتەوە.

زوری وتارەكانی مامجەلال نوسی بوی. لە چاپخانەكەی «القياده القوميه» لە شام چاپ كرا.

دوەم ژمارەی «الشراره» لە كانونی دوەمی ١٩٧٦ دا بڵاو كرايەوە.

وتارەكانی ژمارەی دوەم بریتی بو لە:

- عام جديد من النضال والفداء
- الاستقلاليه والاعتماد علی الجماهير الشعبيه سبيلنا لتخليص القضيه الكرديه من اللعبه الدوليه
- التهجير الجماعی مظهر واضح للعنصريه الفاشيه
- واقع الحقوق الثقافيه للشعب الكردی فی العراق
- اسس الحكم فی العراق
- لماذا التراجع؟

زوری وتارەكانی ئەم ژمارەیەش مامجەلال نوسی بوی.

ئەمانویست «ریبازی نوی» دەر بكەین. ئەمە دو كوسپی لە بەردەم دا بو: یەكەمیان، هونەری بو. لە شام هیچ چاپخانەیەكی لی نەبو پیتی كوردی هەبی تا

رۆژنامـەکـەی لێ چاپ بکەین. دووەمـیـان، سـیـاسی بوو، بۆ چاپی رۆژنامـەیەکی وا لە چاپخانەیەکی ئەهلی دا ئەبوو موافەقەتی چەند داوودەزگای حکومەتی وەربگیرێ. تا ئەوسا لە سوریا نوسینی کوردی چاپ نەکرا بوو.

بڕیارمان دا رۆژنامەکە لە لوبنان چاپ بکەین. عارفی شێخ کەریم مسوودەکانی لە گەڵ خۆی برد و لە بیروت چاپی کرد و هێنایەوە.

ژمـارەی یەکـەمی «ریبـازی نوی» لە کـانونی دووەمی ١٩٧٦ دا بڵاو کـرایەوە. وتارەکانی بریتی بوون لە:

- سەروتار
- چیای لالش بە شوڤینیەکان ناگوێزرێتەوە
- ڕێکەوتنی صەدام و شا لە جەزایر و مەسەلەی هاوچارەنوسیی نەتەوەی کورد
- باری ئێستای گەلەکەمان و ڕێکخستنی ی ن ک

جگە لە سەروتارەکەی کە مامجەلال نوسیبویتی، وتارەکانی تری هەموی من نوسی بوم. دوای چەند حەفتەیەک ژمارەی دووەمیشمان چاپ کرد. ئەم ژمارەیەیان لە شام چاپ کرا. ئەویش سەروتارەکەی مامجەلال و ئەوی تری من نوسیومە.

جگە لە هەردوو ئۆرگان، چەند بەیان و نامیلکەیەکیش بڵاو کرایەوە. لەوانە بەیانێک بە عەرەبی بە بۆنەی چواردەهەمین یادی هەڵگیرسانی شۆرشی ئەیلولەوە و، نامیلکەیەک بە ناونیشانی «باری ئیستای خەباتمان». ئەمە راپۆرتێکە مامجەلال لە کۆبونەوەیەکی «دەستەی دامەزرێنەر» دا خوێندیەوە. پاش هەڵسەنگاندن و هەندی ئالوگۆری کەم بڵاو کرایەوە.

«ریبـازی نوی» لە ئەوروپا باش بڵاو ئەکـرایەوە، بەڵام زۆر بە کـەمی و زۆر بە زەحمەت ئەگەیشتە کوردستان. منیش خەریکی ئامادە کردنی خۆم و پێشمەرگەکان بوم بۆ گەڕانەوە بۆ کوردستان. کاتێکی ئەوتۆم نەمابو بۆ ریبازی نوی. رۆژنامەکە وەستا. تا دوای سـەرکـەوتنی شـۆرشی ئێـران، لە کـوردسـتـان دەزگـای راگـەیاندن سەرلەنوی دەستی کـرد بە بڵاوکردنەوەی.

«الشـراره» هەر بەردەوام بو لە دەرچون. دەرچونی بڵاوکـراوەیەکی عـەرەبی زۆر پێویست بو، بۆ گەیاندنی بیروبۆچونەکانی یەکێتی بە دنیای عەرەب. زۆری وتارەکـانی الشراره مامجەلال ئەینوسی و د. فوئاد مەعصوم سەرپەرشتی چاپەکەی ئەکرد. منیش چەند وتارێکم بۆ نوسی. هەندێکیان بە عەرەبی و، هەندێکیشیان بە کوردی د. فوئاد کردونی بە عـەرەبی. دوای گـەڕانەوەی مـامـجـەلال بۆ کـوردسـتـان ئەویش راوەسـتـا، ئەویش دوای سەرکەوتنی شۆرشی ئێران لە کوردستان دیسان بڵاو کرایەوە.

*

هەرکەس بڵاو کراوەکانی یەکێتی بخوێنێتەوە ئەبینێ توندڕەوی زاڵە بە سەری دا. ناوی «الشرارە» لە ناوی ئۆرگانەکەی لینین و، قسە نەستەقەکەی ژێریشی: «ومن الشرارە یندلع اللهیب» لە ماوتسی تونگ وەرگیرا بو. ناوەڕۆکی باسەکانیش پڕن لە بابەتی دوژمنایەتی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی و سەهیۆنیزم... ئەمەش نابێ بە دابڕاوی لە ڕوداوەکانی ئەو زەمانە سەیری بکرێ.

یەکەم، بە هۆی کارەساتەکەی جەزائیرەوە، ڕەدفعلێکی بەهێز دژی ئەمەریکا و ئێران لە لای هەمو کورد دروست بوبو. هەمو کەس ئەم دوهێزەیان بە پیلانگێڕ و دوژمنی کورد دائەنا.

دوەم، ئیمەش: خۆمان پێشینەی فیکریمان مارکسی و چەپ بو. بەستراو بوینەوە بە کۆمەڵەوە. هەندێ لەو بۆچونانە «قەناعەتی فیکری» بون لە لامان. بیری چەپ ئەوەندە برەوی هەبو، تاقمی وەکو قم پش بون بە مارکسی. لەم ڕوەوە لە «طریق الحرکە التحرریە الکردیە» دا نوسی بویان: «واخیرا ولیس اخرا نعتمد فی وضع سیاستنا الجدیدة علی الدراسة العلمیة فی ضوء الماركسية اللينينية لوضع الشعب الكردی المضطهد والامة الكردية المجزاة والشعب العراقی المقید وطبیعة السلطة الفاشیة...»

*

بیرمان لەوە کرد بوەوە بو ئەوەی ئازادی زورترمان هەبێ و، کەمتر پیویستیمان بە سوریا بێ، بنکەیەک لە لوبنان دابمەزرێنین. لوبنان لاوازترین وڵاتی عەرەبی بو، تا ڕادەیەکیش دیموکراسی و، ئازادی بیر و کاری سیاسی تێ دا بو. ڕێکخراوە فەلەستینیەکان لاوازی لوبنانیان بە هەل زانی بارەگا و بنکە و لەشکر و جبەخانەکانیان لەوێ کو کردەوە، بە تایبەتی دوای ئەوەی سوریا و میصر ڕێگای چالاکی فیدائیان نەئەدان و، ئوردونیش لە «ئەیلولی ڕەش» دا بە شەر دەری کرد بون.

مامجەلال نێوانی لە گەڵ سەرانی فەلەستینی خوش بو. دوستایەتی لە گەڵ عەرەفات و، جورج حەبەش و، نایف حەواتمە هەبو. لەو ڕێگایەوە یەکێتی پش پیوەندی لە گەڵ دامەزراند بون. بەڵینیان دابو یارمەتی یەکێتی بدەن بە: چەک و، مەشق پی کردنی کادر و پیشمەرگەکانی. ئامادەش بون یارمەتی یەکێتی بدەن بنکەی پیشمەرگایەتی لە لوبنان دابمەزرینێ.

شەری ناوخو لە لوبنان تا ئەهات گەرمتر ئەبو. وازمان لە بیری کردنەوەی بنکەی پیشمەرگایەتی هینا. هەمو لایەنەکان، هەر یەکەیان بە جوری، لە شەرەوە گلا بون.

ترسابین ئیمەش، بی ئەوەی هیچ قازانجیکی گەلەکەمان لەو شەڕەدا هەبی، تیوە بگلیین.

بو یەکەمین جار من سالی ۱۹۷۰ بە دەم ریگاوە بو قاهیرە سەردانیکی چەند ڕوژەی بیروتم کرد بو. ئەمجارەیان لە دیمەشقەوە چەند جاری بو گەران و سەیران و کتیب سەردانی لوبنانم کردەوە. شەری ناوخو لوبنانی ئەهاری و، ئەو ولاتە خوشەی سەردەمیک لە چاو هەمو ناوچەکانی روژهەلاتی ناوەراست دا ئەمینترین مەلبەند و، ناوەندی روژنامەوانی و، بازرگانی و، توریزم و، نمونەی ئازادی سیاسی و فیکری بو، بو بو بە ئوردوگایەکی گەورەی دوژمنایەتی و مەرگ. دەیان هەزار لوبنانی لە تاو شەری ناوخو هەلات بون بو سوریا.

*

لیبیەکان بەلینیان بە مامجەلال دابو، بەردەوام یارمەتی یەکیتی بدەن بە: پارە و چەک. ئەودەم هیشتا خەباتی چەکدار لە کوردستان دەستی پی نەکرد بووە. لیبیەکان مانگانە چەردەیەک پارەیان بو یارمەتیدانی بارەگا و کادر و پیشمەرگەکانی یەکیتی لە سوریا تەرخان کرد بو. هەمو مانگی پارەکەیان ئەنارده سەر حسابیک لە لوبنان. مامجەلال باوەڕیکی بەهیزی بە مونذیر نەقشبەندی هەبو، چەند جاری ئەوی نارد بو وەرگرتن و هینانەوەی بو سوریا.

لیبیەکان کاتی خوی بەو شەرتە یارمەتی یەکیتییان ئەدا عیراق پی نەزانی. کەچی پاش ماوەیەکی کەم عیراق پەمەی زانی، لیبیەکان بە گلەیی و تورەبونەوە وت بویان: عیراق ژمارەی «چەکەکانی بانک» بەشی زانی بو. لە سەر ئەمە یارمەتیدانی لیبی ماوەیەک ڕاگیرا و، کوسپی تی کەوت.

کەس گومانی لە مونذیر نەئەکرد. مونذیر وریا و چالاک و گەرموگور بو. سوریەکان پوستەیەکی سەفارەتی عیراقیان لە فروکەخانەی بیروت گرت، لە ناو «هەمانەی دیپلوماسی» دا بو بەغدایان ئەنارد. لە ناو هەمانەکەدا هەندی ڕاپورتی تی دا بو لە سەر چالاکییەکانی موعارەضە لە سوریا. وەکو لیکولینەوە دەری خست مونذیر نوسی بونی. مونذیر بە نهینی لە گەل موخابەراتی عیراق پەیوەندی هەبو، هەر ئەویش مەسەلەی یارمەتی لیبیای بو موخابەراتی عیراقی ئاشکرا کرد بو.

*

لە کونەوە لە شام «جالیە» یەکی کوردی لی یە. ئەمانە بە یەک جار و لە یەک سەردەم دا نەچوننەتە شام. بەلکو پچر پچر و لە زەمانی جیاجیادا کوچیان کردوە بو ئەوی. هەندی لە کوردەکان هیشتا پاریزگاری ڕیچەلەکی خویان کردوە و، هەندیکی تریشی لە

ناو کومەلی شامی دا تواونەتەوە. ئەو کاتەی ئیمە لە شام بوین دەیان هەزار کورد لە جەزیرە و ناوچەکانی ترەوە بو کریکاری هات بون بو شام.

پاش تیشکانی شورشەکانی کورد لە تورکیا پولیک لە روشنبیرەکانی پەریوەی سوریا بون. لە شام و ناوچەی جزیرە جیگیر بون. حیزبی «خویبون» یان پیک هینا و، یەکی لە مەلبەندەکانی چالاکییان حەسەکە بو. کە شورشی ئاگری داغ هەلگیرسا، ئەو ئەمانیش لە ناوچەکانی سیورەک، ماردین، جزیرە... دەس بکەن بە چالاکی چەکدار. فەرەنسییەکان پییان زانین و، لە سنور دوریان خستنەوە. جەلادەت بەدرخان، دوای ئەوەی لە کاری سیاسی - حیزبی کەنارەگیری کرد، خوی بو زمان و ئەدەب تەرخان کرد. لە سەرەتای سییەکانەوە دەستی کرد بە بلاوکردنەوەی گوڤاری کرمانجی - فەرەنسی «هاوار» و، چەندین نامیلکە و کتیبی دەربارەی زمان و ئەدەبی کورد بلاو کردەوە. لە چلەکان دا بە هاوکاری کامەرانی برای و، چەند کەسیکی تر «ستیر» و «روژانو» یان بلاو کردوتەوە. دەستەیەکی باش نوسەر و شاعیری کورد پی گەیشتن، لەوانە: عوسمان صەبری، قەدری جان، جگەرخوین، رشید کورد. نەتەوەپەرستەکانی عەرەب، دوای سەربەخویی سوریا، ئەم مافەیان بە کورد رەوا نەدی. نەیانهیشت هیچ نوسینیکی کوردی بلاو بیتەوە و، چالاکی روشنبیری، سیاسی، کومەلایەتییان لی قەدەغە کردن.

جولانەوەیەکی سیاسی ئەوتو لە ناو کوردەکانی سوریادا نەما تا سالی ١٩٥٦ کە «پارتی دیموکراتی کورد» دامەزرا. ئەویش دوای «وەحدە» ی سوریا لە گەل میصر کەوتە بەر هیرش و پەلامار و، دوایبتریش پارچە پارچە بو.

چەند گەورەپیاویکی کورد لە شام نیژراون، لەوانە: صەلاحەدینی ئەیوبی، مەولانا خالیدی شارەزوری، بەدرخان بەگی میری بوتان... لە یەکەمین سەفەرم دا بو شام لە گەل د. کەمال فوئاد، سەردانی گوری صەلاحەدینم لە نزیک «جامع الاموی» و گوری مەولانا خالیدم لە «قاسیون» کرد. گوری بەدرخان بەگمان بو نەدوزرایەوە. لە زور کەسیشمان پرسی پی یان نەئەزانی.

*

ئەجو سەردانی زور لە کوردە ناودارەکانی شامی ئەکرد. هەندی لە مانە لە تورکیا لە دایک بوبون و هەر لەویش خوینند بویان و گەورە ببوبون، بەلام بە هوی تیشکانی شورشەکانی کوردەوە پەریوەی سوریا و، جیگیر بوبون. ئەوانە هەرچەندە پیوەندییەکی ئەوتویان بە کوردستانی تورکیا و ریکخراوەکانی و، تەنانەت بە بنەمالە و خیزانەکانیشیانەوە نەما بو، بەلام ناستالجیا «حنین» یکی قولیان بو کوردستانی تورکیا

هەر مابو. بە پەروشەوە تەعقیبی هەواڵەکانیان ئەکرد و، بە خوشیەوە لە بوژانەوەی جولانەوەی کوردیان ئەروانی. ریزیکی تایبەتییان لە نەجو ئەنا.

جاریکیان نەجو لە گەڵ خوی بردمی بو سەردانی مەمدوح سەلیم بەگ لە فلاتەکەی خوی دا. مەمدوح بەگ لە تیکوشەرەکانی بیستەکانی ئەم سەدەیە بو. لە پیش یەکەمین جەنگی جیهانییەوە بەشداریی لە چالاکی سیاسی و روژنامەوانی و کومەلایەتی کوردا کرد بو. دوای جەنگ یەکی بو لە چالاکەکانی جولانەوەی کورد. لە گەڵ چەند هاورییەکی «پارتی دیموکراتی کورد» یان دامەزراندوە. چەندین یادداشتیان دەربارەی مافی نەتەوەیی کورد داوە بە نوینەرانی هاوپەیمانەکان و، خویان گفتوگویان لە گەڵ کردون. گوڤاری، دوایبتر جەریدەی، تورکی - کوردی «ژین» ی بە هاوکاری لە گەڵ هەمزە مەکسی لە ئەستەمول بلاو کردوتەوە. دوای هاتنی مستەفا کەمال، ئەمیش وەکو تیکوشەرەکانی تری کورد دەربەدەر بوە. سەرەنجام لە سوریا گیرسا بوەوە. لە دامەزراندنی «خویبون» دا هاوبەش بوبو.

ئەوکاتەی لە گەڵ نەجو چوین بو لای، مەمدوح بەگ پیر بوبو، بەلام هیشتا قسەکانی ریکوپیک بون. وینەیەکی سولتان عەبدولحەمیدی لە ژورەکەدا هەلواسی بو. دەرەنگ ژنی هینا بو. هاوسەرەکەی کورد نەبو، منالیشی نەبو.

مەمدوح بەگ جگە لەوەی ریزیکی زوری نەجوی گرت کومەلی چاپکراوی بە نرخی بە دیاری پیشکەش کرد، لەوانە هەندی لە ژمارەکانی «ژین» و «کوردستان» و «هاوار» و «روژانو» و چەند بەرگیک لە کتیبە میژوییەکانی سەردەمی عوسمانی. پیم سەیر بو، مەسعود محەممەد بە ناوی «کوری زانیاری کورد» ەوە، هەلکوت هەلکوت چو بو شام بو سەردانی مەمدوح بەگ و چەند کەسیکی تر، کەچی هیچی لە مانە تەنانەت فوتوکوپیەکانیشی نەدابویە.

*

ی ن ک لە کاتی دامەزراندنی دا سوریای کرد بە بنکەی سەرکردایەتی و شوینی خوریکخستن و، مەشق پی کردنی هەندی لە کادر و پیشمەرگەکانی و، چاپ و بلاو کردنەوەی ئورگان و بەیاننامەکانی. راستییەکەی ئەگەر دامەزراندنی یەکیتی و، هەلگیرساندنەوەی شورش دوای ئاشبەتال، بە سەروەرییەکی گەورە لە میژوی کوردا حساب بکری، ئەبی لەم سەروەرییەدا کورد بە ریز لی نانەوە چاکەی سوریا، بە تایبەتی هی سەروک حافظ ئەسەدی، لە بەر چاو بی.

لە روژانی ئاشبەتال دا ژمارەیەکی زور لە پیشمەرگەکانی خەلکی شنیکار،

تەلەعفەر، زەممار، زاخو کە سەر بە عەشیرەتەکانی کوچەر، میران، گەرگەری، سندی، گولی، تەی، پاتوا، یەزیدی و لە هیزەکانی تەلەعفەر، سنجار و، زاخو بون ... هات بونە ناو سوریاوە. زوریان خزم و ناسیاوی خویان لە ناو کوردەکانی سوریادا هەبو. کاربەدەستانی سوریش کارئاسانییان بو کرد بون و ریگەیان لی نەگرت بون. یەکیەتی هەندی لە کادرەکانی خوی تەرخان کرد بو سازدان و ریکخستنەوەیان. بە زوری لە گوندەکانی قامیشلی و دیرکی و حەسەکە نیشتەجی بون.

ئەم ناوچەیە هاوسنور بو لە گەڵ عیراق و تورکیا. لەوی وە ئەتوانرا دزە بکری بو زاخو و شەنگار و گوندەکانی ناوچەکە. هەروەها ئەتوانرا دزە بکری بو ناو تورکیا و لەویوە دزە بکری بو ناو کوردستانی عیراق.

کاربەدەستانی عیراق بەر لە روداوەکانی سالی ٧٤ و لە کاتی شەرەکانی ٧٤ دا و دوای هەرەسی جولانەوەکەش ناوچەکەی تەعجیر و تەعریب کرد بو. گوندەکانی سنوری هەمو راگویزا بو. زورایەتی کوردەکانی شەنگار و دەوروبەری راگویزا بو بو ئوردوگای زورەملی و شارەکانی تر. «ربیە» ی زوری لە سەر سنور دانا بو. ریگا و شوینە گرنگەکانی بە مین چاند بو. چیای بیخەیری زور بە توندی گرت بو. هیزیکی زوری جەیشی لە ناوچەکەدا بلاو کرد بوەوە.

ی ن ک لە چوارچیوەی ئەو پلانە گشتییەدا کە دای نا بو، بو دروست کردنی مەفرەزەی بچوکی بلاوی بە چەندایەتی کەم و بە چونایەتی باش، لە سوریاش خەریکی سازدان و ریکخستنی هەندی مەفرەزە بو. ئەو کونە پیشمەرگانەی ئامادە بون ببنەوە بە پیشمەرگە زوری ریکخستنەوە، هەندی دەورەی تەدریبی لە موعەسکەرەکانی شام بو کردنەوە، لە چەند مەفرەزەیەک دا ریکی خست بون. لایەنگرانی بنەماڵەی بارزانی کە دوایی تر بە ناوی قیادەی موەقتەوە کەوتنە کار کردن، زور بە توندی کەوتنە دوژمنایەتی ی ن ک. هەولیان ئەدا خەلکیان لی بەدگومان بکەن و پیشمەرگە و لایەنگرەکانیان لی هەڵ بگیرنەوە، لە ناو خەلک دا پروپاگاندەی خراپیان دژی ینک و سەرکردە و کادرەکانیان بلاو ئەکردەوە. تەنانەت هەندی کەسیان خزا بونە دەزگا ئەمنییەکانی سوریا و تورکیاوە بو پاراستنی خویان و ئازار دانی لایەنگرانی ینک و بەدگومان کردنی ئەو دەزگایانە لە چالاکییەکانیان.

لەگەڵ هەمو ئەوانەدا روژبەروژ ریکخستنی ینک پەرەی ئەسەند و لایەنگری زورتر ئەبون. لە ناو کوردستانیش دا دائەمەزرا.

*

ستراتیجی صەددام حسین لە کوردستان دا

بەعس، ڕاگوێزانی کوردی کرد بو بە یەکی لە پایە سەرەکییەکانی ستراتیجی کوردیی خوی. دوای ئاشبەتال بە پەلە کەوتنە جیبەجی کردنی. ئەمەیان لای ڕوژنامەوانەکانی بیگانەش نەشاردەوە. طاریق عەزیز چەند جاری بە ئاشکرا باسی ئەمەی بو ئەکردن و کەلکەکانی ڕاگوێزانی بو ئەژماردن.

صەددام حسین، لە کوبونەوەیەک دا لە ٢١ ی ئابی ١٩٧٦ دا لە کوشکی «المجلس الوطنی» لە گەل ئەندامانی «اللجنه العلیا للجبهه الوطنیه والقومیه التقدمیه وسکرتاریه الجبهه وکل لجان الجبهه فی المحافظات»، ستراتیجی خوی بەرامبەر بە کورد ڕون کردەوە و، بە ڕاشکاوی و بی پیچوپەنا مەسەلەی ڕاگوێزانی ناوچەکانی سنوری بە قولایی ٢٠ کیلومەتر و، بلاو کردنەوەی جەیشی لە کوردستان دا باس کرد. لەم وتارەدا وتی:

«لقد قلت فی اجتماع المجلس التشریعی لمنطقة الحکم الذاتی: عندما تکون هناك استحالتان: استحالة مادیة و استحالة مبدئیة وروحیة، استحالة مادیة تمنع الانفصال، واستحالة مبدئیة وروحیة فی الوجدان وفی العقل وفی الایمان من قبل الغالبیة العظمی من ابناء شعبنا الکردی ومن قبل کل العراقیین، عندها لا یمکن ان یحصل ما یسئ الی وحدة شعبنا وارضنا. الا ان عدم ضبط الموازنة، وحصول میل لحساب ای من العاملین اللذین اشرنا الیهما علی حساب العامل الاخر، بای ظرف وفی ای عمل، سیلحق بمسیرتنا اضرارا فادحة، وعلی هذا الاساس، اذا ما تصور ای منا انه اذا عمل علی خلق الاستحالة المادیة وحدها متصورا انه سیخلق وحدة المصیر داخل الشعب العراقی، فان حکمه سیکون خاسرا بالتاکید، لان هذا لیس هو الرکن الوحید الذی یستند علیه عملنا وسیاساتنا، وعندما ننظر الی المسالة نظرة غیر عملیة وغیر موضوعیة وغیر سیاسیة ونتصور ان المسالة تحل ضمن الحکم المبدئی والعقلی المجرد دون ان نعمل علی خلق الرکائز المادیة والموضوعیة لجعل الانفصال عملیة مستحیلة، نکون بذلك قد اعطینا الفرصة الواسعة للاستعمار لان یعبث بوحدة شعبنا....

یجب ان تکون القوی المضادة، ومن بینها القوی الراغبة فی الانفصال، والساعیة الیه امام استحالتین: استحالة مبدئیة ووجدانیة، بمعنی ان یؤمن شعبنا فی کردستان بان مصیره مرتبط نهائیا بوحدة تراب العراق ووحدة شعبه، ویقتنع به قناعة عقلیة ویربط کل اهدافه وآماله فی هذا الاطار، واستحالة مادیة موازیة لها توجدها التدابیر القانونیة والسیاسیة والاقتصادیة وحتی العسکریة التی تتخذها الدولة والتوازن بین هذا وذاك یجب ان تحکمه المبادئ. ان ای من الاستحالتین وحدها، لایمکن ان یلغی دور العمل المضاد فی منطقة

كردستان للحكم الذاتي. ان من يتصور بانه من خلال التعامل بالمبادئ المجردة فقط يلغى فرص العمل المضاد في كردستان، لا يمكن بتصوره هذا ان يخدم وحدة العراق بل انه يقود شعبنا الى نتائج منحرفة. كما ان التصور الذي ينطلق من ان الاجراءات السياسية والعسكرية والاقتصادية وما يماثلها تلغى وحدها فرص العمل المضاد وتلغى نزعة الانفصال، فان هذا التصور منحرف ايضا لان هذا الجانب وحده لا يمكن ان يلغى هذه الفرص.. ان ما يلغى فرص العمل المضاد هو المبادئ والتدابير المتصلة بالمبادئ التي تجعل شعبنا في منطقة الحكم الذاتي يؤمن بان الناس والقيادة في بغداد، انما هم جزء منه، وانهم يسعون من اجله، ويريدون له الخير، ويعملون من اجل قضيته القومية كما يعمل هو، اضافة الى ذلك، لابد من استكمال بعض المستلزمات الاخرى مثل ضبط الحدود، والترحيل من الحدود بعمق عشرين كيلومتر، لكي لا يحدث تسلل، وايجاد اجهزة لتقصي المعلومات والنزعات الشريرة، وابقاء جيش في المنطقة وتوزيعه على شكل معسكرات معينة وشق الطرق في الجبال..الخ»

راگویزان کاری بو کە مەترسییەکی گەورەی بو سەر پاشەروژی کورد دروست ئەکرد.

*

لە کوبونەوەیەکی دەستەی دامەزرینەردا لە شام باسی دارشتنی پروگرام و پەیرەوی ناوخوی یەکیتی کرا. جگە لە عومەر شیخموس هەمو ئەندامەکان بەشدار بون لە باسەکانی دا. بابەتە سەرەکییەکانی دیاری کرا و، دارشتنەوەی بە کوردی بە من سپیردرا. بیگومان پروگرام و پەیرەوی ناوخو گرنگییەکی گەورەیان هەیە، پروگرام: ریبازی سیاسی ریکخراوەکە بو چارەسەرکردنی کیشەکانی کومەل و، پەیرەوی ناوخو: ژیانی ناو ریکخراوەکە ریک ئەخات. لیرەدا سەر لە نوی ئەیان نوسمەوە:

بەرنامە

یەکیتیی نیشتمانیی کوردستان خەبات ئەکات بو:

یەکەم - عیراقی دیموکرات

أ. رزگار کردنی عیراق لە کوت و زنجیر و پەیوەندییەکانی کولونیالیزمی نوی و لە ریژیمی دیکتاتوری دوژمن بە گەل و هینانە سەر کاری حکومەتیکی دیموکراتی ئیئتیلافی لە نوینەرانی پارتییە سیاسییە پیشکەوتوەکان و چینەکانی گەل و نەتەوە سەرەکی و پچوکەکانی عیراق، تا ولات لە ماوەیەکی کورت دا بگویزیتەوە ژیانیکی ئاسایی دیموکرات، کە هەمو سەربەستییە دیموکراتییەکان بو گەل دابین بکا: سەربەستیی

هەڵبژاردن، نوسین، فەرهەنگ، دامەزراندنی پارتی، نەقابە، کۆمەڵانی جوتیاران، ڕێکخراوە دیموکراتییەکانی لاوان، قوتابیان، مامۆستایان، ئافرەتان، مافی کۆبونەوە، خۆپیشاندان و مانگرتن.

ب. پێکهێنانی ئەنجومەنێکی نیشتمانی لە ڕێگەی هەڵبژاردنی ئازاد و ڕاستەوخۆ و نهێنییەوە لە لایەن کۆمەڵانی خەڵکی عیراقەوە، بۆ دانانی دەستوری وڵات و دارشتنی بناغەی حوکمی دیموکراتی و سەقاندنی ئوتونومی.

ج. بەشدار بونی کورد و نەتەوە بچوکەکان لە ئۆرگانە ناوەندییەکان دا بە پێ ی ژمارەیان.

د. گەڕاندنەوەی دانیشتوانی ئەسلیی ئەو ناوچانەی لە شوێنەکانی خۆیان بە زۆر دەرکراون.

هـ. بەرەڵلا کردنی هەمو گیراوە سیاسییەکان و گێڕانەوەیان لە گەڵ هەمو ئەوانەی لە سەر بیروباوەری پێشکەوتوانە لە کار دەرکراون بۆ سەر کار و فەرمانەکانی خۆیان.

و. لابردنی هەمو ئەو یاسایانەی بە گیانی فاشیستی و بیروباوەری کۆنەپەرستانە دانراون، وە هەڵوەشاندنەوەی هەمو ئەو ڕێککەوتنە ناودەوڵەتی یانەی کە بە پێچەوانەی ئازادیی گەلەوە کراون.

ز. هەڵبژاردنی شارەوانییەکان و دەزگاکانی بەڕێوە بردن، ڕاستەوخۆ لە لایەن هاوولاتییانەوە.

دووەم - کوردستانی ئوتونوم *

أ. پێکهێنانی هەرێمی کوردستانی ئوتونوم لە ناوچەکانی: شەنگار، زمار، سمێل، دهۆک، شێخان، تلکێف، بەعشیقە، لیواکانی هەولێر، کەرکوک، سلێمانی و، قەزاکانی خانەقین و مەندەلی.

ب. دەزگاکانی ئوتونومی جگە لە کاروباری پاراستنی وڵات، پەیوەندییەکانی دەرەوە، دارایی گشتی کە بە دەس دەزگای ناوەندییەوە ئەبن، هەمو دەسەلاتێکی تری ئەبێ.

ج. دەزگای ئوتونومی ئازادییە دیموکراتییەکان بۆ گەل دابین ئەکات.

د. دانیشتوانی کوردستان، لە ١٨ ساڵییەوە بەرەو ژور، بە ڕێگەیەکی ئازاد و نهێنی و ڕاستەوخۆ ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان هەڵ ئەبژێرن.

هـ. ئەنجومەنی نیشتمانیی کوردستان دەزگایەکی بەڕێوە بردن بۆ هەڵسوڕاندنی کاروباری هەرێمی ئوتونومی کوردستان هەڵئەبژێری و، باوەڕی ئەداتی یا لی ی

ئەسپێنێتەوە.

و. هێزەکانی پۆلیس، ئەمن، پاسەوانی سنور و پێشمەرگە، ئەبەسترێن بە دەزگای بەڕێوەبردنی ئوتونومییەوە.

ز. بودجەی ئوتونومی پێک دێ لە باجە ناوچەییان و دەرامەتی پرۆژەکانی ئابوریی تایبەتی هەرێمەکە و ئەو بەشەی بودجەی گشتیی عیراق کە بە پێ ی ژمارەی دانیشتوانی هەرێمی ئوتونومی لە چاو هی هەمو عیراق دا دیاری ئەکرێت.

ح. تەئمین کردنی ژیانی خێزانی شەهید و پەککەوتو و لیقەوماوانی شۆڕشی کوردستان و پاراستنی مافەکانی ئەوان و هەمو ئەوانەی بەشداری شۆڕش ئەبن و زەرەریان لێ ئەکەوێ.

ط. هەمو کوردێکی نیشتمانپەروەر بوی هەیە بێتە هەرێمی ئوتونومی کوردستانەوە و کار بکات.

سێیەم - مافی ئاسوری، تورکومان و کلدان

أ. بو ئەوەی لە ناو چوارچێوەی کوردستانی ئوتونوم دا سەربەستیی بە کار هێنان و گەشە پێدانی مافی نەتەوەیی و فەرهەنگیی ئاسوری، تورکومان، کلدان تەئمین بکرێ، بە پێ ی ژمارەیان لە چاو دانیشتوانی هەرێمەکەدا نوێنەریان ئەبێ لە ئەنجومەنی نیشتمانی و دەزگای بەڕێوەبردنی کوردستان دا.

ب. لەو شوێنانەدا کە زورایەتیی دانیشتوانن مافی دامەزراندنی دەزگای تایبەتی خۆبەڕێوەبردنیان هەبێ.

ج. هەمو ئەوانەی دەربەدەر کراون مافی گەڕانەوەیان هەبێ بو هەرێمی کوردستان.

چوارەم - گەشەپێدانی لادێ

أ. چاکردنی بنەرەتیی کشتوکاڵ بە پشت بەستن بە جەماوەری جوتیاران بە جورێکی ئەوتو کە رەگوریشەی پەیوەندییە دەرەبەگی و خێلەکییەکان دەربهێنێ و ئەرز و ئازادی بو جوتیاران تەئمین بکا و ببێتە هوی خەملین و گەشەکردنی لادێ و ژیانی لادێییەکان و ماکیناوی کردنی کشتوکاڵ و پرۆژەکانی ئالودان.

ب. دامەزراندنی ئاوایی کشتوکاڵی، ئاژەڵی، پیشەسازی بو دروستکردنی مەڵبەندی ئاوەدان و عەسریی ژیان بە کوکردنەوەی چەند گوندێکی پچوک، وە یان دانیشتوانی ناوچەیەک لە دەوری پرۆژەیەکی سەرەکی.

ج. باشکردنی ژیانی شوان و گاوان و خاوەن ئاژەڵەکان و پاراستن و پەروەردە کردن و گەشەپێدانی ئاژەڵ و وڵسات و دیاریکردنی شوێنی کوکردنەوە و لەوەڕاندنیان، چاکردنی

چونایەتی و زورکردنیان، وە دامەزراندنی پیشەسازیی ئاژەلی و پەرەپیدانی خزمەتی بەیتالی.

د. دانانی پلانیکی دریژخایەن بو بین کردنەوەی گوند و شاروچکەکانی کوردستان بە شیوەیەکی وا کە لە گەل پیویستییەکانی ژیانی مروڤی ئەم سەردەمە و تەئمین کردنی خانو و بەرە بو هەموو کەس و جوانی سروشت و ئاووهەوای کوردستان بگونجی.

هـ. بەستنی گوند و شارەکانی کوردستان بە یەکترییەوە لە ریگەی دروستکردنی توری ریگاوبانی ئاسن و ئاسفالت و ریگەی هەواییەوە.

پینجەم - بە دەسهینان و چەسپاندن و گەشەپیدانی سەربەخویی ئابووریی نیشتمانی

أ. بە تەواوی رزگار کردنی سامانی پەترولی عیراق لە چنگ کومپانیا ئیمپریالیستییەکان بە هەلهینجان و پالاوتن و گواستنەوە و فروشتنەوە، دامەزراندنی پیشەسازی پیترو - کیماوی و، پەیرەوی کردنی سیاسەتیکی نیشتمانیی دووربین لە هەلهینجان و فروشتنی پەترول دا کە بە تەواوی بگونجی لە گەل نەخشەی دریژخایەنی گەشەپیدانی ئابوری و کومەلایەتی و فەرهەنگی دا.

ب. نەتەوەیی کردنی بازرگانیی دەرەوە و چاودیری کردنی بازرگانی ناوەوەی ولات و گەشەپیدانی دەزگاکانی بەشی گشتی.

ج. گەشەپیدان و فراوانکردنی بەشی گشتی لە پیشەسازی و دروستکردن و بازرگانی و بانقەکانا لە گەل هاندانی بەشی تایبەتی لە پیشەسازی و پروژە بەرهەم هینەکان دا.

د. دانانی پلانیکی دریژخایەن بو پیشەساز کردنی کوردستان لە ریگەی دامەزراندنی پیشەسازیی کشتوکالی و ئاژەلی و پەرەپیدانی پیشەسازی پەترولی و پیترو - کیماوی و بەهرەوەرگرتن لەو مەعدەنانەی هەن بو دامەزراندنی پیشەسازی قورس و ئەوانەی بو گەشەپیدانی ولات پیویستن.

هـ. دامەزراندنی ئیستگای بەرهەم هینانی وزەی کارەبا لە گوی ئستیلە دەستکرد و تاڤگە سروشتییەکان دا بو کارەباوی کردنی سەرانسەری ولات.

شەشەم - پەیوەندیی نیشتمانی و نەتەوەیی و جیهانی

بو سەرکەوتنی بزوتنەوەی شورشگیرانەی کوردستان لە دارشتنی پەیوەندییە نیشتمانیی و نەتەوەیی و جیهانییەکان دا ی ن ک بە رەچاو کردنی سەربەخویون، دەس وەر نەدانە کاروباری یەکتری، گورینەوەی بیرورا، ئالوگوری یارمەتی و ئالیکاری، خەبات ئەکات بو:

أ. پیکهینانی یەکگرتنی ریزەکانی گەلی کوردستانی عیراق، یەکگرتنی کریکاران و جوتیاران، بورجوازیی پچوک و بورجوازیی نیشتمانیی پیشکەوتو، یەکگرتنی تاقم و پیلە پیشکەوتوە جیاجیاکان لە یەکیتییەکی نیشتمانیی پیشکەوتوی دژ بە ئیمپریالیزم و کونەپەرستی، دژی دەربەدەر کردنی کورد و بە عەرەب کردنی کوردستان، بو بەدیهینانی ئامانجەکانی شورشی نیشتمانیی دیموکرات.

ب. پیکهینانی بەرەی یەکگرتوی هەمو پارتی و ریکخراو و تاقم و کەسیی پیشکەوتو و دیموکرات و مارکسیە لینینییەکانی عیراق لە پیناوی روخاندنی حوکمی فاشیستی و هینانە سەر کاری حکومەتیکی دیموکراتی ئینتیلافی، کە دیموکراسی بو عیراق و ئوتونومی بو کوردستان جیبەجی بکات.

ج. پیکهینانی هاوکاری پتەو لە گەل بەشەکانی تری بزوتنەوەی رزگاریخوازی نەتەوەی کورد لە سەرانسەری کوردستان دا لە پیناوی بەدەستهینانی مافی چارەنوسی دا.

د. پیکەوە گری دانی خەباتی رزگاریخوازانەی خەلکی کوردستان و بزوتنەوەی رزگاریخواز و شورشگیرانەی عەرەب، فارس، تورک، ئازەری، بلوچ و گەلەکانی تر بو شکاندن و دەرکردنی ئیمپریالیزم و زایونیزم و روخاندنی حوکمی چینە کونەپەرستەکانی ناوچەکە، تەواو کردنی سەربەخویی نیشتمانیی سیاسی و ئابوری، وە گەشە پیدانی دیموکراسی لە روژهەلات دا.

هـ. پیکەوە گری دانی بزوتنەوەی خەلکی کوردستان لە گەل بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی گەلانی دنیای سییەم، بزوتنەوەی شورشگیرانەی چینی کریکاری ولاتانی سەرمایەدار و دەولەتە سوشیالیستەکان دا.

حەوتەم – گەشەکردنی کومەلایەتی

أ. ئافرەت

١. رزگار کردنی ئافرەت لە کوت و زنجیرەکانی کونەپەرستیی سەدەکانی ناوەراست و تەئمین کردنی مافی سیاسی، ئابوری و کومەلایەتی یان و یەکسانی تەواو و هاوبەشی یان لە گەل پیاودا، وە دانانی یاسای ئەوتو کە مافەکانی ئافرەت لە کارکردن، خویندن، شوکردن، جیابونەوە و میرات دا بپاریزی.

٢. داهینکردنی سەربەستیی دیموکراتی بو بە هیزکردنی بزوتنەوەی ئافرەتان و خستنە گەریان بو گەشەپیدانی کومەلایەتی و سیاسی و ئابوری ولات.

٣. پاراستنی مافی دایک و منال، تەئمینکردنی بە خیو کردنیان و چاودیریکردنی دایکە کارکەرەکان.

٤. تەئمینکردنی کار، یا موچەی بیکاری بو هەمو هاوولاتییەکی ژن و پیاو، وە تەئمینکردنی موچەی خانەنشینی و بە سالا چون و پەک کەوتنیان.

ب. کریکار ←

١. پاراستنی مافی کریکارانی شار و لادی، برینەوەی موچەیەکی گونجاو لە گەل چونایەتی کارەکەیان کە لایەنی کەمی ژیانیکی ئاسودەیان بو تەئمین بکات.

٢. دیاریکردنی ماوەی کارکردنی روژانە بە ٧ سەعات.

٣. تەئمینکردنی مافی دامەزراندنی نەقابە و جوش دانی بزوتنەوەی کریکاران تا دەوری میژویی خوی ببینیت لە ژیانی سیاسی، کومەلایەتی و ئابوری ولات دا.

٤. تەئمینکردنی مافی مانگرتن و خوپیشاندان.

٥. چاک کردنی شەرتەکانی کارکردن و پاراستنی کریکاران لە نەخوشی و مەترسییەکانی کار.

ج. تەندروستی ←

١. زیادکردنی تیمارخانە و نەخوشخانە و دابەشکردنی دکتور و برینپیچ بە سەر ناوچەکان دا، بە پی ی پیویستی ناوچەکان و ژمارەی دانیشتوانیان.

٢. پاراستنی تەندروستی گەل بە تەئمینکردنی تیماریی خورایی و لە ناوبردنی نەخوشییە بلاوەکان.

٣. کردنەوەی خویندنگا و کولیجی پزیشکی بو ئامادەکردنی کادری پیویست.

٤. بایەخدان بە هاوینەهوار و شوینەکانی حەسانەوە بو کومەلانی خەلک.

٥. پاراستنی پاک و خاوینیی مەلبەندی ژیان.

هەشتەم - گەشەپیدانی خویندن و پەروەردە ✱

أ. بە زورکردنی خویندن لە پلەی سەرەتایی دا و ئامادەکردنی ئەو مەرجانەی پیویستن بو ئەوەی هەمو منالیک بتوانیت لە کاتی خوی دا بچیتە خویندنگا.

ب. بە کوردی کردنی خویندن لە هەمو پلەکان دا لە هەریمی کوردستان و پاراستنی مافی نەتەوە بچوکەکان (ئاسوری، تورکومان، کلدان...) لە خویندن دا بە زمانی خویان.

ج. کردنەوەی خویندنگای پیگەیاندنی ماموستایان لە ناوچە جیاجیاکانی کوردستان دا.

د. فراوان کردن و گەشەپیدانی زانستگای سلیمانی وەکو زانستگایەکی تایبەتی هەریمی کوردستان و بەستنەوەی بە دەزگاکانی ئوتونومییەوە و بایەخدانیکی تایبەتی بە

زمان و ئەدەب و مێژو و فەرهەنگی کورد تیای دا.

هـ. خوێندنی زمان، ئەدەب و مێژوی عەرەب لە هەمو پلەکانی خوێندنی هەرێمی کوردستان دا. وە هەروەها خوێندنی زمان و ئەدەب و مێژوی کورد لە خوێندنگاکانی ناوچەکانی تری عێراق لە پێناوی بەهێزکردنی گیانی برایەتی لە نێوان هەردو نەتەوەی کورد و عەرەب دا.

و. پاک کردنەوەی بابەتەکانی خوێندن لە بیروباوەری شوڤێنی و کۆنەپەرستی و ناراست و پەروەردە کردنی قوتابی بە گیانی پێشکەوتنخوازی و برایەتی گەلان و دوژمنایەتی ئیمپریالیزم ، زایۆنیزم و کۆنەپەرستی.

ز. دامەزراندنی ئاکادیمیی زانستی کوردی لە کوردستان، لە کەسانی زانا و شارەزای نیشتمانپەروەر بۆ سەرپەرشتی کردنی نوسینەوەی مێژوی زمان و ئەدەب و بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی خەلکی کوردستان و ساغ کردنەوە و چەسپاندنی زاراوە زانستیەکان بە کوردی و دانانی شێوەیەکی یەکگرتو بۆ نوسینی زمانی کوردی.

ح. گەشەپێدانی یەکێتیی نوسەرانی کورد و کۆمەلی روشنبیرانی کورد و گواستنەوەی بارەگاکانیان بۆ پایتەختی هەرێمی ئۆتۆنۆمی و تەشبینکردنی سەربەستیی بیرکردنەوە و نوسین و هەلبژاردنیان.

ط. دانانی ئیستگای رادیو و تەلەفزیونی کوردستان لە ژێر چاودێری دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی دا.

ی. بایەخدان بە سامانی نەتەوەیی هونەری و ئەدەبی و ژیاندنەوە و گەشەپێدانی لا پێشکەوتوەکەی فولکلور و هونەری گەل.

ک. بایەخدان بە هونەری موسیقا و گورانی و وەرزش، وە گەشە پێدانیان بۆ خزمەتی گەل.

ل. دامەزراندنی دەزگای نوی ی ئەوتوی چاپەمەنی لە کوردستان دا کە بتوانێت پێویستییەکانی هەرێمەکە پر بکاتەوە لە روی چاپ و بلاو کردنەوە بە زمانەکانی کوردی و ئاسوری و تورکومانی.

بیرە بنەرەتییەکانی حکومەتی ئیئتیلافی و، چەسپاندنی سەربەخۆیی ئابوری و، رێکخستنی پیوەندییە نیشتمانی و نەتەوەیی و جیهانییەکان هی مامجەلال و... بابەتەکانی پلورالیزمی سیاسی و فیکری و نەتەوەیی و، گەشەپێدانی لادێ و کۆمەلایەتی هی من و... گەشەپێدانی خوێندن و پەروەردە هی کەمال فواد و فوئاد مەعصوم بو..

دارشتنەوەی ماددەکانی بەرنامە و پەیڕەوی ناوخۆ بە کوردی بە من سپێردرا. مامجەلال بە عەرەبی پێشەکییەکی درێژی بۆ نوسی. د. فوئاد مەعصوم بەرنامە و پەیڕەوی ناوخۆی کرد بە عەرەبی و، منیش پێشەکییەکەم کرد بە کورد. لە مانگی ئەیلولی ١٩٧٦ دا بڵاو کرایەوە.

*

دەسپێکردنەوەی خەباتی چەکدار: «خطه رزگاری»

مامجەلال پەیوەندی لە گەڵ کاک ئارام لە کۆمەڵە و، عومەر مستەفا و عەلی عەسکەری لە بزوتنەوە و، د. خالید سەعید و چەندین کەسی تر دامەزراند بو. بە نامە ئالوگۆڕی بیروڕای لە گەڵ ئەکردن. یەکێ لەو مەسەلانەی باسی ئەکرا: جۆری دەسپێکردنەوەی خەباتی چەکدار بو.

بۆ ئەم مەبەستە مامجەلال چەندین کۆبونەوەی لە گەڵ ئەندامانی دەستەی دامەزرێنەر و، ئەفسەرەکان و، کادرەکانی تر کرد بو. ڕۆژی ٧٦/٥/١٩ منیش بە یەکجاری ڤییەننام بە جێ هێشت و بە فڕۆکە چومەوە شام، بۆ ئەوەی لەو کارەدا بەشدار بم.

لە زنجیرەی ئەو کۆبونەوانەدا، ڕۆژی ٢٣ - ١٩٧٦/٥/٢٤ کۆبونەوەیەکی ترمان لە شام کرد، عەلی سنجاری و مونذیر نەقشبەندی یش ئامادە بون. مامجەلال پرۆژەیەکی ئامادە کرد بو، لەم کۆبونەوەیەدا پاس کرا و، پاش زیادکردنی هەندێ بابەت پەسند کرا. هەروەها بڕیار درا یەکەمین وجبەی پێشمەرگە ڕەوانەی کوردستان بکرێنەوە و، نامە بۆ هەمو ڕێکخستنەکانی ناو وڵات بنێردرێ کە ئیتر دەس بکەن بە ناردنی مەفرەزەکان بۆ شاخ.

پرۆژەکەی مامجەلال:

اسم الخطة: رزگاری

الهدف: اشعال الثورة مجددا في كردستان تمهيدا لثورة عراقية (عربية - كردية) تستهدف الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق.

المبادئ الاساسية: *

١. الثورة عمل جماهيري تعتمد على الجماهير، لذلك فان مهمتنا الرئيسية هي استنهاض وتنظيم وتوعية وقيادة الجماهير الشعبية ومراعاة مبدا الاعتماد على النفس، على الشعب وطاقاته الخلاقة ومراعاة قواعد حرب الانصار العصرية تمهيدا لتحويلها الى حرب الشعب الثورية.

٢. الالتحام الكفاحي مع القوى الثورية العربية (الممثلة للجماهير الكادحة) المؤمنة

بحق الشعب الكردى فى تقرير المصير اولا ومن ثم مع القوى الوطنية والتقدمية الاخرى.

التلاحم الكفاحى فى ساحة النضال الفعلى هو الاساس والجوهر والتجمع الوطنى العراقى هو الاطار الوطنى العام.

٣. الالتحام الكفاحى مع القوى التقدمية الكردستانية فى ايران وتركيا والاستعداد لمختلف الاحتمالات باعتبار كردستان وطننا المجزأ وباعتبار ان استنهاض جماهيرها وتنظيمها وتوعيتها هو مهمة مشتركة لجميع الاحزاب الكردستانية التقدمية.

قواعد العمل: *

١. ايجاد وحدات مسلحة صغيرة ومتحركة تتألف من خيرة العناصر الثورية، الواعية والشجاعة، مهمتها الرئيسية فى المرحلة الراهنة هى: الدعاية السياسية، التوعية، التنظيم، التحريض الجماهيرى، رفع معنويات الناس، وحماية الكوادر والعناصر الثورية الهاربة من المدن.

٢. تتجنب هذه الوحدات قدر المستطاع الاصطدام بالقوات المسلحة للعدو حتى تحين اللحظة المناسبة وتدق ساعة الانتفاضة العامة.

٣. تنتقل العناصر الواعية والمقدامة الباسلة الموجودة فى الخارج الى الداخل تدريجيا، وتخلق لها قواعد سرية ومتنقلة، وتوجد ارتباطات واتصالات بالمنظمات الموجودة وتساعد على تنظيم الجماهير حيث لا يوجد تنظيم.

٤. يؤلف الرفاق – فى الداخل – وحدات مسلحة تقوم بنفس المهام فى مختلف انحاء البلاد، وتأمر تنظيمات الداخل رفاقها والعناصر الثورية القريبة منها بالامتناع عن اطاعة اوامر الحكومة بنقلها الى خارج المنطقة بل تلتجأ الى الجبال لنفس الغرض.

٥. ارسال الاسلحة والذخيرة الى الداخل لتوزيعها على الرفاق وخزنها فى اماكن سرية ومخفية.

٦. ايجاد قيادة مركزية موحدة لقيادة وتنسيق فعاليات الوحدات المسلحة فى مختلف المناطق مع مراعاة مبد اللامركزية فى حرب الانصار فى التنفيذ والتكتيك والمركزية فى الخطة العامة والستراتيجية.

٧. تشغيل الاذاعة وتوفير اجهزة لاسلكية واستحصال بعض انواع الاسلحة كالصواريخ المضادة للدروع والطائرات.

بعض المستلزمات الاخر:

١. توفير دعم خارجى سياسى ودعائى – مادى و معنوى.

٢. توفير مقدار من الاموال والذخيرة تكفى لمدة سنة لحرب انصار محدودة ومتحركة.

٣. ضمان مساندة قوى عربية (بعثية وناصرية) على الاقل، فضلا عن التلاحم الجدي مع القوى الثورية العراقية.

المقترحات المضافة:

١. ارسال عناصر قيادية الى الداخل و عنصر الى تركيا.

٢. ارسال بعض اخواننا العرب مع الوجبة الثانية.

٣. السعي لتامين خط الامداد - التموين والذخيرة -

٤. تأمين معيشة الذين يرسلون الى الداخل.

٥. وضع خطة زمنية للوجبات وارسالها الى الوطن.

٦. الانتفاضة يجب ان تعلن وتبدأ من الداخل.

به هه‌مان مه‌عنا، مامجه‌لال نامه‌ی بو هه‌مو خه‌ته‌كانی ریكخسته‌نه‌كانی ناو ولات نوسی. داوای لی كردن مه‌فره‌زه‌ی «به چونایه‌تی باش و به چه‌ندایه‌تی كه‌م» بنیرنه شاخ و، ته‌یپی پروپاگانده‌ی سیاسی «فرق الدعایه المسلحه» له سه‌رانسه‌ری كوردستان دا پیك بهینن.

سه‌ركردایه‌تی ئه‌م پوله پیشمه‌رگه‌یه كه بریتی بون له ٣٧ كه‌س و، دابه‌ش كرا بون به سه‌ر ٤ مه‌فره‌زه‌دا، ئه‌بو ئیبراهیم عه‌زو بیكا. ئیبراهیم له عه‌شیره‌تی گه‌رگه‌ری بو. ده‌رچوی كلیه‌ی هندسه‌ی زانستگای موسل بو. له سه‌ر حسابی جه‌یش خویند بوی. له سالانی خویندن دا هات بوه ریزی كومه‌له‌وه. كه خویندنی ته‌واو كرد بو به ئه‌فسه‌ر له جه‌یشی عیراق دا، بو ده‌وره‌ی فیربونی ساروخ نیردرا بو سوفیت و میصر. گه‌یشت بوه پله‌ی «نقیب مهندس». گه‌نجیكی روشنبیر و زیره‌ك و وریا بو. سورانیه‌كی ره‌وان له هاوریكانیه‌وه فیر بو بو. روح سوك و قسه خوش و گورجوگول بو. دوای ئاشكرا بونی ریكخسته‌نه‌كانی كومه‌له، ئه‌میش له گه‌ل ئه‌نوه‌ر شاكه‌لی و ئیبراهیم عبد علی، له به‌غداوه چوبونه ره‌مادی و به پی له سنور په‌ری بونه‌وه بو سوریا. ئیبراهیم له قامیشلی مابوه بو كاری سیاسی و پیشمه‌رگه‌یی له ناو كورده عیراقیه‌كانی ئه‌وی دا.

پیشمه‌رگه‌كانی ئاماده‌كرا بون بو گه‌رانه‌وه، له ناو هیزه‌كه‌ی ئه‌وی دا هه‌لبژیردرا بون و، عیززه‌ت ئیسماعیل شه‌نگاری و، عه‌بدولجه‌بار مه‌لا غه‌نی سندی، عومه‌ر ئیبراهیم ره‌شید، عه‌بدولره‌حمان حه‌سه‌ن دانرا بون به فه‌رمانده‌ی مه‌فره‌زه‌كانیان. زوربیان پیشمه‌رگه یا كادر بون له شورشی ئه‌یلول دا، شاره‌زای ناوچه‌كانی بادینان و، ئاشنای خه‌لكه‌كه‌ی بون.

مامجه‌لال چو بو قامیشلی بو به‌ری كردنی یه‌كه‌مین وه‌جبه‌ی پیشمه‌رگه‌كان به سه‌ركردایه‌تی ئیبراهیم عه‌زو به‌ره‌و كوردستان. پیشمه‌رگه‌كان به وره‌یه‌كی به‌رزه‌وه، كه

ئەتوت ئیچن بو شایی و زەماوەن، خواحافیزییان لە مامجەلال کرد بو.

نەجمەدین بیوکقەیا(نەجو)، کە ئەوسا لە ناو ئیمەدا بە سەلاح ناسراو بو، ئەم پۆلە پیشمەرگەیەی گەیاندەوە کوردستانی عیراق.

*

باسی سەرەتای کارەکانی یەکیتی بی باسی نەجو ناتەواو دەرئەچی.

نەجو سالی ١٩٤٣ لە شاری ئورفای کوردستانی تورکیا لە دایک بویو. لە سالانی ١٩٦٦-١٩٧١ لە زانکوی ئەستەمول خویندکاری زانستگای حقوق بو.

خویندکارانی ناوچە کوردنشینەکانی روژهەلات چەند یانەیەکی کومەلایەتییان لە ئەستەمول دامەزراند بو. ئەم یانانە بویون بە ناوەندی چالاکی سیاسی. هوشی کوردایەتی بوژاندبوە. نەجو یەکی لە هەرە چالاکەکانی ئەم یانەیە بو. ماوەیەک بو بە سەروکی یانە. هەر ئەوسا چوبوە ریزی پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیاوە.

سالی ٧١ دامەزراوی جەنگیی تورک، بو راگرتنی گەشەکردنی چەپ و سەرکوتکردنی چالاکی کورد، کودەتای کرد و، باری ناناسایی لە تورکیا راگەیاند. ژمارەیەکی زور سیاسی و تیکوشەری تورک و کوردیان گرت. فەرمانی گرتن بو نەجو دەرچو. نەجو چوە کوردستانی عیراق بو لای د. شڤان.

د. شڤان ناوی نهینی د. سەعید قرمزتوپراخ بو. لەو کاتەدا پارتی دیموکراتی کوردستانی تورکیا (پ د ک ت) بو بو بە دوبالی چەپ و راست. بالی چەپی د. شڤان و، بالی راستی سەعید ئالچی ریبەرییان ئەکرد. بنکەی هەردوکیان لە کوردستانی عیراق بو. بارزانی بو رازی کردنی تورک سەعید ئالچی کوشت و، بە سەر د. شڤانی دا هینا. بەو بیانوەوە شڤانیشی کوشت. هەردو سکرتیر کوژران. نەجو و، زور لە تیکوشەرانی تری کوردستانی تورکیا ئاوارە بون. نەجو بو چیکوسلوفاکیا و، لەویوە چو بو سوید بو بە پەنابەری سیاسی. سالی ٧٤ هەلبژاردن لە تورکیا بو. حکومەتی تورک «لیبوردنی گشتی» بو هەمو ئەوانە دەرکرد کە لەبەر هوی سیاسی گیرا بون یا هەلات بون. نەجو گەرایەوە بو تورکیا. لە گەل هاوریکانی کەوتنە ریکخستنەوەی پارتی. ریکخراویکی قانونی ئاشکرایان بە ناوی دەدەکادە وەکو چەتر بو حیزبەکەیان دروست کرد. نەجو دیسان لە ریزی هەرە چالاکەکانی حیزبە نهینییەکەو ریکخراوە قانونییەکەش بو. هەرزو دیسان فەرمانی گرتنی بو دەرچو.

یەکیتی لە دوای دامەزرانی لە گەل هەمو حیزب و ریکخراوە سیاسییەکانی سەرانسەری کوردستان پیوەندی کرد بو. لەوانە ریکخراوە سیاسییەکانی کوردستانی

تورکیا. نەجو بە نوینەرایەتی حیزبەکەیان هاتە سوریا. ئەوسا حیزبەکەیان سکرتاریەتیکی ۳ کەسی هەبو ئەم یەکیکیان بو.

ناوچە سنوریەکانی کوردستانی تورکیا گرنگیەکی ژیانیان بو یەکیتی هەبو. یەکی لەو یاسانەی کە لەگەڵ ئەم حیزبەو زور لە ریکخراوەکانی تر کرا هاوکاری سیاسی و، یارمەتیدانی تیکوشەرانی یەکیتی بو گەرانەوە بو کوردستانی عیراق.

هاوکاری نیوان هەردولا بە زویی دامەزرا و بە هیز بو. سەرکردایەتی حیزب، وای ئیدیعا ئەکرد، کە خوی بو شورش ئامادە ئەکا. یەکیتی زور لە پیویستیەکانی بو دابین کردن. ئەوسا ئەوان بوبون بە ریکخراویکی سیاسی گەورەو فراوان. لە پیشەوە بە گەرمی هاوکاری یەکیتیان ئەکرد و، نەجویان تەرخان کرد بو پیوەندی لە گەڵ یەکیتی. لە دوایی دا خاو بونەوە، خویان لە هەمو جورە هاوکاریەک ئەدزیەوە ئەترسان، وەکو خویان ئەیانوت: یەکیتی تورشی «تەڵەکە» یان بکا و، حیزبەکەیان پیش وەخت بەر هیرشی دەزگاکانی تورک بکەوی.

نەجو زورجار ئەهات بو سوریا. چەند جاریکیش بو کاری حیزبەکەی خویان چو بو لوبنان. ئیبراهیم عەزو و هاوریکانی بە ریبەری ئەم چونەوە بو کوردستان. منیش لە گەڵ نەجو چوم بو تورکیاو لە دیاربەکر لە یەکتری جیابوینەوە. نەجو لە گەڵ حەسەن خوشناو چون بو ئەستەمول بو پیشوازی و هینانەوەی مامجەلال بو کوردستان. چەندین وەجبە چەکی لە سوریاوە بە ناو تورکیا گەیاندە دەست یەکیتی. کوردیکی راستگو، جوامیر، تیگەیشتو و، هەتا بڵی ی ئازاو لە خوبوردو بو. لە گەڵ سەرکردایەتی حیزبەکەی سەبارەت بە هەڵویستی لە یەکیتی و خوئامادەکردن بو شورش و هەندی مەسەلەی تر تیکچو. ئەیتوانی بەشیکی گەورەی ریکخستنەکە لە گەڵ خوی جیا بکاتەوە. ئیمە لامان وابو تازە خەریکە کوردایەتی لە تورکیا ئەبوژیتەوە. ئەو حیزبە هەڵویستی هەرچونی بی لە ئیمە، ئیمە بە چاکی نازانین ریزەکانی تیک بچی. روداوەکانی تورکیا راستیی هەڵسەنگاندنەکانی نەجوی سەلماند. نەجو لە دوای کودەتاکەی سالی ۸۱ گیرا و، لە روژی ۲۲ی ئوکتوبەری ۱۹۸٤ دا لە زیندانی دیاربەکر کوشتیان. نەجو کادریکی خاوەن تەجروبەی بە نرخ بو بو کوردستانی تورکیا. مەخابن بەو جورە لە ناوەختا کوژرا..

نەجو بیرەوەریەکانی خوی نوسیوەتەوە. لە ناو بیرەوەریەکانی دا بەشیکی زوری بو یەکیتی و قەم تەرخان کردوە. روداوەکانی زور بە وردی نوسیوەو، بیرورای خوی بە رونی لە سەر دەربریون. کە ئەهات بو شام بە زوری میوانی من ئەبو. بەلام نەمئەزانی بیرەوەریەکانی تومار ئەکا.

ئەجىو لە یادداشتەکانی دا سەفەری ری ی هات و ئەهاتەی ئیبراهیم عەزو و هاوریکانی و، دوایيتر کوژرانیانی بە دریژی گیراوەتەوە.

لە کوردستانیش ئیتر دەستیان کرد بە ناردنی مەفرەزە و چونە شاخ.

*

نامەکانی لە د. خالیدەوە ئەهات، هەروەها نامەکانی کاک ئارام هەمویان پی یان لە سەر دەسپیکردنەوەی خەباتی چەکدار دائەگرت. د. خالید لە نامەیەکی دا نوسی بوی: «دواکەوتن بە قازانجی دوژمنە، کاتی دەسپیکردن هاتوە...» نامەکان رەنگە لە ئارشیفەکەی مامجەلال دا مابن. لە راستی دا ئیمەش هەمو خومان بو دەسپیکردنەوەی خەباتی چەکدار ئامادە ئەکرد و، من خوم هەر بو ئەو مەبەستە هات بوم بو سوریا.

لە شام چەند کوبونەوەیەک کرا بو جور و کاتی دەسپیکردنەوە. مامجەلال کوبونەوەکانی ریک ئەخست، ئیمەش: د. فوئاد مەعصوم، عەبدورەزاق فەیلی، عادل موراد، مونذیر نەقشبەندی، عەلی سنجاری و، من بەشداریمان ئەکرد.

لە جزیرە چەند مەفرەزەیەک ئامادە کرابون بو گەرانەوە. عەلی سنجاری لە کوبونەوەکان دا هەمیشە پی ی لە سەر ئەوە دائەگرت کە یان ئەو مەفرەزانە نەگەرینەوە بو کوردستان، یان ئەگەر گەرانەوە ئەبی خویان لە ق م بپاریزن و، زور وریا بن، چونکە بە هەمو توانایەکیانەوە لی یان ئەدەن.

ئەوسا ئیمە باوەرمان نەئەکرد بنەمالەی بارزانی زات بکا چەکدار بنیریتە سەر پیشمەرگە، یا ئەگەر بیەوی دوای ئەو ئاشبەتالەی ئەوان کردویانە کسانی هەبن بە قسەیان بکەن و، پیشمەرگەیان بو بکوژن. بوچونەکەی عەلی سنجاری لە شارەزایی و ئاگادارییەوە بو، بوچونەکەی ئیمە لە خوشباوەرییەوە بو.

مامجەلال نامەی بو کومەلە و بو خالید سەعید و عەلی عەسکەری نوسی کە دەس بکەن بە ناردنی مەفرەزەکان بو شاخ. لە سوریاشەوە چەند مەفرەزەیەک ئەنیرن بو بادینان. بە تەما بوین ئەوان ناوچەی سوران ئاوا بکەنەوە، ئیمەش بادینان و، بەمجورە هەردو لا یەک بگرینەوە.

سەرەتای مانگی حوزەیران مەفرەزەکانی بادینان بە هوی ئەجو وە بەرەو کوردستان بە ری کەوتن. د. خالید و کومەلش بە دریژایی مانگەکانی حوزەیران تا مانگی تشرینی دوەم خەریکی ریکخستن و ناردنی مەفرەزەکان بون. دەیان مەفرەزە لە سەرانسەری کوردستان دا بلاو بونەوە.

لە دروستکردنی هیزی پیشمەرگەدا بە دو جوری جیاواز کاریان ئەکرد:

سەرانی کومەلە، پەیوەندییان لە گەل ئەفسەرە گەنجەکان کرد بو. پیشمەرگەکانیان بە زوری لە خەلکی شارەکان دروست ئەکرد و ئەیان ناردن بو دەرەوە.

سەرانی بزوتنەوە، دانیشتوانی لادیکان و عەشائیریان ساز ئەدا و، پاش ئەوەی کە خویان چونە شاخ، هیزی چەکداریان لی پیک هینان.

زوری ئەخایاند سەدان کەس لە کەسانی ناوداری عەشائیر هاتنە ریزی پیشمەرگەوە. بایزی هەباس ئاغاو کویخاکانی ئاکو، بالەیان، عەلی حەسەن ئاغا و کویخاکانی مەنگور، مامەش، دولی جافەتی، شەهکایەتی، بە کومەل هاتنە ریزی پیشمەرگەوە. هیزیکی گەورەیان پیک هینا. دەیان بارەگایان دانا. مەفرەزەکانی کومەلە لە چاو ئەوان دا بو بون بە کەمایەتی.

یەکیتی بە بونەی دەسپیکردنەوەی خەباتی چەکدارەوە بەیانیکی بە ناونیشانی «النصر للثورة العراقیە المندلعە فی جبال کردستان» بلاو کردەوە. بەیانەکە مامجەلال نوسی بوی. لەو کاتەدا من لە دیرکی بوم.

ئەمە پەژارەی بو قم و بو بەعس دروست کرد. هەردولایان بە خو کەوتن قم بو تیکدانی و، بەعس بو کوژاندنەوەی.

قم لە تەیرانەوە جەوهەر نامیق و کەریم سنجاریان بو ناوچە سنوریەکانی تورکیا و، محمد قادر (کەمال کەرکوکی)، شیرکوی شیخ عەلی سەرگەلو، فاضیل جەلال (عادل) یان ناردە ناوچەکانی سوران. کاری سەرەکییان تیکدانی شورشەکە بو.

کەمال و شیرکو و فاضیل، بە پارە و مەسئولیەت، سەدان کەسیان هەلگیرابوە و، هەندی ناوچەیان بە تەواوی تیک دا. چەندین کەسی وەکو فەقی سمایلی باخیان، ستاری سەعید خەلەف، عەبدولەلیکیان هەلگیرابوە و، لە هەمان کات دا دەستیان ئازاد کردن چون لە گەل خەلک رەفتار ئەکەن بیکەن. بەمەش خەریک بو چارەی پیشمەرگەی نوی بە تەواوی لە بەرچاوی خەلک ناشیرین و دزیو بکەن.

جەوهەر نامیق و کەریم سنجاریش، مەفرەزەکانی بادینانیان تەفروتونا کرد.

حیزبی بەعسیش، بە ئاشبەتال ئەوەندە بایی بوبو، لای وابو جاریکی تر شورشی کورد نابیتەوە. لە سەرەتادا مەسەلەکەی بە هەند نەگرت. تەنانەت صەددام جاریکیان لە باسی گفتوگو دا لە گەل مامجەلال بە جورج حەبەشی وت بو: «جەلال دارخورما لە سەری ئەروی بەلام جاریکی تر ناتوانی حەوت کەس بنیریتە شاخ».

لە حوزەیرانی ٧٦ وە تا مارتی ٧٧ جەیشی عیراق هیچ لەشکرکیشییەکی ئەوتوی نەکرد و، هیچ پەلاماریکی گرنگی پیشمەرگە و بنکەکانی نەدا. پیشمەرگەش

هیشتا له قوناغی خوسازدان دا بو له بهر ئەوه خوی له پەلاماردانی هیزەکانی حکومەت لا نەدا.

سەرکردایەتی بەعس له پیش بەهاردا به چەند حەفتەیەک کەوتە خوسازدان و دانانی نەخشەی پەلاماردان. ئیسماعیل تایه ئەلنعیمی راسپیردرا شورشی ئەمجارەی کورد بکوژینیتەوه.

*

کیشەی ق م

کە ی ن ک دامەزرا ئەوسا بارزانی و سەرانی پارتی له تیهران بون. بارزانی له چەند جیگا به ئاشکراو به نهینی ئەیوت: دەوری ئەو تەواو بوه. زەرفی دەولی خراپە. کورد ناتوانی و نابی هیچ بکا.

پارتی هیچ چالاکییەکی نەمابو. بەشی له ئەندامەکانی کومیتەی ناوەندی و، سکرتیری حیزب، گەرابونەوه عیراق. هەندیکی تریشیان له تیران بون. ئاشبەتال بوشاییەکی سیاسی گەورەی له جولانەوەی کوردا دروست کرد بو. کە یەکیتی دامەزرا ئاسویەکی روشنی بو تیکوشەرانی کورد کردەوه. زوری پی نەچو یەکیتی پەرەی سەند. ریکخستنی له سەرانسەری ئەوروپا دامەزراند. بەشیکی زوری ئەوانەی پەنایان برد بوه بەر سوریا ریکخران. پیوەندی له گەل هەندی له کادره چالاکەکانی له ئیران بون دامەزران. هەندی له ئەفسەر و کادره سیاسییەکان له ئیرانەوه بە فروکەو هەندیکیان به پی به ناو تورکیادا هاتنه سوریا.

جموجولی یەکیتی ساواکی سلەماندەوه. ترسان ئەو بوشاییە سیاسییەی به ئاشبەتالی بارزانی و سەرانی پارتی دروست بوه، به ریکخراویکی چەپی دژی ئیران پر بیتەوه. به تایبەتی یەکیتی له سەرەتاوه به هیرش بو سەر شا و رژیمی ئیرانی دەستی پی کرد. بارزانیش ئەترسا سەرکردایەتی له دەس دەربهینری. چەند جاری ئیدریس هەوالی بو مامجەلال و سەرکردایەتی یەکیتی ئەنارد: «کە ئەگەر شورشیان پی نەکری، شورشیان پی تیک ئەدری» داوای له سەرانی یەکیتی ئەکرد جموجول نەکەن.

بنەمالەی بارزانی به هاوکاری ساواک کەوتنەوه خوریکخستنەوه.

یەکەمین چالاکییان ئەوەبو له دەوروبەری گرتنی کونگرەی کومەلەی خویندکاران دا طارق عەقراوییان به پاره و بەیانەوه ناردەوه بو ئەوروپا. طاریق له گەل خوی مسودەی بەیانیکی کالوکرچی هینابو به ناوی «ولقی دەرەوه» ی پارتیەوه به عەرەبی نوسرابو. هوی شکستی شورشی کوردی گیرابوەوه بو «عامیلی جوغرافی مەشئوم». دوای ئەوه ئیتر

بنەماڵەی بارزانی بە ناوی قم دوە کەوتە چالاکی. ئیران ڕێگای سامی دا بێتە ئەورووپا سەرپەرشتی ڕێکخستنەوەی پارتی بکا. سامی بە موافەقەتی بنەماڵەی بارزانی سەرکردایەتیەکی بۆ پارتی دروست کرد بۆ بە ناوی قم دوە بریتی بو: لە ئیدریس و مەسعود، جەوهەر نامیق، عارف تەیفور، کەریم سنجاری، محەمەد حەمە رەزا، ئازاد خەفاف، ئازاد بەرواری، غازی زیباری، وریا سەعاتچی، فاضیل جەلال، ئەورەحمان بیداوی، کمال کەرکوکی، شێرکوی شێخ عەلی...

ئەمانەیان دابەش کرد هەندێکیان بۆ تورکیا، هەندێکیان بۆ ئەورووپاو، هەندێکیان بۆ کوردستانی عیراق. ئەرکی سەرەکیان دوژمنایەتی یەکێتی و تێکدانی کارەکانی یان وردتر وەکو ئیدریس وتبوی: «تێکدانی شۆرش بۆ مادەم خۆیان پێیان ناکرێ».

ڕاستیەکەشی قم گێروگرفتێکی ڕاستەقینەو گەورەی بۆ یەکێتی دروست کرد بۆ لە هی عیراق و ئێران و تورکیا گەورەتر بو. ئەمان بە ناوی پارتی پێشڕەو و هەڵگیرساندنەوەی شۆرشەوە کاریان ئەکرد و، ناوبانگی بارزانی و پارتی و شۆرشی کوردیان بەکار ئەهێنا بۆ دوژمنایەتی یەکێتی.

١. جەنگی پروپاگاندەیان دژی یەکێتی و سەرکردەکانی بە تایبەتی مامجەلال دەس پێ کرد.

٢. لە سەر سنوری تورکیا کەوتنە چالاکیەکی زۆر بۆ هاندانی عەشیرەتەکانی ئەوی دژی یەکێتی و، بۆ ڕێگرتن لە هاتوچوی تەتەر و پێشمەرگەکانی یەکێتی.

٣. باوەرپێکراوانی خۆیان نارده ناو ڕیزی پێشمەرگە و ڕێکخستنی یەکێتی بۆ کلۆر کردن و تێکدانی لە ناوەوە.

٤. ئەندامەکانیان فێر کرد بۆ بێ شەرم و شورەیی هاوکاری لە گەڵ دەزگا موخابەراتیەکانی ناوچەکە: ساواک، میت، موخابەراتی سوری.. بکەن بۆ پاراستنی خۆیان و زماندان لە ئەندام و دوستەکانی یەکێتی.

٥. هەڵگیرانەوەی کادر و پێشمەرگەی یەکێتی لە کوردستان بە پارە و پلەی مسئولیەت و، ئازادکردنی دەستیان بۆ ئەوەی چییان بوێ بیکەن.

٦. ڕاسپاردنی کادرە عەسکەریەکانیان بۆ دروستکردنی مەفرەزەی تایبەتی سەر بە ئیستیخباراتی عەسکەری عیراق بۆ ڕاوی پێشمەرگە.

سوریا بۆ یەکێتی گرنگیەکی زۆری هەبو. بنکەی کۆبونەوەی کادر و پێشمەرگەکانی دەرەوەی بو. سەرچاوەی چەک و تەقەمەنی بو. جێگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئۆرگان و بڵاوکراوەکانی بو. بەڵام لە بەر ئەوەی سنوری عیراق و سوریا

وا نامەیەکم بە هۆی ئێوەوە بۆ کاک ئیدریس و کاک مەسعود هەنارد هیوام وایە پێ یان بگەیەنێت و ئومێدیشم زۆرە کە ئێوەش هۆی چاکە و خێر بن لە نێوان دا.

بە راستی رەفتار و کرداری تاقمی کەریم سنجاری و جەوهەر نامیق لە تورکیا گەیشتوتە رادەیەک چیکە خۆمان پێ ناگیری لە عاستیان دا. ئەمە شەری براکوژیە. ئەمە ئیملاتی حەربە لە سەرمان.

ئیمە ئەمانەوی دژی بەغدا شەر بکەین، شورش بکەینەوە، بویە هەمو کوردێکی دلسوز ئەبی یارمەتیمان بدات. ئەوەی کوسپ بخاتە ئەم ریگەیە، بەربەرەکانی بکات، هەر تەنها خزمەتی ئەم پلانە ئیمپریالیستییە - شوڤینییە ئەکات کە شورشەکەی دوایی پی هینا.

جا هیوام وایە کە توش لە گەل کاک مەسعود قسە بکەیت کەوا: خیلافی سیاسی نێوانمان نەکەنەوە شەری براکوژە، با بە ریگەی سیاسی، ریگەی نوسین و رەخنە و، پەنا بردنە بەر جەماهیری گەل لایەلا بکەین. ئەم جورە کردەوانە کە راستەوخو بە یارمەتی تورکیە و لە بەر چاوی کاربەدەستانی تورانی ئەکریت ریسواکردنی زوری تێ ناچیت، بەلام ئیمە نامانەوی بگاتە ئەم رادەیە بویە تکای زورم هەیە لە سەرەتاوە چارسەری ئەم مەسئەلەیە بکەن بە مەنع کردنی تاقمەکەی تورکیا لە بەرهەلست کردنی هاتوچوی خەلک بو لامان، لە ماوە دان بە پەناهەندەکانی دین بو لامان لە ئیرانەوە، لە بەرەللا کردنی ئەوانەی گرتویانن، لە ریگە نەگرتن لەوانەی هاتوچوی لای ئیمە ئەکەن لە بادینانەوە. چونکە ئەمە دەوری ژەندرمەی تورکی و شورتەی عیراقە.

بو میژو، بو دواروژ، ئەم نامەیەتان پیشکەش ئەکەم وە ئەتانخەمە رو لە گەل مسئولیەتی میژویی دا.

هەر خوش بن　　　　برای دلسوزتان

مام جەلال

- نامەی دوەم:

١٩٧٦/٨/١٤

برایانی بەریز: کاک ئیدریس و کاک مەسعود

سلاویکی گەرم

هیوام وایە ساغ و سەلامەت بن.

لەم زروفە نالەبارەدا کە گەلەکەمان پی ی دا تی پەر ئەبیت زور بە پیویستم زانی

لەم راستییانەی خوارەوە ئاگادارتان بکەم وە بتانخەمە بەردەم مسئولیەتی میژویی خوتان.

دامەزراندنی یەکیتیی نیشتمانیی کوردستان بو ریکخستنەوەی ریزەکانی گەلەکەمان و هینانەوە جوش و خروشی هیزەکانی شورشی کوردستان بو. لە پاش ماوەیەکی، لە چاو خوی دا کەم، توانرا کە خو سازدان بو دستکردنەوە بە شەری پارتیزانی و بەشیوەی نوی بگاتە رادەیەک بتوانریت سەدان پیشمەرگە ئامادە بکرین لە ولات داو، سەدانیش لە دەرەوە. ئەوانەی دەرەوە زورتر بو یارمەتی دان و یارمەتی گەیاندن بە هەڤالانی ناوەوەیە، ئەگینا شورش وەک هەمو جورە خەباتیکی تر هەر لە ولات ئەکری.

هەلسانی یەکیتی نیشتمانی کوردستان بەم فرمانە میژوییەی خوی جیگەی پایەخی هەمو دلسوزیکی کورد و کوردستانە وە لە لایەن زوربەی زوری گەلەکەمانەوە پیشوازییەکی گەرمی لی ئەکریت، بە تایبەتی سەبارەت بەو دواهینانە بی جی و ری یەی سەرکردایەتی شورش بە خەباتی سیاسی و عسکەری هینا، هەروەک لە ئازاری ٧٥ بە تصریحاتی تلەفزیونی و صحفی جەنابی بارزانی بو روژنامەی رستاخیز بە سەربەستی دەرتان بری. جا لەم کاتەدا دو مسەلە خویان قوت ئەکەنەوە لە بەرامبەرمان دا:

یەکەمیان، ئەمەیە کە هەمو هیز و تاقم و کوردیک ئەبی هەلویستی خوی دیار و ئاشکرا کات بەرامبەر بەم هەولەی تاقمیک لە رولە جوامیرە لە خوبوردوەکانی کوردستان ئەیدەن دژی حوکمی فاشیستی بەغداد و ئەو پلانە ئیمپریالیستیەی دژی کوردایەتی گیردرا. ئەوانەی یارمەتی ئەم خەباتە تازەیە ئەدەن دلسوز و کوردپەروەرن و، ئەوانەی دژی ئەوەستن، دژی کوردایەتی ئەوەستن، دژی ژیاندنەوەی شورش و بەربەرەکانی «تعریب و تشرید» ی گەلەکەمان و لە ناوبردنی کوردایەتی ئەوەستن، لە ریزی حوکمی بەغداد و پلانە ئیمپریالیستیەکەدان.

دوەمیان، ئەمە کە پەیوەندی نیوان ئیوە و یەکیتیی نیشتمانی چون ئەبیت؟

هەروەک لە سەرەتاوە بە نامە بو کاک مسعود نوسراوە و چەندین جار بە زار و بە راسپاردەش عەرزتان کراوە ئیمە لایەنگری یەکیتیی ریزەکانی گەلی کوردین لە سەر بناغەیەکی: نیشتمانیی و پیشکەوتو دژی ئیمپریالیزم و فاشیست و صهیونیەتی ئیسرائیلی و سەنتو و هیزە کونەپەرستەکانی خومالی. وە زور هەولیشمان لە گەل ئیوە داوە. ئیستەش بەم نامەیە بە ناوی یەکیتیی نیشتمانییەوە عەرزتان ئەکەم کە:

١. بو هاوکاری سیاسی هەر تەنها یەک تاکە شەرتمان هەیە ئەویش پچراندنی

پەیوەندییە لە گەل ئیمپریالیزم (بە تایبەتی ئەمەریکا) و صهیونیەتی ئیسرائیلی و سەنتو. واتە یەکگرتنیکی نیشتمانی و پیشکەوتوی کوردایەتی مان گەرەکە و بەس.

٢. بو هاوكاری له كوری شەری پێشمەرگانەدا كه دەستمان داوەتی ئێمه ئامادەین له گەل هەمو كەس و هێز و تاقم و حیزبێک هاوكاری بكەین كه ئامادەی هاوكاری بێت، بەو شەرتەی رازی بێت له سەر پروگرامی (التجمع الوطنی العراقی) كه خەباتەكه لە ژێر ئالاكەی دا ئەكرێت.

برایانی بەریزا

ئەوەی جێگەی داخه ئێوه تا ئێستا وەرامی هیچ نامەیەک یا وتارێكی ئێمەتان نەداوەتەوە بە شێوەیەكی سیاسیانە و ئاشكرا. بەلكو وەرامەكەتان بریتی بو لە پروپاگاندەیەكی شەقەوی زور توندوتیژ دژی یەكیتیی نیشتمانی بەگشتی و دژی شەخسی من بە تایبەتی.

ب. ناردنی تاقمێک كەس لە (پاراستن) بو توركیە تاكو بە هاوكاری لە گەل پولیسی تورک و موخابەراتی توركی هەرچی ئەتوانن دژی شورشی كوریەی كوردایەتی لە كوردستانی عیراق دا بیكەن وە بو بلاوكردنەوەی هەمو جورە پروپاگاندەیەكی نارەوا دژی یەكیتیی نیشتمانی.

ئیستە تاقمەكەی كە لە توركیان بە ئاشكرا و بە بەرچاوی سلطاتی توركیەوە بە دەوری: مەنع كردنی خەلک لە هاتن بو سوریە لە ئێرانەوە، هەلئەسن، مەنع كردنی پێشمەرگەی كوردستانی سەر بە یەكیتی لە چونەوە عیراق، وە یان پەیوەندی كردنەوەیان لە گەل براكانیان لە سوریە، گرتن و راونانی ئەو مفرەزانەی هاتوچو ئەكەن لە نێوان سوریە و عیراق دا.

بیگومان ئەم كارەش راستەوخو بە پێچەوانەی كوردایەتی و خزمەت كردنە بە دوژمنەكانی، بویە هیوامان وایە بە ئەمری ئێوە نەبێت و بە ئاگاداری ئێوە نەكرا بێت.

نمونەیەكی زیندوی ئەم كارە گرتنی ٨ هەڤالی چەكداری هێزی پێشمەرگەی كوردستانە كە لە بادینانەوە ئەهاتنەوە بو سوریە بە كاری گرنگ. وە ئەشكەنجە دان و ئەزیەت دانیان بە شێوەیەكی درندانە. ئەم روداوە لە ٧/١٦ دا لە دێ یەكی قشوریەیان قەوماوە.

- ناردنی عەناسیری پاراستن بو ناو ریزەكانی یەكیتیی نیشتمانی لە سوریە بو گیرەشێوینی كردن وە تێک دانی ریزەكانی و دەنگوباس گەیاندن بە دوژمنانی گەلەكەمان. بویە تەلیم دوژمنانی گەلەكەمان - نەک هەر بە ئێوە چونكە خوتان ئەزانن كە پاراستن لە سەر دەستی موخابەراتی ئیسرائیلی و جیهانی تر تەدریب كراوە بویە دور نیە بگرە و زوز نزیكە نوكەرانی ئیمپریالیزم و ئیسرائیلی تێ دا خزا بێت وە خەبەر بە دوژمنانی گەلەكەمان

بکەین.

برایانی بەریز!

ریگەی خەبات و شورش لە کەس نەگیراوە و کەسیش ناتوانی بیگریت. ئەگەر ئیوە ئەتانەوی شورش بکەنەوە خو ئەوا دەستی پی بکەنەوە و، ئیمە هیچ ریگەمان لە ئیوە نەگرتوە. ئەگەر تاقمەکەی ئیوە لە تورکیە گەرەکیانە شورش بکەنەوە فەرمو با بیکەنەوە و ئیمەش هیچ کوسپمان بو دروست نەکردون، تەنانەت ئەمانەی لە سوریەوە گەرەکیانە بچنە لایان ئیمە لە کوبونەوەی گشتی داوایان لی ئەکەین بچن و یارمەتیشیان ئەدەین برون بو لایان وەک یارمەتی بورهانی برای جەوهەر نامیق مان دا.

برایانی بەریز!

ئەو کردەوانەی تاقمەکەی ئیوە لە تورکیە لای ئیمە ئیعتیبار کراوە بە اعلانی حرب لە سەرمان واتە دەستکردنەوە بە شەری براکوژی لە دوای راکردن لە شەرکردن لە گەل دوژمنان بویە داواتان لی ئەکەین هەلویستی خوتان بە رونی و ئاشکرا دەربرن: گەر ئەم کارە بە ئەمری ئیوەیە ئەوا ئوبالی شەری براکوژە ئەکەویتە ئەستوتان، ئەگەر بە ئەمری ئیوە نیە ئەوا ئەبی دەستبەجی (حدیکی جدی) یان بو دانین و ئەمریان بدەنی کە برایانی ئیمە بەرەللا کەن وە واز بینن بە نیهانی لە هەلسان بە دەوری ژەندرمەیی لە گرتن و مەنع کردنی خەلک لە هاتوچون بو لای ئیمە. ئەگینا یەکیتیی نیشتمانیی کوردستان ناچار ئەبیت هەلسیت بە واجبی مقدسی (دفاع عن النفس) و ئاشکرا کردنی ئەم راستیە بو گەلەکەمان لە ناوەوە و دەرەوەی کوردستانی عیراق و بو رەئی گشتی روژهەلات و دنیا.

ئەم نامەیە تکایەکی دلسوزانەی برایانەیە بو بەربەستی کردنی هەلگیرساندنی شەری براکوژە لە ناومان دا بو ئەوەیە کە ئەو خیلافە سیاسیانەی نیوان هەردولا بخریتە قالبی سیاسی و دیعائی خوی بە شیوەی رەخنە و رەخنە لە خو گرتن و حواری علنی لە بەرچاوی جەماوەری گەلەکەمان بکریت، نەک بە شیوەی بە گژ یەکا چونی عەسکەری و یەکتر کوشتن و هەولدان بو ئیغتیال کردنی سەرکردەکانی هەردولا.

برایانی بەریز!

هیوام وایە نامەکەم بخەنە چوارچیوەی سیاسی خویەوە نە پارانەوە و نەیە هەرەشەی نەدەنە قەلەم، بە گفتوگویەکی صریح و بی پیچوپەنای بدەنە قەلەم.

دیسان بانگی ویجدانتان ئەکەم کە دەسکەوتی گەلەکەمان، دەسکەوتی شورشی کورپە و تازەمان، بخەنە سەر هەمو شتیکی تایبەتی. فەرمون بو یەکیتییەکی نیشتمانی پیشکەوتو لە نیوان هەمو هیزەکانی کوردستان و عیراق دا، فەرمون بو هاریکارییەکی

جدی بو ژیاندنەوەی شورش و خەبات دژی حوکمی فاشیستی بەغدا، شان بە شانی هەمو هیزە پیشکەوتوەکانی عیراق، فەرمون بو برایەتی نەوەکا بو شەری براکوژە.

بە هیوای وەرامیکی نوسراو لیتانەوە بە خواتان ئەسپیرم

براتان جەلال تالەبانی

ئاگادرای: لە دوای سەری مانگەوە خومان بە سەربەست ئەزانین لە وەرامدانەوەی رەفتاری تاقمەکەی کەریم سنجاری - جەوهەر نامیق لە تورکیە بە هەمو شیوەیەکی سیاسی، دیعائی،... و هتد. بویە تکایە هەرچی ئەیکەن پیش ئەو ماوەیە بیت.

*

لە جزیرە

چەندین هەزار کوردی عیراق بە تایبەتی خەلکی دهوک، زاخو، تەلعەفەر، سمیل، شەنگار، شیخان دوای ئاشبەتال رویان کردبوە سوریا. ئیلە کوردەکان لەو ناوچەیەدا لە هەر ۳ لای سنوردا لە کونەوە لە گەل یەک پیوەندییان هەیە. لە سەردەمی میرایەتی جزیرەدا، هەندی لە ناوچە کوردنشینەکانی سەر سنوری ئیستای سوریا و عیراق تا شەنگار بەشی بوە لە قەلەمرەوی میری بوتان.

ئەوانەی پەری بونەوە سوریا بە زوری لە گوندەکانی جزیرە دانیشت بون. زوریان لە ناو خزم و ئیلەکانی خویان دا جیگیر بوبون. زوریان بە خیزانەوە هات بون. هەندیکیان پیشمەرگە و هەندیکیان هاوولاتی بون. سوریا ریگای لی نەگرتبون، بەلام وەزعی قانونییان دیاری نەکرا بو. بە «پەنابەری سیاسی» دانەنرا بون. دەزگایەک هەبو بە ناوی «مکتب شرون العراق» سەر بە حیزبی بەعس ئەو سەرپەرشتی ئەکردن. کاغەزی هاتوچوی ئەدانی.

*

د. مەحمود عەلی عوسمان یەکی بو لەوانەی بە دلسوزی خزمەتی شورش و مەلا مستەفای کرد بو، لە سەر ئاشبەتال لە مەلا جیا بوەوە. ئەو کاتەی لە تیهران بو لە گەل مامجەلال نامەیان ئالوگور ئەکرد و بە تەلەفون قسەیان ئەکرد. پاش ماوەیەک بە مالەوە هاتە دیمەشق. شەمسەدین موفتی و عەدنان موفتی و قادر جەباری پشی لە گەل هات. ئەمان خویان دەستەیەکی هاوبیرو باوەر بون. د. مەحمود ئامادەیی خوی دەربری بیتە ناو یەکیتیەوە، بەلام ئەیوت لە بەر ئەوەی ئیلتیزامی لە گەل شەمسەدین و قادر هەیە ناتوانی دەستیان لی هەلبگری و، خوی بە تەنیا بیت. لە ناو دەستەی دامەزرینەر و هەندی لە کادرانی دەرویشتودا هەبون حەزیان لە چارەی شەمسەدین نەئەکرد و، قادریشیان بە

پیاوێکی بەدناو ئەزانی. ئەم تاقمەیان هان ئەدا بێنە ناو یەکێتییەوە.

د. مەحمود بە هاوکاری لە گەڵ هاوڕێکانی «اللجنه التحضیریه للحزب الدیمقراطی الکردستانی» یان دروست کرد، بەو هیوایەی کادر و ئەندامەکانی پارتی لە خۆیان کۆ بکەنەوە و، سەرلەنوێ پارتی ڕێک بخەنەوە.

یەکێ لە کارە هەرە گرنگ و مێژووییەکانی ئەم کومیتەیە بڵاو کردنەوەی نامیلکەیەک بو بە ناوی «تقییم مسیره الثوره الکردیه وانهیارها والدروس والعبر المستخلصه منها» و، بڵاوکردنەوەی حسابی داهات و خەرجی شورش و، پارەی پاشەکەوت کراو بو. تا ئەوسا کەس نەیئەزانی لە کوبونەوەی شا – بارزانی دا چی وتراوە و، حسابی جولانەوەکە چون بوە.

بنەماڵەی بارزانی زو بە خو کەوتن. قیادەی موەقەتەیان دامەزران. پارتی بو بو بە حیزبی ئەم بنەماڵەیە، کادرو ئەندامەکانی پارتی لە ق م کوبونەوە و، کەسێکی ئەوتو لە د. مەحمود و کومیتەی ئامادەکردن کو نەبوەوە.

*

دوای گەڕانەوەی ئیبراهیم عەزو و هاوڕێکانی بو کوردستان ئەبو من بچم بو ناوچەی جزیرە و، وەجبەی دوەمی پێشمەرگەکان بنێرمەوە بو کوردستان. لە وێ من «دیرکێ» م هەڵبژارد بو شوێنی مانەوەم.

دیرکێ ناحیەیەکی بچوکی ناوچەی جزیرەیە. زوری ئەو پێشمەرگانەی یەکێتی ڕێکی خستبون لە دیرک و گوندەکانی دەوروبەری دانیشت بون. دیرک کەوتوتە ناوچەی ٣ سنوری عیراق و تورکیا و سوریا. لە نزیک ئەوێ چەمی فیشخابور تێکەڵاوی ڕوباری دیجلە ئەبێ. ناوچەیەکی دەشتاییە. چاندنی دانەوێلە بەروبومی سەرەکییانە. ئاژەڵداریش ئەکەن. حکومەتی سوری ناوی دیرکی کرد بو بە «مالکیە» هەروەها ناوی کوردی هەمو گوندەکانی گوری بو بە ناوی عەرەبی.

چەند مانگێ بو چوبومە دیرک. لەوێ بارەگایەکم دانا بو. هەندێ لە پێشمەرگە سورانییەکانیش لەوێ بون. لەوەش چەند مەبەستێکم هەبو:

– شارەزای پێشمەرگەکان ببم و بیانناسم.

– ئەویمان کرد بو بە بنکەی گوێزانەوەی چەک لە ناو تورکیاوە بو سەر سنوری عیراق.

– ڕێگای هاتوچو بو ناو عیراق بدوزمەوە.

قم دەورێکی زور خراپیان هەبو لە تێکدانی ڕیزەکانی پێشمەرگەکان و، تەنانەت لە

رەفتاری سپاسیپان دا. فیری هەلاتن و تفەنگ فڕاندن و دوورویی و دوزمانیی و جاسوسیان ئەکردن. ئەبانویست گومان و بی بڕوایی لە ناو ریزەکانمانا بلاو بکەنەوە.

*

بارەگاکەمان لە دێرکی خانویەکی لە قوڕ دروستکراو بو، لە کۆلانێکی قیرتاو نەکراودا. دێرکی شارێکی پچوکی دواکەوتوی پشت گوێ خراو بو. چەردەیەکی زور چەکی جوراوجور و، مین و، تی ئێن تی، تی دا هەلگیرا بو. ئەترسام، دەستی تیکدان، ئاگر لە خانوەکەمان بەر بدات یا شتی بتەقێنێتەوە و، مالەکەمان ئاگر بگری و، ببێتە هوی تەقاندنەوەی هەمو گەرەکەکە. ناوچەکە زور نزیک بو لە عیراقەوە. قیادەی مووەقەتیش کنەی لە هیزەکەمان دا کرد بو. ناو بە ناو پێشمەرگەمان رایان ئەکرد بو تورکیا و چەکیان ئەفڕاندین. لە بەر ئەوە بو ئیشکی مالەکە ناچار بوم زور بە وریایی پێشمەرگە هەلبژێرم و، تەنیا ئەوانەم دائەنا کە زور لی یان دلنیا بوم.

بارەگاکەمان دو کەسی خوشی لی بو، نمونەی دو کەسایەتی جیاواز بون: مامە زەبیا و یونس. مامە زەبیا دیان و، بە ریچەلەک تیاری بو. ماوەیەکی درێژ پێشمەرگایەتی کرد بو. خواردنی بو دروست ئەکردین. یونس خوشناو بو خەلکی شەقلاوە بو. ژمارەیەکی زور رادیو شکاوی کو کرد بوەوە، گوایە پارچەکانی بە کار ئەهینان بو چاکردنی رادیو و ریکوردەری تر. پی نەئەچو هیچ شارەزاییەکی، لەم پیشەیەدا، هەبوبی. زور رادیوی خراپ کرد. جەماعەت کەرستەیەکیان دەس کەوت بو خویانی پێوە خەریک بکەن. یونسیان هەلئەدا و لە گەل مامە زەبیا بە شەڕیان ئەدان.

لە منالیمەوە حەزم لە پەروەردەکردنی گول و، راگرتنی مەل و، گیان لە بەر، ئەکرد. ئەمانە لەو سەرگەرمیانەی من بون، کاتی بیکاری و بەتالیم پی بەسەر ئەبرد و، حسانەوەی دوای ماندبونیان پی ئەبەخشیم. لە حەلەب چەند کەوێکی تۆرم کڕی و، لە گەل خوم بردمەوە بو بارەگاکەی دێرکی و، لەوی دامنان بە هیوای ئەوەی بە شینەیی کەویان بکەم. بو کارێکی پێویست ئەبو بچم بو قامیشلی. کەوەکانم بە یەکی لە پێشمەرگاکان سپارد تا خوم ئەگەڕیمەوە ئاگای لیبان بی. چەند روژی لە قامیشلی گیر بوم. کە گەرامەوە کەوەکان نەما بون. پرسیم: «چییان لی هاتوە؟» وتیان: «پشیلە خواردویەتی».

زورم پی ناخوش بو بەو هەمو پێشمەرگەیە نەیانتوانی بو چەند کەوێ لە پشیلە بپارێزن. زوری لە سەر رویشتم و، زورم توانج و تەشەر لی دان. سەرەنجام یەکێکیان درکاندی کە پشیلە کەوەکانی نەخوارد بو، بەلکو کوڕێک سەری بڕی بون، ناوی رەئوف بو. زور زیاترم پی ناخوش بو، چونکە: یەکەم، نائەمینی و بی زەوقی رەئوفی ئەگەیاند و،

دووەم، شاردنەوەی رووداوەکانی ناو ماڵەکە لە من، بە رەفتاریکی نا دروستم ئەزانی.

رەئوف خەڵکی دوبزی لای کەرکوک بو لە ئیرانەوە هات بو. بو هەندی کاروبار نادرمانە ناوچەی هەکاری لە تورکیا. لە دی یەک مایەوە و، ئیتر لەوی جیگیر بو.

لە گەل خوم جوتی پیلاوی شاخەوانی نەمسایبم برد بو. چەرمەکەی ئەستور بو، ناوبەناو پیویستی بە چەورکردن هەبو. تەوبیکی کرێمم لە تاقەیکی ژوورەکەم دا دانا بو. پاشماوەیەک دەسم لی دا خەریک بو تەواو ئەبو. بە لامەوە سەیر بو چونکە خوم بەکارم نەهینا بو. پرسیم: «کی بەکاری هیناوە؟». لە پیش دا کەس نەچوە ژیری. دوایی حەسەن خوی دانی پی دا تا کە ئەو بە کاری هیناوە. تومەز هەمو جار کە ریشی تاشی بو بەو کرێمە دەموچاوی چەور کرد بو. نوکتە

حەسەن خەڵکی کەرکوک بو لە ئیرانەوە هات بو. ئەویش چو بو ئەوروپا دانیشت.

عارف لە شام بی تاقەت بو بو ماوەیەک هاتە دیرکی بای بالی خوی بدات. شەویک دایان نابو بە ئیشکگر. کاتی سەرەی گەیشت بویە، چی لە گەلی خەریک بو بون لە خەو هەستی ماوەی دیاریکراوی خوی ئیشک بگری، هەڵنەستا بو، وت بوی: «هەڵناستم پیویستم بە خەو هەیە». هاوریکانی ئەوەندەیان سەر کردە سەری، سەری خوی هەڵگرت، لە پیش دا چوە خەلیج و، سەرەنجام لە سوید گیرسایەوە.

*

لە ناو ئاوارەکانی جەزیرەدا تاقمیکی زور یەزیدیبیان تی دا بو، پلە و پایەی کومەڵایەتی و دینییان جیاواز بو، وەکو: شیخ، قەوال، فەقیر...

شیخ حسین، خویندەواریکی روشنبیر و، سیاسیەکی کوردپەروەر و، نەجیب، کوری بابەشیخ بو. لە ناو یەزیدییەکان دا «میر» خاوەنی دەسەلاتی دنیایی و، «بابەشیخ» خاوەنی دەسەلاتی دینییە. لە مەسەلە دینییەکان دا بابەشیخ «فتوا» ئەدا و، راست و ناراست دیاری ئەکا، تەنانەت ئەتوانی یەزیدی لە دین دەر بکا.

جگە لە شیخ حسین چەند شیخیکی تری لی بو، لەوانە: شیخ خەلەف. خەلەف لەو سەردەمەدا کە بەعسیەکان گیچەڵیان بە کوردەکانی شەنگال ئەکرد و، ئەیانویست رایان بگویزن، لیپرسراوی لیژنەی ناوچەی پارتی بو لە سنجار بو، لەو هەرایەدا قایمقامی سنجار کوژرا. لەم رووداوەدا شیخ خەلەف تاوانبار کرا بو. شیخ خەلەف ئەگەرچی نەخویندەوار بو، بەڵام پیاویکی نوکتەبازی وریا و، شارەزای کاروباری دینیی خویان و ناوچەکەیان بو.

یەزدین، حەسەن نەرمو، خودیدە پسی، قاسم ملکو... لە پیاوە ناسراوەکانیان بون.

لە سەر یەزیدییەکان کتیب و وتار زور نوسراوە.

عوسمانیەکان بە هاندان و فتوای مەلاکان زور جار لەشکریان ناردوتە سەریان، جگە لەوەی بە شەیتانپەرستی و، کافری تاوانباریان کردون، شتیکی تریان لە سەر نەنوسیون.

ئەم کەمایەتییە دینییە سەرنجی هەندی لە نوسەر و گەریدە ئەوروپاییەکانی راکیشاوە. سەردانی ناوچەکانیان کردون و، شتیان لە سەر نوسیون. کتیبەکەی «لایارد» بە ئینگلیزی لەسەر «کەلاوەکانی نەینەوا» هەندی وینەی دەسکردی جوانی یەزیدییەکان و شوینە پیروزەکانی تی دایە.

لە سییەکانی ئەم سەدەیەوە بە عەرەبی چەندین وتار و کتیبیان لە سەر نوسراوە، لە ناو ئەوانەدا هەردو میژونوسی عیراقی: «السید عبدالرزاق الحسنی» و «المحامی عباس العزاوی» دو کتیبیان لە سەر نوسیون و، چەند جاری دەسکاریبان تی دا کردوە و، چاپ کراونەتەوە.

شاکیر فەتاح، ماوەیەک لە ناویان دا ژیا بو، ئەویش بە کوردی کتیبیکی لە سەر نوسیون. پیش ئەوەی بلاوی بکاتەوە چەند بەشیکی بو ئیمە نارد لە «رزگاری» دا بە زنجیرە بلاومان کردەوە.

یەزیدییەکان خویان هیچیان لە سەر خویان نەنوسیوە.

تا ئیستاش لیکولینەوەیەکی زانستی بیلایەن و تیروتەسەلیان لە سەر نەنوسراوە، لە بەر ئەوە زور بابەتی دینیی و کومەلایەتییان، هیشتا وەکو مەتەل ماوەتەوە و، هەریەکە بە جوری لی یان ئەدوی.

بو من هەلیکی باش رەخسا بو هەندی لە زانیارییە کونەکانی لە سەر یەزیدی خویند بومەوە تاقی بکەمەوە و، هەندی شتی نوی یان لی فیر ببم. سەرەتا سلیان لی ئەکردمەوە. منیان بە «کومەلە» ئەناسی و، پیش منیش نمونەیەکی خراپی کومەلەیان دی بو. وایان ئەزانی منیش لەو تیپەم. زوری پی نەچو سلەکەیانم رەواندنەوە. بوین بە دوست و ئاشنا. بی سلەمینەوە گفتوگومان ئەکرد و، بە راشکاوی وەلامی پرسیارەکانیان ئەدامەوە و، هەندی لە بیروڕا دینییەکانی خویان بو رون ئەکردمەوە.

یەزیدییەکان بە خویان ئەلین: «میللەت» و بە دینەکەیان ئەلین: «ئولی ئیزدی».
خویان بە میللەتی هەلبژیردراوی یەزدان ئەزانن، چونکە لایان وایە مروڤایەتی هەموی لە نەوەی «ئادەم و حەوا» ن، بە تەنیا ئەوان لە «ئادەم» کەوتونەتەوە. بە کرمانجییەکی رەوان ئەدوین و، لایان وایە لە روژی قیامەت دا خوا و فریشتەکانی بە کرمانجی لە گەل مروڤ

ئەدوین و، هەر کەسی ئەم زمانە نەزانی ناچیتە بەهەشت. نوێژ و بەیتە دینیەکانیان هەموی بە کرمانجیە.

«نولی ئیزدی» بێگومان دینێکی کون و سەربەخوی، تایبەت بوە بە کورد. بە تێپەڕینی زەمان و لە ئەنجامی تێکەلاویبان لە گەڵ دینەکانی دراوسێیان هەندێ باوەر و نەریت و زاراویان لی وەرگرتون، بەلام ئەمە کاری نەکردوتە سەر باوەرە بنەڕەتیەکانیان.

ئاینەکان بە گوێرەی «خواپەرستی» دابەش ئەکرین بو یەک خوایی «مونو ثایزم» و، دوخوایی «دوالیزم» و، چەند خوایی «پولی ثایزم»:

– یونانیەکان باوەریان بە هەبونی «چەند خوا» هەبوە، وەکو خوای جوانی، خوای شەر، خوای باران، خوای دەریا...

– زەردەشتیەکان باوەریان بە هەبونی «دوخوا» هەبوە، خوای چاکە «ئاهورامەزدا» و، خوای خراپە «ئەهریمەن».

– جو و، مەسیحی و، موسولمان باوەریان بە هەبونی «خوای تاک و تەنیا» هەبوە و، لایان وابوە ئەوانەی دوخوا یا زیادتر ئەپەرستن موشریک و کافرن.

زور کەس وا ئەزانن یەزیدیەکان ئەچنە خانەی «دوخواپەرستەکان» ەوە. هەندێ لە روشنبیرانی یەزیدی بش خویان بە پاشماوەی زەردەشتیەکان دائەنێن. بەلام ئەوەی من لەو ماوەیەدا لی یان تی گەیشتم: یەزیدیەکان باوەریان بە «ئیزەد»، واتە خوای تاک و تەنیا هەیە. «مەلەک تاوس» کە موسولمانەکان بە «شەیتان» و، هەندێکی تر بە خوای شەری زەردەشتیەکان «ئەهریمەن» ی دائەنێن «ئیزەد» یا «خودێ» نیە بەلکو «فریشتە: مەلایکەت» ە، بەلام فریشتەیەکە پایەیەکی تایبەتی لای یەزدان هەیە، چونکە ئەم لە روناکی دروست بوە نەک لە قور.

یەزیدیەکان بە درێژایی مێژو قوربانیی زورلێکراوی ئازادی دین و ویژدان بون. زور جار کەوتونەتە بەر پەلاماری بی بەزەییانەی ئوردوی تورک و، حوکمڕانەکانی دەوروپشتیان. وەکو دەماودەم بویان باس کردون ۳۲ جار «فەرمان» بو لە ناوبردنیان دەرچوە. فەرمان وشەیەک بوە بە مەعنای: «ئەمری سولتان و گەورە کاربەدەستەکانی عوسمانی»، بەلام لە زمانی ئەمان دا «رابونی فەرمان» واتە قەتلوعام، یا بە زمانی ئەم زەمانە «جینوساید» چونکە هەمو جار فەرمانەکان بو لە ناوبردنی یەزیدی و تالانکردن و وێرانکردنی ئاواییەکانیان بوە. بە هوی ئەم هەمو پەلامارەی خویان و شوێنە پیروزەکانیانەوە، هیچ بەلگەیەکی نوسراویان نەماوە. کتیبە پیروزەکانیان: «جەلوە» و «مەسحەفی رەش» لای خویان نەماوە و، ئەوی دەس ئەوروپاییەکانیش کەوتوە جێگای

باوەر نیە. باوەرە دینییەکانیان ئەوەیە کە لە سنگی «بابەشیخ» و «قەوال»ەکانیان دا پاریزراوە.

«قەوال» کە لە وشەی «قەول» داتاشراوە، بەو کەسانە ئەلین کە بەیتە دینییەکانی ئولی ئیزدییان لە بەرە و، لە موناسەبەتە دینییەکان دا بە گورانیەوە بویان ئەگیرنەوە. قەوالەکانی سەردەمی زو نەخویندەوار بون. یەکی لە بەیتە دینییە گرنگەکان: «بەیتی ئافراندن» واتە «سفر الخليقة» یە کە باسی دروستبونی گەردون ئەگیریتەوە لە باری سەرنجی دینییانەوە. بەیتی تریان زورە. بەیتەکانیان سادەن و، لە سەر ئەفسانە دامەزراون.

زورم مەبەست بو تیرمینولوجی تایبەتی ئولی ئیزدی ساخ بکەمەوە و، لە گەل زاراوە ناسراوەکانی تیولوجی و سوسیولوجی بەراوردیان بکەم. شتیکی ئەوتوم گیر نەکەوت، چونکە زوری زاراوە کرمانجییەکان فەوتاون و لە بیر چونەتەوە، ئەوی ما بو کەسیکی زور کەم بو، بەلام وەکو «مفهوم» و «معنی» باسی ئەکەن.

یەکی لەو باسانەی ئەمویست بچمە بنجوبناوانی و، زاراوەکانی وەربگرم «تناسخ» بو. «تناسخ» کە لای کاکەیی «ئەهلی هەق» پی ی ئەلین: «دونادون» لای ئەمان زاراویکی تایبەتی نیە. کەچی لە بنەرەتی باوەرە دینیەکانیانە. عبدالرزاق الحسني باسی ٤ جور «دونادون» ئەکا: «نسخ، فسخ، رسخ، مسخ»، بە واتای چونی گیانی کەسی کە ئەمری، بە گویرەی کردەوە باش یا خراپەکانی، بو ناو لەشی کەسیکی تر، یان ئەچیتە ناو لەشی حەیوان، یان ئەبی بە نەبات، یا جەماد.. ئەم باوەرەیان لە لا هەیە، بەلام بە وشە و زاراوی تایبەتی دیارییان نەکردوە.

احمد العزاوي، ئەندامی «قیادەی قەومی» و «ئەمین سری قیادەی قوطری عیراق»، لە تەقینەوەیەک دا لە شام کوژرا. بەعسییەکان لە قامیشلی پرسەیان بو دانا بو. لە گەل چەند کەسیکی تر، لەوانە هەندی یەزیدی، چوین بو پرسەکە. لەوی بە دەنگیکی نزم لە شیخ خەلەفم پرسی: «گیانی ئەم کابرایە چوتە چییەوە؟». بی سیودو وتی: «کوچک»، واتە سەگ. دیارە سەگ لای خەلکی ئەم ناوچانە گلاو و سوک و چەپەلە.

ئولی ئیزدی دینیکە لە سەر بنچینەی چینایەتی دابەش بون. چینەکان: میر، شیخ، قەوال، فەقیر، داخراون. بە میر، کە بەرزترینیانە دەس پی ئەکا، بە فەقیر، کەنزمترینیانە دوایی دی. یەکیکی چینی خوارەوتر هەرچی بکا ناتوانی هەلکشی بو چینیکی لە خوی بەرەوژورتر، هەمیشە لە ناو سنوری چینەکەی خوی دا ئەمینیتەوە و، بوی نیە ژن لە چینی سەرووی خوی بهینی.

لە ناو یەزیدی دا «کریف» ریزیکی تایبەتی هەیە. دو خیزان یا دو بنەمالە کە

خزمایەتییان نیەو ئەیانەوێ ببن بە دوست و هاوپەیمانی یەکتری، ئەبن بە «کریف».

ئەم دو لایە وا ریک ئەکـەون لە ئاهەنگی «خـەتەنـە» ی کـورەکـەدا ئامـادە ئەبن، پیاوێکی لای یەکەم منالی پیاوی لای دوەم ئەکاتە باوەشی و، خەتەنەی ئەکەن. یەمە ئیتر ئەبن بە «کـریف» ی یەکـتـری، لە خـوشی و ناخـوشی و، شـایی و شـیـوەنی یەکـتـری دا، هاوبەش ئەبن. تەنانەت لە شەری خێلایەتی دا لە سەر یەکتری ئەکەنەوە.

یەزیدی بوی هەیە لە گەڵ موسولمان، مەسیحی و، جو، ببیتە «کریف»، بەلام بوی نیە لە غەیری یەزیدی ژن بهێنی.

یەزیدییـەکـان ریزێکی تایبـەتی بو گـەورەکـانیـان قـایل بون و، پیرەوی پایەی چینایەتییان ئەکردن. میری یەزیدییەکان، تەحسین بەگ، لە حەفتاکـان دا چو بوە ناو شورشەوە و، دوای ئاشبەتال چو بوە ئەوروپا. ئەو ماوەیەی من لـە جەزیرە بوم، سـەردانێکی یەزیدیەکانی جـەزیرەی کـرد. وەکـو کـەسـێکی پیروز رەفـتـاریان لە گـەڵ ئەکـرد. دەست یا چاکەتەکەیان ماچ ئەکرد. تەنانەت لە کاتی داکەندن و لە پی کردنی پیلاوەکانی دا، یەکی بە ئارەزوی خـوی لـە بەردەمی دا دائەنیـشـت، قـاچی بە پیـلاوەکـانەوە ئەگـرتە باوەش بو کردنەوە و بەستنەوەی قەیتانەکانی. هەندی لە یەزیدیەکان لە بەر دابینکردنی گوزەرانیان بو بون بە بەعسی. بەعس لی ی قەدەغە کرد بون دەستی تەحسین بەگ ماچ بکەن. ئەوانیش بە دزییەوە دەستیان ماچ ئەکرد.

هەندی رەوشتیان هەیە پی ئەچی خویان پیوە گرت بی و، لی یان بوبی بە نەریت، ئەگینا هیچ تەفـسـیرێکی دینیی ئەوتویان بوی نیە. بو نمونە: سـمیل ناتاشن، هەندێکیان ئەگریجـە بەرئەدەنەوە، کاهو ناخـون، خـویان لە رەنگی شـین ئەپارێزن... شـیخ خـەلەف و بنەمالـەکەی گوشتی کـەلەشـێریان نەئەخوارد، هەرچەند کـەلەشـێری دەس بکەوتایە بو منی ئەنارد.

ئەوەندەی من ئاسیمن و، تیکەلاویان بوم، نمونەی پیاوی جوامیر و رەوشت بەرز و سەر راست بون.

*

عـەبدورەزاق فـەیلی سـەرپەرشتی رێکخـستنەوەی کوردە عیـراقـیـەکانی قامیشلی ئەکرد. هەر لەو نزیکانە پاش گیرانی هەندی لە ئەندامـەکـانی کومـەلە لە بەغدا ئیبـراهیم عـەزو، ئەنوەر شـاکەلی و ئیبـراهیم عـەبد عـەلی کـە هەرسـێکیـان ئەندامی کـومـەلە بون و فەرمانی گرتنیان دەرچوبو، بە پی لە سنور پەرینەوە و، گەیشتنە سوریا.

سـەرکردایەتی یەکیتی کومیتـەیەکی پیک هینا بو لە قامیشـلی بو سەرپەرشتی

ڕیکخستنی ئەوانەی بە ئەندامەتی یان بۆ پیشمەرگایەتی ئەهاتنە ڕیزی یەکیتییەوە. سوریا کارئاسانی زۆری بۆ چالاکییەکانی یەکیتی ئەکرد. دەورەیەکی جەنگیی بۆ ئەفسەرەکان و، چەند دەورەیەکی بۆ پیشمەرگەکان کردەوە.

*

ناوچەی جزیرە دریژبونەوەی جوگرافی جزیرەی بوتانە و، بەشیک بوە لە قەلەمڕەوی ئەوان. سەردەمیکی دریژ مەلبەندی هاتوچوی ئیلە رەوەندەکان بوە و، بە دەگمەن ئاوایی تی دا بوە. دوای یەکەمین جەنگی جیهانی کە سوریا لە ئیمپراتوریەتی عوسمانی جیا کرایەوە، هیلی ئاسنین کرایە سنوری هەردو ولات. ئەم سنورە چەندین شار و ئاوایی و ئیل و بنەماڵەی، بی هیچ ئیعتیباریکی ئینسانی، کردوتە دوبەش. شارەکانی: نسیبین - قامیشلی، جیلانپنار - سەریکانی (راس العین) لەوانەن.

*

کابرایەک بە ناوی «محمد طلب هلال» کتیبیکی لە سەر ناوچەی جەزیرە نوسی بو. کوردەکانی سوریا، بە تایبەتی ئەوانەی لە دەرەوە ئەژیان، هەرای زۆریان لە دژی کرد، ڕۆژنامەی حیزبە کوردییەکان، لەوانە «خەبات»، وتاریان لە سەر نوسی بو. «عیصمەت شەریف» یش نامیلکەیەکی بە ئینگلیزی بۆ بەرپەرچدانەوەی نوسی بو. مەسەلەی «الحزام العربی» و «الحزام الاخضر» و تەعریبی ناوچە کوردنشینەکانی جەزیرە، بو بو بە پەژارەی راستەقینەیان و، ئەم کتیبەیان ئەکرد بە شایەت و بەلگە. دانەیەکم لە کتیبی تایەن پەیدا کرد و، کەوتمە خویندنەوە و تاوتوی کردنی. لیرەدا بیر و پیشنیارە بنەڕەتییەکانی ئەگیرمەوە.

ناوی کتیبەکە:

«دراسة عن محافظة الجزيرة: من النواحي القومية، الاجتماعية، السياسية»

ناوی نوسەرەکەی:

الملازم الاول محمد طلب هلال رئيس الشعبة السياسية بالحسكة

ساڵ و شوینی چاپی لە سەر نیە، بەلام لە ١٩٦٣/١١/١٢دا لە نوسینەوەی بوتەوە. بە سەر یەکەوە ١٥٦ لاپەرەیە.

لە (المقدمە) دا باسی ئەهونی سەرچاوەی پیویست ئەکا، لە بەر ئەوە نوسینەکەی لە سەر بنچینەی تەجرەبەی خوی و کەسانی تر نوسیوە و، باسی گرنگیی پاککردنەوەی ئەتەوەیی ناوچەکە ئەکا لە تاقمی ئەعەرەب بە تایبەتی پاش دوزینەوەی نەوت لە ڕومەیلان و قەرەچوخ.

له (المدخل) دا (ل ۱ تا ۲) به داخـەوه لەوه ئەدوێ کـه کـابرایەکی عـەرەب لەو ناوچەیەدا، بە هۆی زۆریی ناکـۆکی و تێکەڵاویی رەگـەز و نەتەوه و دینی جیـاوازەوە، هەست بەوه ناکـا لە وڵاتی خـۆیایەتی. لە بەر ئەوە داوای پاکـکردنەوەی ئەکـا لـە رەگـەزی بێگانە.

بەشی یەکەم (ل ۳ تا ۲۵)ی تەرخان کردوه بۆ «سەرنجێکی مێژوویی لە کێشـەی کورد» لێرەدا باسی کێشـەی کورد ئەکا لە سەرەتاوه تا سەرەتای سەدەی بیستەم و، کاتی یەکەمین جەنگی جیهانی و، نێوان دو جەنگ. باسی بیری نیشتمانی نەتەوەیی کورد و، کورە جیهانیەکان و ئیمپریالیزم و کورد ئەکا.

لەم بەشـەدا ئەیەوێ بیسـەلمێنی کـورد نەتەوه نیـە و نیشـتمـانی نـەتەوەیی نیـە. دوژمنانی عەرەب بە تایبەتی ئیمپریالیزم کوردیان خستوتە سەر کەڵکەڵەی بیری نەتەوەیی. لە شوێنێک دا ئەڵێ: «واذا یمکننا القول بانه لیس هناك شعب بمعنى الشعب (کردی) ولا امة بکاملها بمعنى الامة الکردیة» ئینجا ئەڵێ: «لا یتعدى الشعب الکردی هذا المجال حیث لا تاریخ لهم ولا حضارة ولا لغة حتى ولا جنس، اللهم الا صـفة القوة والبطش والشـدة..» «ولیست المشکلة الکردیة الان وقد اخذت فی تنظیم نفسـها الا انتفاخ ورمی خبیث نشأ او انشئ فی ناحیة من جسم هذه الامة العربیة ولیس له ای علاج سوى بتره»

بەشی دووەم (ل ۲٦ تا ٤٨) ی گـرنگتـرین بەشـەکـانی کـتـێبـەکـەیە. شـوێنی کوردەکانی سوریا دیاری ئەکا و، باسی خێڵەکانیان ئەکا، پێشنیارەکانی خۆی بە دیاری کراوی ئەخاتە بەرچاوی کاربەدەستان بۆ چارەسەرکردنی کێشەی کورد.

شوێنی کوردەکانی جزیره بەم جۆرە دیاری ئەکا:

«یتجمع الاکراد على طول الشریط الشمالی محاذیا للحدود الترکیة فی محافظة الجزیرة بعمق نحو الجنوب یتراوح بین ۱۵ - ۳۵ کیلومتر تقریبا من منطقة راس العین غربا حتى حدود منطقة المالکیة شرقا حیث یتکاثف التجمع هذا فی الامکنة الخصبة بحیث یستعصی علیك ایجاد جیب عربی صغیر فی بعض المناطق وخصوصا فی منطقة المالکیة وقبورالبیض والقامشلی وعامودا ویحتلون اخصب المناطق فی الجزیرة واکثرها امطارا حیث تتراوح نسبة الامطار فی منطقة المالکیة والقامشلی بین ٤۰۰ - ٥۰۰ مم مطری حسب خریطة الامطار.»

کـه باسی خـێڵە کـوردەکـانی سـوریا ئەکـا هەمـوویان تاوانبـار ئەکـا بەوەی خـەریکی نیشتمانی نەتەوەیین: کوردستانەوه ئەبێن، پارتی و شیوعین، ئیسلام نین و لە سەر دینی شەیتانن، بەڵام بە پێ ی نەخشـەی ئیمپریالیزم بۆ هەڵخەڵەتاندنی عەرەب باسی ئیسـلامەتی

ئەکەن، هەمویان لە تورکیاوە هاتون و، لەو دیو سنور ئامۆزاو خزمیان هەیە و، سنور بە خەتێکی وەهمی دائەنێن. خێلە گرنگەکان وەکو هیلال ژماردونی ئەمانەن:

١. هەڤێرکان. لە قبور البیض و قامیشلی و هەندێکی لە حسەکە جێگیر بون.

٢. دەقوری. لە قامیشلی و عامودە جێگیر بون. نزیکەی ٤ هەزار خێزانن لە ١٢٠ گوندا ئەژین. ئەم خێلە ئەبن بە چەند تیرەیەکەوە گرنگترینیان: گاپارە، لە ٣٠ گوندی عامودا ئەژین. کاباکا، لە ٢٠ گوندی عامودا ئەژین. سیدان، لە ٢٠ گوندی عامودا ئەژین.

٣. کیکی. لە درباسیە جێگیر بون. نزیکەی ٣ هەزار خێزانن لە ١٥٠ گوندا ئەژین. ئەم خێلە ئەبن بە چەند تیرەیەکەوە گرنگترینیان: ساروخان، کوسکان، ئومەران، هیسکان، ئیسماعیلانە.

٤. مرسینی. لە قامیشلی جێگیر بون. بەرەوژوری ١ هەزار خێزانن.

٥. ملی. لە راس العین جێگیر بون. نزیکەی ١٥٠٠ خێزانن. ئەبی بە ١٠ تیرەوە گرنگترینیان: خضرکان، کومنشان، تاجریان، دودکان، شیخان، دیدان، ماندان، زیلان...

جگە لەمانە چەند خێلێکی تری کورد ئەژمێری وەکو: بەرازی لە عین العرب و راس العین، کیتکان، شیخان، محەملی لە روژهەلاتی قامیشلی، دورکان، جابیە و حسنا و میران یا کوچەر.

دێتە سەر ئەوەی لەوەو پێش چون سەیری کوردیان کردوە و، لەمە بە دوا ئەبی چون سەیریان بکەن. لەوەو پێش لایان وا بوە کورد ئەمین و دلسوز و گوێرایەلە و، پەیوەندی دینیی ئیسلام پێکیانەوە ئەبەستی. بەلام ئیسلام ناتوانی ئیتر ئەو پەیوەندیە رابگری و، «یەهودستان» و «کوردستان» وەکو یەکن.

پاش ئەوەی تیوریە رەگەزپەرستییەکانی دەربارەی پارتی و، ئەوەی تازەی کورد رون ئەکاتەوە و، دەوری هەردو بلوک: روژئاوا و روژهەلات لە دوژمنایەتی عەرەب دا بە هوی جولەکە و کوردەوە باس ئەکا و ئەلی: «ولم یتفق المستعمرون فی تاریخ صراعهما علی شئ اتفاقهما علی مسرحیتین وعلی الارض العربیة بالذات هی مسرحیة فلسطین و مسرحیة کردستان، کردستان العربیة علی وجە الخصوص.»

هیلال هێرش ئەکاتە سەر کاربەدەستانی میصر، بە تایبەتی ناصر، چونکە کورد بە برای دینیی عەرەب دائەنێن و، داوای چارسەری بە ئاشتی کێشەکەیان ئەکەن و، ئەم بوچونەی ئەوان بە «شعوبی» و «سطحی» دائەنی، ئینجا دێتە سەر بیروراکانی خوی. لە

بەر گرنگی باسەکە وەکو خوی رایان ئەگویزم. لە ژیر سەرناوی «المقترحات بشان المشكلە الكرديە» ذا نوسیویتی:

١. ان تعمد الدولة الى عمليات التهجير الى الداخل مع التوزيع فى الداخل ومع ملاحظة عناصر الخطر اولا فاول. ولا باس ان تكون الخطة ثنائية او ثلاثية السنين تبدا بالعناصر الخطرة لتنتهى الى العناصر الاقل خطورة وهكذا...

٢. سياسة التجهيل: اى عدم انشاء مدارس او معاهد علمية فى المنطقة لان هذا اثبت عكس المطلوب بشكل صارخ وقوى...

٣. ان الاكثرية الساحقة من الاكراد المقيمين فى الجزيرة يتمتعون بالجنسية التركية. فلا بد لتصحيح السجلات المدنية وهذا يجرى الان انما نطلب ان يترتب على ذلك اجلاء كل من لم تثبت جنسيته وتسليمه الى الدولة التابع لها. اضف الى ذلك يجب ان يدرس من تثبت جنسيته دراسة ايضا معقولة وملاحظة كيفية كسب الجنسية لان الجنسية لا تكسب الا بمرسوم جمهورى. فكل جنسية ليست بمرسوم يجب ان تناقش تبقى من تبقى اى الاقل خطرا وتنزع من تنزع منع الجنسية لنعيده بالتالى الى وطنه.

ثم هناك تنازع الجنسيات فانك تجد احدهم يحمل جنسيتين فى ان واحد او قل ثلاث جنسيات. فلا بد والحالة هذه ان يعاد الى جنسيته الاولى وعلى كل حال فالمهم ما يترتب على ذلك الاحصاء والتدقيق من اعمال، حيث يجب ان نقوم فورا عمليات الاجلاء.

٤. سد باب العمل: لابد لنا ايضا مساهمة فى الخطة من سد ابواب العمل امام الاكراد حتى نجعلهم فى وضع، اولا غير قادر على التحرك وثانيا فى وضع غير المستقر المستعد للرحيل فى اية لحظة وهذا يجب ان ياخذ به الاصلاح الزراعى اولا فى الجزيرة بان لا يوجر ولا يملك اكراد والعناصر العربية كثيرة وموفورة بحمدالله.

٥. شن حملة من الدعاية الواسعة بين العناصر العربية ومركزة على الاكراد بتهيئة العناصر العربية اولا لحساب ما وخلخلة وضع الاكراد. ثانيا بحيث يجعلهم فى وضع قلق وغير مستقر.

٦. نزع الصفة الدينية عن مشايخ الدين عند الاكراد وارسال مشايخ بخطة مرسومة عربا اقحاحا. او نقلهم الى الداخل بدلا من غيرهم. لان مجالسهم ليست مجالس دينية ابدا بل وبدقة العبارة مجالس كردية. فهم لدى دعوتهم الينا لا يرسلون برقيات ضد البرزانى انما يرسلون ضد سفك دماء المسلمين. واى قول هذا القول.

٧. ضرب الاكراد فى بعضهم وهذا سهل وقد يكون ميسورا باثارة من يدعون منهم بانهم من اصول عربية على العناصر الخطرة منهم. كما يكشف هذا العمل اوراق من يدعون

بانهم عربا.

٨. اسكان عناصر عربية وقومية في المناطق الكردية على الحدود فهم حصن المستقبل ورقابة بنفس الوقت على الاكراد ريثما يتم تهجيرهم. ونقترح ان تكون هذه العناصر من شمر لانهم اولا افقر القبائل بالارض وثانيا مضمونين قوميا مئة بالمئة.

٩. جعل الشريط الشمالي للجزيرة منطقة عسكرية كمنطقة الجبهة بحيث توضع فيها قطعات عسكرية مهمتها اسكان العرب واجلاء الاكراد وفق ما ترسم الدولة من خطة.

١٠. انشاء مزارع جماعية للعرب الذين تسكنهم الدولة في الشريط الشمالي على ان تكون هذه المزارع مدربة ومسلحة عسكريا كالمستعمرات اليهودية على الحدود تماما.

١١. عدم السماح لمن لا يتكلم اللغة العربية بان يمارس حق الانتخاب والترشيح في المناطق المذكورة.

١٢. منع اعطاء الجنسية السورية مطلقا لمن يريد السكن في تلك المنطقة مهما كانت جنسيته الاصلية (عدا الجنسية العربية. الخ..

هذا وان هذه المقترحات ليست كافية بل اردنا منها اثارة المسؤولين بحسب خبرتنا لتكون تباشير مشروع خطة جذرية شاملة لتؤخذ للذكرى بعين الاعتبار.

بەشی سێیەم (ل ٤٩ تا ٨٢) تەرخان كراوە بو بلاو كردنەوەی هەندی بەلگە و، وتاری روژنامەكانی جیهان دەربارەی شورشی كوردستانی عیراق. بی ئەمچی زوری بەلگەكان درو بن و دەستكردی خویان بی بە نیهازی شیواندنی خواستە سیاسی و كومەلایەتی و روشنبیرییە رەواكانی كورد لە سوریا و، هاندانی نەتەوەپەرستەكانی عەرەب لە كورد.

بەشی چوارەم (ل ٨٢ تا ١.٩) باسی حیزبە سیاسییەكانی پاریزگای جەزیرە ئەكا. لە ناو ئەو حیزبانەدا باسی پارتی ئەكا. كابرا بە ئەنقەست پارتی دیموكراتی كوردی سوریای تیكەلاو كردوە لە گەڵ پارتی دیموكراتی كوردستانی عیراق. بەشی لە پروگرامی پارتییەكەی عیراقی نوسیوە وەكو ئامانجی پارتییەكەی سوریا.

بەشی پینجەم (ل ١١. تا ١٣٧) شوینی عەرەب و خیلە عەرەبییەكانی جەزیرە دیاری ئەكا. لەم روەوە نوسیویتی:

«ولقد قررنا فيما مضى بان الشريط الشمالي للجزيرة اهل ومسكون بالاكراد وفق خطة استعمارية قديمة. ومن هذا نفهم ان اماكن ومواطن العشائر العربية هي المناطق الجنوبية من محافظة الجزيرة، حيث تتمركز اكثر العشائر العربية وهي بخطوطها العريضة: شمر في الشرق، والجبور في الوسط، والبكارة في الغرب على سفوح عبدالعزيز وتتراوح بقية العشائر

بين العشائر المذكورة تلك، كطي، والشرابين والحرب وغيرها من بقية العشائر الصغيرة من العرب. اجل انهم موزعون بحسب خريطة الامطار في سوريا في المناطق الجنوبية والتي تتراوح نسبة امطارها بين ١٠٠ - ٢٥٠ مم مطري فمناطق العشائر العربية اذا ليست خصبة عدا ما حول الخابور والسقي وهي قليلة وعدا قرى دهام الهادي وبعض قرى طي فهي على درجة من الخصوبة لا باس بها.»

خيلە عەرەبەکانی جەزیرە بەمجورە ئەژمیری:

١. شەممەر. پیش ..٣ سال لە ناوچەی نەجدی حیجازەوە هاتون و، لە ناوچەکانی بەغداد تا رقە جیگیر بون. ئەبن بە دو تیرەوە: شمر الخرصە لە تەل کوچەک خر بونەتەوە و، شمر الزور لە تەل هدلول دانیشتون.

٢. طەی. لە حیجازەوە هاتون. نزیکەی ١٠ هەزار کەس ئەبن. ئەبن بە چەند تیرەیەکەوە: العساف، الحريث، الجواله، حرب، راشد، بني سبعه، اليسار، زبيد، البوعاصي، الغنامه، المعامره، البكاره. لە سەروی روژهەلاتی قامیشلی لە سەر سنوری تورکیا و، بەشیکیان لە مالکیە و، بەشیکیان لە حەسەکە جیگیر بون.

٣. شەرابی. لە دیرکی و قامیشلی و حەسەکە و راس العین دائەنیشن.

٤. جبور. لە کەناری خابور ٢٠ کیلومەترخواروی حەسەکە ئەژین. دابەش ئەبن بە سەر تیرەکانی: ملحم، سلطان، الهزيم، المحاسن، المحمد، الخوي، الريت، البومهنا، الجحيش، البقه، العلي، البومانع، العامر، البري، البوعمره، القضاه، الحليون، البورياش، البو سلامه.

٥. البكاره. لە بناری چیای عبدالعزیزی سەرو ئەژین.

بو ئەوەی مەترسی کورد نەمینی و، خیلاتی عەرەب زال بی بە سەر ناوچەکەدا، هیلال بو بلاو کردنەوەی خویندەواری پیشنیار ئەکا:

١. احداث اكثر مايمكن من المدارس وعلى مختلف درجاتها وانواعها بين العشائر العربيه وفي مناطقهم التي يعيشون فيها، وتجهيز تلك المدارس بكل ما تحتاجه المدارس الحديثه.

٢. وحدات ارشاديه وتوجيه شعبي يرافق تلك المدارس ويساعدها على نشر الثقافه والعلم.

٣. ارسال اكبر كميه من الشباب العربي ومن الفقراء على وجه الخصوص دون التقيد بالشروط المعروفه الى الخارج للدراسه واكمال الاختصاصات وذلك بخطه مستمره وباعداد كبيره...

٤. فتح معاهد زراعيه عاليه في الجزيره لابناء العرب مجهزه بكل الوسائل الحديثه لتساعد على ازدهار النهضه الزراعيه وتحسينها.

بو چاككردنی هەلومەرجی مادی بشیان پیشنیار ئەکا:

١. توزيع كل الفائض من الارض في الجزيره والمشمول بقانون الاصلاح الزراعي على هذه العناصر فقط دون غيرها مطلقا. اذ على الاصلاح الزراعي ان لا يعطى سندات تمليك في الجزيره الا لهولاء العناصر حتى ولا يوجر الا لهم لانهم السند والدعم والدرع الواقي عندما تتحسن احوالهم فهم امل المستقبل علما ووعيا وقوميا بالنسبه للجزيره.

٢. تقديم المساعدات الفعاله والمجديه بالنسبه للدوله لهولاء العاجله والاجله.

٣. انشاء جمعيات او مزارع جماعيه من تلك العناصر العربيه فقط.

٤. انشاء قرى نموذجيه تشرف عليها الدوله، بكثره وموزعه في مختلف المناطق العربيه لكي يلحظوا الفارق بين حياتهم السابقه وحياتهم الاحقه ويشجعهم على العمل والجد فيما بعد.

٥. اشعارهم بالدعم الدائم من قبل السلطات المحليه التي كانت سابقا لا تستقبل سوى الشيخ ذو النفوذ. لكي يلحظوا الفارق ايضا ويحسوا بان الدوله هي دولتهم وهم ترسها وحماها. مما يعطيهم شيئا من المعنويات.

٦. فتح ابواب المصارف الزراعيه لهولاء الصغار فقط واغلاقها امام الشعوبيين والمقتدرين من العرب الاغنياء.

٧. وضع خطه عامه بالنسبه لهولاء العناصر العربيه لانقاذهم مما هم فيه تدخل في موازنه خاصه.

هیلال لای وایە عەقلیەتی عەشائیری عەرەب کوسپیکی گەورەیە بویە داوا ئەکا پەیوەندییە مادی و جیگاییەکانی خیلەکان هەل بوەشینری و، شەممەر و جبور و طەی... لە یەک شوین دا تیەلاو بکرین. زوریش گلەیی لەوە هەیە کە پیوەندی نیوان خیلەکانی کورد و عەرەب لە ناوچەکەدا باش و دوستانەیە.

بەشی شەشەم (ل ١٣٨ تا ١٥٦) دوا بەشی کتیبەکەیە. تەرخانی کردوە بو باسی دین و مەزهەبی دانیشتوانی جەزیرە کە تیکەلاوە لە موسولمان و، مەسیحی کاتولیک و ئەرتودوکس و نەستوری و پروتستانت و، یەزیدی و، لە ئاشوری و ئەرمەن و کلدانی و جو...

سالی ١٩٦٣ حیزبی بەعس بە کودەتایەکی خویناوی لە بەغدا حوکمی گرتە دەس، دوای ئەوە بە ماوەیەکی کورت حیزبی بەعس لە سوریاش بە هەمان ریگا حوکمی گرتە

دەس. بەعسییەکان بەمە بایی بون. ئەوپەری توندوتیژییان بەرامبەر دوژمن و ناحەزەکانیان بە کار ئەهێنا و، گیانی رەگەزپەرستییان خروشا بو. عیراق و سوریا و میصر گفتوگوی «وەحدە» یان دەس پی کرد. گفتوگوکەیان بە ئەنجام نەگەیشت. کەوتنە دژایەتی ناصر و میصر. کە شەریان دەس پی کردەوە لە دژی کورد، میصر پەسندی نەکرد، بەلام حکومەتی سوریا «لیوای یەرموک» ی بو یارمەتیدانی بەعس نارد بو عیراق. ئەم کتیبە لەو کەشە سیاسییەدا نوسراوە، بە هەمان گیانی رەگەزپەرستانە. بیروبوچونەکانی هیلال پیچەوانەی سەرەتاکانی دیموکراسی و مافی مروڤ و تەنیا ئاشکراکانی حیزبی بەعسە.

کوردەکانی سوریا ناهەقیان نەبو، ئەم کتیبە ئەیهێنا هەرای گەورەتری لە سەر ساز بکرایە و، ئەگەر لە ولاتیک دا بونایە ریزی مافی مروڤی بگرتایە، ئەبو هیلال بدری بە دادگا.

*

سەردانی زور گوند و شاروچکەی ناوچەکەم کرد.

چەند جاری لە گەل هەندی روشنبیر و پیاوی ناسراوی ناوچەکە چوین بو سەیران بو کەناری دیجلە. جاریکیان چوین بو نزیک پردی «بافت». «بافت» شوینەواری پردیکی کونە. وەکو ئەیانوت دوانزە تاقی هەبوە، بە قەد بورجەکانی سال. هەر پایەیەکیشی وینەی یەکی لەو بورجانەی لە سەر بوە. ئەو کاتەی ئیمە چوین شوینەواریکی کەمی چەند تاقیکی مابو. ناوچەکە پوری زوری لی بو.

لە گەل شیخ حسینی بابەشیخ سەردانی بەحرکی و خاتونیەمان کرد لە راستی ناوچەی شەنگار دا. گومیکی خاوین و جوان و دلرفینی لی بو. رەنگیکی شینی تیشەنگی هەبو. دانیشتوانی ناوچەکە یەزیدی بون و، ئاژەلداریان ئەکرد، دالدەی هەندی لە یەزیدییە ئاوارەکانی ئیمەیان دابو.

هەروەها چەند جاری چوم بو سەری کانی، عامودا، درباسیە.

ناوی گوند و شوینەکان بە زوری کوردی بون، حکومەت ناوەکانی گوری بون بە عەرەبی. زورایەتی دانیشتوانی ناوچەکە کوردن و، بە کرمانجییەکی رەوان ئەدوین، بەلام جلوبەرگی عەرەبی لە بەر ئەکەن. ئەمەش خویەکی دیرینەیە نەسەپنراوە بە سەریان دا. زەویوزاری خویان بە دەس خویانەوە بو و، هەندیکیان ئەرزی فراوانیان هەبو. بەرهەمی سەرەکی دانەویلە، بە تایبەتی گەنم، بو. ناوچەیەکی بە پیت و دەولەمەن بو. ئەرزی بەراو و باخیشیان هەبو. لە هەندی جیگاش بیریان هەلکەند بو بو ئاودان. کشتوکال لەوی پیشکەوتوتر بو لە چاو کوردستانی عیراق دا. لە وەرزی هەلگرتنی گەنم دا سەدان شایی

ژنهینان ئەکرا.

نەوت لە جەزیرە دوزرا بوەوە. ئەو ناوچەیەی نەوتەکەیان لێ دەرئەهێنا ناوچەیەکی دەولەمەندی کشتوکاڵ و کوردنشین بو، ناوی «قەرەچوخ» بو. بیری نەوتەکان و، بوریبەکانی لە ناو ئەرزی جوتیارەکان دا بو. حکومەت داگیری ئەکرد بو. زورجار تراکتور و کومباین لە نزیک بیرەکان کاریان ئەکرد بی ئەوەی دەس بهێننە ریگەیان.

*

سنوری سوریە - تورکیا، ئەگەرچی بە تەلی درکاوی پەرژین کرا بو، بە درێژای هێلی سنور مین یان لی چاند بو، ژمارەیەکی زوری جەندرمەش تەرخان کرا بون بو چاودێری سنورەکە بەلام جموجولی قاچاخچیتی هەر هەبو. لە تورکیاوە: ئاژل، پەتو، پێلاوی لاستیک... یان ئەهێنا و، لە سوریاوە: چایی، جگەرە، تفەنگ و فیشەکیان ئەبرد. قاچاخچیە گەورەکان کرێکار و کولهەلگریان بە کرێ ئەگرت کەلوپەلەکانیان لە سنور بپەرێننەوە.

قاچاخچیەکان لە گەل ئەفسەرەکانی تورک ریک کەوتبون، بە پارە کولەکانیان ئەپەراندەوە. هەندێ جار بەرامبەر بە هەر کولیک چەرەیەک پارەیان ئەدا، یان بو چەند سەعاتی سنورەکەیان بە کرێ ئەگرت و، لەو ماوەیەدا چەندی بیانتوانیایە تی یان ئەپەراند. هەندێ جاریش کە بە قاچاخ ئەپەرینەوە، کولهەلگرەکان بە سەر مین دا ئەکەوتن، یا بەر گوللەی جەندرمە ئەکەوتن.

دیجلە لەو ناوچەیەدا پی ی ئەلێن: «ئاڤا مەزن» واتە ئاوی گەورە. لە مەهەر و ئەوبەری دیجلە چەند گوندی هەبون، زوریان ناوەکانیان وەکو یەک وا بو. هەندێ جار بو پەراندنەوەی یەکی کومەلی لە خەلکی هەردو گوند بە ناوی مەلە و راوەماسیەوە ئەچونە ناو ئاوەکەوە. ئەوەی ئەیویست بپەرێتەوە، ئەویش لە گەلیان ئەچو. پاش بلاوە لیکردن لە گەل خەلکی دی یەکە ئەچوە وشکایی، پیشتر جلوبەرگیان بو ئامادە کرد بو، جلی لە بەر ئەکرد و، تی یان ئەپەراند.

چەند جاری بوکیان، بە «کەلەک»، لە بەری تورکیاوە ئەهێنا بو سوریا، یا لە سوریاوە ئەیانبرد بو تورکیا. بەلام زور جار ئەمەیان بە پارە تەگبیر ئەکرد.

کەلەک بو پەراندنەوەی ئاژەلیش بە کار ئەهێنرا.

*

لیرەو لەوی هەندێ گوندی نوی دروست کرا بون، خانوەکانیان لە قور و، هەژارانە دروست کرا بو. بە زوری ئەو جوتیارانە بون کە ئەرزەکانیان بو بو بە ژیر ئاوی بەنداوی

فوراتەوە. بەلام ئەمانە کەمایەتییەکی پچوک بون لە ناوچەکەدا. مەسەلەی تەعریب هەندێکی پێوە نرا بو، بەو قەوارەیە نەبو، کە من بیست بوم.

کوردەکان، ئەوانەی جنسیەی سوریەیان نەبو، گیروگرفتی راستەقینەیان هەبو. بی بەش بون لە مافی خاوەنیتی زەوی و خانو و، دامەزران لە دائیرەکانی دەولەت دا و، خویندن لە زانستگاکانی سوریا.

کورد بە دەگمەن لە داوودەزگای حکومەتی و بەریوەبەرایەتی دا دائەمەزرینران، بە تایبەتی لە شوینی گرنگ دا، کاربەدەست و حوکمرانی ناوچەکە هەمو عەرەبی بەعسی بون.

یەکی لەو شتانەی بو من لیرە جیگەی سەرسورمان بو، یەکەمین جار بو ئافرەت ببینم «کاری قورس» بکا. ژمارەیەکی زور کچی گەنج و ژن لە سەر جادەی نیوان قامیشلی و دیرک بەردیان ئەکیشا، یان لە کاری جادەکەدا، بە تایبەتی لە قیرتاوەکەی دا، ئیشیان ئەکرد.

*

سالی ١٩٧٥ - ١٩٧٦ کوردەکانی سوریا دابەش بوبون بە سەر چەندین حیزب دا، لیرەدا بو ناسینەوەیان ناوی سکرتیرەکانیان ئەهینم: حەمید دەرویش، کەمالی ئەحمەد ئاغا، صەلاح بەدرەدین، عیصمەت سەیدو، مەلا باقی، عەزیز چەرکس...

- زوری ئەم حیزبانە ناویان «الحزب الديمقراطي الكردي» بو. هەندی وشەی وەکو «اليساري» و «التقدمي» و شتی لەم بابەتەیان خست بوە سەری بو ئەوەی لە یەکتری جیا بکرینەوە.

- ئامانج و بەرنامەی هەمو ئەم حیزبانە لە گەل یەکتری جیاواز نەبو.

- لە سەرەتای دامەزراندنی پارتیەوە بو ئەوەی حکومەتی سوری و نەتەوەپەرستەکانی عەرەب تورە نەبن، وشەی کوردستانی سوریایان بەکار نەهینا بو.

- هیچ کام لەم حیزبانە، جگە لە صەلاح بەدرەدین کە لە دەرەوەی سوریا بو، دژی رژیمی سوری نەبون، بەلکو پشتیوانیان لە هەمو هەلویست و هەنگاوەکانی ئەکرد، بە تایبەتی لە ناکوکی عەرەبی - ئیسرائیلی و، ناکوکی سوری - عیراقی دا.

- هیچ کام لەم حیزبانە دروشمی قەبەی هەلنەگرت بو، ئامانجی زل و زوری نەبو، داوای مافی هاونیشتمانیتی سوری و یەکسانی و هەندی مافی روشنبیریان ئەکرد.

سەرەرای ئەوە، حکومەتی سوری ریگەی هیچ جورە چالاکییەکی سیاسی، روشنبیری، کومەلایەتی نەئەدان. ناوبەناو لی ی ئەگرتن و، بانگی ئەکردن بو لیپرسینەوە و

لیکولینەوە.

روداوەکانی کوردستانی عیراق کاری لەوانیش کرد بو. حیزبەکان بوبون بە دوبەشەوە و، رای گشتی کوردەکانیش بوبو بە دو کەرتەوە.

- حیزبەکان هەندیکیان، وەکو جاران، پشتیوانییان لە بنەمالەی بارزانی ئەکرد و، باوەشیان بو قم کرد بوەوە. تەنانەت حیزبەکەی کەمالی ئەحمەد ئاغا وەکو لقی قم کاری ئەکرد.

- هەندیکی تریشیان وەکو حەمید دەرویش و عیصمەت پشتیوانییان لە یەکیتی ئەکرد.

- صەلاح بەدرەدین، لە لوبنان دائەنیشت، جورە پەیوەندییەکی لە گەل حکومەتی عیراق دروست کرد بو. لایەنی ئوتونومی بەعسی گرت بو. دژی جموجولی حیزبە کوردیەکانی عیراق بو. بەیانیکی دژی بەیانەکەی دەستەی دامەزرینەری یەکیتی دەر کرد بو.

من زوری ئەم جوامیرانەم بەردەوام ئەبینی و، گفتوگومان ئەکرد. شەویک لە گەل کەمالی ئەحمەد ئاغاش دانیشتم. زورمان قسە و باس کرد. جگە لە سەرکردەی حیزبەکان چەند دوستیکی ترم هەبو پیوەندییان لە گەل هیچکام لەو حیزبانە نەبو. جگە لەم حیزبە کوردییانە حیزبی بەعس و حیزبی شیوعی سوریاش لقیان هەبو. حیزبی شیوعی بارەگای ئاشکرایان نەبو.

کوردەکانی سوریا بە گشتی سیاسی بون، یان راستتر بە دوی هەوالەکانی کوردستان دا ئەگەران. بەلام لایان وابو تا کورد لە عیراق یا لە تورکیا بە مافەکانی نەگات، ئەوان هیچ دەسکەوتیکی سیاسی بە دەس ناهینن. لەبەر ئەوە زور بە تەنگ ئەوەوە بون بزانن چارەنوسی کورد لە یەکی لەو دو پارچەیەدا بە چی ئەگات.

لە ناو ئەو کتیبانەدا کە لەو ماوەیە خویندمەوە دیوانی مەلای جزیری بو. ئەم دیوانە مەلایەکی کورد ساغی کرد بوەوە و، بە عەرەبی لیکی دابوەوە و، شیعرە کوردیەکانیشی بە ئیملای عەرەبی نوسی بو، بەلام سەروبوری بو وشە کوردیەکان کرد بو، بە ئاسانی ئەخویندرانەوە. لە سوریا چاپ کرا بو. ساغکردنەوەیەکی چاک و، لیکدانەوەیەکی باش بو. پیشتر تەنیا ئەوەم لە سەر مەلای جزیری و شیعرەکانی خویند بوەوە کە عەلادین سەجادی لە «میژوی ئەدەبی کوردی» دا نوسی بوی، بەلام بە هوی ئەم دیوانەوە شارەزای بیری بەرزی سوفییانەی مەلای جزیری بوم و، زەوقم لە شیعرەکانی وەرگرت.

دیوانی شیعری جگەر خوین «کیمە ئەز؟» تازە بە تیپی لاتینی لە لوبنان چاپ

کرا بو. لە ناو خوێندەوارانی کرمانجی دا جگەرخوێن بە شاعیرێکی گەورە دانەنرا.

«مەم و زین» ی ئەحمەدی خانی تازە لە تورکیا بە لاتینی و بە تەرجومەی تورکیەوە چاپ کرا بو. ئەو کتێبانەی لە تورکیا چاپ ئەکران ئەگەیشتنە ناوچەی جەزیرە، بەلام من کەلکێکی ئەوتوم لێ وەرنەئەگرتن و، تی یان نەئەگەیشتم.

*

سەرەنجامی مەفرەزەکانی بادینان

لێرەدا بە کورتی کرونولوجی بە سەرهاتی مەفرەزەکانی بادینان ئەنوسمەوە:

١ ی حوزەیرانی ١٩٧٦ بە بونەی تێپەر بونی ١ سالەوە بە سەر دامەزراندنی یەکێتی دا نقیب مهندس ئیبراهیم عەزو محەممەد (جەبار) فەرماندەی دستە چەکدارەکانی بادینان بو یەکەمین جار لە نزیک روباری هێزل لە پشتی زاخو لە گەڵ پێشمەرگەکانی تردا یەکی گرتەوە و کو بوەوە بو رێکخستنەوەی مەفرەزەکان و دابەش کردنی کاروفرمان بە سەریان دا. ژمارەیان ٣٧ پێشمەرگە بو. بون بە چوار مەفرەزە: ئیبراهیم عەزو، عیززەت ئیسماعیل شەنگاری، عومەر ئیبراهیم رشید، جەبار مەلا غەنی سندی، هەریەکەیان فەرماندەی مەفرەزەیەکیان بو.

ئەم ٤ مەفرەزەیە بو جیبەجی کردنی ئەرکەکانیان دابەش بون بە سەر ناوچەکانی زاخو، ئامیدی، دهوک و، کەوتنە چالاکی سیاسی، رێکخراوی، پێشمەرگەیی. مژدەی دەس پی کردنەوەی خەباتی چەکداریان بە خەڵکی بادینان دا و، پێوەندییان لە گەڵ زور کەس لە گوند و شارەکان دامەزراند و، هەندی ناونیشانیان درا بویە بو دامەزراندنی پەیوەندی لە گەڵ رێکخراوەکانی کومەڵە لە سلێمانی. لە گەڵ ئەوانیش پەیوەندییان دامەزراند بو.

١٥ ی تەمموزی ٧٦ ئیبراهیم عەزو بو بەری کردنی پێشمەرگەیەکی نەخوش و، ناردنی پوستە دەربارەی ئەنجامی کارەکانیان لە گەڵ مەفرەزەکەی چوە گوندی «نیروە» ناوچەی گوێی (لە قەزای ئولودەرە) لە کوردستانی تورکیا. پێشتر قم کەوت بونە چاودێری و سوراخی ئەم پێشمەرگانە لە ناوچە سنورییەکانی ئولودەرە - چەقورجە و، خێلە کوردەکانی ئەوێ یان لێ هان دا بون کە هەر کەسێکیان لەو پێشمەرگانە بەر دەس کەوت بیان گرن، چەک و کەلوپەلەکانیان بو ئەوان و، سەرێشیان بو قم، چونکە ئەوانە جاشی صەددامن و، بە فیتی صەددام ئەیانەوی شورش لە بارزانی تێک بدەن!

خەڵکی گوندی نیروە بە ناوی میوانداریەوە لە ناو مالێک دا دایان ئەنێن. دەوریان ئەگرن و، بە فێل هەمویان چەک ئەکەن و، بە گیراوی تەسلیمی لێپرسراوەکانی

قم: هاشم رەمەزان، کەریم سنجاری، جەوهەر نامیق یان ئەکەن.

ماوەیەک بە گیراوی لە گەور و گوفەکانی ناوچەکانی گویی، قەشووری، ئەرتوشی... سووراندیانەوە و، قم گوی یان ئەدایە نامەکانی مامجەلال و، ناوێزی و هەولەکانی سەرانی د د ک د، سەرەنجام هەموویان کوشتن.

١ ی ئابی ٧٦ پاش ئەوەی ماوەی چەند هەفتەیەک مەفرەزەکانی بادینان ئاگایان لە فەرماندەکەیان نامینی، جارێکی کە یەک ئەگرنەوە بریار ئەدەن: عیززەت ئیسماعیل و عومەر ئیبراهیم بە خۆیان و مەفرەزەکانیانەوە بچن بو سوراخی ئیبراهیم عەزو و هاوریکانی. جەباری مەلا غەنی و مەفرەزەکەشی لە ناوچەکەدا بمێنیتەوە بو دریژەدان بە کارەکانی خوی.

عیززەت و عومەر لە گەڵ مەفرەزەکانیان رو ئەکەنە ناوچەی گویی. دیسان تاقمی لە خەلکی گوندی «رویوزک» بە ناوی میوانداریەوە تەفرەیان دا بون. دەوریان گرت بون و داوایان لی کرد بون چەک دابنین.

عیززەت ئەکەویتە دواندنیان بە قسەی خوش و نەرم زوریان لە گەڵ خەریک ئەبی لەو بیرە چەوتە پەشیمانیان بکاتەوە. کەلکی نابی. سەرەنجام پی یان ئەلی: «من چەکم بو ئازادی کوردستان هەلگرتوە، لە ئاشبەتالەکەوە تەمی خواردو بوم، بەلینم داوە تا کوردستان ئازاد نەبی جارێکی تر بە ساغی چەک بو هیچ کەس و تاقم و لایەک دانانیم، مەگەر بکوژن ئینجا چەکەکەم ببەن».

ئەبی بە میل راکیشان لەوی دا عیززەت ئەکوژری.

ئینجا لی یان ئەپرسن: «کی مسئولتانە؟»

عومەر ئیبراهیم و، قاسم محەممەد هەلئەستن ئەلین: «دوای ئەو ئیمە مسئولین».

عومەر فەرماندەی مەفرەزە و، قاسم خویندکاری کلیەی هندسەی زانستگای موسل و، رابەری سیاسی مەفرەزەکەیان بو، هەر لە وی دا عومەر و قاسمیش ئەکوژن.

١٨ پیشمەرگە کە پاشماوەی هەردو مەفرەزەکە بون بە گیراوی بران تەسلیمی بارەگای قم کرا لە گوندی مەرگەهـ لە نزیک ئولودەرە.

١٥ ی ئابی ٧٦ تاقمی لە چەکدارەکانی قم بە سەرکردایەتی عەبدوللا رەمەزان، مەحمود گویی، یوسف گویی.. پیشمەرگە گیراوەکانی مەفرەزەکانی عیززەت و عومەریان دایە پیش بەرەو ئەشکەوتی «بالی» لە نزیک گوندی مەرگەهـ. هەموویان کوشتن و لاشەکانیان لە ئەشکەوتەکەدا بە جی هیشتن. بە ریکەوت یەکی لە پیشمەرگەکان نامری و، خوی ئەگەیەنیتە مالی یەکی لە دانیشتوانی ناوچەکە، ئەوانیش دالدەیان دابو، تیماریان

کـرد بو، بەلام قم پی ی زانی بو، بو ئەوەی شـوێنەواری تاوانەکـەیان کـوێر بکەنەوە، ئەویشیان بە زوور لە کابرا سەند و کوشتیان.

.۳ ی ئابی ۷٦ لە کـاتێک دا کـە مـەفـرەزەکـەی جـەباری مـەلا غـەنی لە سـەر کانیەک لە ناوچەی سندی نزیک زاخو خەریکی چایی لێنان بون، تاقمی لە چەکدارەکانی قم بە سەرکردایەتی محەمەد خالید دەوریان گرتن و دایاننە بەر دەسرێژی گوللە. جەبار و ۳ پێشـمـەرگەی تر لە هاوڕێکانی لەوێ دا کـوژران. ئەورەحمـان حەسـەن شـەنگاری و ۳ پێشمەرگەی کە لە ئابلوقەکە دەرباز بون و، بەلام کەوتنە داوی جاشێکی عیراقەوە بە ناوی جەعفەر بیسفکی، ئەویش تەسلیمی عیراقی کردن. دوای ماوەیەک لە موسل هەلواسران.

ئەورەحمان لە زیندانی موسلەوە نامەیەکی ئازایانەی بە عەرەبی بو مامجەلال نوسی بو.

بەمجورە مەفرەزەکانی بادینان بە ناکامی لە ناو چون.

*

هاتنی عومەر مستەفا و جەوهەر نامیق بو سوریا

کاک عومەر ویستبوی بێتە سوریا. د. خالید تاقمی پێشمەرگەی گورجوگولی بالەکایەتی هەلبژارد بو. مانگی تشرینی یەکەمی ۷٦ لە گەل کاک عومەر بە ڕێ کەوتن بو بادینان. چەندی سوراخیان کرد بو هەوالی پێشمەرگەکانی یەکێتیان نەزانی بو. بە هوی چەند کـەسێکی خەلکی ناوچەکـە زانی بویان هەندی لە سـەرکردەکانی قم لە نزیک «چەلی» ن لە تورکیا بە هوی ماجید بەگی سەروکی شارەوانی چەلیوە پێوەندییان لە گەل کرد بون. کەریم سنجاری و جەوهەر نامیق هاتبون لە جێگایەکی سەرسنور بە ناوی «دولی فەقیران» یەکتریان دی بو. وا ڕێک کەوت بون کاک عومەر و جەوهەر پێکەوە بێن بو سوریا بو بەلاداخستنی ناکوکییەکان. هەر لەوێوە ئەچنە چەلی و بە ناو تورکیادا هات بون بو جزیرە و، لەوێوە لە سنور پەڕی بونەوە بو ناو سوریا. وەکـو دوایی دەرکـەوت قم لەو ماوەیەدا ئیبراهیم و هاوڕێکانیان کوشت بو.

من لە دێرکی بوم کـە ئەوان گـەیشتن. کـاک عـومـەر دلێری برای و شێروش و شـالاوی عـەلی عـەسکەری لە گـەل خوی هێنا بو. لە دێرکی هاتنە بارەگـاکـەی ئێمـە. من جەوهەرم نەئەناسی. کاک عومەر وتی: «لە بادینان سوراخی پێشمەرگەکانی یەکێتی مان کـرد، بەلام هیچ هەوالێکیـانمان دەس نەکـەوت». منیش وتم: «وەکـو ئەلێن قم هەمـویانی گـرتوە و قـسـە هەیە هەمـویان کوشت بن»، ئینجا دایەزیمـە سـەر قم و بالی تاوانەکانیانم کرد. جەوهەر هەلی دایە. کاک عومەر وتی: «ئێمە فلانو پێکەوە هاتین ناکوکییەکان

چارەسەر بکەین». وتم: «کەواتە لەم پرسە پیشمەرگەکانی بادینانی چی لی کردوە؟». لە گەڵ جەوهەر بو بە دەمەقالیمان. لە دیرک نەمانەوە بە ری کەوتن بو شام.

قم پیوەندی لە گەڵ حکومەتی سوریا دامەزراند بو. ئەوانیش وەکو ئیمە ئازادی هاتوچو و کاریان هەبو. لە گەڵ دەزگا موخابەراتییەکان پیوەندی بە هیزیان دروست کرد بو. زورجار هەواڵ و دەنگوباسی دروستکراویان لە سەر ئیمە ئەدا بە دەزگا ئەمنییەکانی سوریا. زورجار کیشەو گیروگرفتیان بو ئیمەو پیشمەرگەو ئەندامەکانمان ئەخولقاند.

*

ریپیوانیکی سەرنەکەوتو

لە گەڵ سەرکردایەتی ولات وەها ریک کەوتبوین ئەوان خەریکی ئاواکردنەوەی ناوچەکانی هەولیر و سلیمانی و کەرکوک بن، ئیمەش هی بادینان. ٤ مەفرەزەی کە لە گەڵ ئیبراهیم عەزو گەرانەوە لە ناوچون. جگە لە بادینان لە هەمو ناوچەکانی تر پیشمەرگە کەوتنە جموجول. بادینان گرنگییەکی جیوپولیتیکی هەبو. سنوری بە تورکیاو سوریاوە بو. ریگای هاتوچوی دنیا بو. ریگای گویزانەوەی چەک بو. نەمانئەتوانی وازی لی بهینین.

لە ناو تورکیا خەلکیکی زورمان ریک خست بو. زوریان لەوانە بون پیش ئاشبەتاڵ پیشمەرگە بون و جیگەی خویان لە تورکیا کرد بوەوە. لە جزیرە، سلوپی، شەرناخ، ئولودەرە، شەمزینان بنکەی سیاسی مان دامەزراندبو. لە زور جیگاش چەکمان حەشار دابو.

یەکی لەوانەی پشتمان پی بەست بو کابرایەکی زاخویی بو بە ناوی «عیصمەت دینو». عیصمەت دوستی خاڵە بوزی و، ناسیاوی صەبری نەواف بو. ئەوان باوەریان پی کرد بو بە ئیمەشیان بە ناسین دابو. عیصمەت بە خیزان و دەسوپیوەندەکانیەوە لە شوینیکی سنوری عیراق و تورکیا دانیشت بو. چەندین کلاشینکوف و ئارپیجی و تەقەمەنی مان لە لا دانا بو. لە ئولودەرەش ریکخستنمان دروست کرد بو لە ناو کونە پیشمەرگەکانی گویی دا و چەکدارمان کرد بون و چەکی زیادەمان لە لا دانابون.

هیزەکانمان سازدا و، چەند مەفرەزەیەکمان لی دروست کردن. ئەفسەرەکانمان کرد بە فەرماندەیان. دوا حەفتەی مانگی ١١ی ٧٦ ئامادەمان کردن بو جولان. هەمومان نەمانئەتوانی پیکەوە لە سوریا بەری بکەوین. لەبەرئەوە بو دەرباز بون لە سنور کردمان بە ٣ تاقم:

تاقمی یەکەم بە سەرکردایەتی حەسەن خوشناو بە کەلەک لە روباری دیجلە

پەرینەوە. حەسەن ئەبو بچێتە ناوچەی گوییی و، پێشمەرگەکانی ئەوی ساز بدا.

تاقمی دووەم بە سەرکردایەتی فوئاد عومەر شەوێک دوای ئەوان بە کەلەک لە رووباری دیجلە پەرینەوە. فوئاد و جەمال ئەبو بچنە ناوچەی سلوپی عیصمەت دینو و پێشمەرگەکانی ئامادە بکەن.

تاقمی سێیەم کە عادل موراد و سەید کەریم و سەردار دەلویی و فەرهاد شاکەلی و منیان لە گەڵ بو ئەبو شەوی سێهەم ٧٦/١١/٢٤ لە دیجلە بپەرینەوە، هەر ٣ تاقم لە لای عیصمەت دینو یەک بگرینەوە و، لەویوە بەرەو بادینان بەری بکەوین و، لە بادینان دابەش ببین بە سەر ناوچەکان دا.

ئەو شەوەی ئەبو ئیمە بپەرینەوە روژەکەی بارانێکی زور باری بو ئاوی دیجلە هەلسا بو. سواری کەلەک بوین لە ناوەراستی ئاوەکەدا کەلەکەوانەکە گەرایەوە بو دواوە. نەیتوانی بمانپەرینێتەوە. ئەو شەوە نەمانتوانی بروین. بو روژی دایی ناچاربوین لە وشکایەوە بروین هەرچەندە ریگاکەمانی دوور ئەخستەوە. شەوەکەی لە تەلبەندی سنور دەرباز بوین. بەلام پێشەنگی هێزەکەمان لە گەڵ دەوریەی جەندرمە پێکا هەلپژان. هەرچونێ بو تێپەرین. بەلام نەمانتوانی بگەینە جێگایەکی ئەمین. روژمان بە گردێکەوە بەسەر برد لە نزیک دێیەک. دامەزراین بو شەر چونکە هێزی جەندرمە کەوتنە کێومالی ناوچەکە بە دوای ئیمەدا ئەگەران. ئیمە ئەوانمان بینی بەلام ئەوان ئیمەیان نەدی و، خەلکی گوندەکەش کوردپەروەر بون، نەک هەر زمانیان لێ نەداین، بەلکو سەریان لی تێک دان.

ئێوارە بەری کەوتین بەرەو چیای جودی و لەویوە بەرەو شوێنی دیاریکراو. کاتێ لە ناوچەکە نزیک کەوتینەوە زانیمان روژێ پێشتر عیصمەت تەسلیمی عیراق بوتەوە. لە گەڵ هێزەکانی حەسەن و فوئاد یەکمان گرتەوە. چەند کەس و مەفرەزەی ئیمە لە بادینیەکان شەو لە ناو هەلاتن بو ناو قم. تومەز پێشتر پیوەندییان لە گەڵ قم هەبوو تەگبیریان بو کرد بون. تەسلیمبونەوەی عیصمەت، کە بە تەمای ئەو بوین ریبەریمان بکا و، راکردنی یەک لە دوای یەکی مەفرەزە بادینیەکان، نائومێدییەکی زوریان تی دا بلاو کردینەوە. لە لایەک جەندرمە بە دوامانا ئەگەراو، لە لایەکی ترەوە خەلکی ناوچەکە هاوکارییان لە گەڵ نەئەکردین. تەنانەت خواردنیشیان پێ نەئەفروشتین. بو خوپاراستن زورمان جێگورکێ کرد. ریبەرەکانیشمان گوییی بون، ئەترسان بە هوی ئیمەوە تووشی کێشە بێن، ئەیان رەتاندین و ئەیانویست ماندومان بکەن بو ئەوەی بگەرینەوە. لە هەورازێکمان دا ناوی چەکو بو هەرگیز ریگای وا سەخت و کوورم نەدی بو. چوینە گوندەکانی شاخ و زیارەت. ئەمانە هەواری میری بوتان بون و کاتێ خوی میربەدرخان هاوینانی لەوی گوزەراندوە. شاخ

گوندێکی زۆر خۆش بو.

عەلی شاخی یەکێ لە ڕێبەرەکانمان بو خەڵکی ئەو گوندە بو. قم پاش ماوەیەکی کورت کوشتیان لە سەر ئەوەی چاوساغی ئیمەی کرد بو. بە جێگایەکا ڕاپوردین ناوی دۆڵی کورتان بۆ بەرەو گوندی بلکێ. بلکێ لە سەر سنور بو. لە ناو سەرما خۆمان کرد بە ناو گوندا. خەڵکی گوندەکە بە ناپەدلی جێگایان کردینەوە. هەستمان کرد خۆیان ئامادە ئەکەن لیمان دامەزرێن. بەیانی زو، پێش ئەوەی ئەوان بە خەو بکەون، بە وریایی و ڕێکوپێکی کشاینەوە. لام وایە لەبەر زۆری ژمارەی ئیمەو وریایی خۆمان زاتیان نەکرد پەلامارمان بدەن. قم خەڵکی ئەو ناوچانەی لە یەکێتی تیژ کرد بو. کابرایەکیانم دواند، لێم پرسی بۆچی دوژمنایەتیمان ئەکەن؟ وتی: «ئێوە لە سەر خەتی سەرۆک نامەشن!»

من کەوتبومە هەڵوێستێکی نالەبارەوە. هەمو تۆشی نائومێدی بون. وایان ئەزانی خەڵک بە چەپڵەڕێزان پێشوازیمان ئەکەن. کەچی دوژمنایەتیمان ئەکردین. باوەڕم وابو بەمجۆرە تێپەڕین بۆ کوردستانی عێراق ناکرێ و، لەوە زیاتریش بێنینەوە تۆشی هەمان چارەنوسی ئیبراهیم عەزو و هاوڕێکانی ئەبین. چوینە شاخی هەرەکول لەوێ بڕیارم دا هێزەکەمان هەموی بگەرێتەوە سوریا. من و سەید کەریم و حەسەن خۆشناو و عەبدوللا خۆشناو لێیان جیا بوینەوە چوینە گوندی «ڕەپێ» تەنیشت «ئولودەرە» بۆ ناو گوییەکان. گویی دوبەش بون. هەندێکیان لە گەڵ قم و هەندێکیان لە گەڵ یەکێتی بون. هەندێکیان لە شۆرشی ئەیلول دا پێشمەرگە بون. زۆریان بە کرێکاری چوبونە موسڵ و عەرەبییان ئەزانی. شارەزای بادینان بون و، جۆری ژیان و هەڵسوکەوتی ڕۆژانەیان فێری ژیانی عەسکەری کرد بون. ویستمان لەوێوە ڕێگایەکی تازە بدۆزینەوە بۆ جارێکی تر. سەرکەوتو نەبوین.

یەکێ لەو نوکتانەی هەرگیز لە بیرم ناچێتەوە لەم سەفەرەدا گوێم لێ بو. نیوەشەوێکی سەرەتای مانگی کانونی یەکەم لە ڕوباری هێزل ئەپەڕینەوە. بۆ ئەوەی جلەکانمان تەڕ نەبێت خۆمان ڕوت کرد بوەوە. هەوا زۆر سارد بو، ئاوەکەش ساردتر. ژان ئەچوە ئێسقانەوە. چاوساغێکی گوییمان هەبو ناوی حەمەرەشید بو. کە لە ئاوەکە پەڕینەوە دنیا ئەوەندە تاریک بو چاو چاوی نەئەبینی. حەسەن خۆشناو بە دەنگێکی بەرز بانگی کرد: «حەمەرەشید! حەمەرەشید!» .وتم ئاخۆ ئەبێ حەمەرەشیدی بۆچی بێ؟ حەمەرەشید هات وتی: «بەلێ کاک حەسەن ئەمرکە!». حەسەن زۆر بە خوێن ساردییەوە وتی: «سەیری گونم بکە بزانە نەمردبوە!»

پاش هەڵسەنگاندنی هەلومەرجی ناوچەکە و، ڕێگاوبانەکانی، تێگەیشتم گەڕانەوەی

بە کـومـەڵ لە کـردن نایەت. ئەبی بیـر لـە شـیـوەیـەکی تر بکەینەوە. ئیـمـەش بریارمـان دا بگەرێینـەوە بو سـوریا. چوینـە جـبـلاتپنار و بە شـەو بە پارە لەگـەڵ جـەندرمـە لە سنور پەرینەوە بو سەری کانی لە سوریا. دو کەس لە سەرکردەکانی پ د ک ت مان لە گەڵ هات بون. ئەچون بو کوبونەوەی هاوبەشی ئەوان و یەکیتی.

هەرچەندە سـەفـەرەکـەمـان ٣ حـەفـتـە زیاتر دریژەی نەکـیـشـاو، هەمـو بە سـەلامـەتی گەیشتینەوە سوریا. بەلام بە راستی ئەمە تیشکانیکی نەفسی و سیاسی ناخوش بو. بو من تەجـروبەیەکی دەولەمـەن بو بو روژگـاری داهاتوم. هەندی لەوانەی هاوبەشی ئەم ریپـیـوانە سەرنەکەوتوە بون، خەتای منیان ئەگرت و، بە یەکجاری چونە ئەوروپا.

من ئیـتـر نەچومـەوە بو دیرک و، ئومـیـدیکی ئەوتوشم بە کـاری ئەوی نـەمـا. چومـە شام.

*

کەم بژی و، کەڵ بژی!

گیراوەکانی کومەلە: شەهاب و هاوریکانی، دوای لیکولینەوەیەکی پر لە ئازاردانی چەند مانگە دران بە دادگا. شەهابی شیخ نوری و، جەعـفـەر عەبدولواحید لە سەرکردایەتی کومەلە و، ئەنوەر زوراب لە ریکخستنی بەغداد حوکمی ئیعدام و، ئەوانی تر لە ٥ تا ١٥ سال حوکم دران.

روژی ٧٦/١١/٢١ شەهاب و جەعـفـەر و ئەنوەر لە سیدارە دران و، تەرمەکانیان برایەوە بو کوردستان. ئەمانە تاقمی یەکەمی تیکوشەرانی کورد بون لە سیدارە بدرین. بە ئازایەتیـیـەکی بی وینەوە رویەروی دەزگـاکانی لیکولینەوە و، دادگـا و، هەلواسـین بونەوە. نەریتی ئازایانەی «کەم بژی و، کەڵ بژی» یان بو هاوریکانیان داهینا. بە بونەی هەلواسینی شەهاب و هاوریکانیەوە کومەلە لە کوردستان بەیانیکی بە کوردی دەرکرد. بەیانەکە کاک ئارام نوسی بوی. لە سوریاش ژمارەیەکی «الشرارە» بو ئەم روداوە تەرخان کرا.

*

گـەرەکـیـکی شـام نـاوی «حی الاکـراد» بوە. نـاویان گـوری بو بـە «رکن الدین». حەسـەن خوشناو و سـەید کەریم و من چەند مـانگی لە فـلاتیک ئەژیاین لـە «رکن الدین» بەرامـبـەر بـە شـاخی قـاسـیـون و، «تاخی کـرمـانج». زور جـار بە پی بـە قـاسـیـون دا هەلئـەگـەراین. زوری ئیـواران مـیـوانمان ئەهات. ژیانی روژانەی خومـان وا ریک خـست بو: سـەید کەریم خـواردنی دروست ئەکـرد، حـەسـەن مـالەکـەی خاوین ئەکـردەوە، منیش قـاپ و قاچاغم ئەشت و، پیکەوە بازارمـان ئەکرد. لە کاتی پیـویسـتـیش دا یارمـەتی یەکـتریمـان

ئەدا. پیکەوە ۳ هاوری ی گیانی بە گیانی و تەبا بوین. شورش عەسکەری یش کەهاتە شام هاتە لای ئیمە، ئەو کاتە هەرزەکاریکی تازە پیگەیشتو بو.

*

جاری یەکەم کە چوم بو شام چەند روژی من لە گەل چەند کەسیکی کەدا پیکەوە لە فلاتیک دا بوین. ماوەیەکیش ئەنوەر شاکەلی لەوی بو. ئەنوەر تازە ناوی خوی گوری بو بو فەرهاد شاکەلی. دیوانیکی شیعری نوسی بو بە تەما بو چاپی بکا. دای بە من بیخوینمەوە و رەئی خومی لە سەر بلیم. من خویندمەوە و بە وردیش خویندمەوە. فەرهاد ئەندامیکی تازە پیگەیشتوی کومەلە بو. بە سەنگ و تەرازوی ئەو کاتە بە روشنبیر لە قەلەم ئەدرا. بەلام لە بیروباوەردا هەتا بلیی توندرەو و کال بو. دژی زوری ئەوانە بو لە دەوری یەکیتی کوبوبونەوە و، بە بورجوازی و دەرەبەگ و بی کەلکی دائەنان. لای وابو دوای گوران تەنیا شاعیر لە کوردا هەلکەوت بی خویەتی.

من هەولیکی زورم لە گەل دا هەندی لەو بیرورا چەوتانەی راست بکەمەوە، بە هیوای ئەوەی ببیتە کادریکی بە کەلکی کومەلە و یەکیتی، بەلام بیرورای لە سەر منیش گورا. بە تایبەتی کە ویستی، بەو جورەی خوی ئەیەوی، پیشەکی بو دیوانەکەی بنوسم، وەکو شاعیری کومەلە و جیگری گوران پیشکەش بە خویندەوارانی بکەم. راستیەکەی بە پیچەوانەی چاوەروانیەکانی ئەوەوە لە من، من ئاموژگاریم کرد، ئەو وەکو گەنجیکی روشنبیر کە سەرەرای کوردی، زمانەکانی عەرەبی و فارسی ئەزانی، باشتر وایە واز لەو شیعرە بی فەرانە بهینی و خوی بە نوسینی شتیکی بە کەلکترەوە خەریک بکا، بە تایبەتی لەو کاتەدا «الشرارە» دەر ئەچو، بە تەمای دەرکردنی «ریبازی نوی» ش بوین.

مەبەستم لەم قسەیە، بیگومان، شکاندنی نرخی ئەو پیاوە نەبو، بەلکو من وەکو بەرپرسیکی گوی لی گیراوی کومەلە و یەکیتی، لە روی دلسوزی و دل پی سوتانەوە ئەمویست ریگایەک پی نیشانی کەسیکی لە خوم کەمتەجروبەتر بدەم، بۆ خوی و بو یەکیتی باشتر و سەرکەوتوتر بی.

دیوانەکەی چاپ کرد و، شیعرەکانیشی هیچ شورشیکیان لە ئەدەبی کوردی دا هەلنەگیرساند.

فەرهاد شاکەلی لە قسەکانی من توشی «خیبە امل» بو، بگرە وەکو ئەلین قوشقی بو. خزیشی ماوەیەک بو توشی سەر لی شیوانی سیاسی بو بو، ئەیویست بە یەکجاری بچیٰ بۆ ئەوروپا، وازی لە یەکیتی و کومەلە هینا، ماوەیەک لە گەل «وحدە القاعدە» و ماوەیەکیش لە گەل «سازمانی ئینقیلابی» کاری کرد، پاشان روی کردە سوید. وازی لە

شیعر هینا، بەلام فیری «موهاتەراتی سیاسی» بو.

*

«زانستگای دیمەشق» هەمو ئەو خوێندکارە کوردانەی وەرگرت کە لە ئیران و عیراقەوە هات بون. بێگومان ئەمەش کارێکی ناسایی بو، «قیادەی قەومی» بە تایبەتی بو یەکێتی جیبەجی کرد. هەر خوێندکارە پێشتر لە چ «کلیە» یەک و لە کام «پۆل» بو بو، لە هەمان «کلیە» و «پۆل» وەرگیران. یەکێتی ژیانی هەموانی دابین کرد بو: موچەی مانگانەی بو بڕی بونەوە و، کرێ ی خانوی بو ئەدان.

مامجەلال تەعقیبی خوێندکارەکانی کرد بو بۆ ئەوەی بزانی لە خوێندن دا چونن، زوریان دەوامیان نەکرد بو. مامجەلال کۆبونەوەیەکی لە گەڵ کردن بو ئەوەی لە گیروگرفتەکانیان بکولێتەوە و، بویان چارەسەر بکا.

یەکێ لەم خوێندکارانە تازە لە عیراقەوە هات بو. دوستی کومەلە بو. لە کلیەی هندسە وەرگیرا بو. ناوی شەمال بو. شەمال لە هیچی کەم نەبو، موچەی مانگانەی ئەوەندەی موچەکەی من بو، پارەی کتێب و کەلوپەلی زانستگاشیان بو دا بو.

مامجەلال لی ی پرسی بو: «گیروگرفتەکانی چیە؟». وتبوی: «گیروگرفتم نیە». پرسی بوی: «ئەی بو دەوام ناکەی؟» شەمال وت بوی: «من ناتوانم لە ولاتێک دا بخوێنم کوردی تی دا بچەوسێتەوە. کورد لە سوریا ئەچەوسێنرێتەوە لە بەر ئەوە منیش تاقەتی خوێندنم نیە». شەمال خوێندنی تەواو نەکرد و چو بۆ ئەوروپا.

*

عارف تەیفور و وریا سەعاتچی و کەریم سنجاری کەوت بونە هاتوچو بو سوریا.

مامجەلال چو بو لەندەن. مەسعود و سامی بینی بو. یەکێ لە مەسەلەکانی باسیان کرد بو لێکولینەوەی هاوبەش بو لە کوشتنی مەفرەزەکانی یەکێتی و، سزادانی بکوژەکان. مەسعود و سامی بێئاگایی خویان لەو روداوە پیشان دابو. بەلێنیان دابو کە ئەگەر لەگەل یەکێتی پیک بین یا پیک نەیەن لەو روداوە بکولنەوەو سزای تاوانبار بدەن. مامجەلال پروژەیەکی سیاسی پی دابون بو رێککەوتن. پاش دەسکاریەکی کەم قەبولیان کرد بو.

*

جمەوجولی بنەمالەی بارزانی لە مانگەکانی شوبات و مارتی ٧٧ دا نمونەیەکە لە جوری رەفتاری سیاسیی ئەم بنەمالەیە لە گەل روداوەکان دا لەوەتی سەرکردایەتی جولانەوەی کوردیان گرتوتە دەس:

– مەلا مستەفا لە واشینتون خەریکی تازەکردنەوەی پیوەندی بو لە گەل

بەڕێوەبەرایەتی ئەمریکی.
- مەسعود لە شام خەریکی تازەکردنەوەی پەیوەندی بو لە گەڵ سوریا و ڕێکخراوە فەلەستینییەکان.
- ئیدریس لە کەرەج خەریکی سەرپەرشتی چالاکییەکانی ق م بو، کادر و مەفرەزەی ئەناردەوە بو کوردستانی عەراق.
- عوبید و لوقمان لە بەغدا بون. عوبید وەزیر بو لە وەزارەتەکەی بەعس دا.
لیرەدا بە پێویستی ئەزانم کرونولوجی هەندی لە رووداوەکان، پشت ئەستور بە بەلگە، بنوسم بو ئەوەی خوێندەوار بتوانی لە گەڵ یەک بەراوردیان بکا و، پێکەوەیان گری بدا. ئەوسا من هەندی لە مانەم ئەنەزانی سالانی دوایی تیپیان گەیشتم:
٩ ی شوباتی ٧٧ مەلا مستەفا نامەیەکی درێژ بو کارتەر ئەنوسی دەربارەی هەلومەرجی کوردستان. کارتەر نامەکەی پشت گوێ خست و وەلامی نەدایەوە.
١٤ ی شوبات مەلا مستەفا نامە بو سیناتور و نوینەرەکانی ئەمریکا ئەنوسی و، وینەیەکی نامەکەی بو کارتەری نارد بو، بویان ئەنیری و گلەیی ئەکا کە وەلامی نەدراوەتەوە.
٢٧ شوبات ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر، ئیسماعیل تایە ئەلنعیمی بانگ ئەکات و، دایئەنی بە سەرکردەی فەیلەقی یەک و، کوژاندنەوەی شورشی سەرلەنوی دەس پی کردوی کوردستانی پی ئەسپیری. النعیمی لەم رووەوە لە «تجربتی فی القیادە» دا نوسیویتی:
«٣٥٣. لقد کان الوقت مساء من یوم ٢٧ شباط ٩٧٧ وانا مشغول فی احد المؤتمرات الاسبوعیه لمناقشه کراسات التدریب واذا بالتلفون والمتکلم السید رئیس ارکان الجیش حیث طلب حضوری الی دائرته وعند ذهابی الیه ابلغنی ان السید الرئیس القائد یطلب حضوری وقد ذهبنا معا الی دائره السید وزیر الدفاع وبادرنی السید الرئیس القائد انه تم اختیاری قائد فیلق فی الشمال (مع العلم ان الحرکات فی شمال الوطن قد بدأت ثانیه) وقال انی اطلب منک ان تنهی المعرکه بسرعه فقلت له سیدی سابذل کل جهدی من اجل ضرب العصاه ولکن لایمکن لای قائد عسکری ان یحدد موعدا لانهاء حرب عصابات یحرکها الاستعمار وهناک حدود مفتوحه لمجاورها دوله لها اطماع فی بلدنا وفی منطقه ملائمه لحرب العصابات»
١ ی مارت سوریا ناکوکی یەکیتی و قم ی پی خوش نەبو. ئەیانزانی ئەوان لە تورکیا نفوز و دەسەلاتیان هەبو، بە بی کرانەوەی ڕیگای تورکیاش یەکیتی ناتوانی پەرە بە چالاکییەکانی بدا. سوریەکان مەسعودیان بانگهیشت بو سوریا. لە ئوتیلی «میریدیان»

میوانداریان کرد.

ناوبانگی پارتی لە دوای ئاشبەتاڵ زرا بو. لە ناو هیزە سیاسیەکانی عیراق و ناوچەکە دا سوک بوبون. مسعود و وەفدەکەیان لە هەولی ئەوەدا بون پیوەندی ئەم نوی بکەنەوە لە گەڵ هەمو لایەک. خەریکی گفتوگو بون لە گەڵ حکومەتی سوری و، حیزبی بەعس و، «والتجمع الوطنی العراقی» و، حیزبە کوردیەکانی سوریا و، ریکخراوە فەلەستینییەکان.

مسعود و مامجەلال بە دوقولی و، نوینەرایەتی هەردولا لە ئەم: مسعود و کەریم سنجاری و عارف تەیفور و، وریا سەعاتچی و، لە یەکیتی مامجەلال و د. فوئاد و، عادل و ، رەزاق و من چەندین جار دانیشتین و سەردانمان کردن. سەرکردایەتی عیراقی بەعس کە لە سوریا بون هەولیکی زوریان دا هەردولا لە یەکتری نزیک بخەنەوە. ئەم لە گەڵ تجمع نەگەیشتە ریککەوتن. بەلام ریککەوتنیکی مەیدانیی لە گەڵ یەکیتی و حیزبی بەعس ئیمزا کرد. ئەمەش دەقی ریککەوتنەکە:

من اجل تحقيق التعاون العملى فى ميدان العمليات العسكرية واتخاذ الخطوات الكفيلة بتنسيق جهود المقاتلين الثائرين على الحكم الفاشى فى العراق وايصال الاسلحة والاعتدة والمساعدات المالية اليهم وتوفير سائر مستلزمات ديمومة وانتصار الثورة المندلعة فى كردستان العراق باعتبارها جزءا هاما من الثورة العراقية الديمقراطية المناضلة من اجل تحقيق اهداف الشعب العراقى التى يشكل برنامج التجمع الوطنى العراقى ارضية جيدة لها. اتفقت الاطراف الثلاثة على اقرار وتنفيذ الخطوات التالية:

اولا: اعتبار جميع المقاتلين الثائرين على الفاشية فى كردستان العراق بصرف النظر عن انتماءاتهم الحزبية والسياسية جنودا لجيش الثورة العراقية الديمقراطية ومعاملتهم على قدم المساواة من حيث التسليح والتموين والاعتدة وتوفير سائر مستلزمات مواصلة القتال.

ثانيا: تاليف لجان تنسيق ميدانية من ممثلى الاطراف الثلاثة فى مناطق القتال المختلفة لتوحيد جهود الانصار وزجها ضد الفاشية كقوى متحدة ومتضامنة فى القتال وكذلك لحل الخلافات والاشكالات التى تنجم بروح الاخوة الكفاحية ورفقة السلاح فى الجيش الواحد.

ثالثا: الشروع فورا بتاليف لجان التنسيق فى المناطق الضرورية والممرات الهامة حسب مايتفق عليه لتامين ايصال الاسلحة والاعتدة الى المقاتلين على ارض الوطن وكذلك لاعادة المقاتلين الموجودين فى الخارج مع بعضهم لينضموا الى اخوتهم المقاتلين فى الوطن.

رابعا: بذل الجهود المشتركة والانفرادية المنسقة بين الاطراف المشتركة للحصول على الاسلحة المتطورة والاسلحة اللازمة لادامة الثورة بما فيها تشكيل لجنة مشتركة للتفتيش عن

الاسلحة وشرائها وتوحيد الجهود لامداد المقاتلين بها بالسرعة االقصوى.

خامسا: وقف الحملات الاعلامية والكلامية وتوجيه القواعد بروح التعاون والاخوة.

سادسا: يقوم كل طرف من الاطراف الثلاثة بابلاغ قياداته وجهازه المسؤول بمضمون هذا الاتفاق والزامهم بتنفيذه وبذل كل الجهود اللازمة لوضع هذا الاتفاق موضع التطبيق العملي.

عن حزب البعث العربي الاشتراكي

باقر ياسين

عن الحزب الديمقراطي الكردستاني القيادة المؤقتة

مسعود بارزاني

عن الاتحاد الوطني الكردستاني

جلال طالباني ١٩٧٧/٣/١

هەمان رۆژی کە یەکەمین ڕێککەوتن لە نێوان مامجەلال و مەسعودا ئیمزا کرا، ئیسماعیل تایە ئەلنعیمی بەش گەیشتە کەرکوک، بو بارەگای فەیلەقی یەک، بو سەرکردایەتی لەشکرکێشییەکانی جەیشی عێراق دژی کورد. پاش چەند رۆژی لەشکرکێشیی گەورەی دەس پێ کرد بو سەر پێشمەرگەکانی کوردستان و بنکەکانیان. لەم روەوە نوسیویتی:

«لم تكن هناك حفلة توديع ولا حتى توديع للضباط والمراتب لان المطلوب التحاقي بسرعة الى منصبي الجديد قائدا للفيلق الاول في الشمال وهكذا كانت رغبتي دائما هي الالتحاق السريع بعد صدور امر نقلي ولذلك كان سفري للالتحاق يوم ١ اذار ١٩٧٧ حيث وصلت بالطائرة الى قاعدة كركوك الجوية وكان عدد من الضباط قد حضروا لاستقبالي في المطار ووصلت الى مقر الفيلق في معسكر كركوك.»

٣ ی مارت مەلا مستەفا نامەیەکی تری بو کارتەر نوسی داوای بینینی ئەکات. لە نامەکەی دا نوسیویتی: «ئەم بینینەی دوایی ئیوە و بینینەکەی جیگری سەرکومار ماندیل لە گەڵ ڤلادمیر بوکوفسکی سەرڵجی گەورەی ئیوەی لە گەلی زورلیکراو و، ئارەزوی راستەقینەی ئیوەی بو یارمەتیدانی بو پیشەوە چونی «ئازادی و مافی دەربرین»، بە ئاشکرا دەرخست. ئەم کارە بیگومان ورەی هەمو بەرهەلستکارانی شورەوی بە هیز کرد. ٣ ملیون گەلی کورد لە عیراق دا کە بە هوی روداوەکانی پیش و پاش ریککەوتنی خیانەتکارانەی جەزائیرەوە لە ٦ ی مارتی ٧٥ دا ورەیان لە دەس داوە، لە هەمو کەسی زیاتر شایانی ئاور لی دانەوەی ئیوەن. بینینی ئیوە و جیگری سەرکومار یارمەتییەکی گەورە ئەبی بو بەرزکردنەوەی ورەیان و هەروەها پشتیوانی لە بار و دوخی ئەوان لە

تاریکترین کاتی مێژووی کوردستان دا لە لایەن ئێوەوە، یارمەتی ئەدا. بە ئومێد و خۆشبینیەکی زۆرەوە چاوەڕوانی بینینتانم.»

*

مەسعود داوای لە مامجەلال کرد بوو: بادینیەکان بگەڕێنەوە بادینان و، سۆرانیەکان بگەڕێنەوە ناوچەی سۆران. مامجەلال ڕەزامەندی پیشان دابوو، بەڵام بە نیمەی نەوت. ئێمە خۆیشمان پێمان خۆش بوو بچینە ئەو ناوچەیەی لێ ی شارەزا بووین. خۆمان ئامادە کرد بۆ گەڕانەوە. پێشمەرگەکانی بادینان سازدران بە سەرکردایەتی حسێن بابەشێخ بگەڕێنەوە. مەسعود ستایشی شێخ حسێنی کرد بوو. پێخۆشحاڵی خۆی دەربڕی بوو بەوەی کە یەکێتی پیاوێکی نەرم و بەڕێزی وەکو شێخ حسێن لە بادینان دا ئەنێ. بەڵێنی دابوو هەمەو جۆرە هاوکاریەکی لە گەڵ بکەن.

*

برادۆست: یەکگرتنەوەی براکان

*

بە گوێرەی ئەو ڕێککەوتنەی لە شام بۆ «هاوکاری مەیدانی» لە نێوان مامجەلال و مەسعود بارزانی دا ئیمزا کرا بوو، ئەم دو هێزە ئەبوو: لە هەموو مەڵبەندەکانی کوردستانی عێراق کومیتەی هاوبەش بۆ هاوکاری دابمەزرێنن. ئەبوو ڕێ لە یەک نەگرن و یارمەتی یەکتر بدەن.

مانگی نیسانی ١٩٧٧ خالید سەعید و هەندێ لە پێشمەرگەکانی بالەکایەتی هات بوون بۆ هەڵگورد و ناوچەی برادۆست. ماوەیەک لەوێ مابوونەوە، چاوەڕوانی گەیشتنی هەندێ لە بەرپرس و کادرەکانی یەنەک یان ئەکرد لە سوریاوە. کاک خالید لە چاوەڕوانی بێتاقەت بوو بۆ ڕۆیشت بوو بۆ هەڵگورد، بەڵام دو مەفرەزەی لە ناوچەکەدا بەجێ هێشت بوو. یەکێکیان ئەوڕەحمان بێشەیی و ئەوی تریان قادر ڕوستایی فەرماندەیان بوو. لە گەڵ ئەوان دا جەوهەری براشی دانا بوو. هەر لە گەڵ ئەوان دا بۆ شارەزایی و هاودەنگی پێشمەرگەیەکی جامانسوریان لە گەڵ بوو بە ناوی ڕەشید گەردی. ڕەشید لە گەردییەکانی تورکیا بوو بەڵام لە شۆڕشی ئەیلول دا پێشمەرگە بوو. شارەزاییەکی زۆری لە ئەرز و دانیشتوانی ناوچەکە هەبوو. جاروبار لە گەڵ ئەوان ئەگەڕا و جاروبار خۆی بە تەنیا ئەچوو بۆ گوندەکانی سەرسنور لە تورکیا.

لە مانگی نیسان دا لە گەڵ شەهید نەجمەدین بیوک قەیا «نەجو» لە قامیشلییەوە چوینە نسێبین و دوایی دیاربەکر. لە دیاربەکر لە گەڵ سەرکردەکانی «پارتی دیموکراتی کوردستان لە تورکیا» کۆ بوینەوە. باسی هەلومەرجی کوردستان و پلانی کاری داهاتوی یەکێتی م بۆ کردن. نەجو لە گەڵ سەرکردەکانی پ د ک ت تێک چو بوو. لە دیاربەکرەوە بە هۆی ئەوانەوە چومە وان بۆ ماڵی عەلی شێر. لەوێش بە ڕێیان کردم بۆ گەوەر «یوک سەکوا» بۆ لای مەلا حەقی. مەلا حەقیش بەرەو ڕوی کوردێکی عێراقی کردمەوە کە لە گوندێکی سەرسنور دانیشت بوو، ناوی «موسا» بوو.

موسا کوڕێکی خوێندەوار و لە گەردییەکانی هەولێر بوو. دوای هەرەس بە ماڵ و خێزانەوە چوبوە ناو گەردییەکانی تورکیا و لە گوندی «بیگور» دانیشت بوو. پێشتر تالیب ڕوستەم و خالید سەعید لە گەڵ ئەم کوڕە پەیوەندییان دروست کرد بوو. بەڵێنی هاوکاری دا بوو. تالیب سەفەرێکی کورتی بۆ سوریا کرد. زۆر نەمایەوە و گەڕایەوە بۆ

کوردستان. هەردوچار موسای دی بو. بیگور یەکیکە لە گوندەکانی شەمزینان. لە شوینیکی سەخت و عاسی دا بو. پەناگای پەرداوی زوری لی بو. زور بە زەحمەت دەستی جەندرمەی تورکی نەگەیشتی. لە گەل موسا وا ری کەوت بون کە مالەکەیان و گوندەکە وەکو بنکەیەکی نهینی بو هاتوچو و شاردنەوەی چەک بە کار بهینری. پیشتر بنک بە هوی دەدەقادە وە هەندی تفەنگی نارد بو ئەبو لە بیگور بشاردریتەوە بو ئەو کادر و پیشمەرگانەی لە سوریاوە بە «هویەی مزور» بە ناو تورکیادا ئەگەرانەوە بو کوردستان. چەند تفەنگیکی کەم گەیشت بوە دەست موسا. لە گەل موسا چوینە بیگور. موسا ئاگاداری دەنگوباسی مەفرەزەکانی برادوست و کاک خالید بو. تفەنگیکم بو خوم لی وەرگرت. سەیریکی ناوچەکەمان کرد. لەو شوینانەی کە بە تایبەتی چوم بو سەیر کردنی ئەو چیا و کەورگە سەختە بو کە لە سیپەکان دا خوشەوی خەلیلی لی کوژرا بو.

بە شەو چوینە «کەتینە». کەتینە تەنیا یەک مال بو لە سەر روباری سەرکەم لە بەری تورکیا. خاوەنی مالەکە کابرایەکی بە سالاچوی دەمودان کەل بو. ناوی مەلا عیسا بو. بەلام تا بلیی پیاویکی دلسوز و نەترس و دەس و دل فراوان بو. هەوالی پیشمەرگەکانی ئەزانی لە کوین. من تا ئەو کاتەش کراس و پانتولی جینزم لە پی دا بو. ئەیزانی لە ئەوروپاوە هاتومەتەوە. رادیویەکی ترانسیستەری لە لاوە بو. پرسیاری دەنگوباسی دنیای لی کردم. هەروەها هەوالی بارزانی لی پرسیم. من هەندی قسەی گشتیم بو کرد. مەلا عیسا وتی: «نەتزانیوە لەو بەینەی پیشودا سەروکی ئەمریکا چوتە مەجلیسیکی گەورە مەلا مستەفاشی لی بوە. هەمو مەجلیسەکە لە بەر سەروک هەستا بون مەلا مستەفا نەبی. سەروک زوری پی ناخوش ئەبی لە مەلا مستەفا ئەپرسی ئەلی: «ئەوە بوچی هەمویان لە بەر من هەستان تو نەبی؟». مەلا مستەفا لە وەلام دا ئەلی: «تو هەردو قاچی منت بریوەتەوە چون ئەتوانم لە بەرت هەستم».

چیروکەکەم بەلاوە سەیر و خوش بو. بە لامەوە سەیر بو چونکە تازە بەتازە نامەکانی بارزانیم بو کارتەر خویند بوەوە، بە لاشمەوە خوش بو چونکە تا رادەیەک تی گەیشتم کە فولکلور چون دائەهینری و، خەلکی سادە ئارەزو ئەکەن سەرکردەکانیان چون بن.

هەر لە مالەکەی ئەو نانمان خوارد و تا دەمەوبەیانی نوستین. بەیانی بەر لەوەی دنیا روناک بیتەوە لە گەل مەلا عیسا چوینە سەر ئاوەکە. خوزمان روت کردەوە. پەندە کونەکەی پیشینانم بیر کەوتەوە کە ئەلی: «قنگی رەش و سپی لە بوارا دەرئەکەوی!». لە «بەر» یکەوە لە روباری هەستاوی «سەرکەم» پەرینەوە. «بەر» لەم ناوچەیەدا و، «بوار» لە

هەندی ناوچەی تر، بەو شوێنانەی ناوەڕوی ڕوبارەکەیان ئەوت کە لە چاو شوێنەکانی تری دا تەنکتر و بەرینتر بو، پیاو لە بەریکیەوە ئەیتوانی بپەڕیتەوە بۆ بەرەکەی تری. گەیشتمە مەفرەزەکەی ینک لە گوندی «دەریا سور». دەریا سوریش گوندیکی پچوک بو لە سەر ڕوبارەکە لە بەری عیراق. خەلکی هەردو بەر «گەردی» بون.

پیشمەرگەکان دەمی بو چاوەری بون کەسانی لە سوریاوە بگاتە لایان. هەوالی خوشی دەرەوە و مژدەی پەیدا کردنی دوست و پشتیوان و، چەک و پارەیان بو بهینیتەوە. کاک خالیدمان ئاگادار کرد هات و یەکترمان بینی و، دوای ئەوەی چەند ڕوژی بە یەکەوە بوین، گفتوگو و قسەی پیویستمان کرد، ئەو بو کاریکی پیویست چوە دولی لولان و، من لەوی مامەوە. نامەیەکی دریژم دەربارەی هەلومەرجی دەرەوە بو کاک عەلی و هەڤالەکانی تر نوسی.

*

ناوچەی برادوست کەوتوتە نیوان ۳ سنور. لای سەروی هاوسنورە لە گەل شنوی ئیران و لای ڕوژئاوای هاوسنوری شەمزینانی تورکیایە. ناوەندی ئیداری ناوچەکە سیدەکانە کە سەر بە قەزای ڕەواندز و ئەویش سەر بە محافظەی هەولیر بو.

کیوە بەرزەکانی سپیریزی خەیلانی و کیلەشین و دالانپەر لە ئیران و، ڕوباری سەرکەم، کە پیشی ئەلین ڕوباری حاجی بەگ لە تورکیای جیا ئەکاتەوە. زنجیرەی کیوە بەرزەکانی نەقیب و شەکیب بە سەر ڕوبارەکەدا ئەروانن. هیچ ڕیگایەکی قیرتاو یا خاکی ناوچەکەی بە هیچ کام لەم دو ولاتەوە نەئەبەست. لە دیوی شنو جادەیەکی خاکی تا نزیک کیلەشین و لە دیوی شەمزینان جادەیەکی خاکی تا گوندی «ڕوباروک» ئەهات بەلام نەبەسترا بون بە هیچ ڕیگایەکی دیوی برادوستەوە. بە لکو لە دیوی برادوست هیچ ڕیگایەکی قیر یا خاکی تی دا نە کرا بوە وە. ڕیگاکانی هەمو کویرەڕیگای ولاخ بون. کاروانی هینانوبردنی کەلوپەلی قاچاغ و هاتوچوی میگەل لە نیوان هەر ۳ سنورا بەردەوام بو.

*

ئاژەلداری یەکی بو لە کارە سەرەکییەکانی دانیشتوانی ناوچەکە. لەم ناوەدا چەند تیرەیەک هەبون برادوستیان پیک ئەهینا: ڕەوەندوک، بنەجی و، خواکورک.. جگە لەمان هەرکییەکان بو لەوەرخوری ئەهاتن بو کویستانەکانی ئەم ناوچەیە. هەوارەکان لە زور کونەوە دابەش کراون. هەر تیرە و هوز و بنەمالەیەک ئەزانی شوینەکانی کوی یە. وشەی «دەوار» لە ناوچەی سلیمانی دا بو ڕەشمال بە کار ئەهیان بەلام لەم ناوچەیەدا بە ولاخ ئەلین:

«دەوار» و، بە رەشمال ئەلێن: «کۆن». چەند کۆنێک پێکەوە لە شوێنێک دا هەڵئەدەن پێ یان ئەلێن «وارگە» و، چەند زۆمێک کە سەر بە یەک تیرەن لە چەند شوێنێکی نزیک لە یەک هەڵئەدەن پێ یان ئەلێن «هۆبە».

تام و بۆنی ماست و، کەرە و، دۆ و، پەنیرەکەیان بە هۆی گژوگیای بۆنخۆشی کوێستانەکانەوە زۆر خۆشە. هەروەها تامی گۆشتەکەشی. بۆ یەکەم جار لە کوردەواری بینیم پەنیری برژاو بخۆن لێرە بوو. سەلکە پەنیری تازەیان وەکو گۆشت ئەچنی و لە شیشیان ئەدا و، لە سەر ئاگر دایان ئەنا تا ئەبرژا. خواردنێکی خۆش بوو.

پەنیریان بۆ فرۆشتن دروست ئەکرد و، پەنیری پیستە و، ژاژی و، تەرەماستیان بۆ زستان بۆ وەرزی برانی شیر هەڵئەگرت. یەکەم جار «تەرەماست» م لەوێ بینی و خوارد. پایزان کە ئیتر شیری ئاژەڵ خەست ئەبێتەوە و، بەرەو کەمبوون و بران ئەچێ، بەشێکی لە تەنەکە و گۆزەدا ئەکەن بە ماست و، رونی قرچاوی خۆماڵی بە سەردا ئەکەن تا چینێکی ئەستور دروست ئەکا، لە شوێنێکی فێنک دایان ئەنا. ماستەکە ئەمایەوە، خەست ئەبوەوە و، تامی زۆر خۆش ئەبو. لە زستان دا بە کەوچک سوچێکی رونەکەیان ئەشکاند و ماستەکەیان لێ دەرئەهێنا بۆ خواردن. بەم جۆرە ماستەیان ئەوت: «تەرەماست».

ئاژەڵیان لە کوێستانەکان ئەلەوەڕاند. بۆ زستان، بۆ مەڕ گیایان ئەکرد بە «گزرە» و «گیش» و لە بەردەمی ماڵەکانی خۆیان دا لە شێوەی گومەزدا کەڵەکەیان ئەکرد، پێ یان ئەوت: «قـۆزی». بۆ بزن گەڵا و چڕوی ناسکی بەرویان ئەبڕی و لە نێوان دوولقی بەرزی داربەروێک دا دایان ئەنا، پێ یان ئەوت: «گەڵ». جوتیارە دەوڵەمەندەکان «پاوان» یان «قەدەغە» یان هەیە، بەشێکە لە لێرەواری ناوچەکە بەڵام خاوەنی ناسراوی هەیە، جگە لە خاوەنەکەی کەس بۆی نیە داری لێ ببڕێ، یا گەڵی لێ بکا.

شوانەکانی ئەم ناوچەیە هەریەکەی تەورداسێکی کرد بو بە بەر پشتێنەکەی دا. کە تەگەبشتە خەڵقی تازە پێگەیشتو و، پەلی سەوز و ناسکی دارەکان، تەورداسەکەی دەرئەهێنا و ئەکەوتە برینیان. ئاژەڵەکەی تی ئەوروکا.

زستان کە بەفری زۆر ئەباری و ئاژەڵ لە «هۆڵ» و «کەور» دا ئەمایەوە گزرەیان ئەدا بە مەڕەکانیان و چڕو بە بزنەکانیان. بۆ ئەوەی لە ناو بەفردا نەچەقن و نقوم نەبن، شتێکیان ئەکرد بە پێلاوەکانیانەوە پێ یان ئەوت: «لیبان». لیبان لە دار دروست ئەکرا و، لە کەڵلەی هێلەک ئەچو.

هەندێ جار لە پایزدا کە لەوەڕ کەم ئەبو «گوێنی» یان بە تەوراس ئەچنی و ئەیان دا بە بزن. گۆشتی بزنەکەی ئەوەندە تاڵ ئەکرد لە خواردن نەئەهات. ئەبو بزنەکە چەند رۆژێ

داپەستن و ئالیکی ئاسایی پەرابەتی تا ئالی لە گوشتەکەی دا نەئەما، ئینجا بە کەلکی کوشتنەوە و خواردن ئەهات.

ناوچەکە بەگشتی، لە گژوگیا و گولی کێوی دا زور دەولەمەندە. گیا بو خواردنی مروڤ، گیا بو لەوەری ئاژەل، گیا و گول بو جوانی و بونخوشی، گیای رەنگ، گیای ئابوری وەکو کەتیرە و گیا سالم، لە ناوچەکەدا زورە.

ژمارەیەکی زور پورە هەنگ شاریان لە کلوری دارە پیرەکان و کونەبەردی شاخەکان دا کرد بو. یەکی لە نەریتەکانی ناوچەکە ئەوە بو: هەر کەس پورە هەنگیکی کێوی ئەدوزیەوە نیشانەی ئەکرد. پارچەیەک دەستەسری پی دا هەلئەواسی، یان بە چەقو نیشانەیەکی لی هەلئەکەند. ئیتر هەرکەس ئەم نیشانەیەی بدیایە ئەیزانی کە یەکیک لە پیش ئەودا دوزیویتیەوە، ئەم دەستی بو نەئەبرد. لە وەرزی دەرهینانی هەنگوین دا ئەچونەوە سەری. بەلام وا بە نەزانی و چاوچنوکی ئەیانبری هەنگەکە بە تەواوی ئەفەوتا.

پیش ئاشبەتال ناوچەکە لە ژیر دەسەلاتی بارزانییەکان دا بوبو. «خودانی بارزان» لە میژ بو راوی کەو و کێویی قەدەغە کرد بو. ئەو بریارە لەم ناوچەیەش دا جیبەجی کرا بو. بە سەدان پولی قەلەبالغی کەوی لی بو. خەلکی ناوچەکە، ئەوسا، نەیانئەتوانی راو بکەن چونکە لە ترسی حکومەت کەس نەیئەویرا تفەنگ ئاشکرا بکات. دیمەنی ئەم پولە کەوانە کە ئەفرین و ئەیانخویند جوانییەکی بی وینەی دابو بە شاخ و شیوەکانی. تاکوتەرا ورچ و نیشانەکانی، ئەبینرا.

*

بیگومان ئەم ناوچەیە لە کونەوە ئاوەدان بوە. لە نزیک ئاوایی «پیربەینان» لیشاوی باران کەندیکی دری بو. چەند گوزەیەکی ساغی، لەو گوزانەی پیش ئیسلام لە سەرانسەری ئەم ناوچەیەدا باو بوە، دەرخست بو. وەکو باسیان کرد لە کوتایی دولی خواکورک دا ئەشکەوتیکی لی بو شوینەواری دیرینەی تی دا بو، «کیل» یکی میژوویشی لی بو. هەلومەرجی ئەو کاتە ریگایان نەدام سەری هیچکامیان بدەم. بەلام بە ناوبانگترین شوینەواری میژویی لەم ناوچەیەدا «کیلەشین» بو.

«کیلەشین» بەردیکی شینە بالای لە دو مەتر کەمترە چەند نوسینیکی گرنگی لە سەرە ئەگەریتەوە بو چەند سەدەیەک پیش زایین. کورد و خویندەوارەکانی، کاتی خوی، بایەخیان بەم جورە شوینەوارە میژوییانە نەداوە، بەلکو زور شوینەواری بە نرخی لەم بابەتەیان، بە بیانوی ئەوەی هی کافرە یان گاورکردە، لە ناو بردوە. ئەم کیلەش لە دەستدریژی مروڤی کورد دەرباز نەبوە. جیگای چەندین گوللە و بەردی پیوە بو.

٥. مەردارەکان فیری شێوەی نوێ ی بەرهەمی خوری بکرێن.

ب. کشتوکاڵ

ناوچەکە بە گشتی شاخاویە، زەوی بۆ کشتوکاڵی دانەویلە کەمە، بەلام ئاووهەوای لە بارە بۆ رەز و باخ. لە لاپاڵی شاخەکان و، لە کەناری جۆگا و چەمەکان ئەتوانری سەدان رەز و باخ ئاوا بکرێتەوە، رەزی: تری ی دێمی و بەراو، باخی: قەیسی، هەرمێ، هەلوژە، قۆخ، هەنجیر، هەنار. لە مانە هەموی گرنگتر ئەتوانری بە درێژایی شەو و دۆلەکانی، لە کەناری جۆگا و چەمەکان دا، هەزاران بن داری گوێز بروێنری و، بە خزمەتێکی کەم بەرهەمێکی زۆر ئەدەن. لەم ناوچەیەدا سەمورە دەورێکی گەورەتری لە مەروڤ هەبوە لە رواندنی داری گوێزدا.

لە ناو لێرەوارەکەدا هەزاران داری قەزوان، کروسک، گوێز، بەلالوک، چەقالەی تی دایە، کە ئەکری موتوربە بکرێن بە پستە، هەلوژە، هەرمێ...

ج. پەروەردەکردنی هەنگ

ئەم ناوچەیە لە گوڵ و گژوگیادا زۆر دەولەمەندە و، شوێنێکی لە بارە بۆ بە خێو کردنی هەنگ. هەنگوینەکەی زۆر ناپاب و شانەکانی سپیبە. لە شەمزینان لە دیوی تورکیا و، لە شنو لە دیوی ئێران، پەروەردە کردنی هەنگ بە شێوەی نوێ لە سنوقی ئەمەریکی دا بو بو بە باو، بەلام لێرە هێشتا بە شێوەی کونی کوردەواری لە «شەلە» ی خومالی دا بە خێویان ئەکرد. زۆر جار توشی نەخوشی ئەبو و ئەفەوتا.

ئەتوانری چەندین هەنگەلانی گەورە لەم ناوچەیەدا دابەزرێنری و، هەزاران پورە هەنگی بە شێوەی نوێ لی بە خێو بکری، لە هەمان کات دا پارێزگاری شێوە کونەکەش بکری. ئەتوانری هەمو ساڵ چەندین تەن جۆری باشی هەنگوین بەرهەم بهێنری.

د. توریزم

ناوچەکە، بە درێژایی ساڵ و لە هەمو وەرزەکانی دا، زۆر لە بار بو بو توریزم.

لە زستان دا بەفرێکی زۆری لی ئەباری، چەند مانگی ئەمێنێتەوە. چەندین جێگای تی دایە بو یاری زستانە بە تایبەتی خلیسکێنی سەر بەفر «سکی».

لە بەهاردا سەدان کانی دروزنەی لی ئەتەقی و، گوڵی جوراوجوری لی ئەگەشێتەوە.

بو هاوین زۆر جێگای لی یە دیمەنی جوان و، هەوای فێنک و، ئاوی سازگار و ساردی مشەیە. ئەشی هەوارگەی توریستی جوراوجوری لی بینا بکری.

یەکی لەو شوێنانەی رەنگە بو هەوارگەی توریستی خوش بی، هەواری «دێنارە» یە. دێنارە لە نزیکی هەلگوردە، بە لوتکەی شاخێکەوەیە ۳ هەزار مەتر زیاتر لە ئاستی

دەرباوە بەرزە، گ.رایی و گومبکی شینی جوانی لی یە جوگایەکی خوری ساردی لە بەر ئەروا، سەدان جور گژ و گیا و گولی کیوی جوان و بونخوشی لی ئەروی، بە سەر زور ناوچە و چیادا ئەروانی و، چاوئەندازیکی جوان و دلرفینی هەیە.

لەم ناوچەیەدا ئەتوانری چەندین بەنداوی گەورە و پچوک، بو گلدانەوەی ئاوی باران و بەفراو و کانیەکان، لە ناو شیوەکانی دا، بو مەبەستەکانی: ئاودان، بەرهەمهینانی کارەبا و، بو جوانی دروست بکری.

کردنەوەی جادە و ریگاوبان و، راکیشانی کارەبا و، دروستکردنی خانوبەرەی نوی ئەبی شان بە شانی هەنگاوەکانی تر جیبەجی بکری، بی ئەمانە ناوچەکە ناتوانی گەشە بکا لە مەیدانەکانی تردا.

*

دامەزراندنی بنکەی ئەمین

یەکی لە مەرجە سەرەکیەکانی مان و دریژەپیدانی چالاکیەکانی جولانەوەیەکی چەکدار دامەزراندنی بنکەی ئەمینە.

شورشی ئەیلول گیروگرفتی بنکەی ئەمینی نەبو، چونکە هەر لە سەرەتاوە زور شاخ و گوند و ناوچە و شاروچکەی کوردستانی عیراق کەوتە دەس پیشمەرگە و بە ئازادی مایەوە. بنکە و بارەگا و شوینی ژیان و حەسانەوە و زیندان و دەبو و چاپخانە و رادیو ... لی دانرا بو. لە شورشی ئەیلول دا جگە لە دەزگا سەرکردەییەکان، هەمو هیز و بەتالیون و لق و، هەمو لق و ناوچە و ریکخراوەکان بنکەی تایبەتی خویان هەبو، ئارادەیەکیش ئەمین بون. واتە دور بو لە دەسەلات و پەلاماری دوژمنەوە.

دوای هەرەسی شورشی ئەیلول، سەرکردایەتی بەعس پلانیکی عەسکەری، ئەمنی، سیاسی... دانا بو دەس گرتن بە سەر کوردستان و دانیشتوانی دا. ناوچەی ئازاد، یا ناوچەی دەرەوەی ژیر دەسەلاتی بەعس نەما بو. دەسەلاتی بەعس لە هەمو جیگایەک یا هەبو یا ئەی توانی بە ئوتومبیل و بە هالیکوپتەر بە ئاسانی و بە زویی بیگاتی. توری جاسوسی بەهیزی لە هەمو دیهاتەکان دا دامەزراند بو. هەمو موختارەکانی کرد بوە موچە خوری حکومەت و ئەبو هەوال و دەنگوباسی گوندەکەیان بە دەزگا ئەمنییەکان بگەیەنن. لە زور جیگای دور و چەپەک و شاخاوی و سەرسنور بارەگای ریکخستنی حیزبی بەعسیان دامەزراند بو.

بوچونی ی ن ک بو دەس پی کردنەوەی کاری پیشمەرگەیی جیاواز بو لە هی شورشی ئەیلول، بە تایبەتی چونکە هەلومەرجی سیاسی - چەکدار و ریکخراوەیی جیاواز

و تەرازووی هێزی نێوان کورد و بەعس بە تەواوی گۆڕا بوو.

ی ن ک لەو قۆناغـەدا نەیئەتوانی «بنکەی ئەمین» ی هەبێ. هێزەکـانی ی ن ک ئەبوو دابەش بن بە سەر شوێنە جیاوازەکانی کوردستانی عیراق دا. مەفرەزەی پچوکی ٥ تا ١٠ پێشـمەرگەیی بە چەندایەتی کەم و بە چۆنایەتی باش دروست بکەن. بە هەمو تواناوە ئەبوو خـۆیان لە شەڕ و پێکادانی ڕووبەڕوو لابدەن. ئەبوو شـوێن و بارەگـای دیار و ئاشکرایان نەبێ و هەمـیـشــە لە گـەڕان و سـووڕان دا بن. بۆ چەواشــە کـردنی دوژمن ئەبوو لە هەمـو شوێنێک هەبن و لە هیچ شوێنێک نەبن. ماوە بە دوژمـن نەدەن زەمان و زەمینی شەڕیان بە سەردا بسەپێنێ. مەفرەزەکانی سەرەتا ناویان بە خۆیانەوە بوو: تیپی پڕوپاگاندەی چەکدار «فرق الدعایە المسلحە» ئەرکی ئەمانەش بریتی بوو لە: بەرز کردنەوەی وره و زاتی کۆمەڵانی خەڵک، دروست کردنی ڕێکخـستنی سیـاسی، سـەرکوت کـردنی جاسـوس و نۆکەرەکـانی بەعس.

لە هەندێ جێـگا پەیڕەوی ئەم سـەرەتایانە نەکرا بوو. سـەرکردەکـانی بزوتنەوە چەندی توانی بوویان سـەرانی خێڵ و کوێخـای گوندیان سـاز دابوو بێن بە پێشـمـەرگە. هێـزی زلی خێڵەکییان لێ پێک هێنا بوون و بنکەی ئاشکرایان، وەکـو سەردەمی شـۆڕشی ئەیلول، لە ناوچەکـان دا دامەزراند بوو، بە تایبـەتی لە ناوچە عـاسی و شاخاوییـەکانی دۆڵی جـافـەتی، شێـنکایەتی، بالەییـان، مـەنگوڕایەتی و ئاکـۆیەتی... ئەمـەش مـاوەی بە هێزەکانی جەیش ئەدا ئاگاداریی تەواو لە سـەر ژمارەی پێشـمەرگە و چەک و شـوێنەکانیان کـۆ بکەنەوە و، پەلاماریان بدەن.

*

شـەڕ لە گەڵ کورد بووتە بەشێکی سەرەکی پیشەی ئەفسەرانی جەیشی عیراق. بە هۆی ئەم شەڕەوە زۆربەیان دەوڵەمەند بوون، دەسـەڵاتیان پەیدا کرد و، ناویان دەرکرد. شەڕ لە گەڵ کورد، کوشتن و سوکایەتی پێ کردنی، وێرانکردنی ماڵ و ئاوایییەکانی و تالانکردنی، بۆ ئەوان لە هەمو شەڕێکی تر ئاسانتر بوو. کورد کەسی نەبوو لە سەری هەڵ بداتێ، خۆیشی هەرگیز نەیتوانیبوو، یا بیری لەوە نەکردوتەوە، سزای تاوانکارەکانیان بدات، لە بەر ئەوە هەر ئەفسـەرێکی گەورە تەکلیف کرابێ سەرکردایەتی شەڕی کورد بکا، بە خۆشییەوە قەبوڵی کردوە و، بە پەلە خۆی گەیاندوتە کوردستان. لە کوردستانیش هەر خراپەیەکی لە دەستی هات بێ دریغی نەکـردوە. قـانونەکـانی عـیـراقی پێ شـێـل کـردوە و، پێ ی لە شـەرەفی عـەسکەری خـۆی ناوە، بەها بەرز و پیـرۆزە نەتەوەیی و نیـشـتـمـانییـەکـانی تەنانەت خێلایەتییەکانیشی فەرامۆش ئەکرد، تەنیا بۆ ئەوەی ئافەرینی سەرۆی خۆی بە دەس بهێنێ

و، به زوبی دەولەمەن بێ. بو پاساودانی ئەمەش، ئەوەی ئەکرد بە بیانو کە ئەم سیاسی نیە و، عسکەری «محترف» ، «ئەوامیر» تەنفیز ئەکا.

سەرکردەکانی جەیش هەمیشە لە دو لاوە بو کیشەی کورد ئەروانن:

- تەرازوی جەنگیی هیزەکانی جەیش و کورد، ئەگەر ئەوە سەرکەوتو نەبو،

- دەستی بیگانە لە کیشەی کوردا.

عیراق لە ژمارەی چەکدار و، چەک و، تفاقی جەنگ و، توانای مادیی دا.. بە سەر کوردا هەمیشە بالادەس بوە. سەرکردایەتی جەیش، کە بە گویرەی ئەم بالادەستیە ریوشوینی کوژاندنەوەی جولانەوەکەیان دائەنا و، دوای بەکارهینانی هەمو ریگایەکی عسکەری بویان دەرئەکەوت جولانەوەکەیان پێ ناشکێ ئەنجا، تاوانی ژیرکەوتنی خویان ئەخستە پال بیگانە. بیریان لەوە نەئەکردەوە کە هوی هەلگیرسانی جولانەوەکە و درێژە کیشانی و، سەرنەکەوتنی سەرکوتکردنی عسکەری، ئەگەریتەوە بوسیاسەتی چەوتی حکومەتی عیراق بەرامبەر گەلی کورد، نەک بو ستراتیجی جەنگیی و تاکتیکەکانی ئەوان و، دەستی بیگانە.

کاتی ئیسماعیل ئەلنعیمی گەیشتە کەرکوک بو سەرکردایەتی فەیلەقی یەک، نزیکەی ۱۰ فیرقە سەربازی جەیشی عیراق لە کوردستان مول درا بو. لە کەرکوک فیرقەی ۲ بە سەرکردایەتی ل ر سعدالدین عزیز، لە هەولیر فیرقەیەک بە سەرکردایەتی ع ر عبدالجواد ذنون، لە سلیمانی فیرقەیەک، لە موسل فیرقەیەک بە سەرکردایەتی ع ر حازم برهاوی، لە سەرسەنگ «قواتی نەهاوەند» بە سەرکردایەتی ع ر عبدالبر النعمە، لە زاخو «قواتی ذیقار» بە سەرکردایەتی ع ر کریم محمود گرجیە...

ئیسماعیل تایە ئەلنعیمی، سەرکردەی ئەوسای فەیلەقی یەک، کە خوی سەرکردایەتی هیرشەکانی کردوە، لە کتیبەکەی دا: «تجربتی فی القیادە» بەمجورە بەرنامەی کارەکانی ئەگیریتەوە:

۳۵۸. لقد طلبت قادة الفرق للحضور الى مؤتمر حدد له يوم معين من اجل العمل بسرعة لضرب العصاة الذين استطاعوا ان يحققوا بعض الانتصارات مؤخرا الامر الذى شجعهم للقيام باعمال واسعة فى المنطقة، لقد طلبت من قادة الفرق دراسة كافة الاوضاع فى قواطعهم وبيان مقترحاتهم لتطوير العمل ضد العصابات وارسالها الى الفيلق قبل موعد المؤتمر.

۳۵۹. لقد سبق وقاتلت العصاة عندما كنت قائد فرقة ولدى خبرة لاباس بها فى قتالهم كما استفدت كثيرا من قتالهم عندما كنت وكيل معاون العمليات حيث كنت فى المعركة مباشرة منذ ابتدائها فى آذار ۱۹۷٤ وانتهائها فى اذار ۱۹۷٥ حيث صدر بيان الجزائر وانهيار

العصاة، ان قضية العصيان فى شمال الوطن اصبحت ملازمة لاوضاع العراق حيث اصبحت كما وصفها السيد الرئيس القائد المهيب الركن صدام حسين فى حينه «ان التمرد ليس قطريا بل دوليا».

لذا فان الصراعات الدولية المتشابكة اخذت تحرك العصيان بما يخدم مصالح الدول الكبرى وستراتيجيتها فى المنطقة الامر الذى يتطلب ان نعرف كيف نتعايش مع هذا الحرب ونضع الحلول الستراتيجية البعيدة المدى للقضاء عليها نهائيا.

ستراتيجية العمل ضد العصاة

٣٦٠. لقد فكرت بوضع ستراتيجية للعمل لتامين الاستقرار فى المنطقة وقد فاتحت القيادة العامة للموافقة على هذه الستراتيجية فحصلت الموافقة على ان يتم العمل بها بمراحل وحسب توفر الامكانيات لذا فقد وضعت ستراتيجية للعمل لاول مرة فى الفيلق وهى:

ا. مسك الحدود بصورة جيدة وحسب خطة مدروسة.

ب. فتح الطرق فى المنطقة الشمالية بشكل واسع مع اعطاء الاسبقيات للمناطق الصعبة والمحتملة للعصيان والطرق الحدودية.

ج. كسب سكان المنطقة الى جانب السلطة الوطنية.

د. الانعاش الاقتصادى للمنطقة وامتصاص البطالة.

تطوير العمل العسكرى فى المنطقة الشمالية

٣٦١. لقد تطور عمل العصابات فى المنطقة فليس من المعقول ان نبقى على اساليبنا السابقة لذا فقد تم التبديل «من مسك الارض» الى «قتل العصاة وملاحقتهم اينما وجدوا على ان نمسك الارض بقدر ما يحتاجه امن القطعات القائمة بالملاحقة».

لذا فقد تم اجراء تبديل رئيسى فى اسلوب مقاتلة العصاة والتحول من الثبوت النسبى الى الحركة المستمرة.

٣٦٢. ان قتال العصابات يحتاج الى قوات كبيرة لمسك الارض وتامين الحماية لكل بقعة فى المنطقة وهذا غير ممكن فكيف يتم تامين القوة المتحركة لمتابعة العصابات وقتلهم؟ لذا تم التفكير بما يلى لتامين القطعات الازمة:

ا. تقليل نسبة القوة التى تمسك الارض وزيادة القوة المتحركة.

ب. ترك بعض المناطق التى تاتى بالدرجة الثانية من الاهمية ومسك المناطق المهمة فقط.

ج. تامين وحدات من المتطوعين الاكراد واستخدامهم فى القتال.

د. زيادة عدد المفارز الخاصة التي ترتبط بمديرية الاستخبارات العسكرية.

هـ. اتباع اسلوب المروحة من قواعد امينة لتعجيز العصاة ومنعهم من تشكيل قواعد لهم.

و. استخدام الطائرات السمتية في النقل والقتال بضرب قواعد العصاة.

ز. هناك ربايا ميتة واخرى حية وان عدد الربايا الحية قليل جدا لذا فان العصاة لا يابهون للربايا الميتة بل انهم يحسبون كل الحسابات للربايا الحية وان مواصفات كل منهما ما يلي:

اولا: الربيئة الحية تتصف بما يلي:

(١). فيها رصد مستمر لمتابعة تحركات العصاة في منطقة نفوذها.

(٢). على الربيئة اقامة علاقات جيدة مع القرى القريبة للاطلاع على تحرك العصابات و اخبار مرجعها بذلك.

(٣). على الربيئة التحرك للسيطرة على منطقة نفوذها ولاتبقى قابعة في موضعها.

(٤). تبتكر وسائل جديدة من اجل ازالة الملل عن منتسبيها.

(٥). بعيدة عن الغفلة والاطمئنان ومنتبهة لما يدور حولها.

ثانيا: الربيئة الميتة تتصف بما يلي:

(١). التقوقع في الموضع وعدم التحرك ولا يخرج منها احد الا في الاجازات والادامة.

(٢). يعرف عنها العدو اكثر مما تعرف عنه.

(٣). لا تخبر مرجعها بالمعلومات التي تحصل عليها لاعتبارها غير مهمة.

(٤). لا تبالي بما يدور حولها من احداث بل عليها مسك جدار الربيئة فقط.

(٥). لا تعرف عن الاهلين في القرى القريبة منها ومشاكلهم واحيانا لا تعرف اسماء القرى نفسها.

(٦). لا تعرف ماذا تفعل بوقت الفراغ القاتل لذا فان معنويات جنودها هابطة لانهم يفكرون بعوائلهم وبموعد وجبة النزول.

*

به گویرەی ئەو ستراتیجەی نعیمی بو دامرکاندنەوەی خەباتی چەکداری کورد دای نا بو:

١. لەشکرکیشی گەورە و، هیرش بردن بە هیزی زور بو سەر ناوچەی تەسک و

هیزی پچوک دەستی پی کرد. هەندی جار بو یەک هیرش لە ۱ فیرقە تا ٤ فیرقەیان بە کار ئەهینا.

۲. لە سنوریکی فراوان دا کەوتنە بەکارهینانی هالیکوپتەر بو دابەزاندنی هیزی چەکدار لە شوینی پیویست دا، لە هەمان کات دا بو لیدانی پیشمەرگە کە ئەیان دوزیەوە.

۳. لە سەرانسەری کوردستان دا هەزاران رەبیەیان دامەزراند. هەندی لەم رەبیانە لە نیوان ۸۰ - ۱۲۰ سەربازی تی دا دانرا بو. ئەمەش بەشیکی زوری جەیشی عیراقی زەمینگیر کرد. بە پیچەوانەی چاوەروانی ئەوانەوە بون بە هیزیکی لە کار کەوتو.

جەیشی عیراق بە تەنیا دژی مروڤی کورد نەبو، بەلکو دژی سروشتی کوردستانیش بو. بە هوی ئەم رەبیانەوە هەمو لوتکەی شاخ و گردەکانیان ناشیرین و پیس کرد. بە ملیون «مین» یان چاند و، بە هەزاران دارودەوەنیان لە بن دەرهینا.

٤. «مدیریە الاستخبارات العسکریە» دەیان «مەفرەزەی تایبەتی» دامەزراند بە تایبەتی لە کونە پیشمەرگەکانی ق م. ئەمانە بە ژمارە کەم بون، بەلام زەلامی در و گورجوگول و پیاوکوژیان تی دا کو کرد بونەوە. بەرامبەر بە کوشتنی هەر پیشمەرگەیەک پارەیان بە پاداش ئەدانی.

٥. سەدان کیلومەتر ریگایان بە ناو شاخ و دولەکان دا راکیشا. ریگاکان بو مەبەستی لەشکرکیشیی جەیش و، پیوەندی نیوان سەربازگە و رەبیەکان دروست کرا بون، خەلک زور کەم کەلکیان لی وەرئەگرت. بەلام ئەمە هەروەکو جولانی جەیشی ئاسان ئەکرد، جولانی پیشمەرگەشی خیراتر ئەکرد و، جیگای لە باری ناتەوەی بوسە و دەسکەوتی بو زورتر کردن.

٦. رەفتاری جەیش لە گەل خەلکی کوردستان درندانە بو. وەکو لەشکریکی داگیرکەر لە ولاتیکی داگیرکراوی گەلیکی تیشکاودا رەفتاریان ئەکرد. ریزی پیاو ماقول و ریش سپیەکانیان و، ریزی مالی خەلک و مزگەوت و قوتابخانەیان نەئەگرت. کەسوکاری پیشمەرگە، ئەوانەی بەر دەستیان ئەکەوتن، ئەیان گرتن لە زیندان دا گلیان ئەدانەوە تا پیشمەرگەکە تەسلیم ئەبوەوە یان ئەکوژرا. زور جار، بو ئەوەی خویان بە سەرکەوتو پیشان بدەن، ئەعالییان لە باتی پیشمەرگە ئەگرت یان ئەکوشت و، کە لە جیگایەک زەرەریان لی بکەوتایە تولەیان لە دانیشتوان ئەکردەوە.

۷. بەعس دریژەی دا بە راگویزانی گوندەکانی سنور، بو جیبەجی کردنی ئەمەش جەیشی بە کار ئەهینا: بو کەمارودان و داگیر کردنی گوندەکە و، چولکردنی لە خەلک و،

تەقاندنەوە و سوتاندنی خانو و ماڵەکانی.

خەرجیی ستراتیجی تازەی فەیلەقی یەک و، لەشکرکێشییەکانی جەیش زور گران بو، مەگەر هەر وڵاتێکی دەوڵەمەندی خاوەن نەوتی مشەی وەکو عیراق بەرگەی بگری، بێگومان هەر وڵاتێکی تری هەژار بوایە زور زو پەکی ئەکەوت. بو نمونە هەر دەقیقەیەک فرینی هالیکوپتەر ٦٠٠ دیناری عیراقی تێ ئەچو، لەم هێرش و لەشکرکێشیانەدا ئەوەندەیان هالیکوپتەر بە کار ئەهێنا نعیمی خوی ناوی نا بو: «تاکسی ئەبو خەلیل».

جەیشی عیراق لە کوتایی مانگی مارتەوە هێرشێکی زور فراوانی بو سەر هەمو ناوچەکانی کوردستان دەس پێ کرد. هەمو ئەو فیرقانەی لە موسل، بادینان، هەولێر، کەرکوک، سلێمانی مول درا بون بەشدار بون. کەلکیان لە شارەزایی هەمو ئەفسەرە شارەزاکانی جەیش وەرگرت و، پرسیان بە هەندی لە کونە فەرماندەی هێز و بەتالیون و سەرلقی شورشی ئەیلول کرد.

بو یەکەمین جار هالیکوپتەر بو گوێزانەوەی سپا و بو شەر لە سنورێکی فراوان دا بە کار هێنرا. ئەم تاکتیکە جەنگییە تازەیەیان ناو نا بو: «اسلوب البساط» او «الشبكە». گوایە چون بە «بەڕە» یان بە «تور» راوی مەل ئەکرێ، بەوجورە راوی پێشمەرگەش ئەکەن. ئوسلوبی بیساط بریتی بو لە گوێزانەوەی هێزێکی گەورەی سەرباز بە هالیکوپتەر و، دابەزاندنیان لە لوتکە و شوێنە بەرز و گرنگەکان و، رێگاکانی دەرباز بونی پێشمەرگەدا، ئینجا گەران بە دوریان دا تا ئەیان دوزنەوە ئەیان گرن.

جگە لەم ئوسلوبە، کە شانازییان بە داهێنانیەوە ئەکرد، ئوسلوبێکی تری دڕندانەیان بە کار ئەهێنا پێ یان ئەوت: «اسلوب الصيد الحر». تاکتیکی «راوی ئازاد» بریتی بو لەوەی هێزی ئاسمانی: فروکەی جەنگیی و هالیکوپتەر، لە ناکاو بە ئاسمانی ناوچە چولکراوەکان، یا ناوچەکانی دوژمن دا، وەکو خویان ناویان لێ نا بو، بگەرێن. هەرچی زەلام، وڵاغ، ئوتومبێل، یا هەر جموجولێکیان بەدی کرد ئاگر بارانی بکەن.

هەندی ئوسلوبی تریشیان بە کار ئەهێنا کە لە تەجروبەی سوپاکانی تری دنیاوە وەریان گرت بو، وەکو: ئوسلوبی «المطرقە والسندان»، «الطعم والصيد»، «القنفذ والثعبان»، «الرولە».

ئەگەرچی ئەمانە چەندین «کراس» یان لە سەر نوسراوە و، بە وێنە و نەخشە و نوسین رون کراونەتەوە، بەڵام لێهاتویی جەیشی عیراق زور کەمتر بو لەوەی بتوانی بە رێکوپێکی ئەم تاکتیکە جەنگییانە جێبەجێ بکا. جەیشی عیراق لە شەڕەکانی دا زورتر پشتی بە زەبروزەنگ، کوشتن و برین، سوتاندن و وێرانکردن، ئەبەست، بە پێ ی

سەرەتاکانی: «شەلم کویرم، کەس ناپویرم» و، «سوتاندنی تەر و وشک بە یەکەوە».

هێرشەکانی جەیش لە سەرەتادا هەندێ سەرکەوتنی بە دەس هێنا:

- هەمو ئەو ناوچانەی پەلامار ئەدارن ئەگیران و، ئەکەوتنە دەس جەیش.

- هەندێ لە پێشمەرگە و فەرمانـدەکانیان، بە تایبەتی ئەوانەی ناوچە خێلەکییەکان کە خێزانەکانیان گیرا بون، تەسلیم بونەوە.

- هەندێ مەفرەزە بەر هێرش کەوتن و، هەندێ پێشمەرگەیان کوژران یان بریندار بون.

بەلام ئەمە گروکفی بو زو کوژایەوە و، ئیتر پێشمەرگە لە گەلی راهات. هێرشەکانی جەیش لە لای پێشمەرگە بون بە شتێکی ئاسایی چاوەروان کراو. ستراتیجی فەیلەقی یەک بو کوژاندنەوەی شورشەکە سەری نەگرت.

*

هاوزەمان لە گەل لەشکرکێشییەکانی جەیش دا، حیزبی بەعس و داوودەزگا ئەمنییەکانی بو توقاندنی خەلک کەوتنە راونان و گرتن و کوشتن و هەلواسین. لە کەرکوک دەزگایەکی تایبەتییان بو لێکولینەوە دروست کرد بو، چەندین کەسیان بە ئەشکەنجە تێ دا کوشت و، ئەوانەی تریان حەوالەی دادگایەکی روکەش ئەکرد بە زوری حوکمی ئیعدام ئەدران و، لە موسل هەلیان ئەواسین. تەرمەکانیشیان ئەئەدایەوە بە کەسوکاریان. کاتی خوی، لە سەر بنچینەی نامەی دەیان کەس لە گیراوەکان، من ریپورتاجێکم لە سەر ئەم دەزگایە نوسیوە و، لە ژمارە ۳ ی مانگی ئەیلولی ۱۹۷۸ ی «هەوالنامەی شورش» دا، بلاوم کردوتەوە. لێرەدا سەرلەنوی وەکو خوی ئەینوسمەوە:

نمونەیەک لە جەهەننەمی فاشیزمی عیراق:

دەزگای تایبەتی لێکولینەوەی کەرکوک

«الهیئة التحقیقیة الخاصة - کرکوک»

یەکێک لە نیشانەکانی فاشیزم لە سەرانسەری دنیادا، پێشێل کردنی سەربەستی ویژدانە، واتە زەوت کردنی مافی ئازادی دەربرینی بیرورای سیاسی، فەلسەفی، کومەلایەتی، دینیی، مەزهەبیی جیا جیایە. فاشیستەکان کە دژی مافی ئازادی بیروباوەری ترن، بە هەمو رێگە و شێوەیەک هەول ئەدەن بو سەپاندنی بیرورا تایبەتییەکانی خویان و لە ناو بردنی بیروراکانی تر بە ئاگر و ئاسن. بو ئەم مەبەستەش چەندین داوودەزگای سەیر و سەمەرەی کوشتن و برین، ئازار و ئەشکەنجە، گرتن و هەلواسین.. ئاشکرا و نهێنی دائەمەزرێنن، پارەی بێ شوماری بو تەرخان ئەکەن، پسپور و

شارەزای ئازاردان و کوشتن پەروەردە ئەکەن و پێ ئەگەیەنن، دەورەی مەشق پێ کردنی تایبەتی یان بۆ ئەکەنەوە لە سەر هونەری ئەشکەنجە و کوشتن».

فاشیستەکانی عیراق کە گەنجینەیەکی گەورەی کوشت و بڕی ناهەق و چاو هەڵکۆڵین و سەربڕین و سزا و ئازاردانی سەردەمی خەلیفە و ئەمیرە دڵرەق و خوێنڕێژەکانی ئەمەوی و عەبباسی یان بە میرات گرتوە، تەجروبەی زۆر و زەبەندی فاشیزمی جیهانییشیان لە بەر دەس دایە، هەر لە نازییەکانی ئەڵمانیاوە تاکو فاشیستەکانی ئیتالیا و ئیسپانیا و پورتوغال، تا کوکس کلانی ئەمریکی و سەهیونیستەکانی ئیسرائیل و رەگەزپەرستەکانی رودیسیا و خوارووی ئەفریقا... لە مەیدانی پەرپەرەکانی و لە ناو بردنی دوژمن و ناحەز و نارەزا و رەخنەگر و هەمو ئەوانەی لە سەر بیروباوەری ئەوان نین، یاخود ئەوانەی بە عورفی ولاتانی پیشکەوتو پێ یان ئەوترێت: ئوپوزیسیون «المعارضە»، شارەزایی و پسپۆرییەکی ئەوتویان پەیدا کردوە کە رەنگە ئەوانەی پیش خۆیان بۆر دابێت.

رێکخراوە جیهانییەکان، پارتی و تاقم و پیاوە سیاسیە گەورەکانی دنیا فاشیستەکانی عیراق ئەناسن، رێکخراوی جیهانیی لێبوردن «ئەمنستی ئینتەرناشناڵ» کە خۆی تەرخان کردوە بۆ بەرگری لە مافی ئەوانەی لە سەر ئازادی ویژدان توشی گیرەو کیشە ئەبن، حکومەتی عیراق لە ریزی دەولەتە هەرە فاشیستەکانی دنیادا داناوە، خو جموجوڵی پیاوکوژانە و تیروریستیی فاشیستەکانی عیراق لە لوبنان، کویت، پاریس، لەندەن و پاکستان... لە دنیادا دەنگی داوەتەوە و پیویستی بە زیدە دریژە پێ دان نیە.

لەم ژمارەیەی هەواڵنامەکەمان دا یەکێک لە دەزگا فاشیستیە نهێنیەکانی عیراق ئەخەینە رو، کە لە دەرەوەی ولات کەمتر ناسراوە و، لە ناوەوەی ولاتیش وەکو یەکێک لە قەسابخانەکانی ریژیم ناوبانگی دەرکردوە سەبارەت بەوەی ریگەی سەدان تێکۆشەری گەلەکەمانی تێ کەوتوە، دەیان پیشمەرگەی دیلی تێ دا ئازار و ئەشکەنجە دراوە، دەیان قارەمانی وەکو عەبدوللای ئاپشی، وستا ئەنوەر عەبدورەحمان، عوسمان محەمەد ئەمین گیانی خۆیان تێ دا بەخشیوە بە کورد و کوردستان.

لیرەدا راپورتیکتان پیشکەش ئەکەین هەڤالیکی تیکۆشەرمان، کە خۆی شایەتیکی ئەم ئەشکەنجەگایە بوە، پاش دەرباز بونی نوسیویتی، هەروەها هەندی پارچە لە نامەی ئەو شەهیدانەی بە «هیشە» دا تێ پەڕیون وەکو بەڵگەیەکی مروڤایەتی لە سەر رەفتاری درندانەی فاشیستەکانی عیراق لە گەڵ گیراوی سیاسی و پیشمەرگەی دیل دا... بێ گوێ دانە دەستورە ساختەکە و قانونە درۆینەکانی خۆیشیان، وە بێ گوێ دانە ئەو

پەیمان و پرۆژە جیهانییانەی ئەم جەللادە خوێنڕێژانە بەو پەڕی بێ شەرمییەوە لە گەڵ ئەندامانی تری «کۆمەڵی نەتەوە یەکگرتووەکان» لە سەر مافی مرۆڤ موریان کردووە.

*

فاشیستەکانی عیراق چەندین داوودەزگای ئاشکرا و نهێنییان لە سەرانسەری عیراق دا دامەزراندوە بو سەرکوتکردنی خەباتی گەلی عیراق بە گشتی و خەباتی گەلی کورد بە تایبەتی.

شتێکی تازە ئاشکرا ناکەین، ئەگەر باسی زیندانەکانی «نگرە السلمان» ، «قصر النهایە»، «الامن العامە»، «معتقل الفضیلیە» و چەندین شوێنی نهێنی جۆربەجۆری تر بخەینەوە یاد، ئەو شوێنە نزم و نسرم و تاریکانەی بون بە هێلانەی بیرەوەری هەزاران خەباتکەر لە سەرانسەری عیراق دا و، دیوارەکانیان بو بون بە لاپەڕەی یادگارنامەی بە خوێن ئالکراویان. ئەمە سەرەرای جەللادخانەکانیان لە بەغداد و موسل.

ئیستاش تازەترین دەزگای لە ناوبردن و سەرکوتکردنیان دامەزراندوە بە ناوی «الهیئە التحقیقیە الخاصە» وە، کە لە سەربازگەیەکی سوپایی دایە لە نزیک کانییەکانی کومپانی نەوتی کەرکوک، ئەو شوێنەی خویان ئەڵێن: «تایبەتیە بو کوردەکانی شیمال! و، بو ئەوانەی هاوکاری لە گەڵ پیشمەرگە ئەکەن و یارمەتی ئەدەن».

ئەم دەزگایە وەکو ئوردوگایەک وایە، هەرچی ئەگیری لە لایەن دەزگای «امن» و «استخبارات» وە لە شار و قەزا و ناحیەکان، یاخود لە لایەن هیزە چەکدارەکانی رەگەزپەرستەکانەوە لە کاتی هیرش و پەلاماری سوپایی دا، پاش لیدان و لیپرسینەوەیەکی سەرپیی، بو ئەم جیگە نهێنیە ئەهێنرێت.

کاتێک جاسوس و چلکاوخور و خوفروشەکان تیکوشەرێک دەس نیشان ئەکەن، هیزێکی تایبەتی کە پی ی ئەلێن: «قوە خاصە» لە دەورو بەری نیوەشەو دا ئەدات بە سەر ماڵەکەی دا و ئەیگرێت، دەس و چاوی ئەبەستنەوە و بەرەو مەلبەندی امن یا استخبارات ئەیبەن، خو ئەگەر لە رێگا یان لە کاتی گرتن دا سەرکیشییەک بکات، ئەوا پیشەکی لیدانێکی باشی لی ئەدرێت. کاتێکیش ئەگاتە استخبارات لەوی هەر خیرا ئەخرێتە ژوری لیدانەوە، پیش هەمو لیپرسینەوەیەک یەکەو گورژم لیدانی باشی لی ئەدری بە دار و سوندە، زللە و شەق و بوکس ئەبیتە تەواوکەری پەردەی یەکەم. پاشان بە چاو بەستراوی ئەبرێتە ژورێکەوە بو لیپرسینەوە، لەوی هەندی پرسیاری جوربەجوری لی ئەکری، جا ئەگەر لە وەلامدانەوەیان سەرپیچی کرد و وای وەلام نەدایەوە وەکو ئەوان ئەیانەویت، ئەوا دەس ئەکرێتەوە بە لیدانی، تا ئەو شتانەی مەبەستیانە بە زور بە سەری دا ئەسەپێنرێت و

فایلێکی نارەوای بۆ ئامادە ئەکرێت.

ماوەی مانەوەی گیراو لەم شوێنەدا بە پێ ی خۆراگرتنی بەندەکە ئەگۆڕێت لە ڕۆژێکەوە هەتا شەش مانگ، بە ئازاردانی هەمیشەییەوە، تا ئەو شتانەی ئەیانەوێ لی ی هەڵ ئەهێنجن.

جۆری لێدان لە دەزگاکانی ئەمن و ئیستیخبارات دا، چ لە شار و چ لە قەزا و ناحیەکان بە شێوەیەکی زۆر دڕندانە و نامرۆڤانە ئەکرێ. بە هیچ جۆرێک ناهێڵرێت بزانرێت کە لە کوێ گیراوە و بۆ کوێ ی ئەبەن، هەمو جۆرە پەیوەندییەک لە نێوان بەندەکە و کەسوکاری دا قەدەغەیە.

بەندەکان ئەکرێن بە دو بەشەوە: ئەوانەی بە تاوانی ڕێکخستن گیراون، وە ئەوانەی لە سەر هاوکاری لە گەڵ پێشمەرگە و کاروباری عەسکەری گیراون. بەشی یەکەم ڕاستەوخۆ ئەبرێن بۆ «هێنە»، بەشی دوهەمیش بۆ «منظومە استخبارات المنطقە الشمالیە».

«منظومە» ش هەر لە سەربازگەی کەرکوک دایە، بریتیە لە خانویەکی گەورەی دو نهۆم، چەندین ژوری تی دایە و، کەوتوتە ڕۆژهەلاتی سەربازگەکەوە.

کاتێک بەندەکە ئەبرێت بۆ «منظومە» بە چاو و پەل بەستراوی ئەیبەسترێتە ژورێکی سەربەخۆ وە، هەتا ٢ - ٣ ڕۆژ لی ی ناپرسرێتەوە، پاشان ئەبرێت بۆ لێپرسینەوە، لێرە شێواز ئەگۆڕێت، لە پێش دا بە خۆشی و دڵنەوایی و ڕێز لی گرتن، پاشان بە ئەشکەنجە و ئازاردان و ئیهانە کردن، لە بەر ڕوشنایی ئەو فایلەی بۆی ئامادە کراوە پرسیاری لی ئەکرێت، ئەگەر شایەت یان جاسوس دەس بکەون ئەوا ئەوانیش ئامادە ئەکرێن.

لێدان و ئازاری نەفسی و تۆقاندن، بەشێکە لە ژیانی ئەم دەزگایە. لێدان بە سوندە و دار و کێبڵ، ئینجا هەڵواسین بە پانکەدا و لێدان بە دار، لە کاتی لێدان دا پەل ئەبەسترێت و پەروی سەرچاو لا ئەبرێت، هەندی جار هەردو پەل لە پشتەوە ئەبەستری و هەڵ ئەواسری بە شیشێکی ئاسن دا کە ئامادە کراوە بۆ ئەم مەبەستە.

ئەمانە هەموی بە کار دێت لە کاتی لێپرسینەوەدا، ئەگەر ئەمانەش دەمی بەندەکەیان هەڵ نەهێنایەوە ئەوا جیهازێک بە کار ئەهێنرێت کە هێزی ئەلەکتریکی تی دایە بریتیە لە وایەرێک کە ئەبەسترێت بە سەرەوە، جیهازەکە لە لایەن دەستی ئەچی، کارەبا لە سەری بەندەکە ئەدات. بە پێ ی خۆراگرتنی بەندەکە، جۆری ئازاردان ئەگۆڕێت.. زۆر جار لە ڕۆژێک دا ٤ - ٥ جار ئەبری بۆ ژوری ئازاردان. لە کاتی پشودان دا عەریفێک یان سەربازێک ئەنێردرێت بۆ لای بەندەکە بۆ تۆقاندن و ترساندن و وەرەڕوخاندن، بەوەی کە باسی چەندین بەندی پێشوی بۆ ئەکات کە چۆن لە ژێر ئازار و ئەشکەنجەدا مردون، چۆن

ئەو جیگایە نهێنیە و کەس نازانی کوی یە و هەرچی بگاتە ئەوی ئیتر ژیانی تەواو ئەبی ئەگەر دان بە تاوانەکانی دا نەنی..

ماوەی لیپرسینەوە لە هەفتەیەکەوە هەتا مانگیک ئەخایەنیت، هەمو جورە پەیوەندییەک لە گەڵ دەرەوە، بینینی کەسوکار قەدەغەیە، لیرە ئینویەتی یش وەکو چەکیکی تر بە کار ئەهێنری بو روخاندن، چونکە جاری وا هەیە بە دریژایی یەک روژ ئاو نادری بە بەندەکە. ئەوەی بیتە «منظومە» ئەگەر تاوانباریش نەبی بە زور تاوانبار ئەکری، ئیتر سا یان بە ئازاردان و ترقاندن، یان بە بەکارهینانی لەرینەوەی کارەبایی، یان بە هەلبەستنی بوختان و درو.

لە کاتی لیپرسینەوەدا لە «منظومە» ۳ کەس بەشداری لیکولینەوەکە ئەبن بە جلی مەدەنییەوە، بەلام هەرسیکیان عەسکەرین، هەر خویشیان لە لیدان و ئازاردان دا بەشدار ئەبن، ئەم سییانە یەکیکیان بە روتبەی نەقیب و دوانەکەی تر بە روتبەی مولازمن.

لە «منظومە» ش فایلیکی تر بو بەندەکە ئامادە ئەکری و، ئینجا ئەبری بو «هیئە» کە ئەویش لە هەمان سەربازگەدایە.

لە «هیئـە» هەر بە گەیشتنی بەندەکان و کردنەوەی دەرگای بەندیخانە، لە حەوشەکەدا چینیکی باش لە بەندەکان ئەدری بە سوندە و زللە و شەق و بوکس.

«هیئە» بریتیە لە ۳ خانوی پیکەوە نوساو، خانوی یەکەم جیگای لیپرسینەوەیە، خانوی دوهەم هی بەندە تازەکانە کە هیشتا لە ژیر لیپرسینەوەدان، خانوی سییەمیش جیگەی ئازاردان و، ئەو بەندانەیە کە چاوەری ی «محکمە خاصە» ئەکەن.

خانوی یەکەم بریتیە لە ۲ ژور، ژوری لیپرسینەوە و، ژوری پاساول.

خانوی دوەم بریتیە لە ۳ ژور بو بەندەکان و، ۱ ژور بو پاساول. ژورەکانی پچکولە و پیس و پوخلن. بەندەکان ئەخرینە ئەم ژورانەوە، هەر ژورەی ٤٠ تا ٥٠ بەندی تی ئەئاخنری، بە جوریک کە شوینی دانیشتنیشی تی دا نابیتەوە. روژی تەنیا ۱ سەتل ئاو بو بەندەکان تەرخان ئەکری ژمارەیان هەرچەنیک بیت.

ژیانی روژانەی ئەم بەندیخانەیە بەیانیان سەعات ٥ دەس پی ئەکات کە دەرگای ژورەکان ئەکریتەوە و بەندەکان هەمو لە حەوشەکەدا ریز ئەکرین، ئینجا ۲ سەرباز بە سوندە تی یان ئەکەون لە بەر ئەوەی گوایە نازانن بەریز راوەستن! ئەوەی لە حەوشەکەدا زیاتر سەرنج رائەکیشی، ئەو هەمو پیلاو و جل و جامانە و پشتینەیە کە لە لایەکی حەوشەکەدا وەکو خەرمان هەڵ دراوەتەوە.

رەفتاری سەربازەکان لە گەڵ بەندەکان دا یەکجار درندانەیە، بە رادەیەک کە فەرمان

ئەدەن هەمو سەریان شور بکەن و سەیری ئەم لا و ئەو لای خویان نەکەن، ئەمە سەرەرای تف و شەق و زللە و هەزار جنێوی سوک وقسەی ناشیرین.

چونە سەر ئاودەست، دیسانەوە، وەکو چەکێکی تر، بو ئازاردان بە کار ئەهێنری، چونکە مولەتی دانیشتن نابی لە دەقیقەیەک تی پەر بکات، کە زوربەی بەندەکان فریای هیچ ناکەون، هەر ئەمەشە ئەبیتە هوی ئەوەی هەمو روژ چەندین بەند لە ژورەکان دا تەنگەتاو بن و بە ناچاری لە ژورەوە برین.

هەر روژەی ٥ تا ٦ کەس بانگ ئەکرین بو لیپرسینەوە، سەرلەنوی لە سەرەتاوە دەس ئەکریتەوە بە پرسیار، گوایە ئەوانەی پیشو، کە لە شارەکان و کە لە «منظومە» کراوە بایەخی پی نادری! سەرلەنوی فایلیکی تازەی لیکولینەوە ئەکریتەوە.

«هینە» یەکیکە لە نهینیترین شوینەکانی لیکولینەوەو ئازاردان بو «ناوچەی ژوروا» لە هەمو لایەکی کوردستانەوە روژی چەندین کەس راپیچ ئەکری بو ئیرە، هەموشی لە چەند شتیک دا یەک ئەگریتەوە: ریکخستن، پیشمەرگایەتی، هاوکاری پیشمەرگە. کە یەکی بانگ ئەکری بو لیپرسینەوە، دو سەرباز بانگی ئەکەن، چاو و دەستی ئەبەستنەوە، بە لیدان هەتا ژوری لیپرسینەوە ئەیبەن، لەوی پرسیاری لی ئەکری و داوای لی ئەکری هەرچی ئەزانی راست و رەوان بیلی. پاش ٣ - ٤ پرسیاری هەرەمەکی ئەیری بو خانوی سیبەم بو ئازاردان. لەوی، لە حەوشەکەدا پالی ئەخەن، هەردو قاچی بە شیشیکەوە ئەبەستنەوە. شەش سەرباز دو دو ئەکەونە لیدانی بنی پی ی بە سوندە تا هیلاکی ئەبن تا بەندەکە لە هوش خوی ئەچی، ئینجا سەتلیک ئاو ئەکەن بە سەر و پوتلاکیا، کە هوشی پیا هاتەوە ئەکەونەوە لیدانی. بەم شیوەیە ٤ تا ٥ جار ئەیبەستنەوە و ئەیکەنەوە، لە پاش دا بو ماوەی چارەکە سەعاتی بە حەوشەکەدا راوی ئەنین.

زوربەی بەندەکان زمانی عەرەبی نازانن، بو ئەم مەبەستەش چلکاوخوریکی خویان بە ناوی تەرجومانەوە ئەهینن، ئەویش بە ئارەزوی خوی قسەی بەندەکان ئالوگور ئەکا.

ئازاردان و لیپرسینەوە لە حەفتەیەکەوە تا چەند مانگیک ئەخایەنی بە پی ی خوراگرتنی بەندەکە هەتا لە پاشان فایلیکی بو ئامادە ئەکری و پەنجەموری پی ئەکەن.

لە گەل ئەو هەمو ئازار و ئەشکەنجەیە دا، سەدان رولەی ئەبەزی میللەتەکەمان، چەندین لاپەرەی شانازی و دلیریان ئەخشاندوە بە هیمەت و خوراگرتنیان سەری یاساول و لیپرساوە فاشیستەکانیان شور کرد و، ئیسپاتیان کرد کە رولە تیکوشەرەکانی میللەتەکەمان، ئازار و ترساندن و، هیلانە نهینیەکانی رەگەزپەرستەکانی عیراق هەستی بەرەنگاری و خەباتیان خاپور ناکات.

پاش لێدانێکی زۆر بەندەکە ئەهێنەوە بۆ ژوورەکەی خۆی، هەر خێرا لەوێ هاوەڵەکانی دەوری ئەدەن و، ئاوی ئەدەنێ و، دەس ئەکەن بە شێلانی قاچی. پاش تەواو بونی لێپرسینەوە بەندەکە ئەبری بۆ خانوی سێیەم. ئەویش بریتیە لە ٣ ژور، جگە لە ژوری پاساول. ئەوانەی ئەگەنە خانوی سێیەم بە رەسمیی ئازاردانیان ئامێنی و، چاوەری ی «المحکمە العسکریە الخاصە» ئەکەن. مانەوەی بەندەکە لە خانوی سێیەم لە ٣ تا ٦ مانگ ئەخایەنێ. مەبەست لە مانەوەشیان تەنیا زور بونی ژمارەیانە، کە وەک مێگەل بە رەوە بیانبەن بۆ «دادگا».

«محکمەی عسکری خاص» بریتیە لە دەزگایەکی کاریکاتوری، تەنیا بۆ بریاردانی خنکاندن و حوکمدانی تێکۆشەران و بێتاوانانی گەلی کورد، دامەزراوە. هیچ سیفەتێکی قانونی و شەرعی و راستی تێ دا بەدی ناکرێ. ئەو بریارانەی ئەیشدرێن پێشەکی ئامادە کراوە، روژی «مەحکەمە» تەنیا ئەخوێنرێتەوە. بەندەکان بە هیچ جوری مافی دیفاع کردنیان نیە، خۆ ئەگەر یەکێک بلێ: ئەو ئیفادانە هی ئەو نیە و بە زور لە ژێر ئەشکەنجەدا پێ یان مور کردوە، ئەوا ئەیهێنرنەوە بۆ «هێنە» و ئیتر جارێکی تر چاوی بە مەحکەمەش ناکەوێتەوە.

کاتێک روژی بەستنی «دادگا» دیاری ئەکرێ، ئەو بەیانیە هەمو بەندەکان ریز ئەکەن و، عەریفێک بە مقەستێکەوە دەست ئەکا بە سەر و ریش و سمێل هەلپاچینیان بە شێوەیەکی زور ناشیرین، کە مەبەست تەنها ئیهانە و ناشیرین کردنی سەر و سیمایانە لای «حاکمەکانا».

کاتی سەر و ریش و سمێلی بەندەکان هەڵ ئەپاچن ئینجا بە لوری ئەیانبەن بۆ «دادگا»، لەوێ هەمویان ریز ئەکەن، بە جورێک کە رویان لە دیوارەکە بێت، ئینجا بە سوندە و شەق و زللە تێ یان ئەکەون تا هیلاک ئەبن.

«دادگا» خۆی بریتیە لە شانویەکی گریاناوی ئەم خەلکە سەر و ریش هاتوە، بە پێ ی پەتی وەک مێگەل ریزیان ئەکەن، حاکمەکانیش بە گالتە پێ کردنەوە ئەروانئە سەر و پوتەلاکیان و بە جوملە حوکم ئەخوێنێتەوە کە لە پێش دا ئامادە کراوە.

لە هەر جارێک دا، دەستەیەک لە خەباتکەرانی میللەتەکەمان، رەوانەی ژوری ئیعدام ئەکرێ. ئەوانەی کە ئەمری ئیعدامیان دەرئەچێ، دوای تەواو بونی «شانوی دادگا» دەستیان کەلەپچە ئەکرێ و لەوانی تر جیا ئەکرێنەوە.

ئەوانەی بە گرتنی چەند سالە حوکم ئەدرێن، پاش چەند روژێک ئەنێردرێن بۆ بەغداد بۆ «سجنی ئەبو غریب» و، ئەوانەش کە حوکم ئەدرێن بە ئیعدام رەوانەی موسل

ئەکرین.

کاتێک بەندەکان ئەهێنرێنەوە بۆ «هێنە» حوکمدراو و ئیعدامەکان یەکتر ماچ ئەکەن و، دەست ئەکەن بە گورانی و وتنی سرودی نیشتمانی، دەنگی دلێریان دلی داگیرکەری فاشیست ئەخاتە لەرزە و، بۆ جاری هەزارەمین، بۆ رەگەزپەرستەکانی ئیسپات ئەکەنەوە کە پەتی خنکاندن و دەزگای لە ناوبردن دلی رۆلە دلێرەکانی گەلی کورد سارد ناکەنەوە لە خەبات و تێکۆشان و خۆبەخت کردن، بەلکو بە پێچەوانەوە ئەبزێ و هێمەتیان ئەخاتە دلەوە و، زیاتر هەستی بەرەنگاری و خەباتیان تیا زیاد ئەکات. هەلوێستی هەمو ئەو رۆلانەی، دلێرانە چونەتە بەر پەتی ئیعدام، ئەوەی بە داگیرکەران سەلماندەوە.

*

دانانی بنکە

ئەوسا لە بەر پەلاماری کتوپڕی هالیکۆپتەر هیچ هێز و مەفرەزەیەک نە ئەبو وە نەی ئەتوانی بە رۆژ لە ناو ئاوایی دا بمێنێتەوە. ناوچەکە ژمارەیەکی کەم گوندی تێ دا بو. گوندەکانیش بچوک بون. باری ژیانیشیان ئەوەندە باش نەبو هەمو رۆژ و هەمو ژەم لە مالەکانی ئەوان نان بخۆین. ئێمەش بە تەما بوین ئەو ناوچەیە بکەین بە پردی پەیوەندی لە گەل سوریا بۆ هاتوچو و، هێنانی چەک. ماوەیەک بە گوندەکانی دەریاسور، گەرەپیچ، چەمەلو، هەدن، ئاری، بەرمیزە...دا سوراینەوە. چوینە ناو رەشمالی رەوەندەکانی «هەرکی» لە دەشتی بەرازگر. ئاگاداری کاک خالیدمان کرد بۆ بگەرێتەوە ئەوێ. چاوەڕێی ئەومان ئەکرد. ئێمان ویست کات بە سەر ببەین.

شارەزا ئەمینەکانی ناوچەکەم لە گەل خۆم ئەبرد بۆ ئەوەی شوێنە نادیار و عاسێیەکانم پیشان بدەن بنکەیەکی نهێنی خواردن و حەسانەوەی تێ دا دابمەزرێنم. چەند شوێنێکمان نوری. شارەزایەکی خەلکی «هەدن» لە ناو لێرەوارێکی چڕدا شوێنێکی گونجاوی لە باری بۆ دۆزینەوە. کانی خۆش و سێبەری خەستی هەبو. پەنایەکی نادیار و شوێنێکی عاسی بو. چەند سەعاتێ لە کانی رەش دور بو.

لە بن داربەڕوە پیرەکان دا جێگەمان بۆ دانیشتن و نوستن لە سەر ئەرزە رەقەکە خۆش کرد. یەکێ لە پێشمەرگەکان بە ناوی ئەحمەد گەلالی شارەزای دروست کردنی تەنور بو. بۆ ئەوەش پێویستی بە بەرد و هەندێ کەرەستەی تر بو وەکو دار و تەختە و تەنەکە... لە کاتی کۆکردنەوەی بەردا ئەوەی سەرنجی هەموانی راکێشا ئەوە بو لە بن هەر بەردێک دا چەند دوپشکێکی تێ دا بو. ئەمە هەندێ ترسی لا دروست کردین. خەریک بو پەشیمان ببینەوە لەو شوێنە. یەکێ لە پێشمەرگەکان بە گالتەوە وتی: «عەسکەر

بانکوژی باشتره له دوپشکا». که گەراینەوە بو ناو دی بو ئامادەکردنی پیویستیەکان، کابرای شارەزا ترسەکەی رەواندینەوە. وتی ولاتی ئیمە مەشهورە بە پایتەختی دوپشک و پیشکە. بەلام نە دوپشکەکەی کەس ئەکوژی و نە پیشکەکەشی مەلاریا بلاو ئەکاتەوە.

دوای ئاشبەتال کە حکومەت گەیشت بوە هەدن مەخفەریکی گەورەی لی دروست کرد بو. زستانەکەی لە بەر توندیی سەرما و زوریی بەفر بە هالیکوپتەر زەلامەکانیان گویزا بوەوە. مەخفەرەکەیان وەکو خوی بە جی هیشت بو. موختاری هەدنیان ئاگادار کرد بو ئاگای لە شتەکان بی کەس نەی بات و دەسکاری نەکا. دەرگا و پەنجەرە و کورسی و میزەکانی هەمو ساخ بون. هەروەها چەندین تەنەکەی نەوتی پر و بەتال لەوی بو، ئەویش کەس دەستی تیوە نە دا بو. تەنانەت هەندی وینەی احمد حسن البکر و صدام حسین و هەندی شیعاری بەعسیش هەل واسرا بو، هیچ دەسکاریەک نەکرا بون. پیشمەرگەکان بو پیویستیەکانی تەنورەکە دەرگایەکیان دەرهینا گونکی لەسەر بیرن و هەندی تەنەکەی بەتالیان بو ناو تی کردن برد بو بنکە. بو روژی دوایی پیویستیان بە هەندی شتی تر بو چون لە مەخفەرەکە بیبەن هیچی تی دا نەمابو. خەلکی ئاواییەکە دەرگا و پەنجەرەکانیان دەرهینا بو، هەروەها هەمو تەنەکە پر و خالیەکانیان برد بو . تا ئەوکاتە لە ترسی سزادانی بەعس نەیان ویرا بو دەستی لی بدەن، بەلام دوای ئەوەی پیشمەرگە دەستکاریان کرد، ئەوانیش بیانویان دەس کەوت بو ئەوەی لە پاشەروژدا ئەگەر هیزی حکومەت گەرایەوە، ئوبالەکەی بخەنە ملی پیشمەرگە.

ئەو سەردەمە، پیشمەرگە ئەبو کولەپشت و زەمزەمی و یەکی کوپیکی چاخواردنەوە و قاپیکی چیشت و کەوچکیک لە گەل خویان هەل بگریت. پیشتر هەمو وتار و کتیبەکانی «ئارنیستو چی گیڤارا» م دەربارەی «جەنگی پارتیزانی» و «یادداشتەکانی پولیڤیا» م خویند بوەوە، هەندی بابەتیشم لی تەرجومە کرد بو. راستیەکەی، هەرچەند لە خوم و هاوریکانم ورد ئەبومەوە، ئەو مەرجانەی گیڤارا بو پیشمەرگەی دانا بو، بە تایبەتی لە روی توانای لەش و کول هەلگرتن و ریگا رویشتنەوە، لە ئیمەدا نەبو.

ئازوقە و مەنجەل و هەندی ئاسنجاو پەیدا کرا بو بنکەکە، بەلام پیخەف نەبو ئەبو لە سەر ئەرز بنون. چراش دائەئەگیرسینرا.

*

قم ریکەوتنە مەیدانیەکەی سوریا بە نەبو دائەنی

هەر لەم ماوەیدا نامەیەکم پی گەیشت بە ئیمزای «سەربەست» یەکی لە بەرپرسەکانی قم داوای کرد بو: لە بەر ئەوەی هەندی روداوی تازە هاتوتە پیشەوە بە پەلە

یەکتر ببینین. سەرەبەست ناوی نهێنی ئەوڕەحمان بیداوی بو. د. خالید هێشتا نەهات بووە. تەنیا بەرپرسی لەوێ بۆ فەرماندەی کەرتی بو، ناوی رەحمان بیشەیی بو. ٤ - ٥ پێشمەرگەمان لە گەڵ خومان برد و، پێکەوە چوین بو دیتنیان. شەو گەیشتینە دەریا سور. ئەوڕەحمان بیداوی و فاضیل جەلال و عەبدوللا صالح و هەندێکی تر لە کادر و بەرپرسەکانی قم لەوێ بون. قەرە بالخییەکی چەکداریان لە خویان کو کرد بووە. لە سەر ریگاکە چەندین کەمین و پاسەوانیان دانا بو.

شەو لە گەڵ فاضیل و چەند کەسیکی کەیان پێکەوە لە مالێک دا ماینەوە. پێش نوستن ویستمان بچین بو سەر ئاو. کوڕیکی خاوەن مالەکە دومان کەوت بو لێمان نەئەبووە. فاضل ئەیویست کوڕەکە گوی ی لە قسەکانمان نەبی. چەند جاری داوای لی کرد بگەرێتەوە مالی خویان چاوەڕیمان بکا. کوڕەکە وتی: «ئەترسم بزر ببن». فاضل لە وەلامی دا وتی: «بگەرێرەوە مالی خوتان، بە سەر دە دەولەت دا بە قاچاخ هاتوین بو ئیرە بزر نەبوین، ئیستا لە بەینی مالی ئیوە و چەمەکەدا بزر ئەبین؟»

کوبونەوەی بەیانی لە گورەپانی گوندەکەدا بە بەرچاوی کادرو پێشمەرگەکانیانەوە بو ئەوە بو تەبلیغمان بکەن لەبەر ئەوەی یەنک زوری خروقات کردوە: بی ئاگاداری قم چەکی هیناوەتە کوردستان، هەندی ئەندامی ئەوانی بە توهمەی جاسوسی کوشتوە... ئیتر ئەوان التزام بە ریکەوتنەکەوە ناکەن و بە ئەبوی دائەنین و ئەگەر یەنک چەک بهینی ئەوان ئەی گرن. من ئەوسا نەمئەزانی ق م بوچی لەو ریککەوتنە پەشیمان بوتەوە. چەند سالی دوای ئەوە بیستمان: مەسعود هەوال و ناوەروکی ریککەوتنەکەی بە تەلەفون دابو بە موحسین دزەیی لە واشینتون، تا ئەویش بە مەلا مستەفای بلی. موحسین ئەم هەوالە بە خوشییەوە بو بارزانی باس ئەکا. کوڕەکەیان د. نەجمەدین کەریم و، د. شەفیق قەزازیشی لی ئەبی. بارزانی لە باتی ئەوەی رەزامەندی دەربری جنیویکی ناشیرین بە مەسعود ئەدا لە سەر ئەوەی لە گەڵ مامجەلال ریککەوتنی ئیمزا کردوە.

مەلا مستەفا تەمەنی لە حەفتا تی پەری بو. بە هوی نەخوشیی «شیرپەنجەی سی» یەوە لە سەر مردن بو. ئەبو دەرسی حیکمەت و گیانی لیبوردن و بە تەنگەوە هاتنی قازانجی کوردی بە کور و شاگردەکانی دابدایە. بەم هەلویستەی دوای مردنی خوی دوژمنایەتییەکی خویناوی بە میرات بو کوڕەکانی و نەوەکانی و، عەشیرەتەکەی و حیزبەکەی بە جی هیشت، سەدان کوردی بیتاوانی تی دا کوژرا.

*

گفتوگوی تورک و د خالد

شێخ کـوکس یەکێ لە نەوەکـانی شـێخ عـوبەیدوللا لە عـێـراقـەوە هەلات بو بو تورکـیـا. لە شـەمـزینان دانیـشت بو. وەلامی نارد بو کـە نوێنەرانی حکومـەتی تورکی ئەیانەوێ هەندێ لە بەرپرسـەکـانی جولانەوەکە ببینن. کـات و شـوێنی یەکـتر بینین دانرا. نوێنەری تورک لـە کـاتی دیاری کـراوا هاتە گـوندی روبارۆک لە بەری تورکی روباری سەرکەم. د خالد چو بو دیتنی. کابرا لەم دیتنەدا گوت بوی: لە ئەنقەرەوە هاتوە. ئەیەوێ بزانێ سەرکردەکانی ئەم جولانەوە تازەیە کێن. ئامانجەکانیان چیە. هەلویستیان بەرامبەر حکومەتی تورک چونە. پیوەندییان لە گەل حیزب و ریکخراوە کوردییەکانی تورکیا چیە. پیویستییەکانیان چیە و داواکانیان لە حکومەتی تورک چیە؟

کاک خالید وەلامی پرسیارەکانی دا بووە. پیـویستـیـیەکانی جولانەوەکەی، لە سنوری مـەعـقـول و تیگەیشتنی تورکـا، پی وت بو. کـابرا گـوت بوی کـە ئەو دەسـەلاتی بریاردانی نیە بەلام قسەکان ئەگەیەنێتە دەسەلاتدارانی سەرو، لە حەفتەکانی داهاتودا خوی یا یەکیکی تر وەلامەکانی ئەهینیتەوە.

بینینی تورک لە چەند سەرەوە بو ئیمە پیویست بو:

پیشـمەرگەی کـورد و جەندرمەی تورک بو بون بە هاوسنور. هەمو روژێ لە سـەر سنور ئەمان لەمبەر و ئەوان لەوبەر یەکتریان ئەدی.

جولانەوەکە ئەگەر بوی بکرایە لە دوژمنایەتی دەولەتانی دراوسیی کەم بکردایەتەوە، بە تایبەتی هی تورک و، بیلایەنی بکردایە تا رادەیەکی زور بە هیزی ئەکرد

تورک لەو کـاتەدا لە گـەل عـیـراق لە سـەر مـسـەلەی نەوت ناکـوک بو. تورک قەرزاری عـیـراق بو. عـیـراق بو ئەوەی تورک ناچار بکا قـەرزەکـانی بداتەوە، ئەی ویست رویشتنی نەوت بە لولەی ستراتیجی میناي جیهان دا رابگری. ئەوەش زەرەریکی ئابوری گەورەی لە تورک ئەدا.

یەنک و دەدەقـادە دو هاوپەیمانی یەکـتری بون. هەوالی ئەم دیتنەیان بو باس کرا. دەدەقادە زور بە توندی دژی راوەستا و پروپاگاندەیەکی فراوانی دەست پی کردو، هەرەشەی لە یەنک کرد کـە ئەگەر پیوەندی لە گـەل تورک دوبارە بکەنەوە، ئەوان پیـوەندی خویان لە گـەل یەنک «قـوت ئەکـەن» واتە ئەبرن. گـازاندەیان لەم کـارە گـەیاندە لای مـامـجـەلال. سـەرکـردایەتی یەنک بو خـاتری پاریزگـاری پیـوەندی خـوی لە گـەل دەدەقـادە بریاری دا پیـوەندی لە گـەل تورک ببری. کـاتی کـابرای نوێنەری تورک هاتەوە ناوچەکـە بو هینانی وەلامی دانیشتنی یەکەم، بە زمانیکی شیرین «جەواب» درا.

*

پنکەکەمان تا ئەمەت قەرەبالغ ئەبو.

کاک خالید گەڕایەوە لامان. شوێنەکەی بە دڵ بو. ئەویش لەوێ مایەوە.

هێزێکی دولی بالەییان، قادر خەیات فەرماندەیان بو، گەیشتن. گورجوگوڵ و چالاک و ئازا و گوێڕایەڵ بون.

هەندێ لە کادرە سورانییەکانی یەکێتی کە لە سوریاوە بە ناو تورکیادا گەڕا بونەوە، بە دو تاقم گەیشتنە لامان. لەوانە: حەسەن خوشناو، سەید کەریم، د. خدر مەعصوم، سامان گەرمیانی، عادل شوکر، داود محەممەد عەلی، عەبدوللا خوشناو... لە گەڵ خویان دو کادری «الجیش الشعبی لتحریر العراق» یان هێنا بو. تاقمی لەم کادرانە بێ چەک هات بونەوە. لە کاتی پەڕینەوەدا لە روباری سەرکەم لە ئاستی گوندی دەریا سور چەکدارەکانی ق م بوسەیەکیان بو نابونەوە گرت بویانن. برد بویانن بو لای فەرماندەکەیان. گفتوگو و مشتومڕ لە نێوان ئەوان و کابرای ق م دا روی دا بو. کابرای ق م وت بوی: «بوچی ئێوە دوای جەلال کەوتون، جەلال جاشە!». ئەوانیش وت بویان: «مامجەلال جاش نیە. سەرکردایەتی بارزانی ئاشبەتالی کرد. بوچی واز لە کورد ناهێنن؟». کابرای ق م وت بوی: «بە کوێرایی جەلال و ئێوە هەتا مەلا مستەفا مابێ سەروکمانە. دوای ئەو ئیدریس، دوای ئەو مەسعود، دوای ئەو نیهاد... ئەگەر هیچ کەسی لە مالی مەلا مستەفا نەما کەرێک لە مالی بارزانی ئەهێنین، جامانەیەکی سوری لە سەر ئەکەین و ئەیکەین بە سەروکی خومان»

هەر لەو ماوەیەدا زێرەوی عەبدوللا رێوی لە ناوچەی سلێمانییەوە گەیشت. لە «پردی ناوەندە» کەوت بونە کەمینەوە. تێکوشەری بە تەمەن «حەمەسەید باتاسی» و ٣ پێشمەرگە کوژرا بون. ماموستا ئیبراهیم ئەحمەد شیعرێکی بو دانابو، لە دێڕێکی دا بە «ئاشقەروتەکەی خاکی کوردستان» ناوی برد بو. دوا بە دوای ئەویش چەند کادرێکی تری کومەڵە گەیشتن لەوانە: ئەبو شەهاب، دلێری سەید مەجید.

هەمو بەیانییەک شەوەکی کاک خالید هەمو هێزەکەی لە خەو هەڵئەستان و هەندێ قسەی سیاسی بو ئەکردن. زور جار دوپشک بە پێشمەرگەکانیەوە ئەدا بەلام مەترسییان نەبو.

لەم ماوەیەدا عێراق سەرژمێری گشتی کرد. لە گەڵ سەرژمێرەکەدا بە هالیکوپتەر لە زوری گوندەکان دائەبەزین. لە روژی سەرژمێردا چەند هالیکوپتەرێ هاتنە ئاسمانی ناوچەکە. چەند شوێنێکیان ئاگر باران کرد و ئاگریان بەردایە پوش و پاوانی ناوچەکە و لە هەندێ شوێن دابەزین. هەرچەندە پێشمەرگەکان دامەزرا بون و چاویان لە نیشتنەوە و

دابەزین و سواربونەوە و فرینی سەرباز و هالیکوپتەرەکان بو تەماشای هیشت تەقەیان لی بکەن. چونکە ئەوان پیشمەرگە و شوینی بنکەکانیان نەبینی، تەقەی کویرانەیان ئەکرد. کاک خالید بە چاکی زانی هەمو بارەگاکان بگویزرینەوە سەر روباری سەرکەم لە دول و شیوەکانی ئەمبەرو ئەوبەری دا جیگیر بن. چەند فرنیکی نان برژاندمان دروست کرد.

شیخ حەسەنی بەزیدی زوری پیشمەرگە بادینیەکانی کو کرد بوەوە بەرەو کوردستان هینا بونی. لە ناوچەی گویی لە نیوان ئولودەرە - زاخو دا ق م بە پیچەوانەی پەیمان و بەلینەکانی مەسعودەوە کەوتنە راونانیان. ئەیانویست بیانگرن و چەکیان بکەن. خویان گەیاند بوە جیگایەکی قایم بە ناوی «کەلی مەمی». ق م گەماروپان دا بون. لە سوریاوە بە هوی «لیژنەی هاوکاری» وە هەولی دەربازکردنیان دابو. کەلکی نەبو. نامەی بو ئیمە نارد تەگبیریک لە حالیان بکەین. من و حەسەن چوینە تورکیا و بە نهینی خومان گەیاندە ناوچەکە. تراکتورمان بو پەیدا کردن. شەولەناو بە تراکتور هەمومان گویزانەوە بو ناوچەی شەمزینان. حەسەن پیشیان کەوت گەیاندنیە بنکەکانی خومان. پیشمەرگەکان ماوەیەکی دریژ بو بە ئاسودەیی نەنوست بون و نانیان نەخوارد بو، بە تەواوی حەسانەوە.

*

لیرەوە پیوەندی لە گەل بنکەی سوریا بە هوی «پ د ک ت» وە و بە هوی صەلاحەوە دامەزرینرا. نامە و دەنگوباسی کوردستانی عیراق بە ریکوپیکی ئەنیردرا. ریگەی هاتوچو کردن و، ریگەی هینانی چەک دوزرایەوە. لە هەمان کات دا پیوەندی دوستانە لە گەل زور لە دانیشتوانی گوندەکانی ماسیرو، گارە، گلیشم، سونە، دیرکی، مەلاویا، شەپەتا، زەرن، ریبونس، نەهری...لە دیوی تورکیا دروست کرا. ئەوانە بو کرینی ئازوقە و، هەندی جار بو حەواندنەوەی پیشمەرگە و، بو هاتوچو کردن یارمەتی کادر و پیشمەرگەکانی بنک یان ئەدا. چەند کەسی لە خەلکی ئەم ناوچانە زوریان خزمەت کردین و، زورمان پیوە ماندو بون لەوانە: محەممەد عارەب و، حاجی مەجید، لە ماسیرو. عەولا خان و، نوری خان، لە زەرن. صادق، لە شەپەتان. جەمال لە سونی، خورشید لە گەلیشم و، هەندیکیان لە سەر ئیمە لە لایەن ق م و حکومەتی تورکەوە توشی گرتن و تەنگ پی هەلچنین بون.

نەهری شوینیکی زور خوش بو. چەند مالیکی کەمی لی بو. کەلاوەی کوشک و سەرای شیخ عوبەیدوللای شەمزینی سەرکردەی راپەرینی ۱۸۸۰ هەروەها گورستانی باووباپیرانی شیخ هیشتا ما بو. چەند جاری بە نەهری دا تی پەریم. جاریکیان لە ئارامگای سەید طەهای باوکی شیخ عوبەیدوللادا «عەریزە» یەکمان دوزییەوە کابرایەک لە

ریگای شیخەوە دابوی بە «خوا» لی ی ئەپارایەوە چاوەکانی کز بون چاکیان بکاتەوە.

*

هاتنی چەند نەمسایەک

دەزگاکانی راگەیاندنی عیراق هیچ جورە هەوال، دەنگوباس یا لیدوانیکی لە سەر جولانەوەکە بلاو نەکردەوە. ئەبویست بە بیدەنگیی بیخنکینی. وەکو عەرەب پی ی ئەلین: «تعتیم اعلامی» لە سەر بو. روژنامەوانی بیگانەش نەگەیشتنە لامان. جولانەوەکەش ئەوەندە روەنقی پەیدا نەکرد بو روژنامەوان خوی بو بکوتی. بەلام هاوینی ۷۷ دوجار بیگانە لە تورکیاوە گەیشتنە بنکەکانی ئیمە. جاری یەکەم دو خویندکاری گەنجی نەمسایی بون، هەردوکیان لە شەمزینانەوە من لە گەل خوم هینامن بو بنکەکانی برادوست، جاریکی تریش نەمسایەکی تر. ئەمانە کەسیان روژنامەوانی پیشەیی نەبون. هەمویان «هاوی» بون. بەلام هەردوجار دو وتاری وینەداریان لە گوڤارەکانی ئیمەنادا بلاو کردەوە.

هەرچەند هەلم بو برەخسایە نامەیەکم بو د. کمال فوئاد، یان بو عومەر شیخموس ئەنوسی و، ئەمدا بە کەسیکی ئەمین لە ناو یەکی لە شارەکانی تورکیاوە بیخاتە پوستەوە، هەوال و دەنگوباسەکان و، بیروڕای خومم بو ئەنوسین.

*

هینانی وەجبەی یەکەمی چەک

کاتی خوی ئومیدیکی گەورەمان بە سەرانی «پ د ک ت» بو کە یارمەتیمان بدەن بو گویزانەوەی چەک بە ناو تورکیادا. دوایی بومان دەرکەوت کە هەم تواناییان لەو بوارەدا کەمە و، هەم نایانەوی خویان توشی «تەهلوکە» بکەن. د. کمال خوشناو و عومەرمستەفا لە قامیشلی بنکەیەکیان دانا بو بە زوری بو گویزانەوەی چەک بو. بەلام زوری چەکەکان کە ئەگەیشتە تورکیا ئەکەوتنە دەستی نائەمین و ئەفەوتان.

«پ د ک ت» بە پچرپچری وەجبەیەک چەک کە پیک هات بو لە ٦٠ کلاشینکوف گەیاند بویانە گوندی «بەردەرەش» لە نیوان وان - گەوەردا. ئامادە نەبون لەوە زیاتر نزیکی بخەنەوە. مانگی تەمموز ئاگاداریان کردین کە بیگویزینەوە. ناچار خومان کەوتینە هەولی هینانی. ٦ ئیستری باشمان کری. ٦ کەسم لە پیشمەرگە بادینیەکانی شارەزای یار و ولاخ بون هەلبژارد. حەسەن خوشناو و من خومان ئامادە کرد بو هینانی. لە پیشمەرگەی سورانی تەنیا «عەلی ئاغای مارونان» مان لە گەل خومان برد. وامان بە چاک زانی بە ژمارە کەم بین بو ئەوەی بە ئاسانی تیپەرین و بگەریینەوە.

چیای بەرزی «زیرینجو» مان بری بەرەو نەهری و بیسەلاتە و بی شەمسی و باوی... دورۆژ زیاترمان پێ چو تا گەیشتینە بەردەرەش. بارەکانمان بار کرد و بە هەمان ڕێگادا گەڕاینەوە. هەولمان ئەدا کەس نەمان بینی و، لە گوندەکان لامان نەئەدا. لە نەهریەوە کە ئەچوی بو «ریبونس» ئەبو لە پردیکی دیرینەی بەردین بپەڕینەوە ئینجا بە چیای «زیرینجو» دا هەلگەڕێین. بە ٨ سەعات ئینجا گەیشتینە سەر لوتکەی شاخەکەو دوای پشودانیکی کورت شور بوینەوە بو دولی گوستە. داببەزینیشی بە ئەندازەی سەرکەوتنی ناخوش بو. یەکی لە پیشمەرگە بادینیەکان ناوی «یوسفی گەوهەر» بو. ڕیچەلەکی ئەرمەنی بو. لە قەتلوعامی ئەرمەنیەکان دا باوباپیریان موسولمان بوبون. کابرایەکی چوارشانە و بەهیز بو. زور شارەزای بار بو. قەپاسەی یەکی لە ئیسترەکان بن کلکی بری بو. خوینی لی ئەهات. ئیسترەکە هەلی ئەتیزان و بە تولەریەکی شاخی هەزار بە هەزاری زیرینجودا شور ئەبوینەوە. مام یوسف ویستی قەپاسەکەی چاک بکا ئیسترەکە لەقەیەکی لی دا. مام یوسف سست بو. کەوتەوە ری قسەی نەکرد. تومەز لەقەکە بەر گونی کەوت بو. کە گەڕاینەوە شوینەکەی خومان چو بو بو لای د. خدر مەعصوم. گونی ئاوسا بو. ئەبویست ئیزنی بدەین بو چارەسەرکردن بگەڕیتەوە بو سوریا. بە گالتەوە پیم وت: «مام یوسف زور لە میژە ژنت هیناوە و خوا لیت نەسینی چوار کورت هەیە، خویشت گەورە بوی، تازە گونت بوچیە؟!» زور تورە بو ئەیوت: «چون نامەوی ئەگەر گونم نەمینی بمرم باشترە!»

بە سەلامەتی گەیشتینەوە بنکەکانی خومان. هەمومان هەستمان بە شانازی و خوشی ئەکرد. پیشمەرگەکان کە کلاشینکوفە تازەکانیان ئەدی لە ناو کیسەدا وایان ئەزانی یەکی لە مەرجە گرنگەکانی سەرکەوتن تەئمین بوە. ئەوە یەکەمین وەجبەی کلاشینکوفی یەکلاق بو بگاتە کوردستانی عیراق بە هەموی ٦٠ دانە بو.

*

گەڕانەوەی مامجەلال

چەند حەفتەیەک چاوەڕوانی مامجەلال بوین بگەڕیتەوە کوردستان. من هیزیکم لە گەل خوم برد بو لە نزیک سەرچاوەکانی سەرکەم لە بن دالاتپەردا لە سەر چەمەکە لە شوینیک دا بە ناوی «چەمکەبی» دامەزرا بوین. پیخەف و راخەر و چادرمان نەبو. شەو لە ناو سەرما خومان لی نەئەکەوت تا بەیانی بە دیار ئاگرەوە دائەنیشتین. کە روژ هەلئەهات خومان ئەدایە بەری و ئینجا ئەنوستین. هەتاو و تیشکدانەوەی بەفری کویستانەکان روخساری هەمومانی رەش داگەراند بو. رومەت و پیستی ملمان بە زوری سوتا بون.

چەمکەبی ژمارەیەکی زور بی کونساڵی لی بو. هەندیکیان بنەکانیان زور ئەستور بو، زوریمان هەڵکەند و سوتاند. زور روژ بە شاخیکی سەخت دا نزیکەی سەعات و نیوی سەرئەکەوتین بو ئەوەی بچینە گوندی ماسیرو و، هەمان روژ ئەگەراینەوە بو چەمکەبی، گەرانەوەشمان ئەوەندەی پی ئەچو.

مامجەلال گەیشتە روما بو ئەوەی لەویوە بیتە ئەستەمول و بەرەو کوردستان بگەریتەوە، بەلام عەبدولئیلاه النصراوی ریبەری ئەوسای «الحرکه العربیه الاشتراکیه» و، عومەر مستەفا لە شامەوە تەلەفونیان بو کرد بو. پییان وت بو: «لەبەر ئەوەی کاریکی گرنگ و پەلە هاتوتە پیشەوە پیویستە بگەریتەوە شام». مامجەلال گەرا بوەوە شام. من زورم پیناخوش بو. دەرکەوت کار هەر نەبوە. گوایە عەبدولئیلاه ویست بوی مامجەلال لە گەرانەوە ژیوان بکاتەوە، بە بیانوی ئەوەی هەلومەرجی کوردستان خراپە و نابی جاری مامجەلال موجازەفە بکا.

من نامەیەکم بو مامجەلال نوسی. باروودوخی کوردستانم بو رون کرد بوەوە. باسی دوزینەوەی ریگای هاتوچو و، پیویستی گەرانەوەی ئەو و، خراپی ژیانی ئەو هیزەشم بو نوسی بو، کە چاوەروانی ئەو بون. ئاگادارم کرد کە ئەگەر بەو نزیکانە نەگەریتەوە، وا ئیتر ئیمە ناتوانین لەوە زیاتر چاوەری بکەین. کاتی نامەکەی منی پی گەیشت بو، مامجەلال لە گەل هیرو خانی هاوسەری لە بیروت ئەبی، هیروخان چەند روژیکی کەمی مابو منالی ببی. من ئاگاداری ئەمە نەبوم. بەلام مامجەلال دەستبەجی هاوسەرەکەی بە جی هیشت بو گەرابوەوە دیمەشق و لەویوە چوە بوە ئەوروپا و ئاگاداری کردین لە کات و شوینی گەیشتنی. ئیمەش نەجو و حەسەن خوشناوەمان نارد بو ئەستەمول بو پیشوازی. مامجەلال بە پاسپورتی خوالیخوشبو فاضیل تالەبانی لە تەموزی ۹۷۷ دا گەرابوەوە بو کوردستان. پاسپورتەکەی فاضیل ئیرانی بو، خوی لە لەندەن لە نەخوشخانە کەوت بو لە سەر مردن بو، پاسپورتەکەی خوی دا بو بە مامجەلال بو ئەوەی لە تورکیا بە کاری بهینی. ئەو زەمانە پاسپورتی ئیرانی لە تورکیا بەریزەوە رەفتاری لە گەل ئەکرا.

من هەر لە چەمکەبی بوم. نامەی حەسەنم پی گەیشت لە دیاربەکرەوە ئاگاداری کردم لە کاتی گەیشتنیان. لە هەمان کات دا خەلکی گوندی ماسیروش ئاگاداریان کردم کە چەند کەسیک لە بەرپرسەکانی یەکیتی گەیشتونەتە لای ئەوان داوایان لی ئەکەن بیانئبرن بو سوریا. من ئەم هەوالەم بە لاوە زور سەیر بو. تاقمی بەرپرسی یەکیتی بە بی ئاگاداری ئیمە، بە سەر ئیمەدا باز بدەن و، بیانەوی بچن بو سوریا. بو ساغ کردنەوەی ئەم هەواڵە من خوم چوم بو ماسیرو. سەید کەریم و سامان گەرمیانی چەند کەسیکی کەم لە گەل خوم

بردن.

لە گوندەکە هەوالی میوانەکانم پرسی. منیشیان برد بو لای ئەوان. جگە لە فاضیل جەلال «عادل» ی قیادە موقەتە، من کەسیانم نەناسی. بە خیرهاتنم کردن و لیم پرسین: «ئیوە کین؟» زوریان پی ناخوش بو، بە تورەییەوە ئەوانیش لە منیان پرسی: «تو کی ی؟». وتم: «من فلانم بەلام ئیوە کین و بوچی هاتونەتە ئیرە بە بی ئاگاداری ئیمە؟». مەلا بەختیار عەلی دایە وتی: «من مەلا بەختیارم نوینەری کومەلەم، ئەوە کاک رەسول مامەندە نوینەری بزوتنەوەیە، ئەوە کاک عەلی کویە سەربەخویە، ئەوەش فاضیل جەلالە نوینەری ق م». وتم: «بوچی ئەچن بو سوریا و چ کاریکتان لەوی هەیە». وتیان: «ئەچین بو سوریا مامجەلال ئەبینین و، کیشەی ئیوە و قیادە موقەتە چارەسەر ئەکەین». منیش پیم وتن: «ئەگەر ئەتانەوی کیشەی ئیمە و ق م چارەسەر بکەن پیویستە لیرەوە دەس پی بکەن. هەر دولای کیشەکە لەم ناوەداین. ئەگەر ئەشتانەوی مامجەلال ببینن. ئەوە پیویست ناکا بچن بو سوریا چونکە ئەمرو ئەگاتە ئیرە.

ئەم برادەرانە لە قەندیلەوە بە نهینی چوبون بو شنو، لەویشەوە هینا بویانن بو ئیرە. هەمویان پانتولیان لە پی دا بو. لە وەلامەکانی من و جوری رەفتارم دلگیر بون و، باوەریشیان بە قسەکانم نەبو. بە هەر حال رازیم کردن و لە گەل خوم هەمویانم برد بو گارە. لە بن سیبەری چەند داریکی گەورەدا جیگامان راخست. لەو نزیکانە قەرەقولیکی تورک لە سەر جادەکە بو. ئەترساین مامجەلال لە هاتنی دا توشی کیشە بی لە گەلیان. پیشمەرگەکانم لە ناوچەکەدا دامەزران. خوم و، صدیقی کریخا طەهای کانی کوردە «حەمەسور» و خەبەری خودبەدەی بەزیدیم برد و نزیکتر کەوتینەوە لە شوینی گەیشتنی مامجەلال. زوری پی نەچو مامجەلال گەیشت و هەمو سەرکردەکانی «پ د ک ت» بو ریز لی نانی لە گەلی هات بون. هەروەها ۳ کادری «سازمانی ئینقیلابی حیزبی تودەی ئیران لە دەرەوە» بو هاودەردی و هاودەنگی لە گەلی هات بون. ماوەیەکی دریژ مانەوە و، ق م یەکیکیان: بەشیری خوسرەوی، دوای بە دیل گیرانی لە کارساتی هەکاری دا کوشت. حاجی فارسی موختاری گوند بەو بونەیەوە مەریکی بو سەربرین. بە خیرایی نانمان خوارد و بەرەو بنکەکانی خومان کەوتینە ری. رەسول و مەلا بەختیار و عەلی کو و فاضیلیش لە گەل ئیمە گەرانەوە.

من ئەو چەند روژە چەند جاری بە شاخەکەدا ئەمدیو و ئەودیوم کرد بو. بە چیای «نەقیب» دا سەرئەکەوتین. هەورازیکی رک و دورودریژ بو. مامجەلال سواری ولاخ بو، من پیادە بوم، لی ی پرسیم: «وەزعی ولات چونە؟». وتم: «ئیستا ماندوم لەم هەورازەدا

ناتوانم زور قسە بکەم، بەلام هەر ئەوەندەت پێ ئەلێم، ئێمە: ئەوانەی دەرەوە، لە گەڵ ئەم برادەرانەی ئێرە، هەر ناوەکەمان یەکە، ئەگینا لە هەمو شتێک دا جیاوازین. وەزعی شۆرشەکە بە هۆی هێرشی جەیش و تەسلیم بونەوەی زوری پێشمەرگە خراپە، ئەبی خەریکی هەلسانەوەی بین، بە جێ هێشتنیان لەم کاتەدا عەیبە ئەگینا هەر لێرەدا پێشنیارم بو ئەکردی بە کام ڕێگادا هاتوی بە هەمان ڕێگادا بگەڕێیتەوە بو دەرەوە».

مامجەلال قسەکانی پێ ناخوش بو، بە تایبەتی هەموی چەند سەعاتی بو گەیشتبوەوە کوردستان، چاوەڕوانی هەواڵی خوشتری ئەکرد. بەلام زور زو تێگەیشت لەم قسانەدا من ناهەق نەبوم.

ئەندامانی سەرکردایەتی و، کادرەکان و، فەرماندەکانی پێشمەرگە بە دوای یەک دا ئەگەیشتنە برادوست، بە تایبەتی دوای ئەوەی زانییان مامجەلال گەیشتوتەوە کوردستان و، ناوچەکەش تا ڕادەیەکی زور لە چاو سەرانسەری کوردستان دا ئەمینترە و، دورترە لە هێرشەکانی جەیشەوە. کاک خالید و شێخ حسێن و من هەر لەوێ بوین. عەلی عەسکەری، تاهێری عەلی والی، سەعدی گچکە، سەید کاکە، سالار، عومەری حاجی عەبدوللا، ئازاد هەورامی گەیشتن. هەروەها کادر و فەرماندەی کەرتەکانی پێشمەرگەش ئەهاتن. حاجی شێخەی بنزێری، کوێخاکانی مەنگور، ئەحمەدی فەقێ ڕەش، حاجی حاجی براهیم و، زور کەسی تر هاتن.

*

گیروگرفتی سیاسی

پێکهێنانی یەکێتی لە شێوەی ئێمچە بەرەدا کە ڕێکخراوی جیاواز و بیروڕای جیاوازی تێ دا کو ببیتەوە تەجروبەیەکی تازە بو لە کوردستان دا، ئەو بیروبوچونانەش کە بە ئاشکرا بلاوی ئەکردەوە ئەویش شتێکی تازە بو. ئەم ڕێکخراوە تازەیە گیروگرفتی سیاسی سەخت و دژواری هەبو:

- لە ئاستی کوردستان دا

یەکێتی لە ناوخوی دا بالەکانی ناتەبا بون و، لە هەندی بیروبوچونی بنەرەتی دا یەکیان نەئەگرتەوە: هەلویست لە چینە کومەلایەتییەکان، لە ڕوخاندنی ڕژێمی عیراق، لە جوری کوکردنەوە و ڕێکخستنی پێشمەرگە... ناکوکی لە ناودا دروست ئەکردن.

یەکێتی چەندی هەولی دا لە گەڵ ق م تەبایی دروست بکا سەرکەوتو نەبو. دوژمنایەتی لە گەڵ ق م تا ئەهات قولتر ئەبو.

- لە ئاستی عیراق دا

حشع هاوبەشی حکومەت و وەزارەت و جەبهە بو لە گەل حیزبی بەعس. ئەگەرچی درا بە دوای ئاشبەتال حشع هەولی دا ئەو بوشاییە سیاسی و ریکخراوەییە پر بکاتەوە کە هەرەسی پارتی و شورشەکە دروستیان کرد بو، بەلام نەک هەر هیچی پی نەکرا بەلکو بەعسیشی وا لی کرد بیانخاتە ژیر گوشارەوە. حشع بو ئەوەی لە وەزارەت و جەبهەدا بمینیتەوە سەری بو گوشاری بەعسی دانەواند، لە بەیانیکی کومیتەی ناوەندی دا ئیشارەتی بو دەس پی کردنەوەی خەباتی سیاسی و چەکداری یەکیتی کرد بو بە وەی کە دیسان لە سەرەوی ئیشتمانەکەیان دا پەنجەی ئیستیعمار کەوتوتەوە هاندانی گومانلیکراوەکان بو ئەوەی ئاژاوە و پشیوی دروست بکەن.

- لە ئاستی ناوچەیی دا

یەکیتی ئالاهەلگری پشتیوانی بو لە کوردایەتی لە سەرانسەری کوردستان دا.

ئیران بە گویرەی ریککەوتنی جەزائیر هاوکاری لە گەل عیراق ئەکرد. بە توندی دوژمنایەتی یەکیتی ئەکرد. دیموکرات حیزبیکی لاواز بو، سەرکردە و کادرەکانی لە دەرەوەی ئیران بون، تەجروبەیەکی تالیان لە گەل سەرکردایەتی بارزانی هەبو، لە گەل حکومەتی بەعس پەیوەندی دوستانەیان دامەزراند بو، لە بەر ئەوە هاوکاری یەکیتی یان نەئەکرد.

تورکیا لە سەرەتاوە دژی جولانەوەی نەتەوەیی کورد وەستا بو. بە توندی دوژمنایەتی یەکیتی ئەکرد. لە ناو حیزب و ریکخراوەکانی کوردستانی تورکیادا تەنیا پ د ک ت هاوکاری یەکیتی ئەکرد. ئەویش تازە خوی ریک خست بووەوە، لە ناوچە سنورییەکان دا لاواز بو، سەرکردایەتییەکەیشی نەیان ئەویست بە هوی کوردستانی عیراقەوە توشی تەنگوچەلەمە بن.

- لە ئاستی جیهانیی دا

یەکیتی دوژمنایەتی خوی لە گەل ئیمپریالیزمی جیهانیی بە تایبەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکی نەئەشاردەوە. هیچ دوستیکیشی لە ناو ولاتانی بلوکی روژهەلات دا پەیدا نەکرد بو. یەکیتی لە دنیادا هیچ دەولەتیکی دوستی نەبو.

بەمجورە یەکیتی لە هەمو لایەکەوە بە دوژمن گەمارو درا بو. تەنیا هیزی کە ئەبو پشتی پی ببەستی، هیزی کومەلانی خەلک بو، کە لە راستی دا هیزیکی گەورە و بەخشندە و لە بن نەهاتو بو.

*

گیروگرفتی لوجستیکی

ئەو چەند مانگەی لە دولی گوستە بوین لە کناری روبارەکەدا جیگامان لە بن دار و لە ناو کونەبەردا بو خومان چاک کرد بو. وەکو ئەلین: ئەرزمان رائەخست و ئاسمانمان ئەدا بە خومان دا. حەسەن خوشناو، د. خدر و، من پیکەوە دەلاقەیەکی ئاودرمان چاک کرد بو لە نزیک مامجەلال لەوی ئەنوستین. ئاگردانیکیشمان تی دا دروست کرد بو، جاروبار چامان لە سەر لی ئەنا، یا پەتاتەمان لە ناو ژیلەمۆکەی دا ئەبرشان. کانیەکی سازگاری لە لاوە بو. چەند سورەچناریکی پیر و گەورە، بەلام کلوز سیبەریکی خەستی کەریان لە سەر کرد بوین. لە سەروی ئیمەشەوە سالار و عومەر و، هەندیکی تریش لە پیشمەرگەکان بە چوار دەوری سەرچاوەی کانیەکەدا جیگایان چاک کرد بو. تا حاجی شیخەی بنزیری گەیشت ئیمە ئیشکمان لە مامجەلال ئەگرت.

لەو ماوەیەدا گیروگرفتی لوجستیکی گەورەمان هەبو.

– هیچ خانو و نوایەکمان نەبو تی یا بحەوینەوە. چادرمان نەبو. ژمارەیەکی زور کەم رایەخ و پیخەف مان هەبو. من لە پیش دا لە سەر لم و دوایەتر لە سەر جلە ئیستریک ئەنوستم. هەر حەیوانیکمان سەربریایە پیستەکەیمان بو نوستن بە کار ئەهینا.

– خواردنمان زور خراپ بو. زوری ژەمەکان نان و چا بو. زور بە زەحمەت و زور بە گران ئازوقەمان پی ئەگەیشت. ق م دیوی عیراقی لی بەست بوین هەر ئازوقەیەک بو ئیمە بهاتایە دەستیان بە سەردا ئەگرت و، ئەوەی کەلوپەل و خواردنی بو ئیمە بکریایە ئەیانگرت و، سزای قورسیان ئەدا. چەند کەسیکیان لە روبار هەلکیشا بو لە سەر ئەوەی ئاردیان بو ئیمە کری بو.

ئازوقەیان لە تورکیا بو ئەکرین، گران ئەکەوت لە سەرمان.

– چەکمان کەم بو. بەعس چەکی چنی بوەوە. بە دەگمەن چەک بە کرین پەیدا ئەبو. هیشتا نەگەیشتبوینە ئەو رادەیەی بە شەر بیگرین. ق م ریگەی سوریا – تورکیایان لی گرت بوین.

چەکەکانمان سوک بو، بە زوری کلاشینکوف و برنەو بو، ژمارەیەکی کەم ئاربیجی و رشاشی سوک. چەکی قورس و ناوەنجی مان نەبو. چەکی دژی ئاسمانیمان نەبو. ۱۰ دوشکامان هینا بوە ناو تورکیا دوای لیدانی کاروانەکەی حەسەن خوشناو دەس ق م کەوت. لە ناو ئەوانەش دا کە لە بنکەکانی براددوست بون پیشمەرگەی بی چەکمان زور بو. بە هیوای گەیشتنی چەک بون.

– هیچ هویەکی پەیوەندی مان نەبو. دەزگای بیتەلمان نەبو. عومەر شیخموس چەند «ووکی توکی» یەکی بو نارد بوین لە بەر بی کەلکی کەس بەکاری نەئەهینا. تەنیا

هۆی پەیوەندیمان نامەنووسین بوو.

- هیچ هۆیەکی راگەیاندنمان نەبوو. چاپخانەمان نەبوو رۆژنامە و بڵاوکراوەی پێ چاپ بکەین. تەنانەت تایپرایتەر و رۆنیۆمان نەبوو. بڵاوکراوەکانی دەرەوەش: «الشرارە» و «ڕێبازی نوێ» بە ڕێکوپێکی نەدەگەیشتن. دوای گەڕانەوەی مامجەلال لە دەرچوون وەستان. ژمارە کۆنەکانیش بە زەحمەت ئەگەیشتن.

«دەزگایەکی رادیۆ» مان پێ گەیشت بوو. سەید موورسەل زۆر بە وریایی هێنابۆوە بۆ کوردستان. بەڵام بە هۆی نەبوونی پێویستییەکانی نەمانئەتوانی بیخەینە کار.

- لە مانەش هەمووی خراپتر پارەمان نەبوو بۆ دابینکردنی مووچە و ئازووقە و پێویستییەکانی پێشمەرگە، وەکوو جلوبەرگ، پێڵاو، خەرجیی گیرفان. زۆری پێشمەرگەکان کەسوکاریان پارەتییان ئەدان.

*

لە ئەفسانەی کۆنی کوردی دا ئەیان گێرایەوە: قارەمانی سەرگوزشتە بۆ ئەوەی بە «مورادی دڵ» بگا ئەبوو «حەوت کێو ببڕی و، حەوت جووت پێڵاو بدڕی و، سەری حەوت دێو ببڕی». پێشمەرگایەتی لەم سەردەمەدا زەحمەتتر بوو لە سەفەری ئەم کابرایە. سەرباری ئەوەش ئەمان کەسوکاریان ئەکەوتنە بەر دەستدرێژیی دڕندانەی داوودەزگاکانی بەعس. لە گەڵ هەموو ئەوانەش دا، بە دەگمەن هەبوو، لەم ژیانە پەشیمانی و لە دوژمن ترس دەرببڕی. هەبوونی «موتیڤ» یکی راستەقینە و ڕەوا مرۆڤی ئاسایی ئەکا بە مرۆڤێکی نائاسایی خاوەن باوەڕێکی پتەو و، وورەیەکی بەرز و، ئازایەتیەکی شێتانەی وەها، کە دەس لە هەموو خۆشییەکی ژیان هەڵبگری و، بەرگەی هەموو ناخۆشییەک بگری. هەر ئەم «موتیڤ» ە پیرۆزە بوو: «باوەڕ بە ڕەوایی مەسەلەی کورد»، وای لە پێشمەرگەکانی شاخ و، تێکۆشەرانی شار و، گیراوەکانی زیندان ئەکرد لە مردن نەترسن و گوێ نەدەنە ژیان، وەکوو جەواهیری وتویەتی: «یهب الحیاة کأنه لایفهم».

*

یەکەمین کۆبوونەوەی

کۆمیتەی سەرکردایەتی یەکێتیی نیشتمانیی کوردستان

بە گەیشتنی مامجەلال ڕێوشوێنی یەکەمین کۆبوونەوەی سەرکردایەتی یەنک لە سەر ئەرزی کوردستانی عێراق دانرا. ئەم کۆبوونەوەیە گرنگییەکی تایبەتی هەبوو. چونکە تا ئەو کاتە یەنک سەرۆک یا سکرتێر و مەکتەبی سیاسی و کۆمیتەیەکی سەرکردایەتی دیاری کراوی نەبوو.

«دەستەی دامەزرینەر» لە دەرەوەی ولات بو، سەرانی کومەلە و بزوتنەوە نەیان توانی بو لە سەر دیاریکردنی ئەندامەکانی «سەرکردایەتی ولات» و ژمارە و دابەشکردنی ئەرک و فرمانەکانیان ریک بکەون. بو ئەوەی ناکوکییەکە زل نەبی، وەکو چارەسەریکی کاتیی و مامناوەنجی تا گەرانەوەی مامجەلال، لە سەر ئەوە پیک هات بون: «سەرکردایەتی دوانە» بو ناوچەکان دروست بکەن. لە هەر ناوچەیەک دا دو کەس: یەکیک لە کومەلە و یەکیک لە بزوتنەوە دابنرین، دەسەلاتی هەردوکیان وەکو یەک بی و، پیکەوە کاروباری پیشمەرگەیی و سیاسی و ریکخراوەیی ناوچەکە سەرکردایەتی بکەن. بەم پی یە: ئارام – رەسول مامەند بو کاروباری سیاسی، سالار – عەلی عەسکەری، تالیب روستەم – خالید سەعید، عومەر عەبدوللا – تایەر عەلی والی بو کاروباری پیشمەرگایەتی ناوچەکان دانرا بون. «سەرکردایەتی دوانە» لە کاری سیاسی و پیشمەرگەیی دا، پیچەوانەی «یەکیتی ریست و بریاردان» و «یەکیتی کار و جیبەجی کردن» بو، ناکوکی و رقەبەری دروست ئەکرد و، کارەکانی دوا ئەخست و، لە گەل بەریوەبردنی باشی کاروباری شورش دا نەئەگونجا .

هەر ۳ ریکخستن وا ریک کەوتن مامجەلال براگەورەی هەموان و، سکرتیری گشتی یەنک بی و، هەر ۳ لا بە قەدەر یەک نوینەریان لە سەرکردایەتی یەنک دا هەبی.

ناکوکی قول و زور لە نیوان سەرانی کومەلە و بزوتنەوەدا هەبو.

سەرانی کومەلە گەنجی خوینگەرم و توندرەو بون، خویان بە نوینەری بیری پرولیتاریا و بزوتنەوەیان بە نوینەری بیری بورجوازی ئەزانی. لە کتیبە مارکسیەکان دا خویند بویانەوە، کە شورش بە سەرکردایەتی بورجوازی سەر ناکەوی لە بەر ئەوە ئەبی پرولیتاریا سەرکردایەتی بکا. نەیان ئەشاردەوە کە ئەبی سەرکردایەتی شورشەکە بە دەس ئەوانەوە بی.

کومەلە، وەکو ریکخراویکی سیاسی هیشتا لە ناو خەلک دا خوی ئاشکرا نەکرد بو. بەشیکی سەرکردەکانی لە زیندان دا بون. ئەوانەش کە کومیتەی هەریمەکانیان دروست کرد بو لە ژیانی سیاسی دا کەم تەجروبە و لە ژیانی پیشمەرگایەتی دا بی تەجروبە بون. گەنجی نەناسراو بون و هەمویان ناوی خویانیان گوری بو. هەر یەکەیان مەفرەزەیەکی کەمی لە گەل بو زوریان بی چەک بون.

بزوتنەوە، تازە دامەزرا بو، بەلام سەرکردەکانی هەمو کەسایەتی ناسراو بون. هەر یەکەیان رابردویەکی دریژی لە کاری سیاسی و لە ژیانی پیشمەرگایەتی دا هەبو. خەلکی زوریان لە شار و لادی ئەناسی. سەرانی ئیلەکان و کویخای گوندەکان ریزیان لی ئەگرتن و

به قسه‌یان ئه‌کردن.

پیش ئه‌وه‌ی نوینه‌ره‌کانی کومه‌له له سه‌رکردایه‌تی یه‌کیتی دا دیاری بکرین. سه‌رانی کومه‌له، ئه‌وانه‌ی له برادوست بون: سالار، مه‌لا به‌ختیار، ئازاد هه‌ورامی، عومه‌ری حاجی عه‌بدوللا کوبونه‌وه‌یه‌کیان کرد. ئارام نه‌هات بو کوبونه‌وه‌کان. منیشیان بانگ کرد بو کوبونه‌وه‌که. هه‌مویان داوایان لی کردم منیش یه‌کی بم له نوینه‌ره‌کانی کومه‌له. من خوم پیم خوش نه‌بو. زوریش به‌هانه‌م هینایه‌وه بو ئه‌وه‌ی واز له من بهینن و، به راشکاوی وتم:

«ئه‌و چه‌ند ساله من دور بوم له کاری کومه‌له. ئیوه ماندو بون و فیداکاریتان کردوه. نامه‌وی من ببمه سه‌ر حازری. چی به من بکری بو پشتیوانیتان دریغی ناکه‌م، به‌لام ئه‌مه‌وی له ده‌ره‌وه‌ی کومه‌له بم. من ئه‌ندامی «ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ر» م، خوم به روتینی ئه‌ندامی سه‌رکردایه‌تی یه‌کیتیم وه‌کو هه‌ڤاله‌کانی تر. چاکتر وایه ئه‌و جیگایه‌ی بو منی ته‌رخان ئه‌که‌ن بیده‌ن به براده‌ریکی تر. سه‌رباری ئه‌مانه‌ش لیتان ناشارمه‌وه: من باوه‌رم به کومونیزم نیه».

راستییه‌که‌شی ئه‌وه بو: توشی «خیبه امل» بو بوم لی یان، ئه‌مویست بی ئه‌وه‌ی دلیان بشکینم، تیکه‌لاوی کاری ناو کومه‌له نه‌بم، جگه له‌وه‌ش که‌سانی وه‌کو کاک خالید و عه‌لی عه‌سکه‌ری رئیان وابو به هه‌مومان ریکخستنیکی تازه به گویره‌ی پیویستییه‌کانی شورشه‌که دابمه‌زرینین، جیگه‌ی بزوتنه‌وه و کومه‌له و خه‌تی گشتی بگریته‌وه.

قسه‌کانی من هیچ سودیکی نه‌بو. سور بون له سه‌ر ئه‌وه‌ی بو راستکردنه‌وه‌ی نابه‌رامبه‌ری له گه‌ل بزوتنه‌وه من یه‌کی بم له نوینه‌ره‌کانی کومه‌له له سه‌رکردایه‌تی یه‌کیتی دا. مامجه‌لالیش هه‌مان رئی هه‌بو. لای وابو که پیویسته من له ناو کومه‌له‌دا بمینمه‌وه، بو ئه‌وه‌ی به باری باشه‌دا کاریان تی بکه‌م. زور به نابه‌دلی وتم: باشه.

نوینه‌ره‌کانی کومه‌له به‌مجوره دانران: شاسوار جه‌لال «ئارام»، نه‌جمه‌دین عه‌زیز «سالار»، حیکمه‌ت محه‌مه‌د که‌ریم «مه‌لا به‌ختیار»، ئازاد هه‌ورامی «عادل»، عومه‌ری حاجی عه‌بدوللا «ره‌نجده‌ر» و، من.

نوینه‌ره‌کانی بزوتنه‌وه: عه‌لی عه‌سکه‌ری، ره‌سول مامه‌ند، خالید سه‌عید، تایه‌ری عه‌لی والی، سه‌عدی عه‌زیز. کاک عومه‌ر مسته‌فا له ده‌ره‌وه‌ی کوردستان بو، به‌لام ئه‌ویش له ریزی نوینه‌ره‌کانی بزوتنه‌وه‌دا دانرا.

نوینه‌ره‌کانی خه‌تی گشتی: شیخ حسین یه‌زیدی و، هه‌مو ئه‌ندامانی «ده‌سته‌ی دامه‌زرینه‌ر» که له ده‌ره‌وه بون.

کاک ئارام نه‌هات بو برادوست و به‌شداری کوبونه‌وه‌کانیش نه‌بو. چه‌ند که‌سی،

یەکی لەوانە کادریکی کومەلە دوایی دەرکەوت سەر بە ڕژیم بو، بە نامە و بە قسە لە کاک ئارامیان گەیاند بو؛ کەوا مامجەلال ڕیزی ئەندامەکانی کومەلە ناگری و، ئەگەر ئەویش بچی ڕیزی ئەویش ناگری.

مەکتەبی سیاسی پیک هینرا لە سکرتیری گشتی و ٤ ئەندام. دوان لە ئەندامەکانی: عەلی عەسکەری و ڕەسول مامەند نوینەری بزوتنەوە بون و، دوانەکەی تریش: ئارام و سالار نوینەری کومەلە بون. نوینەری خەتی گشتی یا دەستەی دامەزرینەری تی دا نەبو چونکە، جگە لە شیخ حسین و من، کەسیان هیشتا نەگەڕابونەوە بو ولات.

لەم کوبونەوەیەدا بە وردی هەلومەرجی کوردستان و عیراق و، ڕیوشوینەکانی پەرەپیدانی خەباتی سیاسی، چەکدار، ڕیکخراوەیی و ڕاگەیاندن، باس کرا.

*

ڕیکخستنەوەی پیشمەرگە

کوردستان دابەش کرا بە ٨ هەریمی پیشمەرگایەتی و فەرماندەی هەریمەکان و جیگرەکانیان دیاری کران بەمجورە:

حسین بابەشیخ، فەرماندەی هەریمی بادینان

تایەری عەلی والی (ب)، فەرماندەی هەریمی پینجوین و هەورامان

سەید کاکە (ب)، فەرماندەی هەریمی دەشتی هەولیر

سەعدی عەزیز (ب)، فەرماندەی هەریمی خوشناوەتی

ئەنوەری مەجید سولتان (ک)، فەرماندەی هەریمی دەشتی کەرکوک

عومەری حاجی عەبدوللا (ک)، فەرماندەی هەریمی قەرەداغ

تالیب ڕوستەم (ک)، فەرماندەی هەریمی پشدەر

من (ک)، فەرماندەی هەریمی شارباژیر.

کاک تایەر لە کوبونەوەکەدا وتی: «هیچ کاریکتان بو کاک خالید دیاری نەکرد».
کاک خالید خوی هەلی دایە وتی: «ئیوە لە ناو خوتان دا شەر مەکەن من هیچ مەسئولیەتیکم ناوی. گەروک ئەبم». لەمەش مەبەستی سەعدی گچکە و سەیدکاکە بو لە سەر هەولیر ناکوک بون.

تەجروبەی یەک سالی ڕابردوی نابەرامبەریی هیزەکانی هەردولا و شەر و پیکادانەکانی سەرانسەری کوردستان هەندی دەرس و پەندی دابو بە پیشمەرگە. لە هەندی ناوچە پیشمەرگە بارەگای گەورە و ئاشکرایان دانا بو. لە بەرامبەر هیرشەکانی جەیش دا نەیان توانی بو بیپاریزن. شەری ڕوبەرو توشی زیانی ئەکردن. ئەبو نەهیلن دوژمن زەمان

و زەمینی تێکهەڵچوونەکانیان بە سەردا بسەپێنی، چونکە لە هەر جێیەکدا دوژمن گات و شوێنی شەڕی بە سەر پێشمەرگەدا ئەسەپان، هەمیشە ئەوان سەرنەکەوتن و، ئەمان تووشی کشانەوە یا شکان ئەبوون.

پچووکترین یەکەی ڕێکخراوی پێشمەرگە مەفرەزە بوو. مەفرەزە ئەبوو پێک بێ لە ٥ تا ١٠ پێشمەرگە. هەر ٣ تا ٥ مەفرەزە ئەبوو یەک کەرت پێک بهێنن و، هەر چەند کەرتێکیش هەرێمیان پێک ئەهێنا. لە هەرجێیەک فەرماندەی هەرێم ئەندامی بزووتنەوە بوایە ئەبوو یاریدەدەرەکەی ئەندامی کۆمەڵە بێ، هەروەها بە پێچەوانەوە.

مەفرەزە ئەبوو فەرمان لە کەرت و کەرت لە هەرێم و هەرێم لە مەع و فەرماندەی گشتییەوە وەربگری. بە هۆی نەبوونی دەزگای بێتەڵ و دژواریی هاتوچووی تەتەرەوە، هەرێمەکان، بگرە مەفرەزەکانیش جۆری لە سەربەخۆیی پێشمەرگەیی و سیاسی و ڕێکخراوەیی و دارایی و ئازادی تەواوی کار کردنیان هەبوو.

ئەبوو پێشمەرگە گەڕۆک بێ. بە ڕۆژ خۆی دەرنەخات و لە شاخ خۆی حەشار بدات، بە شەو بچێتە ناو ئاوایی و پێویستییەکانی ڕۆژی دابین بکات و، لە پێش ڕووناک بوونەوەی دنیادا ئاوایی بە جێ بهێڵێ و ڕوو لە شوێنێکی نهێنی بکات. ئەبوو لە هیچ جێگایەک بۆ ماوەی درێژ نەمێنێتەوە. ئەبوو پێشمەرگە لەو گەنجانەی تەندروست و ناسراو و بە ورە بوون هەڵ بژێردرێن. باشتر وایە سەڵت بن. لە بەر ئەوەی بنکەیان نەبوو بۆی بچن، ئەبوو پێویستییەکانیان بە کۆڵی خۆیانەوە بێ. جگە لە تفەنگەکەی، ئەبوو چەندی بتوانی مەخزەن و فیشەک و نارنجۆک و، هەندێ جار دووربین و نەزە و دەمانچە و کتێبیشی هەڵ ئەگرت. سەرەڕای ئەمانە بە زۆری کوڵە پشت و کوپ و کەوچک و مەتارە و ئاڵقی تەراشی خۆیان پێ بوو. خواردنەوەی مەشروبات بە توندی قەدەغە بوو. ئەبوو خاوەنی خوورەوشتی بەرز و لە گەڵ خەڵک ڕووخۆش و زمان شیرین بێ.

*

ڕێکخستنەوەی کاروباری ڕێکخراوەیی

بنک ڕێکخستنێکی فراوان و یەکگرتوی نەبوو. پێک هات بوو لە چەند ڕێکخستن و خەتی جیاواز. هەم بزووتنەوە و هەم کۆمەڵە ئایدیولوجی تایبەتی، سەرکردایەتی جیاواز و ڕێکخستنی سەربەخۆی خۆیان هەبوو.

کۆمەڵە لە ساڵی ١٩٧٠ەوە دامەزرا بوو بە نهێنی ڕێکخستنی دروست کرد بوو. بەڵام گیرانی شەهاب و هاوڕێکانی و چەندین کەس لە ئەندامەکانی کۆمەڵە و خۆشاردنەوەی بەشێکی تریان تەگەرەی لە پەرەسەندنی دا بوو. کۆمیتەی هەرێمەکان کە دوای ڕێکخستنی

کومەلە لە شەهید ئارام، سالار، مەلا بەختیار و، شەهید ئازاد پێک هات بو، جگە لەوەی هەمویان لە داوودەزگا ئەمنیەکانی ڕژێم ڕاکردو بون، هەموشیان گەنجی کەم تەجروبە و نەناسراو بون. کە خەباتی چەکداریش دەستی پێ کرد بوە وە هەمویان بە دوی یەکتری دا هات بونە ڕیزی پێشمەرگایەتیەوە. لە ناو شارەکان دا ژمارەیەکی کەم کەسانی شارەزای وەکو جەمال طاهیر، شازاد صائیب، حەمە چاوشین مابون بو کاری ژێرزەمینی.

بزوتنەوە ڕیکخراویکی تازە دامەزراو بو لەو کادرانەی پ د ک کە لە ئێرانەوە گەرا بونەوە. لە بەر ئەوەی زوریان دور خرا بونەوە بو خواروی عیراق و، لە ژێر چاودێری دەزگا ئەمنیەکان دا بون، نەیان توانی بو ڕیکخستنی فراوان دروست بکەن. عەلی عەسکەری و، عومەر مستەفا، ڕەسول مامەند، طاهیر عەلی والی هات بونە ڕیزی پێشمەرگایەتیەوە و، چەند کەسێکی وەکو صالح یوسفی، عەلی هەژار، کاردو گەلالی لە ناو شارەکان دا بو خەباتی ژێرزەمینی لە بەغدا بون.

خەتی گشتی لە ناو ولات دا هێشتا ڕیکخستنی نەبو. بزوتنەوە و کومەلە هەریەکەیان بو خوی خەلکی ڕیکخست بو. د. خالیدیش کە سەرەتا سەر بە هیچ لایەکیان نەبو، سەرکردەکانی بزوتنەوە وەکو مەرجی پێشەکی داوایان لی کرد بو کە ئەویش ببیتە ئەندامی سەرکردایەتی ئەوان، بو ئەوەی لە گەلی بچنە شاخ و بەشداری بکەن لە هەلگیرساندنەوەی شورش دا.

دەستەی دامەزرینەر پەیرەویکی ناوخوی بو ینک نوسی بو. هەمان پەیرەو کرایە پەیرەوی کارکردنی ڕیکخراوەیی هەمو ینک. لیژنەی لقەکان و ناوچەکان ئەبو لە ۳ ئەندام پێک بی: ۱ ئەندامی کومەلە، ۱ ئەندامی بزوتنەوە و ، ۱ ئەندامی خەتی گشتی. ئەمانە خەلکیان لە پێش دا بو ینک ڕائەکیشا و پاش ئاشنایەتی ئینجا بو یەکی لەو ۳ ڕیکخراوە. سەرکردایەتی بزوتنەوە سور بو لە سەر ئەوەی کە ڕیکخستنی شارەکانیش تیکەلاو بکرین و، کومیتەی هاوبەشیان لی پێک بهێنری. کومەلە بەمە ڕازی نەبو.

ناوی بەرپرسی لقەکانی سلێمانی، هەلیر، کەرکوک، بادینان و ئەندامەکانی دیاری کران. بو پرکردنەوەی شوینە بوشەکان زور جار خەلکی وا ئەهێنرانە پێشەوە شایستەی ئەو شوینە نەبون. ڕەخنە و گازاندەی لە ناو ئەندامەکانی ینک دا ئەخولقاند.

کوبونەوەکان کە لە ۸/۳۱ دا دەستی پێ کرد بو لە ۱۹۷۷/۹/۱۲ دا کوتایی هات.

مامجەلال «بلاغی ختامی» کوبونەکانی بە عەرەبی نوسی. لە برادوست هیچ هویەکی چاپکردنمان لە لا نەبو، لە بەر ئەوە ناردمان بو سوریا. لەوی چاپیان کرد و لە

«الشراره» ش دا بلاویان کردەوە. بەلام ئەندامەکانی دەستەی دامەزرێنەر کە لە سوریا بون، هەندی لەناوەکانی کە لە مەسودەی بەلاغەکەدا نوسرا بو، لەوانە ناوی ئەندامی مەکتەبی سیاسییان، کوژاند بوەوە.

*

ئەوانەی لە نزیک مامجەلال بوین بە تایبەتی ئەوانەی لە سوریاوە هات بوینەوە لە گەل بەرپرس و پیشمەرگەکانی کومەلە ئاسایشی مامجەلال و بارەگەکەمان گرت بوە ئەستو. لە سەر پیشنیاری من، کوریکمان کرد بە لیپرسراوی بارەگەکەمان، بو دابەشکردنی ئەرکەکانی روژ و شەوی خەفارەت و حەراسەت و هەندی جار کەمین، ناوی عەبدوللا بو.

عەبدوللا ئەبوت من مولازمی قوات خاصەم و هاوریکانی ئینکاریان ئەکرد کە ئەسلەن مولازم بو بی. تورە و کەم چیکەلانە بو. لە یەک سەعات دا چەند جاری تورە ئەبو خاو ئەبوەوە پی ئەکەنی لە پر ناوچەوانی ئەدا بە یەکاو تورە ئەبوەوە. روژیکیان لە ناو خومان دا وتمان: بو حالەتی نەفسی روژانەی عەبدوللا نەخەینە بەر لیکولینەوەی زانستی؟ لە سەر کاغەزیک جدولی خەتی بەیانی مان دروست کرد.

– لایەکیان ٢٤ سەعاتەکەی روژمان سەعات بە سەعات نوسی بو،

– لاکەی تری حالەتی نەفسی عەبدوللامان تی دا رون کرد بوەوە. لە ناوەراستی خەتەکەدا ئاسایی و، بەرەوژوری زور خوشحال، خوشحال، کەم خوشحال و، بەرەو خواری زور تورە و، تورە، کەم تورە... لە ناو هەمو ئەو خانانەدا وردە حالەتی وەکو: پیکەنین، زەردەخەنە... مان دیاری کرد بو. چەند روژی د. خدر، حەسەن خوشناو، سەید کەریم و، من دەقیقە بە دەقیقە چاودیریمان ئەکرد و، لە سەر جدوەلەکە تومارمان ئەکرد. کیرفەکان بەرزبونەوە و دابەزینیکی سەیریان تی دا بو. بە گویرەی خواروخیچی کیرفەکان ناچار ئەبوین روژانە بە جوری دابەشکردنی موفرەداتی جدوەلەکەدا بچینەوە.

ئەو چەند روژەی ئەم لیکولینەوەیەمان ئەکرد لای کەس باسمان نەئەکرد لە بەر ئەوە بە سەلامەتی تەواو ئەبو. حەسەن خوشناو قسەی لە لا رانەئەوەستا. روژیکیان کاک عەلی بە میوانیمان هات بو. حەسەن سەرگروشتەکەی بو گیرابوەوە. کاک عەلیش حەزی بە سوعبەت و گالتەو فشقیات ئەکرد. عەبدوللای بانگ کرد و، پی ی وت: «ئەوانەی کومەلە پیت رائەبویرن و بو گالتە تویان کردوە بە لیپرسراوی خویان». عەبدوللا جنیویکی سەرەوانە هەمو ئەوانەی پی ی رائەبویرن و کەوتە «تحدی» کەس ناتوانی بەو رابویری. کاک عەلی جدولەکانی پیشان دا. عەبدوللا لە پیستی خوی دەرچو. هەرچی بە دەمی دا هات وتی. ئیمە وەکو ریک کەوت بوین لە ناو خومان دا کەسمان گویمان نەدایە قسەکانی

و توره نەبوین. لە گوی پی نەدانەکەی ئیمە زیاتر توره بو. کاک عەلی ئەمەی بو خوشکردنی بەزمەکە کرد بەلام بە پیچەوانە شکایەوە، عەبدوللا وازی هینا و، ئیمەش کارەکەمان لی تیکچو. پاش چەند حەفتەیەک عەبدوللا بە یەکجاری بیزار بو لە پیشمەرگایەتی. گەرایەوە سوریا و لە ویوە چو بۆ ئەوروپا.

*

قم لە ناو تورکیا لە چەندین شوین بنکەی دانا بو. چەکدارەکانی بە دریژایی ناوچەکانی سنور هاتوچویان ئەکرد. ئیلە کوردەکان، بە تایبەتی زوری هوزەکانی ئیلی گەورەی ئەرتوشی و، گویی هاوکاریان ئەکردن. پ د ک (تورکیە کوردستان دیموقرات پارتیسی) کە نیمچە نهینی بو وە لە ناو پیاوە دەسرویشتوەکانی کوردستانی تورکیادا نفوزی هەبو زور بە توندی دوژمنایەتی ینک ی ئەکرد. بە تورکی لە سەریان ئەنوسی و بلاویان ئەکردەوە. لە نوسینەکانیان دا بە ینک یان ئەگوت: «چاشی ٧٦». لە هەمان کات دا حیزبیکی سیاسی ئاشکرای ماوی کە روژنامەی «ئایدنلک»ی دەر ئەکرد دوستەکانی ینک و، شیوەی هاتوچو و، ریگەکانی لە روژنامەکەی دا ئاشکرا ئەکرد. هەوالەکانی بە ناراستەوخو ئەگەیاندەوە دەزگا جاسوسیەکانی تورکیا بە بیانوی ئەوەی ینک «ئاژانی سوڤیتە».

چەکدارەکانی قم لە ناو گوندەکانی تورکیا و لە یادینان لە هەرجیەیەک سوسەی دوستیکی ینکیان بکردایە ئازاریان ئەدا و زەرەریان لی ئەدا بو ئەوەی لە ینک ی دور بخەنەوە. گەماروی بنکەکانی ینکی دا بو. نەی ئەهیشت خەلکی ناوچەکە هاتوچویان بکەن. هەرکەسی کرین و فروشتنی لە گەل بکردنایە، بە تایبەتی ئەگەر ئارد و ئازوقەی بو بکرینایە، جگە لەوەی کەلوپەلەکانیان لی ئەسەند سزاو ئازاری خویشیان ئەدا و، چەند جار ئەوانەیان لە ئاو هەل کیشا.

کادر و پیشمەرگەکانیان لە هەمو جی لە ناو گوندەکانی عیراق و تورکیا دژی ینک و مامجەلال ئەدوان و، تاوانی ناراست و قسەی نارەوایان بە پال ئەدان. لە دەرەوەش لە سوریا و، ئەوروپاو، ئەمریکا دریخییان نەئەکرد.

دوژمنایەتی قم لە گەل ینک گەیشتە رادەیەک، لە هەر جییەک بیان توانیایە بوسەیان بو دائەنان، چەکیان ئەکردن و، ئەیان گرتن و سوکایەتیان پی ئەکردن. سەرەنجام گەیشتە ئەوەی سەرلەنوی دەستیان خستەوە خوینی پیشمەرگەکانی ینک.

لە چەند شوینیکی تر کە چاری هیزەکانی یەکیتیان پی نەئەکرا دەستیان لە گەل هیزەکانی جەیش تیکەلاو ئەکرد و بە هاوکاری ئەوان دەستیان لە پیشمەرگەکانی ینک

ئەوەشاند.

*

داهێنانی نەریتی جاش - پێشمەرگە

لە چەند جێگا بەرپرسەکانی ق م خۆیان تەسلیمی حکومەت ئەکردەوە و، مەفرەزەی تایبەتییان دروست ئەکرد بۆ راوی پێشمەرگەکانی یەکێتی.

تەحسین شاوەیس، قادر فەروج... بە فیل محەممەد غەفور ئاغجەلەرییان، بە ناوی هاوکارییەوە، بانگ کرد بۆ لای خۆیان، بۆ ئەوەی پێکەوە کاری هاوبەش بکەن. حەمە غەفور فەرماندەی دەستە چەکدارەکانی کەرکوک بو. شەوی ٩٧٧/٧/٢٣ هەموو پێشمەرگەکانی مەفرەزەکەی یەکێتی یان لە گوندی «کانی بی» کوشت و، رۆژی دوایی هالیکوپتەریان بو هات، بو گوێزانەوەی خۆیان و لاشەی کوژراوەکان. لە گەڵ حەمە غەفور ئەم پێشمەرگانە کوژران: ئەنوەر کەریم، ئەحمەد محەممەد، عەبدوللا توفیق، حەمید عەزیز، رەمەضان سەعید، رەضا عومەر.

هەر لەو دەوروبەرەدا خلەی رەشە بەحری، صابیری ئەحەی مینە رەندان، حەمەخانی حاجی دارا، مەفرەزەی جاشیان دروست کرد بو شەری پێشمەرگەی یەکێتی.

ئەم نەریتە دزێوە: «نەریتی جاش - پێشمەرگە»، واتە لە پێشمەرگایەتییەوە بێن بە جاشی حکومەتی عێراق و، بە ئاشکرا شەری پێشمەرگەی یەکێتی و، بە نهێنی کار بو پارتی بکەن، کە ق م دای هێنا زۆر لە بەها پیرۆزەکانی کوردایەتی و شۆرشگێریتی و پێشمەرگایەتی هەڵتەکاند.

*

کوشتنی حەسەن خۆشناو

دوای ئەمە ق م کەوتە هەوڵێکی زۆر بو هاندانی کوردەکانی تورکیا بە تایبەتی ئەو ناوچانەی رێگای کاروانی یەکێتی پی دا ئەرویشت، بو گرتنی رێگاکە. بە دانیشتوانی ئەو ناوچانەیان وت بو تفەنگەکانیان و شتەکانیان بو خۆتان و سەریان بو ئیمە.

حەسەن خۆشناو جارێکی تر چو بو هەمان شوێن بو گوێزانەوەی وەجبەیەکی تر. بە سەرکەوتویی گەرایەوە.

. ١ دوشکاو وەجبەیەکی تر کلاشینکوف و داوودەرمانیان لە هەمان بەردەرەش دانا بو. چەند کەسێکیش لە سوریاوە گەیشت بون بەین بێن بە پێشمەرگە لەوانە چەند کوردێکی سوریاشیان تی دا بو. ئەمجارەش حەسەنیان راسپارد بچی بیهێنی. مەفرەزەیەکی تێکەڵاویشیان بو دروستکرد لە پێشمەرگەی هەرێمە جیاوازەکان. ئەمجارەیان ق م بە

هاوکاری دانیشتوانی ناوچەی راشیدان، بە تایبەتی خەلکی گوندی باویان، لە بەیانی ۱۳/ ۱ /۱۹۷۷ دا بوسەیەکی گەورەیان بو دانان.

حەسەن و ئەم پیشمەرگانەی لە گەلی بون کوژران: باهیر ئەحمەد (مهرەدی)، کەمال محەممەد حسین (ماوەت)، نەجات نورەدین (کەرکوک)، عەلی کویخا هومەر (باوزی)، خدر ئەحمەد (قەلادزی)، عەبدولمەلیک بەرزنجی «سەرهەنگ» (توزخورماتو)، لە کوردەکانی سوریاش عەزیز چەرکەس و خالید و حەسەن. چەند پیشمەرگەیەکیش بریندار بون. ئەوانی تریان هەمو گرت و بە دیلی برد بویانن بو گوندی شەتونسی تورکی لە سەر سنوری عیراق. کاروانەکەیان روت کردەوە. بریندارەکانیان ئیزن دابو بو ئەوەی چاوی یەکیتی پی بترسینن. ئەمە جەزرەبەیەکی کاریگەر بو لە یەکیتی یان دا. سەرلەنوی ئاگری شەری ناوخوی هەلگیرسانەوە.

حەسەن خەلکی گوندی زیارەتی خوشناوەتی بو. ئەفسەری یەک ئەستیرە بو لە جەیشی عیراق دا. لە ریزی شورشی ئەیلول دا، لە هیزی کاوە، فەرماندەی بەتالیون بو. کوریکی قسەخوش، نوکتەباز، ئازا، سادە و راستگو بو. من بە کوشتنی حەسەن زور نارەحەت بوم. لە هەمویان زیاتر هاوری ی من بو. ماوەیەکی دریژ حەسەن و سەید کەریم و من لە شام پیکەوە لە فلاتیک دا بوین. برایەتیمان زور بە هیز بوبو. حەسەن بو من پشتیوانیکی جیگەی باوەر بو.

دوبارە بونەوەی ئەم رووداوە خویناویانە، دوای رووداوی کوشتنی ئیبراهیم عەزو و هەفرەزەکانی بادینان و چاوپوشینی یەکیتی لە خوینی ئەوانە و، دوای ئیمزا کردنی ریکەوتنی «هاوکاری مەیدانی» شام، کاریکی زور خراپی کردە سەر ورەی پیشمەرگەکانی ینک و، سەر دەرونی بەرپرسەکانی. قم بریاری دا بو ینک ئەهیلی بو ئەو مەبەستەش پەنای ئەبردە بەر هەمو ریگایەکی ناجوامیرانە. ینک کە بروای بە فرە ـ پارتی و ململانیی ئایدیولوجی و سیاسی هەبو، ئەیویست ئەزمونیکی تازەی ژیانی دیموکراتی و بوژاندنی پارتایەتی دابهینی، لە بەردەمی تاقی کردنەوەیەکی دژواردا بو. مەیدان چول بکا بو قم و ئاشبەتالی لی بکا، یان رابوەستی و بەربەرچی قم بداتەوە؟ ئەم مەسەلەیە ئەوەندە کوبونەوەی لە سەر کراو، بریاری تی دا درا و هەلوەشینرایەوە، ئەو دولەی لی ی بوین ناوی گوستە بو، لە ئەنجامی ئەو هەمو کوبونەوە بی ئەنجامەدا ناوی «دولە گوستە» یان کرد بە «دولە فشە».

ینک لە لایەکەوە قورسایی رووبەروو بونەوەی گوشاری جوربەجوری بەعسی لە سەر بو لە لایەکی ترەوە قورسایی دوژمنایەتی قم.

هەولەکانی یەنک بو پیکهوەژیان بە ئاشتی لە گەڵ قەم سەری نەگرت. یەنک بڕیاری دەسکردنەوە و تەمی کـردنی قەم ی دا. قەم لە سنووری تورکیـا تەمی نەئەکـران. لەوی قولاییەکی ستراتیجییان هەبو. ئیلە کوردەکانی ئەوی پشتیوانیی و، کاربەدەستانی تورک چاوپوشییان لی ئەکردن. بەلام لە مەلبەندی سوران لاواز بون ئەکرا لەوی سزا بدرین.

رەسول مامەند بو گەشتی سیاسی چو بو سوریا و هەندی لە ولاتانی ئەوروپا. د. خالیدیش چو بو سەردانی خیزانەکەی لە شام. چەندین پیشمەرگەی بریندارێش بو چارسەر چون بو سوریا. ئەمانە هەموی بە ناو تورکیادا ئەرویشتن.

*

گفتوگو لە گەڵ بەعس

هەر لەم ماوەیەدا عیراق بە هوی شیخ محەمەدی لولانەوە وەلامی بو سەرکردایەتی یەنک نارد بو گفتوگو. سەرکردایەتی بزوتنەوە هەر لە سەرەتاوە کە هات بونە شاخ، بە هیوا بون ئەوە ببیتە گوشاری بو سەر بەعس و ناچار بی بو گفتوگو و ریک کەوتن. ئەمەیان لە بەیانیکی دریژا بە عـەرەبی لە لوبنان و دەرەوەی ولات راگـەیاند بو. بەرپرسـەکـانی تری بزوتنەوە لە کوبونەوەکانی ک س ـ یەنک دا بیروبوچونی خویان دەربارەی گفتوگو لە گەڵ سەرکردایەتی عیراقی نەئەشاردەوە. راستیەکەی سەرکردایەتی یەکیتی یش نەی ئەتوانی بە ئاسانی داوایەکی عیراقی بو دەسپیکردنی گفتوگو بو چارسەرکردنی بە ئاشتی گیروگرفتی کـورد لە عـیـراق دا رەت بکاتەوە. رەتکردنـەوەی باسـیکی لـەو بابەتە بیـانوی ئەدا بە کەسانیکی تر، سەرکـردایەتی یەنک تاوانبار بکەن بەوەی کە شەر بو سوریا ئەکەن نەک بو کورد، ئەگینا ئەگەر عیراق ئامادە بی بە ئاشتی بیتە پیشـەوە ئەبی سەرکـردایەتی یەنک بوچی رەتی بکاتەوە؟

سـەرکردایەتی عیراقی لە کاغەزیکی سپی بی سەرناو و بی ئیمزا بە مەرەکەبیکی سەوز بە خەتی صدام حسین ئەم چەند نوقطەیەی نارد بو:

وان الخط العام الذی تتبعه الثورة فی معالجة المسألة الكردية وبناء مؤسسات الحكم الذاتی خط صحیح ولا تراجع عنه، والثوره متوجه بشكل مهذی وجدی فی تطویر مؤسسات الحكم الذاتی وممارساتها. ومن الامور الطبیعیه ان ترافق الاعمال الكبیره والمعقده كالحكم الذاتی ومعالجه القضیه الكردیه بعض الاخطاء، غیر ان القسم الاكبر من هذه الاخطاء سببه ... ومنها انتم.

نعلن استعدادنا للعفو عنكم و عن من هم بمعیتكم و تاریخ التعامل یوكد التزامنا بوعدنا و ابتعادنا عن اسالیب الغدر

ان الاطلاع على وجهه نظركم فى المسائل السياسيه ودرجه تفاعلنا معها ترتبط بتغيير موقفكم وموقعكم المضاد من السلطه

ان الفرص المتاحه لكم فى المساهمه فى البناء والتفاعل مع الثوره وموقفنا نحن من التفاعل لا يمكن تصورها الا عندما تكونوا مواطنين صالحين تعبرون وتثبتون بجديه عن رغبتكم فى العمل من اجل البناء المشترك بناء العراق الواحد الاشتراكى القوى

ان ماضى العلاقه مع جلال وماضى على العسكرى يتيحان فرصا جديه لبناء علاقات من شأنها خدمه شعبنا العراقى بعربه و اكراده

نؤكد ان الفرص المتاحه لكم الان قد لا تتوفر فى المستقبل وعلينا ان نتعظ بالماضى القريب»

له پاش زنجیرەیەک کۆبونەوە، کە نەک هەر ئەندامەکانی سەرکردایەتی، بەلکو هەمو ئەو کادر و فەرماندەی کەرت و مەفرەزانەی لە پرادوست بون بەشدار بون، بریار درا گفتوگو لە گەڵ عیراق بکری. بو ئەو مەبەستەش مامجەلال، علی عسکەری و عومەر عەبدوللا چون بو لولان. وا بریار بو ئەگەر پێویستی کرد بو چون بو بەغدا بو دیتنی سەرکومار ئەحمەد حەسەن ئەلبەکر - مامجەلال و، بو دیتنی جێگری سەرکومار صەددام حسین - علی عسکەری و، بو دیتنی خوار ئەوان - عومەر عەبدوللا بچی. بو ئەوەی بیانوی گلدرانەوەش نەبی لە یەکی زیاتر نەچی. لە لایەن ک س - ێنک بە هەمان شێوەی حکومەت خوی کاغەزیکی بی سەرناو و بی ئیمزا نوسرا کە بدری بە کاربەدەستان:

« اولا - ان العراق يستطيع القيام بدوره فى حركه الامه العربيه المجيده فى نضالها ضد الامبرياليه والصهيونيه والرجعيه فى تحرير فلسطين وصيانه الخليج العربى. ولكى يستطيع العراق اداء دوره القومى يجب عليه:

١. تعزيز وحده الشعب العراقى الوطنيه التى تشكل الاخوه العربيه الكردية حجر الزاويه فيها.

٢. وحده القوى التقدميه العراقيه واتحاد تياراتها الاساسيه (الحقيقيه و الفاعله) فى نضالها الموحد.

٣. اطلاق الحريات الديمقراطيه بما فيها حريه العمل السياسى للاتحاد الوطنى الكردستانى.

٤. اخذ العراق بمبادره عربيه جديده فى الدعوه الى جبهه عربيه تضم العراق، سوريه، منظمه التحرير الفلسطينيه، اليمن الديمقراطيه، ليبيا، الجزائر لتصدى المؤامره الاستعماريه الصهيونيه.

٥. تعبئه العراق الماديه والعسكريه لزجها في معركه الامه العربيه ضد العدوان لصهيوني الاستعماري

٦. التنسيق مع القوى والدول العربيه دفاعا عن الخليج العربي.

٧. دعم الثوره الفلسطينيه بجميع فصائلها حتى تحقق التحرير التام الكامل للتراب الفلسطيني.

ثانيا – المعالجه الاتيه للمشكله الكرديه:

١. انهاء سياسه التهجير وتغيير المعالم القوميه واعاده جميع المهجرين الى اماكنهم.

٢. تنفيذ جميع بنود اذار وتطبيق قانون الحكم الذاتي على ايدي ممثلي الشعب الكردي وتطويره.

٣. اطلاق سراح جميع المحكومين والموقوفين.

٤. تخويل القوى التقدمية الكردية مهمة الدفاع عن الحدود العراقيه في المنطقة الكردية.»

عەلی عەسکەری لە تشرینی دوەمی ٧٧ دا لە لولانەوە بە هالیکوپتەر برایە «نادی عەسکەری کەرکوک» و، لەویشەوە راستەوخو بو بەغداد. لە بەغداد سەعدون شاکیر سەروکی جیهازی مخابرات و، عەدنان خەیروللا وەزیری دیفاع و چەند کەسیکی تری لە کاربەدەستانی بەعس دی بو. لە دوای هەمویان صەددام حسین، کە زور بە راشکاوی وت بوی، دوایین بریار لە دەس خویایەتی. جولانەوەی کورد لەو کاتەدا لاواز بو. لە ناوەوە هەرەسی هینا بو. سەرباری ئەوەش توشی ناکوکی دوژمنانەی ناوخوی بو بو. لە دەرەوەش دوستیکی ئەوتوی نەبو لە سەری هەڵ بداتی و پشتیوانی بکات. لە بەر ئەوە ئەبو «بەقەد بەرەی خوی پی رابکیشی». خواستەکانی کورد کەم و سادە و رەوا بون. زمانی نوسین و دەربرینەکانیشی، لە مەسەلەی عەرەبی و فەلەستینی دا، لە هی بەعسیەکان دور نەبو، بگرە لە وانیشی تی پەراند بو. هەندی لەوەش بو راکیشانی فەلەستینیەکان بو کە ئەوانیش زور بو بەعس بهینن؛ کیشەی کورد چارەسەر بکات.

صەددام خواستە گرنگ و سەرەکیەکانی رەت کرد بوەوە. وت بوی راگویزانی دیهاتەکانی سنور پیوەندی بە ئاسایشی عیراق و پاشەروژیەوە هەیە، لە بەر ئەوە ئەگەر هەمو جەیشی عیراقی ئیبادەش بیی هەر جی بەجیی نەکەین.

گفتوگو سەری نەگرت. عەلی عەسکەری گەرایەوە برادوست. هەمو سەفەرەکە ٣ روژی خایاند.

لایەنەکانی «التجمع الوطني العراقي» و، کاربەدەستانی سوری و لیبی لەم

گفتوگویه دلگران بون. به توندی هێرشیان کرده سەر ینک. تاوانباریان کرد بە پەیمانشکێنی. چونکە ئەو ینک درێژە بە خەبات بدا و هەرگیز گفتوگو نەکا تا رژێمی دیکتاتوری عێراق ئەروخێنی. قم یش کەرەسەیەکی باشی دەست کەوت بو دوبارەکردنەوەی پەلامارەکانی بو سەر ینک.

ینک ئەندام بو لە «التجمع الوطنی العراقی»دا. لە کاتێکا ینک بڕیاری دەس پێ کردنەوەی خەباتی چەکداری دا، وا بڕیار بو ئەوانیش هەم لە کوردستان بەشداری بکەن؛ مەفرەزەی چەکدار بنێرن، هەم لە ناوەڕاست و خواروی عێراق دا ئەوانیش خەباتی چەکداردەس پێ بکەن. وا بڕیار بو بەشێکی پێویستیەکانی پێشمەرگەی کوردستان ئەوان دابین بکەن. تجمع لە سوریا و لیبیا و لە ناو کورە عەرەبی و جیهانیەکان دا خوی بە چالاکیەکانی ینک دە هەڵ ئەکێشا، بەلام هیچکام لە بەلێن و گفت و ئیلتیزاماتی خوی بە جی نە هێنا بو. پەیوستە بە جیبەجێنانی ئیلتیزامات لە هەردو لاوە بی، نەک لایەک هیچ ئیلتیزامێکی خوی بە جی نەهێنی کەچی داوا لە لاکەی تر بکا هەمو ئیلتیزاماتی خوی جی بە جی بکات.

سوریەکان کە ئەوەندە دژی گفتوگوی ینک ـ بەعس بون بو چارەسەرکردنی کیشەی کورد، زوری نەخایان خویان کەوتنە گفتوگوی دو قولی لەگەل سەرکردایەتی عێراق بو یەکخستنی هەردو حیزب و هەردو جەیش و هەردو دەولەت.

سەرکردەکانی ئەو لایەنە فەلەستینیانەش کە دژی ئەم کارەیان نوسی بو، زوری پی نەچو خویان لە بەغدا بون بە لایەنی گفتوگو لە گەل بەعس.

بە واتایەکی تر بو خویان هەمو شت ئەشی، بەلام بو کورد ناشی!

ئاسایی کردنەوەی پیوەندیەکان ماوەیەکی خایان.

فەریق روکن اسماعیل تایە النعیمی، قائیدی ئەسای فەیلەقی یەکی جەیشی عێراق لە کتێبەکەی دا: «تجربتی فی القیادە، الجزء الاول، دائرە التدریب، مدیریە التطویر القتالی، تشرین اول ١٩٨٥» لە ژیر سەرناوی «علی العسکری یسلم ویواجه المسؤلین» نوسویتی:

«٣٩٨. کان علی العسکری من قادة العصاة وهو ینتمی الی جماعة الطلبانی الذین یعادون زمرة الملا مصطفی البرزانی، لقد اشتغل هذا الرجل بامرتی عندما کان جلال الطلبانی یعمل الی جانب الحکومة عام ١٩٦٩ عندما کنت قائدا للفرقة الثانیة وکنت اعرفه جیدا فهو مقاتل شجاع وشریف لذا فقد وجهت جهود استخبارات الفیلق من اجل اعادة علی العسکری الی الصف الوطنی لقد بذل العمید الرکن محمد زهاد ضابط استخبارات الفیلق جهدا فی ذلك

وكانت هنالك اتصالات مع علي العسكري بواسطة محمد رشيد لولان وفي احد الايام زارني محمد رشيد لولان في كركوك واخبرني ان علي العسكري سوف يسلم الى السلطة الوطنية بعد اعطاءه كلام من قبلي وفعلا تم اتخاذ الموافقات من المراجع العسكرية والسياسية حول هذه الخطوة وارسلت له رسالة وبعد فترة عاد علي العسكري واستصحبته الى بغداد حيث واجه السيد وزير الدفاع الفريق الاول الركن عدنان خيرالله والفريق الاول الركن عبدالجبار خليل شنشل رئيس اركان الجيش ثم بعد ذلك زار المسوولين في القيادة السياسية وقد علمت انه قدم طلبات الى القيادة السياسية والتي يمكن اعتبارها شروط ولذلك عاد ثانية الى المنطقة الشمالية وقد اخبرني بعد ذلك انه سيعود ثانية ولكن يظهر انه لم يستطع اقناع جماعة الطلباني بالعودة الى جانب السلطة وانهاء العصيان مع العلم ان اتفاق الجزائر قد اثبت عمالة العصيان في شمال الوطن الى الاستعمار والصهيونية....»

ئەم گێڕانەوەیەی ئەلنعیمی فری بەسەر ڕاستییەوە نییە. هەرچی لەوی دا نووسیویەتی دەربارەی عەلی عەسکەری درۆی هەڵبەستراوی خۆیەتی. ئەمەی لێرەدا نووسراوەتەوە هەردوو «ورقە عمل» ی بەعسی و کوردی بوو، کە بنچینەی سەفەرەکەی عەلی عەسکەری و گفتوگۆکانی بوو لەگەڵ کاربەدەستانی ئەوسای عێراق لەوانە: سەددام حسێن. ئەم بەڵگەنامانە کاتی خۆی لە سووریا و لوبنان و هەندێ شوێنی تردا بڵاو کراونەتەوە.

ئەلنعیمی ئەو درۆیانەی بۆ زلکردنی خۆی و سووک کردنی کاک عەلی نووسیوە. یەکێ لە ئوسلوبە نزمەکانی سەرکردەکانی جەیشی عێراق و دەزگای «ئیستیخباراتی عەسکەری» بۆ زڕاندنی ناوی کەلەپیاوەکانی مێژووی کورد و شێواندنی ناوبانگیان هەڵبەستنی قسەی ناڕاست و درۆی بێ بناغەیە. بێگومان ڕۆژێ لە ڕۆژان ئارشیفی نهێنی عێراقیش بۆ پشکنین و لێکۆڵینەوەی زانستی ئەکرێتەوە.

ئەلنعیمی پیاوێکی درۆزنی بێ بەڵێنە. هەر ئەم بوو دەستی کاک عەلی و هاوڕێکانی بڕی، کە ئەوسا لە ئێران بوون و، دوایی بزووتنەوەیان پێک هێنا. بەڵێنی پێ دان کە ئەگەر بگەڕێنەوە عێراق، بەعس ماوەیان ئەدا سەر لە نوێ پارتی دیموکراتی کوردستان ڕێک بخەنەوە و، بەشدار ئەکرێن لە داوودەزگاکانی حکومەت و حوکمی زاتی دا. کە گەڕانەوە چالاکیی سیاسییان لێ قەدەغە کردن و، وەکو ئاردی ناو درک هەر یەکەیان بە لایەک دا بڵاو کردەوە. کاک عەلی یان کرد بە سەرۆکی شارەوانی «ڕەففاعی» لە خوارووی عێراق.

ئەلنعیمی بۆ پاراستنی پلەوپایەکانی خۆی زۆری چاپلووسی درۆ بۆ سەددام ئەکرد و، لە جەنگی ئێران دا کوڕێکی کوژرا، لە بەر ئەوە ناوی لە خۆی نا بۆ «ئەبولشەهید».

بەلام ئەمـانە هیـچی دادیان نەدا، صـەددام بو ئەوەی سوکی بکا، کرد بوی بە سـەرکـردەی فەیلەقی پیر و پەککەوتەکان. خویشی زوری پی خوش بو.

کـە عـەلی عـەسکەری لە بەغـدا گـەرایەوە و، گـفـتـوگـوکـە بە ئەنجـامـیکی باش نەگـەیشت، حکومـەت هەرەشەیان لە شیخ محەممەد کرد بو کە ئەگەر هیزەکـانی یەکیـتی ناوچەکـەی ئەوان بە جی نەهیلی وەکـو شیخ مـحـەممەد نوسی بوی: هیـزەکـانی حکومـەتی عـیراق «ئیـغـارەیەکی بە شـیددەت» ئەکـاتە سـەر گوندەکـانی ئەوان. بو ئەوەی گوندەکـانی برادوست توشی زەرەر و زیان نەبن هەمـومـان چوینە گـوندەکـانی گـارە، گـەلیـشـم، مەلاویان... لە بەری تورکیا، چونکە چاوەروانی گەیشتنی وەجبەیەک چەک و گەرانەوەی هەندی لە هەقالانی دەرەوە بوین.

*

خەوی گران

تەنیـا پزیشک لە ناو هیزەکـەمان دا د. خەدر مـەعـصـوم بو. لە بەر ئەوە نرخیکی زوری هەبو بو ئیـمـە. شـەرکـەر بە ئاسـانی پەیدا ئەکـرا، بەلام پزیشک بە ئاسـانی دەس نەئەکەوت.

جـاریکیـان هەمـو روژەکـەی بە شـاخیکەوە بوین روژمـان بـە سـەر ئەبرد تا ببی بە ئیـوارەو دابەزینە ناو ئاوایی. برسیـتی تینی بو هینام. پرسیم کی شتیکی پی یە بەداتی بیخوم. کاک عـەلی وتی هەندی «مـعلبـات» مان پی یە. یەکیکیـان «یاپراخی قوتو» ی دسکردی تورکیـا بو. لە شـوینیکی وەها و کـاتیکی وەهادا ئەمـە یەکی لە خواردنە نایابە خوشەکان بو. دەستم کرد بە خواردنی. ئیـوارە چوینە ناو گوند. دوای شـیو و قسە کردن جی راخـرا بو نوستن. جگە لە ئیـشـکگرەکـان ئەوانی تر هەمـو نوستن. مـامجـەلال و کـاک عەلیش لە هەمان ژوردا بون.

لە پر پیـستی سـەرم، پیستی ورگ و بن باخـەل و هەمـو شـوینە ناسکەکانی لەشم، کـەوتە خورویەکی بی ئەندازە. هەمـوی بوبو بە لیر. ئارامم لە بەر برا بو. سکم پیـچی زور بە ئازاری پی دا ئەهات. کـەوتمە رشـانەوە و رەوانی. چەند جـاری د. خـدرم خـەبەر کـردەوە، ئەمـوت: «هەسـتـە نەخـوشـم چاریکم بکەا». بەتانیـەکـەی ئەدایەوە بە سـەر خـوی دا. ئەیوت: «بەنو تا بەیانی چاک ئەبی». تومەز د. خـدر شـەکـەت و خەوگـران بو. بی ئەوەی ئاگـای لە خـوی بی وەلام ئـەداتەوە. وازم لـەو هیناو تەسلیـمـی چارەنوس بوم. شـەویکی سەختی پر ئازارم بە سەر برد. بەلام ئیتر بەرەو چاکبونەوە ئەچوم. بەیانی د. خدر بینیمی بە گلەییـەوە وتی: «بوچی منت هەلنەستان؟». باسەکـەم بو گیرایەوە بە شەرمەوە گوی ی

لی راگرت.

دوای ئەوەش چەند جارێکی تر کە خواردنی ناو قوتوم ئەخوارد توشی هەمان دەرد واتە: «تەسەمم» ئەبوم. لەو ساوە ئیتر لە ناخۆشترین هەلومەرجی ژیان دا نان و ئاوم ئەخوارد و دەمم لە خواردنی قوتو نەئەدا.

*

جورجان یا دورجان خۆیان بە گوندیان دائەنا بەلام لە راستی دا بە گوند دانانرێ. دو یا سی مال بو. خدری مەلا عەزیز و براکەی لەوێ ئەژیان. لە چاو زوریی ئیمە و کەمی ئەوان و، توانای داراییان دا هەتا پلی ی میوانپەروەر و نانبدە بون.

چەند روژی ئیمە: د. خدر مەعصوم، شەوکەتی حاجی موشیر، قادر جەباری، من... لە ژورێکی مالەکەی ئەودا بوین. شەوێکی پایز کردی بە رەهێلەی بارانی سەر بە کلاو. ژورەکەمان کەوتە دلوپە. کەس نەیئەتوانی بنوێ. لە هەمو لایەکەوە دلوپە ئەهاتە خوارێ. ناچار هەمومان دەرپەڕین بانەکە بگرین و درزەکانی بشێلین. د. خدر، ئەگەرچی لە چەند لاوە دلوپە لی ی ئەدا، لە ناو جێگاکەی ئەبزوت و ئەهاتە دەرێ. بیرم ئەماوە شەوکەت بو یا یەکێکی تر تیبوەی ژەنی وتی: «هەستە لە کوردەواری ئەلێن ئەوەی دلوپە قبول بکا گەوراویش قبول ئەکا». د. خدر لە جێگاکەی نەهاتە دەرێ. بە دەم خەوەوە وتی: «هەلناستم و من هەردوکی قبول ئەکەم». ئەو شەوەم بیر هاتەوە، کە خەریک بو بە تەسەمم ئەمردم و چی لە گەل خەریک بوین لە خەو هەلئەستا، ئینجا تی گەیشتم لە لای هەندی کەس خەو چەند خوشە و، بە راستی زانیم کە هەلنەستانەکەی «لاشعوری» بوە نەک «متعمد».

د. خدر لە زانستگای «عین شمس» ی «قاهیرە» پزیشکیی خوێند بو. ماوەیەک لە پێش ئاشبەتال دا لە میرگەسور پزیشکی کرد بو. وازی لە هەمو خوشییەکی قاهیرە و عیراق هێنا بو. کابرایەکی بە ورە بو بە هەمانەیەکی پر لە کەرستەی پزیشکییەوە بەو گیانە گالتەجارییەوە بەرەنگاری هەمو ناخوشیەکان ئەبوەوە.

*

چەک و گەرانەوەی هەندی لە کادرەکان

ئەو چەند روژەی مانگی تشرینی دوەم کە لە کارە و گەلیشم چاوەری بوین دو کاری خوش بە دوی یەک دا هاتن:

یەکەمیان، کاک خالید، رەسول، لە گەل ئەوانیش د. کەمال خوشناو، د. مەحمود، شەمسەدین موفتی، قادر جەباری، مستەفا چاورەش گەرانەوە کوردستان. سالار بو گشتی

سیاسی چو بو ئەوروپا، ئارامیش، تا شەهید کرا، لە قەرەداغ نەجولا. مەکتەبی سیاسی نوینەری کومەلەی تی دا نەبو. ئازاد هەورامی مابوەوە لە گەل مامجەلال بو ئەوەی نوینەرایەتی کومەلە بکا.

دوەمیان، چوارتەن و نیو چەک و تەقەمەنی مان پی گەیشت. وایان ریک خست بو بە لوری هەتا نزیک خومان بیهینن. قورسایی چەک و تەقەمەنییەکە چوار تەن و نیو بو. خستبویانە ژیار چەند تەنیک ئارد و مەعکەرونییەوە. ئەم لوریە بەهزادی لە گەل هات بو. بەهزاد نامەیەکی نارد نوسی بوی کە لوریەکەیان لە هەورازەکەی نیوان گەوەر - شەمزینان گیری خواردوە، ئەگەر پیی را نەگەین شوفیرەکە کەلوپەلەکە فری ئەدا و ئەگەریتەوە. چەند وەخت بو ئیمە چاوەروانی ئەم بارە بوین. گرنگیەکی ژیانیی هەبو هەم بو چەکدارکردنی هەریمەکان و، هەم بو بەرزکردنەوەی ورەی پیشمەرگە.

لە چاو برادەرەکانی تردا من لە هەمویان باشتر شارەزای ناوچەکە و ریگاوبانەکانی بویوم. کاک خالیدیش لە هەمومان زیاتر پەروشی هینانی چەکەکانی بو. پیشتر چەند وەجبەیەک چەکمان هینا بو، هەندیکی من خوم هینا بوم، بەلام هیچی بەر من نەکەوت بو. کاک خالید لە منی پرسی چون تەگبیری هینانی بکەین. منیش وتم: «من چەکم ناوی، کی بە تەمای چەکە با ئەو بچی بیهینی». هەندی لە بەرپرسەکان خویان لە قەرەی هیچ کاری نەئەدا ماندوبون یا مەترسی تی دا بوایە. کاک خالید زور بە سەرم دا هات کە نابی من قسەی وا بکەم و، لە گەلم خەریک بو تا قانیعی کردم بچین چەکەکان بگویزینەوە. من پیشنیارم کرد کە هەمو هیزەکمان بکەین بە دو بەشەوە. بەشیکی کەمی لە گەل ئەو و من بە تراکتور بچین بو لای لوریەکە. بو ئەوەی ئەگەر لوریەکە پەکی کەوت بو لە پەنایەک دا چەکەکان داپگرین و پاریزگاری بکەین. بەشەکەی تری بە پی بین و، هەر کەسە چەکی یا زیاتر بە کول هەلبگری تا ئەیگەیەنیتە شوینیکی ئەمین.

کاک خالید و من نزیکەی ٤٠ کەسمان لە پیشمەرگە وریاکان هەلبژارد. بە تراکتور رویشتین تا گەیشتینە لای لوریەکە. زور لە شوفیرەکە پاراینەوە هەول بدا لوریەکە لی بخوری، گوی ی لی نەگرتین، وتی سەر ناکەوی و، من لوریەکەم بایی ئەوەندە ملیون پانقەنوتە ئەگەر روژ ببیتەوە خوم و لوریەکەم ئەگیرین و مالمان ویران ئەبی، لە بەر ئەوە شتەکانی خوتان داپگرن و من ئەگەریمەوە. قسەکانی راست بون. زوری لە گەل خەریک بوین وتمان: «چارەنوسی کوردستانی عیراق بەمەوە بەستراوە ئەگەر نەگاتە دەست پیشمەرگە لەوانەیە جولانەوەکەمان بشکی...» لەم بابەتە زورمان بو وت، بەلام ئەو هیچی نەبیست. سەیرمان کرد ئەگەر وا بروا روژمان لی ئەبیتەوە. ناچار کەلیلی

لوریەکـمـان لی سـەند و بە پێشـمـەرگـەیەکی شـارەزامـان وت هەولی لێـخـورینی بدا. پێشـمـەرگەکە لوریەکەی خسـتـەوە گەر بەلام چی هەولی دا سـەرنەکـەوت. وتی: «پارەکەی گرانە بۆیە سەر ناکەوی، ئەگەر پارەکەی سوک بکەن ئەروا». چەند کەسـێکـمـان سەر خست زوری فـەردە نارد و مـەعـکەرونیـەکـەیان فـری دا و، لوری سـەرکـەوت. شـوفـێـرەکـە لە ناو لوریەکەی هاواری ئەکرد و رازی بو خوی بومـان لی بخوری. منیش لە تەنیشـتـیەوە سوار بوم و . ۲ کـەسـێـک سـواری لوریەکـە بون. ترسـمـان هەبو توشی جـەندرمـەی تورک ببن. لوری بەری کەوت بەرەو گەلیشم. بە سـەلامـەتی گەیشت. کابرای شوفیر هەندی جنێوی دا بە خوی و، بەوەی نارد بوی. سوێندی خوارد: هەتا ماوە «کوردینی» ناکا. جوابمان بو ئەو هێزە نارد کە بە پی بەری کەوت بون بگەرێنەوە. ئەگەرچی هەمویان شەکەت بوبون و، بەو سەرمایە چونکە دوسی جار لە روبارێکی سارد یان دابو، گرد بوبون، بەلام کە چەکەکانیان بینی لە بن دیوارێکا هەلپـەسـێـردرا بون، هەمـو بوژانەوە. ئیـتـر هەر یەکـە شـتـێکی لی هەلگرت بو ئەوەی بە تەواوی لە مەترسی تورک دوری بخەینەوە.

دابەشکردنی چەک هەمیـشـە بوتە هوی دروسـتـکردنی کـیشـە. لە بەر ئەوەی بەشی پێویستیـەکانی هەموانی نەئەکرد و، هەرکـەسێش ناوچەکەی خوی و، پێشمەرگەکانی خوی بە پێـویسـتـتر یا شـایانتر ئەزانی لە هی ئەوانی تر، زور جـار لە باتی ئەوەی ببی بە هوی سوپاس و پیزانین و خوشی بەینی، توڕەبون و توران و، گلەیی و گازاندەی ئەخولقاند.

چەکـەکـان بریتی بون لـە: کـلاشـینکوف، ئارپیـجی ۷، دیـکتـاریوف، هاوەنی ۶۰ ملیم، مینی دژی تانک، فیشەک، نارنجوک، دوربین... بە سەر بەرپرس و هەرێمەکان دا دابەش کـرا. ۲۰ کلاشـینکوف و ۵ ئارپیـجی ۷ بەر هەرێـمەکـەی من کـەوت. ئیـتـر خـوم ئامادە کرد بەرەو ناوچەی کاری خوم بگەرێمەوە.

*

ئیـسـمـاعیل نعیـمی ۱ سال و ۲ مـانگ سـەرکردەی فـەیلەقی یەک بو. سـتـراتیـجی تازەی دانا و، هیـزی ۱۰ فـیـرقـەی عـەسـکەر خـرا بوە بەردەس. ژمـارەی پێـشـمـەرگـە لەو سـەردەمـەدا هیچ کـاتی لە ۱۵۰۰ کـەس تی نەئەپەری، کەچی بەو هەمـو توانایەوە کـە خرا بوە بەردەسـتی و، بەو هەمـو دەسـەلاتەوە کە درا بویە و، بەو هەمـو پشـتـیـوانیـیـەوە کـە لە لایەن سـەرکردایەتی بەعـسـەوە لی ی ئەکرا، نەک هەر نەیتوانی جولانەوەکە بکوژێنیـتـەوە، بەلکو جولانەوەکـە – سـەرەرای هەمـو گیـروگرفتـەکانی ناوخوی – تا ئەهات زیاتر پەرەی ئەسەند و، تەشەنەی ئەکرد و، پشتیوانی لە ناو خەلک دا زورتر ئەبو.

نعیـمی یش، بو پاساوداني سـەرنەکـەوتنی خوی، وەکـو هەمـو سـەرکردەکـانی تری

بەعس و جەیش، هوی مانی جولانەوەکە ئەباتەوە بو بیگانە، لەم روەوە نوسیویتی: «٤٠٠ ...والسوال الذی یطرح نفسه هل نستطیع القضاء علی العصیان لو استمرینا بتطبیق الستراتیجیة التی وضعناها لو استمریت فی قیادة الفیلق لسنین اخری؟

فاقول ان العصیان اصبح دولیا ومرتبط بالدول الطامعة فی الوطن العربی واخضاعه لسیاسة مناطق النفوذ وبما ان العراق بقیادة حزب البعث العربی الاشتراکی ینتهج سیاسة مستقلة ویهدف الی توحید الوطن العربی وتخلیصه من مناطق النفوذ الاجنبیة فان العصیان الذی تحرکه الایادی الاجنبیة وبعض الدول المجاورة الطامعة فی العراق سیستمر..».

لە چەند جیگایەکی تردا کە باسی سەرنەکەوتنی خوی ئەکا هویەکەی ئەباتەوە بو بیگانە: ئیران و، ئەلی بنکەکانیان لە تهرانە و لە تهرانەوە یارمەتیان بو دی. ئەم قسەیەی نعیمی راست نیە و، خویشی ئەزانی درویە. لەو کاتەدا سوریا و لیبیا پشتیوانیان لە یەکیتی و، ئیران پشتیوانی لە عیراق ئەکرد. سوریا و لیبیا لە لایەک و، ئیران لە لایەکی ترەوە دوژمنی یەکتری بون. ئیران ماوەی بە یەکیتی نەئەدا هیچ بنکەیەک لە ئیران دا دابمەزرینی و، هیچ یارمەتییەکی نەئەدا. ئیران دوژمنایەتی یەکیتی و جولانەوەکەی ئەکرد و، بە گویرەی ریککەوتنی جەزائیر هاوکاری لە گەل عیراق ئەکرد. جەنەرال ئەزهاری، سەروکی ستادی ئەرتەشی ئیران، لە ۱۹۷۸ دا سەردانی عیراقی کرد و، لە گەل سەرکردەکانی جەیش کوبوەوە، بە تایبەتی سەردانی فەیلەقی ۱ ی کرد و، لە گەل نعیمی دانیشت. هەر بو ئەم مەبەستە:

۱. لە هەمو شارە سنورییەکان، لە شنو وە تا قەسری شیرین و، لە خانەقینەوە تا سیدەکان «لجان التنسیق العسکری» بو هاوکاری سپایی ئیران و عیراق دروست کرا بو.

۲. زانیاری و ئاگاداریان لە سەر جولانەوەکە ئەدا بە یەکتری.

۳. ئیران هەر تیکوشەر و پیشمەرگەیەکی یەکیتی ئەگرت تەسلیمی عیراقی ئەکردەوە.

٤. ئیران چاوپوشی لە هیزەکانی عیراق ئەکرد ئاسمان و ئەرزی ئیران بە کار بهینن بو پشت گرتن لە پیشمەرگە و پەلاماردانی لە ناکاو، هەروەها بو راگویزانی گوندەکانی سنور.

ساواک و، حکومەتی ئیران، چاوپوشییان لە بنەمالەی بارزانی کرد کە: ق م دابمەزرینیتەوە، هەندی لە کادرەکانی لە ئیرانەوە بنیری بو عیراق و تورکیا و ئەوروپا و ئەمەریکا، هیزەکانی بە ناو خاکی ئیران دا بروا و، بنکە لە نوکان (لای سەردەشت) و، دزلی (لای مەریوان) دابمەزرینن. بەلام ئەمە بو یارمەتیدانی کورد نەبو بەلکو بو ئەوە بو

ملوزمێکی کوردی بو یەکێتی دروست بکەن، ناکوکی و ناتەبایی و شەر بخاتە ناو ریزەکانی جولانەوەی کوردەوە.

*

چولکردنی برادوست

ساڵ بەرەو زستان ئەچو. هەوا سارد ئەبو. وەرزی باران و بەفر نزیک ئەبوەوە. هێزەکانی یەنک خانو و پێخەف و رایەخ و خێوەتیان نەبو. ئازوقە زور بە زەحمەت و بە گران دەست ئەکەوت. زستانان رێگاوبانەکان ئەبەستران ئەبو لە پایزەوە زەخیرەی خواردن و سوتەمەنی بخری. هاتوچو کردن زور کەم ئەبوەوە. توانای دارایی یەنک کز بو. نەی ئەتوانی پێویستییەکانی چەند مانگێکی هەمو هێزەکە دابین بکا.

مانەوەی بە کومەلی هەمو هێزەکە لە برادوست کارێکی راست نەبو، هەروەها چول کردنیشی شتێکی راست نەبو. ناوچەکە گرنگییەکی ستراتیجی هەبو. چول کردنی ئەبو بە هوی دابرانی یەنک و جولانەوەکەی لە دنیای دەرەوە. لە بەر ئەوە بریار درا بەشێکی هێزەکە لەوی بمێنێتەوە و، ئەوی تری هەر بەشەی بچێتە شوێنی کارکردنی خوی. ئەبو کاک خالید و شێخ حسێن و پێشمەرگە بادینییەکان لەوی بمێننەوە بو درێژە پێدانی پێکەوە بەستنی ناوەوە و دەرەوە، ئەندامەکانی مەکتەبی سیاسی و کومیتەی سەرکردایەتی و فەرماندەی هەرێمەکان بە کوردستان دا بلاو ببنەوە. هەر کەس و هێزە رو بکاتە ئەو شوێنەی بوی دیاری کراوە.

*

له نزیک سلیمانی: گەرانی بەردەوام

*

من کاروباری پێشمەرگەکانی هەرێمی سلێمانی یا وردتر شارباژێریان پێ سپارد بوم. بەرپرسی پێشمەرگەکانی ناوچەکانی دوکان ـ چوارتا بوم. له ئاوی زێی بچوکەوە بو سنوری پێنجوێن سنوری کار کردنی من بو. ک س حاجی حاجی برایمیان بە جێگری فەرماندەی هەرێمەکەی من و لە هەمان کات دا بەرابەری سیاسی دانا بو. هەردولا: بەرپرسەکانی کومەلە و بەرپرسەکانی بزوتنەوە، ناوچەی شارباژێریان بە لاوە گرنگ بو، بە دەروازەی سلێمانییان دادەنا، بویە لە کوبونەوەکانی ک س و لە کاتی دابەش کردنی هەرێمەکانی پێشمەرگایەتی دا هەردولایان پێ یان لە سەر ئەوە دادەگرت: شارباژێر بو ئەویان بێت. وەکو چارەیەکی ناوەنجی هەردولایان بە منیان سپارد.

له گوندێکی شەمزینانەوە، گەلێشم، کەوتینە خو سازدان بو گەرانەوە بو سلێمانی. من خوم هێشتا مەفرەزەم بو خوم پێک نەهێنا بو. هیچ پێشمەرگەیەکم له گەڵ نەبو. ئەو کادر و پێشمەرگانەی لە برادوست بون و سەر بە هەرێمەکەی من بون و ئەوانەی بە هەمان رێ دا ئەرویشتن ئەبو کو ببنەوە بو ئەوەی پێکەوە بە رێ بکەوین. هێزەکە تێکەلاو بو لە کەس و تاقمی جیاوازی پێکەوە نەگونجاو:

– عومەری حاجی عەبدوللا، کە دانرا بو بە فەرماندەی هەرێمی قەرەداخ، خوی و مەفرەزەکەی.

– عەزیز مەحمود، کە دانرا بو بە لێپرسراوی لقی کەرکوکی یەکێتی.

– حەمەی حاجی مەحمود، کە فەرماندەی کەرت بو لە هەرێمەکەی کاک تایەر و، دکتور رەزا (حەمە سەعید خورمالی)، ئەویش کرا بو بە لێپرسراوی ناوچەی هەلەبجەی یەکێتی.

– مستەفا چاورەش، کە تازە له هولەنداوە هات بومەوە.

– عەبدولقادری هەلەدنی، حاجی مەحمودی گەورەدێ، محێدینی چوخماخی، شێخ صدیقی چوخماخی، عەلی حیکمەت (علی ئامەخان)، عوسمانی قادر منەوەر، دکتور چالاک (کەریمی دادەمەنە)، هاوری جەبار (جەباری حاجی عەبدوللا)، هەژار (فوئاد یاسین)، سەلامی مەلا عەبدوللا... کە سەر بە هەرێمەکەی من بون.

بە هەمومان ۳٥ کەس بوین، بو شارەزایی رێگاوبانیش قادر خەیات و خدری

کامەلای بالەییمان لە گەڵ خومان برد. ۱۰ ئیسترمان کری بو. بارمان لی نا بو. زوری بارەکان چەک بو.

یەکی لە گەورەترین گیروگرفتەکانی ریگە دریژەکەمان ئەوە بو؛ زوری پیشمەرگەکانمان شاری بون، نەیان ئەزانی چون رەفتار لە گەڵ ولاخ بکەن و چون بار بکەن. من لە تەجروبەی پیشومەوە هەستم بەم کیشەیە ئەکرد، پیشنیارم کرد ۱۰ کەس لە پیشمەرگە بادینییەکان، کە خوم باشم ئەناسین هەلبژیرم و، لە گەڵ خومان بیانهەین لە ریگا بو بار کردن و، بەریوەبردنی ولاخەکان یارمەتی مان بدەن. عومەر تورە بو. وتی: «تو باوەرت بە هاورییانی کومەلە نیە و ئەتەوی بیانشکینیی، ئەگینا ئەمان چییان لەوان کەمترە». منیش وتم: «باشە ئەیبینین».

روژی ۷۷/۱۱/۳ چوم بو خواحافیزی لە مامجەلال و مەکتەبی سیاسی. سالار خوی ئامادە کرد بو بچی بو سوریا و، لەویوە بو گەشتی سیاسی بو ئەوروپا. مامجەلال ئەیویست هەردولا رازی بکا: لە بزوتنەوە رەسول مامەندی نارد بو، ئەبو لە کومەلەش یەکی بنیری. بریاری دا بو سالار بنیری. سالار لە گەڵ مامجەلال هەندی ناخوشییان بوبو. من خواحافیزیم لی کردن و، گەرامەوە لای هیزەکەی خومان.

روژی ۱ی ۱۲ی ۱۹۷۷ لە کویرەدێ ی «جورجان» ەوە لە برادوست بەرەو شارباژیر لە سلیمانی بەری کەوتین. لە بەر هیزەکانی قم و هیزەکانی حکومەت نەمانئەتوانی بە ناو خاکی کوردستانی عیراق دا بە دەشتی بەرازگردا بەرەو هەلگورد و چومان بروین. بە تایبەتی نیمە بارمان پی بو. لەبەر ئەوە ملی ریگای کیلەشین مان گرت.

چیاکە بەفر گرتبوی هەتا چاو بری ئەکرد سپی ئەچوەوە. هەمو روژەکە بە ریگاوە بوین نەگەیشتینە نوا یا رەشاییەک پشوی تی دا بدەین، یا ستاری تیا بگرین. قادر خەبات و خدری کامەلا هەردوکیان کوری قەندیل بون. مەترسی بەفر و ونبونی ناو بەفریان ئەزانی. کە چوینە دیوی ئیران بو ئەوەی لە ناو بەفرەکەدا بزر نەبین چونە سەر سەرچاوەکانی چەمی «گادەر» بە کەناری چەمەکەدا بردیانین. خومان و ولاخەکان زیاتر لە ۶۰ کەرت لە چەمەکە ئەمبەر و ئەوبەرمان کرد. لە کەناری چەمەکەدا بوین بارانیکی بەهیزیش دای کرد. بە تاریکی شەو گەیشتینە جیگایەک هەندی چلوچیو و چیلکەی لی بو. ۲۰ سەعات زیاتر بو بە ریگاوە بوین. هەمومان شەکەت بوبوین. لە ژیر رەهیلەی باران دا خومان دا بە ئەرزدا و هەندی ئاگرمان کردەوە.

بو بەیانیەکەی خومان گەیاندە کویرە دێ یەک ناوی «رەشان» بو. چەند مالیکی

کەم بو. کەوت بوە ڕوژهەلاتی «شنۆ». لە شوینیکی تەختایی دا بو. ئەمانتەتوانی لی ی بپینینەوە چونکە لە شنۆ وە نزیک بو. خاوەن مالەکان کەسانی باش و کوردپەروەر بون. عوسمانی قالە منەوەر لیرە لیمان جیا بوەوە وتی من بە پی بر ناکەم. چوە شنۆ بو ئەوەی بە ئوتوموبیل پیمان بگاتەوە. لەویوە بەری کەوتین بو «زیوکە».

زیوکەش بەفر گرت بوی و بەفری لی ئەباری. بو ئیمە هەلیکی زیرین بو ماوەیەک بی ترس بپینینەوە تا ماندویەتی مان دەرئەچی. لە ناو گوندەکەدا جاسوسی ساواکی تی دا بو. هەولمان دا تا گوندەکە بە جی ئەهیلین کەس لە دی دەرنەچی. مستەفا چاورەش تازە لە ئەوروپاوە هات بوەوە. چەند دانەیەک ڕوژنامەی «کوردستان» ی حیزبی دیموکراتی لە گەل خوی هینا بو. بی ئاگاداری من هەندیکی لە زیوکە بلاو کرد بوەوە و، باسی حیزبی دیموکراتی بو کرد بون. کە بویان باس کردم پیم سەیر بو. وتم: «ڕیوی خوی نەئەچو بە کونەوە، هەژگیکیشی ئەبەست بە کلکیەوە». ئاگادارمان کرد شتی وا دوبارە نەکاتەوە. شەویک لەوی ماینەوە بوژاینەوە. لەویوە بە بناری شاخ دا بە ڕی کەوتین بەرەو «قەمتەران» و «قزقاپان».

ئیوارەیەکی درەنگ بو، دنیا تاریکی کرد بو، گەیشتینە قزقاپان لە نزیک «خانە». پاسگایەکی لی نزیک بو. چەند کەسی لە خەلکی دی چو بون لە لای فەرماندەی پاسگاکە خەبەریان لی دابوین. هیشتا لە نانخواردن نەبوبوینەوە گەیشتنە سەرمان. کابرا داوای لی کردین دەسبەجی ناوچەکە بە جی بهیلین. زوری لە گەل خەریک بوم چەند سەعاتی مولەتمان بدا تا ولاخەکانمان ئەحەسیتەوە، قبولی نەکرد. هەرەشەی لی کردین ئەگەر نەروین ئاگاداری خانە ئەکا هیز بهیننە سەرمان. پاسگاکان خویان ئەوەندەیان هیز تی دا نەبو چاری هیزیکی ئەوەندەی ئیمەی پی بکری. جنیویکی بە خەلکی ئاواییەکەش دا وتی: «ئەگەر ئەوان بەم تاریکایی و سەرمایە گوزارشیان بو من نەهینابایە من لە کوی ئەمزانی و، ئەگەر منیش بە دەنگ گوزارشەکەیانەوە نەیەم، دوایی توش ئەیەم». کابرای فەرماندەی پاسگا کە عەجەم بو، لە ئاغای دی یەکە کە کورد بو، شەریفتر بو. خومان کۆ کردەوە ملی ڕیگامان گرت.

دەمەوبەیان گەیشتینە «زیوەی کونە لاجان». گوندیکی گەورە بو، ئەمیش پاسگایەکی تی دا بو. کەوت بوە لای سەرەوی ئاوایی. دی کە بە تەواوی کشومات بو هیچ دەنگیکی تی دا نەئەبیسترا جگە لە وەڕینی سەگ. هیچ کەس بە دەرەوە نەبو. لە دەرگای چەند مالیکمان دا لی یان نەکردینەوە. لە ناو خومان دا وامان تەگبیر کرد بو ڕوژەکە لە ناو دی دا بپینینەوە و، هیچ کەسیکمان لە مالەکان دەرنەچن. ئاگاداری خاوەن مالەکانیش

بکەین کە ئەگەر خەبەرمان لی بدەن و، هێزی ئێرانیمان بهێننە سەر لە ناو دی یەکیان دا ئەیکەین بە شەر. زۆرمان لە دەرگای مالێک دا. کورێک پرسی ئێوە کێن و چیتان ئەوێ. هەرچونی بو دەرگاکەمان پی کردەوە و، چوینە ژورەوە وتمان: «ئێمە پێشمەرگەی کوردستانی عیراقین، لێرەوە رائەبورین، تازە خەریکە رۆژ ئەبێتەوە ناتوانین بە ئاشکرا تێپەرین، لەم دی یەدا ئەمێنینەوە تا ئێواری. ئێواری ئەروین. ئەگەر خەبەریشمان لی بدەن لە دی کەتان دا ئەیکەین بە شەر».

ئەم کورە پیاوی چاک و تێگەیشتو بو. وتی: «باشە بمێننەوە، بەلام چەند مالی لە دی کەمان دا هەیە گومانم لەوان هەیە خەبەرتان لی بدەن، بو هەر مالێکیان چەند کەسێک بنێرن و، بە رۆژ لە مال دەرمەچن، هەمان هەرەشەی لەمنی ئەکەن، لەوانیشی بکەن. بزانین خوا چی ئەکا». بە قسەمان کرد لەو مالانە دابەش بوین کە ئەو بوی دیاری کردین. نانی جەژن مان لە گەل ئەوان خوارد و، هەمو رۆژەکە بە سەلامەتی لە ناو مالەکان دا ماینەوە. کەس پی ی نەزانین. راستییەکەی خەلکی دی یەکە کوردپەروەر و دلسوز بون. هەندێکیان بون بە دوستمان و تا چەند سالی هاتوچویان ئەکردین.

هەر لەوی لورییەکیان بۆ پەیدا کردین، ولاخەکانمان بۆ بگەیەنێتە گوندی «کونە مشکە» ی لای سەردەشت و، یەکی لە خاوەن مالەکانیش تراکتورەکەی خوی بۆ ئامادە کردین، بە شەو خومان و بارەکان، بۆ ئەوەی توشی گیچەلی ژاندارمەری نەبین، بە لاری دا بگوێزێتەوە بو هەمان کونەمشکەی ئەبو ولاخەکانی بگاتی.

ئێوارە بە دەشتی لاجان دا بە تراکتور کەوتینە ری. حاجی قادری کویی لە سەردەمی فەقێ یەتی دا بەم شوێنەدا رابوردوە و، ئافرەتێکی قەشەنگی دەوارنشینی لی دیوە. دوای گەرانەوەی یەکی لە شیعرە غەرامییە هەرە جوانەکانی بەم بۆنەیەوە داناوە و، بە «بادی سبا» دا بوی ناردوە. لە بەیتێکی دا ئەلی:

هەر لێرە هەتا دەشتی بەهەشت یەعنی: «لاجان»

ئاهیستە بڕۆ، نەک وەکو دێوانەیی هەرزە

لە بەر تاریکیی و، لە ترسی رێگا ئێمە نە ئەو «دەشتی بەهەشت» مان بینی و، نە هیچ کچێکی جوانی لە بابەتی ئەوەی حاجی شەیدای بو بو، بەلکو لە کوتایی رێگاکەمان دا توشی جیپێکی عسکەری بوین، داوای لی کردین رابوەستین. ئێمە سەری تراکتورەکەمان داپوشی بو، نە پێشمەرگەکان و نە بارەکان دیار نەبون. سەربازێک دابەزی دەستی کرد بە ژێر پەردەی عەرەبانەکەدا دەستی بەر چەک و پێشمەرگەکان کەوت. بە فارسی هاواری کرد: «ئاغای سەروان پڕیتی لە چەکدارا». کابرای سەروان دابەزی. من لە

تەنیشت شوفێرەکەوە دانیشت بووم. پرسی: «ئێوە چین؟». وتم: «پێشمەرگەی کوردستانی عێراقین. ڕێگامان لێ تێکچووە. ئەگەڕێینەوە بۆ کوردستانی عێراق». وتی: «ئەم تراکتۆرەتان لە کوێ هێناوە؟». وتم: «بە زۆر هێناومانە». وتی: «زۆرجار پێشمەرگەی کوردستانی عێراق دێنە ئەم دێیە، هەمو جار ئێمە دەعوەتیان ئەکەین بۆ پادگان. پاش حەسانەوە بە ڕێ یان ئەکەینەوە بۆ وڵاتی خۆیان. ئێوەش وەرن دوای من بکەون تا ئەوێ». سەروان دو کەسی لە گەڵ بو. نەیئەتوانی بە زۆر بمانبا ئەیویست بە قسەی لوس تەفرەمان بدا. منیش وتم: «فەرمو پێشمان کەوە ئێمەش بە دواتا دێین». ئەوان بە ڕێ کەوتن بەرەو ئالوەتان. ئێمەش ڕێگەکەمان گۆڕی بەرەو جێگایەک ناوی «گوێزێلە» بو.

بارەکانمان لە نزیک گوێزێلە داگرت و، کەوتینە ناو ماڵەکان هەرچی وڵاخێکی لێ بو لە ئێستر و گوێدرێژ بە پەلە هەموێمان هێنا و بارمان کرد و، بە خێرایی کەوتینە ڕێ بەرەو شوێنی ئامادە بونی وڵاخەکانی خۆمان. بۆ خۆشبەختی وڵاخەکان لە پێش خۆمان دا گەیشت بون.

لە کونەمشک پشومان دا و، دیسان وڵاخەکانمان بار کرد و بەرەو «شێنێ» بەڕێ کەوتین.

*

تەقوتوق لە گەڵ قم

کاروانەکە لە گوندی «داوداوا» وە بە ڕێگاوە بو بەرەو «گۆزەشێر» بو ئەوەی لەوێوە بچێتە شێنێ. لە لێرەوارەکەی پشتی «نزکان» دا توشی تاقمی چەکدار بون بەرەو ئێران ئەڕویشتن، پاش هەندێ لە یەک خوڕین پێکا هەڵپژان. لە ماوەیەکی کورتا یەکێکیان بە کوژراوی و یەکێکیان بە بریندار بە جێ هێشت و ئەوانی تر هەڵاتن. دەرکەوت ئەمانە چەند کەسێ لە کادر وپێشمەرگەکانی قم بون لەوانە: جەوهەر ئاغای ئیندزی، عەلی کوردە ڕ، و، مەلا شێخ محەممەد... قم بارەگای سەرکردایەتی هەرێمی سلێمانی و کەرکوکی لە نوکان بو. پێش گەیشتنی کاروانەکەی ئێمە بە چەند ڕۆژێکی کەم فاضیل جەلال (عادل) ئەندامی قم و لێپرسراوی سلێمانی و کەرکوک تەسلیمی ڕژێم بو بوەوە. لە بەرپرسەکانی ینک یش پایز ئاغای عەباس ئاغای ئاکو لە گەڵ چەندین فەرماندەی کەرت و مەفرەزەی ئاکو و باڵەیی تەسلیم بو بونەوە.

هەرچەندە دەرکردنی هێزەکانی قم لە ناوچەکانی سلێمانی لە بەرنامەی کاری ئێمەدا بو. بەڵام لەو سەفەرەدا ئێمە بە تەمای پەلامار دانی قم نەبوین. هێزەکەشمان بو ئەوە کۆ نەکرا بوەوە. بەڵکو مەبەستی سەرەکیمان ئەوە بو چەکەکان بە سەلامەتی بگەیەنینەوە

هەریمەکانی سلیمانی. تازە توشی شەر بوبوین. بو حەسانەوەی شەو لامان دایە بارەگاکانی کویخاکانی مەنگور لە دولیکی نزیک گورشیر. کویخاکانی مەنگور: کویخا عەلی قەلاوی، کویخا قادری زودی، کویخا محەمەدی مەلا شەریف، کویخا محەمەدی سیوەیس هەروەها چەند کەسیکی تر لەوانە کویخا بایزی مامش، بەکر پیروت لە هەمان دۆڵ دا بنکەیان دانا بو. ئەمانە هەمو پیشمەرگەی یەکیتی بون.

کویخاکانی مەنگور نەیان ئەویست پشیوی بکەویتە ناوچەکەوە. ویستیان ببن بە ناوبژیکەر لە بەینی ئیمەو چەکدارەکانی قم دا. ئیمە قبولمان نەکرد. پیمان وتن نابی ئەوان لە بادینان پیشمەرگەکانی ئیمە بکوژن و ئیمەش لیرە لە پال خومان دا بیان حەوینینەوە. ئاگاداری ئەوانی قم مان کرد: ئەبی واز لە قم بهینن و بینە ریزی یەکیتیەوە، یان ئەبی ناوچەی سوران بە جی بهیلن. ئەگەر هیچیان ناکەن، وا با خویان بو شەر ئامادە بکەن. هەمو چەکدارەکانی قم هەر ئەو شەوە کەلوپەلی خویان پیچا بوەوە بارەگاکانی خویان لە «نزکان» جی هیشت بو چو بونە «کسانی زەرد». ئیمەش بو پشودان و چاودیری چەکدارەکانی قم چوینە شینی.

چەکدارەکانی قم هەندیکیان تەسلیمی رژیم بونەوە و، هەندیکیان چونە ناو دیهاتەکانی ئیرانەوە و، هەندیکیشیان هاتنە ناو یەکیتییەوە. خانوەکانیان پاش چەند روژی کرا بە بارەگای مەکتەبی سیاسی یەکیتی. مامجەلال و عەلی عەسکەری و رەسول مامەند و ئازاد هەورامی و د. مەحمود عوسمان و شەمسەدین موفتی چونە ناوی.

*

شینی گوندیکی گەورە بو. بەرەوژوری ۳۰۰ مال بو. مزگەوتیکی گەورەشیان هەبو. گوندیکی خوش بو. لەو کاتەدا بەفر سپی کرد بو. دو کویخایان هەبو: کویخا خدر و، کویخا عەبدوللا. هەر یەکەیان سەرپەرشتی چەند بەرەبابیکی ئەکرد. کویخا خدر لە کونەوە لە گەڵ دەزگاکانی حکومەت تیکەلاو بو. ماوەیەک ئەم پوستەی قەلادزەی بە سەردەشت گەیاند بو. کویخا عەبدوللا تیکەلاوی لە گەڵ داوودەزگاکانی حکومەت نەبو.

هەندی لە شینی ییەکان لە گەڵ ق م رویشت بون. نامەمان بو نوسین بگەرینەوە. بە کومەڵ هاتنەوە. ئیمەش وەکو بەلینمان پی دا بون ریزمان لی گرتن.

کویخاکانی مەنگور لایان وابو ناوچەکەمان لی شیواندون. لە بەر ئەوە حەزیان ئەکرد زو ناوچەکە بە جی بهیلین. خەلکی شینی یش هەروەها. سەرەرای ئەوەش مانەوەی ئیمە لە ناوچەکەدا لەوانە بو ببیٔ بە هوی هیرشی جەیش. هەمویان ئەیانویست پالمان پیوە بنین. ئیمەش خومان ئەمانویست بە زوترین کات بروین. نیوەرویەک لە «شینی» وە بەرەو

«بیدەلان» بەری کەوتبین بە نیازی ئەوەی بە دەشتی قەلادزەدا بچین بۆ «ئاسوس». خەلیل جەلال و یەکدو پێشمەرگەی تر، بۆ چاوساغی و شارەزایی، لە گەلمان هات بون. سەعات ٩ ی ئیوارە رابورد بو ٩ سەعات زیاتر بو بە ریگاوە بوین، هیشتا ماوەیەکی کورتمان بری بو. لە دەشتی قەلادزێ بوین. روناکی و ئاگر و تەقەوتوقی رەبیئەکانی دەوروپشتمان قەوارەی هێزەکانی دوژمن و جوری دابەشبونیانی لە ناوچەکەدا دەرئەخست.

*

هەر ٣ کەس ١ ولاخمان پی سپارد بو. ئەمو ئاگایان لی ی بی بو خزمەتکردن و بارکردن و پاراستنی. شاریەکان هیشتا پی یان تەگبیر نەئەکرا. زورجار بارەکانیان ئەکەوت. و گوریس و قەیاسە بنکلک و ورگ و پشتی ولاخەکانی بریندار ئەکرد. کەچی لادیەکان ١ کەسیان بو بەریوەبردنی ٣ ولاخ دائەنا، بی گیروگرفت و کیشە، کارەکەی ئەنجام ئەدا.

کە بە دەشتی قەلادزەدا ئەرویشتین. ئەبو پی هەلگرین بو ئەوەی پیش ئەوەی روژمان لی ببیتەوە بگەینە سەر زی بو پەرینەوە. کاروانەکە زو زو رائەوەستا و دوا ئەکەوت. منیش گەرامەوە دواوە بو ئەوەی بزانم هوی ئەم دواکەوتنە چیە. سەیرم کرد هاوری جەبار و ولاخەکەی ئەو هوی دواکەوتن و تیکدانی ریزی کاروانەکەن. منیش بە تورەییەوە پیم وت: «مردوت مری ئەوە چیتە؟ بوچی لە ناو ئەم کاروانە دریژەدا هەر ولاخەکەی تو ئەکەوی؟». یەکسەر وتی: «چوزانم، قابیلە من پاشقولی لی بگرم. خوی ئەکەوی!»

*

هەرچەند بیرم لی ئەکردەوە بەو جورە رویشتنە و، بەو ماندویەتیە هەرچونی بروین ناگەینە مەنزلیکی ئەمین و سەلامەت. بە روژ ئەبو لە دەشتی قەلادزەدا بمینینەوە. دەشتی قەلادزەش سەربازگەیەکی گەورە بو. خەلیل و دەلیلەکانی ترم بانگ کرد. قوناغی داهاتوی مانەوەی روژ و، رادەی سەلامەتی شوینەکەم لە گەل باس کردن. دوژمن بە ئاسانی ئەگەیشتە سەرمان و ئەیکردین بە «پوزی خوراو». لە بەر ئەوە بریارم دا بگەرینەوە بو دواوە ریگایەکی سەلامەت بدوزینەوە. هەندی لە پیشمەرگەکان نەشارەزا بون، یان نەزان بون، رادەی مەترسیی ناوچەکە و، خەتەری تیکەوتنی نابەرامبەریان نەئەزانی، کەوتنە پرتەوبولە. من گویم نەدانی گەراینەوە دواوە بو بیدەلان و شینی.

بەفر چیاکانی گرت بو. چیاکان لوس بوبون. بەردەوام بەفر ئەباری. لە شینی پرسمان بە هەندی لە شارەزاکانیان کرد. هەندی ریگەوشوینیان بو داناین کە بچینە سەرچاوەی «هەلشو»، ئینجا بو «نورەدین» و لەوی لە زی بپەرینەوە بو بەری ئاسوس.

ئەبو بە پشتی «توژەلە» دا تی بپەرین ئەویش کویستانیکی سەخت بو. بۆ شارەزایی و، شکاندنی ریگا و، ئاسانکردنی باری ولاخەکان، لە گەل خومان . ۱ کاروانچی مان لە گەل ولاخەکانیان بە کری گرت و، زیاتر لە . ۱ کەسی خەلکی شینی مان بە خاکەنازەوە لە گەل خومان برد.

*

لە شینی کە خەریکی بارکردنی ولاخەکان بون، ماموستا عەزیز، پیاویک بو بە خو وە بو، دەنگی گەورە و سمیلی زل، پوزەوانەی لی هەلکیشا بو، خەریکی بارکردنی ولاخەکەی خویان بو. نەیزانی بو چونی بار بکا. لە کاتی توندکردنی گوریسەکەدا پی ی لە ورگی ئیسترەکە گیر کرد بو، ئیسترەکە هەلی تیزان بو. کابرایەکی شینیی کە ئەم دیمەنە ئەبینی، لە ماموستا عەزیز نزیک ئەکەویتەوە و ئەلی: «ئەری کابرا عەیب ناکەی بەم سەر و قەلافەتەوە نازانی بار باربکەی؟»

ماموستا عەزیزیش ئەلی: «ئەی توش عەیب ناکەی بەو سەر و قەلافەتەوە نازانی ئوتومبیل لی بخوری و، سوئالی ریاضیات حەل بکەی؟ ئەگەر بزانیایە توشی ئەمە ئەبم هەر لە منالیەوە ئەچومە خانەکەی گەرەکی خومان ئەبوم بە قەتارچی!»

ماموستا عەزیز نمونەیەک بو لەو پیشمەرگە شاریانەی بە تەواوی بیگانە بون بە ژیانی لادی و بە ژیانی پیشمەرگایەتی. جاریکیا لە کوبونەوەیەک دا لە بەری قەرەداخ، بە ئامادە بونی کاک ئارام، پیشنیاری کرد بو لە باتی ئەوەی بە شەو «حەراسەت» دابنین و، پیشمەرگە بە هوی سەرماوە نەخوش بکەوی، هەر مەفرەزەیەک بو حەراسەتی شەوانە «قاز» یک رابگری. هەر لەم بابەتە برادەریکی تری شاری ئەیوت: من شتی ئەنوسم لە سەر «مضار الحراسه الليليه على صحه المقاتل الثوري».

*

بە لای توژەلەدا هەلگەراین. دنیا سپی ئەچوەوە. ماوەیەکی باش مان بری بو. زریان دەستی پی کرد. بەفریکی رەقی ورد، لە زیخ ئەچو، بە باوە لە دەموچاوی ئەداین. لە هیچ لایەکەوە رەشایی مان لی دیار نەبو. دەست و پی مان تەزی بو. ولاخەکان ئەگلان زور بە زەحمەت راست ئەکسرانەوە. لە ترسی تەزین و رەق بون لە هیچ جیگایەک نەمانئەتوانی بو پشودان رابوەستین. ئەوجارە هەستم بە ترس و سامی بەفر کرد بو. زوری کاروانەکەمان، بە تایبەتی شینی یەکان، لایان وابو هەمومان رەق ئەبینەوە، چەند کەسیکیان ئەگریان و لە بەر خویانەوە جنیویان ئەدا. خەریک بو شەومان بە سەردا ئەهات. من وام بیر لی کرد بوەوە کە ئەگەر تا شەو نەگەیشتینە رەشایی. نابلونی زور و بەتانی

زورمان پی بو. له سەر بەفرەکە نایلون رابخەین و، بەتانی لەسەر نایلونەکە رابخەین و، هەمومان کو ببینەوە و، پشت بنیین بە پشتی یەکتریەوە و، لە شێوەی چادردا بەتانی تر بدەین بە سەر خومان دا و، بەتانییەکانی سەریشمان بە نایلون داپوشین.

هەرچونی بو گەیشتینە بەرزایی شاخەکە. وامان بە چاک زانی بارەکان داگرین و لەوی بە نایلون دایان پوشین و، بە جیهان بهێلین. خومان بە نشیوەکەدا شور ببینەوە بو خواری. شەو لە دولەکەدا بە سەر بەرین و روژی دوایی ببینەوە بو بارەکان. بارەکانمان بە جی هیشت. شور بوینەوە بەرەوخوار. رەشایی مان لی دەرکەوت، ئیتر شینی بیەکان و کاروانچییەکان ناوچەکەیان ناسیەوە و ریگایان دەرئەکرد.

شوینەکە «دولی ئاوسپی» بو. ئاشیکی ئاو و، مالی ئاشەوانەکەی لی بو، نزیک بو لە گوندی «بیگەلاس» و «مەسکریکی» گەورەی جەیش، ناوچەکە بە رەبیە تەنرا بو. کە سەرت هەلئەبری لە هەمو شوینە بەرزەکان نیشانەی دزیوی دوژمنی داگیرکەرت بە دی ئەکرد. هاوریکانمان چونە مالی ئاشەوانەکە. من لە گەل کاروانچییەکان و، شینیی بەکان چومە ئاشەکە. کەس مان لی نەئەناسین و بە نابەدلی راپیچمان کرد بون بو ئەم بیگارە پر مەترسییە. نەمئەویرا بە جی یان بهیلم، ئەوان شارەزا وریا و گورجوگول بون، ئەترسام یەکیکیان خوی بدزیتەوە، بچی لە رەبیەیەک خەبەرمان لی بدا، یان بگەریتەوە باری چەک ببا و بروا. کاک عومەر و چەند پیشمەرگەیەکیش لە بەر من مانەوە. ئاگرمان کردەوە و چامان دەم کرد. گەرمان بوەوە و حەسایەنەوە. لە گەل شینی بیەکان و کاروانچییەکان کەوتینە قسەی خوش و گالتە و باسی جوراوجور. بوین بە ئاشنا و دوست. تا بەیانی بەمجورە ماینەوە.

*

ماموستا عەزیز و مولازم عومەر لە منالییەوە هاوری ی نزیکی یەکتری بون. لە پیشمەرگایەتی دا هاورییەتییەکەیان پتەوتر بو بو. بەیانییەکەی کە ئەبو کوببینەوە بو داگرتنی بارەکان لە سەر شاخ. ماموستا عەزیز خوی دواخست. عومەر کردی بە گلەیی و بولە و قسە. عەزیز جوابی دایەوە. عەزیز بو بەهانەیەک ئەگەرا خوی لە سەرکەوتنی شاخەکە لا بدا.

عومەر وتی: «تو بویە وا ئەکەیت بو ئەوەی خوت بدزیتەوە».

عەزیز وتی: «بەلی وایە. من سەرناکەوم. چی ئەکەی بیکەا».

عومەر وتی: «مامجەلال باشتان ئەناسی، میم لامیەکەی تو: مارکسیەتی لینینی نیە، مریشک لیدانە».

خەریک بو زیاتر دەمیان لە یەک گیر بی و قسەکانیان لەوە تی پەری. ناچار بوم خومم تی هەلقورتان و قسەکەم پی برینەوە.

بەیانی هەمومان کۆ بوینەوە: پیشمەرگە، کاروانچی، شینی بیەکان. بەو ریگایەدا کە ئیواری ی پیشو شکاند بومان، جاریکی تر بە شاخەکەدا هەلگەراین بو لای بارەکان. بارەکانمان بە کول هینایە خواری. ئیتر پیویستی مان بە کاروانچی و شینی بیەکان نەما بو. خومان لیرە بە دواوە شارەزای ریگا و ناوچەکان بوین. کری ی خویانمان دانی و ئیزنمان دان.

لە ناو «غەل» یک دا لە سەر بەفرەکە مولازم عومەر چوارمشقی دانیشت بو شتی ئەنوسی. بە لامەوە سەیر بو، وامزانی نامە ئەنوسی بیدا بە کاروانچییەکان بوی ببەن بو شینی یان جیگایەکی تر. لیم پرسی: «ئەوە چی ئەکەی؟»

وتی: «نامە ئەنوسم»

وتم: «بو کی؟»

وتی: «بو توا»

وتم: «من ئەوە خوم لە بەردەمتا راوەستاوم چ پیویست ئەکا نامەم بو بنوسی؟»

وتی: «ئیستیقالە ئەنوسم لە پیشمەرگایەتی!»

ئەو سەردەمە سەرچاوەی هەلشو ببو بە ناوەندیکی گرنگی ئالوگوری قاچاغی کەلوپەلی ئیرانی و عیراقی. هەندی لە ولاخەکانی خومان وەستا بون، ناچار بوین هەندی ولاخی تر لە خەلکی سەرچاوەی هەلشو بە کری بگرین. چەند «بەرمغە» یەکی خیرامان بە کری گرت بو. هیشتا نەکەوت بوینە ری لە یەکی لە ولاخدارەکانم پرسی: «مەخفەرەکەی هەلشو چەندە لە ریگاکەمانەوە دورە؟». وتی: «ساچمەزەنهاویژی». یەکەم جار بو ئەم وشەیە ببیستم. بە لامەوە خوش و رەسەن بو. دیارە مەبەستی لەم وشەیە «المدی المؤثر» ی تفەنگی ساچمەزەن بو، کە لە هەمو تفەنگەکانی تری وەکو برنەو و، کلاشینکوف، کەمتر بر ئەکا. ئەم وشەیە چەند زاراویکی تری بیر خستمەوە کە زەمانی نەزانینی «مەتر» و «مەترموکەعەب» و «کیلو» کورد بو پیوانەی دورایی و بو کیشانی قورسایی و نیشاندانی قەوارە، بە کاری هیناوە. وەکو ئەلی: خوزر یەک «درم» لە کەل بەرز بوتەوە. ریگاکە «روژە ری یەک» دورە. جوگاکە دو «ئاشگیر» ئاوی لە بەر ئەروا. فلان بە قەد «گاجوتی» بەهیزە...

دولی هەلشو یەکیکە لە شوینە هەرە خوشەکانی کوردستان. دیمەنی جوانە. ئاووهەوای خوشە. کانی و ئاوی زورە. چیاکانی جوان و، لیرەوارەکانی چر و سەوزن.

هەلشو خۆی گوندێکی گەورە و قەرەبالغ بو. چەند «موچە» یەکیشی هەبو.

لە ناوچە سنورییەکانی پشدەر، ئالان، سیوەیل، شلێر ئەم جورە دابەش بونە بەرچاو ئەکەوت. ئاواییەکی گەورە چەند ئاوایییەکی پچوکی لی کەوت بوەوە، ئاوایییە پچوکەکە خۆی بە سەربەخۆ دانەئەنا، بەلکو خۆی بە بەشی لە ئاوایییە گەورەکە ئەزانی، وەکو دایک و بەچکە. بە ئاوایییە پچوکەکانیان ئەوت: «قـزخ» و، بە ئەرزەکانیان ئەوت: «موچە». خیزانێک یان چەند خیزانێک، هەمویان برا یا خزمی نزیک بون، پیکەوە لەو موچەیەدا کشتوکاڵ و ئاژەڵدارییان ئەکرد و، چەند خانویەکیان دروست ئەکرد، ئەرزەکان هی خۆیان بو، «قزخ» یکیان لە سەر ئاوەدان کرد بوەوە.

«قزخ» بو خۆ حەشاردانی پیشمەرگە جیگایەکی نمونەیی بو. دانیشتوانی قزخەکە داخراو و هەمو خزمی یەکتری بون، زور کەم هاتوچوی ئاوایییەکانی تریان ئەکرد، لەبەرئەوە هەواڵ و دەنگوباسیان لی دەرنەئەچو. قزخەکانیش بە زوری لە شوینی شاخاوی عاسی دا ئاوا کرابونەوە.

بارەکانمان بار کرد و بەری کەوتین، بە ناو هەلشودا بە خیرایی تیپەرین بەرەو سالکی. «سالکی» و «نورستە» دو قوخی هەلشو و، لە دولەکەدا ئەمبەر و ئەوبەر بون.

*

دەمەو ئیوارە بە ناو نورستەدا هەلکشاین و، بە لای «دارشمانە» دا بەرەو «نورەدین» رویشتین. دارشمانە «مەسکر» یکی گەورەی لی بو. لە نورەدین گیر نەبوین، چەند یەلماوانیکمان پەیدا کرد لە ئاستی «هەلاویژە» وە ئیمە و بارەکان و ولاخەکانیان پەراندەوە بو گوندی «بیخری» لە بەری ئاسوس.

ریگایەکی دور و ناخوشمان بری بو بەلام هیشتا نەگەیشتبوینە شوینیکی ئەمین، ئەبو چەند سەعاتیکی تر بە ئاسوس دا هەلگەرێین تا بگەینە «سەرتەنگ». هەندی لە پیشمەرگەکان پی یان داگرت لە «بیخری» بمیننەوە تا بەیانی. ئەویش بو مانەوە دەستی نەئەدا. بەیانییان کریکاری ریگاوبان ئەهاتن لەوبەر ئاوەکە جادەیان چاک ئەکرد، هەمو روژی بو پاراستنی مەکینەکان سەرباز و زریپوشیان لە گەڵ ئەهات. ئەترساین بە روژ توشی شەر ببین لە گەلیان. ئیمە دریژەمان دا بە رویشتن، بەلام هەمو شارییەکان «مان» یان لی گرتین و، لە گەلمان نەهاتن. ئەوانەی لە گەڵ ئیمە هاتن: عەبدولقادری هەلەدنی و پیشمەرگەکانی و، حاجی مەحمودی گەورەدی و، حەمەی حاجی مەحمود و، دو پیشمەرگەی لای ملازم عومەر بون.

*

سەرتەنگ گوندێک بو بە ئاسوسەوە. کانی و ئاویان نەبو. هەندێ بیریان هەبو بارانی زستان پری ئەکرد و، ئاوەکەی تێ دا ئەمایەوە، زستان و بەهار ئاویان لێ هەڵ ئەهێنجا بو خواردنەوە. ئاوەکەیان پاک نەبو. پر بو لە سەرمێکوتە و جروجانەوەر. لە بەر ئەوە پێش خواردنەوەی ئەیان پالاوت. هاوینان چۆلیان ئەکرد ئەچون بو هەواری کوێستان. کشتوکالیان نەبو. ئاژەڵداری بەرهەمی سەرەکییان بو. خانوەکانیان تاریک و تەنگ و ناخوش بو.

ئیمە کە گەیشتینە سەرتەنگ بە دەگمەن پیاوی تێ دا ما بو. ژنەکان کاروباری ناومال و ئەرکی ئاژەڵدارییان بە جێ ئەهێنا. لە مانگی نیسانی ئەمساڵ دا (۱۹۷۷) جەیش هێرشێکی بو ناوچەکە کرد بو لە شوێنێکی نزیک سەرتەنگ بە ناوی «کانی شیلان» شەڕێک لە نێوان جەیش و پێشمەرگەدا بوبو، چەند سەربازی کوژرا بون. لە تولەی ئەمەدا سەرکردەکانی جەیش هەرچی پیاوێکیان لەم دێ بە بەر دەس کەوت بو دەردەسیان کرد بو. زیاتر لە ۲۰ کەسیان لێ حوکم دا بون بە ٥ تا ۲۰ ساڵ. لە گەڵ ئەوەش دا خەڵکی دێ روخوش و میواندوست بون. پێشمەرگەیان خوش ئەویست و بە خوشیەوە پێشوازییان لێ ئەکردن.

سەرتەنگ شوێنێکی نمونەیی بو بو حەسانەوەی پێشمەرگە. ئیمە لە مزگەوتەکەی لامان دا. بارەکانمان لەوێ خست. مزگەوتەکە بریتی بو لە ژورێکی تەنگ و تاریک و دوکەڵاویی پڕ کوڵەکە. چاوەڕوانی گەیشتنی هاورێکانمان کرد.

*

لە سەرتەنگەوە چوین بو «بیترخێ». ئەمیش ئاوی کەم و کشتوکالی نەبو. ئاژەڵدارییان ئەکرد. هەندێ لە کەسوکاری «صالحی دەرویش قادر» لێرە بون. یەکێ لە کچەکانی هەواڵی باوکی لێ پرسین. باوکی تەندروست بو، بەلام مەکتەبی سیاسی لە لای خویان بە گیراوی گلیان دابوەوە.

صالح خوی و فەقێ قادری کوری پێشمەرگە بون. قادر کادری بزوتنەوە بو لە ناوچەی قەلادزە. بە فێل دو کادری دیموکراتی گرت بو و، تەسلیمی ساواکی کرد بون. خویشی چو بو بو تیران دانیشت بو. حیزبی دیموکرات لە سەر ئەمە بەهانەکیان دژی یەکێتی دەرکرد. قم و ناحەزەکانی یەکێتی ئەمەیان بە هەڵ زانی بو زڕاندنی ناوبانگی یەکێتی. بو ئەوەی روداوی لەو بابەتە دوبارە نەبێتەوە یەکێتی صالحی بو لێکولینەوە گرت بو.

بیترخێ گوندێکی پچوک بو. بەلام لە شوێنێکی عاسی دا بو. شەوێکمان لێ بە

سەر پرد و بەیانییەکەی بەرەو «زەروون» بە ری کەوتین.

*

زەروون یەکی بو لە ئاواییەکانی شینکایەتی. «شینکی» تیرەیەکی پچوک بو لە چەند گوندیک دا دانیشت بون: گەلالە، سەفرە، زەروون، بەرگورد، قامیش، دری...ناوچەکەش بە ناوی تیرەکەیانە وە پی ی ئەلین: «شینکایەتی». ناوچەی شینکایەتی هەموی شاخ و داخە. ژمارەی دانیشتوانی ناوچەکە لە گەڵ ئەرز و ئاوی ناوچەکە نەئەگونجا. دانیشتوانی زور و ئەرزی تەخت و زەوی کشتوکالیان زور کەم بو. بەلام دانیشتوانی ئەم ناوچەیە لە هونەری چاککردنی ئەرزی لیژی قەدپالی شاخەکان و، پەروەردە کردنی رەزی دیمی تری و، ترش و، چوالە دا شارەزاییەکی زوریان هەبو. زوری قەدپالی شاخەکانیان چاک کرد بو، بەردیان لی بژارد بو، ریکیان خست بو و، سنوری رەزەکانیان لە یەکتری جیا کرد بوەوە و، لە بنی شاخەکەوە تا نزیک لوتکەکەیان کرد بو بە رەز. لە بەر لیژی و سەختی ولاخ نەیئەتوانی جوتی تی دا بکا، رەزەوانەکان ئەبوایە خویان بە پاچ بیکیلن.

تری، دزشار، میوژ، باسوق و سنجوق.. لە بەرهەمە سەرەکییەکانیان بو. هەندیکیان بو خواردنی خویان و، ئەوی تریان بو فروشتن ئامادە ئەکرد. هەروەها ولاخدارییشیان ئەکرد، بو گویزانەوەی بار.

چاککردنی ئەرزی شاخاوی و رەزەوانی، بەو شیوەیەی لە شینکایەتی دا کرا بو، نمونەیەکی چاک بو بو ئەوەی دانیشتوانی ناوچە شاخاوییەکان بو گەشەپیدانی ناوچەکانیان چاویان لی بکەن.

*

روژی ٢٥ ی کانونی یەکەمی ٧٧ گەیشتینە «گەورەدێ».

روژی ٢٥ ی مانگ لای خەلکی گەورەدی و دانیشتوانی ناوچەکە و، لای پیشمەرگەکانیش، وەکو روژەکانی تر وابو.

روژی ٢٥ ی مانگ لە دنیای مەسیحی دا پیروزییەکی تایبەتی هەیە. لەم روژەدا لە مال دەرناچن، بە دیار «داری کریسمس»ـەوە دائەنیشن و، خوشترین خواردن دروست ئەکەن، چونکە لایان وایە مەسیح لەم روژەدا لە دایک بوە.

روژی پیشتر لە زەروون بوین. سەربازگەیەکی گەورەی جەیش لە گەلالەی شینکایەتی بو. بەفریکی ئەستور شاخی «گزجار» ی گرت بو. بارەکان لیرە داگیران و چەکەکان تا کاتی دابەش کردن هەڵ گیران. ئەرکیکی قورسمان لە کول بوەوە و،

ئازادییەکی زورتری بزوتنمان بە دەس هینا.

«گەلالە» و «گۆجار» و «زیوە» وەکو ناو لە چەند جیگای کوردستان دوبارە بونەتەوە.

- شاری «گەلالە» لە بالەکایەتی و، گوندی «گەلالە» لە شینکایەتی و، چەمی «گەلال» لە بەرزنجە و چیای «گەلال» لە مەنگورایەتی...

- گوندی «گۆجار» لە بناری چیای «مامەروت» ی بالەکایەتی و، هەواری «گوجار» لە بناری چیای «کاروخ» و، گوندی «گوجار» لە پشدەر و، چیای «گوجار» لە جافەتی.

- گوندەکانی «زیوە» و «زیوکە» ی شنو، «زیوەی کونە لاجان» ی پیراشەهر، «زیوە» ی سەردەشت کە بە سیوە لاسورە بە ناوبانگە، «زیوە» و «بەرزیوە» بالەکایەتی، «زیوە» و «دەرە زیوە» ی خوشناوەتی، «زیوی» ی پیرمەگرون، «زیوەمەر» ی قەرەداغ، گەرەکی «زیوی» ی کەرکوک...

*

یەکی لەو مەسەلانەی لە میژ بو سەرنجی راکیشا بوم جیاوازیی و سەیریی ناوی شوین: شاخ، گرد، گوند، شار، کانی، جوگا، روباری... کوردستان بو. کە چومە جەزیرە و ناوی گوند و شوینەکانی ئەویم بیست و، دوایتر کە چومە شەمزینان و برادوست و، ئینجا پشدەر و دولی جافەتی و شارباژیر و شلیر، ئەم مەسەلەیە زورتر سەرنجی راکیشام.

لە کوردستان هەمو شوینیک ناویکی ناوچەیی هەیە، دانیشتوانی ناوچەکە بەو ناوەوە ئەیناسن. حکومەتەکانی تورکیا و سوریا ناوە ناوچەییەکانی هەمو شار و گوندە کوردنشینەکانی تورکیا و سوریایان گوریوە، لە سەر زمانی دانیشتوانی ناوچەکە ناویکی هەیە و، لە نوسینی رەسمیی حکومەتی دا ناویکی تر. بەلام دانیشتوانی ناوچەکە هەر بە ناوە کونەکەی ناوی ئەبەن. ئەوەی سەرنج راتەکیشی ئەوەیە، لە پال ناوی کوردی کون و تازەدا بە هەزاران ناوی یونانی، سریانی، ئەرمەنی، ئیرانی، عەرەبی، مەغولی، تورکی... هەیە.

کوردستان کەوتوتە ناوجەرگەی روژهەلاتی ناوەراستەوە. ناوچەکە ٣ ئاررەی گرنگی دنیا: ئاسیا، ئەوروپا، ئەفەریقا بە یەکەوە ئەبەستی. ریگای ئاوریشم و، ریگای لەشکرکیشیی هیزە گەورەکانی یونان و رومان و ئیسلام و مەغول بە ناو کوردستان دا رویشتوە. چەند سەدە لە ژیر دەسەلاتی ئیرانی و یونانی و عەرەب و مەغولی و تورک دا بوە. لە سەردەمی جیا جیا دا دینی جیاجیای وەکو زەردەشتی، جو، دیبانی تیا بلاو

بوتەوە تا سەرەنجام ئیسلام زاڵ بوە. دراوسی ی فارس و ئەرمەن و تورک و عەرەب بوە. ئەم رووداوانە هەمو تەئسیریان لە زمانی کوردی و، ناونانی شوێنەکانی کوردستان کردوە.

ئەبی ناوی

– چیاکانی: جودی، هەرەکول، شەکیب، نەقیب، قەندیل، سیلم، شەگەور، ماکوک، هەندرین، کاروخ، تاسوس، مالیموس..

– گوندەکانی: موزەلان، پلیسیە، بیملاتە، بیشەمسی، سونی، دیرکی، شاورتە، گەلیشم، گارە، هەدن، بیتوش، بیموش، بیتوات، سفرە، زەرون، هەلەدن، مالومە، چوخماخ، گاپیلون، ولاغلو..

– شارەکانی: سلوپی، وان، گەوەر، سەقز، دوکان..

– روبارەکانی: دیجلە، خابور، فیشخابور، هیزل، سەرکەم، زی، گادەر، گوگسور، سیروان..

ئەبی ئەم ناوانە لە چی وەرگیراین و، سەر بە چ زەمان و زمانیک بن و، چون کەوتونەتە سەر زمان؟

دانیشتوانی ناوچەکان خۆیان بو زور لەم وشانە مەعنا ئەدوزنەوە و، لیکی ئەدەنەوە، بەلام زوری تیکەلاوە بە ئەفسانە و سەرگوزشتەی ناراست، پشت ئەستور نیە بە هیچ بەلگەیەکی زانستی. ناوی شوین لە زمانی کوردی دا ئەهینی لیکولینەوەی زمانەوانی قولی لە چەند لایەنەوە لە سەر بکری، وەکو:

١. تەئسیری زمانی هیزە داگیرکەرەکان و، گەلانی خاوەن فەرهەنگی بەرز، لە سەپاندنی وشەکانی زمانی خویان دا بە سەر ناوی شوینەکانی کوردستان دا.

٢. ساغکردنەوەی بنجی وشەکان و، گوڕان و گەشەکردنیان، لە باری مەعنا و فونەتیکەوە، لە کونەوە تا ئیستا.

*

لە گەورەدی بارەکانمان خست و، ئەوی زیاد بو شاردمانەوە. ئەرکیکی قورسمان لە کول بوەوە و، هەناسەیەکی ئاسودەییمان هەلژی. گەورەدی یەکی لە گوندەکانی ناوچەی جافەتی بو. ژیانی دانیشتوانی لە سەر چوالە بادام و، ئاژەلداری بو. کانی و ئاوی خوشیی هەبو، بەلام زەویوزاری کشتوکالی کەم بو.

ناوچەی جافەتی پیک هاتوە لە ژمارەیەکی زور گوند و ئاوایی گەورە و ئاوەدان. سەریکی کاریزە، کونەماسی، گاپیلون، گەرەدی، گەورەدی و سەرەکەی تری دوڵمازەلە، قەلەم پاشا، سابورا، تویزاوا و دوکانە. بالغ، چوخماخ، مالومە، هەلەدن، باخسەمەر،

چالاوا، سەرگەلو، سپکانیان، سپدەر، شارستێن، پاخێیان، خورخورە، سەرموورد، قەمچوغە، سووداش، هومەرقەموم و تەلان لە گوندە قەرەپاخەکان و، قومرغان، مەولان، گوێزیلە لە ئاوایپە پچوکەکانی بو. ماوەیەکی زور «سورداش» ناوەندی بەڕیوەبەرایەتی ناوچەکە بوە، تا گۆمی دوکان دروست کرا و، لە سەرەتای شستەکانەوە دوکان لە گوندێکی پچوکەوە بو بە شارێکی گەورە و، ناوەندی بەڕیوەبەرایەتی ناوچەکە.

بویە پێی ئەلێن: «ناوچەی جافەتی» چونکە دانیشتوانی ناوچەکە خویان بە تیرەیەکی جاف دائەنێن، بەلام لە ناو جاف دا بەمانەی ئیرە ئەلێن: «جافە رەشکە». جگە لە جاف، لە هەندێ لە گوندەکانی ناوچەکەدا بنەمالەی شێخانی لی یە وەکو: کاریزە، بەردەشێن، سەرگەلو، چوخماخ.

ناوچەکە شاخاویی و بەردەلانە و «ئاوی سەرزەوی» کەمە. چینەکانی ئەرزەکەی وا دروست بوە بە ئاسانی ناگاتە ئاو و، «ئاوی ژێرزەوی» ی زور لە قولایی دایە. چەندێن چەم و ڕوباری گەورە لە نزیکی هەیە و، «گۆمی دوکان» یش کەوتوتە لای روژئاوای. بە هوی بەرزی ئاستی ئەرزی ناوچەکە لە چاو ئاستی ئاوی ڕوبارەکان و گۆمی دوکان دا، ئاوی ناگاتێ. ئاوی هەندێ لە گوندەکان بە تەنیا بەشی خواردنەوەی خویان و ئاژەلەکانیان ئەکا. ئاو و ئەرزی بەراوی بو کشتوکال کەمە. بو رەزی تری و چوالەی دیم و، سماق و، هەندێ میوەی وەکو قەیسی و هەنجیر و، بە خێوکردنی ئاژەل لە بارە. لە شاخەکان لەوەرگای باشی لی یە. چەندێن شیو و دولی تی دایە ئەگری ئاوی باران و بەفراوی تی دا کو بکرێتەوە. خورخورە و پاخێیان بە پەنیری باش و بە تام بە ناوبانگن، لە بەهاران دا «پەنیری سەلک» و لە پایزان دا «پەنیری پیستە» دروست ئەکەن.

ناوچەی جافەتی ناوچەیەکی سەخت و عاسیپە کەوتوتە ناو زنجیرە چیاکانی چەرماوەند، گوجار، ژیلوان، ئاسنگەران، سارا و قەرە سردەوە.

*

بەنداوی دوکان یەکێکە لە پروژە گرنگ و ستراتیجیپەکانی عیراق. ئەگەر کەلکی بو عیراق هەبوبی ئەوا زیانی لە کورد داوە.

گۆماوی دوکان ۷۰ هەزاردونم زەوی بە پیتی کشتوکالی ۷۳ گوندی دەشتی بیتوینی داپوشیوە، لە ئەنجامی ئەمەش دا ۱۲۳۷ خێزان بو شوێنانی تر گوێزراونەتەوە. جگە لەوەی چەندێن جی ی پڕ شوێنەواری کونی کردوە بە ژێرەوە.

جوتیارانی کوردستان، تەنانەت جوتیارانی دەوروبەری گۆماوی دوکانیش، بویان نیپە بو ئاودێریی کەلک لە ئاوی ئەستێلی دوکان وەربگرن. یەکەمیان لە بەر ئەوەی

حکومەتی عیراق ریگایان نادا، دوەمیان چونکە ئاستی ئاوەکە لە ئاستی ئەرزەکانی ناوچەکە نزمترە.

لیرەدا بە کورتی هەندی زانیاری پیویستی لە سەر ئەنوسم کە لە پاسیک دەرم هیناوە شورش حاجی، کاتی خوی لە سەر داوای من، لە سەر ئاوەکانی کوردستان ئامادەی کرد بو.

- یەکەمین لیکولینەوە لە سەر پروژەی دوکان لە سالی ١٩٣٨ دا لە لایەن «دامەزراوی ویلسون» ی بەریتانییەوە کراوە. راپورتەکەی ئەمان لە سالی ١٩٤٦ دا درا بە دستەیەک شارەزای تر، ئەوانیش دکتور ستانسفیلد هیگن یان راسپارد لی ی بکولیتەوە.

هیگن لە ناو چوار شوین دا تەنگی دوکانی هەلبژارد، چونکە چینە بەردەکانی قایم و باش و، تەنگەکەش قول بو، لە «وەرزی کەمئاوی» دا پانایییەکەی ٤٠ م و، لە «وەرزی زورئاوی» دا ١٠٠ م ئەبی و، لاشانەکانی شاخەکە ستونیین. ئەمانە هوی لە بارن بو دروستکردنی بەنداو لەم ناوچەیەدا.

- بەنداوی دوکان لە تەنگی دوکان دا لە سەر زی ی بچوک دروست کراوە. ٦٠ کم لە خواروی روژئاوای شاری سلیمانی و، ٨٠ کم لە سەروی روژهەلاتی شاری پردی دایە. ١٨٠ کم لە دواوانی زیی بچوک و دیجلە و، ١٠٠ کم لە کەرکوک و ٣٠٠ کم لە بەغداد، دورە.

- لە ١٩٥٤/٢/٣ جیبەجی کردنی پروژەکە درا بە کومپانیای «دی میز» ی فەرەنساوی بە تیچونی ٨،٨١٧،٤٦٠ دینار. ئەبوایە لە ٤٠ مانگ دا واتە لە حوزەیرانی ١٩٥٧ تەواو ببی، بەلام بە هوی لافاوە چاوەروان نەکراوەکانی سالانی ٩٥٤ و ٩٥٧ تەواو بونی پروژەکە دواکەوت بو حوزەیرانی ١٩٥٩.

لە شوباتی ١٩٥٩ ەوە ئاوەکەیان گرتەوە. بەلام لە ئەیلولی ١٩٦٠ دا دەرکەوت بن دیواری بەنداوەکە ئاو ئەدزی. کومپانیای دوکراکو بو چارە کردنی، بەربەستیکی پرکردنەوەی بە دریژی ٣٤٠ م دروست کرد. بە ئەنیشتەکانیەوە گەیشتە ٢٤٥٠ م.

- لاشەی بەنداوەکە پیکهاتوە لە دیواریکی گەورەی خەرسانە، لە سەر شیوەی کەوانە. دریژاییەکەی ٣٦٠ م و، بەرزاییەکەی لە بناغەوە ١١٦،٥ م و ئەستوری بناغەکەی ٥٤ م لە ژیرەوە «واتە لە بن زی یەکە» ٣٢،٥ م و لە سەرەوە ٦،٢ م.

بەرزی ئاوەکە لە بەردەم سددەکە ١٠٠ م و لە ئاستی دەریاوە ٥١١ م، بەرزی لوتکەی سددەکە لە ئاستی دەریاوە ٥١٦ م. دریژی نیوەتیرەی کەوانەکە لە روی پیشەوەی ١٢٠ م.

- کوی گشتی تیچوی هەمو سەدەکە و پاشکوکانی و کارە تەواوکەرەکانی گەیشتوتە ۲۳ ملیون دینار.
- عیراق لە بنیاتنانی بەنداوی دوکان چەند مەبەستیکی هەبو:
۱. کوکردنەوەی ئاوی بارانی وەرزی زستان و بەفراوی بەهارو، بە کارهینانەوەی لە وەرزی هاوین و پایزو کاتی وشکی دا.
۲. نەهیشتنی مەترسی لافاوی بەهارانی زی ی بچوک.
۳. بەرهەمهینانی وزەی کارەبا.
٤. پەروەردە کردنی ماسی و مەلی ئاوی.
٥. گشتوگوزار.
- دریژایی ئستیلی ئاوی دوکان ٤٠ کم و پانایەکەی ۲٠ کم ە.
ئەو کاتەی بەرزیی ئاوەکە لە ئاستی دەریاوە ئەگاتە ٥١١ م، ئستیلەکە ٦،٨ ملیار م۳ ئاوی تی دا کو ئەبیتەوە و رویەرەکەی ئەبی بە ۲۷٠ کم ۲.
بەشیکی ئاوەکە پیی ئەوتری «ئاوی مردو» چونکە بو «ترسبات» بە کاردی و ئەکەویتە ژیر ئاستی ٤٦٩ م و ئەگاتە ۷٠٠ ملیار م۳. بەشەکەی تری کە لە نیوان ٤٦٩-٥١١ م دایە و ٦،۱ ملیار م ۳ ئەبی پیی ئەوتری «ئاوی زیندو» چونکە سودی لی وەرئەگیری.
بەشی لە ئاوی ئستیلەکە ئەبی بە هەلم و بەشیکی تری بە ناخی ئەرزدا ئەچیتە خواری، بەلام ئەمە لە چاو زوریی ئاوی گومەکەدا شتیکی کەمە.
ئەم ژمارانە بە پی ی سال و زور و کەمیی ئاوەکە ئەگورین.
- لە دامینی سەدەکەدا ٥ گوڵجی ئاسنین بو بەرهەمهینانی وزەی کارەبا دانراوە. تیرەی هەر گوڵجیکیان ۳،٦٥ مەترە، ۱۲٠ م۳ /س ئاوی پیا ئەروا و، توربایینیک و جەنەرەیتەریکی تی دا دانراوە، بە هەر پینجیان توانای بەرهەمهینانی ٥ X ۸٠ = ٤٠٠ میگاوات کارەبایان هەیە.

*

ئەگەر روژی لە روژان کورد دەسەلاتی هەبو قازانجی لەوەدایە: ئستیلەکەی دوکان لە ئاو خالی بکات و، ئەو ئەرزانەی ژیرئاو کەوتون بو کشتوکال بە کار بهینی و، هەمو داوودەزگاکانی بەنداوەکە بکاتە پروژەی توریستی. بە دریژایی زی چەندین جیگای تر هەیە بو کشتوکال کەمتر بەکار ئەهینرین، بەلام ئەتوانری بو کوکردنەوەی ئاو سودیان لی وەربگیری.

له سەردەمی شیخ مەحمودا دانیشتوانی ئەم ناوچەیە بەشداری شۆرشەکانی کورد بون. شیخ مەحمود، دوای ئەوەی سلیمانی بە جی هیشتوە، ماوەیەک لە ئەشکەوتی «جاسەنە» بوە و، بارەگای سەرکردایەتی ئوردوی کوردستان و، چاپخانەکەی سلیمانی بو ئەوی گواستوتەوە. ۳ ژمارەکەی «بانگی حەق» لە ئەشکەوتی جاسەنە چاپ کراوە. ئەمەش یەکەمین چاپخانە و روژنامەی ئەشکەوت بوە لە میژوی کوردا. دوای ئەوەی ئینگلیز جاسەنەی بوردومان کرد و ئەشکەوتەکەی گرت، شیخ مەحمود کشایەوە دولی جافەتی. فروکەی ئینگلیز چەند جاری بوردومانی ناوچەکەی کردوە و، زەرەری گیانی و مالی لی داون. هەر لەم ناوچەیەدا بوە وەفدیکی شیخ مەحمود و وەفدیکی حکومەتی عیراق، بو گفتوگو یەکتری ئەبینن. یەکی لە ئەندامانی وەفدی حکومەت لە ئەندامانی وەفدی کورد ئەپرسی: «ئیوە دەریاتان نیە. چوار دەورتان بە دوژمن گیراوە. ئەگەر بون بە حکومەت بە کوی دا هاتوچو ئەکەن». یەکی لە ئەندامانی وەفدەکەی شیخ مەحمود ئەلی: «لە حکومەتی ئیسویچەرە (سویسرا) ئەپرسین بە کوی دا هاتوچو بکەین»

لە دەسپیکردنی شورشی ئەیلول دا ئەم ناوچەیە بو بە یەکی لە بنکە سەرەکیەکانی تا لەت بونی پارتی، بارەگای مەکتەبی سیاسی و، لقی سلیمانی لە ئەشکەوتەکەی «مالومە» بو، تا ئاشبەتالیش بارەگای هیزی رزگاری لە «سەرگەلو» بو. بەو هویەوە ناوچەکە زورجار بوردومان کراوە. هوشی کوردایەتی لە ناو دانیشتوانی ناوچەکەدا بە هیز بو.

کاتی خوی کاکەحەمەی تەلان سەروکی جافەکانی ئەم ناوچەیە بوە و، دوای ئەوەی لە سەرەتای شورشی ئەیلول دا لە دەربەندی بازیان ئەو کوژراوە، کویخا سمایلی برای جیگای گرت بوەوە. کویخا سمایل لە شورشی ئەیلول دا پیشمەرگە بو، دوای ئاشبەتال دور خرا بوەوە بو «روطبە» لە خواروی عیراق. پیوەندی خیلەکیی هیشتا لە ناویان دا ماوە.

سەرەتای شورشی ئەیلول هەندی لە خەلکی دولی جافەتی پیشمەرگە ئەبن و، ئەوانیش لە سەنگەرگرتنی ناوچەکانی کانی سارد و ریگای دوکان و دەربەندی بازیان دا بەشدار ئەبن. کە فروکەی عیراقی دیتە سەریان و بوردومانیان ئەکا، پلاوەی لی ئەکەن. ناحەزەکانیان بو گالتە پی کردن، بالورەیەکیان بو هەلبەست بون، ئەیان وت:

یا شیخ سمایلی عەودالانێ
لاقم دریژکەی بو غاردانێ
زو بگەمەوە باخیبانێ
شەرم پێ ناکرێ لە گەلێ ئاسمانێ

یو یەکەمین جار، لە تەمووزی ۱۹٦۳ دا من ئەم ناوچەیەم دی بو. بەعس لەو کاتەدا بەو پەری دڕندایەتییەوە خەریکی هێرش بو بو سەر کوردستان. ئەو کاتە بارەگای مەکتەبی سیاسی پارتی و بارەگای لقی سلیمانی لە ئەشکەوتەکەی مالومە بو. ئیبراهیم ئەحمەد سکرتێری پارتی و، عەلی حەمدی لێپرسراوی لقی سلیمانی بو. ئەو زەمانە من خوێندکار بوم لە زانستگای بەغداد، لە سکرتاریەتی یەکێتی قوتابیانی کوردستان بوم، دوای هەلگیرسانەوەی شەر لە بەغداوە هەلات بوم بو هەولێر و، بە دەشتی هەولێر و کۆیەدا گەڕابومەوە ئەم ناوچەیە.

بو دوەمین جار، لە شوباتی ۱۹٦٤ دا سەردانی ئەم ناوچەیەم کرد بو. لەو سالەدا کونگرەی یەکێتیی قوتابیانی کوردستان مان لە مزگەوتەکەی چوخماخ دا بەست. لە سەرانسەری عیراقەوە نوێنەری قوتابیانی کورد بەشدار بون، تەنانەت لە شارەکانی خواروی عیراقەوە وەکو نوعمانیە، قەلعەصالح و عەمارە نوێنەری ڕێکخستنەکانی یەکێتیی قوتابیان هات بون. عەلی حەمدی و مەحمودی حاجی توفیق لە کردنەوەی کونگرەکە دا بەشدار بون. ئێمە لە کونگرە بوین، کە راگرتنی شەر لە نێوان شورشی کورد و حکومەتی عیراق دا ڕاگەیەنرا و، گفتوگوی بارزانی - عارف دەستی پی کرد. ئەوەش سەرەتای لەت بونی پارتی و، هەلگیرسانی شەری ناوخو بو.

لەوساوە تا ئێستا ناوچەکە هەندی ئالوگوری بە سەردا هات بو. بە تایبەتی ئەوسا ناوچەکە دارودەوەنی زور زیاتر بو. دولەکە داری زورتری تیا بو، ئێستا ڕوت بو بو. بەروبومی ئابوری ناوچەکە کەم و، ئاستی گوزەرانی دانیشتوانی نزم بو. «خەلوز کردن» لە کونەوە یەکی لە پیشە پڕ دەرامەتەکانی خەلکی ناوچەکە بوە. خەلوزەکانیان لە بازارەکانی سلیمانی و کەرکوک دا ساخ کردوتەوە. خەلوز داری ناوچەکەی کەم کرد بوەوە.

*

سەرەتای شورشی حوزەیران ژمارەیەکی زور لە پیاوە ناسراوەکانی ناوچەکە بوبون بە پێشمەرگە. کوێخا عەبدوللای چوخماخ، عەبدولقادری هەلەدنی، سەلیمی قەلەم پاشا، فەقی سمایلی یاخیبان، حاجی عەزیزی قامیش، حاجی سەلیمی قامیش... ئەمانە زوریان لە سەر داوای عەلی عەسکەری چەکیان هەل گرت بو، بەلام کەمال کەرکوکی و شێرکوی شیخ عەلی سەرگەلو کە ئەندامی ق م بون، لە ئێرانەوە دێنەوە و، دەچوبنە بن کلیشەیانەوە هەندێکیان، بە ناسەی ئیدریس و، بە پارە و، بە پلەی سیاسی و پێشمەرگایەتی بەرز، تەفرە دابون کرد بویانن بە قم لەوانە: فەقی سمایلی یاخیبان و سەلیمی قەلەم پاشا.

جەیشی عیراق چەند لەشکرکێشییەکی بو سەر ناوچەکە کرد بو. هێرشەکانی

جەیش یەک لە دوای یەک بەردەوام بو. جەیش لە هەرجی یەک نەشکا، یا هیچی دەس نەکەوت، تولەی لە خەلک ئەکردەوە. لەم هێرشانەدا چەندین هاوولاتی لە گوندەکانی: شارستین، یاخیبیان، سیدەر، هەنجیرە، سیکانیان، دولەبی، خورخورە، قامیش، سەرگەلو، سەرتەنگ... کوشت بو، لەوانە: مەلای گوندی شارستین: حاجی مەلا رەسول مستەفا و، مەلای گوندی خورخورە: مەلا محەمود ئیسماعیل. لە شارستین ٦ کەیبانو و چەند پیاوێکی کوشت بو. لەم هێرشانەدا بە زوری هالیکوپتەریان بە کار ئەهێنا. گوشارێکی زوریان خست بوە سەر دانیشتوانی ناوچەکە و، پێشمەرگەکانیان بە تەواوی سەغلەت کرد بو. سەختی ناوچەکە لە بەردەمی جموجولی هالیکوپتەردا کەلکێکی ئەوتوی نەمابو. «لاقی درێژ بو غاردان بەرەو یاخیبیان» و ناوچە سەختەکان لە بەرامبەر تاکتیکی تازە داهێنراوی سورانەوە و هێرش و نیشتنەوەی ئاسانی هالیکوپتەردا کەلکی نەما بو.

لە ئەنجامی ئەم لەشکرکێشیانەدا زوری ئەوانەی سەر بە قم بون بە سەرکردایەتی فەقێ سمایلی یاخیبیان بە کومەل تەسلیم بە رژێم بونەوە. شێرکوی شێخ عەلی پێش تەسلیم بوبوە و کەمال کەرکوکی پێش گەرا بوەوە تاران. بە دوای ئەوانیش دا کوێخا عەبدوللا و حاجی سەلیم و حاجی عەزیز تەسلیم بونەوە. لە راستی دا ئەمان پیر و بە ساڵا چو بون، فیری ئەم جورە پێشمەرگایەتیە نەبوبون و، بەرگەی ئەو زەحمەتی و شاخەو شاخەیان نەئەگرت، دوای تەسلیم بونەوەشیان بە دلسوزی مانەوە، گەنجەکانیان هان ئەدا بچن بە پێشمەرگە و، خزم و عەشیرەتەکانی خویان هان ئەدا هاوکاری لە گەل پێشمەرگە بکەن.

*

من کە گەیشتمە ناوچەکە هەمو فەرماندەی کەرت و مەفرەزەکان و، کادرەکانی هەرێمەکەم بانگ کرد.

هەندی لە فەرماندەکانی هەرێمەکە لە گەل خوم گەرا بونەوە، لەوانە: عەبدولقادر هەلەدنی، حاجی محەمودی گەوردەیی، عەلی ئامەخان، عوسمانی قالە مەنوەر، کەریمی دادە مەنە... ئەوانی تریشم بانگ کرد. وردە وردە هەموویان پەیدا بون: صەلاح سەعید «چاوشین»، جەمالی عەلی باپیر، محەمود «ئەبەز»، غەفور سەعید «دەرسیم»، حەمەی مامە سەلام، جەلالی کوێخا عەبدوللا، ئیسماعیل گەوردەیی، عەلی مام ئەحمەد و، مام ئەحمەدی حاجی محەمەدی قەرەتەپە.

هەرێمەکەم گیروگرفت و کێشەی قولی تی دا بو.

– ئەو ماوەیەی هەمو بەرپرسەکان لە پرادوست بون. ئەمان بە ئارەزوی خویان کاریان کرد بو. کەسیان کاغەزی ئەوی تریانی نەخوێند بوەوە. بەرەڵلایی و پاشاگەردانی

بلاو بوبوەوە. بە زور و بە بیانوی پوچ پارەیان لە خەلک سەند بو. لە هەندی جیگا بە بی سوچ و تاوان لە خەلکیان دا بو. هەندیکیان سەرسەریتییان کرد بو و، بە ئاشکرا عارەقیان خوارد بووەوە. ئەمەش بو ناوبانگی پیشمەرگە و یەکیتی خراپ بون.

– یەکەی پیشمەرگایەتی لە یەک نەئەچو، بە گویرەی هەر فەرماندەیەک جیاواز بو، هەندیکیان زور و هەندیکیان کەم بو. لە سەر پلە و پایە ملمـلانی یان ئەکرد و، زوریان ئەیانویست بە فەرماندەی کەرت ناو ببرین و، کەمیان هەبو ئامادە بی ناوی فەرماندەی مەفرەزە بی. هەر یەکەیان ئەیویست خوی بە تەنیا بسوریتەوە و، چاوی لیپرسینەوەی کەسیکی لە خوی سەروتری لی دیار نەبی. ناوچەکە پر بوبو لە مەسئول.

– پیشمەرگەکان و فەرماندەکانیان تیکەلاو بون لە خەلکی سلیمانی و، خەلکی ناوچەکە. شارییەکان و لادییەکان ناکوک بون و، ئامادە نەبون سەر بو یەکتری دابنەوێن. گالتەیان بە یەکتری ئەکرد و، کارەکانی یەکتریان تیک ئەدا. هەردوکیشیان بو جولانەوەکە پیویست بون. بی پیشمەرگەی خوجیی کارکردن لە ناوچەکەدا دژوار بو.

– هەندی لە فەرماندە و کادرەکان ئەندامی کومەلە و هەندیکی تریان ئەندامی بزوتنەوە بون. هەریەکەیان هەولی ئەدا پیشمەرگە و ئەندام و لایەنگر بو ریکخراوەکەی خوی زیاد بکا. بو ئەمەش زور جار لە ناو خەلک دا دژی یەکتری ئەدوان و، ریگای ناراستیان ئەگرت بو بەهیزکردنی خویان و لاوازکردنی لایەنەکەی تر.

– قم لەم ناوچەیەدا کز بوبو، بەلام هیزیکیان لە شارباژیر و هیزیکیان لە سورین مابو. جاروبار بو راووروت ئەپەرینەوە بو ئەم ناوچەیەش.

حاجی حاجی ئیبراهیم دانرا بو بە جیگری من و، رابەری سیاسی هەریم. ئەویش کارەکەی خوی بە دل نەبو. نەهاتە هەریمەکە و، لە ناوچەی نوکان مایەوە. زوری کارەکان کەوت بوە سەر شانی خوم.

هەولیکی زورم دا ئەم گیروگرفتانە چارەسەر بکەم. تەبایی لە نیوان کومەلە و بزوتنەوەدا دروست بکەم. چەند جاری کوبونەوەم بە فەرماندەکان کرد و، چەند جاریکیش کوبونەوەی گشتیم بە زوری پیشمەرگەکان کرد. ئەو کاتە، بو خوپاراستن لە هیرشی کتوپری هیزەکانی جەیش، ئەبو شەوەکی لە دی دەر بچین و، بچینە شوینیکی نهینی قایم تا ئیوارە خومان حەشار بدەین. لەم ماوەیەدا بە کوبونەوە و قسە و باسی سیاسی گشتییەوە خەریکم ئەکردن. زور جاریش هەوری تیرە و تاریک و لیزمەی باران و کریوەی بەفر، هەلی بو ئەرەخسانین، بە ئاسودەیی و ئازادی بە روژ، لە ناو ئاواییەکان دا بمینینەوە.

سالی ۱۹۷۷ مان بە ری کرد. شەوی سەری سال لە مزگەوتەکەی چوخماخ بوین.

بو ئیمە ئەمشەویش وەکو شەوەکانی تر بو. «کریسمس» و «سەری سال» لای خەلکی چوخماخ و، لای زوری پیشمەرگەکان هیچی نەئەگەیاند.

ئەوەندەی فریا کەوتم گوندەکانی چوخماخ، مالومە، هەلەدن، چالاوا، گویزیلە، پاخسەمەر، قزلەر، قەیوان، خەمزە.. گەراین. لە گەل ریش سپی و پیاوماقولی ناوچەکە دانیشتم. دانیشتوانی ناوچەکە بە گشتی باش بون، بە روی خوشەوە پیشوازییان لی ئەکردین و، لە هەمو رویەکەوە هاوکارییان ئەکردین. بە دلسوزییەکی قول و پەروشیەکی بی ئەندازەوە پشتیوانییان لە جولانەوەکە ئەکرد. هەر کاریکی سەخت و خەتەرم پی ئەسپاردن، بە تایبەتی هاتوچوی سلیمانی، بی دودلی و سلەمینەوە بویان ئەنجام ئەدام.

حاجی قادری مالومە، یەکی لە کەسایەتیە ناسراوەکانی ناوچەکە بو. پیاویکی کوردپەروەر و، دلپاک و قسە خوش بو. بە ناوبردنی وشەی «دیگەل» تورە ئەبو. هەر کەس بیوتایە: «دیگەل» جنیویکی بە دایکی ئەدا، ئەو کەسە هەر کەسیک بوایە و لە هەر پلە و پایەیەک دا بوایە. زورجار سەریان ئەکردە سەری تورەیان ئەکرد و، ئەیان وروژاند. هەندی جار دوای جنیودان پەشیمان ئەبوەوە و، لە داخانا ئەگریا. بە گەرانەوەی ئیمە و، گەیشتنی چەکی نوی و، ریکخستنەوەی هیزەکان زور خوشحال بو. لە مالەکەی خوی میوانداریی کردین و، بو روژی دوایی چو بو سلیمانی بو ئەوەی ئەو هەوالە خوشانەیان پی بگەیەنی. لە سلیمانی، بە تایبەتی لە ناو بازار دا، ناسیاوی زوری هەبو.

حامید حەمە ئەمین، گەنجیکی پاخسەمەری، کادری ریکخستن بو لە ناوچەکەدا، ئەندامی کومەلە بو. خوی بە تەنیا ئەگەرا و، تیکەلاوی مەفرەزەکان نەئەبو. بو خوپاراستن پشتی بە خوشاردنەوە ئەبەست. چەند کادریکی لەم بابەتەمان هەبو. ئەمەش کاریکی راست نەبو. ئاموژگاریمان کرد بو خوی بە تەنیا نەبی و، بو سەلامەتی خوی هەمیشە لە گەل یەکی لە مەفرەزەکان بی، ئاموژگارییەکەی لە گوی نەگرت بو. لە هیرشیکی جەیش دا بو سەر ناوچەکە گیرا. حوکمی ئیعدام درا و، لە موسل ئیعدام کرا. لە «زیندانی موسل» ەوە چەند نامەیەکی نوسی بو، نمونەی ئازایەتی بو.

مامۆستا عەزیز مەحمود، دانرا بو بە لیپرسراوی لقی کەرکوکی یەکیتی، ئەبو بچیتە بەری قەرەداغ لەویوە کارەکانی ئەنجام بدا. ئەیویست لە پیش دا بچیتەوە بو سلیمانی پشو بدا و هاوریکانی ببینی و، لەویوە بچیتە ناوچەی قەرەداغ. ئەمەم بە هەل زانی نامەم بو هەندی لە هاوری کونەکانم، لەوانە شازاد و، جەمال تاہیر نوسی. هەندی «مارک» ی ئەلمانیم لە مامجەلال وەرگرت بو بو خەرجی هەریم دام بە عەزیز بیدا بە شازاد بومان بگوریتەوە.

*

زمرده و دەرزی

ئەو هەمو پێشمەرگەکان پێش ئەوەی دنیا روناک ببێتەوە لە خەو هەستن، نانی ۳ ژەم لە گەڵ خۆیان هەڵبگرن و، لە ئاوایی دەرچن و، بچن بۆ شوێنێکی قایمی چۆڵی نەزانراو، لەوێش بە درێژایی رۆژەکە لە حالەتی ئامادەیی دا بن بۆ روبەروبونەوەی هەمو روداوێکی کتوپر تا ئێواری.

خۆئامادەکردنی ئێواران بۆ چونەوە ناو دێ، ئینجا بڵاو بونەوە و دامەزران بۆ نان خواردن و، کۆبونەوە بۆ دانانی حەراسەت و کەمینی دەوری دێ و، نوستنی پڕ ترس و لەرز و، دیسانەوە کۆبونەوەی شەوەکی بۆ بە جێ هێشتنی ئاوایی بەرەو شوێنێکی چۆڵی نەزانراو... دوبارەبونەوەی رۆژانەی هەمان ژیان هەستێکی ناخۆشی لای هەموان دروست ئەکرد. بۆ ئەوەی توشی بێزاری نەبن و لە ژیانی پێشمەرگایەتی وەرز نەبن ئەبو رابەری سیاسی یا کادری ناوچەکە باسێکی سیاسیان بۆ بکا، یا شتی لە ئەدەبیاتی یەکێتیمان بۆ بخوێنێتەوە. سەرەرای ئەوەش، هەندی کەس پاش ماوەیەک لەم جۆرە ژیانە ماندو ئەبو، ئەگەیشتە بێهودەیی ئەمجۆرە خەباتە. وازی لە پێشمەرگایەتی ئەهێنا.

لە یەکێ لەو هێرشانەدا کە جەیش و جاش بەردەوام بۆ ناوچەی قەرەداخیان ئەکرد، دو پێشمەرگە: یەکێکیان لادێی و نەخوێندەوار و، ئەوی تریان شاری و خوێندەوار، بۆ ئەوەی خۆیان لە هێرشەکە بشارنەوە، پێکەوە بە «شاخی زمردە» دا هەڵئەگەڕێن. پێشمەرگە لادێیەکە ناوی : شاهۆ (حەمەی تەلە) بو، خەلکی گوندی «دەرەدزین» بو لە تونی بابای لای دەربەندیخان. هەمو ژیانی خۆی لە شاخ بە سەر برد بو. لە ئاشبەتالەکەش دا نە چو بو بۆ شار. خوێندەوارەکە، خەلکی سلێمانی و دەرچوی کوللیەی ئاداب و، لە رێکخستنی کۆمەلە بوبو، لە کتێبە سورەکەی «ماوتسیتونگ» دا، چیرۆکی پیاوە پیرەکەی خوێند بوەوە کە چون کێوێکی لە بن هێنا بو. لە گەڵ ئەوەش دا لە شاهۆی پرسی بو: «زمردە بە دەرزی کون ئەکری؟»

شاهۆش وەلامی دابوەوە: «زمردە چون بە دەرزی کون ئەکری؟»

خوێندەوارە شارییەکە وت بوی: «ئیشەکەی ئێمە وەکو ئەوە وایە زمردە بە دەرزی کون بکەین!»

هەندێکی تر قسەی لەم بابەتەی بۆ شاهۆ کرد بو تا روخاند بوی و، بە یەکەوە چوبون بۆ دەربەندیخان تەسلیم بونەوە. شاهۆ پاش چەند رۆژێ پەشیمان بوەوە و گەرایەوە شاخ، سەرلەنوێ بوەوە بە پێشمەرگە.

لە گەڵ هەمو ئەو ناخۆشییەدا، هەمیشە ئەوانەی ئەهاتن بۆ پێشمەرگایەتی زورتر بون لەوانەی وازیان لە پێشمەرگایەتی ئەهێنا. هێزەکە تا ئەهات زیادی ئەکرد و گەورە تر ئەبو. مەفرەزەکان ئەبوژانەوە و قەرەباڵغ ئەبون و، بەری ئەکران بۆ سنوری چالاکی خۆیان.

*

دوژمن هێزێکی درندەی مەشق دادراوی گەورەی هەبو. بەلام ئێمە فێرگەیەکمان نەبو پێشمەرگەی نوی مەشقی تی دا بکا. زور لەوانەی ئەهاتن بۆ پێشمەرگایەتی بە کار هێنانی تفەنگ و ئەرکەکانی پێشمەرگایەتییان نەئەزانی، چ جای شەر و، هێرش و، خۆپاراستن و کشانەوە.

هەمو فەرماندەی مەفرەزەیەک ئەبو وەکو ماموستا پێشمەرگە تازەکان فێری کردنەوە و بەستنەوەی تفەنگ و، پاککردنەوە و، بەکارهێنانی بکا. هەروەها فێری ئێشک گرتن و، ریگاروێشتنی شەوانە و روژانە و، دەرچون و وریایی و چاو هەڵفستنی بەیانیان بکا... زور شتی تریش ئەبو خوی لە ژیانی روژانە و لە تێکەوتن و دەرباز بون و بوسەدا فێر بێ.

*

لە کوبونەوەی کومیتەی سەرکردایەتی دا، عومەری حاجی عەبدوللا بە فەرماندەی هەرێمی قەرەداغ و، ئەنوەری مەجید سولتان بە فەرماندەی هەرێمی دەشتی کەرکوک دانرا بون.

بەلام ئەنوەر ئەو بەرزکردنەوەیەی بە دورخستنەوە دائەنا لە ناوچەکە. وەکو خوی ئەیوت: حەزی ئەکرد بە پێشمەرگایەتی لە شارباژێر بمێنێتەوە، نەک بەرزترین پلەی پێشمەرگایەتی لە ناوچەیەکی تر بدرێتی. لە سەر داوای کومەلە بو بو بە پێشمەرگە و، لە سەر پێشنیاری سەرانی کومەلەش، دوای مشتومرێکی زور لە گەڵ سەرانی بزوتنەوە، دانرا بو بە فەرماندەی هەرێمی کەرکوک، بەلام ئەنوەر خوی پەروشی هیچ «ئیلتزامێکی» حیزبی نەبو. هەر لە شارباژێر مایەوە.

ئەنوەر لە جەیشی عێراق دا ئەفسەر بو بو، لە شورشی ئەیلول دا بو بو بە پێشمەرگە. کورێکی ئازا و دەسپاک و دڵسوز بو. بەلام کابرایەکی ساویلکە و کەللەرەق بو. ئەوانەی لە گەڵی بون بە ئاسانی کاریان تی ئەکرد. زوری حەز لە ئازاردانی خەڵک ئەکرد. ئەچو بو هەر دی یەک چەند کەسێکی فەلاقە ئەکرد و ئەشکاند، لای وابو مەسئول بەوجورە هەیبەت پەیدا ئەکا. هەولێکی زورم لە گەڵ دا واز لەم خوە خراپە بهێنی.

بە درێژایی رێگا لە گەڵ عومەر پێکەوە بوین، هیچ ئارەزویەکی نەبو بچی بو

قەرەداخ و کاروباری هەرێمی قەرەداخ وەربگری، تاقەتی لە پێشمەرگایەتی چو بو ئەیویست رێگە بدری بچێ بو دەرەوە. حەزی ئەکرد جاری هەر لە گەڵ من بمێنێتەوە. ئەوی راستی بێ بو من یارمەتیدەرێکی باش بو. لەو رووەوە نامەمان بو کاک ئارام نوسی و، من بیرووراکانی خومم دەربارەی هەلومەرجی کوردستان و جولانەوەکە بو روون کرد بوەوە و، هەولم دابو زور لەو قسە ناراستانەی پێ یان گەیاند بو، راست بکەمەوە. وەڵامی نامەکانی بو نوسینەوە و، مەفرەزەیەکی نارد بو بەشی هەرێمەکەیان لەو چەکانەی هێنا بومان بویان بنێرین. مەفرەزەکە بریتی بو لە شەماڵ (شێخ محەممەدی شێخ مەحموودی باخ)، روستەم (حەسەن حەمید) و ئازد محەممەد غەریب و، چەند پێشمەرگەیەکی تر. بەشەکەی خویان وەرگرت و گەرانەوە. لە گەڵ کاک ئارام وا رێک کەوت بوین، دوای رێکخستنەوەی کاروباری هەرێمی قەرەداخ بیەرێتەوە بو لای ئێمە و ماوەیەک بە یەکەوە بین.

*

سەرەرای تەروتوشی هەوا، ناوبەناو هێزەکانی جەیش هێرشیان ئەهێنایە سەر گوندەکان و بو دوزینەوەمان بە هالیکوپتەر دائەبەزین. ئێمە هەولێکی زورمان ئەدا توشی شەر و پێکادان نەبین. بو ئەو مەبەستە حسابی سنوری جولانی لیواکانی ناوچەکەمان کرد بو. لە سنوری هەر لیوایەک دا چەند روژێکی کەم زیاتر نەئەماینەوە. هەر کە ئەمان زانی زانیاری تەواو گەیشتوتە ئیستیخباراتی لیوا و کاتی پەلاماردانمان هاتوە، ئەمان گوێزایەوە بو سنوری لیوایەکی تر. بەمجورە خومان لە روبەروبونەوە ئەپاراست. لە گەڵ ئەوەش دا لە هەندی شوێن هەندی هێزی پچوکمان تێ ئەکەوتن و توشی شەر ئەبون.

*

کاروباری هەرێمەکەم تا ئەندازەیەک رێکخستەوە. فەرماندەی کەرتەکان و مەفرەزەکانیان و، سنوری کارکردن و، دەسەلاتەکانیانمان دیاری کرد. خومان ئامادە کرد بەرەو شارباژێر بچین.

جادەی سلێمانی - چوارتا ناوچەی جافەتی لە ناوچەی شارباژێر جیا ئەکردەوە. شارباژێر خوی ناوەکەی سەیرە: «شار» و «باژێر» هەردوکیان یەک مەعنایان هەیە. پێ ئەچێ کاتی خوی بازاری کرین و فروشتن لەم ناوچەیەدا بوبێ، بە تایبەتی چونکە سەردەمێکی درێژ بنکەی ئەمارەتی بابان لە قەلاچوالان بوە.

ئێوارەیەکی درەنگ چوینە «سێرەمێرگ» و، شەو بە ناو «تەگەران» دا لە جادەکە پەرینەوە بو ناوچەی شارباژێر. روناکی چراکانی شاری چوارتا، ناوەندی قەزای شارباژێرمان، لێ دیار بو. لە سەردەمی ئەمارەتی بابان دا «قەلاچولان» و، لە سەردەمی تورک دا

«سیتەک» ناوەندی بەڕێوەبەرایەتی شارباژێر بوە. دوای تیشکانی شۆڕشی شێخ مەحمود، ئینگلیز ناوەندی قەزاکەی گواستۆتەوە بۆ «چوارتا».

پیوەندی کۆمەلایەتی لە شارباژێر پیشکەوتوتر بو لە چاو ناوچەکانی تردا. تیرە یا هۆزیکی کۆمەلایەتی دیاریکراو لە ناوچەکەدا زاڵ نەبو. بەلام ژمارەیەکی زۆر بنەماڵەی شیخ لە هەندی لە دیهاتەکانی دا هەبون. زۆری جوتیارەکان خاوەنی زەوی و رەز و باخی خویان بون و، میوە بەرهەمیکی سەرەکییان بو.

شاباژیر نزیک بو لە سلیمانیەوە. هاتوچوی خەلکی ناوچەکە لە گەل شاری سلیمانی دا لە کونەوە بەهیز بو، هەندی لە گوندەکانیشیان لە چاو گوندەکانی هەندی ناوچەی تردا پیشکەوتوتر و خوشتر بو، خویندەواریشیان زورتر بو. لە هەندیکیان دا قوتابخانە، تیمارخانە، حەمام، دوکان و چاپخانەی تی دا بو.

لە شارباژیر بە پیچەوانەی ناوچەی جافەتییەوە پیشمەرگەی خوجیی مان کەم بو. زوری فەرماندە و کادرەکانی خەلکی سلیمانی خویان بو ئەم ناوچەیە ئەکوتا و، لەم ناوە کو ئەبونەوە. دەستییان وەرئەدایە کاروباری یەکتریەوە. بو ئەوەی خویان جیگەیان پی لیژ نەبی، حەزیان نەئەکرد خەلکی ناوچەکە بین بە پیشمەرگە و، لە پلەی پیشمەرگایەتی دا سەر بکەون. چنگنیان، بزەینان، عازەبان، گورگەدەر، ویلەدەر و، بناویلە... لەو گوندانە بون کە بە زوری پیشمەرگەکانی سلیمانی لی کو ئەبونەوە. شایییەکەی «بناویلە» مەسەلیکی مەشهورە. پیرەمیرد لە «گالتە و گەپ» دا بە دریژی باسی کردوە.

ناوچەکە چەند شاخیکی گەورەی لی یە.

گوندەکانی چنگنیان، نودێ، باراو، حاجی مامەند، پارمزان، دولپەمو، هەرمێلە و هەولو لە دەوری شاخیکی بەرزدا دروست کرا بون، ناوەراستەکەی گەلی بو. «گەلی» دی یەکی چەند مالی بو بە هوی هەرەسی بەفرەوە ویران ببو. شاخەکە دارو دەوەنی چر و پری لی ما بو. دانیشتوانی هەندی لەم گوندانە هەموی شیخ بون. زانای بە ناوبانگ: «شیخ مارف» لە گوندی نودی لە دایک بوە.

شاخیکی تریان «کەتو» ە. کەتو شاخیکی دابراوە لە شاخەکانی تر، بەلام سەخت و پر لە دارە. لە پەنجاکان دا مەکوگای خولە پیزە و چەتەکانی بوە.

شاخیکی گەورەی تر «کورەکاژاو» ە. وشەی «کور» لە ناوی چەند جیگای تریش دا بەر گوی ئەکەوی، وەکو : کورە کاژاو، کورە داوی، کور کور، کوربەس، کوری گەپلە، کورەک...

*

قم له ناوچەی سلیمانی

هیزەکانی قم کشابونەوه بو سیوەیل. خویان له گوندەکانی شاخی سورکیو قایم کرد بو. له مەلبەندەکانی سوران دا له چەند جیگایەکی کم مابون یەکیکیان ئەم ناوچەیە بو. عەبدولمەلیک عەلی عوسمان و ستاری سەعید خەلەف له بەرپرسە ناسراوەکانیان بون. ستار له سەر داوای کومەلە و عەبدولمەلیک له سەر داوای بزوتنەوه هات بونە شاخ و بو بون بە پیشمەرگە. له سەر ئەوەی پلەی بەرزی لیپرسراوەتییان نەدرا بویە؛ وازیان له یەکیتی هینا بو، بوبون بە قم.

ئەم تاقمە جگە لەوەی له روی سیاسییەوه له گەل ئیمە ناکوک بون، وەکو باندیکی ناسپاسی جەردە رەفتاریان له گەل خەلک ئەکرد. خەریک بون ئابروی شورش و پیشمەرگایەتییان ئەبرد. پارەی زوریان له خەلک ئەسەند. ریگایان بە کاروانی قاچاغچی ئەگرت. له خەلکیان ئەدا. خەلکیان ئەکوشت. لەوەش خراپتر دەستدریژییان ئەکردە سەر ناموسی خەلک و، له مالی هەندی له پیاوماقول و ریشسپییەکانی ناوچەکەدا بە تونیزی بەزمی خواردنەوه و رابواردنیان ساز ئەکرد.

ئیتر کاتی ئەوه هات بو چارسەر بکرین.

چەند نامەیەکمان بو نوسین کە: یان بگەرینەوه ریزی یەکیتی، یان ناوچەکە بە جی بهیلن برون بو بادینان، یاخود خویان بو شەر ئامادە بکەن. بە دریژی باسی رەفتاری قم مان بەرامبەر پیشمەرگەکانی یەکیتی و، کوشتنی ئیبراهیم عەزو و، هاوریکانی و حسەین خوشناو و هاوریکانی مان بو نوسی بون. هیزەکانیشمان کو کردەوه و سازمان دان بو پەلاماردان و راونانیان. کەریمی دادە مەنە دوستی ستار بو نامەکانی برد و هەندی راسپاردەشی پی بو پیبیان بلی. ستار و هیزەکەیان کوبونەوەی ناوخویان کرد بو بریاریان دا بو تەسلیم ببنەوه.

کەریم وەلامی نامەکانی هینایەوه. ستار نامەی بو چەند کەسی نوسی بو لەوانە: مامجەلال، عەلی عەسکەری، طاهیری عەلی والی، عومەری حاجی عەبدوللا و، من و چەند ناسیاویکی پیشمەرگەی. له نامەکانی دا زور بە کورتی و دوستانە نوسی بوی: باوەری بە قم نیە تا له سەر ئەوان شەر له گەل یەکیتی بکات، بە جوانیشی نازانی بیتە ناو یەکیتییەوه، له بەر ئەوە مەیدان بو پیشمەرگەکانی یەکیتی چول ئەکات، خوی و هەمو ئەوانەی بە قسەی ئەکەن تەسلیم ئەبیتەوه. پیوەندییان له گەل حکومەت کرد. چەند هالیکوپتەریکیان بو ناردن بو ... لەوی خوی و عەبدولمەلیک و هەمو پیشمەرگەکانی لەگەلیان بون بە کومەل سواری هالیکوپتەر بون رویشتنەوه.

ئەم خەمەمان بە بێ ماندو بون لە کۆڵ بوەوە.

عەلی چوارتایی زۆ خۆی لێ دزی بونەوە و نامەی بۆ ئێمە نوسی بۆ کە: ئەو نایەوێ تەسلیم بە رژێم ببێتەوە و، ئەیەوێ بێتە ناو ریزی پێشمەرگەکانی یەکێتیەوە خزمەتی گەلەکەی بکا. جەمالی عەلی باپیرمان نارد بۆ پێشوازی و بەخێر هێنانی. عەلی چوارتایی هاتە ناو پێشمەرگەکانی یەکێتیەوە. پێشمەرگەیەکی لێوەشاوە و وریا بو. شارەزایی زۆری لە هەڵگرتنەوە و دانانی مین دا هەبو. کرایە فەرماندەی کەرت و دوایەتر بە فەرماندەی تیپ. بە دڵسۆزی و ئازایەتی ئەرکی قورسی پێشمەرگایەتی بە جێ هێنا تا شەهید بو.

جگە لەم تاقمەی تەسلیم بونەوە کە نەتوانرا بە هێزی سەرەکی قەم بژمێردرێن، دو تاقمی تریان مابون: تاقمێکیان پاشماوەی ئەوانەی نۆکان بون لە دەوروبەری سەردەشت خۆیان پەنا دابو. ئەوی تریان بە سەرکردایەتی نادر هەورامی بنکەیان لە شاخی سورێن بو، کە تەنگاویش ئەبون ئەچونە دزلی و مەریوان لە ئێران.

هێزەکانی هەرێمی پشدەر چونە سەر ئەوانەی ناوچەی سەردەشت. پاش کەمێ تەقوتوق هەندێکیان گرتن و هەندێکیان چون بۆ قوڵایی ئێران و، ئەوانی تریان هاتنە ناو ریزی یەکێتیەوە. هەڵوەشاندنی هێزەکەی نادر هەورامیش بە هەرێمەکەی کاک طاهیر سپێردرا بو. بەڵام کاک تایەر هێشتا لە لای م س بو نەگەرا بوەوە هەرێمەکەی خۆی.

*

فوفوی ئەدەبی کوردی

هەندێ کەسم راسپارد بو رۆژنامەو گۆڤارە کوردی و عەرەبییەکانمان بۆ بێنەن. هەمو رۆژ چەند جاری ئوتومۆبیل لە سلێمانیەوە ئەهات بۆ گوندەکانی شارباژێر، بە تایبەتی بۆ چنگنیان. ئەمە لە لایەکەوە قازانجی هەبو، ئاگاداری هەواڵەکانی سلێمانی ئەبوین و، پێویستییەکانیان بۆ ئەهێناین، لە لایەکی ترەوە زیانی هەبو چونکە هەواڵەکانی ئێمەش بە ئاسانی و خێرایی ئەگەیشتەوە حکومەت.

رۆژێکیان توێڵی گۆڤار و رۆژنامەم بۆ هات بو. یەکێکیان گۆڤاری کوردی «بەیان» ی بەغدایی بو. لە لاپەرەی دوایەرگی گۆڤارەکەدا نوسینێکی کورتی تێ دا بڵاو کرا بوەوە بە بونەی کۆچی دوایی کابرایەکەوە، وەکو نوسەرێکی گەورە و رۆژنامەوانێکی زل و ئەدیبێکی مەزنی... کورد زۆریان هەڵ دا بو. من ئەو ناوەم هەرگیز نە بیست بو. لە دڵی خۆما وتم: رەنگە ئەو ماوەیەی من لە کوردستان دور بوم، ئەم و چەند کەسی کە هەڵکەوت بن و، من نەیان ناسم. کورەکەمان هەمویان خوێندەوار بون، لێم پرسین: ئەم

نوسەرە گەورەیە کی یە مردوە؟ کەسیان نەیان ئەناسی و نەیان بیست بو. یەکێکی قسە خۆش لە کورەکەدا بو، سەیری وێنەکەی کابرای کرد و، نوسینەکەی خوێندەوە، وتی: «ئەزانی ئەمە لە چی ئەچی؟». وتم: «لە چی؟» وتی: «لە سەر دەرگای هەندی «مەلهـا» نوسراوە: «الفنانه العالمیه المشهوره والراقصه الساحره المعروفه... فوفو. بەلام فوفو کی یە؟ خاوەنی مەلهاکە هەر خۆی ئەیناسی. ئەمیش لەو بابەتەیە!»

*

پولیس و پێشمەرگە

شەوێکیان لە حاجی مامەند بوین. یەکێ بو لە ساردترین شەوەکانی ئەوساڵە. ۲۰۰ کەس زیاتر بوین. لە مزگەوتەکەدا نوست بوین. لە ٤ لاوە حەرەسمان دانا بو. منیش هەر لەوێ نوست بوم. درەنگانی لە کاتی گورینی ئیشکگرەکان دا لە مشتومڕی هەندێ پێشمەرگە خەبەرم بوەوە. پرسیم: «چیە؟». یەکێکیان وتی: «یەکێ لە حەرەسەکانمان دیار نیە!». هەستام کەوتمە پرسین و گەڕان. چەند مەفرەزەیەکم بە ڕێگاکان دا نارد دوای حەرەسی هەڵاتو بکەون. فریای نەکەوتن. یەکێ لە باشترین تفەنگەکانیشی لە گەڵ خۆی برد بو. دوای لێکۆڵینەوە دەرکەوت ئەمە پولیس بوە چەند ڕوژێ لەوەو پێش هات بو بو پێشمەرگایەتی.

زور گەنج ئەهاتن بو پێشمەرگایەتی لەوانە هەندێکیان منال و هەندێکیان پولیس بون. لەو کاتەدا گەنجی عیراقی کە تەمەنی ئەگەیشتە ۱۸ ساڵی لە باتی بەجێهێنانی خزمەتی عەسکەری ئەیتوانی بچی بە پولیس. ماوەی ٤ ساڵ بە پولیسی ئەمایەوە. معاشێکی باشتری وەر ئەگرت و حسانەوە و پشودانیشی زورتر بو. کارەکەشی بە خزمەتی عەسکەری بو حساب ئەکرا. هەر پولیسێک ئەبو بە پێشمەرگە و تەسلیم ئەبوەوە دەسبەجێ «تەسریح» یان ئەکرد. هەندێ پولیس ئەم دەرفەتەی بە هەڵ ئەزانی ئەهات ماوەیەکی کورت پێشمەرگایەتی ئەکرد و لە پڕ بە دزییەوە تەسلیم ئەبوەوە بو ئەوەی تەسریحی بکەن. هاتوچوی ئەم پولیس ـ پێشمەرگانە کارێکی خراپی لە وورەی پێشمەرگەکانی تر و لە ڕێکخستنی پێشمەرگەیی مەفرەزەکانیان ئەکرد. ناچار بوین چەند مەرجێکی قورس بو وەرگرتنیان داهێنین.

هاتنی خالید سەعید و شێخ حسێن

لە گوندی حاجی مامەند بوین لە نزیک بەرزنجە نامەیەکی د خالیدمان پێ گەیشت. د خالید و حسێن بابەشێخ و پێشمەرگە بادینییەکان گەیشت بونە شوێنێکی نزیک ئێمە. پێشمەرگەکان دانیان بە خویانا ئەگرت بو لە برادوست بمێننەوە. پێیان وابو

زستان لە هەمو هێزەکانی ینک داتەپرین لە ژێر گوشاری سروشت و تەم دا پەرێشان ئەبن. بریاریان دا بو بو بەسەر بردنی زستان بینە ناوچەکانی هەولێر.

چولکردنی برادوست هەلەیەکی کوشندە بو. یەکێتی لە بەهاردا نرخەکەی دا و، توشی کارەساتی هەکاری بو.

لە ناوچەی خوشناوەتی هێزێکی زوری جەیشیان لە سەر کو بوبوەوە. کشابونەوە کوسرەت لەویوە بریاریان دابو لە گومی دوکان بپەرنەوە بو ناوچەی سلیمانی و، بە تایبەتی بو سنوری هەرێمەکەی من. نەوانی من لە گەل هەردوکیان زور خوش بو، هەردوکیان بە دوستایەتی من خوشحال بون. لە دەرەوەی گوندی حاجی مامەند پیشوازییەکی گەرمیان لی کردن. بە تایبەتی چونکە شیخ حسین و پیشمەرگە یادینییەکان بو یەکەم جار بو بینە ناوچەی سلیمانی. سەرلەنوی لە گەل د. خالید و شیخ حسین یەکمان گرتەوە.

*

پاسوک

لە گەل جەلالی حاجی حسین ناسیاویمان ئەگەرایەوە بو سەرەتای شەستەکان. ئەو کاتە هەردوکمان هەرزەکار بوین. تازە شورشی ئەیلول دەستی پی کرد بو. لە خەباتی ژێرزەمینیی سەردەمی «زەعیم صدیق» دا یەکتریمان ناسی. ئەگەرچی دوایێتر جیاوازیی هەلویستی سیاسی بو بە هوی ئەوەی هەر یەکەمان ریبازێکی جیا لەوی تر بگری، بەلام برایەتییەکەمان هەر مابو. تەنانەت لە رووداوەکانی ٦٤ دا من کە ناچار بوم خوم بشارمەوە، ماوەیەک لە مالی ئەوان بوم. جەلال بە بیروباوەر نەتەوەیی بو چو بوە ریزی «کاژیک» وە، بەلام بە دلسوزی خزمەتی شورش و بارزانی ئەکرد. «کاژیک» جاران خوی ئاشکرا و، ئەندامەکانی بە ئاشکرا کاریان نەئەکرد، ئەندامەکانی فیری «خوحەشاردان» و «دزە» کرد بو لە ناو داوودەزگاکانی پارتی و بارەگای بارزانی دا. هەولیان ئەدا «شەقاوە» و «پیاوکوژ» لە خویان کو بکەنەوە. لە رووداوەکانی ١٩٦٤ - ١٩٦٥ دا دەورێکی خراپیان گیرا و، لە پەنای پارتی و بە ناوی پارتییەوە لە سلێمانی تاوانی گەورەیان دژی هەندی لە شیوعییەکان و، پارتییەکان و، کەسانی نیشتمانپەروەر کرد. لە بەر ئەوە ناوبانگی سیاسی و کومەلایەتی کاژیک باش نەبو.

دوای ئاشبەتال هەندی لە تیکوشەرانی کاژیک بریاریان دابو خویان ریک بخەنەوە. ویست بویان کەلک لە هەلەکانی رابردویان وەربگرن و، لە سەر بنچینەیەکی نوی و، بە ناو و بیر و ئوسلوبیکی تازەوە بینە مەیدانەوە. «پاسوک: پارتی سوسیالیستی کورد» یان دامەزراند. جەلال یەکی بو لەوانە و، لە گەل کومەلە کەوت بونە گفتوگو بو بەشداری لە

شورشەکە دا.

کە شورش دەستی پی کردەوە دوای ماوەیەک جەلال بە ناوی پاسوکەوە هات بوە شاخ و، مەفرەزەیەکی ریکخست بو، لە شارباژیر و شلیر کەوت بوە چالاکی. توانای پاسوک کەم بو. کەم کەس بە دەنگ بیروباوەرەکانیانەوە ئەچو. لە بەر ئەوە هەر بە پچوکی مابوەوە.

دوای چەند سال لە «پارەزان» لە گەل جەلال یەکتریمان بینیەوە. گفتوگوی پەیوەستمان کرد. من پیم خوش بو ئەمجارە پاسوک بە ئاشکرا و بە ناوی خویەوە هاتوتە مەیدانی خەباتەوە، نەک وەکو کاژیکی جاران لە ناو حیزبەکانی ترا دزە بکەن و، لە ریگەی «ئینتەریزم» ەوە کە جوریکە لە «پیلانگیران» مەبەستەکانی خویان جیبەجی بکەن. جەلال تەئکیدی کرد: کە ئەوان سەربەخون. گریدراوی پارتی نین. ناکوکیی یەکیتی و ئەم یان پی ناخوشە و، لەو ناکوکییەدا ئەوان لایەن نین. وتی: جگە لەو مەفرەزەیەکیشیان لە شلیر هەیە، بەختیاری مەجیدخان مەسئولیانە.

منیش بەلینی ریزلینان و هاوکاری و یارمەتی خوی و پیشمەرگەکانیان و حیزبەکەیانم پی دا.

*

شیخان

یەکی لە ناحیەکانی شاباژیر بەرزنجەیە. زوری سادات و شیخانی کوردستانی عیراق و، هەندیکی کوردستانی ئیران، لە خیزانیکی ئەم دی یە کەوتونەتەوە و، بلاو بونەتەوە.

لە سەرانسەری کوردستانی عیراق دا ژمارەیەکی زور شیخ هەیە. شیخەکان بە گشتی ئەکرین بە دو بەشەوە:

– هەندیکیان خویان بە نەوەی پیغەمبەر، لە بەر ئەوە خویان بە «سەید» دائەنین و شەجەرەیان هەیە ئەیانباتەوە سەر یەکی لە ئیمامەکان.

– هەندیکی تریان لە ریگای خوا پەرستییەوە، بە تایبەتی لە ریگەی «ئیرشادی تەریقەت» ی قادری یا نەقشبەندییەوە بون بە شیخ. ئەمانە بە ریچەلەک ناچنەوە سەر پیغەمبەر، بە مانە ئەلین: «شیخی بەرمال».

شیخەکانی تەریقەتی نەقشبەندی «خانەقا» و، شیخەکانی قادری «تەکیە» یان هەبوە. هەردوکیان مورید و مەنسوب و خەلیفەیان راکیشاوە و، سوفی و دەرویش یان راگرتوە. هەم دەولەت و هەم موسولمانانی خیرومەند، گوند و زەویوزار و باخ و ئاش و دوکان و بازاریان کردوتە وەقفی خانەقا و تەکیەی شیخەکان. شیخەکان و نەوەکانیان بە

مروری زەمان دەستیان بە سەردا گرتوە و کردویانە بە مولکی خویان. شیخایەتی یەکیک بوە لە ریگەکانی دروست بونی «دەرەبەگایەتی زەوی» لە کوردستان دا.

لە ناوچەی سلیمانی دا دو بنەمالەی گەورەی شیخان ئیدیعای سیادەت ئەکەن:

- ساداتی بەرزنجە، وا ئیدیعا ئەکەن ئەچنەوە سەر شیخ عیسای نوربەخش، کوری باباعەلی هەمەدانی، نەوەی ئیمامی هەشتەمی شیعەکان: ئیمام موسای کاظم.

- شیخانی تەکیەی قەرەداغ وا ئیدیعا ئەکەن ئەچنەوە سەر ئیمام حەمزە.

لە سەردەمی عەبباسیەکان دا کە نەوەکانی ئیمامی عەلی کەوتونەتە بەر شالاوی قڕ کردن، گوایە ئەمان لە ناو چەوسانەوە و، لە ترسی کوشتن، هەلاتون بو چیاکانی کوردستان و لیرە جیگیر بون و، ئەم نەوانەیان لی کەوتوتەوە.

ئەم دو بنەمـالەیە چەندین «بحـر الانسـاب» و «شـجـرە» یان نوسـیـوە و، کاربەدەستانی سەردەم موری راست بونیان پی دا ناوە، بەلام ئەم «بحر» و «شجەرانە»:

١. هەمـویان لەم دوسی چەرخەی دوایی دا لە بەر یەکـتـری نوسـراون، هیچ بەلگەیەکی کون بە دەستەوە نیە پشتیوانییان لی بکا.

٢. تا ئیستا هیچ لیکولینەوەیەکی زانستی بو ساغ کردنەوەی رادەی راستی و دروستییان نەکراوە و، کەسیش نەیویراوە خوی لە قەرەی باسیکی وەها بدا، بە تایبەتی شیخەکان هەمیشە لە لایەکەوە پشت ئەستور بون بە کاربەدەستانی سەردەم و، لە لایەکی ترەوە خویشیان لە ناوچەکەدا دەسەلاتدار و دەسرویشتو بون.

ئەدمـوندز بەشـیکی کـتـیـبـەکـەی: «کـورد و تـورک و عـەرەب» بو لیکولینەوەی ریچەلەکی شیخان و سادات تەرخان کردوە. بە پی ی توژینەوەی ئەدمونز لە «شەجەرە» ی ساداتی بەرزنجە دا، لە نیوان شیخ عیسای دامەزرینەری ئەم بنەمالەیە و ئیمام موسای کاظم دا بوشاییەکی زەمانی هەیە، بە حەوت پشت ئینجا پر ئەبیتەوە.

صـەفەوییـەکان، لە پیش دا شیخەکانی تەریقەتیان و، دواییتر شاهەکانیان، وایان ئیدیعا ئەکرد، سەیدن و ئەچنەوە سەر ئیمام جەعفەری صادق. میژونوسی ناوداری ئیرانی «احمد کسروی» نوسەری میژوی «مشروطە» و «ئازەربایجان»، دوای لیکولینەوەیەکی ورد کتیبیکی نوسی لە ژیر ناوی: «شیخ صفی و تبارش»، واتە شیخ صەفی و بنەچەوناوانی. لەم کـتیبەدا سەلماند بوی باپیرە گەورەی صـەفەوییـەکان لە چیای شەنگاری کوردستانی عیـراقەوە چوتە ئازەربایجان، نە سـەیدە و نە تورک بەلکو کـوردیکی سوننی بوە. هەندی لیکولینەوەی تری لەم بابەتەی نوسی. لە سەر ئەوە کوشتیان.

باسـەکە وەکو بابەتیکی پیروزی دینیی ئەوەندە ناسک بوە کەس زاتی نەکردوە لی

ی بدوی. له بەر ئەم هویانە ئیدیعای شیخەکان سەری گرتوە و، لە لایەن خەلکەوە بی مشتومر قبول کراوە.

شیخانی تەکیە تیکەلاوی ژیانی سیاسی نەبون، لە ریگەی مەلایەتییەوە نفوزیکی کەمیان هەبوە. بەلام ساداتی بەرزنجە لە ماوەی قەرن و نیوی رابردودا سەرەرای دەسەلاتی دینیی، نفوزی سیاسی، کومەلایەتی و ئابورییان هەبوە.

ساداتی بەرزنجە لە سەردەمی شیخ مارفی نودی(؟ - ١٨٣٨) وە ناوبانگی دینیی و زانستییان بلاو بوتەوە، دوای ئەویش کاک ئەحمەدی کوری و، شیخ سەعیدی نەوەی کاک ئەحمەد، سەرەرای دەسەلاتی دینیی، دەسەلاتی دنیاییشیان پەیدا کرد. لەوەش دا چەند هویەک یارمەتی داون:

١. دروستبونی بوشایی دەسەلات و، بوشایی رابەری لە ناوچەی سلیمانی دا لە ئەنجامی روخانی ئەمارەتی بابان دا.

٢. هاوکاری ئەمان لە گەل دەسەلاتدارانی عوسمانی و، پشتیوانی دەسەلاتدارانی عوسمانی لە مان.

٣. هەبونی گوند و زەویوزاری فراوانی وەقف لە سەرانسەری ناوچەی سلیمانی دا.

بیگومان ئەم بوچونە بو تانە دان نیە لەم بنەمالە بەریزە. لە ناو ساداتی بەرزنجەدا، پیاوی زور گەورەیان لە بواری جیا جیادا تیا هەلکەوتوە، لە میژوی سیاسی، ئەدەبی، روشنبیریی کوردا پایەی بەرزیان هەیە. شیخ مەحمود لە سالانی یەکەمین جەنگی جیهانیەوە تا سەرەتای سییەکان پیشەوای جولانەوەی کورد بو لە کوردستانی جنوبی دا.

لە ناوچەی شارباژیر و دولی جافەتی دا سەدان بنەمالەی شیخی تیایە بە تایبەتی لە گوندەکانی: بەرزنجە، کاژاو، نودی، باراو، حاجی مامەند، پارەزان، دولپەمو، قولەگیسکان، بەردەزەرد، سویرەلە، سەرگەلو، شەدەلە... زوری ئەمانە جوتیاری هەژار و مامناوجین، زور کەمیان تیا بو دەولەمەن و دارایی.

شیخەکان، بە تایبەتی ئەوانەی سەیدن، دەولەمەن بن یا هەژار، باقی خەلک بە «ئومی» و، لە خویان بە نزمتر دائەنین، ژنیان لی ئەهینن، بەلام بە دەگمەن روی داوە ژنیان دابی بە ئومی.

لە ناو گەلانی موسولمانی ناعەرەب دا، گیرانەوەی ریچەلەکی بنەمالەیەک یان تیرەیەک بو سەر پیغەمبەر یان یەکی لە خەلیفەکان، یان سەحابەکان زور جار روی داوە. زوریشی بو مەبەستی سیاسی یا دینیی یا کومەلایەتی هەلبەستراو و دروستکراون. رەنگە هوی ئەمەش بگەریتەوە بو روداوەکانی سەردەمی ئەمەوی.

بەر لە ئیسلام سەرزەمینی کورد لە ژێر دەسەلاتی دو ئیمپراتوریەتی گەورەی ئەو زەمانەدا بون: رۆژهەلات و لای ژێروی لە ژێر دەسەلاتی ساسانی و، لای رۆژئاوای و بەشی ژووری لە ژێر دەسەلاتی بیزەنتییەکان دا بو. ساسانییەکان فارس بون یا کورد؟ خوی باسێکە ئەهێنی زوری لە سەر بکولرێتەوە.

هەردو کومەلی ساسانی و بیزەنتی لە سەر بنچینەی چینایەتی دامەزرا بون. چینەکانی سەرەوە حوکمی ولاتیان ئەکرد و، سەرکردایەتی لەشکر و لەشکرکێشییەکان، چینەکانی خوارەوەش کار و پیشە و هەندی جار سەربازی شەرکەر بون. ئیسلام وەکو دینێکی تازە کە هات سنوری چینەکانی لە ناو ئەم کومەلانەدا تێک دا و، بانگی دو جورە یەکسانی بە گوی ی مروڤایەتی دا دا: یەکسانی لە نێوان عەرەب و هەمو نەتەوەکانی تردا و، یەکسانی هەموان لە ناو کومەلی ئیسلام دا. تەنیا شت کە ئەبو بە هوی جیاوازی لە نێوان نەتەوەیەک و نەتەوەیەک و، مروڤێک و مروڤێک دا خواپەرستی «تەقوا» بو.

ئیسلام ئەگەرچی یەکسانی لەو بوارانەدا هێنا، بەلام ئەمیش مروڤایەتی لە سەر بنچینەی دین کرد بە ۳ پولەوە: ئەوانەی باوەریان بە ئیسلام هێنا بو: «الامە الاسلامیە». ئەوانەی باوەریان بە ئیسلام نەهێنا بو بەلام «ئەهلی کیتاب» بون وەکو جو، مەسیحی، سوبەی، زەردەشتی و، لە «دار الاسلام» دا ئەژیان: «اهل الذمە». ئەوانەی باوەریان بە ئیسلام نەهێنا بو و «ئەهلی کیتاب» یش نەبون: «الکفار والمشرکین».

ئەم دابەشکردنە سنوری ئەرک و فرمانەکانی هاوولاتی جیا ئەکردەوە:

- ئیسلام لە باج ئەبەخشرا.

- «ئەهلی کیتاب» کە لە سەر دینەکەی خویان ما بون، بەلام لە ژێر سایەی ئیسلام دا ئەژیان، پی یان ئەوترا «اهل الذمە». بەرامبەر پاراستنی سەر و سامانیان ئەبو سەرانە «جزیە» بدەن.

- ئەوانەی ئەهلی کیتاب نەبون و، ئیسلامیش نەبون، بە «کافر» دائەنران، سەر و مالیان بو موسولمانان حەلال بو.

ئەمەوییەکان داوودەزگای حکومەتیی گەورەیان دامەزراند، بو دابینکردنی خەرجی داوودەزگاکانی حکومەتەکەیان و، کوشک و سەراکانیان پێویستیان بە سەرچاوەی تازەی دەرامەت بو. یەکی لە سەرەتا گرنگەکانی ئیسلام: «یەکسانی موسولمانی عەرەب و موسولمانی ناعەرەب» یان، هەلوەشاندەوە. بەو گەلانەیان ئەوت «موالی» کە موسولمان بون بەلام عەرەب نەبون. وەکو جاران موسولمانی عەرەب لە باج بەخشرا بو، بەلام باج خرایە سەر «مەوالی» یش، وەکو «جزیە» لە سەر «ئەهلی ذیممە» بو.

کــاروباری دەولەت و دەســەلاتداری لە دەس عــەرەب دا کــو کــرا بوەوە. لە ناو عەرەبیش دا «قورەیش» لە پیش بون. سەردەمیک «بەنی ئومەییە» و سەردەمیک «بەنی عەبباس». شیعەش بە نهینی لە چالاکییەکی بی پسانەوەدا بو بو پروپاگاندەی دینیی - سیاسی بو «ئالی عەلی» کە نەوەی محەممەد بون لە ریگای فاطیمەی کچیەوە. هەمو موسولمانیک لە نویژ و دوعادا ئەبو «صەلات و سەلام» بو «محەممەد و ئالی محەممەد» بنیری.

ئەمەوییەکان گیانی خوبەزلزانینیان لە ناو عەرەب دا بلاو ئەکردەوە، بە چاوی سوک سەیری گەلانی ناعەرەبیان ئەکرد موسولمان بونایە یا ناموسولمان. بو روبەروبونەوەی ئەم «خوبەزلزانینەی عەرەب» بزوتنەوەی «شعوبی» پەیدا بو. لە ناو شعوبیەکان دا زانا و نوسەری گەورە هەبو. زوریان بە عەرەبی ئەیان نوسی. ئەمانیش لە نوسینەکانیان دا لە پایەی عەرەبیان ئەهینایە خواری.

«عەرەب بون»، لە ناو عەرەبیش دا «قورەیشی بون» پلەی مروڤی بەرز ئەکردەوە و، ئیمتیازی سیاسی و کومەلایەتی و دارایی پی ئەبەخشی. فەقیهەکانی ئیسلام بە دەیان باس و لیکولینەوەیان لە سەر مەرجەکانی حاکم نوسیوە، زوریان پی یان لە سەر ئەوە داگرتوە ئەبی بە ریچەلەک قورەیشی بی و هەندیکیان وتویانە ئەبی هاشمی بی و، کەمیان وتویانە مەرج نیە لەوان بی، بەلام ئەبی عادل و بە تەقوا و سالح بی. فەقیهەکانی شیعە «ئیمامەتی» یان بە تەنیا بە هەقی عەلی و نەوەکانی عەلی ئەزانی.

ئیلە موسولمانەکانی ناعەرەب بو خوپاراستن خویان خستوتە پەنای یەکی لە قەبیلە ناودارەکانی عەرەب بەرامبەر پیشکەش کردنی هەندی خزمەت. زور کەس و زور تیرە لە سەرانسەری ولاتانی ئیسلامی دا بو ئەوەی کەلک لە ئیمتیازەکانی عەرەب وەر بگرن ریچەلەکی خویان بردوتەوە سەر یەکی لە نەوەکانی عەلی، یان یەکی لە خەلیفەکان، یا سەحابەکانی پیغەمبەر.

جورجی زەیدان، لە یەکی لە کتیبەکانی دا چیروکیکی لەم بابەتە لە سەر سولتان سەلاحەددینی ئەیوبی ئەگیریتەوە. کە صەلاحەددین جیگیر ئەبی هەندی لە دەسوپیوەندە نزیک و شارەزاکانی ئامورژگاری ئەکەن، بو ئەوەی بنچینەکانی حوکمی ئەم و دوای ئەم نەوەکانی بە تەواوی بچەسپی، «شەجەرە» یەکی بو دروست بکەن بیبەنەوە بو سەر پیغەمبەر. صەلاحەددین پرس بە باوکی ئەکا. باوکی رازی نابی و پی ی ئەلی: «تو کە ئیستا خوا بەم پایە بەرزەی گەیاندوی چ پیویستیەکت بە شتیکی دروستکراوی وەها هەیە. هەمان ئاقمی ئیستا شەجەرەکەت بو ریک ئەخەن، لە پاشەروژدا، کە لە گەلت تیکچون،

تانەی لی ئەدەن».

شەرەفخان لە مێژووەکەی دا: «شەرەفنامە» کە باسی ڕیچەڵەکی بنەماڵە دەسەلاتدارەکانی کوردستان ئەکا، هی زۆریان ئەباتەوە بۆ سەر کسایەتییەکی عەرەب، بۆ نمونە: میرەکانی هەکاری و ئامیدی و چەمشکەزەک ڕیچەڵەکی خۆیان بردوتەوە بۆ سەر خەلیفەکانی عەبباسی و، میرەکانی مەرداسی و کلیس بۆ سەر عەبباسی مامی پێغەمەر و، میرەکانی سلێمانی بۆ سەر مەروان ئەلحیماری خەلیفەی ئەمەوی و، میرەکانی جزیرە بۆ سەر خالیدی کوری وەلید و، میرەکانی سوران بۆ سەر عەرەبێکی بەغدادی و، میرەکانی زەرقی و دونبولی بۆ سەر عەرەبێکی شامی.

بێگومان شەرەفخان ئەمانەی لە خۆیەوە دروست نەکردوە، بەڵکو لە زمانی خۆیانی بیستوە و لە بەڵگەکانی ئەو زەمانەی وەرگرتوە. بنەماڵەی میرانی جزیرە و بوتان ڕیچەڵەکی خۆیان بردوتەوە سەر خالیدی کوری وەلید، کەچی وا باوە خالید کە مردوە وەجاخی کوێر بوە. جەلادەت بەدرخان ڕونکردنەوەیەکی لە سەر ئەمە نوسیوە و، بە هەڵبەستراوی داناوە.

ڕیچەڵەکی «عەرەبیی» زۆر لەم بنەماڵانە ئەبی لەم چوارچێوەیەدا لێک بدرێتەوە.

*

شلێر

شلێر گوڵێکی کوێستانیی جوانە بەهاران ئەگەشێتەوە. بە ناوی ئەم گوڵە جوانەوە زۆر کچ ناو نراون. هەروەها ناوە بۆ ناوچەیەکی خۆش لە پێنجوێن. لە پێش پێنجوێن دا «قزلجە» ناوەندی بەڕێوەبەرایەتی ناوچەکە بوە. ناوی قزلجە وەکو ناوچەیەکی سنوریی لە ڕێککەوتننامەی زەهاو دا هاتوە.

ناوچەی شلێر لە نەخشەی عیراق دا وەکو زمان چوتە ناو ئێرانەوە. شلێر کەوتوتە نێوان شاخەکانی «لەری» و «تاریدەر» و، بە درێژایی دوڵەکە گوندەکانی میشیاو، شایەن، پاریکەدەر، لارەدەر، هارێر، شێرزاد، وینە، داروخان.. دروست کرا بون. یەکی بو لە شوێنە نمونەییەکانی خۆحەشاردان و حەوانەوەی پێشمەرگە. خانوەکانی ئەمانیش وەکو گوندەکانی تری کوردستان تەنگ و تاریک و دوکەڵاوی بو.

شلێر ناوچەیەکی دڵگیر و، ئاووهەوای خۆش و دیمەنەکانی جوان و، کانی و ئاوی زۆری هەبو. لێرەواری چڕی ما بو. ڕەز و باخی زۆر کەم بو. کاتی خۆی ئاغاکان ڕێگای جوتیارەکانیان نەداوە باخ بکەن چونکە دەسکەوتی ئابوری کەم بوە. لە باتی ئەوە توتن و مەرمزە و گەنم و سپیداریان پێ چاندون. جوتیارەکان هەژار بون و، ڕوتاندنەوەیان پێوە دیار بو.

دانیشتوانی شلیر سەر بە خیلیکی دیاریکراو نەبون و، پیوەندی خیلەکیپان لاواز بو. زەمانیک حەمە رەشید خان دەسەلاتداری بە هیزی ناوچەکە بوە و، بو گرتنی بانە و، بو بەشداری لە جمهوریەتی مەهابادا خەلکی ئیرەشی لە گەل خوی بردوە.

*

قم لە ئیرانەوە چەند کەسیکی نارد بوەوە لە ناوچەکەدا کاربکەن، وەکو: خلەی رەشە بەحری، شەریفە کەچەل، صابیری مینە رەندان. ئەمانە هەمویان پاش ماوەیەک تەسلیم بوبونەوە و، مەفرەزەی جاشی ئیستیخباراتیان دروست کرد بو. تەنیا هیزی قم ئەوە بو لە گەل نادر هەورامی لە سورین بون. بەلام یەکیتی چەندین مەفرەزە و فەرماندە و کادری لە ناوچەکەدا هەبو.

هیزەکەمان بە ئاواییەکانی شلیر دا دابەش بون.

کوبونەوەی هیزەکە لە شلیر بو چەند مەبەستی بو: یەکەمیان، پشو پی دان و ریکخستنەوەی. دوەمیان، دانانی ریوشوینی هەلکەندنی قم لە سورین و هەلوەشاندنی هیزەکەیان.

لەو ماوەیەدا کاک تایەریش بە ناو ئیران دا بە نهینی لە نوکانەوە گەیشتەوە هەریمەکەی خوی. لە گەل خوی نامەی مامجەلال و مەکتەبی سیاسی بو ئیمەش هینا بو. مامجەلال داوای کرد بو بەر لە نەوروز بگەینە شینی بو کوبونەوەی کومیتەی سەرکردایەتی.

*

کوژرانی کاک ئارام

ئیوارەیەکیان لە گوندی «چاژ» بوین ئاگاداریان کردم کە یەکی لە سلیمانییەوە نامەیەکی بە پەلەی بو هیناوم. نامەکەیان بو هینام. نامەکە لە «کومیتەی هەلمەت» ەوە بو. ئەوسا کومیتەی هەلمەت ناوی ریکخستنی سەرەکی کومەلە بو لە ناو شارەکانی کوردستانی عیراق دا.

لە نامەکەدا بویان نوسی بوم کە روژی ٧٨/١/٣١ مەفرەزەیەکی جاش بە ریکەوت چونەتە گوندی تەنگیسەر لە قەرەداغ. کاک ئارام خوی لەو گوندەدا شارد بوەوە. کە جاشەکان ئەبینی تفەنگەکەی ئەکاتە شانی و ئەیەوی بە خیرایی لە ئاوایی دەربچی. جاشەکان بەدی ئەکەن و تەقەی لی ئەکەن. کاک ئارام ئەپیکری و هەر لەوی دا گیانی دەرئەچی. جاشەکان ئەچنە سەری گیرفانی ئەپشکنن «هەویە» یەکی پی ئەبی بە ناوی «انور» ەوە. جاشەکان ناى ناسن و لاشەکەی بە جی ئەهیلن. بەلام «هەویە» کەی ئەبەن و،

ئەدەن بە دائیرەی «ئەمن» لە سلێمانی. «ئەمن» یش نەیزانی بو ئەو «ئانور» ناوە کاک ئارامە. روداوەکە یەک روژ بو قەوما بو.

کومیتەی هەلەت بە داخ و پەژارەیەکی بێ ئەندازەوە ئەو هەوالەیان بو من نوسی بو. هەروەها باسی دەوری کاک ئارامیان کرد بو لە سەرپەرشتی و ئاموژگاری ڕێکخستنی نهێنی شارەکان دا. شەهید بونی کاک ئارام جگە لەوەی خەمێکی گەورەی بە هاوڕێکانی ئەدا، بوشاییەکی گەورەی لە ژیانی ڕێکخراوەیی دا دروست ئەکرد.

کومیتەی هەلەت داوایان لێ کرد بوم لەبرە بەدواوە لە باتی کاک ئارام من پیوەندییان لە گەڵ ببەستم. سەرپەرشتی کار و چالاکییەکانیان بکەم. کاک ئارام دوستێکی نزیک و خوشەویستی من بو. لە بیروباوەردا لە یەکەوە نزیک بوین. لە دامەزراندنی کومەلەدا لە گروپەکەی ئیمە بو. دوای پانزەی ئازاری ٧٠ لە بەغدا زور جار، من و ئەو و حیلمی عەلی شەریف، یەکتریمان ئەبینی و، من هانم دا ڕێگەی روژنامەوانی بگرێ. پێش ئەوەی سەفەری ئیمەننا بکەم لە گەڵ کاک ئارام پێکەوە چوین بو چومان بو خواحافیزی لە ماموستا ئیبراهیم و کاک عەلی و کاک عومەر.

شەهید بونی ناوەختی کاک ئارام بو هەمومان جێگەی داخ بو. چاوەروانی گەیشتنی بوین. بە نامە وا ری کەوت بوین کاروباری پێشمەرگەکانی قەرەداخ و کاروباری ڕێکخستن تەواو بکاو لەو ماوەیەدا بگاتە لای ئیمەو پێکەوە بە کومەل بەرەو پشدەر بچین بو بەشداری لە کوبونەوەکانی سەرکردایەتی دا.

وەلامی نامەکەی کومیتەی هەلەتم نوسیبەوە. بەلێنم دانی بو هاوکاری و یارمەتی هەرچی بە من بکرێ دریغی نەکەم. مسودەی بەیانێکیشم بە ناوی کومەلەوە بەو بونەیەوە نوسی و، بوم ناردن کە ئەگەر پەسند بێ چاپی بکەن و بلاوی بکەنەوە. نامەیەکی پەلەم بو مامجەلال و مەکتەبی سیاسی نوسی، کە ئەوانیش بەیانێکی لە سەر دەربکەن. هەروەها هەمو ئەو کادرانەی کومەلە کە لەو نزیکانە بون بانگم کردن بو کو بونەوە. هەوالەکەم پێ ڕاگەیاندن. پێم وتن پێویستە خویان بو کوبونەوەی فراوانی کادرەکان ئامادە بکەن بو ئەوەی کاروباری ڕێکخراوەیی کومەلە بە جورێکی گونجاو لەگەل هەلومەرجی نوی سەر لە نوی ڕێک بخەینەوە.

*

خێش!

ماوەیەک بو نەخوش کەوت بوم. کە هەناسەم ئەدا، بە تایبەتی کە ئەکوکیم یا ئەپژمیم، ئازارێک لە ژێر پەراسوەکانی لای چەپی سنگم دا، بروسکەی ئەدا و، ئەیگەیاندمە

شەرای مەرگ. زورم لە خوم ئەکرد و خومم رائەکیشا. بە دەم گەران و سورانی بەردەوامەوە چوینە گوندی هاریکەدەر، یان وەکو خویان ئەیانوت: هالیکەدەر. ژمارەمان زور بو. خالید سەعید و شیخ حسین و بەکری حاجی سەفەر... پیکەوە بوین. کابرایەک پرچی بەردا بووەوە هات بە پیرمانەوە. من چومە مزگەوتەکە لە پەنای زوپاکەدا راکشام. پیشمەرگەکانی لای خومم ئیزن دا بو نان خواردن برون بو ناو دی. هەمو هیزەکەی دامەزراند.

کابرای دەرویش هاتە مزگەوت منی دی راکشاوم. وتی: «هەستە بتبەم لە مالیک دابتمەزرینم».

وتم: «دەرویش گیان من برسیم نیە و ناساغم حەز ئەکەم لیرە بو خوم ئیسراحەت بکەم».

وتی: «نابی! هەرچی بیتە ئەم ئاوایەی ئیمە ئەبی ئەکەمان بکا. ئەتبەم بو مالیک هەم نان بخو هەم ئیسراحەت بکە!»

زوری لە گەل خەریک بوم. گولی ئەدا و وازی لی نەهینام. ناچار لە گەلی رویشتم. بە هەورازیک دا سەری خستم بو دوایین خانو. هەناسەم لی برا بو. لە تاو ئازاری سنگم خەریک بو بکەوم. بەدەس ئیشارەتی بو کردم وتی: «بچورە ئەو مالە لەوی نان بخو و هەر لەویش ئیسراحەت بکە». منیش سوپاسم کرد. ئەو رویشت و منیش چوم بو مالەکە. سەیرم کرد نزیکەی ۲۰ پیشمەرگە لە بادینییەکان لەو مالەدا دانیشتون. یەکسەر گەرامەوە دواوە. چومەوە بو مزگەوت. مزگەوتەکە زوریکی روناک و پاک و گەرم و خوش بو. خوم لی دا بە ئەرزا.

جاریکی تر دەرویش پەیدا بو. کە منی لەوی بینیەوە تورە بو.

وتی: «ئەی ئیستا من توم نەبرد دامەزراندی، بو هاتیتەوە؟»

وتم: دەرویش مالەکە خەلکی تری زور لی بو. بە جورانم نەزانی منیش بچم بە سەربار»

وتی: «دەی قەیناکا هەستە بتبەم بو مالیکی تر».

سوپاسم کرد وتم: «حەز ئەکەم لیرە بم».

پی ی لی کردمە کەوش کە هەر ئەبی هەستم. وتم: «دەررویش ئەزانی ئازار و نەخوشیی چیە؟».

وتی: «بەلی منیش خوم ناساغم».

وتم: «کەواتە وازم لی بینە. تاقەتم نیە و نان ناخوم».

وتی: «تا ئیستا چەند جار پیشمەرگە هاتونەتە ئیرە، هەمو جار من دامەزراندون

تا ئیسته هیچ کسێکیان گلەیی نەکردوە، ئەمە چیتە تۆ ئەلی ی لوزەنگەری خوتت داوە بە ئەرزەکەدا خیشت کردوە!»

ئەوە یەکەم جار بو وشەی «خیش» بیبستم. وای ئەزانی من دلگیر بوم بویە نان ناخوم. ئیتر گەیشتە ئینم خومم پی رانەگیرا. راست بومەوە بە تورەییەوە قسەیەکم پی وت و، وتم: «ئەگەر ئەروی هەلئەستم لە لیتەی بەر مزگەوتەکەت هەلئەکیشم».

دەرویش بیست بوی پیش من پیشمەرگە خەلکی تریان لە ئاو هەلکیشاوە، لە ترسی هەرەشەکەی من، لی ی دا رویشت. پاش توزیکی تر هاتەوە. لە پیشەوە منی ئەناسی بو، وای زانی بو پیشمەرگەیەکم وەکو پیشمەرگەکانی تر، ئەمجارە زانی بوی من کیم و چیم. دیسان بەروکی گرتەوە. داوای لی بوردنی لی ئەکردم کە ئەیناسیبوم و، زوری لی ئەکردم لە گەلی بروم میوانی مالی ئەوان بم. لە راستی دا لەو کاتەدا خوشترین خواردنی دنیا لە لای من یەک ئاو پشودانی بی دەنگ و سەنگ و ئارامگرتنی بی قسەی ئەئەهینا. بەلام دەرویش لەمە تی ئەئەگەیشت. مەعنای «خیش» م لی پرسی. بوی رون کردمەوە. لەمەوە ئیتر وشەی «خیش» لە ناو پیشمەرگەدا بلاو بومەوە.

*

بەختیاری مەجیدخان

لە نیوانی چەمەک و سیبار دا بوین، توشی چەند کەسیکی بی چەک بوین. ئەوانە پیشمەرگەی مەفرەزەیەک بون شەوی رابردو لە مزگەوتیکا، لە گەل مەفرەزەکەی بەختیار پیکەوە واجباتی شەوانەیان دانا بو. مەفرەزەکەی بەختیار لە وەختی نوستن دا هەمویان چەک کرد بون. ئەم کارە ناڕەزاییەکی قولی لە ناو هەمو هیزەکەدا وروژان. ئەمەش بە سوکایەتییەکی گەورە دائەنرا بو یەکیتی.

هیزەکەمان بەرەوژوری ۰۰ ۵ کەس ئەبو. زوری بەرپرسەکانی ناوچەی سلیمانی یەکیتی لە گەل بون. هەمو هیزەکە کرا بە ۳ ریز بو کیومالی ناوچەی شلیر بە دوی بەختیار و مەفرەزەکەی دا. بەختیار لە گوندی وینە بو. چواردەوری دی گیرا و هەلیان کوتایە ناو دی. بەختیار و مەفرەزەکەی پییان زانی. شاوری کوبونەوەیان لی دا. بە راکردن لە ناو دی دەرچون. بە بەردەمی عومەری کویخا قادری ئاوەکەلە و تاقمەکەی دا تی پەری بون، دەنگیان لە گەل نەکرد بون.

بەختیار و پیشمەرگەکانی هەر هەمان شەو تەسلیم بونەوە. حکومەت بردنی بو کەرکوک و پاش چەند روژی بە چەکداری هینانیەوە بو پینجوین. مەفرەزەیەکی یەکیتی چو بون بو کاریکی پیشمەرگانە لە ناو پینجوین دا. هەندیک لە پیشمەرگەکانی ئەم

مەفرەزەیە لە وانە بون بەختیار چەکی کرد بون. ئەو هەڵەیان بە دەرفەت زانی بو کەمینێکیان بو بەختیار دانا بو. روژی ۷۸/۲/۱۲ کوشتیان. مەفرەزەکە ئەو کارەیان سەربەخو، بی پرسی هیچکام لە بەرپرسەکانی یەکیتی، کرد بو.

مردنی بەختیار بەو شیوەیە مخابن بو. بەختیار کوری مەجید خان و نەوەی حەمەرەشید خان بو. حەمەرەشید خان یەکی بو لە ٤ جەنەراڵەکەی کوماری مەهاباد. مەجید خانیش یەکی بو لە فەرماندەکانی هیزی دیموکراتی بانە. لە سەر کوردایەتی توشی دەربەدەری و ناخوشییەکی زور بو بون. لە سەرەتای شورشی ئەیلول دا حەمەرەشید خان و کورەکانی و خزمەکانی هاوکارییان لە گەڵ بەرپرسەکانی شورش کرد بو بو ئازاد کردنی پینجوین. بە دریژی سالانی شورش دلسوزی کورد بون. لە دوای ئاشبەتاڵ رویان لە ئیران کرد بو. لە گەڵ دەس پی کردنەوەی شورشی حوزەیران دا بەختیاریش لە ئیرانەوە هات بوەوە لە ناوچەی شلیری پینجوین بو بو بە پیشمەرگە.

*

چەککردنی عومەری ئاوەکەلە

ئەنوەری مەجید سولتان و، کەریمی دادەمەنە کابرایەکی فەراشی قوتابخانەی یەکی لە گوندەکانی ئەو ناوەیان گرت بو. نامەیەکی لە «مودیری ئەمن» ی سلیمانییەوە بو عومەری کویخا قادری ئاوەکەلە هینا بو. نامەکە وەکو لە وەلامی نامەی عومەردا نوسرابی وا بو. عومەر پیش ئەوەی بیتە شاخ ماموستای سەرەتایی بو.

عومەر فەرماندەی کەرت بو لە هەریمەکەی من. هەروەها ئەندامی کومەلە بو. بەلام ئەمیش هەندی «موخالەفاتی» هەبو بە تایبەتی پارە سەندن. لە بەر ئەوە سلی لە من ئەکرد و خوی دور رائەگرت. نازانم بوچی ئەنوەر و کەریمیش حەزیان لە چارەی نەبو.

عومەر کوریکی گورجوگوڵ و، شارەزا و وریا بو. تاقمی پیشمەرگەی گورجوگوڵی لە خوی کو کرد بوەوە. لەو کاتەدا چو بو بو میشیاو. خزمایەتی لە گەڵ حەمەصدیق خان و سەرحەدی خەلیفە یونس دا هەبو، کە هەردوکیان روغزایی بون. بریار درا خوی و پیشمەرگەکانی چەک بکرین. خویشی بگیری و لیکولینەوەی لە گەڵ بکری. بو چەک کردن و گرتنی عومەر، د خالید، شیخ حسین، عومەر عەبدوڵڵا، ئەنوەری مەجید سولتان، مستەفا چاورەش و خوم چوینە میشیاو. لەو روژانەدا من و مستەفا هەردوکمان نەخوش بوین. من جگەرم ئازاری ئەدام.

بو ئەوەی حەمە صدیق خان لیمان دلگران نەبی، بە چاکمان زانی عومەر لە ماڵەکەی ئەودا چەک نەکەین. عومەرمان بانگ کردە مزگەوتەکەی میشیاو لەوی خوی و

هەمو پێشمەرگەکانی مان چەک کرد. عومەرمان سپارد بە پێشمەرگە بادینییەکان.

عومەر لای کاک خالید و شێخ حسێن پاکانەی کرد بو، هەردوکیانی خستبوە سەر ئەو باوەڕی غەدری لی کراوە.

هێشتا لێکۆڵینەوەی تەواو نەبو بو، عومەر فرسەتی هێنا و هەڵات. لە بەر کەمتەرخەمی پێشمەرگە بادینییەکان هەڵات بو، یا خۆیان بە ئەنقەست چاوپۆشییان لی کرد بو، مەعلوم نەبو. عومەر ئەگەر پێشتر بێتاوانیش بوبی، وەکو خۆی لە کاتی گیرانی دا ئەیوت، لە دوای ڕاکردنی بە ئاشکرا و بە دڵسۆزی هاوکاری لە گەڵ دەزگاکانی «ئەمن» دا ئەکرد و دوایی بو بو بە «موقن» یەکی دژی ئەمنی سلیمانی.

*

دوای ئەوەی گەیشتمە ناوچەکە و، کەوتمە گەڕان و خەڵک بینین، زۆر کەس سکالایان لە دەس هەندی لە فەرماندەی مەفرەزە و بەرپرسەکانی ناوچەکە لە لا کردم و شکاتیان لی ئەکردن. چاوەڕوان بون سزایان بدەم. بەڵام من لەو کاتەدا سزادانی ئەوانەم بە چاک نەئەزانی. چونکە هەندێکیان ئەچونە ناو قەڵ و، هەندێکی تریان یاخی ئەبون. زۆرم ئامۆژگاری کردن و هەڕەشەی لێپرسینەوە و سزادانی قورسم لی کرد بون.

کە کاک خالیدیش گەیشت بو، هەمان سکالا و شکاتیان لای ئەویش کرد بو. چەند جاری کاک خالید ئەو باسەی لە گەڵ کردم، کە هەندی لەمانە چەک بکەین و، بگرین، ئەگەر دەستیشیان کردەوە بیانکوژین. من ئەو شێوەیەم بو لێپرسینەوەیان بە ڕاست نەئەزانی. لە گەڕانەوەمان دا کاک خالید ڕاپۆرتێکی سیاسی و پێشمەرگەیی درێژی بو مەکتەبی سیاسی نوسی، گلەیی لە منیش کرد بو، کە نەرم بوم لە سزادانی ئەوانەدا. ڕاستییەکەی من نەرم نەبوم، بەڵکو بە شێوەی خۆم لێم پرسی بونەوە، هەمو ئیشێکم لە دەرسیم و کەریمی دادمەنە سنەند بوەوە. دەرسیم و کەریم تەسلیمی عیراق بونەوە. ئەوانی تریشمان برد بو بەشداری لە سەفەری برادۆست دا.

*

کشانەوە لە شلێر

ئێمە خەریکی تەگبیری هێرش بوین بو سەر بنکەکەی قەم لە سورین، لە چەند سەرچاوەی جیاوازەوە هەواڵمان بو هات: هێزێکی گەورەی جەیش خۆی بو پەلامار دانی هێزەکەی ئێمە ئامادە کردوە. بە پەلە بەرپرسەکانی هێزەکە: تایەری عەلی والی، عومەری حاجی عەبدوللا، بەکری حاجی صەفەر، ئەنوەری مەجید سولتان، خالید سەعید و شێخ حسین و، خۆم کوبونەوە بو لێکدانەوەی هەواڵەکە و بڕیاردانی کاری پێویست.

هیزەکە زور بو. وردی بەرز بو. ناوچەکەش بو بەرەنگاری و لیدانی دوژمن لە بار بو. بەلام کیوەکانی شلیر بەفریکی زوریان لی باری بو نەمان ئەتوانی بە شەو لەوی بمینینەوە، بە تایبەتی ئەگەر هیزەکانی حکومەت لە گوندەکان دا بمانابانەوە. سەرەرای ئەوەش تەقەمەنی هەر ئەوەمان هەبو کە بە پیشمەرگەکان خویان بو، هیچ تەقەمەنیەکی احتیاط و شاردراوەمان نەبو. لە بەر ئەوە بریاری کشانەوەمان دا. ئیوارەیەکی درەنگ بە تاریکی هەمو هیزەکە بە لای «سەبرانیەن» دا کشایەوە دولیکی نزیک «سپیال». بو روژی دوایی هالیکوپتەر بە ئاسمانی ناوچەکەدا کەوتنە فرین و هیزیکی گەورە بە هەمو گوندەکان دا بلاو بونەوە. ٣ روژ لەو ناوەدا مانەوە. شوینەواری پیشمەرگەیان نەدی. بی ئەوەی توشی شەر بن یا هیچ دەسکەوتیکیان هەبی کشانەوە.

خو لادان لە شەری نابەرامبەر و، خو دزینەوە لەو شەرانەی دوژمن زەمان و زەمینی هەل ئەبژاردن، یەکی بو لە تاکتیکە سەرەکیەکانی کاری پیشمەرگەیی سالانی دەس پی کردنەوە. سەلامەتی ئەمەش لایەکی بو پاراستنی پیشمەرگە بو لە فەوتانی نابەجی و، لایەکی تریشی بو ماندو کردنی بیهودەی دوژمن و سەر لی تیکدانی بو.

ئەو هیزەی هات بون بو سەر ئیمە بو شلیر، ئیمەیان بەر دەس نەکەوت، هەندیکیان پەلاماری سوریتیان دا، قم بنکەکانی خوی چول کرد و، چونە ناو ئیرانەوە.

لە دوای کشانەوەی هیزەکەی عیراق و، نەمانی بنکەی قم لە سورین، ئیتر کاتی ئەوە هات بو هیزەکەی ئیمەش بلاوەی لی بکا. هەر تاقمە بچیتەوە سنوری کارکردنی خوی. ئەندامەکانی سەرکردایەتیش نامەی مەکتەبی سیاسیان بو هات بو، ئەبو پیش نەوروز بگەنە پشدەر بو کوبونەوە.

*

سەردانی گوندەکانی جارخ، مکل، چەمەک، سپیار، سورەبان، گولی، میشەرو، شیوەگویزان و سیاگویز... مان کرد. هەندی لە گوندەکانی ناوچەکە بزنی مەرەزیان راگرت بو. لە مالەکانیان دا دەزگای جولایان دانا بو بو دروستکردنی «شال».

سیاگویز ٢٥ مال ئەبو. کەوت بوە سەر سنوری ئیران. بەیانیەکیان لە دەرگای مزگەوتەکەی هاتمەدەرەوە ریزیک تەوالیتی بە چیمەنتو دروست کراو بەرامبەری بو، خومم پیا کرد. کە هاتمە دەرەوە زور لە پیشمەرگەکان پی ئەکەنین. وتم: «ئەوە بە چی پی ئەکەنن؟» وتیان: «هیچت نەدی؟» وتم: «چی ببینم لە ئاودەستخانە دا؟» وتیان: «ئەوە کانی ژنان بوا». لە خانوی هیچ گوندیکی کوردستان دا تەوالیت نەبو. تەوالیتی پیاوان لە مزگەوت و تەوالیتی ژنان لە کانی ژنان بو. دیارە کورد تەوالیتی بە پیویست نەزانیبوە.

خنکانی بەختیاری سەعید والی

من و هەندی لە فەرماندە و کادرەکانی هەریمەکە بو هەندی کاری پیویست بەرەو شارباژیر بەری کەوتین. کاک تاهیری عەلی والی و هیزەکەی لە پاش ئیمە ئەوانیش بەری کەوت بون بەرەو پارەزان. لە کاتی پەرینەوەدا لە چەمی گوگسور بەختیاری ئاموزای لە داری پردەکە خزا بو کەوت بوە ناو ئاوەکەوە. چەندی بە دوای دا گەرا بون لاشەکەیان نەدوزی بوەوە. روژی دوایی خەلکی گوندەکانی دەوروبەر بەدریژایی چەم لە ئاوەکەیان نوری بو بی ئەوەی هیچ ئەنجامیکیان هەبی. دوایی چەند مەلەوانیک کە لە دەوروپشتی پردەکە نەگەران دیبان لاشەی بەختیار لە بن داری پردەکەدایە. شەروالەکەی لە دارەکە ئالاوە و بە بنی پردەکەیەوە نوساند بو. ئیمەش بو بەشداری لە ناشتنی تەرمی بەختیار و سەرەخوشی لە ئەنوەر و عوسمانی برای و، لە کاک تاهیر و رەوف بەگ و روستەم بەگی ئاموزایان گەراینەوە گوندی قولەگیسکان.

*

تیکەوتن

مولازم عومەر دەمیک بو تاقەتی لە پیشمەرگایەتی چو بو. بە زور خوی راتەکیشا و، لی ی بوبو بە کوردناموسی. لە زور شتی پچوک دلگیر ئەبو. روژیکیان لە گەل پیشمەرگەیەکی هەلەبجەیی : فەرەج، دەمیان لیک گیرا بو. لە سەر ئەوە تا دەستی گرتبوی تفەنگەکەی فری دا بو بو ناو دولیکی قول و، بە توراوی و بە تەنیایی رویشت بو. لەو کاتەدا لە سەر سنوری ئیران بوین، چو بو بو قوخیکی ناتەمین. وەهاب و شورش و هاوری جەبارم نارد لە گەلی بن تا دلی چاک ئەبیتەوە. هەرچەندە دەری کرد بون، بەلام ئەمان هەر بە دیاریەوە مابونەوە تا بەهانی یەکمان گرتەوە. هەولی زورم لە گەل دا دلی بهینمەوە جیگای خوی، سودی نەبو.

عومەر بەرەو چنگنیان رویشت، ئەیویست بە نهینی بچیتەوە بو سلیمانی و، لەویوە بروا بو بەصرا. گوایە بەلینیان پی دا بو لە بەصراوە بە نهینی بیگەیەننە کەیت. خواحافیزیم لە جەماعەت کرد و، بە ناچاری شوینی کەوتم بو چنگنیان. زورمان قسە کرد. مەترسیەکانی چونە شار و گیران و ئابروچونم بو باس کرد. سەرەنجام رازیم کرد کە لە گەلمان بمینیتەوە و، پیکەوە بچینەوە بو لای مەکتەبی سیاسی و لەویوە بچی بو سوریا و، لە سوریاوە بو ئەو شوینەی خوی حەز ئەکا.

روژی یەکەمان لە چنگنیان بەم مشتومرە بە سەر برد. شەوەکەی لەوی ماینەوە و، روژی دوهەم خەریکی کاروباری هەریم بوم. دەرسیم زوری قسە لە سەر بو. بانگم کرد بو

بۆ لێپرسینەوە. فەرەج هونگەرینەیی، ئەوسا لە ڕێکخستنە نهێنییەکانی کۆمەڵە بۆ هێشتا نەبو بە پێشمەرگە، بەرەو ڕوی بوەوە، مەفرەزەکەیم هەڵوەشاند و، چەکە زیادەکانم لێ وەرگرتەوە. دەرسیم بۆ پاساودانی موخالەفەکانی ئەیوت: «من پێشمەرگەی دەستە سەرەتاییەکانم. جەماعەتی کاک ئارام بوم. کاک ئارام نەماوە بۆیە شەرم پێ ئەفروشی».

پاش نیوەڕۆکەی بە کۆمەڵ لە ژوری میوانی ماڵێک دانیشت بوین، خەریکی قسە بوم لە گەڵ هەندێ لە فەرماندەکانی پێشمەرگە، فاضیل ڕەحیم خۆی کرد بە ژوردا. هەمویان ئەیانناسی. هەریەکە گاڵتەیەکی لە گەڵ کرد. لێ یان پرسی: «بۆچی هاتوە؟» وتی: «هاتوم بزانم بەختیاری سەعید والی لە کوێ نێژراوە، کەسوکاری ئەیانەوێ تەرمەکەی بهێنەوە بۆ سلێمانی»

لە گەڵ فاضیل کەوتنە فشەقیات. من چومە دەرەوە. ئەویش هات و، هاتە نزیکمەوە. فاضیل لاڵ بو پچڕ پچڕ قسەی بۆ ئەکرا. وتی: «قسەیەکم پێ یە، ئەمەوێ بە تەنیا پێت بڵێم کەس نەزانێ!». بۆ ئەوەی هەستی کەس ڕانەکێشم وتم: «بەڵێ.. گوێم لێتە!» وتی: «با بچینە جێگایەک بوت باس بکەم» وتم: «بەدەم ڕێگاوە قسەکانت بکە. وەها سەلامەتترە»

وتی: «لیم مەپرسە کێ ناردومی. ئەم قسانەیان ڕاسپاردوم پێت بڵێم: حکومەت هێزی کۆ کردوتەوە لە سەرتان. لە ئان و دەقیقەدایە هێرشتان بۆ بکەن. هەرچی زوە لێرە بگوێزنەوە! لای برادەران ناوی من مەبە!»

قسەکانی لە شێوەی تەلگراف دا بو بە خێرایی وەرم گرت. لە سەری نەڕویشتم. دڵنیا بوم درۆی نەئەکرد. لە یەکتری جیا بوینەوە. منیش یەکەم جار بو لە ڕێوشوێنە سەختەکانی پێشمەرگایەتی، کە بەشێکی خۆم دام نا بو، لا بدەم: دو ڕۆژ بو بە هەوای خۆش سەرخۆش بوین لە چەنگیان ما بوینەوە، چەنگانیش لە نزیک سلێمانی بو.

ماوەیەک خۆمم مەشغوڵ کرد. سەرێکی مزگەوتم دا. سەردانی دوکانەکانم کرد. لە گەڵ هەمو بەرپرسەکانی پێشمەرگە و، زوری پێشمەرگەکان قسەی ئاسایی م کرد و، لێم ئەپرسین چەندن و چەکەکانیان چیە و، لە کەیەوە پێشمەرگەن و، خەڵکی کوێ یان کام گەرەکی سلێمانین.. ژمارەی هەمومان نەئەگەیشتە ٤٠ کەس. بەشی زوریان مەسئول بون، زور کەم پێشمەرگەیان تێ دا بو. گەڕامەوە ماڵەکەی لێ ی میوان بوین.

هەمان تاقمی بە جێم هێشت بون، هێشتا لەوێ بون و، درێژەیان بە قسەکانیان ئەدا. منیش چومەوە بۆ ناویان و بەشداری گفتوگوکانیان بوم. پاش نەختێ قسەکانم پێ بڕین وتم: «هەواڵم بۆ هاتوە عیراق هێزی کۆ کردوتەوە لە ئان و دەقیقەدایە پەلامارمان

بدا..».
یەکێکیان لێ پرسیم: «ئێنجا تەلی ی چی بکەین؟».
وتم: «بە رەئی من هەتا قاچمان هێزی تیایە لەم ناوچەیە دور بکەوینەوە، یان بەیانی زو هەستین و لە شاخەکە دابمەزرێین».
مولازم عومەر هەلی دایە وتی: «تو هەمو پیشمەرگەکانت روخاندوە. لە سەر ئیخباریەی درو، بەم سەرما و بەفرە هەمومانت ئەوەندە بردوە بو شاخ هەمومان رەنگورومان رەش هەلگەراوە. هیچ جارێکیش توشی شەر نەبوین».
وتم: «من قاچم لە قاچی ئێوە درێژترە. لە یەکەم دەسرێژدا نەکوژرێم لە راکردن دا کەس پێما ناگات. کەیفی خوتانە بڕیاری مانەوە ئەدەن یا روشتن. بەلام بزانن ئەمجارە هەوالەکە راستە»
بڕیاریان دا بمێننەوە و، کەمین و حەراسەتی مەزبوت دابنێن. زور لە میژ بو من، نە خومم شت بو ، نە جلەکانم. خاوەنی مالەکە بە زور جلەکان و قەمسەلەکەمی لی وەرگرتم بوم بشون. جلەکانی لە بەرم دا بو هاوینە بون. قەمسەلەی ترێشم پێ نەبو.
سەعات چواری بەیانی روژی ۲۵ ی شوباتی ۱۹۷۸ بو، ئیمە لە ژوری میوانی خانەخوێکەمان دا نوست بوین، لە دەنگی دەسرێژی خەبەرمان بوەوە. هەمومان هەستاین و خومان کو کردەوە. ئەگەر ئەو دەسرێژە نەبوایە بە خومان نەئەزانی یان لە مالەکەدا ئەگیراین، یان توشی شەرێکی قورس ئەبوین لە ناو چەنگنیان دا. مجەوری مزگەوتەکەی چەنگنیان لە ئیمە وریاتر بو، بونی هێرشەکەی کرد بو، لە میکروفونی مزگەوتەوە هاواری ئەکرد: «رەحمەتی خوا لەوەی نوێنی لە مزگەوت هەیە، بیباتەوە»
لە مالەکە هاتینە دەر، چوین بو مزگەوت، زوری پیشمەرگەکان کو بوبونەوە. عوسمانی قالە منەوەر و، مستەفا چاورەش و، جەمالی عەلی باپیر و عەلی چوارتایی ئەو کەمینەکانیان دانابی. عوسمان هەندی پیشمەرگەی نارد بو بو قەیماسە. هێشتا نەمانئەزانی دەورمان گیراوە. پێم وتن یەکسەر بەرە و شاخەکەی بەرامبەرمان رابکەن و بەرەو گەلی برون. هەر چواریان وتیان ئیمە ئەچین بو لای کەمینەکانی خومان. من زورم پێ خوش بو.
لە چەنگیان دەرچوین بەرەو شاخەکەی بەرامبەری، بە گوللە دایان گرتینەوە دەیان هەزار فیشەکیان پێوە ناین. بە راکردن خومان گەیاندە بناری شاخەکە. ملازم عومەر لە گەل خوم بو. مستەفا و عوسمان پێش من گەیشت بونە شاخەکە. وتیان رێگاکە گیرا بو نەمان توانی بگەینە کەمینەکە. تومەز کەمینەکەی عوسمان نارد بونی بو قەیماسە،

هەرزەکاری بێ تەجروبە بون، لە تاو سەرما لە چاخانەکەدا نوستبون. جاش هەمویانی گرت بو. جەمال و عەلی پێکەوە بون، ئەبو کەمینێکمان لە پشتی چنگنیان هەبێ، کەمینەکەیان دانەنا بو، بەر لەوان جاش شوێنەکەی گرت بو. کە ئەمان چو بون توشی تەقە بون و گیرا بونەوە.

بە زەحمەتێکی زور دەرباز بوین. بە پێشمەرگەکانم وت چاوەروانی من نەکەن بە خێرایی بە شاخەکەدا هەلگەڕێن بو سەرەوە و لەوێ دابەزرێن. من و عوسمان و مستەفا ماینەوە بە شێنەیی بە شاخەکەدا هەلگەڕاین. دنیا روناک بوبوەوە. جاشەکان هات بونە ناو چنگنیانەوە. ئێمەیان ئەدی. بە قەناسە زوریان نیشانە لێ گرتینەوە. بەر نەکەوتین. ئێمەش گەیشتینە سەر شاخەکە. شاخەکە بەفر گرت بوی و، بایەکی ساردی هەبو. پاش ماوەیەک شور بوینەوە بو دولەکەی دولەتو و سوێرەلە بەرامبەر شاخی «کەتو». چاومان لێ بو لەوێش بە هالیکوپتەر هێزێکیان دابەزاند. هالیکوپتەر کەوتە سورانەوە بە ئاسمانی ناوچەکەدا ئێمە شوێنەکانمان قایم بو. هەندێ تەقەی کوێرانەیان کرد. زیان بە کەس نەگەیشت. تا ئێواری لەوێ ماینەوە. لە ئێوارەدا هێزەکانی دوژمن کشانەوە. ئێمەش هەمومان کوبوینەوە. تاقمێکمان کە لەو سەری دێ بون، لە ئێمە دابڕا بون رویان کرد بوە باراو. ئێمە شەو چوینەوە بو ناو چنگنیان.

لە تەقوتوقی یەکەمجاردا تەنیا پێشمەرگەیەک بەر کەوت ناوی: «ئەبوبەکر عەبدوللا» بو، لە مەفرەزەکەی من بو، مالیان لە گەڕەکی خانوە قورەکانی سلێمانی بو. لاشەکەیمان لە بن دارێک دا لە گورستانەکەدا بە جێ هێشت بو. جاشەکان بویان نەدوزرابوەوە. لاشەی شەهیدەکەمان هەلگرت و چوین بو باراو روژی دوایی لەوێ ناشتمان و، نامەیەکم بو کەسوکاری نارد لە روداوەکە ئاگادارم کردن.

دوایی دەرکەوت ئەوێ هەوالەکەی بو نارد بوم، فەرهادی مەلا رەزا بو. فەرهاد بو ئیستیخبارات کاری ئەکرد. هەر لەو ماوەیەدا لە شەڕدا لە گەل پێشمەرگەی یەکێتی لە بەری قەرەداخ کوژرا.

راستییەکەی هوی ئەم «تێکەوتن» ە: کەمتەرخەمی خومان بو.

بە درێژایی ماوەی رابردو من خوم بەیانییان هەلئەستام و، سەرپەرشتی کەمین و حەراسەتی بەیانیانم ئەکرد، ئەو ماوەیە منیش وازم لەمە هێنا بو، دوای ئەم تێکەوتنە چومەوە سەر خوەکەی جاران. بەیانییان خوم سەرپەرشتی کەمینەکانی پارێزگاری و چاودێرییم ئەکرد.

*

راوەکەو

چەند رۆژی لە باراو، نودی، هەولر، هەرمـیلە مـاینەوە ئینجـا پەرینەوە بو ناوچەی سیوەیل و ئالان. سەردانی گوندەکانی کوردەاوی و کەنارو و سیرین و باری.. مان کرد. بە دریژایی ئەو ماوەیە عەلی چوارتایی مان لە گەل بو. عەلی زور شارەزای ناوچەکە بو.

سـیـوەیل ناوچەیەکی زور خـوش بو. گـوندەکـانی ئاوەدان و قـەرەبالـغ بو. رەز و باخەکانیـان گەورە و جوان بو. کانی و ئاوی زوریان هەبو. چەمـەکانی کەوتوتە قولاییـەوە کەلکیان لی وەر نەئەگرت.

راو، بە تایبەتی هی کەو، لە کونەوە یەکیک بوە لە سـەرگەرمیـیەکانی دانیشـتوانی ناوچەکـە. شـاخـەکانی دابەش کراوە بە سـەر راوگـەی دیاریکراودا. هەر بنەمـالـەیەک راوگـەی تایبەتی خوی هەبو لە کونەوە حەشـارگە و سـەنگەری تیـا دروست کرا بو. هیچ کـەس بوی نەبو لە راوگەی خەلکی تردا راو بکا. ئەم وەرزەی سال، لەو نـاوچەیەدا، وەرزی راوەکەو بو. شـەویکیـان لە باری نـوست بوین. حەرەسـەکان خـەبەریان کردینەوە وتیـان دەنگە دەنـگیکی زور لە پشتی ئاواییەوە دی. هەموومان هەستاین گویمان هەلخست، راست بو غەلبەغەلبیکی زور ئەهات. وامـان لیک دایەوە کە پیادەی جەیش هیـرشی بو کردبین و، بیـانەوی پشـتی دی مـان لی بگرن. چوینە شـاخـەکـە و دامـەزراین. کـە دنیـا روناک بوەوە سـەیرمـان کـرد تاقمیکی زوری خەلکی ناوچەکەن چون بو راوەکەو.

هەر لەم ماوەیەدا جەیش لە سورکیو بە هالیکوپتـەر «ئینزال» ی کرد بو، بە دوای ئیمەدا گەرا بو، توشی چەند راوکـەریک بو بو لە شـاخـەکەدا لە حەشارگەدا بون، هەمـویان گرت بون.

کەو یەکیکە لە مەلە جوانە دەنگخوشەکانی چیاکانی کوردستـان. لە بەهاردا هیلانە ئەکـات و ۱۵ تا ۲۰ هیلکەی تیـا ئەکـات و لە سـەری کر ئەکـەوی تا هەلیـان ئەهینی. بە بەچکەکانی ئەلین: «بارەکەو».

کـەو کە هیشتـا بارە نەبگرن و لە پیش دا لە ناو کولەکە و لیادا بە خیوی ئەکەن، کوللە و گەرای میرولەی ئەدەنی. کە گەورە بو لە ناو قەفەزدا رای ئەگرن، ماش و تالیشـک و کوللەی ئەدەنی و، رای ئەهینن بو خویندن یان بو باری شەرەکەو، یان بو راوەکەو.

لە کونەوە راوەکەو یەکیکە لە سەرگەرمی دانیشتوانی چیاکان. زور شیوە و ریگای جوراوریان داهیناوە بو راوکردنی لەوانە:

– کەوبوار

لە بەهاران دا پولە کەو بە کومەل لە ناوچە گەرمـەکـانەوە بەرەو بەرزایی شاخـەکان

کوچ ئەکەن. ریگاکانیان دیارە. راوکەرەکان لە سەر ریگایان دا لە ناو حەشاردا دائەنیشن و، بە کومەڵ راویان ئەکەن.

- رەشە راو

لە هەمو وەرزەکانی ساڵ دا راوکەر لە حەشاردا دا ئەنیشی و، کەو بو خویندن و راکیشانی کەوی تر لە گەڵ خوی ئەبات. هەندی جار دەوجامە هەڵئەواسی و، هەندی جار کەوڵی سەرە ریوی ئەکاتە سەری خوی. کەوی لی کو ئەبیتەوە و ئەکەویتە راو کردنیان.

- راوە سەرکانی

لە پایزدا ناو کەم ئەبیتەوە. لە هەندی جیگا کانی و لە هەندی جیگا تەنیا ماقور ئەمینیتەوە. راوکەر حەشار لە جیگایەک دا دروست ئەکا بە سەر کانیەکەدا بروانی و، چاوەروانی هاتنی کەو ئەکا.

- راوە نیرەکەو

لە بەهار دا ماکەو لە سەر هیلکە کر ئەکەوی ژمارەی نیرەکەو زور ئەبی. راوکەر ماکەویک لە قەفەزدا تەنیا و لە نزیک حەشارگاکەی خویەوە دای ئەنی. ماکەوەکە ئەخوینی و، نیرەکەوەکان لە ماکەوەکە کو ئەبنەوە. راوکەر ئەکەویتە راویان.

- راوە ماکەو

لە بەهار دا لە کاتی هیلکە کردن دا کە ماکەو و نیرەکەو جوت ئەگرن، راوکەر نیرەکەو ئەبات لە حەشارگا دا دا ذائەنیشی. نیرەکەوەکە ئەقاسپینی. نیرەکەوەکانی ناوچەکە دەنگەکەی بە بیگانە ئەزانن دین بو شەر لە گەڵی، ماکەوەکانیش دین بو جوت گرتن. راوکەر تییان ئەکەوی.

- راو بە تەپکە

راوکەر شوینی هاتوچوی کەو ئەزانی. لە سەر ریگاکەیان دا چەند چاڵیک هەڵئەکەنی و، سەری بە تەختە یان بە دار و پوش ئەگری. کەو کە بە سەری دا رویشت تی ی ئەکەوی.

- راو بە داو

بە سەدان داو بە سنگ بە ئەرزەکەدا ئەچەقینی و، کەوی دەنگ خوشی بە دیارەوە دائەنی بو ئەوەی کەوی ناوچەکەی لی کو ببیتەوە. خوی لە ناو حەشاردا چاودیری ئەکا. کەوەکان بە توڕەییەوە بە دەوری قەفەزەکەدا ئەسورینەوە و قاچیان ئەبی بە داوەکەوە.

راوکەر زور جار شەویش ئەمینیتەوە بو دریژە پی دانی. زورجار راوکەر یەکیکی کە لە گەڵ خوی دا ئەبا یارمەتی بدا بو هەڵگرتنی کەلوپەلی راو وەکو تفەنگ و قەفەز و

خواردن پی ی ئەلین: «مەخورده».

هەرگیز حەزم لە هیچ جورە راوی نەبوە و کەسیشم هان نەداوە راو بکا. زور جار لە گەران و سورانەوەدا بە ناو شاخ و دەشت و دەردا توشی مەل و دەعبای کیوی بوم، نە خوم تەقەم لی کردون و، نە هیشتومە کەس تەقەیان لی بکا. راو بەو جورەی لە کوردستان دا ئەکری ئەبی بە هوی لە ناو چونی یەکجاری دەعبا و مەلی کیوی.

نەریتیکی خراپ لە شورشی ئەیلولەوە داکەوتوە بوە بە باو. هەمو چەک بە دەستی ئەتوانی بە ئارەزوی خوی بی هیچ جورە لیپرسینەوەیەک راو بکا، یان ئەگەر لە ریگاویان دەعبا و مەلی کیوی بینی بو سەلماندنی دەسراستیی خوی تەقەیان لی بکا و، بیانکوژی و، بە جی یان بهیلی. لە ئەنجامی ئەم راوە بی «دیسیپلین» ە دا، زور مەلی کیویی نایاب بە تەواوی لە ناو چون یان خەریکە لە ناو ئەچن، لەوانە: دال.

دال، چەندین ناو و چەندین جوری هەیە: دالاش، لاشەخور، کەرخور، کورتان بە کول، سیسارک، سەرگەر... ئەمانە بە پول ئەگەرین و، لە هەرجییەک کەلاکی توپیو یا مردار هەبی بە بون ئەیدوزنەوە و لی ی کو ئەبنەوە و ئەیخون. دال لەو مەلانەیە کە زور بە کەلکە بو راگرتنی پاک و خاوینی سروشت لە پیسیی کەلاکی بوگەن.

*

چەند روژی لە ناوچەکەدا ماینەوە، بە زوری لە قوخەکان دا کاتمان بە سەر ئەبرد، چاوەروانی گەیشتنی کاک خالید و شیخ حسین و کاک تاهیر بوین، بو ئەوەی هەمومان پیکەوە بەرەو نوکان بە ری بکەوین بو لای مەکتەبی سیاسی. لە شابەدین بوین کە گەیشتن.

بەدەم ریگاوە، لەم ناوچەیەدا دوجار توشی تەقە بوین: جاری یەکەم، کە بە روناکی ریچکەمان بەست بو بە لای زنجیرەیەک رەبیەدا تی پەرین لە نزیک شیوەکەڵ. دور بە دور دایان گرتینەوە. جاری دوەم، کە لە شابەدینەوە ئەمانویست بچین بو ئاوەزی. ئەمەیان ریکەوت یارمەتی داین ئەگینا زیانی زورمان لی ئەکەوت. کە گەیشتینە سەر شاخ، هەوا خوش و، دیمەنی ناوچەکە زور جوان بو. گیا تازە سەری دەرئەهینا. لە بەر هەتاوەکە، لە خوشی ئەو هەوا خوش و دیمەنە جوانە لە سەر شاخەکە ماینەوە و، دانیشتین. تومەز لەوبەرمانەوە بوسەیەکی بەهیزیان بو داناوین چاوەروانی ئەوە ئەکەن بە نشیوەکەدا شور ببینەوە بەرەو ئاوەزی. نشیویکی کور و روت و دریژ بو. بەلام ئیمە دواکەوتین. بوسەکە نائومید بو لەوەی ئیمە دابەزین، لەوە زیاتر دانیان بە خویان دا نەگرت لە پر دایانینە بەر دەسریژی گوللە. ئیمە لە سەر ئاوەریژی شاخەکە دانیشت بوین. ئەگەرچی زوری گوللەکان

کەوتە ناومان، بەلام کەس بەرنەکەوت و نەپیکرا. چونکە دیوی ئەدیوی ئاوەرێژەکە. بوسەکە نیتر ئاشکرا بو ئیمەش دەستەیەک پیشمەرگەمان ناردە سەریان هەلیان کەندن و راویان نان.

عەلی چوارتایی چەند جاری چو بو بو تورکان، هەر ئەو ریگاکەی بو دیاری کردین. ئەحمەد فەتحوللا لیپرسراوی ناوچەی ماوەتی یەکیتی بو، ئەومان راسپارد تەگبیری پەرینەوەمان بو بکا. بو پەرینەوە لە چەمی کەلوی، لە لای گرگاشیوە گوریسیان رایەل ئەکرد، سەریکیان لە بەری عیراق و سەرەکەی تریان لە بەری ئیران ئەبەستەوە. زەلام و باریان پی ئەپەراندەوە. کە ئیشەکەیان تەواو ئەبو گوریسەکانیان ئەپیچایەوە و ئەیان شاردەوە.

روژیکی خوش بو. هەوا لە بار بو بو فرینی هالیکوپتەر. ٤ گوریسیان بو بەستین. هیزەکەمان بەرەوژوری ۲۰۰ کەس بو. د. خالید و مەفرەزەکەی لە پیشەوە پەرینەوە بو ئەوەی لە بەرزاییەکانی بەری ئیران دابمەزری بو پاراستنی پەرینەوەی هیزەکە. منیش لەم بەر سەرپەرشتی پەرینەوەی هیزەکەم ئەکرد. بو ئەوەی پشیوی دروست نەبی مەفرەزە بە مەفرەزە بە ریم ئەکردن. بە سەلامەتی هەموومان پەرینەوە.

بو یەکەم جار محەمەدی مەلا عەلی بیژوی م لە سەر ئەم ئاوە بینی و ناسی. راسپاردەی هەندی لە تیکوشەرە کوردەکانی ئیرانی پی بو.

*

زی ی پچوک

لەم سەفەرەدا ئەمە دوهەمین جار بو لە ئاوی «زی» بپەرینەوە. لە ماوەی سەفەرەکەش دا لە چەندین روبار و چەم و جوگامان دا بو. کوردستان یەکیکە لە مەلبەندە دەولەمەندەکانی ئاو. وەکو چون نەوت بو بە مایەی بەدبەختی بو کورد، بیگومان لە پاشەروژدا ئەم نیعمەتە گەورەیەی کە خوا بە کوردی بەخشیوە، ئەمیش ئەبی بە غەزەبیکی خراپتر لە غەزەبی نەوت. لیرەدا بە پیویستی ئەزانم هەندی زانیاری دەربارەی «زی ی پچوک» بنوسمەوە لە باسیکی کاک شورش حاجی وەرم گرتوە.

زی ی بچوک یەکیکە لە لقە سەرەکی و گەورەکانی روباری دیجلە. لە کوردستانی ئیران هەلئەقولی و، لە ۳۵ کم ی خواروی شاری شەرگات ئەرژیتە دیجلەوە.

سەرچاوەکانی زی ی بچوک لە ناوچەی لاجان و، لە نزیک شاری خانە «پیرانشەهر» ی کوردستانی ئیران هەلئەقولین. هەر لە سەرچاوەوە چەندین لق و چومی ئەچیتەوە سەر، هەندیکیان لە چیای قەندیل هەلئەقولین و، بەرەو خوار ئەروا تا ئەگاتە

رۆژهەلاتی شاری «سەردەشت». لەویش چەند لقیکی تری ئەچیتەوە سەر گەورەترینیان چەمی بانەیە کە لە چیاکانی ناوچەی سنە هەلئەقولی و لە گوندی ماشان تیکەلٔ بە زێ ئەبیت. لیرەوە ئیتر زێ ی بچوک تا ماوەی ۲۳ کم ئەبی بە سنور لە نیوان عیراق و ئیران دا، تا ئەرژیتە خاکی کوردستانی عیراقەوە.

لە سەرچاوەوە تا رۆژهەلاتی سەردەشت زێ بە ناوچەیەکی نیمچە تەخت و گردولکاوی دا ئەروا، لە ناوچەی ئالان بە دولیکی قول و پر لە دارستان دا ئەروا. رۆژئاواکەی بریتییە لە زنجیرەیەک چیا بەرزاییان لە نیوان ۱۸۰۰ تا ۲۱۰۰ م، لە هەندی شوین ئەگاتە ۳۰۰۰ مەتر. کە زێ ی بچوک دیتە ناو خاکی عیراق بە گوندەکانی گرگاشە، چومە، ناوکورتی، قورنتینە دا تی ئەپەری. لە نیوان گوندی قورنتینە و بەر گورد «چەمی قەلاچوالان» ی تیکەلٔ ئەبیت. ئینجا بەرەو خوار ئەبیتەوە تا ئەگاتە دەشتی قەلادزی و لەوی پانایییەکەی زیاد ئەکا، لە هەندی شوین ئەگاتە نزیکەی ۱۰۰۰ م. لە ۱۲ کیلومەتری خوارووی شاری قەلادزی کومەلە گردیکی گەچی ئەبری. لە ویشەوە بە سندولان و تەنیشت سەنگەسەردا ئەروا تا ئەگاتە دەربەند کە شوینی برینی چیای «کیوەرەش» و «ئاسوس» ە .

لە نیوان قەلادزی و دەربەند چوار لقی تری تیکەلٔ ئەبیتەوە، سەرچاوەکانیان بەفری چیای قەندیلە. بریتین لە چومی ژاراوە، چومی قەلادزی، چومی باوزی، چومی گارفین.

لە دەربەند تی ئەپەری و شاری رانیە بە جی ئەهیلی، دەشتی بیتوین و میرزا روستەم ئەبری تا ئەگاتە «تەنگی دوکان». لەم تەنگە دا «سەدی دوکان» دروست کراوە. بەرزاییەکەی ٤٥٩ م لە ئاستی دەریاوە. لە نیوان رانیە و تەنگی دوکان دا روبارەکانی «قائمەقام» و «قەشان» و «هیزوپ» ی تی ئەرژی. لە سەدەکەوە هەردو زنجیرە چیای «کوسرەت» و «هەیبەت سولتان» ئەبری و لە دواوان پیچ ئەکاتەوە بەرەو خوارووی رۆژئاوا و بە گوندەکانی کلیسە، بوگد، قزلو، مەلا زیاد دا تی ئەپەری تا ئەگاتە شاری تەق تەق.

لە نیوان سەدەکە و تەق تەق چەندین روشکە شیو و روباری بچوک و گەورەی تیکەلٔ ئەبی، گرنگەکانیان ئەمانەن: چەمی شیوی قەیسیان لە ئاستی گوندی ئەلیاسە سور، روباری شیوە سوری کانی هەنجیر لە نیوان کانی هەنجیر و گەلناغاج، شیوە سور لە قەلاتکەی نیوان گوندی گومەشین و قزلو. ئینجا لە تەقتەقەوە بەرەو رۆژئاوا ئەروا و لە نیوان گوندی کانی لەلە و ئومەر گومبەت روباری کویەی تیکەلٔ ئەبیت کە لە چیای باواجی هەلئەقولی. وە لە ئاستی گوندی سارتک بەستی شەرغەی ئەچیتەوە سەر، کە ئەمیش لە چیای باواجیەوە هەلئەقولی و لە زستان و بەهارا ئاوەکەی زورە و لە ئاستی گوندی

«چومەزەردەلە» روباری شاقازی ئەچێتەوە سەر، بەرزایی لەم ناوچەیە لە ئاستی دەریاوە ٣٠٠ م ئەبێ. ئینجا بەرەو خوار ئەبێتەوە تا ئەگاتە شاری پردی «ئالتون کوپری» کە بەرزاییەکەی ٢٥٥ م.

لە نێوان «کلیسە» و «پردی» دا، هەردوبەری کەناری زێ بە هۆی قور و لیتەی چەند سالەی لافاوەوە زەوی زور بە پیت دروست بوە، پێی ی ئەلێن: «حاویە» و «ردن» بو کشتوکاڵ سودی لی وەرئەگرن.

لە ناو زێ دا لە چەند جێگایەک پەلەیەک وشکایی لە شێوەی جەزیرەیەکی پچوک دا دروست بوە پێی ی ئەلێن: «دوروگە». یەکێکیان کەوتوتە ناو شاری پردی و پێی ی ئەلێن: «گەرەکی دوروگە».

لە نێوان پردی و شوێنی یەکگرتنەوەی لە گەڵ دیجلە دا زێ ی بچوک لە هەمو شوێنەکانی تر پانترە. هەر لەم شوێنە هەردو زنجیرەی «زورگەزراو» و «قەرەچوغ» ئەبڕێ. لەسەرو ئەوبەری زێ لە زورگەزراو مەیدانێکی گەورەی نەوت هەیە، حکومەتی عیراق سەدان بیری تێ دا هەلکەندوە و نەوتیان لی دەرئەهێنی.

لێژیی زێ ی بچوک زور لە لێژیی ئاوی دیجلە زیاترە، بو نمونە: لە سنوری عیراق و ئیرانەوە بو تەق تەق ١:٣٠٠ و لە نێوان تەق تەق و پردی ١:١١١١ .

درێژیی زێ ی بچوک نزیکەی ٤٠٠ کیلومەترە. روبەری ئاوەڕێژەکەی ١١٦٩٠ کم٢ یە. زورترین ئاو کە بە زێ ی بچوک دا هاتبی لە روژی ٥٤/٤/٢٥ بوە گەیشتوتە ٣٦٦٠ م٣/ سانیە. و کەمترینیشی ٢٥م٣/ سانیەیە، معدلەکەی ٢٠٣م٣/ سانیەیە.

زێ ی بچوک بە گوێرەی ئەو شوێنانەی پیا ئەروا ناوی ناوچەیی لی نراوە: لە ناوچەی سەردەشت «چەمی کەلوی» و، لە ناوچەی ئالان «چەمی ئالان» و، لای هەرزنە و ئەشکان «چەمی هەرزنە» و، لە ناوچەی قەلادزێ «زێ ی خاس» و «زێ ی سندولان» و، لە ناوچەی کویە و قەلاسیوکە «زێ ی دوکان» و «زێ ی کویە» و، لە ناوچەی شیخ بزینی و دەشتی هەولیر «زێ ی».

لە کونەوە بە «کەلەک» بە ناو ئاوی زێ دا کەلوپەل بە تایبەتی دار و خەلوزیان لە دوکان و تەقتەقەوە بو دوبز و پردی گواستوتەوە.

ئاوی زێ لە قولایی دایە. زور نزمترە لە ئاستی زەویوزاری تەنیشتی. لە بەر ئەوە جوگای لی هەلنابەستری تا بو کشتوکاڵ یان خواردنەوە بە کار بهێنری بەلام گورینی ئاوەروکەی لە هەندی شوێن دا ئەتوانی ببی بە سەرچاوەیەکی گەورە بو ئاودانی زەوی پان و بەرین بو نمونە:

- ئەگەر لە هێزوپەوە بەو گەلی و دەربەندانەی چیای سەفین و باواجی دا ئاوەکەی بەری بۆ ڕۆژئاوای شاری کۆیە، تۆپۆگرافیای ناوچەکە یارمەتیدەر ئەبێ بۆ ئاودێری هەردو بەری ڕۆژهەلات و ڕۆژئاوای دەشتی کۆیە و سالەیی و ملکیە و شێخ بزەینی خوارو.

- ئەگەر لە دامێنی سەددی دوکانەوە ئاوەڕوی زێیەکە بە ناوچەی قەشقولی و زنجیرە چیای «بنزمرد» وە ئاوەکە بگوردری بەری بۆ بەرزاییەکانی بازیان و قەلاسیوکە ئەوا هەمو دەشتەکانی قەلاسیوکە و شوان و هەمەوەند و جەباری زۆر بە چاکی ئاودێری ئەکا کە ڕووبەرێکی زۆر گەورەیە و تەبیعەتی ئاو و خاکەکەی زۆر گونجاوە بۆ هەمو جورە بەرهەمێکی کشتوکالی.

لە سەر ئاوی زێ دو بەنداو دروست کراوە یەکێکیان، «بەنداوی دوکان» و، ئەوی تریان «بەنداوی کونەکوتر» ، لە دوبز. بەنداوی کونەکوتر پچوکترە لە هی دوکان بۆ ئاودانی ناوچەی حەویجەیە.

*

شەوەکەی لە ئاواییەکی پچوکی ئێران ماینەوە و شەوەکی بەری کەوتین بەرەو «کورینار». ئێوارەیەکی درەنگ گەیشتین. هێشتا پلاو نەهێوینەوە بۆ نان خواردن، ژاندارمەری گەیشتە سەرمان. کردیان بە قرە و هەرەشە کە دەسبەجێ ئەبێ لە ناوچەکەی ئەوان دور بکەوینەوە. هەرچی لە گەلیان خەریک بوین نەیان هێشت بۆ پشودان بمێنینەوە. موختاری کورینار خەبەری لێ دابوین.

بۆ نیوەڕوی ڕوژی دوایی گەیشتینە «بنوخەلەف». بە گەرمی پێشوازییان لێ کردین و، بۆ فراوین بە ماڵەکان دا بلاو بوینەوە. لێرە بیستمان شەڕێکی قورس لە «دەشتیو» ڕوی داوە. چەندین پێشمەرگە کوژراون و، هەندێکیان گیراون. کاک خالید کەوتە مەراقەوە وتی: «ئەوە مەفرەزەکەی منە توشی شەڕ بون». هەرچەندە زۆر ماندو بوین بەلام کاک خالید پەروشی زانینی هەوالی شەڕەکە و دەرباز بوەکان بو. بە پەلە کەوتینەوە ڕێ بەرەو «نوکان».

*

نۆكان: سەرەتای كارەسات

*

نۆكـان كـوێرە دێ بو. لە ئەرزی ئێـران دا بو. چەند مـاڵێـكی كـەمی تێ دا بو. دو سێ خانو كە پایزی رابوردو قەم دروستیان كردبو، ئێمە لە هاتنمان دا پێمان چۆڵ كرد بون، مەكتەبی سیاسی یەكێتی تێ چو بو. مامجەلال و عەلی عەسكەری و رەسوڵ مامەند و ئازاد هەورامی لەو خانوانەدا بون. خانوی تەنگ و تاریك و پچوك بون. بە گەیشتنی ئێمە زور خوشحاڵ بون. پێشمەرگەكانیان نارده «شینێ» و «بیدەلان» و خومان لە لای ئەوان ماینەوە.

*

شەڕی دەشتێو

سەعدی عەزیز و، سەید كاكە، ئەوانیش وەكو ئێمە بەرێگاوە بون بەرەو نوكان بو بەشداری لە كوبونەوەی كومیتەی سەركردایەتی یەكێتی دا، لە گوندی «دەشتێو» لە پشدەر توشی شەڕ بون. لەم شەڕەدا سەعدی و ١٢ پێشـمەرگـە كـوژران و، ٤ لە پێشمەرگەكان بە دیل گیران. دوایی ئەوانیشیان ئێعدام كرد. سەید كاكە و جەوهەری برای كاك خالید و زرار وەرتی و چەند پێشمەرگەیەك لە شەڕەكە دەرباز بوبون و گەیشت بونە نوكان.

مەكتەبی سیاسی بە بونەی شەهید بونی سەعدی عەزیز و هاوڕێكانییەوە بەیانێكی دەركرد بو.

كـاتی خـوی من هەواڵی شـەڕەكـەم بەمجـورە دارشـتـوە و، لە یەكـەمـین ژمـارەی «هەواڵنامە» دا بڵاو كراوەتەوە:

٨ ی مـارتی ٧٨ دەمـەوبەیانی لە كـاتێـك دا كـە هێـزێـكی پ م بە رێگاوە بون بەرەو ناوچەی پشدەر لە گوندی دەشتێو (قەلادزە) لە سەر زێ كەوتە بوسەیەكی گەورەی دوژمنەوە. شەر لە بەیانییەوە تا ئێوارەی خایاند. بە قەد ژمارەی پێشمەرگەكان هالیكوپتەر بەشدار بو لە شەڕدا. پێشمەرگەكان بەوپەڕی قارەمانێتییەوە وەستان و لاپەڕەیەكی تریان لە مێژوی شورشەكانی گەلەكەمان دا بە خوێنی خویان نوسی و زیانی گەورەیان لە دوژمن دا:

. ١٦ سەرباز و ئەفسەر زیاتر كوژران

. ٢٥ سەرباز و ئەفسەر زیاتر برینداركران

چەندین هالیکوپتەر پیکرا لەوانە ٣ یان کەوتنە خوارەوە
چەندین ناقیلە و زیلی سوپایی شکینرا
زیانی ئیمە: ئەندامی سەرکردایەتی ب س ک، ئەندامی ک س - ی ن ک، فەرماندەی هەریمی دەشتی هەولیر سەعدی عەزیز. ئەندامی پیشکەوتوی کملک، رابەری سیاسی هەریمی دەشتی هەولیر فاروق صدیق. پ م فەرخ قادر (هەولیر). پ م فەریق هەمزە (هەولیر). پ م شاهین عیزەدین (هەولیر). پ م طاهیر حەمەد (هەولیر). پ م جەبار ئیسماعیل (هەولیر). پ م عوسمان باوە (هەولیر). پ م عەزیز باپیر (هەولیر). پ م سامی عوبید (هەولیر). پ م صەباح جەمیل (هەولیر). پ م ئەحمەد محەمەد ئەمین (هەولیر). پ م ئەحمەد محەمەد (هەولیر). شەهید بون.

*

هەروەها ئەم پیشمەرگانە بە دیل گیران: جەعفەر ئەسوەد (کویە)، حسین عەبدورەحمان (کویە)، جەواد کەریم (کویە)، کمال واحید (کویە).
روژی ٧٨/٦/٢١ لە زیندانی موسل لە سیدارەیان دان.
ئیسماعیل تایە نعیمی، سەرکردەی ئەوسای فەیلەقی یەک، لە (ل ٢٢١ تا ٢٢٥) ی کتیبەکەی دا: «تجربتی فی القیادە» باسی شەری دەشتیوی وەکو یەکی لە شەرە سەرکەوتوەکانی ئەو سەردەمەی خوی بە دریژی گیراوەتەوە.
ئەوەی لە سەرەوە نوسراوە راستیی روداوەکە بو. بو بەراوردی جوری گیرانەوەی ئیمە و گیرانەوەی سەرانی جەیش و، نیشاندانی زلی قەوارەی لەشکرکیشیەکە و هاشوهوشی ناراستی نعیمی، لیرەدا دەقاودەق باسەکەی نعیمی ئەنوسمەوە:
بساط ناجح فی منطقة (قلمتدزة)
٤١٠. فی ربیع عام ١٩٧٨ خطط الفیلق لمعرکة بساط فی منطقة (قلعتدزة) على ان یکون مرکز البساط قریة (دیشتیوی) وهی قریة تقع على وادی اخضر قریبة من الزاب الاسفل وجنوب (قلعتدزة) على أن تشترك فیها قوات من الفرقة الثانیة والفرقة التی فی منطقة (السلیمانیة) وقد حددت الاهداف على أن یتم مسك المصدات مع الضیاء الاول بالطائرات السمتیة ثم بعد ذلك تبدأ عملیة التمشیط للبحث عن العصاة المحصورین تحت البساط.

وفی ساعة مبکرة تحرکت من (کرکوك) یرافقنی قائد الفرقة فی قاطع (الموصل) العمید الرکن حازم برهاوی وتوجهنا الى (السلیمانیة) حیث استصحبت محافظ السلیمانیة السید ارشد الزیباری ،من السلیمانیة تحرکت الى (دوکان) التی کانت قاعدة انطلاق قطعات

الفرقة فى منطقة السليمانية وعند النزول فى (دوكان) سألنا عن قائد الفرقة فاخبرونا انه يستطلع بطائرة الويت وسألنا ضابط الركن فى المقر الجوال الذى تم تأسيسه فى (دوكان) لقيادة العملية فاخبرنا انهم لم يستطيعوا مسك المصدات حيث اضطرت عناصر من القوة للعودة الى (دوكان) وبعضها نزل فى (قلعتدزة) نظرا لاصابة طائرتهم وقد بلغ عدد الطائرات المصابة ثمانية طائرات ولذلك لم يتم مسك المصدات المطلوبة وفق الخطة. لقد طلبت حضور قائد الفرقة الى (دوكان) ولكنه تأخر وكان الوقت يقارب الساعة ١٠٠٠ فطلبت احضار القوة وهبوطها فى المصدات بنقلها بوجبات بالطائرات المتوفرة وفعلا أمكن إنزال القوة ومسك المصدات ولم تصب اى طائرة بأذى اذ ان الفرقة الثانية نفذت واجباتها بسرعة ومسكت المصدات وهيأت لواء قوات خاصة للقيام بالتمشيط وبعد ان امكن تنفيذ الخطة بحضورنا فى قاطع (دوكان) ولعدم حضور قائد الفرقة غادرت (دوكان) وذهبت الى (قلعتدزة) وشاهدت الطائرات المصابة فظهر ان اكثر الاصابات لاتؤثر على الطيران ولذلك طلبت طيرانها عدا اثنين منها كانت اصابتها تؤثر على الطيران وتحتاج الى تصليحات قد تستغرق يوما كاملا ولذلك امرت بعودة الطائرات والقوة الى (دوكان) لاستخدامها لتعزيز المصدات التى امكن مسكها بدون مقاومة بالقوة المتوفرة فى (دوكان) ولكن التاخير الذى سببه عدم تنفيذ مسك المصدات فى مواعيدها حسب الخطة ساعد على هروب بعض العصاة قبل اكمال الطوق حولهم.

٢٠٤. عند وصولى الى (قلعتدزة) سألت عن قائد الفرقة الثانية وهو العميد الركن لطفى الدباغ حيث تم نقل قائدها السابق اللواء الركن سعدالدين عزيز بعد الانتصارات الباهرة التى حققتها فرقته الى منصب معاون رئيس اركان الجيش للتدريب ونقل بدله العميد الركن لطفى الدباغ وهو ضابط كفؤ حيث عملنا معا معلمين فى كلية الاركان معا وكنت معلم اقدم وهو معلم معى لدورة الاركان (٣١) كما كان آمر فوج مشاة فى (كويسنجق) عندما كنت قائدا للفرقة الثانية سنة ١٩٦٩ وتمكنا من فتح الطريق الى (كويسنجق) (راجع الفصل الثالث). لقد ذهبت الى مقر الفرقة الجوال فى منطقة مشرفة على قرية (دشتيبوى) فوجدت هناك قائد الفرقة وآمر لواء القوات الخاصة العقيد الركن صباح صبرى ولواءه مفتوح للقيام بالهجوم على سلسلة التلول المشرفة على القرية وكان فى قمة هذه السلسلة موقع يبدو انه ملائم لنزول الطائرات السمتية يظهر ان العدو قد شخص هذا المكان ووضع قوة لمسكه كما توزع على السلسلة بعد اكمال الطوق حوله وعدم امكان التملص الا بعض الاعداد التى كان يقودها (سيد كاكه) والتى استطاعت التملص لتأخر مسك المصدات من قبل الفرقة فى قاطع السليمانية. وعند شرح الموقف من قبل قائد الفرقة وآمر اللواء عرفت انهم ينوون مهاجمة السلسلة بلواء القوات الخاصة لمسك قمة السلسلة ثم بعد ذلك الاندفاع الى القرية وتفتيشها.

لقد لاحظت ان هنالك قمة كائنة شمال القرية، يستطيع العدو الانسحاب اليها من القرية فطلبت ارسال قوة بالطائرات السمتية لمسكها والسيطرة على الوديان التي تؤدي الى الشمال والشرق من القرية فتم ذلك بسرعة بينما كان العصاة مشغولين بالقوات الخاصة التي تتقدم باتجاه السلسلة امكن اجراء عملية الانزال بدون مقاومة وبذلك استطعنا ان نطوق القرية بصورة كاملة بحيث لايمكن ان يفلت العصاة من هذا الطوق الا اثناء الليل، ولذلك طلبت السرعة في حسم المعركة نهارا قبل حلول الظلام وقد تكلمت مع القوات الخاصة قبل حركتهم للهجوم فازداد اندفاعهم كما انني اعرف آمر لوائهم وهو من الضباط الشجعان المندفعين ولذلك كنت مطمئنا بانهم سيحتلون اهدافهم بسرعة. كما تكلمت مع طياري السمتيات المقاتلة وطلبت منهم مساندة القوات الخاصة بضرب الحافة القريبة للسلسلة والاستمرار بالاسناد لحين وصول القوات الخاصة على ان يتم التنسيق بين اسناد الطائرات والاسناد المدفعي الذي تم وضع خطته من قبل آمر مدفعية الفرقة بالتعاون مع امر لواء القوات الخاصة. اندفع الفوج الاول بسرعة واستطاع ان يمسك ربيئة قديمة في بداية السلسلة بعد ان تركها العصاة ولكن القوات الخاصة كعادتهم لم يمسكوا المنطقة بل انحدروا الى السفح الاخر معقبين العصاة وتركوا الربيئة، فقام العصاة بهجوم مقابل استطاعوا على اثره ان يطاردوا السرية التي وصلت الى الربيئة واستشهد امرها و جرح ضابط اخر. ولم تتراجع السرية الى مسافة بعيدة بل بقيت في طنف لايبعد عن الربيئة اكثر من مائتي متر وامكن تحويل نيران المدفعية والسمتيات على الربيئة التي مسكها العصاة وارسلت سرية جديدة لتعزيز السرية الاولى فاندفعت السريتان لاحتلال الربيئة. وفي الساعة ١٤٣٠ هبطت طائرة سمتية مقاتلة حيث اصيبت بشظية من قذيفة (آر بي جي ٧) وتحتاج الى تصليحات بسيطة ولكن طيارها لم يصب باذى فتحول الطيار الى طائرة اخرى واستأنف المعركة ان هذا الطيار لا اتذكر اسمه ولكنني اكبرت فيه روح التضحية والاندفاع وقد طلبنا تكريمه لشجاعته لقد كنت اراقب المعركة ومعي محافظ السليمانية ارشد الزيباري وهو ضابط شجاع ومقاتل جريئ والعميد الركن حازم البرهاوي وقائد الفرقة الثانية. هبطت طائرة الويت ونزل منها قائد الفرقة في منطقة السليمانية وسألته اين كنت كل هذه الفترة الطويلة وقد سألته عن موقف فرقته فقال جيد مع العلم انه لم ينفذ ما مطلوب من الفرقة الا بعد ان وصلنا (دوكان) وطلبنا التنفيذ. وكان القائد في الاستطلاع وكان الاعتذار لعدم التنفيذ بسبب وجود مقاومة.

٤٠٣. كانت المعركة تسير بشكل جيد والقوات الخاصة تندفع لاعادة احتلال الربيئة التي يمكن اعتبارها مفتاح الموضع. اقترح قائد الفرقة في قاطع السليمانية ان اسمح له باستخدام سرية مغاوير من فرقته لانزالها في قمة السلسلة بالطائرات السمتية فقلت له ان

العدو يمسك القمة بقوة وقد ضربوا احدى السمتيات المقاتلة بالقاذفات ولذلك فان الانزال لايمكن تنفيذه مع العلم ان العصاة محصورين ولذا فانهم يدافعون عن رقابهم ولذلك لم اوافق على هذا المقترح كما ان الفرقة الثانية استطاعت ان تحتل الربيئة في بداية السلسلة واندفعت القوات الخاصة على ظهر السلسلة باتجاه القمة كما ان الناحية الادبية لا تجيز تدخل قائد في قاطع قائد اخر الا بعد ان يثبت عجزه وعدم مقدرته على ادارة المعركة في قاطعه ولذلك رفضت هذا المقترح.

لقد كان لهذا الرفض اثره البالغ على قائد الفرقة في قاطع السليمانية حيث ذهب الى المسؤولين ونقل صورة المعركة بشكل مغاير للحقيقة وقد علمت بذلك من السيد ارشد الزيباري محافظ السليمانية عند مواجهته لاحد المسؤولين حيث اخبره بالمعركة التي شاهدها بنفسه لكنه وجد صورة غير حقيقية لدى المسؤول عن المعركة. ان هذا العمل ان دل على شئ فانما يدل على مدى الطموح غير المشروع الذي كان لدى قائد الفرقة في قاطع السليمانية فلا يهمه قلب الحقائق والاضرار بالاخرين من اجل الوصول، ولم نكن نعلم ان وراء هذا الطموح والتكالب على المنصب مخطط تآمري لضرب قيادتنا وحزبنا المقدام حزب البعث العربي الاشتراكي ولكن الله كان بالمرصاد فتم كشف المؤامرة ونال المتآمرين جزائهم.

٤٠٤. لم تمر فترة طويلة على القوات الخاصة التي اندفعت باتجاه القمة وعند اقترابهم منها هرب العصاة منها فلحقت بهم السمتيات المقاتلة وقتلت اعدادا كبيرة منهم ونحن نشاهد هذا المنظر فقال السيد ارشد الزيباري محافظ السليمانية لقد قاتلت العصاة فترة طويلة ولكنني لم اشاهد في حياتي مثل هذا المنظر فالعصاة ينحدرون من القمة باتجاه القرية ويعقبهم رجال القوات الخاصة وكانت مطاردة مشهودة فتم احتلال القرية واسر مايزيد على ٣٥ من العصاة اما الاعداد الاخرى فتم قتلهم وبقيت جثثهم في المنطقة. كان يعوزنا مصوري تلفزيون لتصوير هذه المعركة ولكن لم يكن معتادا تصوير المعارك تلفزيونيا في ذلك الوقت.

لقد كانت معركة (ديشتوي) معركة ناجحة وحاسمة وامكن مسك وقتل كافة العصاة الذين كانوا في المنطقة ولم يستطيع ان يفلت منها سوى (سيد كاكه) مع عدد من حمايته، وقد هرب عندما تاخرت الفرقة في قاطع (السليمانية) من مسك المصدات حسب الخطة...

*

له ناو كومه‌له‌دا گیروگرفتی راسته‌قینه‌مان هه‌بو:

– كومه‌له هه‌ندی له سه‌ركرده‌كانی له زیندان دا بون. له كومیته‌ی هه‌ریمه‌كانیش: ئارام كوژرا بو، سالار له ده‌ره‌وه‌ی ولات بو. ئازاد هه‌ورامی و مه‌لا به‌ختیار له ناو پیشمه‌رگه‌دا بون. سه‌ركردایه‌تی پیشو و، كومیته‌ی هه‌ریمه‌كان له كونفره‌نس یا

کوبونەوەیەکی فراوان دا هەڵ نەبژێردرا بون. هەردوکیان خویان شەرعیەتی تەنزیمیان بە خویان دا بو.

- کومەلە کومیتەی سەرکردایەتی یان مەکتەبی سیاسی یان ناوەندیکی نەبو سەرپەرشتی هەمو ریکخستن بکا. ئورگان و بلاوکراوەی نەبو. کاک ئارام یەک هەولی دابو ئورگانی بو کومەلە دابمەزرینی. یەک ژمارەشی لی دەر کرد بو. ئیتر هیچی بە دوادا نەهات بو.

- کادرەکانی هەمو گەنجی تازە پیگەیشتو بون. سەرمایەی روشنبیریی گشتی و مارکسی و، ئەزمونی سیاسی و پیشمەرگەییان کەم بو.

- بە هوی سەختی هەلومەرجی ئەو کاتەوە پیوەندی لە نیوان کادرەکان و ریکخراوەکان و بەرپرسەکان دا کز بو. هەر کەسە و هەر ریکخراوە سەربەخو بە گویرەی «ئیجتیهاد» ی خوی کاری ئەکرد.

- مەلا بەختیار و سالار «طموح» یان لە توانا و لیوەشاوەیی خویان زور زیاتر بو. هەریەکەیان لە لای خویەوە هەولی ئەدا جیگەی ئارام بگریتەوە. مەلا بەختیار بە هەلەداوان چو بو قەرەداخ هەندی لە کادرەکانی کومەلەی کو کردەوە، وای ئەزانی هەرچی لە قەرەداخ جیگیر بی ئەبی بە سکرتیری کومەلە. بەر هیرشیکی جەیش کەوتن، ئەمین پولا (ئەمینی حاجی شیخ عەلی) کوژرا و خویان بە فەلاکەت دەرباز بون. سالاریش لە سوریاوە هەندی نامەی «هەلەت پەلەت» ی بو «کومیتەی هەلەت» نوسی بو.

گرنگترین کاری ئەم کوبونەوەیە ئەوە بو:

یەک ناوەندی جیگای باوەر دروست بکا سەرپەرشتی هەمو ریکخستنەکانی کومەلە و، پیشمەرگە و فەرماندەکانی بکا. یەکیتی بیر و هەلویست و کاریان تی دا دروست بکا.

*

بو ئەم کوبونەوەیە هەمو ئەندامەکانی کومەلە کە لە ریزی پیشمەرگەدا بون، وەکو کادری ریکخستن، رابەری سیاسی، فەرماندەی مەفرەزە و کەرت بانگ کرا بون. داوام لە ریکخراوە نهینییەکانیش کرد بو راپورتی دریژ بنوسن. خوم کومەلی پرسیارم بو نوسی بون وەلامی بدەنەوە.

زوری ئەوانەی داوام کرد بون بین بو کوبونەوە هات بون، تەنیا ئەوانە نەهات بون کە ئاگادار نەکرا بون، یان نەیان توانی بو شوینەکانی خویان بە جی بهیلن. ریکخستنی شارەکان، بە تایبەتی کومیتەی هەلەت، راپورتی تیرو تەسەلیان نوسی بو. بو من ئەمە تاقیکردنەوەیەکی گەورە بو، باوەری ئەم هاوری یانە نەدورینم و، جیگەی باوەری ئەوان بم.

کۆبوونەوەکانم لە سەرەتاوە کرد بە «سیمینار» بۆ: «لێکۆڵینەوەی هەلومەرجی ناوخۆیی، ناوچەیی، جیهانیی» و «چۆنیەتی گەشە پێ دانی سیاسی، ڕێکخراوەیی، پێشمەرگەیی کۆمەڵە و، بە هێز کردنی یەکێتیی نیشتمانی».

لە سەرەتای دامەزراندنی کۆمەڵەوە ئەمە یەکەمین کۆبوونەوەی ئەندامەکانی بوو. پێشتر بە هۆی پیرەوی ڕێوشوێنەکانی کاری ژێرزەمینییەوە نەیتوانی بوو کۆبوونەوەی وەها ڕێک بخا. خێوەتێکی گەورەمان هەڵ دا بوو، زۆری بەشدارانی کۆبوونەوەکە شەو لەوێ ئەمانەوە، ناسیاوی و برایەتییان بەهێزتر ئەبوو، شەویان بە قسەی خۆش و «شەرە شیعر» و «شەرە سەرین» تا درەنگ بە سەر ئەبرد. لە مێژ بوو «سەلتەنەتی» وەهایان بە خۆیانەوە نەدی بوو: شەو بە بێ حەراسەت و کەمین و بە بێ ترس بنون و، بەیانی بە ئارەزووی خۆیان هەڵ بستن!

بەشدارانی کۆبوونەوەکە بەوپەڕی ئازادییەوە بیروڕاکانی خۆیان دەربارەی هەموو باسەکان دەربڕی و، هاوبەشییان لە گفتوگۆکان دا ئەکرد. مامجەلال چەند «محاضەرە» یەکی بۆ دان و، کاک عەلی و کاک خالید بوو بە خێرهاتن سەردانیان کردن.

هەندێ بڕیاری ڕێکخراوەیی و سیاسی گرنگ درا. لەوانە:

- دروستکردنی ناوەندێک بۆ کۆمەڵە، کە هەموو ڕێکخستنەکان و پێشمەرگەکانی کۆمەڵە فەرمان و ئامۆژگاری لەو وەربگرن. «ئۆرگان» و بڵاوکراوەی پێویست دەربکا.
- مانەوەی هەموو ئەوانەی ئەندامی سەرکردایەتی بوون و، بە هۆی خەباتی سیاسییەوە گیرا بوون، لە سەرکردایەتی دا.
- دامەزراندنی سەرکردایەتی تایبەی بۆ ڕێکخستنی شارەکان.
- بەهێزکردنی تەبایی و دوستایەتی لە گەڵ بزوتنەوە و، بەهێزکردنی ڕیزەکانی یەکێتی.

کۆبوونەوەکان، کە چەند ڕۆژێکیان خایاند، بە سەرکەوتویی تەواو بوون. ئەوانەی ئەبوو لە سەفەری بادینان دا بەشدار بن مانەوە و، ئەوانەی تر گەڕانەوە بۆ ناوچەکانی خۆیان.

*

کشانەوەی ڕەسول مامەند لە مەکتەبی سیاسی

لە ناو سەرکردایەتی بزوتنەوەدا کێشەی قوڵ هەبوو، ئەم کێشانە کاریان لە چالاکی و کارەکانی یەکێتی بەش کرد بوو. هەندێ لە سەرکردەکانی بزوتنەوە کە لە شار بوون، ئەیانویست بزوتنەوە لە یەکێتی جیا بێتەوە، لە گەڵ هەندێ لە بیروبۆچونە بنەرەتییەکانی یەکێتی ئەبوون.

دروشمی سەرەکی یەکیتی: «روخاندنی رژێمی فاشی عیراق» بو. ئەوان ئەم دروشمەیان پەسەند نەئەکرد. لایان وابو، جیبەجی کردنی ئەم دروشمە لە توانای کورد بە دەرە، بەلکو هەندیکیان لایان وابو حیزبی بەعس هاوپەیمانی ستراتیجیی کوردە و، جولانەوەی کورد ئەبی دەس لەو دروشمە هەلبگری و، لە ریگای گفتوگو لە گەل بەعس هەولی چاککردنی داوودەزگای ئوتونومی بدات. لە گەل دەس پی کردنەوەی خەباتی چەکداردا بەیانیکیان بە عەرەبی لە لوبنان و ئەورووپا بەم مەعنایە بلاو کردەوە. وەکو ئەیان وت: صەلاح بەدرەدین، کەدوستی بەعسی عیراق بو، بوی بلاو کرد بونەوە.

لە ناکوکی نیوان قم و یەکیتی دا پی یان وابو ئەمە زیندوکردنەوەی ناکوکی مەلایی و جەلالییە، ئەوان پیویستە نەبن بە بەشی لەم ناکوکییە، بەلکو پیویستە «خەتی سیهەم» دروست بکەن.

لە کاروبارەکانی ناو یەکیتی دا مامجەلالیان تاوانبار ئەکرد بە «تاکرەوی» و، بە داشکاندن بە لای کومەلەدا.

لە ناو سەرکردەکانی بزوتنەوەدا لە شاخ رەسول مامەند کەوت بوە ژیر تەئسیری ئەم بیر و رایانەوە و، دیفاعی لی ئەکرد. هەندی لە بیر و بوچونەکانیان جوری لە راستییان تی دا بو، بەلام شیوەی کار و پروپاگاندەکانیان نادروست و زیانبەخش بو. رەسول بە دریژایی زستان کیشە و گیروگرفتی لە گەل مامجەلال دروست کرد بو. تەنیایی لە ناو مەکتەبی سیاسی دا نەهیشت بو. زوری کارەکان تەگەرەیان تی کەوت بو.

سەرکردایەتی بزوتنەوە خویان کوبونەوە. رەسول لە مەکتەبی سیاسی و سەرکردایەتی یەکیتی کشایەوە. لە باتی ئەو تایەریان بو ئەندامەتی مەکتەبی سیاسی و، حاجی حاجی برایم یان بو ئەندامەتی کومیتەی سەرکردایەتی دانا. رەسول «تفرغ» ی کرد بو کاری بزوتنەوە.

*

دەفتەری سەروەری

بە دریژایی سالی ۷۷ بەعس بەوپەری درندایەتییەوە تیکوشەرانی گەلەکەمانی لە سیدارە ئەدا. گیراوەکان خویان لیستەکانیان بو ئەناردین و، ریکخستنی شارەکانیش هەوال و دەنگوباسەکانیان ئەنارد. زوری ئەم ئاگاداریانەم لە گەل ئەو ئاگادارییانە، کە خوم لە سەر شەهیدانی پیشمەرگە کوم کرد بونەوە، لە یەک دا و، لە نامیلکەیەک دا ئامادەم کرد بە ناوی: «دەفتەری سەروەری» یەوە.

گیراوەکانی یەکیتی، بە تایبەتی ئەندامەکانی کومەلە، لە زیندان دا نەریتیکی

ئازایانەیان داهینا: نەریتی «نامە نوسین لە ژوری خنکاندنەوە» کە تا ئەوسا باو نەبو.

ئەفسەرە کوردەکان: محەممەد قودسی، عیزەت عەزیز، خەیروللا عەبدولکەریم و مستەفا خوشناو، پیش هەلواسینیان بە چەند سەعاتی نامەیەکی گرنگیان بو میللەتی کورد نوسیوە. نامەکە وەکو سەروەرییەکی نەتەوەیی زور جار بلاو کراوەتەوە و، بو بە سەرمەشق بو تیکوشەرانی ریگای کوردایەتی.

دوای ئەوان کەسیکی کە نامەی لەو بابەتەی نەنوسی بو، یا ئیمە پیمان نەگەیشت بو. هاوریبانی کومەلە سەردەمیان شکان و، بە نامەی شورشگیرانە لە ژوری ئیعدامەوە، سەرکردەکانیان، هاوریکانیان، خزم و کەسوکاریان هان ئەدا بو دریژەدان بە خەبات تا سەرکەوتن.

زوری ئەو نامانە لە لای من کوبونەوە. ریکخراوەکانی کومەلە بویان ئەناردم. نامەکان ئەوەندە بەرز و بە سوز بون، هەستیان ئەبزواند و کاریان لە ناخی دەرون ئەکرد. من هەر کە وەرس ئەبوم، هەندی لەم نامانەم ئەخویندەوە، سەرلەنوی تین و تاوم تی ئەگەرایەوە.

نامەکان هەندیکیان بو مام‌جەلال و، هەندیکیان بو من و هاوری و دوست و، هەندیکیان بو کەسوکاریان نوسی بو. هەر ئەو زەمانە هەندی بەشم لەم نامانە لە «دەفتەری سەروەری» و «هەوالنامە» و «کومەلە» دا بلاو کردەوە. دوایی‌تر هەمویم دا بە دەزگای راگەیاندنی یەکیتی زوریان لە کتیبیک دا بلاو کردەوە لە ژیر ناوی: «چەند نامەیەک لە زیندانی فاشیستەکانەوە». نازانم ئەصلی نامەکانیان چی لی کرد.

لە دەفتەری سەروەری دا، پیشەکییەک و، چەند برگەیەکی هەندی لەو نامانە و، لیستی ناوی هەمو ئەوانەی لە چالاکی پیشمەرگایەتی دا و، لە زیندانەکانی عیراق دا تا ئەو کاتە کوژرا بون، نوسی بو.

پیشەکیی دەفتەرەکەم بەم بەیتەی «مەحوی» دەس پی کرد بو:

بە پیری مەرگەوە فرسەخ بە فرسەخ رویون مەردان

ئەوی باکی لە مردن بی دیارە بلح و نامەردە!

مەحوی خوی «ئەهلی تەصەوف» بوە. وەکو هەمو صوفیە راستەقینەکان بەو جورە لە مردن و ژیانی روانیوە. هاوریبانی کومەلەش، ئەو زەمانە، صوفی راستەقینە بون: عاشقی نەتەوە و نیشتمانەکەیان بون. «کوردی» لەم بارەیەوە ئەلی:

ئەصلی مەقصەد هەر یەکیکە بو پەرستارانی عشق

یەک سیاقە حەق شوناسی: کەعبە یا بتخانە بی!

تایپێکی «برازەر» و رۆنیویەکی دەستی مان پەیدا کرد بو، ئەم نامیلکەیە و هەندێکی تر لە بڵاوکراوەکانی یەکێتی کە لە دەرەوە دەرچو بون، پێ چاپ کرد و، تا ماوەیەکی درێژ ئەم تایپ و رۆنیویە تەنیا هۆی بڵاوکردنەوەی بیروباوەر و دەنگوباسەکانی یەکێتی و کومەلە بو.

*

راگوێزانی ئاوایییەکانی سنور

بەعس بڕیاری دابو لە سەرەتای مانگی حوزەیرانەوە دەس بکا بە راگوێزانی هەمو ئاوایییەکانی سنور بە قوڵایی ۲۰ کیلومەتر. یەکێ لەو مەسەلانەی لە کوبونەوەکانی کومیتەی سەرکردایەتی دا ئەبو باسی بکرێ، ئەم مەسەلەیە بو. رەئی هەموان ئەوە بو بەرەنگاری راگوێزان بکرێ و، رێوشوێنی سازدانی دانیشتوانی ناوچەکانی سنور دابنرێ بو بەرهەلستی هێرشەکانی عیراق و، بەرەنگاریی راگوێزان. زوری خەلک ئامادە بون بو بەرەنگاری. بەلام چەکیان نەبو. بو ئەوەی پلانەکە جێبەجێ بکرێ ئەبو چەکیان بو پەیدا بکرێ. تەنیا سەرچاوەی چەک لەو کاتەدا سوریا بو. ئەبو رێگایەک بو سوریا بکرێتەوە. یەکێ لە هوکانی سەفەری برادوست، کە بو بە «کارەساتی هەکاری» ئەمە بو.

دەربارەی راگوێزان، بو هاندانی خەلک، ئەوسا باسێکم ئامادە کرد بو، لە ژمارەی دوەمی ئابی ۱۹۷۸ ی «هەوالنامە» دا بلاوم کردوتەوە. لێرەدا وەکو خوی ئەینوسمەوە:

*

رەگەزپەرستەکانی عیراق ئاوەدانی و پێشکەوتن دێننە کوردستانەوە

- ۱ -

دەولەتە ئیمپریالیستیە گەورەکانی ئەوروپا هەر لە کوتایی قەرنی نوزدەهەم و سەرەتای قەرنی بیستەمەوە مرخیان لە زەویوزارەکانی عوسمانیەکان خوش کرد بو و، کەوت بونە دانانی پلان و نەخشە بو داگیرکردن و دابەشکردنی قەلەمرەوی فراوانی عوسمانیەکان بە سەر خویان دا.

پاش جەنگی جیهانیی یەکەم ئەو دەولەتە ئیمپریالیستییانەی شەرەکەیان بردەوە، بە ئامانجی خویان گەیشتن و، بە پێ ی قازانج و دەسکەوتی ستراتیجی، سیاسی، ئابوری - پەترولیی خویان، بێ ئەوەی گوی بدەنە ویست و ئارەزوی دانیشتوانی ناوچەکە و، بێ ئەوەی گوی بدەنە هیچ ئیعتیبارێکی نەتەوەیی، کومەلایەتی، دینیی و جوگرافی.. ناوچەکانی روژهەلاتی ناوەراستیان دابەش کرد و، بەمجورە نیشتمانی عەرەب و نیشتمانی کوردیش لەتوپەت و ولجەر ولجەر کران و، چەندین دەولەتوکەی بێ هێز و دەسەلات و گری

دراوی ئیمپریالیزمیان تی دا دروست کرا.

کوردستانیش وەکو نیشتمانی عەرەب لەتوپەت کرا، بەلام ئیمپریالیزم و کونەپەرستانی داگیرکەری کوردستان، هەر بەوە دابین نەبون نەتەوەی کورد پارچە پارچە بکەن، بگرە لە ناو کوردیش دا خیل و هوز و تیرە و بنەمالە و هەندی جار خیزانەکانی ئەو ناوچانەیان بە سەر ئەم دیو و ئەو دیوی سنورەکان دا دابەش کرد.

خیلە کوردەکانی سنورەکان بەم جورە پارچە پارچە بون و کەوتنە دیوە جیا جیاکانەوە هەر پارچەیەکیان کەوتە ناو سنوری سیاسی دەولەتیکەوە، بو وینە:

عیراق - ئیران

زەنگەنە، ئەرکەوازی، باجەلان، روژبەیانی، تاوگوزی، جاف، ئیناخی، لەهونی، بارام بەگی، میراودەلی، مەنگور، مامەش، پیران، پلباس، هەرکی، سورچی.

عیراق - تورکیا

هەرکی، سورچی، گەردی، دوسکی، ئەرتوشی، هەویری، سندی، سلوپی.

عیراق - سوریا

میران، موسا رەشی، هەسەنی، کچان، هارونی، چیلکان، گاپارە (خواروی شەمگار و سەرروی حسەکە)، شەرقی (دنا، کیکا، ملی).

بەلام هەروەکو لەتوپەت کردنی نیشتمانی عەرەبەکان و دروستکردنی چەندین دەولەتی جیا جیا نەیتوانی یەکیتی عەرەب هەل بوەشینیتەوە، پارچە پارچە کردنی خاکی کوردستان و دابەشکردنی نەتەوەی کوردیش بە سەر چەندین دەولەتی جیا جیادا، کیشانی سنوری سیاسی و هەول و تەقەلای رژیمە کونەپەرستەکان، تەنانەت ئیجراثاتی جەنگی و پولیسی یش نەیتوانیوە یەکیتی نەتەوەی کورد هەلبوەشینی.

یەکیک لەو ریگایانەی زور لە کونەوە داگیرکەرانی کوردستان پەنایان بردوتە بەر بو لە ناو بردنی کورد: راگویزانی هوز و خیلْ و تیرە کوردەکان و دورخستنەوەیان بوە لە کوردستان.

میژونوسەکان لە سەدەکانی ناوەراستەوە باسی راگویزانی زورەملیْ ی کوردمان بو ئەگیرنەوە، باسی زولموزوری پاشا و ئەمیر و سولتانە زوردارە خوینمژەکان و هەول و تەقەلاکانیانمان بو ئەگیرنەوە لە مەر بە زور راگویزان و دەربەدەر کردنی کورد لە خاکی کوردستان، باسی بەرگری قارەمانانە و شورشی خویناوی و راپەرینی کوردمان بو ئەگیرنەوە.. تەنانەت قارەمانانی ئەمری وەکو سەلاحەدینی ئەیوبی و کەریمخانی زەندیش هەر لە ناو ئەو خیلە بە زور دورخراوە و دەربەر کراواندا هەلکەوتون.

لەم چەرخەش دا، مێژووی نوێ ی تورکیا نموونەیەکی تری هەوڵی زیرکەوتوانە و ئابڕووبەرانەی ڕەگەزپەرستە فاشیستەکانی تورکیامان پیشان ئەدات لە بارەی بە زوور ڕاگوێزانی گەلی کورد لە کوردستان.

بەڵام تاکو ئێستا لەعنەت و نەفرەتی مێژوو بۆ ئەو ئەمیر و سوڵتان و کاربەدەستە خوێنڕێژ و زوردارانە ئەچێت و لە لاپەڕە پڕ شەرمەزارییەکان دا ناویان دێت و گەلی کوردیش سەرەرای زوور لێ کران و چەوساندنەوەی نەتەوایەتی، سەرەرای کوشتن و بڕین، سەرەرای دەربەدەر کردن و ڕاگوێزان، سەرەرای پەرسی کردن و تالان و دواخستن، سەرەرای هەوڵ دان بۆ تواندنەوە و تەفروتونا کردن و لە ناو بردنی وەکو یەک نەتەوە، هەروەکو کێوە سەرکەشەکانی کوردستان بە سەربەرزی، بە کوردی ماونەوە.

- ٢ -

ڕەگەزپەرستەکانی عێراق، سەرەرای هەمو ئەو درۆ و دەلەسانەی لە بارەی چارەسەر کردنی گیروگرفتی نەتەوەیی کورد و داننانی سەرزارەکی بە هەندێ لە مافەکانی کوردا، لاپەڕەیەکی یەکجار ڕەش و فاشیستی و درندانەیان هەیە لە ڕەفتاریان دا بەرامبەر گەلی کورد و مێژووی میللەتەکەمان دا، بە بێ گومان کردەوەکانی ئەمانە لە پاڵ کردەوەکانی ڕەگەزپەرستە سپیەکانی ئەفریقا و سەهیونیەکانی فەلەستین دا ئەگیرێتەوە.

ڕەگەزپەرستەکانی عێراق کە ساڵی ١٩٦٣ بۆ یەکەم جار کاروباریان گرتە دەست، دەستیان کرد بە ڕاگوێزانی کورد لە ناوچە نەوتاوییەکان، بە تایبەتی کەرکوک، بە سەدان گوندیان لە دەوروبەری کەرکوک و چەندین گەڕەکیان لە ناو شاری کەرکوک دا لە گەڵ خاک دا یەکسان کرد، جاری دوەمیش ساڵی ١٩٦٨ کە هاتنەوە سەر حوکم هەر زو دەستیان کرد بە دەربەدەر کردنی کوردە فەیلیەکان و ڕاگوێزانی کورد لە خانەقین، شەنگار، کەرکوک، تەلەعفەر، زەممار..و. بەمجورە بە سەدان گوندیان چوڵ کرد و، بە هەزاران خێزانیان لە خاکی باوباپیرانیان دەرکرد.

ئاشبەتاڵەکەی ١٩٧٥ هەلێکی باشی دەس ئەم فاشیستیانە خست بۆ جیبەجی کردنی بە پەلەی پلانە ڕەگەزپەرستانەکەیان لە مەر گۆڕینی ڕوخساری نەتەوەیی خاکی کوردستان بە دەرکردنی کورد لە ناوچە تێکەڵاوەکانی کوردستان و، بە ڕاگوێزانی دەیان هەزار خێزانی کورد لە ناوچە پەترولی و ستراتیجی و ستراتیجی و سنوریەکانی کوردستان.

بەمجورە کەوتنە ڕاگوێزان و دەربەدەر کردنی کورد لە کەرکوک، خانەقین، شەنگار، تەلەعفەر، عەین زالە.. و. هێنانی خێل و هوز و مسوچەخور و جوتیار و

کریکاری عەرەب بۆ ئەم ناوچانە، هەروەها کەوتنە راگویزانی ناوچە سنوریەکانی کوردستان و، هەمو سنوری سوریا - عیراق و، بەشی هەرە زوری سنوری تورکیا - عیراق و، بەشیکی گەورەی سنوری ئیران - عیراقیان، لە سالانی ١٩٧٥ تا ١٩٧٧ دا بە قولایی ٢٠ کم چول کرد و، ئەمسالیش کەوتنە راگویزانی ناوچەکانی میرگەسور، دەشتی بەرازگر، دولی خوا کورک، دولی لولان، سیدەکان، گرتک و روست، پشدەر، مەنگورایەتی.. و، تا ئیستا پلانیان بە دەستەوەیە ئالان، سیوەیل، شلیر، هەورامان.. رابگویزن.

تاکو ئیستا صەددام حسین دو جار بە رەسمیی دانی ناوە بە راگویزانی دانیشتوانی کوردستان دا:

جاری یەکەم، دوای ئاشبەتالەکەی سالی ١٩٧٥ لە وتاریک دا بە ناوی «سەنگەریک یا دو سەنگەر» وە بلاوی کردوتەوە. لەو وتارەدا باسی پیویستیی چول کردنی ناوچەکانی سنوری کوردستان ئەکا بە قولایی ١٠ - ٢٠ کم، سەبارەت بە ئەمن و ئاسایشی عیراق، گوایە بو ئەوەی «پشتێنەی ئەمنی» لە دەوری عیراق دروست بکریت.

جاری دوەم، لەو کونگرەیەدا کە بە بونەی ئاهەنگەکانی تەموزەوە لە ١٩٧٨/٧/١٨ دا لە گەل روژنامەنوس و پەیامنیرانی بیگانەدا گرتی. صەددام لەم کونگرەیەدا وتی:

«ففی بعض الاحيان تسمعون حديثا عن تهجير الاكراد.. فماهو تهجير الاكراد فی حقيقته...؟ سوف تشاهدونهم عندما تذهبون الی هناك.. لكن الذی اريد ان اقوله لكم الان، الشريط الحدودی بين العراق وتركيا وبين العراق وايران.. تقرر ان يجری ترحيل القری التی هی عبارة ليست عن قری وانما فی اغلبها من بيوت معزولة عن ای نمط من انماط مستلزمات التقدم والحضارة.. وعن قدرة الدولة فی ايصال ای نمط من انماط الخدمات الاجتماعية والاقتصادية لهم. تقرر بالنسبة لكل الذين يسكنون الشريط الحدودی والذی بعمق بين ١٠ - ٢٠ كم للاراضی الحدودية الواقعة بين العراق.. يعنی من اراضی العراق المجاورة لتركيا ولايران يرحلون بالعمق فی قری نموذجية تتوفر فيها كل المستلزمات والخدمات الاساسية التی تفتقر لها حتی الان قری واسعة فی ضواحی بغداد.. وفی مدن اخری من العراق.. هذا هو معنی الترحيل.. لكن يكتبون ترحيل.. رحلو الاكراد.»

لەم قسانەی صەددام ئەم شتانە تی ئەگەین:

١. ناوچەکانی سنوری عیراق لە گەل ئیران و تورکیا بە قولایی ١٠ - ٢٠ کم رائەگویزن.

٢. ئەم جارە هوی راگویزانی نەدایە پال پاراستنی ئەمن و ئاسایش و دروستکردنی

«پشتیندی ئەمنی» لە سەرانسەری سنورەکانی کوردستانی عیراق - ئیران، کوردستانی عیراق - تورکیا، کوردستانی عیراق - سوریا، بەلکو گیرایەوە بۆ دواکەوتن و پیش خستنی کوردستان کە گوایە ئەم ناوچانە خانوی لە یەک داپراو و دور لە یەکی ناوچەیەکی شاخاوی سەختی ئەوتۆ دان، کە دەولەت ناتوانی خزمەتی کومەلایەتی و ئابوری بگەیەنیتی، جا بۆ ئەوەی پیشکەوتن و شارستانیتیان بگەیەنیتی، دەولەت «گوندی نمونەیی» ان بۆ دروست ئەکات، کە هەمو نیشانەکانی پیشکەوتن و ئاوەدانی.. بە جوریکی ئەوتو تی دایە، کە تەنانەت لە گوندەکانی نزیک بەغدا و شارەکانی تریش دا نین.

٣. صەددام جاری یەکەم کە مەسەلەی راگویزانی کوردی لە «سەنگەریک یا دو سەنگەر» دا لە باری سەرنجی جەنگیی و ستراتیجیەوە لیک ئەدایەوە، ئەمجارە خستویەتیە چوارچیوەیەکی ترەوە کە لە قسەی ئەو ئەوروپاییە داگیرکەرە ئیمپریالیستیانە ئەچی کە کاتی خوی ئاسیا و ئەفەریقا و ئەمەریکای لاتینییان داگیر و تالان کرد بە ناوی ئەوەوە کە گوایە: کابرای سپی پەیامی پیشکەوتن و ئاوەدانی ئەبات بۆ گەلانی دواکەوتوا

رەگەزپەرستەکانی عیراق ناوچەکانی سنور راتەگویزن نەک لە بەر ئەوەی ئەیانەویت کورد پیش بخەن و، کوردستان ئاوەدان بکەنەوە و، شارستانیتی و ژیانی خوش و پیشکەوتوی تی دا ئامادە بکەن، بەلکو ئەیانەویت یەکیتی نەتەوەی کورد تیک بدەن و، کوردی عیراق لە پارچەکانی تری کوردستان دابپرن، چونکە هەمو ئەو هەول و تەقەلا ئابوری و سیاسی و کومەلایەتی و فەرهەنگی و عەسکەری یانەی کاربەدەستانی عیراق و دەولەتەکانی دراوسی داویانە بو لە یەک پچراندنی کورد، تا ئیستا سەرنەکەوتوە و، بەم شیوەیە ئەیانەویت بوشاییەکی زەمینیی لە بەینی کوردستانی عیراق و پارچەکانی کوردستان لە ئیران و تورکیا و سوریا دروست بکەن و، ئەو بۆشاییەیش بە سەربازگە و سەنگەر و قایمکاری جەنگیی پر بکەنەوە کە وەکو شورەیەک وابی لە نیوان کوردی عیراق و کوردی پارچەکانی تری کوردستان دا.

ئەو ناوچانەی راگویزراون لە سنورەکان لە گەڵ ئەو ناوچانەی کە بە دەستەوەیە رابگویزرین بە لایەنی کەمەوە تەقدیر ئەکریت بە ٢٥ هەزار کیلومەتری چوارگوشە، کە دو ئەوەندەی قەلەمرەوی لوبنان زیاترە.

- ٣ -

راگویزانی کورد لە سەرزەمینی باوباپیرانی جگە لەوەی کە سیاسەتیکی رەگەزپەرستانەی دژی مروڤایەتیە، هەنگاویکیشە بو پەرت و بلاوکردنەوە و تواندنەوەی ئەو کوردانەی راتەگویزرین، چونکە ئەم خیزانە کوردانەی دور ئەخرینەوە بی بەش ئەکرین لە

پیشەی هەمیشەیی خۆیان کە ژیانیانی لە سەر بوە: کشتوکاڵ و پەروەردە کردنی ئاژەڵ. ئەمە وایان لی ئەکات کە ئیتر نەتوانن خۆیان بە خێو بکەن و، چاویان لە دەستی کاربەدەستانی بەغدا بێت، بە تایبەتی لە بەر ئەوەی کە لە کار و پیشەکەی پیشویان دور خراونەتەوە بی ئەوەی لە «ئوردوگا زورەملیەکان» یش دا هیچ کار و پیشەیەکی تریان بۆ تەئمین کرابی.

کاربەدەستانی بەغدا پلانێکی رەگەزپەرستانەیان داناوە بۆ ئەوەی ئەمانە بکەنە کریکار لە خوارووی عیراق و، لەم بارەیەوە پیشتر بلاویان کردوتەوە کەوا زیاتر لە ٤٠ هەزار کریکاریان پیویستە بۆ کارگاکانی ناوەراست و خوارووی عیراق. بە پێ ی لیکدانەوەی رەگەزپەرستەکان ناچاریی خۆ بەخێو کردن و پیویستیی گوزەران، وا لەم خەلکە بی ئیشە راگویزراوەی کە لە زەویەکانی خۆیان هەلکەنراون، ئەکات، کوچ بکەن بەرەو بازاری کار و نان پەیدا کردن، ئەمەش بیگومان زەرەر لە ئابوری عیراق ئەدات، چونکە ئەمانە شارەزاییان لە کاروباری کریکاری دا نیە، بەلام رژیمی فاشیستی عیراق ئەمەی لە لا گرنگ نیە، بەلکو تەنیا مەبەستی تواندنەوەی کوردە لە ناو عەرەبی ناوەراست و خوارووی عیراق دا.

رژیمی بەغدا سەدان ملیون دیناری بودجەی عیراقی سەرف کردوە لە دروستکردنی خانو و بەرەی «ئوردوگا زورەملیەکان» دا و، لە بژاردن و دانی پارەی نەختینەدا بە خیزانە راگویزراوەکان و کاروباری تر، ئەم پارەیە سەرف ئەکری لە ویران کردنی بەشێکی ولات و دەربەدەر کردنی دانیشتوەکانی دا.

راگویزان زەرەرێکی گەورەی داوە لە کەرتی کشتوکاڵ و سامانی ئاژەڵ چونکە ئەو ناوچانەی راگویزراون و بە دەستەوەیە رابگویزرین لە ٢٥ تا ٣٠ هەزار کیلومەتری چوارگۆشە ئەگریتەوە کە ئەکاتە سێ یەکی سەرزەمینی کوردستان. جا ولات لە بەرهەمی کشتوکاڵ و بەرووبومی ئاژەڵی ئەم ناوچە گەورەیە بی بەش ئەبیت و، ئەمەش گرانی و ناریکی ئابوری لە ناوچەکانی کوردستان دا دروست ئەکا، جگە لەوەش ئەو خەلکە زورەی ئەچنە نزیک شارەکان ئەبن بەبار بە سەر ئەو ناوچانەوە، نەک ژیانی خۆیان پی مسوگەر ناکری، ژیانی خەلکی شارەکانیش ئەخەنە تەنگوچەلەمەیەکی تەواوەوە.

بە هۆی راگویزانەوە بیکاری زیاتر ئەبی، ئەمەش گیروگرفتی قولتر بۆ ئابوری عیراق بە گشتی و، بۆ ئابوری کوردستان بە تایبەتی، دروست ئەکا.

بە پیچەوانەی ئەو پروپاگاندەیەوە کە رژیمی بەغدا ئەیکات، راگویزان زەرەر لە خزمەتی گشتی (تەندروستی، خویندن..) ئەدات، چونکە هەندی لەو دیهاتانەی ویران

کراون ئەخوشخانە، قوتابخانە و مزگەوتیان تی دا بوە سوتێنراون. ئەو ئوردوگایانەیش کە بویان گوێزراونەتەوە قوتابخانە و ئەخوشخانە و مزگەوت و (داوودەزگای خزمەتی گشتی) یان تی دا ئامادە نەکراوە، ئەمە جگە لەوەی کە کارەبایان تی دا نیە و پروژەی ئاوی خواردنەوەش لەو شوێنانەدا ئامادە نەکراوە.

ئەگەرچی ئوردوگا زورەملیەکان ناو نراون گوندی هاوچەرخ و نمونەیی، بەلام لە راستی دا کامپی گرتن (معسکرات الاعتقال) ن، چونکە هیزی سوپای بە دەورەوە دامەزرینراوە و پاسیان ئەکات.

سەرەرای هەمو ئەم لایەنە خراپانە، راگویزان لە روی سیاسیەوە بریتیە لە لادانێکی زیاتر بە لای ئیمپریالیزم و، دەولەتە کونەپەرستەکانی ئیران و تورکیادا، ئەمە زەرەر لە سەربەخویی ولات ئەدا، چونکە ئەو شوێنانەی چول ئەکرین یەکجار فراوانن، ماوە ئەبێت دەولەتانی ئیران و تورکیا (تسلل) بکەنە ناوی و، بو مەبەستی خویان بە کاری بهێنن. لە راستی دا وازهێنانی رژێمی بەغدا لەم ناوچە فراوانەی خاکی ولات خیانەتێکی نیشتمانی و نەتەوەییە، بە نیازی جیبەجی کردنی سیاسەتی زەمینی سوتاو (الارض المحروقە) بو سوتاندنی تەر و وشک لە دیهاتەکان دا، بو لە ناو بردنی مەر و مالات و ئاوەدانی و رەز و باخ و، هەمو سەرمایەیەکی تر گوایە بو ئەوەی تەنگ بە ژیان و گوزەرانی پێشمەرگە هەلبچنێت و لە برسان دا بیکوژێت، کە بێگومان ئەمەش بو رژێمی بەغدا ناچێتە سەر، چونکە میللەت پشتیوانی شورشە و، گەل ژیانی پێشمەرگە تەئمین ئەکات.

ئەم سیاسەتەی رەگەزپەرستەکانی عیراق دژی گەلی کورد و خاکی کوردستان گرتویانە، دژی هەمو ئەو یاسا و پەیمان و ریککەوتنە جیهانی و مروڤایەتیانەیە کە عیراق سەبارەت بە ئەندامەتی لە (کومەلەی نەتەوە یەکگرتوەکان) دا مۆری کردوە.

- ٤ -

رەگەزپەرستەکانی عیراق کە دەست ئەکەن بە راگوێزانی ناوچەیەک بەم جورە ئەیانەوێت ئاوەدانی و پێشکەوتنی تی دا بلاو بکەنەوە.

- سوپا بە هالیکوپتەر و ئوتومبیل و تانک و زرێپوش و پێژ هێرش دێنێتە سەر ناوچەکە و، دەوری ئەو شوێنانە ئەگری کە بریاری راگوێزانیان دراوە.

- پاش داگیر کردنی ناوچەکە، دانیشتوانی گوندەکە ئەگیرێن و بە خویان و هەندیک کەلوپەل و ئاژەل و گاوگوتالەوە راپێچ ئەکرین و ئەیپەستێنرێنە ناو چەند زیلێکی سوپاییەوە.

- بە زیل ئەگوێزرێنەوە بو یەکێک لەو ئوردوگا زورەملی یانەی پێشتر ئامادە

کراوە بۆ نیشتەجێ کردنیان.
- لە کاتی گواستنەوەدا هەندێک پیر، ساوا، نەخۆش.. ئەمرن. بۆ نمونە لە کاتی ڕاگویزانی دانیشتوانی گوندی باوزێ (قەلادزە) بۆ ئۆردوگای تومسوران ١١ منال و ژنێک مردن.
- ئەوانەی ڕاتەگوێزرێن زور بە زەحمەت هەندێک لە کەلوپەلی پێویستیان بۆ دەرباز ئەکرێت و، ئەوانی تر هەموی بە جێ ئەمێنێت و سوپا ئاگری تێ بەر ئەدات.
- لە ناوچەی ڕاگوێزراودا:
خانوبەرە، مزگەوت، قوتابخانە.. بە تەقەمەنی ئەتەقێنرێ و کاول ئەکرێن و ئەسوتێنرێن.
باخ و ڕەز ویران ئەکرێ، ئاگر بەر ئەدرێتە پەرژینەکانی و، تەلانەکانی ئەڕوخێنرێ و، تیزاب ئەکرێ بە سەر داری بەرێ دا.
جوگا و بناوان و کانیەکان بە دینەمێت ئەتەقێنرێن و کوێر ئەکرێنەوە.
هەنگەلان ئاگری تێ بەر ئەدرێت و پورە هەنگ ئەشالوزکێنرێن.
ماوە نادرێت بە جوتیارەکان بەرهەمەکانی ئەو وەرزەیشیان هەلبگرن، بەلکو شێنایی و خەلە و خەرمانیان.. ئەوی فریا بکەون ئەسوتێنرێ و، ئەوی تریان پێ بە جێ ئەهێلرێت.
بە نرخێکی هەرزان ئاژەل و گاگەلەکان لە جوتیارەکان ئەستێنرێ.

- ٥ -

ئەم هەنگاوە ڕەگەزپەرستیەی کاربەدەستانی عیراق دەرحەق بە میللەتی کورد بۆتە هۆی:
١. ڕاگوێزانی دەیان هەزار خێزانی جوتیاری کورد لە سەرزەمینی باوباپیری و پەکخستن و لە کار خستنی هەزاران دەستی کار.
٢. بەرەللا کردنی هەزاران دونم زەوی باشی بەراو و دێمی کشتوکال.
٣. وشک بون و لە ناوچونی هەزاران دونم ڕەز و باخی میوە و بەرەللا کردنی دەیان هەزار دۆنم لەوەڕگا.
٤. تەفروتونا بون و بە تالان چونی هەزاران میگەلی گەورە و گاگەلی گەورە.
٥. لە ناوچونی دەیان هەزار پورە هەنگ.
٦. ویران بونی سەدان گوندی ئاوەدان و هەزاران خانوبەرە، مزگەوت، قوتابخانە..(تەواو)
دوەمین کۆبونەوەی

کومیتەی سەرکردایەتی یەکیتیی نیشتمانیی کوردستان

خولی دوەمی کوبونەوەکانی ک س - ی ن ک چەندین مەسەلەی گرنگی سیاسی، پیشمەرگەیی، ئیعلامی، ریکخراوەیی، دارایی لە بەردەم دا بو کە ئەبو لی یان بدوی و باسیان بکات و بریاریان لە سەر بدات.

کومیتەی سەرکردایەتی پیک هینرایەوە لە:

نوینەرانی بزوتنەوە: عەلی عسکەری، تایەری عەلی والی، خالید سەعید،، سەید کاکە، حاجی حاجی برایم، عومەر مستەفا (لە دەرەوە بو)

نوینەرانی کومەلە: ئازاد هەورامی، مەلا بەختیار، عومەر عەبدوللا، تالیب روستەم، من و، سالار (لە دەرەوە بو).

نوینەرانی خەتی گشتی: شیخ حسین و، دەستەی دامەزرینەر (کە لە دەرەوە بون).

مامجەلال هەلبژیردرایەوە بە سکرتیری گشتی و، مەکتەبی سیاسی لە ٢ نوینەری بزوتنەوە: عەلی عسکەری و تایەری عەلی والی و، ٢ نوینەری کومەلە: سالار و ئازاد، پیک هینرایەوە.

سالار لەو کاتەدا هیشتا لە دەرەوە بو من پیشنیارم کرد لە مەکتەبی سیاسی دابنریتەوە. لە روژانی کوبونەوەکەدا تالیب، بە بیانوی ئەوەی ریزی نەگیراوە و پرسی پی نەکراوە، ئیستیقالەی لە نوینەرایەتی کومەلە و لە کومەلە کرد. لام وایە هوی راستەقینە ئەوە بو نەکرا بو بە ئەندامی سەرکردایەتی کومەلە، چونکە خوی لەوانی تر بە شایستەتر ئەزانی.

سەرلەنوی فەرماندەی هەریم و یاریدەدەرەکانیان و، لیپرسراوی لقەکان، دیاری کران. تالیب روستەم، فەرماندەی هەریمی ٦ ی پشدەر بو، لە هەمان کاردا هیلرایەوە.

پیکهینانی ناوەند و، دەرکردنی ئورگان و، سەرپەرشتی ریکخستنەکانی کومەلە، بەواتەیەکی تر زوری کارەکانی کومەلە کەوت بوە ئەستوی من. من ئیتر نەمئەتوانی فەرماندەی هەریم بم، خویشم نەمئویست بچمە مەکتەبی سیاسیەوە، ئەمویست جی بو هاوریکانی ترم چول بکەم.

*

لە ناو ئەو مەسەلە گرنگانەدا کە باس کران:

یەکیکیان، هەلبژاردنی شوینیک بو بارەگاکانی سەرکردایەتیان تی دا دابنری. ئەوی تریان، مەسەلەی راگویزانی دیهاتەکانی سنور بو.

پارەگای مەکتەبی سیاسی لەو کاتەدا لە «نۆکان» بو، بەلام «نۆکان» نەرزی ئێران بو. کاتی خوی قم ئاوایان کرد بوەوە. مەکتەبی سیاسی بە ناچاری لە بەر سەرمای زستان و لە بەر بی جیگایی چو بوە ناوییەوە. ئیران هەرەشەی کرد بو ئەگەر چولی نەکەن هیز بنیریتە سەریان بە زور دەریان بکا.

راگویزانی ئاواییەکانی سنور بە مەترسییەکی گەورە بو سەر پاشەروژی گەلی کورد دائەنرا، لە بەر ئەوە بریار درا بە هەمو توانایەکەوە بەرەنگاری بکری و، دانیشتوانی ناوچەکانی سنور ساز بدرین و، ریک بخرین بو شەری بەرهەلستی راگویزان.

*

گرنگی ناوچەی ۳ سنور

ک س - ی ن ک لە کوبونەوەکانی دا، بە گشتی بریاری دا کە پارەگا و بنکەکانی دەزگا سەرکردەییەکانی شورش بباتەوە شوینەکانی سالی پیشو لە ناوچەی برادوست، کە ئەکەویتە ناوچەی ۳ سنوری عیراق - ئیران - تورکیاوە، لە بەر زور ئیعتیباری نەتەوەیی، سیاسی، جەنگیی، تاکتیکی...

ناوچەی ۳ سنور ئەو کاتە گرنگییەکی گەورە و تایبەتی هەبو لە چاو شوینەکانی تری کوردستانی عیراق دا چونکە:

۳ دەولەتی عیراق، ئیران و تورکیا و، ۳ پارچەی جیاجیای کوردستانی پیکەوە گری ئەدا و ناوچەکانی بادینانی عیراق و سورانی عیراقی بە یەکەوە ئەبەست، هەروەکو توانای هینانی ئازوقە و کەلوپەلی پیویست لە ۳ دەولەتی جیاوازەوە هەبو، ئابلوقەدانی ئابوری دژوار بو، سەرەرای ئەوەی کە ناوچەکەش شاخاوی و سەخت و عاسیی بو دوژمن نەیئەتوانی لە هەمو لایەکەوە ئابلوقەی سپایی بدات و بە ئاسانی بیگاتی و بویری بچیتە ناویەوە.

جگە لە مانە هەمووی، لە بەر ئەوەی کە بەهار و هاوین و پایزی ۱۹۷۷ پارەگای سەرکردایەتی ی ن ک و هیزیکی گەورەی پیشمەرگە لەوی بوبو، وە زستانەکەی لە بەر نەتوانینی تەئمین کردنی پارەی ئازوقەی هیز و پارەگاکان کشا بونەوە ناوچەکانی هەولیر و سلیمانی، ژمارەیەکی زور لە سەرکردە و کادرە پیشمەرگەیی و سیاسی و پیشمەرگەکانی شارەزاییەکی باشیان لە هەر ۳ دیوی ناوچەکە و ناسیاوی و ئاشنایەتییان لە گەل خەلکی هەر ۳ دیوەکەی سنور هەبو.

*

دانانی پلانی گواستنەوە و ئامانجەکانی

ک س – ی ن ک بە گشتی بریاری دا کە بارەگای سەرکردایەتی بهاتەوە ناوچەی برادوست لە سەر سنور بۆ ئەوەی:

١. بارەگای دەزگا سەرکردەییەکان لە شوێنێکی ئەمین دا جێگیر بێ و بپەرژێتە سەر جێبەجێ کردنی ئەرک و فرمانەکان.

٢. پێش ١٩٧٨/٦/١، واتە پێش کاتی جێبەجێ کردنی بریاری حکومەتی عێراق لە سەر راگوێزانی دێهاتەکانی سنور، رێگەی پەیوەندی لە گەڵ دنیای دەرەوە و، رێگەی هێنانی تفاقی جەنگی و، یارمەتی و پێویستیەکانی شورش بکاتەوە.

٤. پاککردنەوەی ناوچەکە لە چەکدارەکانی قم ئەگەر بونە رێگری پلانەکانی یەکێتی.

٥. داوای یەک لە سەر یەکی دوستەکانی یەکێتی لە تورکیا بە تایبەتی دە دە قا دە بو نزیک بونەوەی هێزەکانی یەکێتی لە سنورەکانی تورکیا.

*

بو جێبەجێ کردنی ئەم ئامانجانە ک س – ی ن ک بریاری دا:

١. زانیاری تەواو لە سەر ناوچەکە کو بکاتەوە، بە تایبەتی ئەو ئالوگورانەی بە سەر هێزەکانی دوژمنان دا لە ناوچەکەدا هاتون.

٢. هێزێکی ئەوتو ساز بدات بۆ ئەوەی بەرەو شوێنی دیاریکراو بە ری بکەوێ و بەشی جێبەجێ کردنی پلانەکەی یەکێتی بکات.

٣. شوێنی جێگیر بونی هێزەکەی یەکێتی کە لە دوا قوناغ دا، واتە لە ناوچەی برادوست دا، قایم بکات.

تەرازوی هێزەکانی ناوچەکە

سەرکردایەتی یەکێتی کەوتە کوکردنەوەی زانیاری و دەنگوباسی پێویست لە چەندین سەرچاوەی سەرەکی و لاوەکی جیا جیاوە لەوانە:

١. دە دە کا دا.

٢. ئەوانەی لە لای قم وەە رایان ئەکرد و ئەهاتنە ریزی یەکێتیەوە.

٣. ئەو کادر و دوستانەی یەکێتی لە ناوچەکانی قم دا هەبون.

٤. ئەو پێشمەرگانەی یەکێتی کە لە لای قم گیرا بون.

ئەو زانیاریانەی لەم سەرچاوانەوە هاتن لە سەر هێزە چەکدارەکانی قم: ژمارەیان، جوری چەکەکانیان، لێپرسراوەکانیان، بارەگاکانیان، وورەی جەنگاوەرانەیان، توانا و ئیمکانیاتی سیاسیان، پشتیوانیان لە ناو عەشیرەتەکانی سەر سنور دا.. لە یەک دران،

هەروەها ئەو زانیارییانەی لە سەر هێزەکانی عێراق و ئێران و تورکیا کۆکرابونەوە هەلسەنگێندران، ئەنجامەکانی بەم چەشنە بو:

- هێزە چەکدارەکانی حکومەتی عێراق:

سەربازگە و نوقتە و رەبیەکانی جەیش، لە ناوچەکانی چومان، برادوست، میرگەسور، گورینێکی ئەوتویان بە سەردا نەهات بو و، هەر لە شوینەکانی سالی پیشو بون.

- هێزە چەکدارەکانی حکومەتی تورک:

قەرەقولەکانی سەر سنور، دائیمی و موەقەتەکان، لە ناوچەکانی گەوەر، شەمزینان، چەلی، ئەوانەی زستانە لە شوینەکانی خویان بون و ئەوانەی هاوینە هیشتا نەهات بونەوە.

- هێزە چەکدارەکانی حکومەتی ئیران:

پاسگا و پایەگا و پادگانەکان، لە ناوچەکانی سەردەشت، خانە، شنو، لە شوینەکانی خویان دا بون و، ئالوگوریکی گرنگیان بە سەردا نەهات بو.

- هێزە چەکدارەکانی قم:

بارەگاکانیان: گوستە، چەمەتو، هەرکی، شەتونس، بێناو.

لیپرسراوەکانیان: سامی سنجاری، ئەورەحمان بێداوی، ئازاد مەحمود خەففاف، وریا رەئوف سەعاتچی، ئازاد بەرواری، غازی زیباری، کەریم سنجاری، جەوهەر نامیق، کەمال کەرکوکی، ملازم سەردار ئەبوبەکر، ملازم عومەر عوسمان، عەریف یاسین، مستەفا نیرویی، نیهاد، یونس روژبەیانی، حەمید حسین، عەبدوللا سالح، هاشم رەمەزان، مەلا ئەمین بەرزانی.

ژمارەی هێزی ئەسلیبان: ٢٥٠ - ٣٠٠ چەکدار.

هێزە چەکدارەکانی قم لە چەندین بارەگا و بنکەی دور و لە یەک دابراو دا لە هیلیکی دریژی سنوری تورکیا - عێراق دا پەرت و بلاو بون، هیچ بارەگایەکیان لە ٣٠ - ٥٠ کەس زورتری تی دا نەبو.

هێزە چەکدارەکانی قم لە روی چونایەتی سیاسی و سوپاییەوە پیکەوە نەگونجاو و ناریکوپیک بون، هەندێکیان خوێندەواری شاری بون لە ئەوروپاوە گەرابونەوە، وەکو: سامی، ئازاد خەففاف، وریا.. و، هەندێکیان پیاوی بنەمالەی بارزانی بون و، لە ئیرانەوە نیردرابونەوە، وەکو: عەریف یاسین، حەمید ئەفەندی، یونس.. و، هەندێکیان خەلکی دیهاتەکانی سنور و، هەندێکی تریان خەلکی ناو تورکیا بون.

دە دە کا دە وای ئیدیعا ئەکرد کە قم لە ناو چەند سەروک عەشیرەتیکی

کـونەپەرست دا لە چەلی و ئولودەرە نفـوز و دەسـەلاتی هەیە و، دە دە کـا دە خـوی لە ناو هوز و خیلەکانی شەمزینان و سەرانسـەری هەکاری دا نفوز و دەسـەلاتی هەیە و، لە کاتی گـەیشتنی هیزی پیشـمـەرگەی یەکیـتی دا ئەوان هاوکـاری سیـاسی و جەنگیی یەکیـتی ئەکەن.

*

دارشتنی پلانی دوایی و دیاری کردنی هیزەکان

لە ئەنجامی بەراورد و تاووتوی کردنی ئەو زانیارییانەدا ک س - ی ن ک بریاری دا هیزیکی تیکەلاوی چەکدار و بی چەک لە پیشمەرگەی زوربەی هەریمەکانی کوردستانی عیراق ساز بدا و بە ری ی بکات:

۱. بەشـیکی هیـزەکـە بو پاراسـتنی بنکەکـانی مـەکـتـەبی سـیـاسی و مـەکـتـەبی عسکەری لە برادوست بمیننەوە.

۲. بەشـیکی تری دوای پر چەک کـردنی بە چەکی زیادەوە بگەرینەوە ناوچەکـانی خویان.

۳. مـەفـرەزەکـانی بادینان لە گـەل هیـزیکی پشـتـیـوانی و یارمـەتیـدەر دا بچنەوە بادینان.

بەمجورە یەکیتی هیزیکی گەورەی ساز دا، کە نزیکەی ۱۰۰۰ پیشـمـەرگە ئەبو لە چەکـدار و بی چەک، لە خـەلکی ناوچەکـانی سـەرانسـەری کـوردسـتـانی عـیـراق هەر لە خانەقینەوە تا زاخو، لە گەل زورایەتی ئەندامانی ک س و ژمارەیەکی زور لـە فـەرماندەی هەریم و کەرت و مەفرەزەکان و کادرە سیاسیەکان، کە بکەونە ری.

بریار درا ئەو هیزە گەورەیە ببیتـە ۳ بەش، هەر بەشیکیـان چەند لیپرسراویکی لە گەل بیت، پیشـمـەرگەکانی هەندیکی چەکدار و هەندیکی بی چەک و، خوی ئازاد بیت لە هەلبژاردنی ئەو ریگایـەدا کـە ئەیگریتـە بەر بـەو مـەرجـەی لە کات و شـوینی دیاری کـراودا ئامـادە بیت. خوی وەکـو هیـزیکی سـەربەخـو بەرپرسی دوزینەوەی ریگا و شارەزا و تەئمـین کردنی ئازوقە و زەخیرە و ولاخ.. بیت.

بەشی یەکەمی هیزەکە:

۳۲۰ پیشمەرگە زیاتر بو لەوانە ۱۵۰ چەکدار و ئەوی تریان بی چەک بون.

ئەو لیپرسراوانەی لە گەل هیزەکە بون: خـالـد سـەعـیـد (ئەندامی م ع - ی ن ک)، حسـین بابەشیخ (ف. هـ. بادینان)، مـحـمـود عـەبدولرەحمان (ف. هـ. ۳ شارباژیر)، رەئـوف مسـتەفا (ف. هـ. پینجوین)، حامیدی حاجی غالی (یاریدەدەری ف. هـ. ۱ ی هـەورامان

و شارەزوور).

ئەم هێـــزە ئەبوایە لە ٧٨/٤/١٩ دا لە ناوچەی قـــەلادزەوە بکەوێتـــە رێ و، لە سەرەتای مایس دا لە ناوچەی برادوست بێ.

بەشی دوەمی هێزەکە:

نزیکەی ٥٠٠ پێشمەرگە ئەبو لەوانەی نزیکەی ١٥٠ کەسیان بێ چەک بون.

ئەو لێپرسراوانەی ئەبو لە گەڵ هێزەکـە بن: عـەلی عـەسکەری (فـەرماندەی هـێزی پێشمەرگە)، تایەری عەلی والی (ئەندامی م س و مع - ی ن ک)، سەید کاکە (ف. هـ. ٨ ی هەولێـــر)، تالیب روســـتـــەم (ف. هـ. ٦ ی قـــەلادزە)، شـــێخ جـــەوادی بـێــدەری (یاریدەدەری ف. هـ. چەمی ریزان).

ئەم هێـزە ئەبوایە لە ٧٨/٤/٢١ دا، واتە دو رۆژ دوای جـولانی بەشی یەکـەم لە ناوچەی قـەلادزەوە بکەوێتـە رێ و، لە سـەرەتای مـانگی مـایس دا لە گـەڵ بەشی یـەکـەمی هێزەکە لە برادوست یەک بگرێتەوە.

بەشی سێیەمی هێزەکە:

نزیکەی ١٥٠ کـەس بو کـە زوریەیان چەکـدار بون و، ئەبوایە سکرتێـری گشـتی یەکـێتی و، ئەنداماـنی تری م س و، نوێنەرانی کـومـیـتـەی ئامـادە کـردنی - پ د ک و، پاسوکی لە گەڵ بێ.

ئەبوایە ئەم هێزە لە ٧٨/٤/٢٧ دا بکەوتایەتە رێ و لە قەندیل چاوەروانی هەوالی یەکگرتنەوەی بەشی یەکـەم و دوەمی هێـزەکـە برادوسـتی بکردایە و، ئینجـا ئەوێش بە رێ بکەوتایە بەرەو برادوست.

جگە لەم هێزانەی بەرێ ئەکران بەرەو برادوست، لە سنوری هەر هەرێمێک دا چەند مـەفـرەزە یاخـود کـەرت و، فـەرمـاندەی هەرێمـەکـە یاخـود یاریدەدەرەکـەی گل ئەدرایەوە بو ئەوەی ناوچەکـە لەو مـاوەیەدا چوڵ نەبێت و بوشـاییـەکی پێـشـمـەرگەیی و سیـاسی دروست نەبێ.

ئەم هێزانە چەکەکانیان بریتی بو لە: کلاشینکوف، برنەو، هەندێ رەشاشی برنەو و، چەند دانەیەک ئارپیجی.

*

دیسانەوە مەسەلەی ق م

ئەم هێزانە و لێپرسراوەکانیان لە روی سیاسی و پێشمەرگەییەوە زور رێک و تەبا نەبون، جگە لەو ناکوکیانەی لە ناو باڵە جیاوازەکانی ناو یەکێتی دا هەبو، هەندێ ناکوکی

توندوتیـژ له ناو سەرکردایەتی بزوتنەوەدا هەبو، به تایبەتی له سەر مەسەلەی به عیراقی کردنی شـورش، هەلگرتن یا داگرتنی دروشـمی روخاندنی رژێمی عیراق، پاک کردنەوەی کوردستان له پاشماوەی چەکدارەکانی قم.

مەسەلەی پاک کردنەوەی کوردستان له چەکدارەکانی قم، وه یاخود «هدنه» کردن له گەلیان و هەولدان بو دوزینەوەی «شێوەیەکی به هێمنی پێکەوه ژیان» دیسانەوه هاتەوه کایه و، هەندێ له سەرکردەکانی بزوتنەوه کەوتنەوه لیدانەوەی ئەو بالوریه، که بی گومان لەو کاته گرنگەدا دودلی و رارایی له ناو هێزەکەدا دروست ئەکرد و گیانی جەنگاوەرانه و دەس وەشاندنی له پێشمەرگەکان دا ئەمراند. ئەو قسه و باسانەی له کوبونەوەکان دا ئەکرا زور جار له ناو پێشمەرگەکانیش دا دەنگی ئەدایەوه.

یەکدلی له هەلویستی سیاسی هێزەکەدا له روی دیاری کردنی دوست و دوژمنەوه و، یەکدەستی له هەلویستی سوپایی هێزەکەدا له روی لیدانی بی چەندوچونی دوژمنانەوه، که شتێکی پێویست بو، دیسانەوه خرایەوه سەر مێزی لیدوان و گفتوگو و باسکردنەوه. دودلی و رارایی له لیدانی قم دا جارێکی تر له دلی هەندێک دا شین بوەوه، تەنانەت له ناو ئەندامانی مەکتەبی سیاسی دا هەبو رەئی وابو که بو ئەوەی یەکێتی بتوانی بی گیرمه و کیشه رێگەی هێنانی چەک بکاتەوه و، ماوەی خەلک چەکدار کردنی هەبی، له گەل قم رێک بکەوی و، نیـسـبەتێکی ئەو چەکانەی ئەیهێنی له باتی «گومرگ» و «باج» بدات بەوان.

پاشـمـاوەی ئەندامـانی ک س - ی ن ک دیسـانەوه چەند جـاری کـوبونەوه، بو دیاریکردنی هەلویسـتێکی نوی لـه قم، به تایبـەتی دوای ئـەوەی ئـیدریس یەکـەو کـەسی «سـاواکـیی» راسپـارد بو، لەوانه کـابرایەک به ناوی مـەنه کـوپه، به ناو بو گـفـتـوگـوی رێککەوتن و، له راستی دا بو کوکردنەوەی دەنگوباس و بو خاو کردنەوه و پیلانگیران.

*

نامەنوسین بو دەسەلاتدارەکانیان

بەر له بەریکەوتنی هیچ کام لەو ۳ بەشانەی هێزەکان، له ئەنجامی ئەو کوبونەوانەدا ک س بریاری دا کـه ئـەم هەلویسـتـه بەرامـبـەر قم بگری بو ئەوەی سـەرکـردایەتی هێزەکـه پەیرەوی بکات:

۱. هێزەکانی یەکێتی له هەمو حالەتێک دا بچیته ناوچەی برادوست.

۲. ئەگەر قم به بی شەر بارەگاکانی سالی پێشوی یەکێتی یان له گوستـه چول کرد، وا به دویان نەکەون و وازیان لی بهێنن.

٣. ئەگەر چەکدارەکانی قم هاتنە سەر ڕێگەی هێزەکانی یەکێتی، وا بە توندی لێیان بدرێ.

دوای دانی ئەم بڕیارانە، دیسانەوە، چەند کۆبوونەوەیەکی تر کرا. ئەمجارەیان بڕیار درا وەکو نیشانەی نیازپاکی و، بە نیازی خۆلادان لە شەڕی قم و، خاو کردنەوەی گرژی نێوان یەکێتی و ئەوان، دەستپێشخەرییەکی نوێ بکرێ: لە بەر ئەوەی لەو کاتەدا مەلا مستەفا و مەسعودی کوڕی لە ئەمەریکا بوون، چەند نامەیەک بۆ هەندێ لە گەورەکانی بنەماڵەی بارزانی و، کەسانی نزیکیان بنوسرێ، لەوانە: مامجەلال و عەلی عەسکەری سەرو نامەیان بۆ شێخ محەممەد خالید بارزانی و، عەلی عەسکەری نامەی بۆ ئیدریس بارزانی و، خالید سەعید نامەی بۆ دایکی مەسعود و، تاهیری عەلی والی نامەی بۆ ڕەشید سندی و چەند کەسێکی کە نوسی. ناوەڕۆکی ئەم نامانە بریتی بو لەوەی کەوا:

– کوردستان لە مەترسی ڕاگوێزان و بە عەرەب کردن دایە و، کورد لە مەترسی لە ناو چون و تەفروتونا کردن دایە، بۆیە ئەبێ کورد هەموی یەک بگرێ بۆ بە گژدا چونی دوژمنی سەرەکی کە حکومەتی عیراقە.

– ئەو هێزەی بەرەو برادوست ئەکەوێتە ڕێ بۆ ئەوەیە کە هەرچی زوتر ڕێگای هێنانی چەک بکاتەوە و، فریای دانیشتوانی ناوچەکانی سنور بکەوێ پێش ۷۸/٦/١ کە کاتی دەس پێ کردنی ڕاگوێزانیانە.

– ئەو هێزە نیازی پەلاماردانی قم ی نیە، بەڵکو بۆ ئەو ئامانجە پیرۆزە ئەچێ و، ئەوانیش نفوزی خۆیان لە لای مەلا مستەفا و کورەکانی و پیاوەکانی بەکار بهێنن بۆ ئەوەی نەهێنە ڕێگری هێزی پێشمەرگە لە بادینان و سنوری تورکیا و، شەر بە هێزەکانی یەکێتی نەفرۆشن.

ئەم نامانە بە ڕاسپێردراوەکانی ئیدریس دا نێردران بۆ تاران و کەرەج و، گەیشتە دەس خاوەنەکانی.

کۆبونەوەی یەک لە دوای یەک و، گۆڕینی پەیتا پەیتای بڕیارەکان و، نوسین و ناردنی ئەم نامانە، ڕادەی دودڵیی سەرکردایەتی یەکێتی دەرئەخا لە مەسەلەی لێدانی قم دا، دودڵیی و ڕاڕایی لە بڕیاردانی جەنگیی دا، بە تایبەتی لە کاتی ناسک دا، دەردێکی کوشندەیە و، دوژمن ئەتوانی بە چاکترین شێوە کەلکی لێ وەربگرێ. لە کاتێک دا سەرکردەکانی قم کە هەمو چەکدار و دوست و لایەنگرەکانی خۆیان بە گیانی دوژمنایەتیەکی سەخت و بێ ئەندازەی یەکێتی پەروەردە کرد بو، بۆ ئەوەی کە بێ سێ‌ودو لە ڕوی دا ڕابوەستن و بە گژی دا بچن و ئەگەر بتوانن، یەکێتی وەکو هێزێکی دوژمن بە

خویان، لە رەگوریشە دەربهێنن، کەچی گومان و دودلی و رارایی خرا بوە ناو هێزەکانی یەکیتیەوە کە: ئاخۆ ئەو شەرە بکرێ باشە یا نەکرێ؟ ئەو شەرە براکوژیە یان براکوژی نیە؟ قم لە یەکیتی نادەن ئیتر بوچی یەکیتی لەوان بدات؟

*

بەریکەوتنی هێزەکان بەرەو ناوچەی ۳ سنور

هێزەکان خویان ئامادە کرد بۆ ئەوەی بەرەو ئامانجی دیاریکراو بکەونە رێ. لە بەر گەورەیی هێزەکە و زور باس کردن و زور مانەوە، مەسەلەی پاراستنی نهێنیی بەریکەوتن و رێگەکەی و ئیتیجاهی و دواقوناغی، هەروەها مەسەلەی ئامانجی بەریکردنی، لە لای هەمو دوژمنەکانی یەکیتی: چ حکومەتەکانی عیراق، ئیران، تورکیا و، چ قم دیار و ئاشکرا بو.

بەشی یەکەمی هێزەکە، لە کاتی دیاریکراوی خوی دا واتە لە ۷۸/٤/۱۹ لە «گورشبیر» ەوە بە دیوی ئیران دا سنوراو سنور کەوتە رێ، ناوچەی سەردەشت و بەشێکی خانە (پیرانشەهر) یان بری بو و لە نزیک حاجی هومەرانەوە ئاودیوی عیراق بوبونەوە و، لە ئالانە - گوندەزور - گرتک و روست - هیردن - بیرکمە وە گەیشت بونەوە برادوست.

لە بەر ئەوەی هێشتا هێزەکانی دوژمن بە تەواوی بە خۆ نەکەوتبون، ئەم هێزە توشی شەر و برسیتی و سەرما نەبو، گیروگرفت و نارەحەتی زوریان نەهاتە رێگا. تەنیا لە «بیرکمە» توشی شەرێک بون پێشمەرگەیەکیان کوژرا. بەلام هێزەکانی دوژمنی هوشیار کردەوە کە هەرچی زوتر بکەونە خۆ ئامادە کردن بو رێگە گرتن و لیدانی هێزەکانی تری یەکیتی.

*

پیلانی حکومەتی ئیران و تیکچونی پلانی رویشتن

بەشی دوەمی هێزەکە بە هیوای ئەوەی سود لە چاوپوشینی حکومەتی ئیران لە هاتوچوی کەمی پێشمەرگە وەربگرێ، خوی دواخست و، بە تەمای ئەوە بو کە بە ئوتومبیل بە ناو ئیران دا لە جادەی سەردەشت - پیرانشەهر - شنۆ وە بروات لە نزیک کیلەشین دابەزی و، لەوێوە ئاودیوی عیراق بێ و بچێتە ناوچەی برادوست.

سەرکردایەتی هێزەکە چەند کەسێکی نارد بۆ دیوی ئیران بۆ ئامادە کردن و بە کری گرتنی ئوتومبیلی گواستنەوەی هێزەکە. ئەم هێزە لە باتی ئەوەی وەکو چاوەری ی نەکرد ئوتومبیلی پی بگات، زانیاری پێویست لە سەر ژمارە و لیپرسراو و، چەکەکانی و ئیتیجاهی رویشتنی، گەیشتەوە ساواک و ئەرتەشی ئیران. پاش ئەوەی ئائومید بو لە «بە ئوتومبیل رویشتن» کەوتە خۆ ئامادە کردن بۆ ئەوەی بە پی بکەوێتە رێگا و چەند

کەسیکی تری ناردە دیوی ئیران بۆ کرین و ئامادە کردنی نان و خواردەمەنی و دانانی لە سەر ریگای تیپەر بونی هیزەکەدا.

سەرکردایەتی بەشی دوەمی هیزەکە، بەمە هەلەیەکی یەکجار گەورەی کرد بەوەی کە خوی دواخست و لە کاتی دیاریکراودا نەکەوتە ریگا و، لەوەش گەورەتر کە بە تەمای ئوتومبیلی ئیرانی و بە ئاگاداری ئیران خوی دواخست و نەخشەکەی بە تەواوی بۆ ئیران دەرکەوت و، ئەو (جەدوەلە زەمەنی) یەی کە بو جولان و بەریکەوتن و یەکگرتنەوەی هیزەکان دانرا بو، تیک چو. ئیرانیش لە باتی ئەوەی ریگەی تیپەربونیان بدا بە ئوتومبیل، لەو ماوەیەدا بە ناوی (موناوەرە) ی جەنگییەوە هیزیکی یەکجار زوری ساز دا و، بە دریژایی سنوری ئیران – عیراق هەمو شوینە گرنگ و جادە و ریگاوبان و تەنانەت قاچاخە ریگاکانیشی داگیر کرد. هەر زور زو کەوتە خوی هەمو ئەوانەیشی پان گرت بو یاخود کری بو، کە چو بون بۆ ئیران، بۆ ئامادە کردنی نان و خواردەمەنی بۆ هیزەکە.

جگە لەمانە، هیزیکی گەورەی تری حکومەتی ئیران لە شاخەکانی دەوروپشتی نزکان، توژەلە، گوزرشیر.. دامەزرا و، هەرشەی لە هیزەکانی یەکیتی کرد، کە هیشتا لەو ناوچەیە دا بون، کە ئەگەر لە ماوەی چەند سەعاتیک دا ناوچەکە چول نەکەن، هیزی زەمینی و ئاسمانی لیبان ئەدات.

*

بەریکەوتنی هیزەکان پیکەوە

بەشی دوەمی هیزەکە کە لە کاتی دیاریکراوی خوی دواکەوت بو، لە گەل بەشی سییەمی هیزەکە، کە ئەویش بە هوی دواکەوتنی بەشی دوەمەوە کاتی جولانی خوی دواخست بو، بە ناچاری هەمویان پیکەوە کەوتنە ری بەرەو قەندیل. من لە گەل ئەو رەتلە دانرا بوم کە لە گەل مامجەلال بون، بەلام لە ناو ئەو رەتلەدا هیچ ئەرکیکی دیاریکراوم نەبو.

لە گوزرشیر تی پەری بوین لە ناو هەندی دارودوەن دا راوەستا بوین، مەفرەزەیەک ئەگەرایەوە بۆ خواری. مامجەلال ویستی نامە و هەندی بلاوکراوەیان پی دا بنیری. سەلاح چاوشین فەرماندەی ئەو مەفرەزەیە بو کە بەرپرسی پاراستنی مامجەلال بو.

مامجەلال سەلاحی بانگ کرد، وتی: «بلاوکراوەکان بهینە!»

سەلاح وتی: «مامە نەمان هیناوە»

مامجەلال وتی: «بوچی نەتان هیناوە؟»

سەلاح وتی: «ولاخەکان ئەو هەمو بارەیان پی هەل نەئەگیرا»

مامجەلال سەیری ولاخەکانی کرد لە پەتانی و لباد و نایلون بار کرا بون، بە توڕەییەوە روی کردە سەلاح وتی: «ئێمە مەکتەبی سیاسیین، یا مەکتەبی لبادین؟ ئەو هەمو لبادەیان هەلگرتوە نەیانتەتوانی کارتۆنێ بلاو کراوەیش هەل بگرن؟».

سەلاح گەڕایەوە چو بلاوکراوەکانی هێنا.

هەمو هێزەکە بە لای گورەشێردا چوینە دولە کوکێ. ئەو شوێنانەی بەفریان لی توا بوەوە گیا سەری دەرهێنا بو، تازە ڕیواس پێ گەیشت بو. دولە کوکێ لە بەر داپراوی و بەفری زور ئاوەدانی تێ دا نەبو. چەند ماڵە پێشمەرگەیەکی لێ بو. شەوێ لە دولە کوکێ ماینەوە. پێش ئەوەی بە جێ ی بهێلین بە پێشمەرگەکانم وت: «لێرە بە دواوە ئیتر ژن و منال و مەل نابینن!». لایان وابو گالتەیان لە گەل ئەکەم. لەوێوە هەلکشاین بو «دەراوی گوێزێ» بەرەو قەندیل.

*

ئەوی سەرنجی ڕێبوار ڕائەکێشی، لە زمانی کوردی دا هەندێ ئەندامی لەشی مرۆڤ و هەندێ شوێنی شاخ، هاوناوی یەکترین. پێ ئەچێ کورد لەشی شاخی بە لەشی خوێ شوبهاند بێ، وەکو:

سەر، تەپلە سەر: ١. بەرزترین شوێنی لەش. ٢. بەرزترین شوێنی شاخ.

لوتکە (لە «لوت» ەوە وەرگیراوە): ١. دیارترین ئەندامی سەر. ٢. دیارترین و بەرزترین بەشی سەرەوەی شاخ.

مل: ١. ئەو بەشەی سەری مرۆڤ ئەبەستێ بە لەشەوە. ٢. ملە، وەکو ملە کەوە لە ڕێگی پێنجوین و، ملەی مرواری لە شاخی سورێن.

گەردن: هەمان واتای «مل» ی هەیە. گەردنە: ملە.

گەرو: ١. قورگ، ئەوگ. ٢. شوێنێکی تەنگەبەر لە نێوان دو شاخ دا، وەکو «گەرو» ی بێشە، «گەرو» ی عومەر ئاغا.

گەلی: گەرو. وەکو گەلی ی عەلی بەگ، گەلی ی بیجان لە کورەک، گەلی ی بەدران و سەرگەلی و زارگەلی لە دولی شەهیدان.

گەلۆ: گەرو، گەلی. وەکو سەرگەلۆ، بەرگەلۆ لە دۆلی جافەتی.

«گەلی» و «گەلو» و «گەرو»: هەرسێکیان یەک مەعنایان هەیە و لە ڕیشەی «گەرووک» ی پەهلەوین و، لە فارسی دا بوتە «گلو».

شان: ١. لە دوا جومگەی بالەوە تا مل. ٢. تەنیشت یا لای ڕاست و چەپی شاخ.

سنگ: ١. بەشی پێشەوەی لەش لە نێوان مل و سک دا. ٢. ڕووی پێشەوەی شاخ.

پاسک: ١. باڵ، لە پەنجەی دەستەوە تا جومگەی شان. ٢. بەرزاییەکی لە شاخەوە درێژ ئەبێتەوە.

*

گوچانەکەی کاک عەلی

لە گەڵ جوڵانی هێزەکانی یەکێتی دا، هێزی ئاسمانی ئێران کەوتە فڕین بە سەر ئاسمانی ناوچەکەدا و، بە سەر هێزەکانی یەکێتی دا. جگە لەمەش هێزی زەمینی هەمو ڕێگاکانی داگیر کرد بۆ بۆ ئەوەی ڕێگەی تێپەڕینی هێزەکانی یەکێتی بگرێت. بەفر ڕێگاکانی گرت بو، لە هەندێ جێگا وڵاخی لێ دەرنەئەچو، یەکێ لە کاروانەکانی هێزەکەمان لە بەر گیرانی ڕێگاکەی، ناچار بو بچێتە ناو ئەرزی ئێرانەوە، هێزەکانی ئێران دایانە بەر تۆپ و، ناچاریان کرد کە بگەڕێتەوە دیوی عێراق.

جموجوڵی زۆر و خێرای جەنگیی ئێران، بەرامبەر هێزەکەمان، سەرنجی هەمو کەسێکی ڕاکێشا و، هەمو ئەترسان ئێران پیلانێکی دوژمنانەی لە ژێر سەردا بێ. هێشتا لە «دەراوی گوێزێ» بوین مامجەلال، بۆ هەڵسەنگاندنی سەر لە نوێ ی هەلومەرجی تازە، داوای لە: عەلی عەسکەری، تاهیری عەلی والی، عومەری حاجی عەبدوللا و من کرد.. دابنیشین، د. مەحمود و قادر جەباریش ئامادە بون.

مامجەلال وتی: «پێ ئەچێ هەلومەرجەکە گۆڕا بێ، جموجوڵی دوژمنانەی ئێران زۆر زیادی کردوە. ڕۆیشتن بەم قەرەباڵغییە بە ناو ئەرزی ئێران دا کارێکی خەتەرە. لە بەر ئەوە پێشنیار ئەکەم هەمومان بگەڕێینەوە «دۆڵە کۆکێ» و، بە پێ ی ئەو فاکتەرە نوێ یانەی هاتونەتە ناو مەسەلەکەوە، سەر لەنوێ بیر لە هەمو نەخشەکە بکەینەوە و حساب و نەخشە و ڕێگە و شوێنی نوێ دابنێین».

کاک عەلی وتی: «ئێمە هێزێکی ترمان ناردوتە ناوچەی برادوست، چاوەڕوانی گەیشتنی ئێمە ئەکەن، من فەرماندەی پێشمەرگەم بەڵێنم پێ داون لەوێ یەک بگرینەوە لە بەر ئەوە من هەر ئەڕۆم».

مامجەلال وتی: «مەبەستم لەوە نەڕۆیشتن نییە، بەڵکو گۆڕینی جۆری ڕۆیشتنەکەیە».

لەم بارەیەوە هەندێ مشتومڕ کرا. کاک عەلی سور بو لە سەر هەڵویستەکەی و، وتی: «ئێمە چۆن ئەبێ هەر دو تۆپ تەقێ ئێمە نەخشە و پلانەکانی خۆمان بگۆڕین..؟».

کاک عەلی لە کاتی رویشتن دا گۆچانی بە دەستەوە ئەگرت، لە کاتی قسەکانی دا گۆچانەکەی بە تورەییەوە کیشا بە بەردیک دا گۆچانەکەی شکا.

*

لە یەک جیا بونەوە

بە ناو بەفری کویستانەکانی قەندیل دا رویشتین. گری و چالی شاخەکان لوس بوبون. هەتا چاو بڕی ئەکرد سپی ئەچوەوە. ریچکەی دریژی پیشمەرگەکان و کاروانی ولاخەکانیان، لە ناو بەفری قەندیل دا دیمەنیکی سەیری هەبو. لە دورەوە بە ئاسانی بە دی ئەکرا. فروکەی ئیرانی بەردەوام بە سەرمانەوە ئەفرین.

بە لای «کەوپەر» دا تی پەرین بۆ «دۆڵە تۆێ». دولە تۆێ هەندی کەورگ و چەند داریکی لی بو. لەوی لامان دا بو پشودان. چەند جاری سەر لە نوی کو بوینەوە. لە بەر مەترسی ریگاویان وا ریک کەوتین، هیزەکەمان بکەینەوە دوبەش:

بەشیکیان، لە گەڵ کاک عەلی بروا بۆ برادوست، لە گەڵ ئەو هیزە یەک بگرێتەوە کە بە سەرکردایەتی خالید سەعید رویشت بون.

بەشەکەی تریان، لە گەڵ مامجەلال بمینیتەوە، تا هەوالی گەیشتن و یەکگرتنەوەی بەشی یەکەم و بەشی دوەمی هیزەکان ئەگات، ئەوسا ئەمیش بەرەو لای ئەوان بە ری بکەوی و، هەمویان لەوی یەک بگرنەوە.

بەشی هەرە زوری پیشمەرگە چەکدار و چالاک و لاوەکان جیا کرانەوە و، لە گەڵ تایەری عەلی والی، عومەری حاجی عەبدوللا، سەید کاکە، تالیب روستەم، ئازاد هەورامی، قادری مامەند ئاغا، ئەنوەری مەجید سولتان، فوئاد عومەر.. دانران، تا لە گەڵ عەلی عسکەری بڕون.

هەمو پیر و، نەخوش و پەککەوتو و، گومان لیکراو و، زوری بی چەکەکانیش جیا کرانەوە و بەرەو روی ئیمە: مامجەلال و من، کرانەوە، تا بە شێنەیی بیان نێرینەوە بۆ دواوە و، بلاوەیان پی بکەین، بۆ ئەوەی نەبن بە بار بە سەرمانەوە. ئەبو تا هەمومان جاریکی تر یەک ئەگرینەوە کاروباری مەکتەبی سیاسی بش رابپەرینین.

لە کومیتەی ئامادەکردن: د. مەحمود عەلی عوسمان و قادر جەباری و، لە پاسوک: جەلالی حاجی حسین، لە گەڵ ئیمە مانەوە.

مامجەلال و عەلی عسکەری و د. مەحمود، قسەیان بۆ هیزەکە کرد و، بە دریژی و بە وردی ئەرکەکانی سەفەرەکەیان و مەترسیەکانی ریگایان بۆ رون کردنەوە.

ئەوان بەرەو شوینی دیاریکراو رویشتن و ئیمە لە دولە تۆێ ماینەوە.

هەکاری: شانوی کارەسات

*

سەرەتای مانگی مایس، بەشی دوەمی هێزەکە، لە «دولە نێ» وە بە لای خانەدا بەرەو کیلەشین لە پشتی شنۆ کەوتە رێ.

هێزەکە کە زۆری رێگاکەی تا نزیک ۳ سنور بە دیوی ئێران دا رۆیشت بو، جگە لەوەی توشی ماندوبونێکی زۆر، برسیەتی، سەرما و سەهۆلبەندان بون. هێزەکانی حکومەتی ئێران لە چەند جێگا بۆردومانی کردن و چەند پێشمەرگەی کوشت و برینداد کرد و، رێگاوبانەکانی بە وردی لی تەنی بون بۆ ئەوەی بە سەرما و برسیەتی تەفروتونایان بکات، کە ئەگەر نەختێک خواردنی چەند شوانێک نەبوایە لە پشتی شنۆ کە لە خێوەتێک دا زەخیرەیان کرد بو، پێشمەرگەکان بە رێکەوت توشی بوبون، بەشێکی زۆری هێزەکەیان لە برسان لە ناو بەفردا رەق ئەبونەوە.

تا هێزەکە هەموی گەیشتەوە دیوی عێراق، لە پێناوی هێنانی نان و خۆراک دا لە دەوروپشتی گوندەکانی ئێران چەندین کەس کەوتنە بۆسەی ئێرانیەکانەوە و گیران و، چەندین کەس خۆیان دا بە دەستەوە و، چەندین کەس رەق بونەوە و، ئەوی تری بە هەزار فەلاکەت و ناخۆشی بە نیوەگیان گەیشتەوە دیوی عێراق.

بەلام هەر گەیشتنە دیوی عێراق و پێشمەرگەیەکی بەزیو بە دزیەوە رایکرد و تەسلیم بوەوە، هێزەکانی حکومەتی عێراق کە پێشتر خۆیان ئامادە کرد بو، دەسبەجێ لە «خرێنە» پەلاماری بەشی دوەمی هێزەکەیان دا کە هێشتا پشویان نەدا بو و، ماندویەتی رێگایان دەرنەچو بو. هێزەکانی عێراق، بە تایبەتی بە هالیکوپتەر، هێرشیان هێنایە سەر هێزەکە و، چەندین کەسیان کوشت و بریندار کرد.

هەرچەندە ئەم هێزە هەندێ نان و خواردنیان پەیدا کرد، بەلام هێشتا نە ماندویەتی رێگایان دەرچو بو، نە گەرم بوبونەوە و، نە حەوا بونەوە.. بەم وەزعەوە سەرلەنوێ ناچار بون بکشێنەوە دولی خواکورک. لەوێش دیسان هێزەکانی عێراق بە هالیکوپتەر دابەزی و پەلاماری دان، نەی هێشت وچان بدەن و خۆیان رێک بخەنەوە. چەند پێشمەرگەیەک کوژران و چەند پێشمەرگەیەک گیران. لەوێشەوە، دیسان لە ژێر گوشاری جەیشی عێراق دا، ناچار بون بکشێنەوە دیوی تورکیا.

بەشی یەکەمی هێزەکە بە سەرکردایەتی خالید سەعید، کە پێشتر گەیشت بوە

هەمان ناوچە و مشوری هەندی ئازوقە و خواردەمەنی خوارد بو، لە گەل بەشی دوەمی هیزەکە بە سەرکردایەتی عەلی عەسکەری، روژی ۷۸/٥/۱۳ یەکیان گرتەوە و، لە سەر سنوری تورکیا - عیراق - ئیران کەوتنەوە ریکخستنەوەی هیزەکان و پشودان و خو کوکردنەوە.

*

ئەو مەینەتی و ناخوشی و زەرەر و زیانە زورەی توشی هیزەکە بو، هەموی نرخی ئەو هەلە کوشندانەیە کە وەکو پیویست حسابیان بو نەکرا بو. بەریکەوتنی هیزەکانی یەکیتی بەرەو ناوچەی ۳ سنور بەو شیوەیەی کە باس کرا، گەلیک هەلەی سیاسی، پیشمەرگەیی، جوگرافی.. تی دا کرا، کە ئەمانە هەندیکیانە:

۱. گوی نەدانە پیلانی هاوبەشی دەولەتە کونەپەرستەکانی ناوچەکە دژی یەکیتی:

حکومەتەکانی ئیران، عیراق، تورکیا.. گەلی کورد و مەسەلە رەواکەی بە دوژمنی دیرینە و هاوبەشی خویان ئەزانن، بویە سەرەرای هەمو ناکوکیە قولەکانی ناوخویان هەمیشە لە کاتی پیویست دا هاوکاری یەکیان کردوە و، یەکیان گرتوە بو شکاندنی جولانەوە شورشگیریەکانی گەلی کوردستان.

شای ئیران و صەددام حسین لە ۱۹۷٥ دا لە جەزائیر ریککەوتنیکیان ئیمزا کرد بو هاوکاری کردن دەربارەی پاراستنی ئاسایش و ئارامیی هەردو دیوی سنوری عیراق و ئیران.

حکومەتەکانی عیراق و تورکیاش لە سالی ۱۹۷۷ دا ریککەوتنیکی تری لەو بابەتەیان مور کرد بو پاراستنی ئاسایش و ئارامیی هەردو سنوری عیراق و تورکیا.

حکومەتی ئیران زیاد لە ...... ٤٥ هیزی چەکداری هەبو.

حکومەتی تورکیا زیاد لە .... ٥ هیزی چەکداری هەبو.

حکومەتی عیراقیش زیاد لە .... ۲ هیزی چەکداری هەبو.

شورش لە کوردستانی عیراق دا، بەو ریبازە سیاسی و پیشمەرگەییە پیشکەوتنخوازانەیەوە لە قوناغی ئەوسای روژهەلاتی ناوەراست دا کە سەرانسەری ناوچەکە لە ژیر زەبروزەنگی حکومەتە کونەپەرست و فاشیستیەکانی ناوچەکە هیمنیەکی روکشیان تی دا بلاو کرد بوەوە، شورشی کوردستانی عیراق بوبوە مەترسیەکی گەورە بو سەر ئەم دەولەتانە، شتیکی ئاسایی بو کە لە کاتی پیویست دا قول بکەن بە قولی یەکتری دا و، پیلانی هاوبەش دابنین بو لە ناو بردنی.

لە کاتی بەریکەوتنی هیزەکانی یەکیتی دا، هاوکاری ئەم ۳ دەولەتە، بە شیوەیەکی

رون و ئاشکرا، دیار بو.

حکومەتی عیراق چەندین ئەفسەری سوپایی و پسپوری جاسوسی نارد بوە ئیران و تورکیا بۆ یەکخستنی زانیارییەکان و دانانی پلانی هاوبەش. هەروەکو حکومەتی عیراق زوربەی ناوچەکانی سنوری راگویزا بو، رەوەندەکانیشی قەدەغە کرد بو لەوەی کە بە مەر و مالاتەوە بینە کویستانەکان بۆ ئەوەی پیشمەرگە سودی لی وەرنەگری. هەروەها حکومەتی ئیرانیش رەوەندەکانی قەدەغە کرد لە هاتنە کویستان، تەنانەت ئەوانەشیان کە هات بون، بە زور گیرانیەوە دواوە.

ئەرتەشی ئیران بە ناوی مونادەرەوە هەمو ریگاوبانەکانی گرت بو، توشی هەرکەس بوایە ئەیگرت، هەروەها هەمو ئەوانەی کە پیشتر نیردرا بونە شارەکانی: سەردەشت، خانە بو ئامادە کردنی خواردن یا گرتبونی وە یاخود کریبونی و، دەستی بە سەر کەلوپەلەکان دا گرت بو. جگە لە مانەش بە فروکە بەردەوام چاودیری هیزەکانی یەکیتی ئەکرد و، هەندی جار بە هالیکوپتەر ناگربارانی ئەکردن.

هیزەکانی ئیران لە دیوی ئیران کەوتنە لیدانی هیزەکانی یەکیتی و، هەر کە چونەوە دیوی عیراق لەویش هیزە چەکدارەکانی عیراق کەوتنە پەلاماردانی و، کە چوە دیوی تورکیاش، عەشیرەتەکانی ناوچەکە کەوتنە خۆ ئامادە کردن و، میت و داوودەزگا جاسوسیەکان کەوتنە پەیجوریان.

سەرکردایەتی یەکیتی هیزی دوژمنەکانی بە کەم گرت، یاخود بە چاکی هەستی بەم مەترسیە نەکرد. چاوپوشینی حکومەتی ئیران لە هاتوچوی پیشمەرگە بە ناوچەکانی سنوردا، کە لە راستی دا بۆ شاردنەوەی داللە دان و یارمەتیدانی هیزە چەکدارەکانی قم بو و، چاوپوشینی حکومەتی تورک لە دانیشتنی هیزەکانی قم لە ناوچەکانی سنوردا، دەستخەروی کرد و بە گورگان خواردوی دا، وای زانی ئەم چاوپوشینە هیزەکانی یەکیتی پش ئەگریتەوە، کەچی لە ئەنجام دا بو بە هویەکی کاریگەری ئەو شکستە گەورەیە.

۲. باش ریک نەخستنی هیزەکە و، باش نەناردنی بۆ شوینی دیاریکراو.

هەرچەندە هیزەکە کرا بوە ۳ بەش و، دوایی بوە ۲ بەش، بەلام هەربەشیکی لە چاو ری رویشتنیکی وەها و، بە ریگایەکی وەها دوری پر مەترسی دا، بۆ جەنگی پارتیزانی، لە هەلومەرجیکی وەکو ئەو کات و شوینەی کوردستان دا، هەلەیەکی گەورەیە.

هیزەکە لە بەر گەورەیی خوی و، دریژی ریگاکە و باریکی و سەختی، بوبوە ریچکەیەکی زور دور و دریژ کە بە هوی لە ریز دەرچونی یەکسیکەوە بۆ پشودان و وچانگرتن، بۆ ئاو خواردنەوە یا خۆ توند کردنەوە.. هەمو ریزەکە تیک ئەچو و، زنجیرەکە

ئەپچرا و ئەبوە هوی دواکەوتن و لە یەک داپران و لە یەک ون بون.

لە بەر گــەورەیی و دریژی ریچکەکــە و، نەبونی هوی پەیوەندی، وەکــو هوکی توکی، نەئەتوانرا بە چاکی سەرپەرشتی بکری. هەرچەندە هیزەکە کرا بوە چەند «رەتل» و، هەر رەتلە لیپرسراوی خوی هەبو، بەلام دیسانەوە چونکە هەمو پیکەوە و، بە یەک ریگای باریک دا ئەرویشتن و بە یەک خــیــرایی نەئەرویشتن، بە چاکی ســەیتــەرەیان بە ســەردا نەئەکرا.

تەئمین کردنی ئازوقە و خواردەمەنی و پیویستیەکانی تری هیزیکی وا گەورە، بە تایبــەتی لەو شــوینە چولانەدا کــە ئەوان پیی دا تی ئەپەرین، کــاریکی یەکجــار دژوار و زەحمەت بو.

هیــزەکە لە بەر زوری ژمارەی خــوی، نەیئــەتوانی خــوی لە دوژمن بزر بکا و خــوی بشاریتەوە، شوینەونی بکا و شوینەوارەکانی پاش خوی بسریتەوە.

جولانی هیــزەکە بەو گەورەییە بە پیی بەو ریگا دووودریژە باریک و شاخاویەدا کە ئاوەدانی تی دا نیە و، هیشتا بەفر گرت بوی کاریکی زور خراپ بو. جولاندنی هیزی وا زل کە لاسایی کردنەوەی جولاندنی هیزی (جەیشی نیزامی) بە لە کاتیک دا کە جەیشی نیزامی ماشین و فروکەی هەیە بو گواستنەوە و تەئمین کردنی پیویستیــەکانی خواردن و خو گەرم کردنەوە و ماندو نەبون، پەیوەندی کردن و تواناى زو دەرباز بون و زو پەلاماردان و زو کــشــانەوەی هەیە، بو لەشکریکی پارتیزانی کە بی بەشــە لەو ئیــمکانیــاتە هەلەیەکی ئەوەندە گەورەیە، لە حوکمی خوکوشتن دایە.

هیزەکەی یەکیتی ئەبوایە بە تاقمی کەم کەمی ۱۰۰ - ۱۵۰ کەسی برویشتایە، نەک هەموی بە کومەل پیکەوە.

ئەبوایە ئەو تاقمــانەش ریگای جیــا جیــایان بگرتایە نەک هەمــویان یەک ریــگایان بگرتایە بەر.

ئەبوایە لە کــات و شــوینی جــیــاوازەوە بەری بکەوتنایە و، لە کــات و شــوینی دیاریکراودا یەکیان بگرتایە.

ئەبوایە هەر تاقمە چەندین سەرچاوەی تەئمین کردنی ئازوقە و پیویستیــەکانی تری لە پیشەوە، لە چەند شوینی جیا جیاوە تەئمین بکردایە.

ئەبوایە هەر تاقمــە هەولی دوزینەوەی ریگە و شوینی حەوانەوەی جیاواز و رابەر و چاوساغی جیاوازی بدایە.

۳. گوی نەدانە مەناخ و توپوگرافی ناوچەکە.

ئەو کاتەی هێزەکە بە ڕێ کەوت هێشتا سەرەتای بەهار بو، ئەو ناوچانەی کە ئەبو ببڕی هەموی کوێستانی سەخت و چۆڵ بون. شاخی هەزار بە هەزاری ڕوت و دولی قوڵ، دور لە ئاوەدانی، زۆر جار تا سەرەتای هاوین بەفر ئەیگری و، ماوەی هاتوچو کردن نادا.

زۆر جار سوپا نیزامیە گەورەکان هەر بە هۆی حساب نەکردنی ورد و تەواوی «عامیلی مەناخ»، یاخود «عامیلی توپوگرافی» شکستی زۆر گەورەیان بە سەردا هاتوە، تەنانەت سوپای عیراقی لە چەندین پەلاماری پایز و زستان دا هەر لە بەر بەفر و سەرما و گێژەلوکە شکاوە، یاخود لە بەر سەختی و نالەباری ناوچەکە و تێکەڵ بونی لە گەڵ نالەباریی باری هەوا، شکستی گەورە و زیانی زۆلی گیانیی، لی کەوتوە.

کاتی بەرێکەوتنی هێزەکانی یەکیتی لە چاو مەناخی ناوچە شاخاویە سەختەکانی کوێستانەکانی کوردستان دا زۆر زو بو، بویە جگە لەوەی بەفری شاخەکان هێشتا نەتوابوەوە و، ڕێگاکانی بەر نەدابو، پێشمەرگە ڕەشایی نەئەدوزیەوە تا پحەویتەوە یا تیی دا دابنیشی، چ جای شوێنی نوستن، جگە لەوەش هەندی جار ئەبوەوە بەفر و زریان. ڕێگایەکی وەها ئەگەر چەند سەعاتی بی، یاخود ماوەی چەند ڕوژی بی، ڕەنگە کاریکی ئەوتو نەکاتە سەر پێشمەرگە، بەلام ماوەی چەند حەفتەیەک کە درێژەی کێشا، بی کەلوپەلی خو گەرم کردنەوە و، بی سوتەمەنی و خواردەمەنی و، بی شوێنی حەوانە، وا سەرەرای ئەوەی توانای جەنگاوەرانەی پێشمەرگە ناهیلی، بەلکو پرزەی لی ئەبری و قڕی تی ئەخات، هەروەکو بە سەر ئەم هێزە هات.

*

هەڵەی کوشندە:

گۆڕینی بنەڕەتیی بڕیاری جێگیربون لە ٣ سنور

بەشی یەکەم و دوەمی هێزەکانی یەکیتی کەوا لە ناوچەی برادوست یەکیان گرت بوەوە و، بۆ پشودان و خۆڕێکخستنەوە پەڕی بونە دیوی تورکیا و ٧ ڕوژ لە وی بە ئاسودەیی مابونەوە، لە باتی ئەوەی خەریکی خۆسازدان بن بۆ جیبەجی کردنی بڕیارەکانی کومیتەی سەرکردایەتی، لە سەرو هەمویانەوە: دامەزراندنی بنکە و بارەگای سەرکردایەتی لە شوێنەکانی پار و، هەواڵ ناردن بۆ هاتنی بەشی سێیەمی هێزەکە و، ئەندامانی تری م س، سەرکردایەتی هێزەکە بە بیانوی ئەوەی کە ئەوان زوربەی ئەندامانی سەرکردایەتی یان لە گەڵە و، بە پێ ی هەلومەرجی نوی، ئەتوانن بڕیاری نوی بدەن، بە تایبەتی دوای ئەوەی ڕاسپێردراوێکی ئیدریس بارزانی ئەگاتە لایان و، پێیان ڕائەگەیەنی کە: پیاوەکانی ئیدریس لە ناو چەکدارەکانی قم دا نایەنە سەر ڕێگای هێزەکانی یەکیتی، ئەگەر ئەوان

ئەچنە سەریان، سەرکردایەتی هێزەکە بڕیار ئەدا: لە پاتی مانەوە لە ناوچەی برادوست و، دانانەوەی بارەگا لە دۆڵی گوستە، بۆ ئەوەی توشی شەر نەبی لە گەڵ قم، بڕیار ئەدات کە بچێتە ناو قولایی تورکیاوە، بۆ ئەوەی نزیک بکەونەوە لە شوێنی وەرگرتنی چەک و چەکدارکردنی بی چەکەکانی هێزەکەیان.

لە نامەیەک دا کە ڕۆژی ٧٨/٥/١٦ دا عەلی عسکەری، خالید سەعید، تاهیری عەلی والی نوسیویانە، دوای ئەوەی باسی ئەو مەینەتی و دژواریی و شەرانە ئەکەن کە لە ڕیگا توشیان بوە، لە بەشیکی نامەکەیان دا، ئەلێن:

«ئیمە بۆ چەکەکانمان و ڕاپەڕاندنی خەڵکی ناوچەکە بەرەو بادینان ئەچین و، جاری بڕیارمان داوە بی چەکەکان پڕ چەک بکەین و خۆمان ساز بدەین. نامەمان ناردوە بۆ برایانی پارتی (مەبەستی دە دە کا دە بوە) و سوریا (مەبەستی بنکەی یەکێتی بوە لە سوریا) کە بە پەلە جیگا و شوێنی چەکەکانمان بۆ بنیرن و یەکێکی پارتی خۆی بیت و چاومان پێ بان بکەوی بۆ تەنسیق کردنی ئیشوکارمان و، هەروەها دکتۆر کەمالی خۆشمان بیت بۆ هەمان مەبەست»

لە کوتاییەکەی دا ئەلێن:

«بە تیکرایی وەزعی ناوچەکە و ئیمە زۆر زۆر باشە دڵتان نارەحەت نەبی و گوی مەدەنە پروپاگاندەی دوژمن. ئومیدمان وایە بە سەرکەوتوانە هەموو کارەکانی خۆمان ئەنجام ئەدەین و ئاگاداریشتان ئەکەینەوە. تکایە ئیوەش زۆ زۆ پەیوەندیمان پیوە بکەن بە هۆی کاک نوعمان و برایانی ترەوە»

بەمجورە سەرکردایەتی هێزەکە، پشت ئەستور بە بەڵینەکانی دە دە کا دە و، پشت ئەستور بە بەڵینەکانی ئیدریس، خۆی لە شەری قم لا ئەدا لەو ناوچەیەدا، کە زەعیفترین نوقتەیان بو، یا ڕاستتر خۆی لە شەری قم ئەدزیتەوە و لە ناوچەکە دور ئەکەویتەوە بەرەو قولایی تورکیا، بی ئەوەی شارەزاییان هەبی لە ناوچەکەدا و، ئاشناییان هەبی لە گەڵ خەڵکی ناوچەکەدا، لە پیش خۆیانەوە بنکەیان هەبی پیشڕەوی بۆ بکەن، یا لە پشتی خۆیانەوە بنکەیان هەبی بۆی بکشینەوە، بی ئەوەی بنکەیەکی جەماوەریی سیاسییان لە ناو کوردەکانی تورکیادا هەبی، بی ئەوەی حساب بۆ خۆکوکردنەوە و پەلاماردانی قم، یاخود بۆ «تدخل» ی هیزە چەکدارەکانی تورک و، پیلانی میت یا خۆسازدانی عەشیرەتەکانی تورکیا بکەن.

قم هیلیکی ئاشکرا و دیاری لە نیوان خۆی و یەکیتی دا کیشا بو و، هیزەکانی یەکیتی بە دوژمنیکی سەرسەخت دانا بو و، لە ناوبردنیانی کرد بوە ئەرکی یەکەمی

سەرشانی خوی.

*

قولایی تورکیا: کەوتنە ناو تەپکە

بەریکەوتنی هیزەکەی یەکیتی بەرەو قولایی تورکیا، پشت ئەستور بە بەلینەکانی دە دە کـا دە، بە ناوی هینانی چەکـەوە، بی ئەوەی بنکەیەکی پشتـەکی یان بنکەیەکی پیشەوەیان هەبی، بی ئەوەی بزانن بو کوی و، بەرەو کوی و، بو لای کی ئەچن، بی ئەوەی لەوی بنکەی سـیـاسی و جـەمـاوەریـیـان هەبی.. لە کـاتیک دا کـە ئەم بەشی هەرە زوری عشیرەت و خەلکی دیهاتەکانی تورکیایان لە یەکیتی پر کرد بو، کە گوایە:

- هیزەکانی یەکیتی ئەچنە دیوی تورکیا بو تولە کردنەوەی ئەوانەی سالانی پیشو لییان کوژراوە.

- گـوایە هـیـزەکـانی یەکـیـتی دیهـاتەکـانی تـورکـیـا تالان ئەکـەن و ئەسـوتـینن، پیاوەکانیان ئەکوژن و، ئافرەتەکانیان بە دیل ئەگرن.

- هاتون بو بلاوکردنەوەی بی دینیی و کافری و بەزیدیتی و کومونیزم و،

- بە فیتی صەددام و بەعس ئەیانەوی شورشەکەی بارزانی تیک بدەن!

بەم درو و دەلەسانە ئەم خەلکی ناهوشـیـار و دواکـەوتوی ناوچەکـانی شـەمـزینان، گەوەر، چەلی، تولودەرە.. یان هان دابو لە یەکیتی و، سەروک عشیرەتەکانی ناوچەکەش کە ژمارەیەکی زوریان لە حیزبی «عەدالەت» و «سەلامەتی میللی» دا بون و، بە پی ی ئامورژگاری و فەرمانی «میت» ئەجولانەوە، کەوتنە خو و، هیزەکانی خویان کو کردەوە و ساز دا و پرچەک کرد و، هەمو شوینە گرنگ و ستراتیجیەکانیان گرت و، لە سەر ریگا و پرد و گەلی و دەربەند و بواری چەم و روبارەکان، لە ناوچەیەکی یەکجار فراوان و بەرین دا، دامەزران، بو ریگە گرتن و لە ناوبردنی هیزەکەی یەکیتی.

جەنگی پارتیزانی بە تەنیا پشت ئەستور نیە بە بیروباوەر و، زاتی شورشگیرانەی پیـشـمـرگـەکـان و، بە گـیـانی خـوبەختـکردن و لە خـوبران، یاخـود بە لیـوەشـاوەیی و ئازایەتیـیـان، بەلکو بە شارەزایی پیشـمـەرگەکانیش لە هەوراز و نشیو و کون و قـوژبنی ناوچەکـەدا و، بە پەیوەندی باش و دوسـتـانەی پیـشـمـەرگـەکـان لە گـەل خـەلکی ناوچەکـە. کـومـەلانی خـەلک قـەلای لە شکان نەهاتوی پیـشـمـەرگـەن، زانیـاری و دەنگوباسی بو کو ئەکەنەوە، ریگەی پیشان ئەدەن، خواردن و پیویستـیـەکانی تەئمین ئەکەن، ئەی شارنەوە، بریندار و نەخوشـەکانی تیـمار ئەکەن و ئەیحەوینەوە، پەیوەندی بو دروست ئەکەن لە گەل هیزەکـانی تری دا، لە کاتی پیویستی دا چەکی بو هەلئـەگرن و بەرگری چەکـدارانەی لی

ئەکەن. کاتی کە خەلکی ناوچەکە کەوتنە دوژمنایەتی پیشمەرگەکان و پیشمەرگەکان بی بەش بون لە پشتـیـوانی و یارمـەتی ئەوان، بە تایبـەتی کـە نەشـارەزا بون، وەکـو ئەو ماسیەیان لی دی کە لە ناو دەرئەهینری و ئەکەویتە وشکاییەوە و ئەخنکی.

هیـزەکـەی یەکـیتی بی بەش بو لە یارمـەتی و پشـتـیـوانی خەلکی ناوچەکـە. ئەو زانیـارییانەی کە دە دە کا دە داهوی بە سەرکردایەتی هیزەکە ناراست بون و، دە دە کا دە بش خـوی هیچ هیـز و نفـوزیکی کـاریگەری لە ناو عـەشـیـرەتەکـانی ناوچەکـەدا نـەبو و، نەیتوانی یاخود نەیویست هیچ جورە هاوکارییەکی کەم یا زور لە گەڵ هیـزەکـەدا بکات، بەلکو بە پیچەوانەوە هەندی جار بە پیشکەش کردنی زانیاری و حسابی ناراست، سەری لە هیزەکە ئەشیواند و چەواشەی ئەکرد.

سەرەرای ئەمـانە هەمـوی، سـەرکردایـەتی هیزەکە خـویشی چەندین هەلەی جـەنگیی گەورەی کرد، لە پیش هەمویانەوە بە جی هیشتنی ناوچەی برادوست و، دور کـەوتنەوەی لە خەلکی کوردستـانی عیراق و، ملنانی بەرەو ناو قولایی تورکیـا، واتە بەرەو ناو ئەو تەپکە گەورەیەی بو نرا بوە.

سـەرکردایـەتی هیـزەکـە، هەروەکـو لە باری سـتـراتیـجیـەوە توشی هەلەیەکی کوشندە بوبو، هەروەها لـە باری تاکـتیـکی یشـەوە وەکـو پیـویـسـت هیـزەکـەی خـوی ریـک نەخـست و دانەمەزراند.

سـەرکـردایەتی هیـزەکـە لە باتی ئەوەی هیـزەکـانی بەش بەش بکات بە سـەر چەند ناوچەی فـراوان دا و، لە مـەیدانیکی بەربلاودا دایان بمەزرینی و بیـان جولینی، هیزەکـانی خـوی هەمـوی بە کـومـەڵ و پیکەوە بە یەک ریگادا و لە یەک کـات دا و بو یـەک شـوین خسـتـە ری، وە هەر لە یەک ناوچەش دا، یا راسـتـتـر، لە یەک دوڵ دا مـولی دان. ئەمـە هەلی دەس دوژمن خست کە بە چاکی «تەرکیـز» ی بکاتە سەر. دەنگوباسـەکانی بە وردی کـۆ بکاتەوە و بزانی، هەمـو هیـزەکـانی خـوی لە سـەر کـۆ بکاتەوە و، «بالادەستـیـەکی ژمارەیی» بە دی بهینی و، دەوری هیزەکانی یەکیتی لە مـەیدانیکی تەسک و سـەخت دا بگری و، بیـخزینیـتە کۆریکی تەنگەبەری شەر و بەرگری و دەرباز بونەوە. لە کـاتیـک دا کە ئەگـەر سـەرکردایەتی هیـزەکە، هیزەکانی خـوی بەش بەش بکردایە و، لە چەند شـوینی جیاواز و دور لـە یەکـتری دا دای بمەزراندایە، مـەیدانی شـەر فراوان و بەرین ئەبو، بەو پی یە دوژمنش ئەبوایە لە چەند لایەکـەوە پەلامـاری بدایە هیـزەکـانی خـوی پـەرت و بلاو بکردایەتەوە بە ناوچەیەکی فراوان دا و، لە چەند قولەوە خەریک بوایە.

سـەرکـردایەتی هیـزەکـە شـوینیـکی دیاریکراوی هەلنەبژارد بو، کە لە کـاتی شـەردا،

روی تی بکا، یا تەنانەت لە کاتی رویشتن دا بوی بچی، بەلکو هەروا لە خۆیەوە ری ی کەوت بوە ئەوی و، لە ناوچەی جولەمیرگ دا ئەخولایەوە، بی ئامانجیکی دیاریکراو ملی ری ی گرت بو. هەر لە بەر ئەوە لە کاتی لیقەومسان و کشانەوە و لە یەک دابران دا نە پیشمەرگەکان و نە فەرماندەکانیان نەیان ئەزانی رو لە کوی بکەن و بۆ کوی بچن، بەلکو هەر ئەوەندەیان پی وت بون کە پیویستە نەگەرینەوە بۆ دواوە بەلکو بەرەو پیشەوە برون، واتە بەرەو زیاتر قولایی تورکیا. سەرکردایەتی هیزەکە، بەوەی کە چوە ناو تورکیاوە، ئیتر بە یەکجاری و بە تەواوی خوی دابری لە هیزەکانی تری یەکیتی، کە کەوت بونە ناوچەکانی هەولیر و سلیمانی و کەرکوکەوە.

ئەم هیـزە بە کـومـەل پیکەوە بەرەو ناو قـولایی تورکـیـا ریچکەی بەست بو، حەفتـەیەک زیاتر بە ناوچەیەکی سەخت و شاخاوی کـوردسـتـانی تورکیـا دا، بە بی وچان گـرتن و پشـودان، رویشتن تا گـەیشـتـنە ناوچەی «وزیرکی» کـە یەکـیکە لە هوزەکـانی عـشیـرەتی گەورەی «هەرتوشی». لە نزیک گوندی پچوکی «بازی» لە دولیک دا بارگە و بنەی خست. سەرکردایەتی هیزەکە کە بە قسە و بەلینەکانی ئیدریس فریوی خوارد بو، کە گوایە چەکدارەکانی قم نایەنە سەریان، لە بەر ئەوە پشتـیـان لی کرد بوەوە، بە بی ئەوەی نەخشەیەکی ورد دابنین بۆ خۆپاراستن و بەرگری، بی خەم کەوتنە پشودان و حەسانەوە.

دوژمنانی هیـزەکـەی یەکـیـتی لەم مـاوەیەدا بە ناوی کـرین و فـروشـتنەوە چەندین کـەسـیـان نارده ناویان بۆ کـۆکـردنەوەی زانیـاری پیـویـست لە سـەریان. هەر لەو مـاوەیەدا یەکـیـک لە مـەفـرەزەکـانی هیـزەکـە، کـە دەسـتـەی پاراسـتنی تایەری عـەلی والی بون، بە دزیـیەوە رایان کرد و چونە ناو قم وە، زانیاری پیـویـسـتـیـان لە سەر هیـزەکە و سەرکـردە و لیپرسراوەکانی و، ژمارەی چەکدار و بی چەکـەکانی و، باری گشتی هیـزەکـەیان دا بە قم. ئەمـەش خـوی لە خـوی دا، لە لایەکـەوە خزمـەتیکی گـەورەی پیـشـکـەش بە قم کـرد و، لە لایەکی ترەوە زەرەریکی زلی هەم لە باری مـەعنەوی و هەم لە باری دەرچونی نهـینیـەکـانی هیزەکانییەوە گەیاند بە یەکیتی.

لەم مـاوەیەدا هیـزەکـانی یەکـیـتی بە هوی خـوزەتاندن و ری رویشـتنی دورودریژ و نەشارەزایی و پشـونەدان و سـەرمـا و برسـیـتی و نائەمـینیـەوە، بە تەواوی مـاندو و بیـزار و وەرس بوبون.. لە کـاتیک دا قم سـودیکی زوری لەو مـاوەیە وەرگـرت بو بۆ کـۆکـردنەوە و ریکخـسـتن و سـازدانی هیـزە چەکدارەکـانی خوی و عـەشیـرەتەکانی ناوچەکـە و، دانانی پلانی پەلاماردانی هیزەکانی یەکیتی.

*

شەری بازێ

لە ئیوارەی ٧٦/٦/١ دا هەندێ لە پیشمەرگەکان جموجولی چەند چەکداریکیان بە شاخ و لوتکەی چیاکانی دەوروپشتیانەوە بە دی کرد و، سەرکردایەتی هیزەکەیان ئاگادار کرد، سەرکردایەتی هیزەکەش دەسبەجێ کەوتە خوێ و، هیزەکانی سەر خستە هەردو بەری دولەکە و، بە شاخەکەدا بەرەوژور هەلگەران و دامەزران. تەقە دەستی پێ کرد. بەلام دیسانەوە هیزەکە بە جوریکی وا دامەزرا و دابەش بو کە خوێ دابری لە سەرچاوەی ئاو و ریگای گەیشتنی خواردن.

ئیوارەی روژی ٦/١ و شەوەکەی و روژی دوایبتر شەر دریژەی کیشا، برسیتی و تینویەتی و سەرما و دریژە کیشانی چەند روژەی شەر، تەنگی بە هیزەکە هەلچنی بو. هەرچەندە بە گشتی رەوتی شەرەکە بە قازانجی هیزەکانی یەکیتی بو و، لەو شەرانەدا هیزەکانی قم نەیان توانی بو بالادەستی بە دەس بهینن و، لە روژی یەکەمی شەرەکەدا تەنیا فەرماندەی کەرت، شەعبان گیچینەیی و، روژی دوەم فەرماندەی کەرت، حەمەمینی خەلیفە قادر و، فەرماندەی مەفرەزە، خدری کامەلای بالەیی و ٢ پیشمەرگەی تر کوژران و، چەندیکیش بریندار بون. هیزەکانی قم و عەشیرەتەکان زیاتریان لی کوژرا و، یەکێ لە فەرماندە ناسراوەکانیان بە ناوی مەلامینی بارزانی کوژرا و، سەنگەرەکەی گیراو، ١٢ کەسیان لی بە دیل گیرا.

ژمارەیەکی زور کەم چەکداری قم لەم شەرەدا بەشدار بون، هیزی سەرەکی شەرەکە بریتی بو لە چەکدارەکانی عەشیرەتەکانی: پنیانش بە سەروکایەتی ماجیدی ئەحمەد بەگی چەلی، ئورەماری بە سەروکایەتی فاضل شوکری ئاغا، پیروزی بە سەروکایەتی کورانی مەلا مەحمود، دۆسکی بە سەروکایەتی حاجی صالح ئاغا.. و چەند وردە عەشیرەتیکی کەی کوردستانی تورکیا.

بۆ خۆ دەرباز کردن لە برسیتی و تینویتی و، سەبارەت بە پیویستی جیگورکێ ی هیزەکە و، بۆ ئەوەی نەتوانن هیزی زورتریان لە سەر کۆ بکەنەوە و تەوقی ئابلوقەکە سەختتر و تەنگتر بکەن و، لە ترسی ئەوەی نەوەکو هیزی تورک بەشداری شەر بن، سەرکردایەتی هیزەکە بریاری کشانەوەی دا.

لەو کاتەدا سەرانسەری ناوچەکانی شەمزینان، یوکسەکوا، چەقوورجە، بەیتوشەباب، ئورەمار، ئولودەرە کە چەندین بنکەی ئوردوی تورک و چەندین قەرەقولی جەندرمەی لی بو و، بەسەدان کیلومەتر دریژایی و پانایی بو، بو بە مەیدانی تەراتین و هاتوچوی ئازادی چەکدار و لیپرسراوەکانی قم و شوینی کوبونەوە و لەشکرکیشی عەشیرەتە کوردەکانی

هەکاری. تەنانەت لێپرسراو و پێشمەرگەکانی یەکێتی کەلەلایەن عەشیرەتەکانی تورکیاوە ئەگیران هەموویان تەسلیمی قم ئەکران، بێگومان، ئەمەش هەموی لە ئەنجامی «هاودەردی نەتەوەیی» ئەم عەشیرەتانە نەبو لەگەڵ قم. بارەگاکانی قم، شوێنی نیشتگەی رادیو و دەزگای چاپ، شوێنی زیندانی دیلەکانی شەڕەکە هەمو لەسەر ئەرزی تورکیا بو، هاتوچوی لێپرسراوەکانی قم بو تهران و سوریا و ئەورووپاش هەر بە ناو تورکیادا بو.

چاوپوشی تورک لە جموجولی چەکداری قم و، هاوکاری عەشیرەتە کوردەکانی تورکیا لە گەڵی، پێشینەی هەبو. لە مانگی تشرینی یەکەمی ٧٧ یش دا لەکاتێک دا کاروانێکی یەکێتی بە کوێستانێکی هەکاری دا تێ ئەپەری، قم بە هاوکاری چەکدارەکانی عەشیرەتی «باوی» بوسەیەکیان بو دانان، ١٢ کەسیان لە پارێزەرانی کاروانەکە کوشت و ١٤ کەسیان لێ گرتن، دەستیان گرت بەسەر چەکەکان دا بو خویان، لاشەی کوژراوەکانیان لە مەیدانی شەڕەکەدا بەجێ هێشت. داوودەزگاکانی تورک لاشەی کوژراوەکانیان کۆ کردەوە. ئەگەرچی رووژنامەکانی تورکیا هەوالی ئەم پێکادانەیان بلاوکردەوە کە لە قولایی تورکیادا قەوماوە، بەلام کاربەدەستانی تورک گوێ ی خویان لێ خەواند.

*

کشانەوە و، لەتوبەت بون

کشانەوە لە هەلومەرجێکی سەختی وەهادا، بە هێزێکی ماندو و برسی و تینو و کەم ئومێد و کەم ورە و، نەشارەزای دور لە بنکەکانی خوی و، بو شوێنێکی نەزانراو و تاقی نەکراوە، کارێکی یەکجار دژوار و زەحمەت و ئالوزە.

«کشانەوەی رێکوپێک» بو ئەوەی جیا بکرێتەوە لە «هەلاتنی نارێکوپێک»، پێویستی بە رێکخستنێکی ورد و وورەیەکی بەرز و باوەرێکی بەهێز و دیسیپلینێکی پولایین و شارەزاییەکی باش و، سەرکردایەتیەکی ژیر و لێوەشاوە هەیە.

سەرکردایەتی هێزەکە بریاری کشانەوەی دا و، بو ئەو مەبەستە کەوتە خو ئامادە کردن و خوسازدان، هێزەکانی رێک خستەوە و، دابەشی کردن بە سەر چەند «رەتل» یک دا، کە هەندێکیان لە پێشەوە بڕون و، ئەوانی تر بە دوایان دا، هەروەها هێزێکیشی تەرخان کرد بو پاراستنی پشتەوەی هێزەکان لە پەلاماری دوژمن و، داپوشینی کشانەوەکە. «ئیتیجاه» ی کشانەوەکەشی دیاری کرد، بەلام چونکە شارەزای ناوچەکە نەبون، هەروا بە شاخەکانی دەوروپشتی خویان دا نیشانەیان کرد و، ئاگاداری فەرماندەی رەتلەکانی کرد.

لێرەدا، سەرکردایەتی هێزەکە، هەلەیەکی تری کرد لە دیاریکردنی «ئیتیجاه» ی کشانەوەکەدا کە چارەنوسی هەمو هێزەکەی بریار دا و، لە ناوی برد، بەوەی لە باتی ئەوەی

بڕیاری کشانەوە بدات بۆ دواوە بەرەو عیراق، بەرەو ئەو ناوچانەی لێ ی شارەزان و ناسین و ناسیاویان هەیە، دیسان بڕیاری بەرەو پێشەوە چون، واتە بەرەو قولایی زیاتری تورکیایان دا، بە تەمای ئەوەی لە سنوری سوریا نزیک بکەونەوە، بی ئەوەی هیچ شارەزاییەکیان لەو ناوچەیەدا هەبی، یاخود پێشتر تاقییان کردبیتەوە.

لە تاریکایی شەوی ٢-٧٨/٦/٣ دا ڕەتلەکان دەستیان کرد بە جولان بە نیازی کشانەوە. بەلام هەر کە هیزەکان گەیشتنە سەر ئەو چەمەی ئەبو لێ ی بپەرنەوە، لە بەر تینویەتی بەشی هەرە زوری پیشمەرگەکان کەوتنە تیکدانی ریزەکەیان بۆ ئاو خواردنەوە. بەو جورە ریزی پیشمەرگەکان و ریزی ڕەتلەکان تیک چو، هەندی لە تاقمەکان پیش کەوتن و هەندیکیان لە بەر تاریکی و نەشارەزایی و پیویستی بی دەنگ بون، لە یەکتری گوم بون. لە کاتیک دا هەندی لە ڕەتلەکانی پیشەوە تیپەری بون، بۆسەیەکی پچوکی قەم لەو نزیکانە بە جموجولی هیزەکەی زانی و، چەند تەقەیەکی کەمی کرد.

ئەم چەند تەقەیە بو بە هوی تیکچونی تەواوەتی شیرازەی ریکخستنی ڕەتلەکان. پیشمەرگەکان پەرش و بلاو بونەوە لەو ناوچەیەدا، تاریکایی شەو و نەشارەزایی و ماندویەتی و پەک کەوتن، هیزەکانی لەتوپەت کرد و، سەرکردایەتی هیزەکە نەیتوانی سەیتەرەی بە سەر دا بکاتەوە. بەمجورە هیزەکە کە بە دریژایی ئەو ریگا دورودریژە هەمو پیکەوە بون و، لە یەکتری دانەبرا بون، لەم کاتەدا کە پیکەوە بون و پیکەوە رویشتن لە هەمو کاتیکی کە پیویستتر بو و، ئەبوایە لە یەکتری دانەبرین، کەچی پارچە پارچە بون و، هەر پارچەیەکی کەوتە لایەکەوە.

کە دنیا روناک بوەوە هیزەکە بە ناریکوپیکی بوبوە ٣ بەش:

بەشی یەکەمیان، ئەوانەی بە «ئیتجاه» ی دیاریکراوی کشانەوەکەدا رویشت بون و، لە شوینی تەقەکان دەرباز بوبون.

بەشی دوەمیان، ئەوانەی بە «ئیتیجاه» ی پیچەوانەی «ئیتیجاه» ی دیاریکراوی کشانەوەکەدا، بەرەو لای سنوری عیراق دەرباز بوبون.

بەشی سییەمیان، ئەو هیزە بو، بۆ پاراستنی پشتەوەی ڕەتلەکان و داپۆشینی کشانەوەکە مابوەوە، لە گەڵ ئەو کەس و تاقمانەی لە دەوروبەری شەرگەی روژانی پیشوتر و سەرچەم و نزیک گوندەکە بە جێ مابون و، بە پچر پچری بی ئەوەی هیچیان ئاگای لەوی تریان بی پەرەوازە بوبون.

بەشی یەکەم، خوی ریک خستەوە و دامەزرا، بە هیوای گەیشتنی پاشماوەی هیزەکە.

بەشی دووەم، تومەس هەندێ لە فەرماندەی ڕەتلەکانی پێشتر تەگبیریان کردووە کە بەرەو نزیکترین نوقتەی عیراق بگەڕێنەوە و، تەسلیم ببنەوە بە عیراق، بۆیە ڕێگەیان لە ڕەتلەکانیان گۆڕی بوو.

بەشی سێیەم، هەر ئەو ڕۆژە دانە دانە و بە کۆمەڵ، لە لایەن قەم و عەشیرەتەکانی ناوچەکەوە، گیران و چەک کران.

لە ناو ئەوانەدا کە گیرا بوون: عەلی عەسکەری، تایەری عەلی والی، سەید کاکە، قادری مامەند ئاغا و، دەیان فەرماندەی کەرت و مەفرەزەیان تێ دا بوو. بە دیل گیرانی فەرماندەی هێزەکە، خۆی لە خۆی دا گورزێکی کوشندە بوو لە هێزەکە کەوت و، یەکێ بوو لەو هۆیانەی دوژمنی هارتر کرد بوو پەلاماردان و ڕاونانی پاشماوەی هێزەکە.

لە ناو ئەوانەش دا، کە بەرەو عیراق چوو بوونەوە و تەسلیم بوونەوە: تالیب ڕوستەم، شێخ جەوادی بیدەری، عەولا سور، کوێخا قادری زودی، حەمەدی بایز، بەکر پیروت.. یان تێ دا بوو. بە هەموویان ١٧٦ کەس بوون و ١١٧ چەکیان پێ بوو.

*

خۆڕێکخستنەوەی پاشماوەی هێزەکە

ئەو هێزەی بە پچڕپچڕی لە شەڕی بازی دەرباز ببوو، ڕۆژی دواییتر پاش ئەوەی یەکی گرتەوە، هەر لە هەمان ناوچەدا مایەوە، بە هیوای گەیشتنی پاشماوەی هێزەکە. بە هەموویان ٧٠ کەسی چەکدار و بێ چەک بوون، لەوانە: خالید سەعید، حسین بابە شێخ، عومەری حاجی عەبدوڵلا، ئازاد هەورامی، ڕەئوف مستەفا، مەحموود عەبدولڕەحمان، حامیدی حاجی غالی، عەلی ئەحمەد شیمە. لە پاش چاوەڕوانییەکی نائومێدانە کەوتە ڕێ بەرەو گوندی «کەهنێ» لە نزیک شاری «جولەمێرگ»، ناوەندی ویلایەتی «هەکاری».

ئەم هێزە، نەیئەزانی پاشماوەی هێزەکەیان چی لێ بە سەر هاتووە. لە ڕاستی دا دە دە کا دەورێکی خراپی هەبوو لە چەواشە کردنی سەرکردایەتی ئەم هێزە و، سەر لێ تێکدانی مەکتەبی سیاسی دا، چونکە لە باتی ئەوەی زانیاری ڕاست دەربارەی لە ناو چوونی پاشماوەی هێزەکە بە خالید سەعید و هاوڕێکانی بڵێ و، دەنگوباسی ڕاست بۆ ئێمەش بنێرێ، وای ئاگاداری هەردوولایان کرد کە: عەلی عەسکەری و زیاتر لە ٢٠٠ پێشمەرگە چوونەتە دیوی عیراق و، لە نزیک «نیروە» بنکەیان داناوە.

لە نامەیەک دا کە ڕۆژی ٧٨/٦/١٠ لە ناوچەی ژێرکێیەوە، خالید سەعید، حسین بابە شێخ، عومەر عەبدوڵلا نوسیویانە، دوای باس کردنی شەڕی بازی و، کشانەوەیان نوسیویانە، ئەڵێن:

«.. شەو کە لە چیا هاتینە خواری نزیک گوندی بازێ توشی کەمینێکی جاشەکان بوین و تەقەیان لی کردین، وەکو بومان باس کردن ئیمە نەشارەزا بوین لەو شەوەوە بوین بە دو قوەتەوە و لە یەکتری بڕ بوین، ئەمرو برادەرانی پ ش م (مەبەستی دە دە کا دە یە) ئاگاداریان کردین بە نوسراو، کەوا کاک عەلی عەسکەری نوسراوی بۆ ئەوان نوسیوە کە بە خوی قوەتەکەی لە گەلی دایە، بەرەو ئەتریش لە ناوچەی عەمادیە چون و، حالیان زور باشە»

لە بەشیکی تری نامەکەیان دا نوسیویانە:

«ئیمە هەر لە سەر ئیشوکارەکانی خومان بەردەوام ئەبین دوای ئەوەی کە وەجبەی چەکەکانمان دەس کەوت بەرەو بادینان ئەڕوین کە لەو ناوچانەدا وەکو ئاگادار کراوین چەکداری خومانی لێ یە: بەیتوشەباب و ئولودەرە»

لە پاش ئەم شکستە سەختەی بە سەر هیزەکانی یەکیتی دا هات، ئەگەر تا ئەو کاتە هەندی لە عەشیرەتەکانی کوردستانی تورکیا دودڵ بون لە بەشدار بون لەو شەرەدا، کە لە بەینی یەکیتی و قم دا بو، وە خویان مات کرد بو سەیری ئەنجامی شەرەکەیان ئەکرد، لە دوای ئەوە ئیتر دەمیان چیشکە بو بو، هەمویان کەوتنە خۆ بۆ راونانی پاشماوەی هیزەکە بەو پەری دڕی و درندایەتیەوە، هیچ نەبی بۆ تالان کردن و روت کردنەوەیان لە چەک و پارە و سەعات، هەندی جار لە پیلاو و جلوبەرگ.

هیزەکە چەند روژیک لە کەعی مایەوە بۆ ئەوەی خوی ریک بخاتەوە و ریوشوینی رویشتنی دابنیت و پەیوەندی لە گەڵ دوستەکانی نوی بکاتەوە.

لەم ماوەیەدا هەروەکو هیزەکەی یەکیتی حەسایەوە و پشوی دا و خوی ریک خستەوە، لە هەمان کات دا هەمو عەشیرەتەکانی ناوچەکەش خویان ساز دابو و، سەرانسەری ناوچەکەیان گرت بو، تەنانەت هەوالنیرەکانی تورک لەو وتار و هەوالانەدا کە بەم بونەیەوە لەو روژانەدا ئەیان نوس، هەروەکو دانیان پێدا ئەنا کەوا ئەم هیزە بە نەخشەیەکی زیرەکانە دەرباز بوە، بەلام لە هەمان کات دا بە دلنیاییەوە ئەیانوت ئەم هیزە هەلی دەرباز بونی نیە، چونکە ئەیانزانی مسیت و دوژمنەکانی چ تەپکەیەکیان بو لە ناوبردنی ریک خستوە.

مسیت و عەشیرەتەکانی ناوچەکە و قم، زوریان هینا بو خەلکی کەعی و ناوچەکە، کە ئەوانیش تیرەیەک بون لە هوزی ژیرکی، هیزەکەی یەکیتی لەوی دەربکەن، ئەوانیش، بو ئەوەی توشی شەر و پەلامار نەبن داوایان لە هیزەکەی یەکیتی کرد ناوچەکەیان بە جی بهیلی.

ڕوژی ٧٨/٦/٩ د. کەمال خوشناو و سالار گەیشتنە شاری وان و، لە گەڵ چەند کەسی لە سەرکردەکانی دە دە کا دە کەوبونەوە بو باسی وەزعی هیزەکە و، دانانی ڕێوشوینی دەربازکردنیان.

کەمال و سالار داوایان لە سەرانی دە دە کا کرد بو: ڕێوشوینی گەڕانەوەی هیزەکە بو ناوچەی شەمزینان - برادوست دابین بکەن و، ئەلین ئەوە باشترین و گەورەترین یارمەتی یەکیتیە.

بەلام سەرانی دە دە کا دە پێ لە سەر ئەوە دائەگرن کە:

ڕیگاکانی شەمزینان بەرەو برادوست هەمویان گیراون و، لەویوە ساوەی دەرباز بونیان نیە.

خویان زوریان بیر کردوتەوە لە چونیەتی دەرباز کردنی هیزەکە، هیچ ڕیگایەکی تر نیە جگە لەوەی خویان تەگبیریان کردوە:

- پەیوەندییان لە گەڵ عەشیرەتەکانی ناوچەکە کردوە و، بەلینیان لی وەرگرتون شەڕ بە هیزەکانی یەکیتی نەفروشن و ڕیگەیان لی نەگرن.

- ڕیگەیان بو ناوچەی ئولودەرە - زاخو بو ناو عەشیرەتی گویی، کە دوستی ئەوانن تەئمین کردوە و، خویان تاقییان کردوتەوە کە سەلامەتە.

- چەند کەسیکی «گویی» یان پەیدا کردوە کە بو ڕیبەری و ڕی پیشاندان لە گەڵ هیزەکە بن، تا ئەیان گەیینە ناوچەکە.

سالار لە گەڵ چەند کەسیکی دە دە کا دە ئەچی بو ناوچەی ئولودەرە بو ئامادە کردنی مەفرەزەی گوییەکان بو بەپیرەوە چونی هیزەکە و، د. کەمالیش لە گەڵ چەند کەسیکی کەیان ئەچی بو سەردانی هیزەکە لە نزیک گوندی کەهی. شەوی ٧٨/٦/١٦ ئەگەنە لایان، هەندی چەک و فیشەک و پارە و خواردنیان بو ئەبەن.

لیپرسراوەکەی دە دە کا دە بە دلنیاییەوە ئاگاداری خالید سەعید و هاوڕیکانی ئەکا کە تا ئەگەنە ناوچەی عەشیرەتی گویی توشی شەڕ و ناڕەحەتی نابن، بە تایبەتی چونکە قسەیان لە گەڵ هەمو عەشیرەتەکانی ناوچەکە و، گوندەکانی سەر ڕیگا کردوە و، بەلینیان لی وەرگرتون کە دەس نەهینن ڕیگایان، جگە لەمەش چەند دەلیلیکی گوییان لە گەڵە و هیزیکی گویی چاوەڕییان ئەکات و، «عەشیرەت شەڕی عەشیرەت ناکات!».

هەروەها دلنیای کرد بون لەوەی کە عەلی عەسکەری و هیزیکی تر بە سەلامەتی گەیشتونەتە کوردستانی عیراق و، لە سەر سنور بارەگایان داناوە.

د. کەمال و لیپرسراوەکەی دە دە کا دە هیزەکە بە جی ئەهیلن و، هیزەکەش

ئەکەویتە خوی کە روژی دوایی بەرەو ناوچەی گزیی بە ری بکەوی.

پەیامنیریکی تورک لە کومینتاریک دا کە بو ژمارەی ١٧-٧٨/٦/٢٣ ی گوڤاری «الوطن العربی» سەر بە عیراقی ناردبو، نوسیویتی:

«کاربەدەستانی تورک هەلویستی تەماشاکەری وریایان گرتوە لە ناکوکی خویناوی نیوان تاقمە کوردیەکان دا لە ناوچەی هەکاری....

ئەگەر کاربەدەستانی تورک هیچ پەژارەیەک دەرنابرن لەوەی رو ئەدا، لەبەر ئەوەیە چونکە مەیدانی پیکادانەکانی ناوچە کوردیەکان تابلوقەدراوە بەربوشوینی سوپایی تورکی بە جوریک کە ناهیلی رەنگدانەوەی سیاسی لە ناو سنوری تورکیا یا دەرەوەی دا هەبی ..

دوا راپورتی گەیشتوتە ئەنقەرە وائەگەیەنی لەوە ناچی تاقمەکەی خالید سەعید بەخت یاری بی و، لەوە ناچی بتوانی لە سنور بپەریتەوە بو ئەوەی خوی بدا بە دەست عیراقەوە تاکو لە ناو نەچی...

سەیرکەو ئیحتیاتی خوت وەربگرە! ئەمە ئەو سەرەتا کردەوەیەیە کاربەدەستانی تورک گرتویانە بەرامبەر ناکوکی ناوخوی کوردی بو ئەوەی لە چوارچیوەی کوردی دا بیهیلنەوە، بە شیوەیەک کە ریگەی نەدا ببیتە هوی هیچ ئیجراتاتیک بو پەیوەندیەکانی دەرەوەی تورکیا، هەروەکو ناشهیلی رەنگدانەوەی سیاسی ناو دەولەتانی هەبی لە ناوچەکانی کەمایەتی کوردا لە تورکیا»

*

لە ناو چونی یەکجاری

ئەم هیزە، دوای ئەوەی حسابەوە و، هەندی چەک و تەقەمەنی و خوراک و بارەی پی گەیشت، ئەیتوانی لە تەوقی ئابلوقەدان رزگاری بی و بگەریتەوە ناوچەی ٣ سنور، بو ئەم مەبەستە ئەیتوانی کەلک لە ئوتوموبیل و تراکتور وەربگری بۆ ئەوەی بە زویی لە ناوچەی دوژمن دەربچی، بەلام بە پیی تەگبیرەکەی دە دە کا دە کەوتنە ری و، مەلا مەحمودی گزیی و، چەند کەسیکی کە، کەوتە پیشیان.

هیزەکە هەر کە بە ری کەوت، کەوتە ناو چەند عەشیرەتی تەیار و کۆکەوە، چەند روژ بو خویان ئامادە کرد بو بۆ لیدانی. هیزەکە ئەگەرچی هەولی زوری دا لە گەل عەشیرەتەکان توشی شەر و پیکادان نەبی و، بو ئەو مەبەستە چەند جاری ریگەی گوری و، ریگەی زور سەخت و دژواری گرت و، چەند جاری «قاسید» ی ناردە لایان و، ٨ کەسی لە مام خوران بە بارمتە گرت، بەلام هەر سودی نەبو، چونکە عەشیرەتەکان لە هەمو لایەکەوە بۆ لە ناوبردنی بە خۆ کەوت بون و، بۆیان دامەزرا بون.

شەوەکی رۆژی ٧٨/٦/١٩ لە کاتێک دا بە دەربەندێک دا تێ ئەپەڕین، کەوتنە بۆسەیەکی گەورەی سەدان چەکداری عەشیرەتەکانی: ژێرکی، مام خوران، زیوکیان، کۆچەر، سپیرتی و، گیتە.. کە شێخموس کەرشان دای نابو. لەم شەڕەدا کە چەند سەعاتێکی خایاند، دەیان پێشمەرگەی دلێر و ئازا شەهید بون و، چەند پێشمەرگەیەکیش بە برینداری بە جێ مان لەوانە: رەوەفی مستەفا بەگ و، دەیان فەرماندەی پێشمەرگە بە دیلی کەوتنە دەس چەکدارەکانی ژێرکی، لەوانە: خالید سەعید، حسێن بابە شێخ، عومەر عەبدوللا، ئازاد هەورامی، مەحمود عەبدولرەحمان، عەلی شێعە، حامیدی حاجی غالی، فوئاد عومەر... پاش چەند رۆژێ، تەسلیمی قم یان کردن.

بەمجۆرە دوایشی هێزەکە لە ناو چو.

لە مانگی مایس دا «ئەنجومەنی ئاسایشی نەتەوەیی تورک» بۆ لێکۆڵینەوەی دو مەسەلە کۆبونەوە: یەکێکیان، مەسەلەی کورد. ئەوی تریان، مەسەلەی زۆربونی کوژران لە تورکیا لە ئەنجامی پێکادانی سیاسی دا.

لە سەرەتای مانگی حوزەیران دا وەفدێکی عیراقی بە ناوی گفتوگوی بازرگانیەوە دەربارەی قەرزی نەوت سەردانی ئەنقەرەی کرد.

هەر لە مانگی حوزەیران دا، وەکو ژمارەی رۆژانی ٢٤-٣٠/٦/٧٨ حەفتەنامەی پاریسی «الوطن العربي» نوسی بوی: جەنەراڵ کەنعان ئەفرین، سەرۆکی هەیئەتی ئەرکان، لە گەڵ فەرماندەی هێزی زەمینیی و، فەرماندەی جەندرمە و، چەند گەورە ئەفسەری میت، سەردانی کەرتەکانی فەیلەقی ٣ ی ئوردوی کرد لە کوردستان و، هەر لەو ماوەیەدا سەرۆکی وەزیرانیش، بولەند ئەجەوید، سەردانی هەکاری کرد. لە سەردەمی دامەزراندنی جمهوریەتی تورکیاوە، ئەمە یەکەمین جار بو، سەرۆکی وەزیران سەردانی ئەم ناوچەیە بکات و، لە وتارێک دا داوای لە دەوڵەتانی دراوسێ کرد: کە هاوکاری بکەن بۆ گەشە پێ دانی ناوچەکە و، چەسپاندنی ئاسایش.

لە ٢٠ حوزەیران دا، واتە ئەو رۆژەی دوایین پێکادان قەوما، وەزیری کاروباری ناوخۆی تورکیا عیرفان ئوزایدنیلی رایگەیاند کە هێزەکانی تورک لاشەی ١٢ کەسی دۆزیوەتەوە کەلە شەڕی ١ی حوزەیران دا کوژراون، هەروەها وتی: «هێزەکانی عیراق لە هێرشەکانیان دا دژی کورد، لەجارێک زیاتر لە سنور تێ پەڕیون» و، بەڵێنی دا لە پاشەڕۆژدا «سنوری تورکیا بە چاکی بپارێزن و نەهێڵن پشێوی لە دەرەوەی سنوری ئەوانەوە بێتە ناو تورکیاوە».

لەم کەین و بەینەدا ئەگەر تورکیا بەرەسمی و راستەوخۆش یارمەتی قم ی نەدابێ

دژی یەکیتی، ئەوا چاوپوشی ئەنقەستی لی کردبو کە ناوچە سنوریەکانی تورکیا بکاتە مەیدانی بەریوەبردنی چالاکی عەسکەری و سیاسی و ئیعلامی خوی، ئەگینا تورک ئەیتوانی کونترولی ناوچەکە بکا و نەهیلی قم کەلک لە قەلەمرەوی ئەوان وەربگری و، عەشیرەتە کوردەکانی تورکیا بەشداری شەر بکەن بە قازانجی قم.

چەند روژنامەنوسیکی تورک چون بو بینینی گیراوەکانی یەکیتی و، گفتوگویان لە گەل کردن. مامجەلالیش نامەیەکی بو ئەجەوید نارد، دەربارەی گیرانی سەرکردەکانی یەکیتی لە ناو خاکی تورکیادا، «ریگای ئازادی» هاوتای کرمانجی «ئوزگوریرلک یولو» نامەکەی بلاو کردەوە. ئەجەوید، نامەکەی پشت گوی خست.

چاوپوشی ئەنقەرە، بەتایبەتی دەزگاکانی میت و جەندرمە و ئوردو، لەچالاکی قم ئەگەریتەوە بو چەند هویەک:

۱. تەجرویەی پیشوی پارتی عیراق لە رەفتاری دا لەگەل بزوتنەوەی کوردی تورکیا، دەری خستبو کە زیانی بو حکومەتی تورکیا نیە، چونکە پارتی مەسەلەی خوی بەسەرەکی دائەنی و کە رەفتاری لەگەل بزوتنەوەی پارچەکانی تر ئەکرد بو خزمەتی خوی و بەهیزکردنی هەلویستی خوی بو، نەک بو هاندان و یارمەتیدانیان دژی حکومەتی مەرکەزی خویان. بە پیچەوانەی یەکیتی کە هەلویستیکی توندرەوی هەبو لە مەسەلەی کوردی پارچەکانی تری کوردستان، زیاتر لەوەی ناوچەیی بی، بوچونی «پان کوردیستی» هەبو.

۲. لەو کاتەدا تورک لەگەل عیراق لەسەر مەسەلەی قەرزی نەوت توشی کیشە بوبو، تورک لە تەنگوچەلەمەیەکی ئابوری دژواردا بو، قەرزیکی زوری ولاتانی تری لەسەر کەلەکە بوبو، کیشەی زوری هی کرینی نەوت بو، لەوە ۳۳۰ ملیون دولاری عیراقی لەسەر کەلەکە بوبو، نەیتوانی بو بە دراو بیداتەوە وەکو عیراق ئەیویست، بەلکو ئەیویست نرخەکەی بە کەلوپەلی تورکی بدا لەسەر ئەوە ٦ مانگ بو عیراق رویشتنی نەوتی لە لولەی تورکیەوە راگرت بو، تورکیش قازانجی لەوەدا نەبو هەمو جولانەوەکە بەتەواوی لە ناو بچی و ریگە بو عیراق تەخت بی، بەلکو ئەیویست کەلک لە کیشەلی کوردی وەربگری دژی عیراق بو ئەو سەودایەی بە دستیەوە بو.

۳. حکومەتی ئەجەوید لە هەلبژاردن دا لە ناوچە کوردنشینەکان دا زورایەتی دەنگی خەلکی بەدەست هینابو سەبارەت بەو نەرمیەی لە کوردستان پەیرەوی ئەکرد، نەیئەویست لە ئەنجامی بەکارهینانی توندوتیژی دا، ئەو بنکە جەماوەریە گرنگە لەدەست بدا، چاوپوشی لە باکیلی بزوتنەوەکە ئەکرد.

٤. هەر لە سەرەتای دامەزراندنی قم وە بە پەیرەوی لە سیاسەتی پیشوی پارتی بەرامبەر تورکیا، توانی بویان پەیوەندی لەگەل دەزگای میت و هەندی لەکاربەدەستانی سنور دروست بکەن.

لەبەر ئەم هویانە تورکیا لە روداوەکانی هەکاری دا یارمەتی قم دا دژی یەکیتی.

*

سامی سنجاری، کە ئەوسا، سکرتیری قم بو، بە بونەی تیشکانی یەکیتیەوە، بە ناوی قم وە بەیانیکی نوسی لە ژیر سەرناوی: «حملە الالف جحش» و، لە ئەوروپاش ئەم بەیانەیان بە ئینگلیزی بلاو کردەوە.

*

قەندیل: هەستانەوە

*

«دۆڵە نیێ» ناوچەیەکی بەفراوی و چوڵ و دور بو لە ئاوەدانییەوە. خومان هەندی رایەخ و بەتانی مان لە گەڵ خومان هەڵگرت بو، ئەبو مشوری پەیدا کردنی خواردن بخوین. تەنیا چاوساغ و شارەزامان: قادر خەبات، بو. قادر هەتا پلی ی بە هیممەت و دلسوز و لە بەردەم ماندوبون و ناخوشی دا خوراگر بو.

هەمو روژی فروکەی جەنگیی ئیرانی بە ئاسمانی ناوچەکەدا ئەسورانەوە. ئەبو بە روژ خومان حەشار بدەین و، ئاگر و دوکەڵ نەکەینەوە. چەند جاری هالیکوپتەری ئیرانی هاتە سەرمان تەقەی لی ئەکردین و، جاریکیان چەند ولاخیکی کوشتین. زوری پیشمەرگەکان ورەیان بەر دابو، لایان وابو لە ناو ئەچین، ناو بە ناو لی یان هەڵ ئەهات، هەندیکیان ئەچون تەسلیمی ئیران ئەبون و، هەندیکیان ئەگەرانەوە بو دواوە.

*

دۆڵە نیێ و مراد شیریژ

«دوڵە نیێ» هەندی بیرەوەری کونی لە لا وروژاندم. دەساڵ پیشتر مراد شیریژ و هەندی لە هاوریکانی لیرەدا کوژرا بون. موراد یەکی بو لە فەرماندەی پیشمەرگەکانی بزوتنەوە چەکدارییەکەی ساڵی ١٩٦٧ - ١٩٦٨ ی کوردستانی ئیران. بەم بونەیەوە بە پیویستی ئەزانم یادی لە روداوەکانی ئەو سەردەمە بکەمەوە، بە تایبەتی لەو کاتەدا ئیمە: ئەوانەی گوڤاری «رزگاری» مان دەرئەکرد، لە پیش هەمو لایەک و، گوڤار و روژنامەیەکی تردا بە هاودەردییەکی قولەوە هەواڵەکانی جولانەوەکە و، وینەی قارەمانەکانیمان بلاو کردەوە.

دوای شورشی ١٤ تەموز ریکخراوەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران کەوتنە بەر هیرشی «ساواک»، چەند کەسی لە سەرکردە و ئەندام و لایەنگرەکانیان گیران و، چەند سەد کەسی لە سەرکردە و ئەندامەکانیشیان پەنایان بو کوردستانی عیراق هینا. ئەوسا کوماری عیراق بە قەڵای ئازادیخوازان دائەنرا و، مەلا مستەفای بارزانی وەکو قارەمانی نەتەوەیی کورد تەماشای ئەکرا.

هەر لە سەرەتاوە زوری ئەم ئەندامانەی دیموکرات خویان لە بارزانی نزیک خستەوە و، بە چاوی پیشەوای هەمو کورد سەیریان ئەکرد و، زورتر لەو نزیک بون تا

سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق.

کە شۆرشی ئەیلول دەستی پێ کرد هەندێ لە مانەش چونە ریزی شۆرشەکەوە. جولانەوەکە لە ناوچەکانی سلیمانی و هەولێر دا لە سەرەتادا توشی نیشتنەوە و کشانەوە بو. ئەمان ئەوەیان بە هەل زانی بەو داوودەزگای چاپەی هەیان بو کەوتنە بلاوکردنەوەی شتی بە ناوی «دیسان بارزانی» بەوە. لەم بلاوکراوەیەدا ستایشیان لە بارزانی ئەکرد و، ترانج و تانەیان لە ریکخراوەکانی پارتی ئەدا. تۆوی ناکوکی و دوبەرەکییان ئەوەشاند.

ئیران جوری لە پەیوەندی لە گەل مەکتەبی سیاسی دروست کرد بو، هێشتا پەیوەندی لە گەل بارزانی دانەمەزراند بو، بارزانی بو ئەوەی ئیران لە مەکتەبی سیاسی تورە بکا و، ناچاریان بکا پیوەندییەکە بگویزنەوە بو لای خوی، هەندێ لە مانەی نارده ناوچە سنورییەکانی نزیک مەکتەبی سیاسی تەقە لە پاسگاکانی ئیران بکەن.

سالی ١٩٦٤ لە کاتی لەت بونی پارتی دا بێ دودلی پشتیوانییان لە بارزانی کرد دژی مەکتەبی سیاسی، هەندێ لە بەیانەکانی بە ناوی بارزانییەوە دەرئەچو ئەمان بویان ئەنوسی، تەنانەت لە سەنگەسەر هەندێکیان بون بە زیندانەوانی گیراوەکانی لایەنگری مەکتەبی سیاسی.

دوای لەت بونی پارتی و، سەرکەوتنی بارزانی، ئیران پیوەندی لە گەل بارزانی بەهێز کرد، تا ئەهات بەهێزتریش ئەبو. بارزانی ئیتر نەیئەتوانی هاوسەنگی لە نیوان پەیوەندی لە گەل ساواک و پەیوەندی لە گەل دیموکرات دا رابگری، ئەبو لە نیوان شا و دیموکرات دا یەکیکیان هەلبژیری. سەرەنجام شای هەلبژارد و، کەوتە تەنگ پێ هەلچنین و راونانی کادر و پیشمەرگەکانی دیموکرات. لەو کاتەدا دیموکرات لە ژیر کارتیکردنی حیزبی تودەی ئیران و حیزبی شیوعی عیراق و، لەت بونی پارتی بو دو ریکخراوی جیاوازی «مەلایی» و «جەلالی»، توشی تەنگوچەلەمەیەکی سیاسی و ریکخراوەیی قول بوبون و، لە ناو خویان دا بوبون بە چەند بەشیکەوە:

بەشیکیان لە ئەوروپای روژهەلات جیگیر بوبون وەکو بەشی لە حیزبی توده یان وەکو خویان ئەیانوت: «حیزبی مادەر» کاریان ئەکرد.

بەشیکی تریشیان لە کوردستانی عیراق بون ئەمانیش بوبون بە ٣ پارچەوە:

- پارچەیەکیان لە گەل بارزانی بون.
- پارچەیەکیان لە گەل مامجەلال بون.
- پارچەیەکیشیان خویان هاویشت بوە پەنای حیزبی شیوعی.

ئەوانەی لە گەل مەلا مستەفاش بون، بو بون بە دو دەستەوە:

دەستەیەکیان عەبدوللای ئیسحاقی «ئەحمەد توفیق» ڕیبەریی ئەکردن، هەر بە دلسوزی ما بونەوە بو بارزانی، بەلام بارزانی لە سنووری ئیران دووری خستنەوە بو بادینان. لە هەلومەرجیکی نادیاردا سەریان تی دا چو.

دەستەکەی تریان سولەیمانی موعینی «فایەق ئەمین» ڕیبەریی ئەکردن، «کومیتەی ئینقیلابی» یان پیک هینا بو. ئیسماعیلی شەریف زادە، عەبدوللای موعینی، مەلا ئاوارە لە سەرکردە ناسراوەکانیان بون. لە ژیر گوشاری بارزانی دا ئەمانە بریاریان دا بگەرینەوە بو کوردستانی ئیران و، بە چەکداری لە دیهاتەکان دا بکەونە گەران و، خەباتی سیاسی و چەکدار.

سەرکردە و پیشمەرگەکانی کومیتەی ئینقیلابی گەرانەوە بو کوردستانی ئیران و، بە ناوچەکانی بانە، سەردەشت، خانە دا بلاو بونەوە و، خەریک بو جیگیر ببن. ئەمە مەترسیەکی گەورەی بو سەر ئیران دروست کرد. جولانەوەکە خەریک بو لە دنیادا دەنگی ئەدایەوە و، هەندی لە ڕیکخراوە چەپەکانی ئیران لە ئەورووپا خویان ئامادە کرد بو ببن بەشداری تی دا بکەن.

ئیران بە هاوکاری بارزانی کەوتە ڕاونانی جولانەوەکە. عەبدولوەهاب ئەتروشی، ئەوسا لە ئەویلە بو، پولی پیشمەرگەی دیموکراتی بە گیراوی تەسلیمی ساواک کرد. هیزەکانی بارزانی یارمەتی هیزەکانی ئیرانیان ئەدا بو دوزینەوەیان. لە ماوەیەکی کورت دا هەمو سەرکردەکانیان: ئیسماعیلی شەریف زادە، عەبدوللای موعینی، مەلا ئاوارە، مەراد شیریژ... یەک لە دوای یەک کوژران و، سولەیمانی موعینی کە ڕیبەری جولانەوەکە بو، لە کاتی گەرانەوەی دا بو کوردستانی ئیران لە شاربازیر کەوتە بوسەی «صدیق ئەمین» ەوە کە لیپرسراوی لقی ٤ ی پارتی بو، ئەم و هاوری یەکی بە ناوی خەلیل شەوباش گیران و، ڕەوانەی لای بارزانی کران. هەردوکیان کوشتن و تەرمی سولەیمانیان تەسلیمی ساواک کرد. ساواک بو شکاندنی چاوی کورد تەرمەکەی بە کوردستان دا گیرا.

جولانەوەکەی ۱۹٦۷ - ۱۹٦۸ کە ۱۱ مانگی خایاند بە کوژرانی سەرکردەکانی کوتایی هات.

*

هەوالنامە

هیشتا لە نوکان بوین، دەفتەر و ڕووژمیرەکانم کو کرد بووە ئەمویست هەوالەکانی شورش ڕیک بخەم. پیشتر «بەلاغیکی عسکەری» دەر کرا بو، بەلام زور لە ڕوداوەکانی نەگرت بووە. سەر لە نوی هەمو ڕوداوەکانم بە سەر کردەوە بە گویرەی ڕوژ و

مانگ و سال ریزم کردن و، دامرشتنەوە. داوام لە مامجەلال کرد ئەویش پیشەکی بو بنوسی. هیمەتی کرد لەو هەلومەرجە سەختەدا پیشەکی دریژی بو نوسی.
تاپیەکمان لە گەل خومان برد بو، بەلام رونیو و ستینسل و کاغەز و مەرەکەب مان لە لای حەمە سەعید لە «دولە کوکی» بە جی هیشت بو. ناردمان ستینسل مان بو هات. لە بن کەورگەکانی دولەنی دا کەوتینە تایپ کردنی.
کوریک هات بو بو پیشمەرگایەتی ناوی مەلا رەحیم بو. گومانی لە سەر بو. لە بەر ئەوە دەس بە سەر دامان نابو. کوریکی زیرەک و دەسرەنگین و قسە زان بو. خوی هاویشت بوە پەنای د. مەحمود. جارویار خواردنی بو دروست ئەکردن. مەلا رەحیم تایپیستیکی باش بو. یەکەمین ژمارەی: «هەوالنامەی خەباتی شورشگیرانەی گەلی کوردستانی عیراق لە ماوەی دو سال دا» لە سەر ستینسل بەم پیاوە گومان لی کراوەم تایپ کرد و، ناردمەوە بو حەمەسەعید ئەویش بە رونیو چاپی کرد و، بو هەریم و لقەکان و، ریکخستنەکانی شار و، بو ئەوروپامان نارد. لە ئەوروپا سەرلەنوی چاپیان کردەوە.
یەکەم «هەوالنامە» ٥٤ لاپەرەی فولسکاب بو. ٢٤ لاپەرەی پیشەکیەکی تیوری و سیاسی... بو، مامجەلال نوسی بوی، ئەوی تریشی هەوالی جوریەجوری دو سالی سەختی جولانەوەکە بو، من ئامادەم کرد بو.
چەند وتاریکی تریشم نوسی بە ناوی کومەلەوە بە هەمان ریوشوین چاپمان کرد.

*

بو خوپاراستن چەند جاری جیگورکی مان کرد بەلام هەر لە هەمان ناوچەدا ماینەوە، چونکە بەرزاییەکانی قەندیل هیشتا رەشاییان تی دا پەیدا نەبوبو، بوی بگویزینەوە. بەفر و سەرما و برسیتی پەریشانی کرد بوین. وردە وردە کوارگ و گیای کیوی پەیدا ئەبو. کوارگی قەندیل سپی و تامی خوش و تیایەتی بە قەد قاپیکی خواردن ئەبی. هەندی ناردیشمان پەیدا کرد. بە زوری ئەمان کرد بە ناوساجی. چەند جاری ئەو پیشمەرگانەی رایان ئەکرد لە گەل خویان ناوساجیەکەشیان ئەبرد، ئیمەیان نانەراو ئەکرد.

*

سورانەوەی هالیکوپتەری ئیرانی شپرزەیان کرد بوین. بریارمان دا بگویزینەوە بو «دولی بالەیان» لە دیوی عیراقی قەندیل. کەلوپەلەکانمان پیچایەوە هەندیکی خومان هەلمان ئەگرت و، هەندیکی مان لە ولاخ بار کرد. پیش خومان ولاخەکانمان بە ری کرد و، لە هەر مەفرەزەیەک پیشمەرگەیەکمان لە گەل نارد. لە مەفرەزەکەی من «فەرید ئەسەسەرد» مان لە گەل ناردن.

فەرید چەند حەفتەیەک بو هات بو بو پیشمەرگایەتی. پاش هاتنی بە چەند روژی لە «مالومە»ی جافەتی بەر هیرشیکی جەیش و دابەزینی هالیکوپتەر کەوت بو، بە فەلاکەت دەرباز ببو. دوای ئەویش توشی ئەم سەفەرە سەختە ببو. تازە تفەنگیکی برنەومان دابویە.

کاروانەکە بە ری کەوت بو. ئەبو بە ناو بەفریکی ئەستور دا هەلگەرین. زور زور ولاخەکان لە بەفر دا چەقی بون. فەرید گەیشت بوە تینی لە پاتی نەقیزە برنەوەکەی بو لیخورینی ولاخەکە بە کارهینا بو. داری تفەنگەکە بو بو بە دو کەرتەوە. راستیەکەشی من بە هەلەدا چو بوم، ئەرکیکی نالەبارم پی سپارد بو: فەرید ئەهلی قەلەم بو، نەک ئەهلی تفەنگ. فەرید گەنجیکی روشنبیر و نوسەریکی باش و پیشمەرگەیەکی خوراگر بو.

ئیمەش بە قەندیل دا هەلگەراین بو لای «شیخ شەرو». هیشتا کەلاکی هالیکوپتەریکی لی مابو کە سالی رابوردو لە شەریکی قورس دا بەردرابوەوە. چاوەری مان کرد تا دنیا تاریکی کرد. بە قەندیل دا شور بوینەوە و، بە لای «پشتئاشان» دا رویشتین، دیسانەوە بە «سیلم» دا هەلگەراینەوە و، ئینجا شور بوینەوە بو «خیلاپ» لە دولی بالەیان. دەمەوبەیانی گەیشتینی.

چەند بزن و گیسک مان پەیدا کرد بو لە گەل خومان هینا بومان. لەو کاتەدا بو ئیمە بە نرخترین سەرمایە بو. بە پیشمەرگەیەکمان سپارد بو ئاگای لی بان بی. بزنگەلەکەمان دیار نەبو. بزنەوانەکە بە شەو لە ماندویەتی دا فەراموشی کرد بون. بزنەکان چوبونە ناو بەفر و سەهولبەندانیکەوە لە شوینیکی کور و سەخت دا. بزنەکان عاسی ببون، ئەمیش نەیبورا بو دوایان بکەوی بیان هینیتەوە. قادر خەبات و سامان گەرمیانی گەرانەوە دواوە بو هینانەوەیان. قادر خەبات شاخەوانیکی شارەزا و کردە بو. بو ئەوەی نەخزی و نەخلیسکی بە پی ی پەتی بە شەختەی کوری شاخەکەدا هەلگەرا بو بزنەکانی هینابوەوە.

*

جاری یەکەم من لە شوباتی ٧١ دا ئەم ناوچەیەم دی بو. ئەو کاتە من خوم لە داورودەزگا ئەمنیەکانی بەعس شارد بوەوە، چونکە بە پیلانیک کە تاقمی بارزانی لە سلیمانی بو تاوانبار کردنی من ریکیان خست بو، «محکمە الثورە» حوکمیان دا بوم. دوای یەکگرتنەوەی هەردو بالەکەی پارتی، لە گەل ئیبراهیم ئەحمەد، مامجەلال، عومەر مستەفا، عەلی عەسکەری، منیش چوم بو بارەگای بارزانی لە «قەسری». چەند مانگی لەوی ما بومەوە زوری شاخەکانی ناوچەکە و، ئاواییەکانی گەرا بوم.

دولی بالەکیان ناوچەیەکی شاخاوی عاسی بو، کەوت بوە بناری قەندیلەوە. ئەرزیان بو کشتوکال کەم بو، بەلام لەوەرگای گەورەیان هەبو. کانی و ئاوی زور و ئاووهەوای خوش و دیمەنی جوان بو. گویزی باش و هەنگوینی ئاپابیان هەبو. بەشیک بو لە ناوچەی بالەکایەتی، کە چومان ناوەندی بەریوەبەرایەتییەکەی بو.

لە سالاتی شورشی ئەیلول دا مەلا مستەفا کرد بوی بە بنکەی ژیان و کارەکانی خوی. خانو و بەرەی بو ژیانی خوی و خیزانەکەی لە «دیلمان» و، بارەگای کاری لە «قەسری» دروست کرد بو. زوریان ئازاری دانیشتوانی ناوچەکە دا بو، لە بەر ئەوە حەزیان لە چارەی بنەمالەی بارزانی و، بارزانییان نەئەکرد.

زوری پیاوەکانی دولی بالەکیان لە شورشی ئەیلول دا پیشمەرگە بون. هوشی سیاسییان پیشکەوتو و شارەزاییان لە پیشمەرگایەتی دا زور بو. لە سەرەتای دەس پی کردنەوەی شورشی حوزەیران دا دولی بالەکیان بو بو بە یەکی لە بنکە سیاسی و ریکخراوەیی و پیشمەرگەییەکانی یەکیتی. لە ٢٣ ی تشرینی دوەم و ١٧ ی کانونی یەکەمی ٧٦ دا و، لە کوتایی مارتی ٧٧ دا جەیش چەند لەشکرکیشییەکی گەورەی بو سەر دولی بالەکیان کرد بو. لەم شەرانەدا جەیش زەرەری گیانیی قورسیان لی کەوت بو. دانیشتوانی ناوچەکە لە ئابی ٧٧ ەوە راگویزرا بون، لە ئوردوگای «قەسری» دا کو کرا بونەوە.

*

ئیمە ژمارەمان کەم بو، بەرگەی هیرشی جەیش مان نەئەگرت. ئەبو خومان حەشار بدەین و، نەهیلین کەس جیگە و ریگە و ژمارەمان بزانی. لە قەسری «مەعسکر» یکی گەورەی لی بو، هەروەها ریکخستنی زوری یەکیتی لی بو.

کە گەیشتینە «خیلاپ» هەر مەفرەزەیەک پیویستییەکانی خوی، لە پەلاو و جلوبەرگ و جگەرە و خواردنی قوتو، کرد بە لیستەیەک. لیستەکمان بو کومیتەی قەسری نارد بیکرن و بومان بنیرنەوە. ئەوەندەی پی نەچو، کومیتەی قەسری و لیپرسراوەکەیان، بە خواردن و کەلوپەلیکی زورەوە هاتن. پیمان سەیر بو چونییان زانیبوە. تومەز ئەو پیشمەرگەیەی لیستەکانی کرد بو، لە سەری نوسی بو: لیستی پیویستییەکانی مەفرەزەکەی مامجەلال.. و کاک فلان و کاک فیسار. ناوی هەمومانی نوسی بو. کاغەزەکە کە گەیشت بوە دەستیان زانی بویان ئیمە لە ناوچەکەیان داین، بو ریز لی نان بە چاکیان زانی بو خویان بین بو سەردانمان.

بە دریژی ئەو ماوەیەی لە دولی بالەکیان بوین «کومیتەی قەسری» بەو پەری

تواناپانەوە خزمەتیان کردین، یەکەمین چادر ئەوان بویان پەیدا کردین.

*

ئەمانویست لە خیلاپەوە بگوێزینەوە بو «زەنگەلین» یا «سەرشیخان». لە گەڵ قادر خەبات و دوسی پیشمەرگەی تر چوین بو «استطلاع» ی ناوچەکە. لە ریگا زورمان کوارگ کو کردەوە. دو جامانەمان پر کرد لە گەرانەوەدا لە گەڵ خومان بیبەینەوە بو برادەران.

لە دورەوە تروسکەیەکی ئاگرمان بە دی کرد. نەمانویست خومانی لی ئاشکرا بکەین. بو ئەوەی ئەمان بیێن و هەستمان پی نەکەن دزەمان کرد بو نزیکیان. سەیرمان کرد تاقمی پیشمەرگەی بالەبین. کاتی خوی لە گەڵ پایز ئاغا تەسلیم بوبونەوە. بەلام دیسان هات بونەوە دەرەوە. لە بەر بەفر و سەرما داپرا بون لە هیزەکانی تر. فەرماندەکەیان ئەحمەد مەولود بو. لەو ساوە لە گەڵ ئەحمەد بوین بە دو دوستی گیانی بە گیانی لە هەمو گەران و سوران و شەرەکان دا لە من جیا نەبوەوە، تا شەهید بو.

ئەم مەفرەزەیە بو ئیمە گەنجینەیەکی بە نرخ بو. پیاوی ئازا و گورجوگول بون. خەلکی ناوچەکەش بون. دوای جیا بونەوەمان لە هیزە سەرەکییەکەی یەکیتی، ئەمان یەکەم تاقم بون دەستمانی پی گەیشت بو.

*

دلی پیس

کە گەیشتینە «زەنگەلین»، دارودرەختمان بینی، وامان زانی دەرگای رەحمەتمان لی کراوەتەوە. پردیکی بچوکی لی بو. لە نزیک پردەکەدا لە بن شاخیکی هەزار بە هەزارا جیمان راخست. لە میژ بو گەرمان نەبوبوەوە. لە خوشی دا کەوتینە کوکردنەوەی چیلکە و دار. ئاگریکی زور گەورەمان کردەوە. ساوەرمان لی نا. هەویرمان شیلا. بە دیار ئاگرەکەوە بە چیچکانەوە دانیشت بوم. دنیا زور تاریک بو، گری ئاگرەکەش چاوی بە شەوارە خست بوین. منیش و پیشمەرگەکانیش هەستمان کرد لە شاخەکەی پشتەوەمان خرتە خرت دی و، هەندی جار بەرد خلور ئەبیتەوە. بەلام هیچمان نەئەدی. ناوچەکە چول بو لە ترسی جەیش کەس نەیئەویرا روی تی بکات. «مەعسکر» یکی گەورە لە قەسری بو. ئیرەش لە قەسری دور نەبو. وتمان رەنگە ورچ یان دەعبایەکی کیوی بی.

زوری پی نەچو تارمایی زەلامیک دەرکەوت. ئافرەتیکی گەنج بو کە لیمان نزیک بوەوە سەلامی لی کردین و، هاتە ناومانەوە. بە خیرهاتنمان کرد. ساوەر و نان و چا مان پیشکەش کرد هیچیانی نەخوارد. وتی: «برسیم نیە». جاری ئەمەویست بکەومە

لیکولینەوە و پرسیار و وەلام. لیم پرسی: «ئەزانی نان بکەی؟» وتی: «بەلی ئەزانم».
وتم: «تاقەتت هەیە هەندی نافان بو بکەی دەمیکە نانی باش مان نەخواردوە؟» وتی:
«خوتان هەویرەکە بشیلن، من نانەکەتان بو ئەکەم».

پاش ئەوەی هیمن بوەوە لیم پرسی: «خوت بە تەنیای یا پیاویشت لە گەلە؟»

وتی: «خوم بە تەنیام»

وتم: «رەدو کەوتوی؟»

وتی: «نەخیر رەدو نەکەوتوم»

وتم: «ئەگەر رەدوش کەوت بی و پیاویشت لە گەل بی، مەترسە بو ئیمە شتیک
نیە، بەلام ئەگەر پیاوت لە گەلە پیمان بلی بو ئەوەی بانگی بکەین»

وتی: «پیاوم لە گەل نیە. من خوم میرد و مندالم هەیە و بە میردەکەی خوم
رازیم»

وتم: «چی ئەکەی بە تەنیا لەم شاخە»

وتی: «میردەکەم دلی لیم پیسە. هەر چەن لە گەل پیاویک چاکوچونی بکەم لیم
تورە ئەبی یان لیم ئەدا. پیری ئیوارە لە گەل دراوسی یەکمان قسەم ئەکرد. بە سەرا
هاتەوە. لیم تورە بو خەریک بو لیم بدا. منیش هەلاتم. مالەکەمان نزیکە لە رەبیەی
عەسکەرەوە. لە رەبیەکە تی پەری بوم. شەوی بە سەرا هات نەویرام بگەریمەوە بو مال.
بەرەو کەونە گوندەکەی خومان چوم. ئەوە ۳ روژە لەو ناوەم ئەمشەو کە ئاگرەکەی ئیوەم
دیت. لیتان نزیک بومەوە زانیم پیشمەرگەن هاتمە لاتان».

وتم: «ئەم ماوەیە چیت خواردوە؟».

وتی: «کوارگ و ریواس و گژوگیای کیوی».

وتم: «ئەتەوی لە میردەکەت جیا ببیتەوە؟»

وتی: «من میردەکەی خومم خوش ئەوی نامەوی لی ی جیا بمەوە»

ئافرەتەکە خەلکی گوندیکی راگویزراوی دولی بالەییان بو لە نزیک زەنگەلین.
هەندی لە پیشمەرگەکانی بالەییانی بە ناو ئەناسی. ئەو شەوە لای ئیمە مایەوە. بەیانی
ناردم بە دوی ئەحمەد مەولودا. ئەحمەد ژنەکە و میردەکەی ئەناسی. بردیە بنکەکەی خویان.
ژنەکە خیری بو دانەوە نانی بو ئەکردن و چیشتی بو لی ئەنان. کە ئیمە ناوچەکەمان چول
کرد ئینجا ناردیان بە دوی میردەکەی دا ئاشتیان کردنەوە و، گەرانەوە مالی خویان لە
قەسری.

*

رۆژێکیان لە «سەرشیخان» پالم بە گابەردێکەوە دابو سەیری شاخەکەی بەرامبەرمانم ئەکرد لە دوورەوە ریزێک زەلامم بینی ریچکەیان بەست بو بەرەو سەرشیخان ئەهاتن. ناوچەکە چوڵ بو هاتوچوی بە سەرەوە نەبو. چومە سەر ریگەکەیان. باشتر لەیان ورد بومەوە هەموویان بێ چەک بون و جلی کوردییان لە بەردا بو. گەیشتنە لای من سەلامیان کرد. منیان نەئەناسی. لێم پرسین: «بە دوای چی دا ئەگەرێن لەم شاخە چوڵە؟»

وتیان: «بە دوای ئیوەدا ئەگەرێین»

وتم: «بو ئەزانن ئیمە کێین بە دوامان دا ئەگەرێن؟»

وتیان: «ئیوە پیشمەرگە نین؟»

وتم: «بەڵی ئیمە پیشمەرگەین. فەرمون چیتان ئەوێ؟»

وتیان: «ئەمانەوێ ئیمەش ببین بە پیشمەرگە!»

وتم: «ئیمە خومان تاقەتمان لە پیشمەرگایەتی چوە خەریکین وازی لێ ئەهێنین»

وتیان: «ئیوە تاقەتتان چوە ئیمە دەس پێ ئەکەین!»

وتم: «چەکمان نیە بتاندەینێ»

وتیان: «خومان پارەمان لە گەڵ خومان هیناوە ئەیکرین»

وتم: «نانمان نیە بتاندەینێ»

وتیان: «خومان خەلکی ناوچەکەین نان پەیدا ئەکەین!»

خەلکی گوندە راگوێزراوەکانی بناری قەندیل بون تازە پارەی «تعویض» ی دیهاتەکانیان وەرگرت بو. کە پارەکەیان وەرگرت بو یەکسەر هات بون بو پیشمەرگایەتی. بە خێر هاتنێکی گەرمم کردن. لە گەڵ خوم بردمن بو بنکەکەمان. مامجەلال و ئەوان چاوەروان بون بزانن ئەمانە چین و بوچی هاتون. چوم حیکایەتەکەم بو گیرانەوە. وتم: «ئەم میللەتە بوبە نامری. ئیمە لە خومان بیزار بوین ئەوان تازە ئەیانەوێ دەس پێ بکەن».

*

نوا

لە ناو پوستەی ریکخستنی شاردا نامەیەکی بەختیاری برامم پێ گەیشت لە گەڵ چەردەیەکی باش پارە. لە نامەکەدا هەواڵی خوێیانی بو نوسی بوم. خوا کچێکی پێ بەخشی بون، داوای لێ کرد بوم، من ناوی بنیم. وەلامم دایەوە و ناوم نا «نوا» و، لە بەر ئەوەی ئەم وشەیە ناناشنا بو بەوان، مەعناکەشم بو نوسی: «نوا» بو باران وەکو «سیبەر» و «سایە» بو هەتاو، «نوا» بەو شوێنەیان ئەوت کە بو خوپاراستن لە باران و بەفر ئەچونە ژێری.

بو یەکەمین جار وشەی «نوا» م لەم سەفەرەدا بیست بو. هەروەها چەند وشەیەکی تر وەکو:

لی نیشتن: هەندی جیگای شاخەکە کووڕ و لوس و خز بو، بە بەفرەکەدا بە پی مەترسی گلان و خزان و بەربونەوەی هەبو. پارچەیەک لباد، یا نایلون، یا قەمسەلەکەی لە سەر بەفرەکە دائەخست. هەردو لنگی دریژ و جوت ئەکرد و، دەستی ئەخستە ژیر سمتیەوە، هەردو پی ی بە جوتکراوی کەمی لە ئەرز بەرز ئەکردەوە، بە خیرایی بەرەو خوار ئەخلیسکا و، نشیویکی دریژی بە ماوەیەکی کەم بە سەلامەتی ئەبری.

لینمشت: لافاوی باران و بەفراو.

سول: تافگەی ئاو.

رنو: هەرەسی بەفر.

جمگە: داروخانی شاخ و، جمینی ئەرز.

کستەک و، سند: تویی بەفر کە لە بەرزایی شاخەوە خل ئەبیتەوە بەرەو خوار تا دی زلتر ئەبی. یان وەکو بە ئینگلیزی پی ی ئەلین: «سنو بوڵ» و، وەکو زاراوی سیاسی بو زلبونی بەردەوامی گیروگرفت بە کاری ئەهینن.

چەقەڵ: شوینی بەردەلان لە ناو شاخ دا. کەچی لە ناوچەی سلیمانی دا ناوی دەعبایەکە لە خیزانی ریوی، لەم ناوچەیەدا بەو دەعبایە ئەلین: «تورگ».

گوڕ: تەختایی سەر شاخ. کەچی لە ناوچەی سلیمانی بە شوینی ناشتنی مردوی ئەلین.

*

کەلاوەی خانوی ئاوایییە روخینراوەکان و، کەلەک و پارەدەی زور لە باخەکان ما بون. باخەکانی سپیدار و میوە بە زوری لە بی ئاوی دا وشک بوبون. هەندی خەرمان، کە سالی پار لە کاتی راگویزان دا فریای هەلگرتنی نەکەوت بون، لە شوینی خویان دا دامرکا بونەوە. لە هەندی جی پیاز و پەتاتەی پار روا بونەوە.

پیشمەرگەکان لە بیکاریی دا کەوتنە گەران بە ناو کەلاوەی خانو و کەلەکی بەردەکان دا. تەور، پاچ، خاکەناز، ساج، سەتل و، زور شتی تری لەم بابەتەیان دوزییەوە. ئەمانە هەمو کەرەستەی بە کەلک بون بو ئیمە. لە ناو کەلەکی بەردەکان دا چەندین تفەنگ و چەندین هەزار فیشەکی شاردراوەیان دوزییەوە. پاش هەلگیرا بون. لە دوایی دا خاوەنەکانیان پەیدا بون و بومان بژاردن.

*

ئەو ماوەیەی لە دۆڵی باڵەییان بووین خەریک بوو ئەبووژاینەوە: لە خواردەمەنی دا هەرچی مان بویستایە لە «قەسری» وە بۆیان ئەهێناین، لە سووتەمەنی دا بۆ خۆ گەرمکردنەوە و نان کردن و چێشت لێنان کەموکوڕی مان نەبوو. هەندێ چادرمان پەیدا کرد بوو. هێزەکەش مان خەریک بوو زیادی ئەکرد.

بەیانییەکیان لە بن بەردێک دا دانیشت بووین گوێ مان لە هەواڵەکانی «بی بی سی» گرت بوو، باسی هەڵگیرسانی شەڕێکی قورسی کرد لە ناو خاکی تورکیادا لە نێوان هێزەکانی یەکێتی و قم دا. بە وردی درێژەی هەواڵەکەم لە بیر نەماوە، بەڵام ئەوەم لە بیر ماوە کە زەرەری گەورە لە هێزەکانی یەکێتی کەوت بوو.

هەموومان تاسابین. ئەوە هێزی سەرەکیی یەکێتی و شۆڕشەکە و، زۆری سەرکردەکانی جوڵانەوەکەشی لە گەڵ بوو.

*

سەراسی و شەوبێداری

پەندێکی پێشینان ئەڵێ: «دراوسێ لە دراوسێ، ئەگری سەراسێ».

سەراسی: جۆرێکە لە ژانە سەر توشی لایەکی سەری مرۆڤ ئەبێ، ئازارێکی ئەوەندە سەخت و بە تینی هەیە، ئەو چاوەی کەوتوتە ئەولایە لە تاو توندی ئێشەکە فرمێسک ئەرێژێ. لە زمانی پزیشکی دا پێ ی ئەڵێن: «میگرەین». پەندەکە هیچ بنچینەیەکی زانستی نیە، چونکە سەراسی «ساری» نیە و، کەس لە کەسەوە توشی نابێ، بەڵام ئەبێ مەبەستی پەندەکە ئەوەبێ کە دراوسێ لە دراوسێوە توشی گیروگرفت و گێچەڵ و دەردەسەر ئەبێ.

لە کوردەواری دا، هۆی ئەم نەخۆشییە ئەبەنەوە بۆ ئەوەی «سەری» ئەو کەسە «کەوتوە»، چارەسەریشی بەوە ئەکەن «سەری ئەگرنەوە».

«سەر کەوتن» وەکو هۆی نەخۆشییەکە و، «سەر گرتنەوە» وەکو چارەسەری لە کۆنەوە باو بوە بەم جۆرە:

نەخۆشەکە دائەنێن و، پەتێک لە دەوری سەری لە ئاستی لاجانگەکانی دا ئەگێڕن و ئەندازەی هەردولای سەری ئەگرن و، پاشان هەردولای پەتەکە بەراورد ئەکەن ئەگەر لایەکی لە لایەکی درێژتر بێ ئەوە بە نیشانەی کەوتنی سەری کابرای نەخۆش دائەنێن و، سەر لەنوێ پەتەکە لە دەوری سەری ئەجەرێنن و، بە کلکی تەشییەک یان دارێکی بارێک زیاتر بای ئەدەن و ئەیجەرێنن تا بە تەواوی توند ئەبێ، بە مەش گوایە سەری کابرا ئەگرنەوە. ئینجا بە جاجم یا بەرماڵێکی تارێک سەری دائەپۆشن تا ژانەکەی لە کۆڵ ئەبێتەوە.

من له میژ بو جاروبار میگرەینم توش ئەبو. له ڤییەننا چەند جاری چویومه لای پزیشکی پسپور بەلام چارەی بنەرەتیی نەبو، هەندی «حەب» ی کەمکردنەوەی ئازاریان بو ئەنوسیم. ئەو ماوەیەی له قەندیل بوم، سەرباری هەمو گیروگرفتەکانی تر، سەرئیشەکەم زور زیادی کرد بو. هەندی جار له کاتی نوستن دا ئەمگرت و، له تاو ئازاری سەرم خەبەرم ئەبوەوە. هەندی جار زیاتر له دو سەعاتی ئەخایاند. ئەوەندە ناخوش بو له گەڵ کابرای فارس دا ئەموت: «ای مرگ بیا زندگی مارا کوشت»، واتە: «ئەی مەرگ وەرە ژیان کوشتمی».

جگە لەمە بە گشتی هەمومان تەندروست و لەش ساغ بوین، بە دەگمەن یەکێکمان نەخوش ئەکەوت.

یەکێکی تر له گیروگرفتەکانم بە سەر بردنی شەو بو. هەر له منالیمەوە نەمئەتوانی شەوان زو بنوم. لەو شوێنانەی لی ی ژیا بوم هەمیشە کارەبای لی بو، شەو تا درەنگ دائەنیشتم، ئەمتوانی سەیری تەلەفزیون بکەم، گوی له رادیو بگرم، بخوێنمەوە و، بنوسم. بەلام ئەو ماوەیەی له برادوست بوین چرامان دائەنەگیرسان. ئەبو له ئێوارەوە خومان بو نوستن ئامادە بکەین و، بەیانی زو هەلبستین. هەرچەندە منیش وەکو هەمو ئەوانی تر بەیانیان زو هەلئەستام بەلام بە شەو تا درەنگ خەوم لی نەئەکەوت. له سەر جیگاکەم گینگلم ئەخوارد، سەیری ئەستێرەکانی ئاسمانم ئەکرد، جگەرەم ئەکیشا، تا بە تەواوی شەکەت ئەبوم. گیانی منیش ئەبو بە هاودەرد و هاوئاوازی گیانی ئەو گورانیبێژە فولکلورییەی وتویەتی:

دیسان شەو هات بو حالی من
بو دلەی پر له خەیالی من
عالەم سوتا له نالەی من...

بەلام بو خوشبەختی ئەم شەونەخونییەی من «نەخوشیی» نەبو بەلکو «خو» بو. که گەرامەوە ناوچەی سلیمانی ئەم گیروگرفتەم نەما. شەوانمان له ئاوەدانی دا بە سەر ئەبرد تا درەنگ له بەر لوکس یان چرا دائەنیشتین. بەلام که چوینەوە قەندیل حەفتەکانی یەکەم توشی هەمان گیروگرفت بومەوە. پی ئەچی پیش منیش زور کەس لەم دەردەیان چیشت بی. «کوردی» و «سالم»، که له نیوەی یەکەمی سەدەی نوزدەهەم دا ژیاون، دیارە ئەوانیش هەمان گیروگرفتیان هەبوە. چەندین شیعری ئاسک و بە سوزیان له سەر شەو و شەوبیداری داناوە. شەو له شیعری کوردی دا ئەهینی لیکولینەوەیەکی تایبەتی له سەر بکری. «کوردی» له سەرەتای یەکێکیان دا ئەلی:

شەوی یەلدا، وە یا دەیجورە ئەمشەو
کە دیدەم دور لە تو بی نورە ئەمشەو

شەوی یەلدا درێژترین شەوی سال و، شەوی دەیجور تاریکترین شەوە. بو من هەمو شەوی «شەوی یەلدا» و «شەوی دەیجور» بو، نەمئەزانی چونی بە سەر بەرم.

لە دولی بالەبیان ناردمان هەندێک فانوس و نەوت و موم یان بو هێناین. بو من ئەمە خوشییەکی گەورە بو. حەسانەوەیەکی زوری ئەدا بە مێشک و گیانم. شەوان تا درەنگ لە بەر روناکییەکی کزی فانوس یا موم «نالی» گوتەنی: کە «وەک ئاگری بی شەوقی دزان» بو دائەنیشتین و من کارەکانی خوم: خوێندنەوە و نوسینی نامە و، وتار، کتیبم ئەنجام ئەدا.

پیشمەرگەکان نەیان ئەهیشت تنوکێک لە تواوەی مومەکە بە خەسار بچی. پاشماوەکەیان کو ئەکردەوە و پلیتەیان تی ئەخست و ئەیان کردەوە بە موم. ئەم نیعمەتە بەردەوام بو تا بو پیشەوە ئەچوین روناکییەکەمان گشتر ئەبو.

*

لە ناو پوستەی دەرەوەی ولات دا نامەیەکی فوئادی مەلا مەحمودم پی گەیشت. پاش دەربڕینی هاودەردی و هەندی بیروڕای خوی دەربارەی هەلومەرجی ئەو کاتە، لە نامەکەی دا بوی نوسی بوم کەوا توشی نەخوشییەکی کوشندە بوە چاک بونەوەی نیە و، ئەوپەری دوسالی تر ئەژی، لە بەر ئەوە حەز ئەکا پاشماوەی ژیانی لە کوردستان و لە ناو هاوڕیکانی دا بە سەر بەری و، لە ولات بری.

ئەم هەوالەم زور پی ناخوش بو. فوئاد هاوری ی سەردەمی خوێندنی سانەوی و کاری سیاسی و سالانی ژیانی ئیپەننام بو. سالانی ۱۹٦۳ - ۱۹٦٤ پیکەوە لە سکرتاریەتی یەکیتی قوتابیانی کوردستان بوین، هاوری یەکی خوشەویست و دلسوزم بو. لە لایەکەوە پیم ناخوش بو توشی ئەو نەخوشییە بوە و، لە لایەکی ترەوە پیم ناخوش بو چونکە نەمانئەتوانی خواستەکەی بە جی بهینین. هەلومەرجی ژیانی پیشمەرگایەتی سەخت بو، جیگا و ریگایەکی دیار و، دکتور و دەرمانمان نەبو. چارەنوسی خویشمان دیار نەبو.

سالی ۷۹ کە جاریکی تر سەردانی ئیپەننام کردەوە فوئادم بینییەوە. نەخوشیی بە تەواوی کاری تی کرد بو بەلام خوی پیاویکی بە زات بو، ترسی نزیکبونەوەی مردنی پیوە نەئەبینرا. دوای ئەوە زوری نەخایاند، هیشتا لە هەرەتی لاوی دا بو، کوشتی.

*

لە گەل توانەوەی بەفری قەندیل دا ئیمەش بەرەوژور هەل ئەکشاین. خەریک بو

رشـایی لە بەرزاییـەکـان دا دەر ئەکـەوت. دولی بالەیـان مـان بە جێ هـێشت و چوینە هەواری «شـێخ ئایش». لە بەر بەفـر ئەمـانتـوانی بینینەوە سـەر لەنوێ بەرەو «دولە نی» داکشاینەوە و بارمان خست. تەنیـا یەک خێـوەتمان هەبو مامجەلالی تێ دا بو. من ژێر بەردێکم بو خوم چاک کرد بو بە نایلون بەرم گرت بو. پێشمەرگەکانیش هەر یەکەی لە بن بەردێک دا جێگایان بو خویان چاک کرد بو.

*

دوکەل و جاسوس

بە روژ ئەبو هەمـومـان خـومـان لە بن گـابەردا حەشـار بدەین و، هیچ کـەس ئاگر نەکـاتەوە. لە قـەندیل هەر گوێتی تەری لێ بو بو سـوتاندن، ئەویش دوکەلێکی زوری لێ بەرز ئەبوەوە. هالیکوپتەری ئێرانی چاودێری ئاسمانی ناوچەکەیان ئەکرد لە هەر شوێنێک دوکـەل بەرز بوایەتەوە ئەچونە سـەری. هەر لەو مـاوەیەدا چەند پێشـمـەرگەیەکی تاکـوبەتی خویان لە ئێـمـە دزی بوەوە چوبونە شـوێنێکی دور ئاگریان کـرد بوەوە و چایان لێ نا بو. هالیکوپتـەر گەیشت بوە سـەریان و هەمـویانی گرت بو لە گەڵ خـویان برد بـویانن. دوای روخانی شا گەرانەوە.

نیـوەرویەکـیان لە گـەڵ مـامـجـەلال لە ناو چەقـەڵە بەردێک دا بە بەربەرزاییـەکـەوە دانیشت بوین. دیمان لە خوار خومانەوە دوکەڵ بەرز ئەبێتەوە. مامجەلال تورە بو چو بو لای دوکەڵەکە. قوتویەک گوشتی ماسیمان لە سەر گەرم ئەکردەوە. مامجەلال چو بە گژیان دا و وتی: «ئێـوە جـاسـوسن. دوژمن ناردونی بو ئەوەی شـوێنەکـەمـان ئاشکرا بکەن!». هەردوکـمـان چەک کـردن و دەس بە سـەر دامـان نان. پێشـمـەرگەکـان، یەکـێکیـان عـەلی کـوێلەیی بو، خـەلکی دولی بالەیی بون تازە هات بون بو پێشـمـەرگـایەتی. پاش نەختێ چەکەکانمان دانەوە.

*

پێش ئەوەی بە رێ بکەوین لە توکان چەند پێشمەرگەیەکیـان بەرەو رو کردینەوە کە لە دەسـتـەی مـامجەلال و من بن. ئەمـانە هەندێکیان لە شار هاوڕێ ی کومـەڵە بو بون، لە بەر ئەوە جێگای بروای ئێـمـە بون. سەختیی ژیان و نادیاریی چارەنوس ئەمـانەشی روخاند بو. مـامـجـەلال لە صـەلاح تورە بوبو لە دەسـتـەکـەی خـوی دوری خـست بوەوە. دوای ئەو سامان گەرمیانی کرد بو بە سـەردەسـتـەی پێشـمەرگەکانی. لەویش تورە بوبو لای برد بو کـورێکی لە جێـگا دانا بو ناوی لە خـوی نا بو فـەتاح. فـەتاح هاوڕێ ی کـومـەڵە بو، لەو پێشمەرگانە بو کە لە بەر ئەمینی گواستبویانەوە لای مامجەلال.

هەویریان شیلا بۆ نان و ناوساجی بکەن. فەتاح ئەرکەکەی گرتە ئەستۆی خۆی کە بە شەو لە گەڵ چەند پێشمەرگەیەکی تردا بەرێز حەراسەت بگرن و، نانەکەش بکەن. تۆمەز لە گەڵ دوو کەسی تر لە پێشمەرگەکان: فاخر و رەنجە، ئەوانیش هاوڕێ ی کۆمەڵە بوون، رێک کەوت بوو بە ریز لە سەعات پانزە و دوانزە و یەکی نیوەشەودا حەرەس بن و، لەو ماوەیەدا فرسەت بهێنن رابکەن بۆ ئێران.

نیوەشەو مامجەلال هەستا بوو لە خێوەتەکەی هات بوو، دەرەوە حەرەسی بانگ کرد بوو کەس وەلامی نەدا بووەوە. لە دەنگی مامجەلال هەمومان هەستاین. مامجەلال لە سامانی پرسی: «کوا حەرەس؟» سامان وتی: «وەنگە رایان کرد بێ» مامجەلال چو بە گژی دا وتی: «دیارە تو ئاگات لێ بەتی ئەگینا چون ئەزانی رایان کردوە؟». هەر ٣ پێشمەرگەی راکردو سەرو نامەیان بە جی هێشت بو، نوسی بویان لە داخی توڕە بونی ئیمە هەلاتون و، خویان بە خائین نازانن و، ریگەی خیانەت ناگرن.

لە گەڵ خویان ٣ تفەنگ و، زوری نان و ناوساجییەکانی ئیمەشیان برد بو. تەسلیمی ئیران بون و بون بە پەنابەر لەوی.

بو روژی دوایی مەفرەزەیەک لە پێشمەرگەکانی سلیمانی لە گەڵ شەمال (شیخ محەمەدی شیخ مەحمودی باخ) گەیشتن. ئازاد محەمەد غەریب، دلشاد توفیق، مەلا عەلی (حسین مەولود).. گەیشتنی ئەمان لەو هەلومەرجە نالەبارەدا تولەی راکردنی ئەوانی کردەوە. گەنجی خاوەن بیروباوەر و بە زات بون. لەو ساوە ئیتر لە گەڵ من بون بە هاوری ی گیانی بە گیانی. شەمال و دلشاد و حسین هەریەکەیان لە مەیدانیکی تیکوشان دا کوژران.

*

نائومید بوین لەوەی هەوالی کاک عەلی و هیزەکەمان بو بیت و، ئیمەش بچین بو برادوست. ئیتر بەردەوام شوینەکانی خومان ئەگوری و، لە هەواریکەوە ئەمان گواستەوە بو هەواریکی تر. ئیران ئەوساله ریگای بە رەوەندەکان نەدا میگەلەکانیان بو لەوەرخوری بهینن بو قەندیل. بە هالیکوپتەریش ئەگەران لە هەر جیگایەک دا رەشمالیکیان بە دی بکردایە، ئەنیشتنەوە و ئەیان گیرایەوە دواوە. بەلام ئیمە ئیتر ژیانی خومان و، ریگای پەیوەندی مان لە گەڵ ریکخستن و پیشمەرگەکانی خومان لە ناوچەکانی تری کوردستانی عیراق و، لە گەڵ چەند کەسیکی باش لە سەردەشت و خانە و شنو لە دیوی ئیران ریکخست بو.

خەلیل جەلال و هاوار جەلال لە نزیک قەلاتوکان بنکەیەکی نهینییان دانا بو، هەم ئازوقەیان بو ئەکرین و بویان ئەناردین، هەم بەریدیان لە گەڵ ریکخستنەکانی شاردا بو

دابین کرد بوین. کاک ئیبراهیمی براگەورەیان تەگبیری کرد بو.

*

لە رەشایی ناو یەکی لە هەوارە بەرزەکانی قەندیل چەند خیوەتیکی هەژارانەمان هەل دابو. چوار دەورمان هیشتا بەفر بو. یەکی لەو کوردانەی شەمزینان کە سالی پار بوبو بە ئاشنامان و، زوری یارمەتی دابوین، پەیدا بو. نامەی عەبدولحافظی هینا بو. حافظ لە نامەکەی دا هەوالی لە ناوچونی هیزەکەمان و، گیرانی سەرکردەکانی بو نوسی بوین. ئەمە وەکو ئەوە وابو هەورە تریشقە لیمان بدا. تا ئەو کاتە هەوالەکەی بی بی سی مان بیست بو، لە روژنامەکانی ئیرانیش دا هەندی وردە دەنگوباسی شەر و شوری نیوان هیزەکانی یەکیتی و قم مان دی بو. بەلام دلمان بروایی نەئەدا بروا بکەین هیزەکەمان لە ناو چوە، هیشتا هیوایەک مان هەر هەبو، تا ئەم نامەیەی حافظ مان پی گەیشت و، هەوالەکانی یەکلایی کردەوە.

هیزەکەمان و، کادر و سەرکردەکانی، گەورەترین سەرمایەی ئیمە بون، بە رەنجی دو سالی سەختی پر لە ماندوبون کومان کرد بونەوە و ریکمان خست بون، ئومیدی گەورەی گەلەکەمان بون، تو بلی ی هەروا بە ئاسانی رەنجەرو بوبین!

پیشتر زورم بیر لی کرد بوەوە ئەگەر لەم روداوەدا هیزەکانمان لە دەس دا چی بکەین؟ ئیمەش واز بهینین و، بچینەوە بو دەرەوەی ولات، یان دریژە بە ئەرکی نیشتمانی و نەتەوەیی خومان بدەین و، سەر لەنوی دەس پی بکەینەوە؟ بە تەنیا چوم بو لای مامجەلال. هەندی قسەی گشتی مان کرد، ئینجا وتم: «مامجەلال دلنیای لەوەی من تۆم خوش ئەوی؟»

وتی: «بەلی دلنیام!»

وتم: «من ئەوەندە تو بە پیویست ئەزانم بو گەلەکەمان، ئەگەر گوللەیەک بیت بو تو من خومی ئەدەمە بەر بو ئەوەی بەر تو نەکەوی!»

وتی: «دلنیام وایە»

وتم: «مادەم دلنیای لە دلسوزی و خوشەویستی من، ئەمەوی هەندی قسەت بە سەربەستی لە گەل بکەم»

وتی: «فەرموا»

وتم: «ئەو هیزەی هەمان بو لە ناوچوە، شتیکی ئەوتومان نەماوە، مەعلوم نیە ئیمەش ئەمینین یا تیا ئەچین، تا ئیستا سەرکردەکانی کورد لە شکان دا هەلاتون، با ئەمجارە ئیمە نەریتیکی تازە بو ئەوەکانی داهاتو دابهینین و رانەکەین ئەگەر پیویستی

کرد له دوای خومان چەند گوری له کوردستان به جی بهیلین. خەلک بلین ئەمانه رایان نەکرد مانەوه تا کوژران! دلنیام ئەگەر خومان رابگرین هەل ئەسینەوه»

مامجەلال قسەکانی پی خوش بو. وا ریک کەوتین به هەمو توانامانەوه له جاران زیاتر خومان ماند بکەین بو هەلساندنەوەی باری گلاوی شورشەکه و، ریکخستنەوەی هیزی پیشمەرگه. له گەل د. مەحمود و جەلال قسەمان کرد. ئەوانیش بەلینی هاوکارییان پی داین.

*

هاتنەوەی جەمالی عەلی باپیر

تەنیا تاقمی له شەرەکانی تورکیا دەرباز بون و گەرانەوه ۸ کەس بون لەوانه جەمالی عەلی باپیر، حەمەی حاجی مەحمود، تایەری حاجی عەزیز... ئەمان چوبونەوه ناو کوردستانی عیراق و، له بادینانەوه گەرا بونەوه. به دریژی روداوەکانیان بو گیرایەوه. هەر لەو ماوەیەدا گوڤاری «الوطن العربی» که له پاریس دەرئەچو، سەر به عیراق بو، وتاریکی دریژی له سەر روداوەکان نوسی بو، باسی خویەدەستەوەدانی تالیب روستەم و، هیزەکەی ئەوی کرد بو. به زمانی ئەویشەوه هەندی قسەی نوسی بو.

*

هەڤال درنده

لەو هیرشەدا که جەیش و هیزی ئاسمانی عیراق بو سەر هیزەکەی یەکیتی کرد بو له برادوست، گورانهیز عەبەی مەلا کوژرا بو، ئەنوەری سەعید والی به سەختی بریندار بو بو. به برینداری گویزابویانەوه ماله جوتیاریکی برادوست لەوی حەشاریان دابو تا برینەکانی کەمی ساریژ بو بو. به هوی دوستەکانمانەوه له شنو هاتەوه بو قەندیل. هیشتا به تەواوی چاک نەبوبوه. ئەم بنەمالەیه له کارساتی هەکاری دا زیانی زوریان لی کەوت. کاک تایەر و روستەم گیران و، رەوف بەگ کوژرا و، ئەنوەر بریندار بو.

ئەنوەر له سەردەمی هەرزەکارییەوه تیکەلاوی کوردایەتی بو بو. له شورشی ئەیلول دا پیشمەرگه بو. ئەمجارەش له گەل دەس پی کردنەوەی شورش دا سەرلەنوی هات بوەوه ریزی پیشمەرگایەتی. پیاویکی کەمدو و مەزن و مەزر بو. له سەرەتای شەستەکان دا که له پارتی دا ناوی نهینییان بو دانا بو، ناویان نا بو «هەڤال برنده». بەو هویەوه هاوریکانی بو ئەوەی تورەی بکەن گوری بویان بو «هەڤال درنده». راستییەکەی نەک درنده نەبو، بەلکو پیشمەرگەیەکی دلناسک و باش و دلسوز بو، دوایی‌تر له بوسەیەک دا که جاشەکانی زەرایەن بویان دانا شەهید بو.

*

ئەم گیراوەکانی هەکاری کرد بو بە چەند تاقمیکەوە:

- عەلی عەسکەری، خالید سەعید، شیخ حسین لەو کاتەوە کە گیرا بون لەوانی تر جیا کرا بونەوە، کەس نەی دی بون و، کەس نەی ئەزانی لە کوین.

- ئازاد هەورامی، شیخ عەلی (مەحمود عەبدورەحمان)، عەلی شیعە، حامیدی حاجی غالی، لە کادرەکانی کومەلە، پیکەوە لە شوینیک دا گیرا بون.

- تایەری عەلی والی، سەید کاکە، قادری مامەند ئاغای میراودەلی، عومەری حاجی عەبدوللا، دەس بە سەر لە نزیک خویانیان دانا بون.

ئەم زور خەریک بو بو لە گەڵ پیشمەرگەکانی یەکیتی بچنە ریزی ئەم دوە. جگە لە چەند کەسیکی کەم ئەوانی تر ئامادە نەبون هیچ جورە هاوکارییەکیان لە گەڵ بکەن. ژمارەیەکی زوریان لە پیشمەرگەکان، بە تایبەتی تازەکانیان، ناچار کرد بو تەسلیمی عیراق بینەوە. هەندیکی تریشیان لە وی گل دابوەوە. پاش ماوەیەک یەکە یەکە و دو دو ئیزنیان ئەدان برون، بە زوری ئەهاتنەوە بو لای ئیمە.

عوسمانی قادر منەوەر و نەبەز گەیشتنەوە. هەواڵەکانی ئەوی یان بە دریژی بو باس کردین. دوای ماوەیەک سەلامی مەلا عەبدوللا شیان ئیزن دابو. سەلام لە سەرەتاوە پاسوک بو، ئەیویست سەفەر بکا بو ئەوروپا.

هەولیکی زورمان دا هەواڵی چارەنوسی کاک عەلی و هاوریکانی بزانین. زور کەسایەتی ناوچەکەمان راسپارد، لەوانە شەمسەدین موختاری گوندی هەرکی کە لە مەیدانی روداوەکانەوە نزیک بو. هیچ ئەنجامیکمان دەس نەکەوت.

کوریکی کەرکوکی ناوی «کامیل» بو، ئەویش لە گیراوەکان بو ئیزنیان دا بو. گەیشتەوە لامان. ئەویش هەواڵ و دەنگوباسەکانی گیراوەکان، ئەوەندەی ئاگای لی بو، بوی گیرایەوە. هەواڵی کاک عەلی و هاوریکانی مان لی پرسی. وتی: «ئەوانیان هەر لە سەرەتاوە لە ئیمە جیا کردەوە. شوینەکەیان دیار نیە. بەلام لام وایە نەماون». وتمان: «چون ئەزانی؟». وتی: «پیلاوەکانی کاک خالیدم لە پی ی یەکی لە حەرەسەکان دا بینیوە». کاک خالید کە لە سوریاوە گەرابوەوە، جوتی پیلاوی باشی شاخەوانی لە گەڵ خوی هینا بو، بو ئەم سەفەرە لە پی ی کرد بو. ئەمە تیبینیەکی ورد بو. کامیل لە کاتی خوی دا «معارن شرطه» بو بو.

ئەم تیبینییە ئیمەشی خستە پەژارەوە. ترسیکی زورمان هەبو لە چارەنوسی هاوریکانمان.

*

پاش ماوەیەک دەرکەوت دوای گیرانیان بە چەند روژی سەرانی قم: سامی سنجاری، کەریم سنجاری، جەوهەر نامیق، ئازاد بەرواری، ئەورەحمان بیداوی، غازی زیباری، ئازادی مەحمود خەففاف، وریای رەئوف سەعاتچی... لە کوبونەوەیەکی خویان دا بریاری «ئیعدام» هەر سیکیان: عەلی عەسکەری، خالید سەعید، حسین بابەشیخ یان ئیمزا کرد بو، دوای ئەوەی مەلا مستەفا لە واشینتونەوە فەرمانی پی دابون بە گەورەترین چەک بیانکوژن.

هەر سیکیان کرد بون بە نیشانەی ئارپیجی حەوت.

کوشتنی ئەم ۳ سەرکردەیەی یەکیتی بە فەرمانی بارزانی و، لە لایەن قم وە دوژمنایەتی نیوان یەکیتی و پارتی قولتر کرد. کوشتنەکەیان دوای گرتنیان و، لە ناوچونی هیزەکانی یەکیتی، زور نارەوا بو. کوشتنیان بی چاوەروانی و لیپرسینەوە، پیچەوانەی قانون و ویژدان و، پیچەوانەی نەریتی سیاسی و کومەلایەتی باوی کوردەواری بو.

قم ئەیتوانی ئەو کارساتەی بە سەر یەکیتی هات بو، بکا بە سەرەتای دەس پی کردنی قوناغی دوستایەتی و برایەتی لە گەل یەکیتی. بەلام ویستی بیکا بە سەرەتای لە ناوبردنی یەکجاری یەکیتی چ وەکو ریکخراویکی پیشمەرگەیی و، چ وەکو ریکخراویکی سیاسی.

*

کاک عەلی کوری شیخ عەبدوللا و برازای شیخ عەبدولکەریمی شەدەلە، شیخی تەریقەتی حەقە، سالی ۱۹۳۷ لە گوندی عەسکەر لە دایک بو بو. باوکی یەکی بو لە لایەنگرەکانی شیخ مەحمود لە شورشەکانی دا بو بە دەسهینانی مافی نەتەوەیی کورد.

ئەو کاتەی قوتابی سانەوی بو لە کەرکوک لە سەردەمی پاشایەتی دا چوە ناو یەکیتی قوتابیانی کوردستان و، ئینجا بو بە ئەندامی پارتی. لە هەردو ریکخراوی قوتابیان و لاوان دا بو بە ئەندامی «لیژنەی بالا». دوای شورشی ۱٤ ی تەموز بو بە ئەندامی لیژنەی ناوچەی کەرکوک و، لە یەکەمین کونگرەی ئاشکرای پارتی دا سالی ۱۹٦۰ هەلبژیردرا بە ئەندامی کومیتەی ناوەندی و، لە باتی ئەوەی دریژە بە خویندنی زانستگا بدا بو بە کادری پیشەیی پارتی.

ئەو کاتەی بارزان کەوتە بەر هیرشی خیلە نەیارەکانی دەوروپشتی، پارتی کاک عەلی نارد بو بو بادینان، بو سازدانی ریکخراوەکانی پارتی و کوکردنەوەی چەکدارەکانیان

بو بەشداری لە پاراستنی بارزان و بارزانییەکان. ئەرکەکەی بە جوری ئەنجام دا جیگەی ریزیکی تایبەتی شیخ ئەحمەد و مەلا مستەفا بو.

عەلی عەسکەری لە بادینان مایەوە و لە گەل عەلی حەمدی و ئەحمەد عەبدوللا، هەردوکیان ئەندامی کومیتەی ناوەندی بون دوایتر بارزانی هەر یەکەی بە جوری کوشتن، کاروباری ئەوی یان بەریوە ئەبرد و لە گەل دەس پی کردنی شورشی ئەیلول دا عەلی وەکو لیپرسراویکی پیشمەرگە لە بادینان مایەوە. بە هوی ئەو بروسکەیەوە کە شیخەکانی بارزان بو قاسمیان نارد و، بە هوی ئەو قسانەوە کە شیخ ئەحمەدی بارزانی بە دەنگی خوی لە رادیوی بەغداوە کردی و، داوای لە خەلک کرد: «ئالوز بالوز نەکەن» و «بگەرینەوە ناو عیل و عەیالی خویان» و، بەشداری لە شورشەکەدا نەکەن، توشی کیشەیەکی گەورە بو زوری ئەوانەی لە گەلی بون بە جی یان هیشت و بە هیزیکی بچوکەوە مایەوە.

لەو تیشکانەدا مەلا مستەفا نوینەری خوی نارد بو بو تورکیا و سوریا داوای پەنادانی سیاسی لی کرد بون. عەلی و هاوریکانی هەولیکی زوریان لە گەل دا لەو بریارە پەشیمانی بکەنەوە. داوایان لە مەکتەبی سیاسی کرد چالاکی پیشمەرگە لە ناوچەکانی تری کوردستان دا زیاد بکەن و، پارە و یارمەتی بو بنیرن بو ئەوەی بمینیتەوە. هەردو حکومەت داواکەی بارزانییان رەت کردەوە. جولانەوەکەش بەرە بەرە هەلسایەوە. عەلی بە دریژایی ١٩٦١ تا ١٩٦٢ لە گەل بارزانی مایەوە و، یەکی بو لە نزیکەکانی، یارمەتی ئەدا بو ریکخستنی هیزەکان و، سەرکردایەتی چەندین شەری کرد لە بادینان بو تیکشکاندنی هیرشی جاشەکان.

بارزانی ئەیویست نفوز و هەیبەتی پارتی وەکو حیزب بشکینی. ئەمەش لە گەل بیری عەلی نەئەگونجا لە سەر ئەوە بارزانی بە جی هیشت و گەرایەوە ناوچەی سلیمانی کرا بە فەرماندەی «هیزی خەبات» کە بەشی زوری لیوای سلیمانی ئەگرتەوە. تا لەت بونی پارتی لە ١٩٦٤ دا ئەم فەرماندەی ئەو هیزە بو، بە یەکی لە سەرکەوتوترین و ئازاترین فەرماندەکانی پیشمەرگە ناسرا بو.

لە لەت بونی پارتی دا لە گەل مەکتەبی سیاسی مایەوە. لە گەلیان چو بو تیران و، لە گەل ئەوان گەرایەوە. بارزانی لە دولەرەقە دەس بەسەر دای نان. هەر لە گەل ئەوان هەلات و، سەر لەنوی پارتی و پیشمەرگەیان ریک خستەوە. سالی ٧٠ دەوریکی کاریگەری گیرا بو ئاشتبونەوەی بالی مەکتەبی سیاسی لە گەل بارزانی و، دەوریکی کاریگەری گیرا لە کونگرەکەدا بو هەلوەشاندنەوەی ئەم حیزبە، کە مەرجی یەکەمی بارزانی بو بو ئاشتبونەوە. لەو ساوە نیتر لە چومان دانیشت. کە ٧٤ شەر هەلگیرسایەوە و،

هیرشی جەیش بو سەر ناوچەکانی نزیک بارەگای بارزانی دەستی پی کرد. بارزانی عەلی عەسکەری هەلبژارد بو سەرکردایەتی ئەو هێزەی ناوچەی سەرکردایەتی ئەپاراست. ئەمجارەش ئەرکەکانی خوی بە چاکی بە جی هینا و تا روژی ئاشبەتال ناوچەکەی پاراست.

دوای ئاشبەتال چوە ئیران بەلام کە لە بارزانی نائومید بو لە گەل هەندی لە هاوریکانی قسەیان کرد بە یەک کە بگەرینەوە کوردستانی عیراق و، ریکخستنیکی تازە دروست بکەن. گەرانەوە و «بزوتنەوە» یان دامەزراند، بەلام عیراق دوری خستەوە بو خواروی عیراق و، لە روفاعی کردی بە سەروکی شارەوانی. مامجەلال لە سەرەتای دامەزراندنی یەکیتی دا پەیوەندی لە گەل دامەزراند. لە گەل دەس پی کردنەوەدا ئەمیش لە روفاعیەوە هەلات بو چیاکانی کوردستان. هاتنی کاک عەلی و عومەر مستەفا و خالید سەعید و هاوریکانیان تەوژمیکی گەورەی بە جولانەوەکە دا.

لە یەکەمین کوبونەوەی سەرکردایەتی یەکیتی دا بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکیتی و، فەرماندەی هیزی پیشمەرگەی کوردستان هەلبژیردرا.

ناسیاوی من لە گەل کاک عەلی ئەگەرایەوە بو ٦٣. ئەو کاتە ئەو فەرماندەی هیزی خەبات و من خویندکاری زانستگای بەغداد بوم دوای دەس پی کردنەوەی شەر لە کوردستان دا (حوزەیرانی ٦٣) تازە لە بەغداوە هەلات بوم و گەیشت بومە بارەگای مەکتەبی سیاسی لە ئەشکەوتەکەی مالومە.

ناسیاوییەکەمان سالانی ٦٤ - ٧٠ بەهیزتر بو. هەرچەندە ماوەیەک ناکوکی کەوتە بەینمانەوە بەلام زور زو ئاشت بوینەوە و، دوستایەتی مان دوای ٧٠ لە بەغداد و دوایشتر کە چوین بو بارەگای بارزانی بەهیزتر و قولتر بو.

کاک عەلی پیاویکی دلپاک، قسە خوش، نوکتەباز، ئەدەب دوست، ئازا و چاو نەترس بو، ریزی هاوریکانی ئەگرت و وەفادار و بەر چاو فراوان بو. کوژرانی بەو جورە و لەو تەمەنەدا زیانیکی گەورە بو لە یەکیتی و لە کورد.

*

خالید سەعید

کاک خالید کوری حاجی سەعید لە کویە سالی ١٩٣٤ لە دایک بویو. بە هەرزەکاری تیکەلاوی کاری سیاسی بو بو. هەر زو بو بە ئەندامی پارتی و، دوای شورشی ١٤ ی تەموزی ٥٨ ئەندامی لیژنەی ناوچەی کویە بو. لە مانگی ئەیلولی ٦١ دا کە چەکداری عەشیرەتەکانی کورد ریگاوبانەکانیان گرت، کاک خالیدیش لە گەلیان چەکی هەلگرت و، دوای بلاوە لی کردنی ئەوان، ئەم خوی و چەند پیشمەرگەیەک مانەوە تا

جولانەوەکە خوی ریک خستەوە.

لە پیشمەرگایەتی دا بە ئازایەتی و لیوەشاوەیی و توانای بەدەنی ناسرا بو. لە ناو پیشمەرگەدا خوشەویست و بەریز بو. هەر لە بەر ئەم سیفەتانە بو بە سەر لق و، بو بە فەرماندەی بەتالیون و، فەرماندەی قوەتی گەروک. سەرکردایەتی دەیان شەری گەورەی کرد بو.

لە سەر داوای بارزانی لە ناو شاری کویەدا بوسەیەکی بو حەویزی مام یەحیا دانا، خوی و تاقمی لە چەکدارەکانی کوشت. حەویز سەروکی جاشەکانی کویە و، ناحەزی بارزانی بو. دوای ئاشبەتال ئەم زو گەرایەوە عیراق. بو ئەوەی لە کوردستان دوری بخەنەوە بە موچەخور لە «نەخوشخانەی شەماعیە» لە بەغدا دایان مەزراند.

کە یەکیتی دامەزرا پەیوەندی دامەزراند و، چەند ریکخراویکی گرنگی لە ناو کونە پیشمەرگەکانی ئەیلول دا دامەزراند، کە لە هەلگیرسانەوەی شورشەکەدا دەوری کاریگەریان هەبو. کاک خالید لە پەیوەندییەکی بەردەوام دا بو لە گەل مامجەلال و دەستەی دامەزرینەر و، زور بە گەرمی داوای دەس پی کردنەوەی خەباتی چەکداری ئەکرد و، لای وا بو هەرچی زوتر دەس پی بکریتەوە باشترە، چونکە کات بە قازانجی دوژمن تی ئەپەری و، نائومیدی خەلک زورتر ئەبی.

کە دەستەی دامەزرینەر داوایان لی کرد بچیتە شاخ، بی دودلی یەکسەر خوی و هاوریکانی ئامادە کرد. هەر ئەمیش داوای لە کاک عەلی و لە کاک عومەر مستەفا کرد، بینە ناو یەکیتییەوە و، لە گەلی بچنە شاخ بو دەس پی کردنەوەی شورش و، ئەوانیش داوایان لی کرد بەرامبەر بە بەشداری کردنی ئەوان لە یەکیتی دا و، لە شورشەکەدا، کاک خالید بچیتە سەرکردایەتی «بزوتنەوە» وە.

ئەوانە بە کومەل چونە شاخ و، لە گەل خویان کومەلیک کادر و پیشمەرگەی ناسراوی شورشی ئەیلولیان بردە شاخ و، لە ناو خەلک دا دەنگیکی گەورەی دایەوە.

بو یەکخستنی هەولی پیشمەرگایەتی لە ناوچەکانی بابان و سوران و، دوزینەوەی ئیبراهیم عەزو و هاوریکانی، گەشتیکی دریژی بو بادینان کرد، بەلام کەسی نەدوزینەوە، چونکە ئەم ئیبراهیم و هاوریکانی کوشت بون.

بەهاری ٧٧ هاتە هەلگورد و دەشتی بەرازگر و برادوست بو ئەوەی لە گەل ئیمە لە سوریا پەیوەندی دابمەزرینی و، هەر لەوی مایەوە تا پەیوەندی مان دامەزراند. من لە کوتایی مانگی نیسانی ٧٧ گەیشتمە برادوست و، مانگی نیسان یەکتری مان بینی و، لە برادوست بنکەمان دانا و، هەڤالاتی دەرەوە دەستیان کرد بە گەرانەوە.

ناسیاوی کاک خالید و من ئەگەڕایەوە بۆ سالی ١٩٦٤ ئەو کاتەی تازە خەریک بو پارتی لەت ئەبو. دوای ئەوە لە بونەی جیاجیادا چەندین جار یەکتری مان دی بو تا من چوم بو ئیمنتا.

دوای گەڕانەوەم لە گەڵ کاک خالید بوین بو بە دو هاوڕێ ی زور نزیک. ناخی دەرونی خومانمان بو یەکتری هەلئەرشت و، بیرمان لە چارەسەر کردنی کیشە و گیروگرفتەکان ئەکردەوە و، لە زور شت دا هاوبیر و هاوڕەش بوین.

عاشقی گەل و نیشتمانەکەی بو. نمونەی پیشمەرگەی خوراگر و پشو درێژ بو، توانایەکی بی وینەی بەرگە گرتنی ناخوشیی و ماندویەتی و ریگا رویشتن و بە شاخ دا هەلگەرانی هەبو. لە مردن نەئەترسا و گوی ی نەئەدایە دوژمنایەتی و سەختی.

*

شیخ حسین کوری بابەشیخ سالی ١٩٤١ لە شیخان لە دایک بو بو. هەر لەوی چو بوە بەر خویندن و لە سەردەمی لاویتییەوە تیکەلاوی کاری سیاسی بوبو، چو بوە ریزی یەکیتی قوتابیانی کوردستان و، دوایتر پارتیەوە. سانەوی تەواو کرد بو. بو بو بە ئەندامی لیژنەی ناوچەی شیخان و، لە کاتی هەلگیرسانی شورشی ئەیلول دا گیرا تا ٦٤ لە زیندان دا مایەوە. دوای بەربونی چوە ریزی پیشمەرگەوە. ماوەیەک لیپرسراوی لیژنەی ناوچەی شیخان و، ماوەیەک فەرماندەی بەتالیون و، ماوەیەک ئەندامی لقی دهوک بو.

دوای ئاشبەتال بە پی لە ئیرانەوە بە ناو تورکیادا خوی گەیاندە سوریا و لە قامیشلی جیگیر بو. یەکی بو لە کادرە هەرە چالاک و ژیرەکانی یەکیتی لە جەزیرە. مانگی مایسی ٧٧ سەرکردایەتی پیشمەرگە بادینییەکانی کرد بو گەڕانەوە لە جەزیرەوە بو کوردستانی عیراق. لە یەکەمین کوبونەوەی کومیتەی سەرکردایەتی دا هەلبژیردرا بە ئەندامی سەرکردایەتی و فەرماندەی هەریمی بادینان.

لە گەڵ کاک خالید پیکەوە هاتن بو ناوچەی سلیمانی و پیکەوە لە ناوچەکەدا گەڕاین و پیکەوە چوینەوە بو نوکان.

پیویست ناکا دوبارە لە سەر خو و رەوشتی جوامیرانەی ئەم پیاوە بنوسم چونکە پیشتر باسم کردوە.

*

کەوتینە کار، کاری بی ماندوبونی روژ و شەو.

من ژمارەی دوهەمی «هەوالنامە» م ئامادە کرد و، سەروتارەکەیم تەرخان کرد بو ئەم کارەساتە. ناردمان حەمە سەعید و هاوڕێ جەبار و چەند کەسیکی تر هاتن بو ئەوەی

کاروباری چاپ و بلاوکردنەوە ریک بخەین.

مامجەلال نامەی بو هەڤالاتی دەرەوە و، «تجمع» و، سەروک ئەسەد و، سەروک قەذذافی... نوسی و، شەمال نامەکانی برد و، لە ریگای ئەو دوستانەوە لە ناو کوردەکانی ئیران دا پەیدامان کرد بو بە نهینی بە ناو ئیران دا چو بو تورکیا و لەویوە بو سوریا.

لە گەل مامجەلال سەدان نامەمان نوسی بو ریکخراوەکانی یەکیتی، فەرماندەکانی پیشمەرگە و، کەسایەتی و پیاوماسراوەکانی کورد، سەرانی ئیل و ریش سپی و پیاو ماقولاتی ناوچەکان، روداوەکانی هەکاریمان بو رون کردنەوە، داوامان لی کرد بون: هەر کەسە بە گویرەی توانای خوی بەشداری بکا لە ژیاندنەوەی شورشەکەدا. بە پارە، بە چەک، بە چەکهەلگرتن و پیشمەرگایەتی، بە قسەی باش و ریکخستن.

کارەکەمان لە ماوەیەکی کورت دا ئەنجامی زور گەورەی بە دەستەوە دا. خەلک بە دەنگمانەوە هاتن بە سەدان کەس بە چەکی خویانەوە لە سەرانسەری کوردستان دا بون بە پیشمەرگە. هیزیکی تایبەتی مان بو مەکتەبی سیاسی دروست کرد، ناومان نا «هەریمی پاریزگاری» لە ماوەی چەند حەفتەیەک دا ١٤ کەرت مان پیک هینا و، ژمارەیان لە ٧٠٠ پیشمەرگە تی پەری، زوری هەریمەکانی تریش مان بوژاندەوە.

هیزەکانمان لە گەشە کردن دا بون و، تا ئەهات ژمارەیان زورتر ئەبو. زوریان نەخویندەوار و خەلکی لادی بون. بو ئەوەی چونایەتی سیاسیان باش بکەین پیویستی مان بە ژمارەیەک کادری سیاسی خویندەوار هەبو دایان بنیین بە رابەری سیاسییان. داوام لە سەرکردایەتی ریکخستنەکانی ناوخو کرد: هەندی کەس مان بو بنیرن بە کەلکی ئەم کارە بین. پاش ماوەیەک چەند کەسیکیان بو ناردین لەوانە: دانا ئەحمەد مەجید، کوکو عەسکەری، پشکو ناکام، جەلال شیخ توفیق، نوری محەممەد عەلی... هەمویان ئەندامی کومەلە و، گەنجی تازە پیگەیشتو و، شاری بون. وایان چاوەری کرد بو ژیان لە سەرکردایەتی یەکیتی خوشتر بی لەوەی کە دیبیان. هەندیکیان توشی «خیبە امل» بون، بو ئەوەی چاویان بکریتەوە ماوەیەک لای خومان گلمان دانەوە.

*

سیستەمی ئایدیولوجی

روژیکیان یەکی لە پیشمەرگەکان لی ی پرسیم: «سیستەمی ئایدیولوجی چیە؟». پرسیارەکەیم بە لاوە سەیر بو وتم: «لە چی دا ئەمەت خویندوتەوە؟». وتی: «نەمخویندوتەوە». وتم: «ئەی لە کوی بیستوتە؟»

وتی: «دکتور حسین و حەمەسەعید ئەم بەیانیە لە سەر پاککردنی سەرویی

تیکچون. دکتور حسین زور توره بو به حەمەسەعیدی وت: «برو تو سیستەمی ئایدیولوجیت تیک چوه!».

دکتور حسین کادری «سازمانی ئینقیلابی حیزبی توده» بو. لە گەل مامجەلال هات بو بو کوردستان و هەر لە گەل ئیمە مابووە. سەری لە برینپیچی دەرئەچو لە بەر ئەوە پیمان ئەوت دکتور. کوریکی خوراگر و خاوەن باوەر بو. زوری خزمەتی پیشمەرگە ئەکرد. دوای روخانی شا ئینجا گەرایەوە بو ئیران.

*

شیخ مەحمودی کاریزە جوابی بو ناردین کە ئەیەوی مامجەلال ببینی. هات بوە قەلاتوکان لەوی چاوەروانی ئەکرد. مامجەلال هەندی لە کویخاکانی مەنگوری لە گەل خوی برد. منیش لە گەلی چوم. حەسەنی برایم شوان رەشمالیکی لە هەواریکی پشتی «قەلاتوکان» هەل دابو. جیگەی گفتوگوکەمان لەوی دانا بو.

لە گەل شیخ مەحمود دانیشتین. پاش چاکوچونی و هەوال پرسین. مامجەلال لە شیخ مەحمودی پرسی: «فەرمو قسەکانت بکە!»

شیخ مەحمود وتی: «من حکومەت ناردومی لیتان بپرسم: ئیوە چیتان ئەوی؟»

مامجەلال وتی: «هیچی تریان پی نەوتی؟»

وتی: «نەخیر. هەر ئەوەندەیان وتوە لیتان بپرسم: چیتان ئەوی؟»

مامجەلال وتی: «بچورەوە پی یان بلی: هیچیان ناوی ئەوانە جەماعەتیکی شیتن داویانەتە شاخ»

شیخ مەحمود چەندی لە سەری رویشت، مامجەلال لەوە زیاتر وەلامی نەدایەوە. وتی: «قابیلە ئەوانە نەزانن ئیمە چی مان ئەوی؟»

ئەم خولەی گفتوگو بەوەندە تەواو بو. شیخ مەحمودیان نەنارد بو بو گفتوگو، لەو کاتەدا ئیمە توشی شکستیکی گەورە بوبوین، بەعس ئامادە نەبو هیچ دەسکەوتیکی سیاسی مان پیشکەش بکا. زوری هیزەکانمان لە هەکاری لە دەس دابو، ئەیانویست تاقی مان بکەنەوە دوای ئەو روداوە ئاخو چون بیر ئەکەینەوە و، تا چ ئەندازەیەک کاری لە هەلویستی ئیمە کردوە.

*

هەندی لەوانەی بو پاریزگاری ئیمە و راپەراندنی کارەکان لە گەل ئیمە بون، گەنجی خویندەوار و، روشنبیر و ئازا بون، دوای گەیشتنی تاقمیکی تر لە کادرەکانی شار، لە ناو پیشمەرگەکانی هەریمەکانی تریش دا چەند کەسیکی کەمان هەلبژارد و، لە دەروای گورگان

«دەورە» یەکمان بو پەروەردەکردنی سیاسی بو کردنەوە.

بەشدارانی دەورەکە هەمو بەیانییەک لە خیوەتیک دا کو ئەبونەوە و، زیاتر لە ۳ سەعات قسەیان بو ئەکرا. مامجەلال دەرسی فەلسەفەی مارکسیزم و جەنگی پارتیزانی، د. مەحمود میژوی پارتی دیموکراتی کوردستان لە دامەزراندنیەوە تا ئاشبەتال و، منیش میژوی کورد و ئابوری کوردستان و، هەندی بابەتی پیویستم لە سەر ریکخستن پی ئەوتن.

قوتابییەکان زیرەک و گوێرایەڵ و ژیر بون. زوری بابەتەکانیان لە لای خویان ئەنوسییەوە و کەڵکی زوریان لی وەرئەگرت. پاشان زوریان کاروباری پیشمەرگەیی و ریکخراوەییان پی سپیردرا.

*

سەددام بە بونەی ئاهەنگەکانی ۱۷ - ۳۰ تەموزەوە کوریکی روژنامەوانی بەست. لە وەلامی پرسیاریک دا دەربارەی ئیمە، وتی: ئەوانە هیچ نین لە شاخەکان دا گیریان خواردوە، جاروبار تەقە لە پولیسیکی گیل ئەکەن. ئیمە ئەتوانین تا ۲۰ سالی تر لە گەڵ ئەو جورە روداوانە بژین.

*

هیزەکەمان تا ئەهات قەرەباڵختر ئەبو. ئەوانەی تیی دا کوبوبونەوە هەمویان لە گەڵ یەک تەبا و ریک بون.

دو جار شەماڵ مان، لە ریگای دوستەکانی ئیرانەوە، نارد بو سوریا.

مەلا عەلی گەنجیکی خاوەن باوەری کەللە رەق و لاسار بو. هەتا بلی ی لەش سوک و ئیشکەر بو، بەلام لە شتی زور پچوک تورە ئەبو، خیشی ئەکرد و، مانی ئەگرت لە خواردن. هەندی جار خوی خواردنەکەی دروست ئەکرد، لە وەختی دانان دا تورەیان ئەکرد، ئەتورا و لی ی نەئەخوارد، نان و چای ئەخوارد.

بە کادری گەرایەوە ناوچەی سورداش. کەوتە داوی دوژمنەوە گیرا و، ئیعدام کرا. لە زیندان دا دەستەیەک شیعری داناوە و، لە سەر وەرەقی پاکەتی جگەرە نوسی بویەوە و، بوی ناردبین، لە چاو شیعری زیندان دا بی نمونەبەو، لە ریزی شیعرە بەرزەکانی کوردا دائەنری. بە شیعرەکانیەوە دیار بو، شیعرەکانی هیمن کاریان تی کرد بو. لە کاتی خوی دا هەمومان لە دیوانیک دا چاپ کرد.

ئەم تاقمە پیشمەرگەیە، سەرەرای ئەوەی هەمو ئەرکەکانی پیشمەرگایەتییان بە جی ئەهینا و، ئیشوکاری روژانەی بارەگەکەیان رائەپەراند، کاروباری چاپی هەمو بڵاو

کراوەکانی یەکیتی و کومەلەشیان ئەکرد.

ئازاد و حەمە سەعید و جەبار و شیرکو و هیمن هەتا زەمانیکی دریژ لە گەلمان مانەوە.

*

ماموستا جەعفەر

فاضیل کەریم ئەحمەد، کادر بو لە بەری قەرەداغ، لەوی ناوی لە خوی نا بو: «ماموستا جەعفەر»، من پیشتر ناسیاویم لە گەلی نەبو. بو کوبونەوەی کادرەکانی کومەلە لە نوکان نامەیەکی دریژی بە عەرەبی بو من نوسی بو. نامەکەی هەندیکی لیکولینەوە بو لە سەر هەلومەرجی گشتی کوردستان و، هەندیکی بیروبوچون بو لە سەر کەموکورییەکانی کومەلە و، هەندیکی پیشنیار بو بو چاککردنی. وەکو هەنگم لە دارا دوزی بیتەوە دلم خوش بو، لە ناو کادرەکان دا کەسیکی وام دوزیوەتەوە ژیرانە بیر بکاتەوە و، نوسەریکی باش بی. هەر ئەو کاتە لە کوبونەوەکان دا پیشنیارم کرد فاضیل لە ناوەندی دابنین بو کاروباری نوسین.

هەندی لەو برادەرانەی ئەیانناسی هاتنە لام وتیان: «پیاوی چاک یە، ئەمە مەهینەرە پیشەوە، ئەم کابرایە بە کەلکی ئەو ئیشە نایەت». زوریان لە سەر وت. ئەو شتانەی ئەوان لە سەر ئەم باسیان ئەکرد بایی ئەوە نەبو من ژیوان بکاتەوە لە ناودیر کردنی. لام وابو بەخیلی پی ئەبەن گەنجیکی تازە پیگەیشتو بە زویی پیش بکەوی. هەرچونی بو زوری هاوریکانم لە کوبونەوەکەدا رازی کرد و، خویشم نامەم بو نوسی بگاتە لای ئیمە بو ئەوەی ئەرکی نوی ی پی بسپیرین.

لە قەندیل بوین گەیشتە لامان. پیاویکی بیدەنگ و مون بو. لە چاو زور لە کادرەکانی تردا روشنبیرتر بو، هەندی وتاری لە روژنامە کوردییەکانی بەغدادا بلاو کرد بووە.

بە مامجەلالم ناساند و، وەکو نوینەری کومەلە لای مەکتەبی سیاسی دامان نا. مەسئولییەت لەو زەمانەدا لە قەندیل هیچ دەبدەبەیەکی نەبو، پیاو خوی پیوە هەل بکیشی یا بایی بی، بەلام دیارە ناوەکە خوی زل بو: ئەندامی ناوەندی کومەلە و ئەندامی مەکتەبی سیاسی یەکیتی نیشتمانی. بە هەنگاوی مامجەلال و عەلی عەسکەری و هەموومانی گرت بووە. پیشتر شتی وای بە خویەوە نەدی بو، چاوەروانی شتی وەهاشی نەکرد بو، لە بەر ئەوە هەر لە یەکەم روژەوە بە فیز و بایی بونیکی زورەوە لە گەل پیشمەرگەکانی تر رەفتاری ئەکرد. نیوانی لە گەل هیچ کامیان خوش نەبو. پیشمەرگەکانی لە دەوری من

بون، هەمویان کادر بون و، هیچیان لەو پچوکتر نەبون، بەلکو هەندێکیان خۆیان لەو بە تێکۆشەرتر و گەورەتر دائەنا، تەنها لە بەر پلەی لێپرسراوەتی لە کومەلە و یەکێتی دا ڕێزیان ئەگرت.

ماموستا جەعفەر خۆی لە قەرەی هیچ کارێکی بارەگەکە نەئەدا، وەکو میوان ئەجولایەوە، ڕۆژێکیان لە گەل صەلاح چاوشین دەمیان لە یەک گیرا بو. ماموستا جەعفەر لە پالەوە هەرەشەی لە صەلاح کرد بو، وت بوی: «زور لە سەری بروی هەلّ ئەستم صەلیبەیەک کلاشینکوفت پێوە ئەنێما». صەلاح قسەخوش و، گالتەچی بو، لە کاتی خۆی دا قسەی بو ئەهات، بە گالتە پێی کردنەوە وت بوی: «بە خوا سەیر ئەبی لەم شورشەدا هێشتا تەقەت نەکردوە، یەکەم تەقە لە منی بکەیت؟»

لەم وەلامە قورشقی بوبو داپوبە شاخ وێست بوی بروا بە سەد تکا و پارانەوە هێنامانەوە. هیچ مەرجێکی سەرکردەی تی دا نەبو. زوری پێ نەچو تی گەیشتم لە هەلبژاردنەکەم دا زور بە هەلە چوبوم، بەلام تازە نەئەکرا دەستی پێوە بنێم.

*

سالم، لە سەردەمی خۆی دا، ئەبی بە قەندیل دا تی پەری بی، چونکە لە شیعرێکی دا باسی هەوای فێنک و خوشیی ئەکا و، ئەلێ:

شنەی نوردی بەهەشتی وەصلی یار گەر بی بە سەر من دا
لە لام قەندیل و لاجانە بە هاوین گەر لە مسقەط بم

جارێکیان یەکی لە پێشمەرگەکان بە نارەزاییەوە پرسی، ئەری ئەو کابرایە کی بە وتویەتی:

بیرە کوردستان عەزیزم گەر تو سەیرانت ئەوی
بتبەمە قەندیل ئەگەر گولزاری کوێستانت ئەوی

تو بلی ی خۆی هات بی بو قەندیل؟ ئەگەر بی دیایە ئەیوت: «بتبەمە قەندیل ئەگەر هەورازی جوانت ئەوی!»

ناخوشیی هەندی جار جوانیی لە بەر چاو ئەخا. قەندیل بەو هەمو جوانیی و دەولەمەندییەوە لە بەر چاوی ئێمە، کە بە هەورازە بەفراوییە سەختە درێژەکانی دا هەلئەگەراین، هیچ ڕەونەقێکی نەما بو.

ئەمە یەکێکە لە شیعرە ئەتەوەییە بە ناوبانگەکانی «نسیری» ی کەرکوکی لە سییەکان دا هەلی بەستوە. ئەبی هات بی بەلام بێگومان نەک وەکو ئێمە بو پێشمەرگایەتی، بەلکو ئەبی بو سەیران و گەران هات بی.

لە بەر بەرزیی قەندیل داری لی ناروی. وەکو جوگرافیناسەکان ئەلین: لە بەرزایی ۱٦۰۰ مەتردا لە ئاستی دەریاوە، سنوری روانی دار و درەخت تەواو ئەبی. قەندیل بەرەوژووری ۳ هەزار مەتر و لە هەندی جیگادا بە تایبەتی لوتکەی «کەوگەز» نزیکەی ٤ هەزار مەتر بەرز بو. بەلام هەتا پلی ی دەولەمەندە لە دەوەن و گژوگیا و، گولی جوراوجور دا. لەوی ئاشنای شلیر، چنور، میلاقە، هەلالە، سویسن، گولە رون، ئەسپون، گیابەند و خاو... بوم و، ریواس، مەندوک، کورادە، جاترە، گیلاخە، بیژان، هەلز و کەما..م ناسی.

هەروەها ژمارەیەکی زور جەروجانەوەری جوراوجوری وەکو پەپولە، پەروانە، جالجالوکە، کوللە، قالونچە، گولنەستیرە...ی لی بو. سەرەرای سارد و سەرما مار، دوپشک، پەسپەسوکە، مشک و کیچی هەبو.

گژوگیای قەندیل و جروجانەوەرەکانی ئەهینی چەندین لیکولینەوەی زانستییان لە سەر بکری و، ئەلبومی تایبەتییان بو ریک بخری. رەنگە چەند جور گول و گیا و، جانەوەری تی دا بدوزریتەوە لە شوینانی تر هاوتایان نەبی. زورجار بە ئاواتم ئەخواست کە شارەزاییم هەبوایە لە زانستی بایولوجی دا، لە زولوجی یا بوتانیک دا بو ئەوەی کەلکم لەم هەلە وەربگرتایە.

لە بەهاردا کوارگی زورە. بەزوری لە سەرینجی کەمای سالی پیشو دەرئەچی.

قەندیل ۳ گومی پچوکی لە سەرە: کرمە سوران، پیر خەیلند، بیکودیان. لەوەرگاکانی جیگای سەدان هەزار سەر ئاژەل ئەبیتەوە. لە کونەوە ئیلەکانی مەنگور، مامەش، ئاکو، بلباس، پیران، بالەک... کویستانەکانیان لە ناو خویان دا دابەش کردوە. هەر ئیلە و، لە ناو هەر ئیلەش دا تیرە و هوز و بنەمالەکانی هەواری تایبەتی خویان هەبوە، رانەکانیان تی دا لەوەراندوە.

بەرزاییەکانی قەندیل لە زستان دا مەل و ئاژەلی لی نازی. لە هاوین دا تاک و تەرا نیری و بزنەکیوی بو ئەچی و، کەودەری کە مەلیکە لە رەگەزی کەوە، بەلام گەورەترە، هەروەها هەلو هیلانەی لی ئەکا. هەلۆ بە جوت لە ئاسمانی قەندیل دا ئەفرن. بو یەکەمین جار لە «تەنگی سلیمانی» گویم لە چریکەی هەلۆ و، چاوم لە هەلمەت و دابەزینی بو بو راوی کەو. لەو کاتەدا پارەکەو گەورە بوبون. کەو بە پول ئەیان قاسپاند. هەلو کە بە ئاسمانەوە ئەیچریکاند کەوەکان وەریان بەر ئەدا و لە شوینی خویان دا ئەوستان، هەلوکە بە دەم فرینەوە دائەبەزی و پری بە یەکیکیان دا ئەکرد و ئەیفراند.

جیگەی داخە لە کوردستان هەلۆ و، هەمو ئەو مەلانەی لەم تیرەیەن وەکو: شەهین، چەرخە، بالەبان، دوبرا.. و، پچوکتر وەکو: باز، واشە، باشوکە، مشکگرەو کوللارە.. زور

کەم بونەتەوە. هەندێکیان نەماون و هەندێکیان بە دەگمەن ئەبینرێن، لە کاتێک دا جاران زور بون.

*

پاش گیرانی کاک عەلی و کاک تاهیر، مەکتەبی سیاسی یەکێتی نوێنەری بزوتنەوەی تی دا نەما بو. هیچ کەس لە ئەندامانی سەرکردایەتی بزوتنەوەش لە گەڵ ئیمە نەبو بەشداری کوبونەوەکان و بریارەکان بکا. داوامان لە رەسول کرد کە یان خوی یان نوێنەرێکی بزوتنەوە بنێری بو لامان. کاک رەسول دوجار هات. جارێک بو گفتوگو لە سەر ئەم مەسەلەیە و جارێک لە گەڵ هەمزاغای پشدەری.

بیروراکانی رەسول لە گەڵ هی ئیمە جیاواز بو، وەکو لە گەڵ بیروراکانی کاک عەلی و کاک خالید جیاواز بو، بە نەمانی ئەوان بالەکەی ئەمان رێگەیان بو تەخت بو وەکو ئەیانویست هەلویستی جیاواز لە هی یەکێتی وەربگرن. مەلا ناصیح لە شار ئەندامی سەرکردایەتی بزوتنەوە بو لەو ماوەیەدا ئەویش هاتە دەرەوە، بەلام مەلا ناصیح نەیئەتوانی تەرازوەکە راست بکاتەوە.

*

حاجی شیخە

لەو کاتەدا ئیمە هیچمان نەبو بیدەین بە پیشمەرگە: نە چەک، نە پارە، نە جلوبەرگ، نە «ئیمتیاز»، تەنها شتی هەمان بو بیروباوەر و قسەی خوش بو. زورجار لەمەش بی بەشمان ئەکردن. یەکی لە گەورەترین گیروگرفتەکانی من تورەبونی مامجەلال بو. لە هەمو شت تورە ئەبو ئەچو بە گژ پیشمەرگەکان دا و ئەیشکاندن، بە تایبەتی کە ماندو یا برسی ئەبو. هەندی لەو پیشمەرگانەی رایان نەکرد یان ئەتوران تورەبونی ئەمیان ئەکرد بە بیانو.

مامجەلال هەندی نامەی نوسی بو دابوی بە عوسمان پچکول بیبات. عوسمان تازە لە زیندانی قم ئازاد کرا بو. سالی پار لەو بوسەیەدا کە بو حەسەن خوشناویان دانا ئەم گیرا بو. عوسمان لای حاجی شیخەی بنزیری پیشمەرگە بو. حاجی شیخە و مەفرەزەکەی بەشی بون لەو هیزەی ئەرکی پاراستنی مامجەلالیان لە ئەستو بو.

مامجەلال عوسمانی دی بو هیشتا نەرویشتوە بانگی کرد بو لی ی پرسی بو بوچی نەرویشتوە نامەکان بیبات. وت بوی: «حاجی شیخە پی ی وتم تازە ئەمرو درەنگە سبەینی برو!». لە سەر ئەوە مامجەلال تورە بو بو عوسمانی چەک کرد بو و کەوت بوە جنیو پی دان و لیدانی. حاجی شیخە لەمە دلگیر بو پیشمەرگەکانی لە بەرامبەرمان

دامەزراند. نیازی باش نەبو. بە پەلە لە خیوەتەکەمان دەرپەڕین. پێشمەرگەکانی ئێمەش بەرامبەر پێشمەرگەکانی حاجی شێخە دامەزران. من داپەڕیم بو لای مامجەلال. رەسولیش لەوی بو ئەویش هاتە لای مامجەلال. مامجەلال لە بینینی دامەزرانی حاجی شێخە و پێشمەرگەکانی تورەتر بو پری کرد بە کلاشینکوفەکەی دا پەلاماریان بدا. هەلویستێکی ناسک و پر مەترسی بو. لەوانە بو بیی بە تەقەی خوێنخو و یەکتری بکوژین، بە تایبەتی حاجی شێخە و ئەوان سەنگەریان لە مامجەلال گرت بو. هەرچونێ بو مامجەلالمان خاو کردەوە. عوسمانمان نارده جیگایەکی تر و حاجی شێخمان هیمن کردەوە. حاجی شێخە خوی کو کردەوە و دەمەو ئێوارە باری کرد و رویشت بو لایەکی تر.

مامجەلال کتوپر تورە ئەبو، تورەبونەکەی ئەوەندە نائاسایی بو، دوای ئەوەی ئەهاتەوە سەر خوی، ماتی دای ئەگرت و نەخوش ئەکەوت، هەندێ جار چەند روژێکی ئەخایاند. چەندی لە گەلی خەریک بوین ئەم خوە تەرک بکا، کەلکی نەبو.

ئێوارەکەی بە مامجەلالم وت ئەگەر بە چاکی ئەزانی ئەچینە سەر حاجی شێخە و چەکی ئەکەین و بە گیراوی ئەیهێنینەوە. مامجەلال قەبولی نەکرد وتی چاکەی زوری بە سەرمەوە هەیە بو کوێ ئەروا با بروا. حاجی شێخە بو روژی دوهەم لە قەندیل ئاوا بو پاش چەند روژی تەسلیمی حکومەت بوەوە.

حاجی شێخە لە سەرەتای شورشی ئەیلول دا لە گەل مامجەلال پێشمەرگە بوە و، لە شەری تەگەران دا بە بریندار بە دیل گیرا بو. لە سەرەتای شورشی حوزەیران دا ئەم یەکێ بو لەوانەی لە ناوچەی حاجی ئومەران دەستەی چەکداریان دامەزراند و بەشدار بو لە دەس پی کردنەوەی خەباتی چەکدار دا. ئەگەرچی تەسلیم بوەوە بەلام دەزگای ئیستیخبارات لی ی خوش نەبو کوشتیان.

*

حاجی چاوشین

بە درێژایی ئەو ماوەیەی لە قەندیل بوین هیچ جوریەکی پەیوەندی مان نەبو لە گەل کادر و پێشمەرگەکان، تەنیا رێگای پەیوەندی نامە و تەتەری پیادە بو.

ئەو کاتەی لە شارباژێر بوم کارێکم بە یەکێ لە فەرماندەی مەفرەزەکانی هەرێمەکەم سپارد ناوی حاجی چاوشین بو، بوی نەکرا بو، من وامزانی کەمتەرخەمی کردوە، لە سەر ئەوە کە هات بو نوکان مەفرەزەکەیم هەلوەشاندەوە. بە دلشکاوی رویشت. ماوەیەک بزر بو وامزانی تەسلیم بوتەوە.

حاجی چاوشین ناوی صدیق و ئەندامی کومەلە بو. بە پیشە نانەوا بو. لە شورشی

ئەیلول دا پیشمەرگایەتی کرد بو، سەرەتای ئەم شورشەش دیسان بوبو بە پیشمەرگە. لە پیشمەرگایەتی دا ئازا و دلسوز بو. یەکی بو لەوانەی لە ریگا رویشتن دا کەس پی ی نەئەگەیشت.

لە پر حاجی چاوشین پەیدا بو ژمارەیەکی زور نامەی فەرماندە و کادرەکانی شاباژیر و هەورامان و قەرەداغی... هینا بو. تومەز ئەو ماوەیەی بزر بوبو ناوچەکان گەرا بو. هەرچی نامەی هەبوە لی ی وەرگرت بون و هات بو بو سەرکردایەتی. حاجی پیاویکی ئەمین و دەسپاک بو. دامان نا بە نامەبەری مەکتەبی سیاسی.

لە ماوەیەکی زور کورت دا بەریدی سەرکردایەتی ئەگەیاندە دورترین شوینی پیویست و وەلامەکانی ئەهینایەوە. پیشمەرگەکان لە بەر خیرایی هاتوچوی ناویان نا بو: «کوپتەری شورش». بە دریژایی چەند مانگ ئەم ئەرکە قورسەی بی پرتە و بولە ئەنجام ئەدا و، بە شوینی پر لە مەترسی دا تی ئەپەری.

پاشان لە بەر ئەو دلسوزیە کرایە فەرماندەی کەرت لە هەریمی ٥ و، لەو بوسەیەدا کوژرا کە حەمەخانی حاجی دارا لە نزیک زەرایەن بو فەیسەل تالەبانی (سیروان) و پولی لە پیشمەرگە و کادرەکانی ئەوی ی دانا.

*

حاجی نیرگز

هەندی لەوانەی هات بون بو پیشمەرگایەتی خەلکی گوندە راگویزراوەکانی بناری قەندیل بون. یەکی لەوانە ناوی حاجی کاک ئەحمەدی پشتئاشان بو. خوی بە براگەورەی پشتئاشانییەکان دائەنا. پیاویکی ساویلکە و خوش و ئەخویندەوار بو. مامجەلال پی ی وت بو: تو ئامیر هەریمی پاریزگاریت. موریکی یەکیتی داہویە. حاجی ئەحمەد ئەوەندە دلی پی ی خوش بو نامەی بو هەرکەس و بو هەر مەبەستیک بنوسیایە، تەنانەت نامە تایبەتییەکانی خویشی کە بو هەوالپرسینی کەسوکاری ئەنارد موریکی پیا ئەنا.

حاجی کاک ئەحمەد جلی سەیری لە بەر ئەکرد. هەمیشە شەروالەکەی لە رەنگیک و، مراخانییەکەی یان فانیلەکەی بە سەر مرادخانی دا لە بەری ئەکرد رەنگیکی تر بو. رەنگەکانیش زەق بو. روژیکیان فانیلەیەکی زەرد و شەروالیکی سەوزی لە پی کرد بو. عەلی ئامەخان کە بەو جورە دی بوی، وت بوی: «سەیری کەن بزانن لە نیرگز ناچی!». لەوەوە ئیتر ناویان نا بو «حاجی نیرگز».

*

کابرایەکی جوتیار خەلکی یەکی لە گوندەکانی بناری قەندیل بو لە دیوی ئیران

همو حەفتەیەک بە نهێنی ئەهات بو لامان بارێک تەماتە و خەیار و کولەکە و تەرەی ئەهێنا بو مامجەلال.

ژمارەیەکی زور کەم مالە رەوەندیش بە دزی کاربەدەستانی ئێرانەوە لە پەناو پەسیری قەندیل دا هەلیان دا بو، روژی جەژن پیاوەکانیان بە «ران» یکی پچوکەوە لە بەرخ و گیسک بو جەژنە پیروزە هاتن بو سەردانمان.

جگە لە خوشەویستی کورد هیچ پال پیوەنەریکی تر نەبو پال بەم جوامیرانەوە بنی ئەم «موجازەفە» پر مەترسییە بکەن و، چاوەروانی هیچ پاداشتیکیش نەبون. لەو کاتەدا کە ئیمە لە بازار و ئاوەدانی دابرا بوین دیارییەکانیان نرخیکی مادی گەورەی هەبو، بەلام نرخە سیاسییە «مەعنەوی» یەکەی زور گەورەتر بو.

*

زلکردنی دوژمن

بابەتەکانی دوەمین ژمارەی «هەوالنامە» م ئامادە کرد بو، دام بە حەمەسەعید و ئەولن بو چاپ کردنی. پیشم وت بون چەندی ئەتوانن پەلە بکەن لە تەواو کردنی. هەمو چار هاوری جبار بابەتەکەی ئەخویندەوە و، حەمەسەعیدیش تایپی ئەکرد. خەریکی تایپ کردنی سەروتاری ژمارەکە بون. سەروتارەکە لە سەر روداوەکانی هەکاری بو.

مانشیتەکانی وتارەکە ئەم رستانە بو:

- کونەپەرستانی ئیران، تورکیا، عیراق و قم پیلان ئەگیرن دژی شورشی پیروزی گەلەکەمان.

- چەتە کوردکوژەکانی بارزانی دوا پەردە لە سەر دەوری خائینانەی خویان لا ئەدەن.

- کومەلانی خەلکی کوردستان سورن لە سەر دریژەدان بە خەباتی شورشگیرانە.

بەشی یەکەمی وتارەکەش ئەمە بو:

«جەنگ لە چەندین شەر و نەبەرد و پیکادانی دوژاو و براوە، لە چەندین پەلامار و کشانەوە، هیرش و راکردن، قازانج و زەرەر، سەرکەوتن و ژیرکەوتن.. پیک دیت.

هیچ جەنگیک، بە تایبەتی هیچ جەنگیکی دریژخایەن، هیشتا لە میژدا روی نەداوە کە لە سەرەتاوە تا کوتایی هەر سەرکەوتن و پەلامار و هیرش و قازانج بوبیت و، هیچ شورشیکیش نادوزیتەوە کە هەر لە خەتیکی راست و دروست دا بی پیچ و پەنا، بی هەوراز و نشیو، بی شکان و گلان و نوچدان، بی زەرەر و زیان.. بەرەو ئامانج و سەرکەوتن رویشتبیت.

شورش له سەرەتاوە تا کوتایی بە چەندین هەوراز و نشیو، بە چەندین کوسپ و کەندەلان دا رائەبوریت، چەندین جار توشی هەلچون و نیشتنەوە ئەبیت، چەندین ژیرکەوتن و سەرکەوتنی گەورە و پچوکی بە سەر دیت، رەوتی گوران و گەشە کردنی شورش بریتیە لە زنجیرەیەک نوچدان، هەلسانەوە، هەلەنگوتن و راست بونەوە، دوراندن و بردنەوەی.. پیکەوە بەستراو.. تا دوا سەرکەوتن بە دەست ئەهینی.

شورشەکەی ئیمەش لەم یاسایە بە دەر نیە، تا ئەو کاتەی بە دوا ئامانج ئەگات، توشی چەندین شکست و نسکو، گلان و نوچدان، شکان و زەبر، هەوراز و نشیو.. دیت و، تا دوا سەرکەوتن بە دەس ئەهینی ئەبی چەندین قوناغ بپیویت، کە هەر یەکیکیان زنجیرەیەک ژیرکەوتنی جوزئی و سەرکەوتنی جوزئی تی دایە، جا ئەگەر هەندیک جار لە هەندیک شورش دا یەک نەبەردی گەورە و کاریگەر چارەنوسی شورشەکەی بریار دابیت وا بی گومان لە شورشی نوی ی کوردستان دا، لە قوناغی ئیستادا، یەک شەری گەورە چەند کاریگەر و بە ئازاریش بی، ناتوانی چارەنوسی شورشەکە بریار بدا.

سەرکەوتن یا ژیرکەوتنی شورشی ئەم جارەمان لە ماوەیەکی دریژدا، لە چەندین شەر و نەبەرد دا، لە چەندین ناوچەدا، لە چەندین مەیدانی جەنگیی، سیاسی، ئابوری.. بریاری لە سەر ئەدریت.

دوژمن چەند بەهیز و توانا بیت، ئەتوانیت یەک نەبەرد یاخود چەند نەبەردیک بباتەوە، بەلام ناتوانیت جەنگەکە بە یەکجاری بباتەوە و، چارەنوسی شورش بریار بدات و، هیزی شورش بە یەکجاری لە ناو ببات، چونکە هیزی شورش، کە هیزی جەماوەری گەلە، سەرچاوەیەکی لە بن و لە برانەوە نەهاتوی هەیە و، هیزی شورش لە سەرانسەری ولات دا وەکو تو و چینراوە و، لە مەیدانی نەبەردیک دا کو نەبوتەوە و، لە ناو ناچیت.

لە مانگی نیسانی ١٩٧٨ دوە هیزیکی تیکەلاو لە پیشمەرگەی هەمو هەریمەکانی کوردستانی عیراق خوی ساز دا بو بە ری کەوتن بەرەو بادینان بە نیازی هینانی چەک و تفاقی جەنگیی شورش و، هەلگیرساندنی بلیسەی پیروزی شورش لە ناوچەکانی بادینان.

هیزەکە بویە وا زو کەوتە ری تاکو پیش دەس پی کردنی رژیمی رەگەزپەرستی عیراق بە راگویزانی دانیشتوانی ناوچەکانی سنور بتوانیت هەندی چەک و تفاق بە دەس بهینیت و، فریای چەکدار کردنی دانیشتوانی ناوچەکانی سنور بکەویت پیش راگویزانیان، تا بتوانن بەرگری هیرشی دوژمن بکەن بو سەر نیشتمانەکەیان.

ئەم هیزەی کە بو بە جیهینانی ئەم فرمانە نیشتمانیە پیروزە کو بویوە و، کەوتە ری بەرەنگاری پیلانیکی ئیمپریالیستی گەورە بو، کە دەولەتەکانی تیران و عیراق و

تورکیا و جاشە دەولیەکانی بارزانی تی دا بەشدار بون و، لە ئەنجام دا ئەو هیزە تیکەلاوەی کوردستانی عیراق ئەگەرچی بەربەری قارەمانیتی و ئازایەتییەوە بەرگری لە برسیتی و سەرما و ماندو بون و پەلاماری درندانەی هیزەکانی ئیران، عەشیرەتە کونەپەرست و دواکەوتوەکانی تورکیا و، جاشەکانی قم کرد، بەلام لە زنجیرەیەک شەردا لە ۱ - ۱۹ ەی حوزەیران دا لە تورکیا، دوای ئەوەی دەیان پیشمەرگەی قارەمان شەهید بون و بریندار کران توشی شکستیکی گەورە بو.

ئیمە ئەبەردیک مان لە خاکی حکومەتیکی بیگانە، لە دەرەوەی سنوری ولاتەکەی خومان دا، سەبارەت بە هەلە و غەلەتی سیاسی و سوپایی خومان، سەبارەت بە چاک هەلنەسەنگاندنی پیلانی دوژمنانی شورشەکەمان نەک سەبارەت بە هیز و توانای دوژمنەکانمان دوراند، بەلام شورشمان نەدوراند، ئیمە ئەبەردیکمان لە روی سپاییەوە دوراند، بەلام ئەبەردیکی سیاسی گەورەترمان بردەوە»

لە بەشەکانی تری دا ئەو دژوارییانەی هیزەکە لە سەرەتاوە تا لە ناوچونی توشی بوبو، بە تایبەتی پەلامارەکانی ئیران و عیراق و تورکیا، باس کرا بو.

لە کاتی تایپ کردنی وتارەکە دا تاقمی پیشمەرگە، لەوانەی تازە هات بون بو پیشمەرگایەتی، بە میوانی ئەچن بو خیوەتەکەیان. پاش بەخیر هاتن و چاکوچونی حەمەسەعید داوا لە هاوری جەبار ئەکا بەردەوام بی لە سەر خویندنەوە.

جەبار ئەلی: «جاری راوەستەدا میوانمان هەیە».

حەمەسەعید ئەلی: «بیخویندەرەوە! شتیکی نهینی تی دا نیە با ئەمانیش گوی یان لی بی».

چەندی حەمەسەعید لە گەلی ئەلی بیخوینیتەوە، کەلکی نابی. چاوەری ئەکەن تا میوانەکان ئەرون. حەمەسەعید لە جەبار ئەپرسی کە بوچی بوی نەخویندەوە؟

جەبار ئەلی: «کورە چیت بو بخوینمەوە؟ ئەگەر گوی یان لی بوایە یەکیتی ئەو هەمو دوژمنەی هەیە و پیلانی لی ئەگیرن و، پارتی ئەو هەمو دوستەی هەیە و یارمەتی ئەدەن.. هەر ئەمشەو بە کومەڵ ئەرویشتن تسلیم ئەبونەوە».

تیبینییەکەی هاوری جەبار راست بو. بو من بو بە «دەرس». لە کاری سیاسی دا زلکردنی دوژمن کاریکی راست نیە و خەلکی سادە ئەترسینی، ئەبوایە من ئەمەم رەچاو بکردایە. بەلام بو پەروەردە کردنی کادر و پیشمەرگەکان لە نوسینەکان و نامەکان دا هەولمان دا چەند سەرەتایەک بچەسپینین لەوانە: سەرەتای پشت بە خو بەستن، سەرەتای خەباتی دریژ خایان، سەرەتای کوکردنەوەی چونایەتیی باش..

*

نیوەڕۆیەکیان ٣ هالیکۆپتەری ئێرانی لە ناکاو هات و زۆر بە نزیکی بە سەرمان دا فڕین و چەند جاری هاتن و چوون سەیری بنکە و بارەگەکەیان کردین. هەر زوو هەمومان دامەزراین و خۆمان ئامادە کرد و کەوتینە چاودێری. فڕۆکەوانەکان ئێمە و ئێمە فڕۆکەوانەکانمان ئەبینی. هیچ جۆرە چەکێکی قورس یا ئاوڕنجی مان نەبو بۆ شەڕی فڕۆکە. لەوەو پێش ئاگاداری پێشمەرگەکانمان کرد بو هەر کە گوێ یان لە دەنگی هالیکۆپتەر بو یەکسەر دابمەزرین و، چاودێری بکەن، ئەگەر تەقەی نەکرد وازی لی بهێنن و، ئەگەر تەقەی کرد یان نیازی دابەزاندنی هێزی هەبو بە هەمو توانایەوە بە تەقە دای بگرنەوە. هالیکۆپتەرەکان بی ئەوەی تەقەمان لی بکەن گەڕانەوە. ئێمەش بارونەمان پێچایەوە و گوێزامانەوە بو هەوارێکی تر.

پێشمەرگەکان بە گشتی فێری ئاگرکردنەوە، چێشت لی نان، هەویر شێلان، نان کردن، هەلدان و خستن و پێچانەوەی خێوەت، بارکردنی ولاخ.. بو بون. ئەم کارانە بو بون بە بەشێک لە پێویستییەکانی ژیانی ڕۆژانەی هەمومان.

*

مامۆستا عەزیز لە داوی بەعس دا

عەزیز مەحمود لە قەرەداخەوە هات بو دەراوی گورگان. سەرکردایەتی ناوخو لە نامەکانیان دا چەند جاری گلەییان لی کرد بو لە سەر ئەوەی چەند جاری بی ئەوەی هیچ کارێکی پێویستی هەبوبی چو بوە ناوشار. مەترسییان هەبو بکەوێتە داوی دوژمن و بگیری. ئاگادارمان کرد کە نابی ئیتر هاتوچوی شار بکا. تەنانەت مامجەلال بە گاڵتەوە هەرەشەی لی کرد کە ئەگەر لە سلێمانی لە «پەنای مەنجەل» دا بگیری هیچی لە سەر نانوسی.

مامۆستا عەزیز گەڕایەوە بو قەرەداخ. گوێ ی نەدایە ئامۆژگاری و هەرەشەکەی مامجەلال و، جارێکی تر خوی کرد بوەوە بە سلێمانی دا. ماوەیەکی درێژ لە ماڵی کابرایەکی گومان لی کراو دا، کە سەر بە ئیستیخبارات بو، مابوەوە. ئەمجارەیان گیرا و، ئازار و ئەشکەنجەیەکی زوریان دا و، حوکمی ئیعدام درا.

بەعسییەکان بە فێڵ بە عەزیزیان وت بو: «کابرایەک لای یەکێتی گیراوە، ئاگاداریان بکە ئەگەر ئەوان ئامادە بن ئەو کابرایە بەر بدەن، ئێمەش تو بەر ئەدەین». مامۆستا عەزیز کادرێکی بەنرخ و هەلکەوتو بو ئێمە ئامادە بوین چەند دیل مان لە لا هەبو هەمویان لە بەرامبەر ئازاد کردن یان ئیعدام نەکردنی دا بەرەلڵا بکەین. بەلام

بەعسییەکان لە سەردەمی شەڕ دا، پێشمەرگە و ئەندامە گیراوەکانی ڕێکخراوە نهێنییەکانی یەکێتییان بە «دیلی جەنگ» و «گیراوی سیاسی» دانەنا و، هیچ کات ئامادە نەبون بۆ گۆڕینەوەیان.

پێش ئیعدام کردنی بۆ ئەوەی بیڕوخێنن و بیهێننە قسە پێیان وت بو: «هاوڕێکانت بەرامبەر تۆ بێ وەفا بون. ئامادە نەبون زەلامێک بۆ تۆ بەر بدەن. خۆت ڕزگار بکە و، چی ئەزانی بیڵێ!».

ئەم فێڵە نامەردانەیە کاری لە مامۆستا عەزیز نەکرد بو، لەوەڵام دا وت بوی: «دیارە هاوڕێکانم لە من باشتری لێ ئەزانن بۆیە ئامادە نەبون بمان گۆڕنەوە»

مامۆستا عەزیز دەورێکی گرنگی هەبو لە خەباتی ژێرزەمینیی ناو شار دا و، ماوەیەک لێپرسراوی ڕێکخستنی سلێمانی بو. هەروەها لە ئامادە کردنی مەفرەزە سەرەتاییەکانی سلێمانی دا. لە زیندان دا نمونەی تێکۆشەری خۆڕاگر و ئازا بو. حەیف بو بەو جۆرە کۆتایی بە ژیانی هات.

*

لە کوردستانی ئێران ڕێکخراوێکی سیاسی لێ نەبو هاوکاری لە گەڵ بکەین. حیزبی دیموکرات بۆ ئەوەی دڵی حکومەتی عێراقی لێ نەڕەنجێ خۆی لە هەمو جۆرە هاوکارییەک لە گەڵ یەکێتی ئەبوارد. جگە لەوە هیچ ڕێکخستن و نفوزێکیشی لە ناو کوردستانی ئێران دا نەبو تا ئێمە کەڵکێکی لێ وەر بگرین. ئێمە بۆ ڕاپەڕاندنی کاروبارەکانی خۆمان پێویستی مان بە کەسانێک هەبو لە ئێران و تورکیا یارمەتی مان بدەن. لە هەردو پارچەوە خەڵک هاتوچۆیان ئەکردین و نامەیان بۆ ئەناردین. بە هاودەردییەوە لە گەڵ ئێمە پەیوەندییان ئەکرد.

هەوڵمان دا دۆستەکانی خۆمان ڕێک بخەین. تۆڕی ڕێکخستن مان لە شنۆ، ورمێ، مەهاباد، خانە، سەردەشت، بانە، مەریوان، پاوە... دروست کرد. ئەمانە یارمەتییەکی زۆریان ئەداین بۆ کڕین و گواستنەوەی کەلوپەلی جۆراوجۆر هەر لە ئاردەوە تا سەر خێوەت و پەتو و پێڵاو و کاغەز و مەرەکەبی ڕۆنیو، هەروەها بۆ تیماری هەندێ بریندار و، گواستنەوەی هەندێ لە کادرەکانمان. هەر لە ڕێگای ئەمانەوە دوجار شەماڵ چو بۆ تورکیا و، لە تورکیاوە بۆ سوریا و، گەڕایەوە لامان لە قەندیل. هەر لە ڕێگای ئەمانیشەوە قادر جەباری نێردرا بۆ سوریا و گەڕایەوە. هەر لە ڕێگەی ئەمانەوە ئەنوەری سەعید والی هاتەوە و، کە ڕوستەم بە برینداری هاتە دەراوی گورگان برا بۆ ئێران بۆ تەداوی و، دوای تیمارکردن گەڕایەوە.

جگە لە مان، د. سەید عەزیزی شەمزینی و صەلاحەدینی موهتەدی و چەند کەسێکی تر بەردەوام نامەیان لە گەڵ مامجەلال ئاڵوگۆڕ ئەکرد.

*

کومەڵە لە ئێران لە ناو خۆیان دا بڕیاریان دابو خانەی موعینی کە یەکێ لە کادرەکانی سەرکردایەتیان بو، تازە لە زیندان بە سەربەرزی دەرچو بو، بینێرن بو کوردستانی عیراق بو لای ئێمە. محەممەدی مەلا عەلی هێنا بوی بو ناوچەی ئاڵان بەرەو روی ئەحمەد فەتحوللا، جێگری فەرماندەی هەرێمی ٣ ی، کرد بوەوە بیگەیەنێتە لای ئێمە. لەو کاتەدا شوێنی ئێمە نادیار بو.

چەند روژێ خانە لە گەڵ ئەحمەد بو، جەیش لە ٢١ ی حوزەیرانی ٧٨ دا هێرشی بو کردن بو سەر «کانی بیشو» لە نزیک گوندی «دری» لە ناوچەی ماوەت. لەم هێرشەدا ٦ کەس کوژران، یەکێکیان ئەحمەد و ئەوی تریان خانە بو.

خانە، وەکو هاوڕێکانی ئەیانوت گەنجێکی روشنبیر و تێگەیشتو و ئازا بو. برای شەهیدان: سولەیمان و عەبدوللا و، کوری محەممەد ئەمینی موعینی بو.

دوای کوژرانی خانە دو کەسی تر لە هاوڕێکانی بڕیار ئەدەن بێن بو کوردستانی عێراق، ئەودەم ئێمە لە دەراوی گورگان بوین لە قەندیل، هەردوکیان گەیشتن: د. جەعفەری شەفیعی خەڵکی بوکان و، ساعیدی وەطەندوست (کاک برایم) خەڵکی سنە بون. ساعید لە گەڵ خوی چەردەیەک پارەی بو هێنا بوین پاشەکەوتی کرد بو. د. جەعفەریش لەو کاتەدا بو ئێمە زور بە سود بو چونکە پزیشکمان نەبو. تەنیا یەک برینپێچمان هەبو، ئەویش هەر ئێرانی بو، ئەندامی «سازمانی ئینقیلابی» بو.

دو پیاوی روشنبیر و تێگەیشتو و بە زات و ورە بەرز بون. حەزیان نەئەکرد کەس بزانێ کە ئێرانین و ناویان چیە

*

روژێکیان لە بەردەمی چادرەکەی خومان دا دانیشت بوین، حەمە سەعید لە دورەوە دو کەسی بە دی کرد، یەکێکیان جلی کوردی و، ئەوی تریان پانتولێکی جینز و کراسێکی زەردی لە بەر دا بو، پرچی بەر دا بوەوە. وتی: «وابزانم روژنامەنوسە».

کە نزیک کەوتنەوە پانتول لە پێکە عومەری حاجی عەبدوللا بو. زورم پێ خوش بو ئەویش بە سەلامەتی گەیشتنەوە لامان. کاک عومەر لە گەڵ کاروانەکەدا رویشت بو بچێ بو سوریا و، لەوێوە بە یەکجاری بروا بو ئەوروپا. قەم نامەیەکیان پێ دا نارد بو بو سەرکردایەتی کومەڵە. بە ناو ئێران دا لە مەهابادەوە بە نهێنی لە گەڵ یەکێکی شارەزادا

گەرا بووەوە. کردم بە گاڵتە لە گەڵی، وتم: «سەفەری دەرەوت کرد. دوو وڵاتی بێگانەت بە بێ پاسپۆرت و ڤیزا بینی - مەبەستم تورکیا و ئێران بوو - ئیتر هەقی گلەییت نەماوە!»

کاک عومەر لای ئێمە گیر نەبوو ئیزنی خواست بۆ سەردانی کەسوکاری بگەڕێتەوە نزیک سلێمانی.

سەرانی قم، سامی سنجاری و هاوڕێکانی، چەند جاری لە گەڵ ئازاد هەورامی و عومەر دانیشت بوون. بەو ئیعتیبارەی هەردوو ڕێکخراو: «قم» و «کۆمەڵە» مارکسین، باسی ڕێککەوتنی دوقۆڵی و هاوکاریان لە گەڵ کرد بوون. بۆ دەربڕینی نیازی باشی خۆیان ئەم نامەیەیان نوسی بوو و، دایانە بە عومەر بیهێنێ و، درێژەی قسەکانیشمان بۆ بگێڕێتەوە.

قم تاکتیکێکی زیرەکانەی هەڵبژارد بوو: ئەیویست یەکێتی لە ناوەوە هەڵ بوەشێنێ. پێوەندی لە گەڵ کۆمەڵە و بزوتنەوە، بە جیا لە یەکێتی یان وردتر بە جیا لە مامجەلال، دروست بکا. لەوێ، لە گەڵ ئازاد و عومەر لە سەرکردایەتی کۆمەڵە دانیشت بوون و، ئەم نامەیەیان بۆ کۆمەڵە نوسی بوو، هەر بەو جۆرە لە گەڵ کاک تاهیر و سەید کاکەش لە سەرکردایەتی بزوتنەوە دانیشت بوون و، پەیوەندییان لە گەڵ ڕەسوڵ مامەند کرد بوو.

تاکتیکەکەی سامی بە سەر ئێمەدا لە کۆمەڵە تێ نەپەڕی، ئێمە سور بووین لە سەر ئەوەی کە ئەگەر بیانەوێ ڕێک بکەوین تەنی لە گەڵ یەکێتیی نیشتمانی ڕێک بکەوین، نەک لە گەڵ باڵەکانی و، داوامان لێ کردن چارەنوسی هەڤاڵە بزرەکانمان ئاشکرا بکەن و، لە گەڵ ئەوان گفتوگۆی ڕێککەوتن دابمەزرێنن.

بە ڕاوێژ لە گەڵ مامجەلال و د. مەحمود وەڵامی نامەکەمان بۆ نوسینەوە. هەر ئەو کاتە ئەسڵی نامەکەی قم و وێنەی وەڵامەکەی خۆمانم بۆ ئاگاداری و هەڵگرتن نارد بۆ هەڤالاتی دەرەوە. ئێستێ لە لایان مابێ.

بەڵام تاکتیکەکەی سامی کاری لە بزوتنەوە کرد و، پشێوییەکی زۆری خستە ڕیزەکانیانەوە. ڕەسوڵ و هەندێ لە هاوڕێکانی شاری کە ماوەیەک بوو نارازی بوون لە یەکێتی، ئەو کارەساتەی بە سەر یەکێتی هات بوو دایئەنا بە بەڵگەی ڕاستیی بۆچونەکانی خۆیان. بە تەنیا کەوتنە پەیوەندی و گۆڕینەوەی نامە. ئەمەش پێچەوانەی ئەو ڕێککەوتنانە بوو کە لە ناو خۆمان دا لە سەری پێک هات بووین. پەیوەندی لە نێوان هەر ٣ باڵەکە دا: کۆمەڵە، بزوتنەوە، خەتی گشتی، لە سەر بنچینەی جۆرێ لە فیدرالیزم ڕێک خرا بوو. لە ناو یەکێتی دا هەر باڵە سەرکردایەتی تایبەتی و، سەربەخۆیی ئایدیولۆجی و، ڕێکخراوەیی خۆی هەبوو، بەڵام لە کاروباری پێشمەرگەیی و، دارایی و، پەیوەندی سیاسی

دا لە گەڵ حیزب و دەوڵەتان ئەبو یەکگرتو بن. هیچ باڵێک بوی نەبو لەشکری تایبەتی خوی دروست بکا و، سەرچاوەی دارایی سەربەخوی هەبی و، پەیوەندی تایبەتی لە گەڵ حیزبی تر و دەوڵەتان دابمەزرێنی.

لەو هەلومەرجە دژوارەدا کە تێ ی کەوت بوین، بزوتنەوە بە سەرکردایەتی رەسول لە باتی ئەوەی ببی بە فاکتەرێکی کاریگەر بو هەڵساندنەوەی شورشەکە و بەهێزکردنی یەکیتی و هێزی پێشمەرگە، بون بە هوی دروستکردنی ناتەبایی و ئاژاوەیەکی سیاسی ناوخو لە ناو ریزەکانی یەکیتی و پێشمەرگەدا، تا ئەهات رەسول بزوتنەوەی بەرەو دابڕین و جیاکردنەوەی لە یەکیتی ئەبرد. ئەمانە لایان وابو بە جیا لە یەکیتی باشتر گەشە ئەکەن و گەورە ئەبن.

*

«مفە» حەیاتەکە!

هەمزە ئاغای میراودەلی تا ئاشبەتاڵ لە زیندانی بارزانی دا بو. دوای بەربونی وەکو پیاوێکی سەربەخو خەریکی ژیانی خوی بو، بەلام لە داوودەزگاکانی بەعس نزیک بو. حکومەت رای سپارد بو مامجەلال ببینی و گفتوگوی لە گەڵ بکات. هەمزاغا ئاگای لە ناکوکییەکانی ناو یەکیتی نەبو. ئەم هەواڵەی بو رەسول نارد بو. رەسول ویست بوی خوی بە تەنیا ببینی. هەمزاغا وەلامی دابوەوە کە رایان سپاردوە مامجەلال ببینی. ئەگەر ئەو نەیبینی نایەت. رەسول گفتوگوی لە گەڵ بەعس هەمیشە بە «خیار» ی یەکەم دائەنا. پاش ساردبیەکی درێژ لە پەیوەندییەکانی دا لە گەڵ مامجەلال، ئەم بونەیەوە نامەیەکی گەرموگوری بو مامجەلال نوسی، داوای لێ ئەکرد «عرض» ەکەی حکومەت قبوڵ بکا و، بو ئەو مەبەستە بچی بو بارەگاکەی ئەوان.

ئێمە لامان وابو: هەمزاغاش هیچ «عرض» یکی سیاسی پێ نیە و، قسەکانی ئەمیش لەوانەی شێخ مەحمودی کاریزە زیاتر نیە. هەمزاغا لە کونەوە دوستی مامجەلال بو. تەنیا بو بینینی خویشی بوایە حەزی ئەکرد لە گەڵی دابنیشی. قسەی لە گەڵ بکا و، هەواڵی میراودەلییەکان و، دەنگوباسی دوست و ناسیاو و حکومەتی لێ ببیستی. مامجەلال، «عرض» ەکەی قبوڵ کرد. لەو کاتەدا ئێمە سەرگەرمی رێکخستنەوەی پێشمەرگە و رێکخراوەکان بوین، ئەو شوێنەی رەسول دای نا بو بو یەکتر بینین زور دور بو لە شوێنەکەی ئێمەوە، شوێنێکی نزیکتری دیاری کرد بو یەکتر بینین.

هەمزاغا هات. رەسول جوابی بو مامجەلال نارد بچی بو بینینی. مامجەلال جوابی دابوەوە کە ئەگەر هەمزاغا بو گفتوگو هاتوە لە گەڵ من با بفەرموی بو لامان، خو ئەگەر بو

لای ئیوەش هاتوە، پێویست ناکا من بیم خوتان قسەی لە گەڵ بکەن. د. مەحمودیش، لەو کاتەدا چو بو بو لای رەسول ئەیویست پشتیوانی لەو بکا و، مامجەلال رابکێشێ بو ئەوی، هەندێ بروبیانوێان هێنابوە گوایە هەمزاغا ناتوانێ ئەو رێگا درێژە ببڕێ. سەرەنجام هەمزاغا هات بو لای مامجەلال. رەسول و د. مەحمودیش شوێنی کەوت بون. وەکو چاوەری مان ئەکرد، هەمزاغا، جگە لە موجامەلە، شتێکی سیاسی دیاری کراوی پێ نەبو.

ئەو کاتە بە هوی نادیاریی چارەنوس و، ناخوشیی ژیانی روژانەمانەوە، هەندێ لە کادرەکان شەیدای «مفاوضات» بوبون. زور جار کە قسەیان لە گەڵ مامجەلال ئەکرد، تکایان لێ ئەکرد ئەگەر بو ماوەیەکی کورتیش بێت «مفاوضات» لە گەڵ حکومەت دروست بکا. د. مەحمودیش هەمان رەئی هەبو، بەو بونەیەوە «مفاوضات» ی ناو نا بو «مفە حەیاتەکەا».

*

«تقییم» ەکەی د. مەحمود

د. مەحمود لە سوریا لە گەڵ قادر جەباری و شەمسەدین موفتی و عەدنان موفتی کومیتەی ئامادەکردنیان دامەزراند بە نیازی رێکخستنەوەی پارتی لە سەر بنچینەیەکی هاوچەرخ و نوێ. لەوێ کەسیان لێ کو نەبوەوە. ئەوانەی کاری سیاسیان ئەکرد بە زوری دابەش بوبون بە سەر یەکێتی و قم دا.

د. مەحمود لە گەڵ شەمسەدین و قادر جەباری، لە دوا مانگەکانی ٧٧ دا گەرایەوە کوردستان. لە گەڵ مامجەلال و مەکتەبی سیاسی مانەوە. ئەگەرچی کومیتەی ئامادەکردن لە یەکێتی دا نەبو، بەڵام لە هەمو مەسەلەیەک دا پرسیان پێ ئەکردن، بیروڕایان وەرئەگرتن و، بو زور کوبونەوە بانگ ئەکران، ئەوانیش وەکو ئەندامانی سەرکردایەتی یەکێتی رەئیان ئەدا.

لە کوردستانیش چەندێ هەوڵیان دا کەسێکی ئەوتو لە حیزبەکەیان کو نەبوەوە.

کە لە گەڵ کاک عەلی لە یەکتری جیا بونەوە، د. مەحمود و قادر لە گەڵ ئێمە مانەوە. ئەو ماوەیەی بە یەکەوە بوین هیچ شتێکمان لێ نەشاردەوە. وەکو یەک دەستەی یەک حیزب کارمان ئەکرد. خویشی پیاوێکی بە وره و تێگەیشتو و شارەزا بو. گوێ ی نەئەدایە ناخوشیی و تەنگوچەڵمە. بیروراکانی خوی لە هەمو بونەیەک و لای هەموان بە سەربەستی دەرئەبری.

دوای کارەساتی هەکاری ئەویش ئەیویست گەلێک لە هەڵەکانی یەکێتی و لاواز

بونی وەرپگری بۆ بەهێزکردنی حیزبەکەی خۆی. راکێشانی دانە دانەی کادر و پێشمەرگە کارێکی ئاسان نەبو. تەنگوچەڵەمەی سیاسی ناو یەکێتی ئەزانی و، ئاگاداری ناکۆکییەکانی نێوان بزوتنەوە و یەکێتی و، هەڵوێستەکانی رەسوڵ بو. زۆرجار لای ئێمە رەخنەی لێ ئەگرت، بگرە گاڵتەی پێ ئەهات، کەچی لای ئەویش جۆرێکی تر قسەی ئەکرد. لە نامەکانیشی دا بۆ ئەم و ئەو جارویار تۆقوڕچی لە یەکێتی ئەگرت.

ماوەیەک بۆ کەوت بوە سەر باسی ئەوەی کە یەکێتی هیچ «تقییم» یکی نیە بۆ رابوردو، بە تایبەتی بۆ ماوەی «جەلالی»، لە بەر ئەوە یەکێتی تاوانبار ئەکری بە درێژەکێشانی هەمان حیزبی «جەلالی». من ئەو زەمانە نەمئەزانی لەمە مەبەستی چیە. لام وابو ئەیەوی تەرازو راست بکاتەوە: نامیلکەیەکی نوسیبو لە سەر هەڵسەنگاندنی شۆرشی ئەیلول و، دەوری بنەماڵەی بارزانی، ئێستا ئەیەوی نامیلکەیەکیش بنوسی لە سەر جەلالی.

من خۆم لام وایە هەمیشە پیاچونەوەی رابوردو، هەڵسەنگاندنی بابەتیی و بێلایەن، شتێکی باش و بە کەڵکە. تەنانەت بۆ مرۆڤیش پێویستە جارویار، لە ناو دەرونی خۆی دا بە خۆی دا بچێتەوە، کارەکانی خۆی هەڵ بسەنگێنی و چاک و خراپەکانی دیاری بکا، چ جای بۆ جوڵانەوەیەکی سیاسی کە سەدان هەزار کەس بەشداریان تێ دا کرد بێ و، دەیان هەزار کەسی تێ دا کوژرا بێ.

هەرچەندە لەو لیقەومانەدا وەختی «تقییم» و هەڵسەنگاندنی رابوردو نەبو، بەڵام ئەوەندەی دوبارە کردەوە وتمان باشە مادەم خۆت خاوەنی بیرەکەی خۆت بینوسە. پێ ئەچو پێشتر بیرە بنەرەتییەکانی لە مێشکی خۆی دا ئامادە کرد بێ، لە ماوەیەکی کورت دا نامیلکەیەکی ئامادە کرد، لە ژێر ناوی: «تاقیکردنەوەی رابوردو و خەباتی ئەمڕۆی گەلەکەمان» دا. باسە سەرەکییەکانی بریتی بو لە:

پێشەکییەک لە ژێر ناونیشانی: با سود لە تاقیکردنەوەکانی رابوردومان وەربگرین بۆ یەکخستنی ریزەکانی گەلەکەمان و بەهێزکردن و سەرخستنی خەباتی ئەمڕۆ و ئایندەی.

باسەکانی بە گوێرەی ماوەکانی دابەش کرد بو بە چەند قۆناغی: ماوەی ١٩٥٨ - ١٩٦١. ماوەی ١٩٦١ - کوتایی ساڵی ١٩٦٤: کەرت بونی پارتی و شۆرش. ماوەی ١٩٦٥ - ١٩٧٠. ماوەی پاش دەرچونی بەیانی ١١ ی ئازاری ١٩٧٠ - ١٩٧٥ وە تێکچونی شۆرش. ماوەی پاش تێکچونی شۆرشی ئەیلول.

هەڵسەنگاندنەکە پشت ئەستور نەبو بە هیچ بەڵگە و دۆکومێنت یا کتێب و نوسینێک. لەو کاتەدا ئارشیف یا کتێبخانەمان لە بەر دەس دا نەبو. هەموی لە سەر بنچینەی بیرەوەرییەکانی خۆی نوسی بو.

لە هەڵسەنگاندنەکەی دا هەردولا: «مەلایی» و «جەلالی»، لە هەندی قوناغ دا لایەکیان زورتر و، لە هەندی قوناغ دا هەردوکیانی بە جوتە، بە توندی کوتا بو.

ئەگەرچی مامجەلال زور لە هەڵسەنگاندن و بوچون و ئەنجامگیرییەکانی پی راست نەبو، بەلام هیچ «اعتراض» یکی دەرنەبری. من لام وابو د. مەحمود پیاویکی دلسوز و شارەزا و خاوەن تەجروبەیە ریگەی بدەین لە «مینبەر» ی یەکیتییەوە باوەرەکانی خوی رون بکاتەوە، بی ئەوەی بچینەوە بە گوی دا. بی مشتومر موافەقەقان لە سەر کرد و لە ئەیلولی ۱۹۷۸ دا وەکو یەکی «لە بلاوکراوەکانی یەکیتیی نیشتمانیی کوردستان» خومان چاپمان کرد و بلاومان کردەوە.

زوری نەخایاند دەرکەوت: مەبەستی لە کوتانی «مەلایی» و «جەلالی» تەنیا هەڵسەنگاندنی «تاقیکردنەوەی رابوردو» بو «یەکخستنی ریزەکانی گەلەکەمان» نەبو، بەلکو بو دروستکردنی «خەتی سییەم» بو. «خەت» یک خوی سەرکردایەتی بکا.

بەلام د. مەحمود نەیئەتوانی ئەم دەورە ببینی، لە بەر هویەکی سادە و ئاشکرا، ئەویش ئەوە بو: د. مەحمود خوی لە ۱۹٦٤ تا ۱۹۷٥ توندرەوترین تەوریسیەنی «مەلایی» بو لە ناو پارتی و، لە ناو جولانەوەی کوردا.

*

داری بوق

یەکی لە گیروگرفتەکانمان سوتەمەنی بو. قەندیل داری سوتاندنی لی نیە. گوینی و چەقالە و هەندی درک و دالی هەیە. دوکەلی زور و ئاگری کەم و زو دائەمرکیتەوە. ئاگری هیچ کامیان پشکو ناکا. هەمو روژی هەمومان ئەبو بەشی لە وەختی خومان بو کوکردنەوەی گوینی و چەقالە و درک و دال تەرخان بکەین، هیشتا بەشی نان کردن و چا و چیشت لی نانی نەئەکرد. روژیکیان یەکی لە پیشمەرگەکان بە تەلیسیکی پرەوە هاتەوە وتی: «کورینە! لای مەفرەزەکانی تر باسی مەکەن شتیکی زور گرنگم دوزیوەتەوە، گیروگرفتی سوتەمەنی چارەسەر ئەکا». وا بە خوشی و شانازییەوە باسی ئەکرد ئەتوت بیرە نەوتی دوزیوەتەوە. تەلیسەکەی هەڵرشت هەموی کوتەرەی پچوک پچوک بو. کوتەرەکان لە درزی بەردا روا بون، قەدی دارەکەی باریک و، بالای چەند بستیک و، گەلاکانی سەوز و ئەستور و گەورە بون، ناوی «داری بوق» بو.

وشەی بوق بو چەند شتی جیاواز بە کار ئەهینری: ۱. ناوە بو گیانلەبەریکی وشکاوی. ۲. ناوە بو ئەو هەلم و هالاوە گەرمەی لە نیوەروی هاوین دا لە ناو کشتوکال دا پەیدا ئەبی. ۳. ناوە بو ئەم روەکە. ٤. پاڵ، وەکو بوقی پیوە نا، واتە پالی پیوە نا.

زوری پی نەچو مەفرەزەکانی تریش داری بۆقیان دوزیەوە و کەوتنە هەلکەندن و سوتاندنی.

تا لە تەنگی سلیمانی بوین لە پەنای «داری بۆق» دا حەسایەوە.

*

یەکی لە پیشمەرگەکانی دەستەکەی مامجەلال ناوی هاوری مارف بو. هاوری مارف گەنجیکی تازە پیگەیشتو و، ئەندامی کومەلە و، برازای عەلی پچکول بو. هەتا بلی ی مامجەلالی خوش ئەویست و، بو کومەلە دلسوز بو. بە هەمو کەسیکی ئەوت «هاوری». روژیکیان کویخاکانی مەنگور هات بون بو لای مامجەلال. هاوری مارف کە بەخیر هاتنی کرد بون وت بوی: «هاوری کویخا فلان و هاوری کویخا فیسار... بەخیر بین!». کویخاکان لەم نازناوە تازەیە سەیریان هات بو.

روژیکیان هاوری مارف کتیبیکی لەو کتیبانەی «دار التقدم» لە موسکو بە عەرەبی لە سەر فەلسەفەی مارکسی دەری ئەکرد بە دەستەوە ئەیی بو پیشمەرگەیەکی تری ئەخوینیتەوە. چەند جاریک وشەی «المستغلە - بکسر الغین و المستغلە - بفتح الغین» دوبارە ئەبیتەوە. گویگرەکە لی ی ئەپرسی: «ئەم بکسر الغین و بفتح الغینە یەعنی چی؟»

هاوری مارف یەکسەر وت بوی: «یەعنی چینی کریکار کوت و پیوەند کراوە!»

سالانی دوایی هاوری مارف بە دیل گیرا و لە زیندانی موسل لە سیدارە درا. چەند نامەیەکی لە زیندانەوە نوسیبوە نمونەی پیشمەرگەی ئازا و خوراگر بو.

*

هەلگرتن - رەدوکەوتن

بەشی لە چیای قەندیل کەوتوتە سنوری مەنگورایەتییەوە. مەنگور لە هەردو دیوی سنوری ئیران و عیراق هەن و، لە کوردستانی عیراق لە پشدەر و بناری قەندیل دا ئەژین. تا ئیستا ریکخراوی خیلەکیان ماوە. بنەمالەی «کادرویشی» سەروکایەتی ئیلی مەنگوری ئەکرد و، تیرە سەرەکییەکانی بریتی بو لە: خدر مامسینی، باب رەسوە، زودی، رەزگەیی، چنارەیی، مەنگورە روتە. هەر تیرە و تایەفەیەک «کویخا» ی تایبەتی خوی هەبو بو سەرپەرشتی کاروباری تیرەکە.

لە سەرەتای دامەزراندنی یەکیتی و دەس پی کردنەوەی شورش دا ئیلی مەنگور بە گشتی هەلویستیکی شورشگیرانەیان هەبو. کویخا محەممەدی مەلا شەریف، کویخا عەلی قەلاوی، کویخا قادری زودی، کویخا محەممەدەمینی رەزگەیی، کویخا حەسەنی برایم

شوان، شیخه کوڵ.. به کومەڵ بون به پێشمەرگه و، له رۆژانی سەختی کارەساتی هەکاری دا به دەوری مەکتەبی سیاسی یەکێتییەوه مانەوه.

له ناو مەنگوردا هەندێ نەریتی دێرینەی «ژن هێنان و شو کردن» ماون لەوانە: «هەڵگرتن» و «رەدوکەوتن».

ئەمانیش وەکو زور له ئێلەکانی تر له ناو خویان دا ژن و ژنخوازییان ئەکرد «الزواج الداخلی: ئیندوگامی»، تەنانەت هەڵگرتن و رەدوکەوتنیش هەر له ناو خویان دا و، به زوری له ناو هەمان گوند و هەمان بنەماله و هەمان بەرەباب دا ئەبو. زور کەم روی داوه ژن و ژنخوازی له گەڵ تیرەیەکی تری مەنگور بکەن چ جای ئێلێکی تر. به گشتی «ژن و مێردایەتییان» له گەڵ ژن و پیاوی دەرەوەی بەرەباب، هوز، تیره، ئێلەکەی خویان «الزواج الخارجی: ئیکسوگامی» به پەسند نەئەزانی، مەگەر ئاغاکانیان بو مەبەستی دامەزراندنی هاوپەیمانیتی له گەڵ ئێلەکانی تر ئەمەیان کرد بێ.

هەرچەندە هیچ کوسپێکی کومەلایەتی یان دینیی له بەردەمی پیاوی مەنگوردا نەبو بو پێکەوەنانی خێزانی «فره هاوسەر: پولی گامی»، یان «دو هاوسەر: بی گامی»، کەچی خێزانەکانیان به زوری «یەک هاوسەری: مونو گامی» بو.

کوێخاکانی مەنگور بو رێکخستنی «مەسلەحت» هەندێ یاسا و رێوشوێنیان دانا بو کە له نەریتی باووباپیریانەوه بویان بە جێ ما بو، داوایان له ئێلەکەش کرد بویان بسەلمێنین، به تایبەتی دیاری کردنی پارەی رێککەوتنەکە.

کور له ناو مەنگور دا به زوری به رێگەی «ژن به ژن» ژن ئەهێنێ.

که داوای کچی ئەکا ئەبێ ئەمیش کچ (خوشک یان ئاموزا)ی هەبێ بیدا به یەکێ له کەسوکار (برا، باوک، ئاموزا) ی کچی خوازبێنی کراو.

هەردو کچ له یەک زەمان دا له دو کورەکه ماره ئەکرێن.

کچی دوهەم ئەبێته «مارەبڕاو» بەلام مەرج نیه لەو کاتەدا بگوێزرێتەوه، چونکه زور جار کچێکی مناڵ له باتی کچی خوازبێنی کراو ئەدرێ به لاکەی تر «گەوره به کچکه». خو ئەگەر هیچ کچێکیان نەبو بەڵێنی «بەنتوو» یان پێ ئەدەن، واته کچێک که له پاشەرۆژدا له دایک ئەبێ، دوای له دایکبونی ئەیدەنێ. کچه مناڵەکه ماره ئەکرێ بەلام له بەر مناڵی جارێ نایگوێزنەوه تا گەوره ئەبێ.

کچه مارەبراوەکە، که گەوره بو، ئەگەر دڵی به کورەکەوه بو، ئەوسا ئەگوێزرێتەوه، ئەگەر به کوره مارەکراوەکەی خوی رازی نەبو، به نهێنی له گەڵ کورێکی تر رێک ئەکەوێ پێکەوه برون. کچەکه رەدوی کورەکه ئەکەوێ و، کورەکه کچەکه هەڵئەگرێ، به جوته ئەرون

و ئەچن خویان ئەخەنە خانوی کویخا یان پیاوماقولیکی دەسەلاتداری تایەفەکەیان و لەوی ئەمیننەوە.

هەندی جار پیاویکی دەسەلاتدار کچ یا ژن هەلئەگری، ئەگولجی ئارەزوی ئافرەتەکەی لە سەر نەبی بە جوری لە زور و هەرەشە بیبا، بەلام رەدوکەوتن هەمیشە ئارەزوی ئافرەتەکەی لە سەرە.

خاوەن مال بویان تی ئەکەوی لە گەل مالی کوری مارە لی براو بو «مەسلەت». مەسلەت دیسان لە ریگەی «ژن بە ژن» یان «گەورە بە گچکە» یان «پەنەتزو» ئەکری.

کوری یەکەم کە کاتی خوی کچەکەیان لی مارە کردوە، دەس هەل ئەگری لە کچە مارەبڕاوەکە و، «تەلاق» ی ئەدا بەرامبەر بەوەی کچیکی تر بدەن بە خوی یان بە کەسیکی نزیکی (کور، برا، باوک، ئاموزا). ئەوسا ئافرەتەکە لە دەزگیرانە تازەکەی مارە ئەکری.

- رەدوکەوتنی کچی مارەنەکراو ئاسانتر و «مەسلەت» ی هەرزانترە لە کچی مارەکراو.

- رەدوکەوتنی کچی مارەکراوی نەگویزراییەوە ئاسانتر و مەسلەتی هەرزانترە لە هی گویزراوە.

- رەدوکەوتنی ژنی گویزراوەی بی منال ئاسانتر و مەسلەتی هەرزانترە لە ژنی گویزراوەی خاوەن منال.

- مەسلەتی رەدوکەوتنی ژنی خاوەن منال لە هەمویان گرانترە، چونکە میردی ژنە هەلگیراوەکە چەند منالیکی بی دایکی بە سەردا ئەکەوی، بە ئاسانی ژنیکی تری دەس ناکەوی شوی پی بکات و منالەکانیشی بو بە خیو بکات.

ئەم نەریتە لە کونەوە لە هەندی شوینی کوردستان و، لە ناو هەندی خیل و هوز و تیرەدا باو بوەوە و، لە ناو پیاوەکانی چینەکانی خواری و ناوئجی دا شیوەی سەرەکی ژنهینان بوە. وەکو روداویکی کومەلایەتی ئاسایی سەیری ئەکری، بەلکو هەندی لەو کچانەی هەلیان بو هەل نەکەوتوە رەدوبکەون یان هەل بگیرین هاوریکانیان کە لی یان تورە ئەبن پی یان ئەلین: «ئەگەر خیرت پیوە بوایە یەکی هەلی ئەگرتی!» و، هەندی ژن کە چەند جاری هەلگیراون لە ناو هاوتاکانی خویان دا شانازی پیوە ئەکەن.

بەلام هەلگرتن و رەدوکەوتن لە هەندی شوینی تری کوردستان و، لە ناو هەندی خیل و هوز و تیرەدا بە «سەرشوری کومەلایەتی» گەورە دائەنری، تەنیا بە کوشتنی هەردوکیان (کچ و کور یان ژن و پیاو) و، هەندی جار منالەکانیشیان، ئەگەر منالیان لی کەوت بیتەوە، ئەم سەرشورییە پاک ئەکریتەوە.

*

ژمارەیەکی زور لە خەلکی گوندی «چەوە» ی خوشناوەتی کاروانچیەتیەیان ئەکرد. لەم کارەدا زور شارەزا و وریا و تیژرو بون. زوریان کوردپەروەری دلسوز بون. سەید کەریم و د. خدر مەعصوم لە خوشناوەتی بون، بەلام ماوەیەکی دریژ بو لی مان بزر بوبون و، هیچ هەوالیکمان نەئەزانین. بە هوی یەکی لە کاروانچییەکانی چەوەوە نامەیەکم بو سەید کەریم نوسی. روداوەکانی هەکاری م بو نوسی و، داوام لی کرد بو کە بینە لامان لە قەندیل.

لە «تەنگی سلیمانی» یەوە خەریک بو بگویزینەوە بو «دەراوی گویزی» سەید کەریم و چەند پیشمەرگەیەک پەیدا بون. یەکیکیان لە ریگا بەردیک لە قاچی دابو لە رویشتنی خست بو، لە هەندی جیگا بە کولی خویان و لە هەندی جیگا بە کولی ولاخ هینا بویان. من جگە لە سەید کەریم ئەوانی ترم نەئەناسی. بەلام هەندیکیان لەو جارەوە ئیتر بون بە هاوری ی گیانی بە گیانیم هەتا کوژران، لەوانە عەلی نەبی و ریباز.

پەیدا بونی سەید کەریم بو من مژدەیەکی خوش بو.

عەلی نەبی پیشمەرگە نەبو. بە نوینەرایەتی ریکخراوی «کیومەرش» ی کومەلە هات بو. پاش ئەوەی هەندی قسە و باسی پیویستمان کرد گەرایەوە. وا ریک کەوتین خوی و چەند کەسیکی تر چەک پەیدا بکەن و بین بن بە پیشمەرگە. پاش گەرانەوەی بە ماوەیەکی کەم بەلینەکەی خوی بە جی هینا.

لە هەمو روژە سەختەکانی ژیانی پیشمەرگایەتی م دا لە مەنگورایەتی، بالەکایەتی، ئاکویەتی، سوران، خوشناوەتی بو هەر جییەک ئەچوم، هەمیشە دو شیرپیاوم لە گەل بو هەردوکیانم لە قەندیل ناسی: ئەحمەد مەولود و عەلی نەبی، بە خویان و پیشمەرگەکانیانەوە لە گەل خوم ئەبون و، هەر کاریکی دژوار بهاتایەتە ریگەمان بە یەکی لەم دوانەم ئەسپارد و، بە بی ترس لە مردن جیبەجییان ئەکرد.

*

رەوینە

لە کاتی گواستنەوەدا لە ریگا توشی هەوارەکەی حەسەنی برایم شوان بوین. حەسەن لە گەل چەند کەسیکی تردا چو بون بو راو چەند سەری بزنە کیوییان کوشت بو. ۳ سەریان دا بە ئیمە. لە گەل خومان بردمان بو هەواری تازە. لەوی چاکمان کرد.

بناری قەندیل لە هەردو دیوی لیرەواری زوری هەبو. دول و شیو و زەرد و ماهی زوری تی دا بو، شوینی ژیانی دەعبای کیویی بە تایبەتی نیری و بزنەکیوی بو. چەند

راوکەریکی شارەزای شاخەوانیی لە ناو خۆیان دا ریک ئەکەوتن. دەسراستەکان لە سەر ریگای حەیوانەکەدا خۆیان مەلاس ئەدا و، چەند کەسیکیش «جەلەب» ی حەیوانەکانیان راو ئەنا. حەیوانەکان ئەکەوتنە بوسەی دەسراستەکانەوە و، ئەیان کوشتن. بەم جورە راوەیان ئەوت: «رەوینە».

چیاکانی کوردستان چەندین جور حەیوانی کیویی نایابی هەبوە. مەر، بزن، شور «فیلە گیژە»، ورچ «هەرس»، پلنگ، وشەک، ریوی، دەلەک، کەمتیار... بەلام راوی بی «دیسیپلین»، تز وی هەندی دەعبای کیوی وەکو: مەرە کیوی و شوری براندوتەوە و، هەندیکی تریشی وەکو بزنە کیوی و ئاسک خستوتە مەترسی لە ناوچونەوە.

*

نەستیلی سادر

دەراوی گویزی کەوت بوە نیوان زنجیرە چیاکانی «سادر» و «جاسوسان» ەوە. هاوینە هەواریکی خوش و، کانی و ئاوی سارد و سازگاری هەبو. هەندی دار و چیلکەشی بو سوتاندن لی دەس ئەکەوت.

کە بە دەراوی گویزی دا شور ئەبیتەوە بەرەو خوار ئەچیتە دولە کوکی لەویشەوە کە شور ئەبیتەوە ئادی هەردو شاخی ئەمبەر و ئەوبەر «جاسوسان» و «سادر» لە یەکتری نزیک ئەبنەوە پیش ئەوەی بگاتە گوندی «سوبسنی» ئەبیتە تەنگیکی زور تەسک. ئەم تەنگە شوینیکی لە بارە بو دروستکردنی دیواریکی بەرز، ئاوی کانی و جوگاکانی دولەکە و، ئاوی باران و بەفراو لە نەستیلیکی گەورەدا کو بکاتەوە. بە دریژایی ئەم دولە هیچ ئاوەدانییەکی تی دا نیە و، ئەرزیکی ئەوتوی تی دا نیە لە هیچ وەرزیکی سال دا بە کەلکی کشتوکال بی. هەموی لیژایی شاخ و بەردەلانە. ئاوەکەی ئەتوانری بە کار بهینری بو ئاودانی دەشتی قەلادزی و بەرهەمهینانی کارەبای ئاوی.

*

نائارامی لە «جەزیرەی ئارام» دا

دامەزراوی دینیی شیعە لە کونەوە لە ئیران دا گرنگییەکی تایبەتی هەبوە. چەند جیاوازییەکی بنەرەتی لە هی سوننە هەیە:

– دامەزراوی دینیی شیعە ریکخراویکی هەرەمییە، «آیت الله العظمی» یەک «موجتەهیدی ئەکبەر» «مەرجەعی تەقلید» ی هەمو شیعەکانی جیهان، لە لوتکەی هەرەمەکەدایە، دوای ئەویش چەند «آیت الله العظمی» و، ئینجا چەند ئایەتوللایەک، بنکە فراوانەکەیشی هەزاران «حجە الاسلام» و «ثقە الاسلام» و، دەیان هەزار «طلابی علمی»

به.

- دامەزراوی شیعە لە روی دارایییەوە سەربەخۆیە لە دەسەلاتی دەولەت. هیچ مەلایەکی شیعە و هیچ خوێندنگا و «حوزەی عیلمیە» پشت بە موچە و یارمەتی دارایی حکومەت نابەستی. ئەمەش سەربەخۆیی کار و ئیجتیهادی بو دابین کردون. کاتی خوی رەزا شا هەولیکی زوری داوە بیبەستی بە حکومەتەوە سەرکەوتو نەبوە.

- ئەوانەی گەیشتون بە پایەی «ئایەتوللا» جوری لە «حەصانە» یان هەیە ئەیانپاریزی لە لیپیچانەوەی قانونی و گرتن.

سالی ۱۹٦۳ شا «ئینقیلابی سفید» ی راگەیاند. ویستی هەندی ئالوگوری سیاسی، ئابوری، کومەلایەتی، روشنبیریی لە ژیانی خەلک دا بکا بە نیازی ئەوەی بنکەیەکی کومەلایەتی فراوان لە ناو گەلانی ئیران دا بو پشتیوانی لە خوی دروست بکا.

دامەزراوی دینیی شیعە بە توندی دژی هەندی لەم ریفورمانە راوەستا. بو بە رویەرو بونەوەی خوێناوی لە نیوان رژیم و دامەزراوی شیعەدا. ئاخوندیک بە ناوی روحوللای خومەینی ریبەری ئەم جولانەوەیە بو. رژیم جولانەوەکەی سەرکوت کرد. خومەینی کەوتە بەر تەنگ پی هەل چنین و دەستدریژی ساواک، بەلام دامەزراوی دینیی شیعە، بو ئەوەی خومەینی لە گرتنی ساواک بپاریزی، نازناوی «ئایەتوللا» ی پی دا. بەم هویەوە شا نەیتوانی بیگری، دوری خستەوە بو شوینە پیروزەکانی عیراق.

بە.روالەت رژیم زال بو. هەر کەس و تاقمی رەخنەی لی بگرتایە تەفروتونای ئەکرد. وەکو نارازیبانی ئیرانی ئەیانوت: «تیرور و ئیختیناق» بالی بە سەر ئیران دا کیشا. هەندی تاقم دروست ئەبون بەلام ساواک بە توندی سەرکوتی ئەکردن. هەزاران کەسیان لە زیندانەکان ئاخنی بو، هەزاران کەسیان بە لیدان لە زیندانەکان دا و لە سەر جادە کوشت. ناوبانگی سیاسی رژیم لە دنیادا دا زرا بو. وەکو یەکی لە نمونەکانی پیشیل کردنی مافی مروڤ سەیری ئەکرا. خوێندکارانی ئیران لە دەرەوە «کونفیدراسیون» یکیان دروست کرد بو چالاکییەکی زوری تەنواند بو ریسوا کردنی شا و ساواک و رژیمی ئیران.

ئیمام خومەینی لە نەجەف وەکو دوژمنیکی سەرسەختی شا ناسرا بو، بەلام چالاکییەکی ئەوتوی نەئەنواند تا ریککەوتنی جەزایری ۷۵ کە ئیتر پیوەندی عیراق - ئیران ئاسایی بوەوە و، هاتوچوی نیوان دانیشتوانی هەردو ولات گەرم بو. هەزاران ئیرانی سالانە ئەچون بو «زیارەت» ی شوینە پیروزەکانی شیعە لە نەجەف، کەربەلا، کاظمیە... و، سەدان قوتابی بو خوێندن لە مزگەوتەکانی دا ئەمانەوە. ئەمە هەلیکی گەورەی بو ئیمام خومەینی رەخساند پیوەندی خوی لە گەل دامەزراوی دینیی شیعە لە ئیران تازە بکاتەوە

و، یەکەوێتە هاندان و سازدان و جولاندنی. ئێران لەو کاتەدا زیاتر لە ٨٠ هەزار مزگەوت و ١٨٠ هەزار مەلای شیعەی تێ دا بو.

یەکێ لەو تاکتیکە تازانەی ئیمام خومەینی دای هێنا: «شورشی کاسێت» بو. خومەینی وتارەکانی خوی لە سەر شریتی کاسێت تومار ئەکرد و شاگرد و لایەنگرەکانی بە ناوی «گورانی و موسیقای شەرقی» یەوە ئەیانبردەوە بو ئێران و لە مزگەوتەکان دا لێ یان ئەدایەوە و، لە تاران و قوم و شارەکانی تر لە دوکانی تسجیلات تومار یان ئەکرد و ئەیان فروشت. جگە لەمەش کتێبەکانیان ئەبردەوە بو ئێران.

نارەزایی لە ناو ئێران دا تا ئەهات زیادی ئەکرد و لە بەرامبەر ئەوەدا تیرور و ئیختیناق تا ئەهات زیادتر ئەبو. فەساد لە هەمو بوارەکانی ژیان دا: فەسادی ئیداری، مالی، سیاسی، ئەخلاقی.. قولتر ئەبو. بنەمالەی سەلتەنەتیی (خوشک و برا و کچەکانی شا) ڕیبەریی ئەم فەسادەیان ئەکرد. چەندەها قومارخانە و شوێنی ڕابواردنیان لە سەرانسەری ئێران دا دامەزراند بو. ئەشرەف سەرپەرشتی توری ناوخو و جیهانی بازرگانیی هیروینی ئەکرد. بنەمالەکەی شا کە کاروباری ئابوری خویان لە «بونیادی پەهلەوی» دا ڕیک خست بو، بو بو بە گەورەترین دەولەمەندی ئێران و، لە هەمو سەودا و پروژە ئابوریە قازانجدارەکان دا بەشیان هەبو.

شا بە بونەی تیپەربونی ٢٥٠٠ سال بە سەر دامەزراندنی ڕژێمی شایەتی لە ئێران دا ئاهەنگێکی گەورەی گێرا و، خوی بە میراتگری ئەریتی ٢٥٠٠ سالەی شایەتیی ئێران دانا. بودجەیەکی گەورەی بو ئەم ئاهەنگانە تەرخان کرد بو. ئەم ئاهەنگانە لە باتی ئەوەی جێگای شا لە ناو ئێران و دنیادا قایمتر بکا کردی بە نیشانەی تیری ڕەخنە و نارەزایی.

بو ڕونکردنەوەی بیروراکانی خوی شا کتێبێکی بە ناوی: «بە سوی تمدن بزرگ» بلاو کردەوە. ئەم کتێبە وەرگێردرایە سەر هەمو زمانە گرنگەکانی دنیا. هەژاری موکریانی یش کردی بە کوردی. هەرچی ئەم کتێبەی خوێند بوەوە لایان وا بو شا توشی نەخوشی میگالومانیا «جنون العظمە» بوە. شا وای بلاو ئەکردەوە کە لە ماوەی چەند سالی داهاتودا ئێران ئەکا بە هیزی ئابوری پینجەمی دنیا و، وای دەرئەبری کە لە ناوچەکەدا ئێران «جەزیرەی ئارام» ە و، نمونەیەکی دیموکراسی ئەوتویە لە روژئاواش دا وینەی نیە.

شورشی کاسێت تا ئەهات کاریگەرتر ئەبو. ئوپوزیسیونی ئێرانی کە تا ئەوسا ڕیبەریکی دیار و هەلکەوتویان ئەبو سەرکردایەتییان بکا دژی شا و «ڕژێمی سەلتەنەتی» خەریک بو سەری دەرئەهێنا.

دوای ۱۲ ساڵ سەروکایەتی وەزیران لە ۱۹۷۷ دا، شا عەبباس هوەیدای لی خست و جەمشیدی ئاموزگاری دانا بە سەروەزیران. ئەم گورینە کاری لە بزوتنەوەی نارەزایی نەکرد. ئەویش هیچ گورینیکی لە ژیانی سیاسی دا ئەنجام نەدا. حیزبی «رەستاخیز» تەنیا حیزبی ریگا دراو بو. ئەویش حیزبیکی شاپەرست بو، ساواک پیکی هینا بو، خەلکیان بە زور لی کو کرد بوەوە.

هەندی لە سیاسییە ناسراوەکانی ئیران وەکو: د. کەریمی سنجابی، مەهدی بازرگان، شاپوری بەختیار، داریوشی فروهەر، مەتین دەفتەری... کەوت بونە جموجوڵ. پاشماوەکانی «جەبهەی میللی» سەردەمی موصەددەق و هەندی لە حیزبەکانیان ریک خست بوەوە و، بوبون بە ناوەندی ئوپوزیسیونی شارستانی و دیموکراتی.

مەهدی بازرگان، «کومیتەی دیفاع لە ئازادی و حقوقی بەشەر» ی دروست کرد بو. بلاوکراوەی لە سەر مافی مروڤی ئیران دەرئەکرد.

تاقمی لە قانونییە ناسراوەکانی ئیران کەوتنە دەرکردنی بەیاننامە سەبارەت بە دەس تی خستنی حکومەت لە کاروباری دادگاکان و، تاقمی لە نوسەرانی ناسراوی ئیران کەوتنە بەیان دەرکردن داوای ئازادی دەربرین و نوسین و لابردنی سانسوریان ئەکرد.

بە نهینی یش سەدان بەیان و بلاوکراوە دژی شا و ساواک دەرئەچو.

شا لە ژیر گوشاری بەریوەبەرایەتی سەروکی ئەمریکی کارتەر دا بەرنامەی «فضای باز سیاسی» راگەیاند کە گویا بەرەو لیبرالیزم ئەچی.

سەرەتای سالی ۱۹۷۸ لە «قوم» خوپیشاندان دەستی پی کرد. داوودەزگای ئاسایشی شا بە توندی لی یان دا و، چەند کەسی کوژرا. لە چلەی ئەم روداوەدا لە تەوریز خوپیشاندانیکی گەورە ریک خرا. خەلک هیرشیان کردە سەر بارەگاکانی حیزبی رەستاخیز، سینەماکان، بانکەکان. دەزگاکانی ئاسایش لەم خوپیشاندانەش دا ۳۰ کەسیکیان کوشت.

بو چلەی کوژراوەکانی تەوریز پیشەوایانی شیعە داوایان لە خەلک کرد خوپیشاندان بکەن. لە تاران و ئەسفەهان و زور شاری تری ئیران خوپیشاندانی گەورە کرا و، لە هەندی جی بو بە پیکادان لە نیوان خوپیشاندەران و پولیس دا.

یادکردنەوەی چلەی کوژراوەکان بو بە یەکی لە تاکتیکە سەرکەوتوەکانی سازدانی خەلک بو خوپیشاندان. بەلام خوپیشاندانەکان تا ئەهات زیاتر رەنگی دینییان ئەگرت و، مەلاکان ئەهاتنە مەیدانی کارەوە. دەوری سەرکردە نادینییەکان کەمتر ئەبوەوە.

روژی هەینی خەلک لە مەیدانی ژالەی تاران کوبونەوە بو یادی کوژراوەکانی

سەرەتای ئەیلولی ٧٨ بەلام داوودەزگاکانی ئاسایش گوللەبارانی خۆپیشاندانەکەیان کرد و نزیکەی ٥٠٠ کەسیان لێ کوشتن. ئەم رووداوە بە ناوی «جومعەی سیاه» ناوی دەرکرد. ئەم کوشتارە شەپۆلی نارەزایی و توندوتیژی لە سەرانسەری ئێران دا زۆرتر کرد و، بوو بە سەرەتای قۆناغێکی تری پڕ تەوژمی بزوتنەوەی دژمنایەتی شا.

خۆپیشاندان و مانگرتن پەرەی ئەسەند، شوێنەکانی وەکو: مزگەوت، زانستگا، بازار، کارگاکان... و، چینە جیاوازەکانی کۆمەڵ وەکو: رۆشنبیر، بازرگان، چینی ناوەنجی، کرێکاران... و، رێبازە سیاسییەکانی راست و کۆنەپارێز و، و چەپی پێشکەوتنخوازی وەکو: دینیی، کۆمۆنیست، مارکسی، دیموکرات، نەتەوەیی و نیشتمانپەروەری... ئەگرتەوە.

شا بۆ ئەوەی نارەزایی خەلک دابمرکێنێتەوە هەندێ ئالوگۆڕی کرد. جەمشیدی ئامووزگاری لابرد و، شەریفی ئیمامی بە سەرۆکوەزیران دانا و، جەنەراڵ نەسیری لە سەرۆکایەتی ساواک لابرد و جەنەراڵ موقەددەم ی دانا بەلام ئەم ئالوگۆڕانە شتێکی ئەوتۆ نەبوون هەلومەرجی داگیرساو بکوژێنێتەوە. دروشمی «مرگ بر شاه» کەوت بووە سەر زمانی هەموو کەس و، خەلک بە گشتی ئەیانویست شا بڕوات و رژێمی شایەتی بڕوخێنرێ.

شا، جەنەراڵ ئوەیسی دانا بە «فەرمانداری نیزامی تاران»، ئەویش کۆبوونەوە و خۆپیشاندانی قەدەغە کرد. بەلام جولانەوەی نارەزایی تاکتیکی خۆی لە خۆپیشاندانەوە گۆڕی بۆ مانگرتن. رۆژانی پرسە و ماتەمی کوژراوەکانیان ئەکرد بە رۆژی مانگرتنی گشتی. دوکان و بازار دائەخرا و، زانستگا و خوێندگاکان ئەبەستران، کرێکاران دەستیان لە کار ئەکێشایەوە و، دائیرەکان دەوامیان نەئەکرد.

شا لە کۆتایی حوزەیرانی ٧٨ دا لە گفتوگۆیەکی رۆژنامەوانی دا بە هەواڵنووسێکی ئەمەریکایی وت بوو: «هیچ کەسی ناتوانێ من لابەرێ، چونکە ٧٠٠ هەزار سوپایی و، هەموو کرێکاران و، زۆرایەتی خەلک پشتیوانی منن».

خومەینی بوو بوو بە دوژمنێکی راستەقینە و هاندەری جولانەوەی نارەزایی لە ئێران دا. دروشمە ریفۆرمیستییەکانی سیاسییەکان و مەلاکان، کە ئەیانویست لە چوارچێوەی قانونی ئەساسی ئێران دا ئازادییەکان دابین بکەن، بە جۆرێکی بنەڕەتیی گۆڕی بە دروشمی رووخاندنی رژێمی شایەتی.

گۆڕانی دۆخی سیاسیی ئێران کاری لە چارەنووسی ئێمەش ئەکرد، لە بەر ئەوە بۆ ئێمە جێگەی دلخۆشییەکی بێ ئەندازە بوو: رژێمی شا وەکو دوژمنی نەتەوەی کورد بە گشتی و، وەکو دوژمنی یەکێتی نیشتمانی بە تایبەتی و، وەکو پاڵپشتی بنەماڵەی

بارزانی و قم، توشی تەنگوچەلمەیەکی قولی لە چارسەرەکردن نەهاتن هات بو. لە دوورەوە بە وردی چاودیریی روداوەکانمان ئەکرد.

بریارمان دا بو پشتیوانی لەم جولانەوەیە مامجەلال بە ناوی شورشی کوردستانی عیراقەوە چەند نامەیەک بو سەرکردە ناسراوەکانی بنوسی و، ئامادەیی یەکیتی دەربری بو هەر جورە هاوکاریەکی ئەوان بە چاکی ئەزانن.

مامجەلال نامەی بو ئیمام خومەینی و، ئایەتوللا شەریعەتمەداری، ئایەتوللا حسینعلی مونتەظیری و، چەند کەسیکی تر نوسی. نامەکەی ئیمام خومەینی مان نارد بو ریکخستن ئەوان بە دەستیکی ئەمین دا بوی بنیرن. نامەکانی تریش ساعید و جەعفەر ناردیان بو هاوریکانی خویان لە ئیران پی یان بگەیەنن. ریکخستن کەسیکی شایستەیان دوزی بووە نامەکەیان پیا نارد بو نەجەف بو خومەینی، ئەویش داود حسین، باوکی شەهید سەلمان، لە ریکخراوی «هەلوی سور»، کە تازە لە بەغدا ئیعدام کرا بو. باوکی سەلمان کەسایەتییەکی ناسراو بو لە ناو کوردە شیعەکان دا، خەلکی مەندەلی بو، بەلام لە بەغدا دائەنیشت.

ئیران و عیراق لەو کاتەدا هەردوکیان کیشەی ناوخویان هەبو لاکەی تر ئەیتوانی بە کاری بهینی: ئیران کیشەی خومەینی و، عیراق کیشەی کورد. هەردولا ئەیویست لاکەی تر رازی بکا بو ئەوەی یاری بەم ئاگرە نەکا و، یارمەتی جولانەوەکە نەدا. رژیمی شا جولانەوەی کوردی عیراقی گەمارو دابو، هاوکاری لە گەل کاربەدەستانی عیراق ئەکرد بو دامرکاندنەوەی. رژیمی بەعسیش هاوکاری ئیرانی ئەکرد بو گەمارودانی ئیمام خومەینی.

کاربەدەستانی عیراق بەری چالاکی خومەینیان گرت و، ریگەیان گرت لە لایەنگرەکانی سەردانی بکەن. بەمەش دانەکەوتن. وەزیرانی دەرەوەی عیراق و ئیران کە چوبون بو کوبونەوەی کومەلەی گشتی نەتەوە یەکگرتوەکان، ریک کەوتن خومەینی لە عیراق دەربکەن. ئەمە لە ئیران دا دەنگی دابوە و بو بە هوی شەپولیکی تری مانگرتنی گشتی لە تاران و شارەکانی تردا. عیراق گوی ی نەدایە نارەزایی خەلکی ئیران خومەینی دەرکرد. خومەینی ماوەیەک لە سەر سنوری کویت مایەوە هیچ دەولەتیک ئامادە نەبو بیگریتە خوی. سەرەنجام فەرەنسا ریگای دا. ٦ ی تشرینی یەکەمی ٧٨ خومەینی گەیشتە فەرەنسا. لە «نوفیل لو شاتو» لە نزیک پاریس بارەگای دانا.

سالی ١٩٨٤ لە کاتی گفتوگوکانی بەعس – یەکیتی دا، سەعدون شاکیر، وەزیری ناوخوی ئەوسای عیراق، روداوی دەرکردنی ئیمام خومەینی لە نەجەف و لە عیراق بو گیرایەوە، وتی: «کە پیمان وت تو لە عیراق دالدە دراوی بوت نیە دەس بخەیتە

کاروباری ئیرانەوە. لە وەلام دا وتی: «مەسەلەی ئیران تەواو بوە من پەیامم هەیە بو هەمو جیهان». وەزیری عیراقی، کە ماوەیەکی درێژ سەروکی دەزگای «موخابەرات» ی عیراق بو، دانی بەوەدا نا کە هەرگیز بە بیریان دا نەئەهات، ئەم ئاخوندە پیرەی لە نەجەف کەوت بو دەسەلاتێکی شاردراوە و نهێنی وەها گەورەی هەبێ و، ببێ بەم ڕیبەرە ئەفسانەییە. بێگومان ئەگەر ئەوسا بەعس ئەوەیان بزانیایە هەرگیز نەیانئەهێشت لە دەستیان دەرچێ.

ئەگەرچی نوفلیل لو شاتو لە ڕوی جوگرافیەوە، لە چاو نەجەف دا، لە ئیرانەوە دورتر بو، بەلام بو ئیمام خومەینی لە ڕوی پەیوەندی کردنەوە بە ئیران و بە لایەنگرەکانیەوە لە دنیا دا ئاسانتر و، ئازادی جولان و قسە کردنی زورتر بو.

دەستەی نوینەرایەتی یەکیتی کە پیک هات بو لە: د. فوئاد مەعصوم، عادل موراد، ئەحمەد بامەرنی، دو جار لە نوفلیل لو شاتو دیداری ئیمام خومەینیان کرد. چارەنوسی شورشەکە هیشتا دیار نەبو. د. ئیبراهیم یەزدی یش لە دانیشتنەکەدا ئامادە ئەبی. نوینەرانی یەکیتی لەم دو دیدارەدا:

پشتیوانی تەواوی یەکیتییان لە شورشەکە دەربری بو.

ئامادەیی یەکیتیان پیشان دا بو کە هەمو هیز و توانای خوی بخاتە خزمەتی شورشی ئیرانەوە.

ئامادەیی یەکیتیان دەربری بو بو مەشقدادانی لایەنگرەکانیان و گویزانەوەیان، بو گویزانەوەی چەک و تەقەمەنی و، لە کاتی پیویست دا خەریککردنی ئەرتەشی ئیران بە شەرەوە لە سەر سنورەکان بو ئەوەی نەتوانی هەمو هیزەکانی لە سەر ئەوان کو بکاتەوە.

ئامادەی یەکیتییان دەربری بو ئەنجامدانی هەر کاریکی ئەوان داوای بکەن و بەمان بکری.

ئیمام خومەینی سپاسیان ئەکا و، ئەلی ئیمە ئیستا بەم ریگایە شەری ڕژیم ئەکەین، ئەگەر ئەم ریگایە سەرکەوتو نەبو، ئەوسا پەنا ئەبەینە بەر چەک و، پیویستیمان بە هاوکاری ئیوەیش ئەبی. ئینجا لی ی پرسی بون: ئیوە چیتان لە ئیمە ئەوی؟

نوینەرەکانی یەکیتی وت بویان: ڕوخانی شا بو ئیوە چەند گرنگە، بو ئیمەش ئەوەندە گرنگە. ئیمە تەنیا سەرکەوتنی ئیوەمان ئەوی!

*

لە کاتیک دا سەرانسەری ئیران گری گرت بو، کوردستانی ئیران هیشتا لە خاموشییەکی وەکو خاموشی گورستان دا بو، ئەمەش ئەگەرایەوە بو چەند هویەک، لەوانە:

١. دانیشتوانی کوردستان بە تایبەتی کوردەکانی ئوستانەکانی کوردستان،

ئازەربایجانی غەربی، بەشێکی کرماشان سوننەن و، مەلاکانیان هیچ جۆرە پەیوەندییەکیان لە گەڵ دامەزراوی دینیی شیعەدا نەبو. بانگەوازەکانی خومەینی و پێشەواکانی تری شیعە نەیئەتوانی کاریان تی بکات و بیانبزوێنی، بە تایبەتی چونکە پێشینەیەکی دوورودرێژی چەوسانەوەی مەزهەبیی سوننەی ژێردەستە لە لایەن شیعەی دەسەلاتدارەوە، لە بیری خەلک و پێشەوا دینییەکان دا مابو.

٢. لەوەش گرنگتر کوردستان بۆشاییەکی سیاسی گەورەی تی دا بو. هیچ ڕێکخراوێکی سیاسی تی دا نەبو، خەلک ساز بدا و ڕێکی بخا و ڕیبەریی بکا بو دەس پی کردنی بزوتنەوەیەکی سیاسی دژی شا و ساواک. ئەوسا «کومەلە» ڕێکخراوێکی پچوک بو پێک هات بو لە ژمارەیەکی کەم کادر. هێشتا خوی ئاشکرا نەکرد بو. نەیشی ئەویست توشی زەرەر ببی. «حیزبی دیموکراتی کوردستان» یش لە ناو ئیران دا ڕێکخستن یا نفوزی نەبو. سەرکردە و کادر و ئەندامەکانی دور بون لە کوردستان و ڕوداوەکانی ناو ئیران. هەندێکیان لە بەغدا و هەندێکیان لە ئەوروپا بون. دەنگوباسەکانیان لە ڕادیوکانی دنیاوە ئەبیست.

*

ئەو ماوەیەی لە دەراوی گویزی بوین لە ماوەی چەند ڕوژێکی کەم دا چەند کەسێکی ناسراو هاتنە ڕیزی پێشمەرگەوە لەوانە: سەید سەلیم، شیرکوی شیخ عەلی، ئیبراهیم جەلال.

ئیبراهیم جەلال لە سەرکردایەتی ناوخوی ڕێکخستنی کومەلە بو. لە قەلاتوکانەوە کە هات بو لە ڕێگا لە گەل هەندی لە پێشمەرگەکانی مەنگور دەمیان لە یەک گیرا بو. کیشەیەکی زلی لە سەر دروست بو مامجەلال بو پشتیوانی لە ئیبراهیم بە توندی چو بە گژیان دا و سزای دان. برایم لە سەرکردایەتی مایەوە بو بە ئەندامی ناوەندی کومەلە.

شیرکو خوی بە هیچ لایەک دا ساغ نەکرد بووە. پێش ئەوەی بیت ببی بە پێشمەرگە لە سلیمانی مەحمودی مەلا عیزەتی دی بو، مەحمود ئاموژگاری کرد بو بیتە لای من و پاش گفتوگو ئینجا کارێک بگریتە ئەستو. شیرکو لە سەرەتای دەس پی کردنەوەی شورش دا ئەندامی قم بو تەسلیم بووە. باوەری بە پارتی نەبو. لە کارەساتی هەکاری دا، ئارازی برای کە لە گەل کاک عەلی پێشمەرگە بو، کوژرا بو. چەند ڕوژی لای ئیمە مایەوە بە ناوی سەردانەوەی ناوچەکەی خویان خواحافیزی لە ئیمە کرد. چو بوە لای ڕەسول. ڕەسول کرد بوی بە مەسئولی بزوتنەوە لە دولی جافەتی.

سەید سەلیم لە ڕێکخستنی بزوتنەوە بو، سەردانی ڕەسولی کرد بو، ڕەسول زوری

قسه بو کرد بو له دژی مامجەلال و یەکیتی، کە هاتە لای ئیمە ئەیویست باری سەرنجی هەردولا لە یەک نزیک بکاتەوە. لە گەل خوی چەند پیشمەرگەیەکیشی هینا بو. یەکیکیان ئەورەحمان سەیدە بو. رەحمان برای مەحمود سەیدە بو. مەحمودی برای لە سەرەتای دەس پی کردنەوەدا فەرماندەی کەرت بو لە بالەکایەتی. پیاویکی هەلکەوتوی قارەمان بو. بە زوری ئەم پەرینەوەی پیشمەرگەی لە پردی ناوەندە داپین ئەکرد. ئەو کاتەی ئیمە لە برادوست بوین شەهید بو. مەحمود هاوری ی کومەلە بو.

سەید سەلیم دانرا بە فەرماندەی هەریمی ۱۲ ی رەواندز و، دانای ئەحمەد مەجید بە رابەری سیاسی هەریمەکەی. پیکەوە رویشتن بو ناوچەی کارەکانی خویان. بەلام سەید سەلیم کە تورە بونی مامجەلالی لە مەنگورەکان بینی، زوری پی ناخوش بو ئیتر دلی رەنجا.

*

لیپرسینەوە

سەید کاکە و قادری مامەند ئاغای پشدەری هەردوکیان لای قم لە دیوی تورکیا دەس بە سەر بون. هەلیان بو هەلکەوت بو هەلات بون. بە دوقولی لە دیوی تورکیاوە خویان کرد بو بە بادینان دا و بە چەند روژی بە ناو کوردستانی عیراق دا گەیشتنەوە لامان. سەید کاکە ئەندامی سەرکردایەتی بزوتنەوە و، یەکیتی و، فەرماندەی هەریمی ۸ ی دەشتی هەولیر بو. قادرئاغاش فەرماندەی هەریمی ۱۲ ی پشدەر بو.

سەید کاکە لە شورشی ئەیلول دا سەرلق بو بو، سەرەتای ئەم شورششش کاک خالید قسەی لە گەل کرد بو لە گەل خوی هینا بویە دەرەوە. کابرایەکی نەخویندەوار بو بەلام زیرەک و فیلباز و قسە خوش بو. لە سەردەمی پاشایەتی دا چەند جاری لە سەر دزی گیرا بو. لەم شورشەش دا خوشکیکی خوی کوشت بو لە سەر ئەوەی بی رەزامەندی ئەم شوی کرد بو.

ئەو کاتەی ئەوان هاتنەوە نیوانی بزوتنەوە لە گەل یەکیتی تا ئەهات ساردتر ئەبو. عەلی سلیمان برینپیچ بو و، خوی بە کادری بزوتنەوە دائەنا. بو تیمار کردنی هەندی نەخوش چو بو بو ناو هەواری مەنگورەکان و، هەندی قسەی ناشیرینی لە دژی کومەلە کرد بو. قسەکەمان پی گەیشتەوە زورمان پی ناخوش بو. مامجەلال لە هەمومان زیاتری پی ناخوش بو. نامەی بو بزوتنەوە نوسی لە سەر ئەو قسانە لی ی بپرسنەوە. گوی ی خویانیان لی خەواند. مامجەلال گلەیی کرد. سەید کاکە سەری رەسول و ئەوانی دا و هاتەوە. سەید کاکە بە مامجەلالی وت: «بوچی شکات لە عەلی ئەکەیت چونکە قسەی کردوە و گلەیی لە

رەسول ئەکەی چونکە لی ی ئەپرسیوەتەوە؟»
مامجەلال وتی: «ئەی چی لی بکەم؟»
سەید کاکە وتی: «وەکو من محاسەبەیان بکە!»
مامجەلال وتی: «چون؟»
سەید کاکە وتی: «لە شورشی پیشودا سەرلقیکم هەبو زو زو لە لای بارەگای بارزانی شکاتی لی ئەکردم. چەند جاری ئاموژگاریم کرد شتی وا نەکا کەلکی نەگرت. روژیکیان هات بو بارەگای بەتالیون. منیش چومە مالەوە چەک و فیشەکدانەکەمم دانا. داریکی ئەستورم هەلگرت لە کەندیک دا شاردمەوە. چومە بارەگا لە بەر چاوی هەمویان بە گەرمی بەخیر هاتنی کابرام کرد و ئەم لا و ئەو لایم ماچ کرد. پاش نەختی وتم ئیشم پیتە. لە گەل خوم بردم بو کەندەکە. هەتا توانیم دارکاریم کرد و پیم وت هەرچەند شکاتم لی بکەی لەمەولا وەهات لی ئەکەم. چومەوە بو مالەوە و لەویوە چومەوە بو بارەگای بەتالیون. کابرا کرد بوی بە هەرا کەوا من لیم داوە. وتم درو ئەکا بە بەرچاوی هەموتانەوە من ریزم لی گرتوە و، ئەویش لە من بەهیزتر و قەلافەتی گەورەترە چون ئەتوانم لی ی بدەم. کابرا ئیتر تەمی بو بورای بیر شکاتی لی نەئەکردم.
توش پیویستی نەئەکرد شکات لە عەلی سلیمان بکەی. بانگت بکردایە بو ئیرە بتوتایە دەرمانمان بو هاتوە وەرە بەشت بدەم. کە هات لە بەر چاوی هەموان ریزت بگرتایە و نەختی دەرمانیشت بدایەتی. ئینجا بتبردایە بو کەندی لە پەناوە تیروپر داوکاریت بکردایە. کەس نەیئەزانی و عەلی یش تەمی ئەبو»

*

کە چوینە ناو پایزەوە ئیتر ئەمانتوانی بلیین: لە تیشکانی هەکاری هەستاوینەتەوە.
- لە روی سیاسیەوە:
گەلەکومەکی ی دەولەتانی ناوچەکە بو تیکشکاندنی شورشەکە و، پیلانی قم بو تیکشکاندنی یەکیتی، ناوبانگی یەکیتی بەرز کرد بوەوە و، ناوبانگی بنەمالەی بارزانی و قم ی زیاتر دابەزاند بو. خەلکی کوردستان بە هاودەردییەکی قولەوە سەیری یەکیتی و، چالاکییە سیاسی و پیشمەرگەییەکانی ئەکرد. لە خوبرانی پیشمەرگەکانی لە شاخەکان دا و، جموجولی فراوانی ئەندامەکانی لە شارەکان دا و، ئازایەتی بی وینەی گیراوەکانی لە زیندانەکان دا، جیگای ریزی هەمو کوردیکی دلسوز بو. ئەمەش زەمینەی گەشەکردنی ریکخراوەیی و پیشمەرگەیی یەکیتی خوشتر کرد بو.

- لە روی پیشمەرگایەتیەوە:

هەمو هەریمەکان بوژابونەوە و، هەندی هەریم و «قوەت» ی تازەش دروست کرا بو. هەریمی ۱ ی هەورامان (هەلەبجە)، مەلا بەختیار. هەریمی ۲ ی کەرکوک، صەلاح چاوشین. هەریمی ۳ ی شارباژیر (چوارتا)، مستەفا چاورەش. هەریمی ٤ ی جافەتی (دوکان)، جەمالی عەلی باپیر. هەریمی ٥ ی قەرەداغ، سیروان «فەیسەل تالەبانی». هەریمی ٦ ی پشدەر (قەلادزە)، حاجی حاجی برایم. هەریمی ۷ ی بالەک (چومان)، زیروی عەبدوللا ریوی. هەریمی ۸ ی هەولیر، سەید کاکە. سەرەرای ئەمانەش هەریمیکی تازە لە بەری ئاسوس بو قادرئاغای میراودەلی، بە هاوکاری صەدرەدینی شیخ حەسەن و هومەری بابەکراغای پشدەری و، هەریمیکی تازە بو جەلالی حاجی حسین لە پینجوین و، هەریمیکی تازە بو سەید سەلیم لە رەواندز - شەقلاوە.. دروست کرا.

«هەریمی پاریزگاری» کە پاراستنی بارەگاکانی سەرکردایەتی لە ئەستو بو گەیشت بوە ١٤ کەرت. هیچ کەرتیکی لە ٤٠ پیشمەرگە کەمتر نەبو. زوری پیشمەرگەکان بە پارەی خویان چەکیان کری بو، بو ژیانیش کەسوکاریان یارمەتیان ئەدان. یارمەتیەکەی مەکتەبی سیاسی، بو ئەوان، شتیکی کەم و رەمزی بو.

- لە روی ریکخراوەییەوە:

گەشەکردنیکی زور بە سەر ریکخستنە نهینییەک ان دا هات بو. «کومیتەی سەرکردایەتی ریکخستنی ناوخو» بە سەرپەرشتی جەمال تایەر دەیان کومیتە و شانەی تازەی لە شارەکانی سلیمانی، کەرکوک، هەولیر، بەغداد... دامەزراند بو و، «کومیتەی راپەرین» یش بە سەرپەرشتی حەسەن کویستانی سەدان تیکوشەری نوی یان لە گەلالە، چومان، رەواندز، هەریر، شەقلاوە، رانیە، هەولیر... هینا بوە ریزی ریکخستنەوە. جگە لەمان دەیان ریکخستنی جیا جیای بچوکمان لە شارەکانی کوردستان دا دروست کرد بو.

لق و ناوچەکانی یەکیتی یش لە دیهاتەکان دا ریکخستنی فراوانیان دروست کرد بو. زوری ناوچەکان بوژا بونەوە و، کادرەکانیان بە ناوچەکان دا بلاو بوبونەوە.

*

لەمروژانەدا بیست مان هیزیکی قم لە تورکیاوە بە ناو ئیران دا هاتونەتە ناوچەی سەردەشت. وریای رەوف سەعاتچی، یەکی بو لە مەسئولەکانیان، هومەری بابەکراغای میراودەلییان لە گەل بو. هومەراغا پیشمەرگەی یەکیتی بو، لە کارەساتی هەکاری دا گیرا بو، ئەم یەکی بو لەوانەی چو بوە ریزی قم ەوە. هیزیکمان لە سەر کوکردنەوە و، «یادداشتیکی نارەزایی» شمان بو حکومەتی ئیران نوسی. من چومە سەر سنوری ئیران

یادداشتەکەم تەسلیمی ئەفسەرێکی ئێرانی کرد. هێزەکەشمان کەوتە ڕاوونانی هێزەکەی قەم. بلاوەیان لێ کرد. هومەراغا گەڕایەوە ڕیزی یەکێتی. لە گەڵ خۆیان ۳ دوشکایان هێنا بو. بویان دەرنەچو بو لە گوندێکی سەردەشت شارد بویانەوە. ناردمان دوزیبیانەوە و هێنایان. ئەم دوشکانە لەوانە بون کاتی خۆی لە کاروانەکەی حەسەن خوشناویان گرت بو.

ئەمە یەکەمین وەجبەی چەکی قورس بو دەستمان بکەوێ. بو پاریزگاری بنکەکانمان لە پەلاماری هالیکوپتەر بە کەلک بون.

*

ساڵ بەرەو سارد بون ئەچو. دەراوی گوێزێ بە زستان لە دنیا دائەبڕا. ئەبو مشووری جێگایەک بخوێن بو بە سەر بردنی زستان. نزیکەی ٦ مانگ لە هەوارەکانی دوڵە تێ، شێخ ئایش، گوێزتسوێ، خێلاپ، زەنگەڵێن، سەرشێخان، دوڵ بلوێر، بەرخلێسک، تاتی دۆ، شەرگە، بازاری ورچان، دەراوی گورگان، وارمیوان، دوڵە لێنێ، تەنگی سلێمانی، دەراوی گوێزێ... بوین. ڕوژی ۲۰ ی تشرینی یەکەمی ۷۸ بارگە و بنەمان پێچایەوە بەرەو «بێدەلان» و لەوێوە بو «خڕی ناوزەنگ».

*

خڕی ناوزەنگ: پایتەختی شۆڕش

*

ناوزەنگ، یان وەکو هەندێ لە دانیشتووانی ناوچەکە پێی یان ئەوت: «خڕی نەرزەنگ»، کەوت بوە ئەرزی عێراق لە سەر سنووری ئێران، لە نێوان زنجیرەیەک بەرزایی پێکەوە بەستراودا بو، بە ناوی: قەلات، زێنوی سور، گردی گوێژ، چاکی ئەسحابە، سەرنسێ و، هەمویشی لە بناری چیای مامەندە دا بو. ناوچەیەکی شاخاوی پڕ دارودەوەن و، سەرچاوەیەکی ئاوی سازگار لە سەرویەوە لە کونە بەردێکی گەچیی هەڵ ئەقولا، لە کۆنەوە جۆگایەکی لێ هەڵگیرا بو بە زێنوی سووردا ئەڕویشت بو ئاودانی زەوییەکانی «زەڵێ». لای ڕۆژهەلاتی جۆگایەکی پچوک و، دامێنەکەی چەمێکی گەورە لە ئەرزی ئێران، کە زنجیرەیەک چیای بەرز بون، جیای ئەکردەوە.

وشەی «خڕ» چەند واتای جیا جیای هەیە:

خڕ: ۱. شێوی پڕ لە خڕکەبەرد و زیخ و چەو. وەکو: «خڕی ناوزەنگ» و «خڕی چناخچییان» لە نزیک «عەربەت». پەندێکی پێشینان ئەڵێ: «گاڕانیان لە خڕەوە ئەبرد، پیرێژن لە گوێلکە سوری ئەپرسی». ۲. شێوەی دائیری یان وەکو تۆپ. لە گۆرانی دا ئەڵێن: «مەمکی خڕ کرد وەک هەلو». یان ئەڵێن: «توشی ملە خڕێ بوە». ۳. گشت، هەمو. «خڕیان ڕاپێچ کردن بۆ شەڕ». خڕوپڕ، خڕوخۆڵ: سیفەتێکی نازدارانەیە بۆ ئافرەتی گۆشتن.

لە گەڵ «کار» یش دا بە کار ئەهێنرێ: خڕ کردنەوە: کۆ کردنەوە، گرد کردنەوە. خڕ بونەوە: کۆ بونەوە، گرد بونەوە. خڕ داخستن: داخستنی دەرگا بە چاکی. هەڵ خڕاندن: هەڵ خەڵەتاندن، تەفرەدان.

خڕی ناوزەنگ و ناوچەکانی دەوروپشتی لەوەڕگای خەڵکی شبنی بو. پێشتر ئاوەدانی تێ دا نەبو. ئێمە کە ویستمان ئاوای بکەینەوە خەڵکی شبنی لە ڕوی دڵسۆزییەوە زۆرمان لە گەڵ خەریک بون لەو شوێنە پەشیمان مان بکەنەوە. ئەیانوت: «ئەم ناوچەیە چۆلە لە زستان دا بەفری زۆری لێ ئەباری، ڕێگاکانی هاتوچوی ئەبەستری، ڕنوی گەورە لە شاخەکانەوە بە سەر ناوچەکەدا دێ. بەهارانیش ئاوەزێ ی هەیە و، کاتی دروێنەی زۆری لێ ئەتەقێ...» ئێمە گوێ مان نەدایە ئەم قسانە. ناوچەکە لە باری سەرنجی جەنگییەوە نمونەیی بو بۆ بنکەی پێشمەرگە لە هەلومەرجی ئەو زەمانەدا.

بە چوار دەوری شوێنەکەدا هەر مەفرەزە یا کەرتێک شوێنێکی هەڵبژارد و چاکی کرد بۆ ئەوەی خێوەتی تێ دا هەڵ بدا. دنیا بەرەو سارد بوون ئەچوو، بۆ ئەوەی خێوەتەکان لە بای سارد و دڵۆپەی باران بپارێزین بە نایلۆن دامان پۆشین. کەوتینە جێبەجێ کردنی کارە سیاسی و پێشمەرگەیییەکانی خۆمان و، مشوور خواردنی پێویستییەکانی بە سەر بردنی زستان.

*

کۆبوونەوەی فراوانی کادرەکانی کۆمەڵە

سەرەرای کارەساتی هەکاری، هەم یەکێتیی نیشتمانیی گەشەی کرد بوو، هەم کۆمەڵە. ژمارەی پێشمەرگە زیادی کرد بوو، رێکخستن لە گوند و لە شار پەرەی سەند بوو. کۆمەڵە پێویستی بە هەندێ گۆڕینی بنەرەتی هەبوو لە بیروباوەر و، لە ناوەکەی و، لە شێوەی کارکردنی دا. ئەمەش لە دەسەڵاتی من دا نەبوو، پێویستی بە کۆبوونەوەی کادرەکان هەبوو.

کۆبوونەوەی کادرەکان لە گوندی شێنێ رێک خرا، ئەمجارەش لە شێوەی سیمینارێکدا بەرێوە ئەبرا.

تا ئەو کاتە کۆمەڵە ناوی کۆمەڵەی مارکسی - لینینی بوو، پەیرەوی مارکسیزم - لینینیزم - بیروباوەری ماوتسی تونگی ئەکرد. کادرەکانی بەم گیانە پەروەردە ئەکران و، بەرنامەی تێگەیاندنی ئەڵقە رۆشنبیرییەکانیشی لە سەر ئەو بنچینەیە دامەزرا بوو. کۆمەڵە ناوەکەی لە گەڵ ئەرکە قورسەکانی قۆناغەکەدا نەئەگونجا و، لە گەڵ سەلیقەی کوردی ناساز بوو. جارێکیان برادەرێک وتی: «ئەم ناوە بۆ تاقمی فەیلەسوفی عەینەک لە چاو باشە، لە گوشەی کتێبخانەیەک دا، خەریکی خوێندنەوە و لێکۆڵینەوە بن، نەک بۆ رێکخراوێک سەرکردایەتی شۆرشێکی وەکو شۆرشی کورد بکا». ئەم ناوە لە لای هەندێ کەس پیرۆزییەکی بێ ئەندازەی هەبوو. لەم کۆبوونەوانەدا گفتوگۆی درێژ و قووڵ کرا بۆ گۆڕینی ناوی کۆمەڵە. سەرەنجام گۆڕینی ناوەکەی قبوڵ کرا، بەڵام ناوی جۆراوجۆر پێشنیار کرا لەوانە: «حیزبی شیوعی کوردستان». هەندێ لەو هاورێیانە لە دنیا بێ ئاگا بوون، لایان وابوو وشەی «شیوعی» سیحرێکی تایبەتی تیایە. هەوڵێکی زۆرم دا بۆ ئەوەی ناوێکی گونجاو لە گەڵ هەلومەرجی کوردستان بچەسپێنم، لە سەر «کۆمەڵەی رەنجدەرانی کوردستان» ساغ بووینەوە.

لە دەرکردنی «رزگاری» دا چەند لاپەرەیەکمان تەرخان کرد بۆ بۆ وەرگێرانی وتەکانی ماوتسیتونگ و، چەند لاپەرەیەکیشمان تەرخان کرد بۆ بۆ شیکردنەوەی

بیروباوەرەکانی سەبارەت بە شۆرشی دیموکراتی نوێ و، پارتی پێشڕەو و، شۆرشی فەرهەنگیی چین و، باسی تری لەو بابەتە. لە سەرەتای حەفتاکان دا کاتێ لە بارەگای بارزانی بووین لە قەسری، پێکەوە لە گەڵ ماموستا ئیبراهیم ئەحمەد، کتێبی سوور: «چەپکێ لە قسەکانی ماوتسیتونگ»، مان کرد بە کوردی. کتێبەکەی لین پیاو: «بژی سەرکەوتنی جەنگی گەل» یش هەر من کرد بوم بە کوردی.

بیروباوەری ماوتسی تونگ لە کوردستانی عیراق دا، تاقمێ لە کادرەکانی «سازمانی ئینقیلابی حیزبی تودەی ئیران لە دەرەوەی ولات» کە ئەوسا لە کوردستان بون، بلاویان کردەوە. ئیمەمانان و، دواییتر کومەلە لە ژێر تەئسیری ئەوان دا ئەم بیروباوەڕانەیان وەرگرت بو. مەبەستی سەرەکی مان ئەوە: ڕێبازێکی سیاسی جیاواز و سەربەخو لە هەردو حیزبی شیوعی (لوجنەی مەرکەزی و قیادەی مەرکەزی) و، هەردو پارتی (جەلالی و مەلایی) پەلوەزینەوە. من خوم ئەگەرچی ڕێزێکی زورم بو ماوتسیتونگ هەبو، وەکو بیرکەرەوەیەکی شورشگێر و سەرکردەی مێژوویی گەلی چین، بەلام لە سەرەتای دامەزراندنی کومەلەوە ڕەئیم وابو بیروباوەڕی ماو «تبنی» نەکرێ، کە چومە ئەورووپاش هەندێ قەناعەت و باوەڕم زورتر گوڕان.

بیروباوەری ماوتسیتونگ هی قوناغێ بو لە جولانەوەی کومونیستی و سوسیالیستی دا بە سەر چو بو. چین لە سەر بنچینەی بیروباوەڕی ماوتسی تونگ «تیوری سێ جیهان» ی داهێنا بو، پشتی کرد بوە جولانەوە ڕزگاریخوازەکانی وەکو جولانەوەی کورد و، پشتیوانی لە حکومەتە دیکتاتورەکانی وەکو حکومەتی بەعس ئەکرد. زور لە سەر ئەم باسە دواین، بیروباوەڕی ماوتسیتونگ لابرا و، بڕیار درا وەکو تەجرووبەیەکی ناوچەیی کەلکی لێ وەربگیرێ.

هەر بەم پێ یە، ڕیڤزیونیزم «تەحریفیەت» یش لابرا.

لێکولینەوەی هەلومەرجی ناوخویی و، ناوچەیی و، جیهانیی و، چونیەتی گەشە پێ دانی کومەلە و، گەشە پێ دانی یەکیتیی نیشتمانی و، هێزی پێشمەرگە.. بەشێ بو لە بەرنامەی کوبونەوەکان.

کوبونەوەکان هێشتا تەواو نەبوبون، سالار لە ڕێگای ئیرانەوە گەڕایەوە، بە هوی دوستەکانی ناو ئیران مانەوە ئەدرەسی چەند جێگای ئەوێ مان نارد بو بو هەڤالانی دەرەوە، بو ئەوەی هەرکەسێک بیەوێ بگەڕێتەوە کوردستان، لە ڕێگای ئەوانەوە بێتەوە. هەم مامجەلال و هەم من ڕێزی زورمان لێ گرت و، هیچ قسە و باسێکی کون مان نەدایەوە بە چاوی دا.

مامجەلال و د. مەحمود لە هەندی لەم گفتوگویانەدا بەشدار بون و، «موحاضەرە»ی دریژیان دەربارەی هەندی مسئلە و باسی گرنگ پیشکەش کردن.

لە کوتایی کوبونەوەکان دا راگەیاندنیکی دریژم نوسی، هەولم دا چوارچیوەی فیکریی کومەلە لە سەر ئەم بنچینە نوی یانە دابریژمەوە.

*

شەری شینی و، «جەنەرال زستان»

تازە خەریک بو کوبونەوەکانمان لە «شینی» تەواو ئەبو، هەوالیان بو هینابون کە بارەگای گەروکی فەیلەقی یەک هاتوتە رانیە و، هیزەکانی فەیلەقیان ساز داوە پەلاماری ناوچەکەمان بدا. بە پەلە کوتایی مان بە کوبونەوەکە هینا و، گەراینەوە بو ناوزەنگ بو بەشداری لە دانانی ریوشوینی بەرگری و، پاراستنی ناوچەکە. لە ناوزەنگ چەند خیوەتیکی شرمان هەل دابو. هەر لە سەرەتاوە من لە شوینیک هەلم دابو ناوی : «زینوی سور» بو.

سەرکردەی ئەوسای فەیلەقی یەک وەلید مەحمود سیرەت بو. وەکو ئەیانوت وەلید یەکی بو لە ئەفسەرە هەلکەوتەکانی جەیشی عیراق. لە شەری کوردستان دا دەستی راستی سەقەت بو بو، لە بەر ئەوە بە دەستی چەپ سەلامی ئەکرد. لە روداوەکانی ۷۹ دا گیرا و صەددام حسین کوشتی.

حاجی حاجی برایم فەرماندەی هەریمی ٦ ی پشدەر بو. ئەو لیپرسراوی پیشمەرگەکانی ناوچەکە بو. هەندی لە پیشمەرگەکانی هەریمی ۷ ی بالەکیش لەوی بون.

لە ناوچەکەدا ۳ جیگا گرنگ بو بو پاراستن:

- لوتکەی مامەندە کە ئەیروانی بە سەر ناوچەکە دا.
- بەردەمی گوندی شینی.
- قوپی جاسوسان، کە لە ئەرزی ئیران دا بو، بەلام لەو بەرەوە ئەیروانی بە سەر ناوچەکەدا.

بە قسەی حاجی هەر ۳ شوینەکەی قایم کرد بو.

ئیمە لە خیوەتە شرەکەی خومان دا نوست بوین، لە نیوەشەوا لە لوتکەی مامەندە بو بە تەقەیەکی گەرم، ماوەیەکی خایاند و بی دەنگ بو. ئیمە هەم چاومان لە بلیسەی دەسریژ و، هەم گویمان لە دەنگی تەقەبو. زوری پی نەچو چەند پیشمەرگەیەک گەیشتنە خیوەتەکەی ئیمە، لەوانە بون لە مامەندە کشا بونەوە. وتیان: «هیزەکەی جەیش زور بو و ئیمەش کەم بوین، ئەوەندەی توانی مان شەرمان کرد، بەرگەمان نەگرت و دابەزینە خواری. جەیش مامەندەی گرت!»

ئەمە کارەسات بو، چونکە مامەندە کلیلی ناوچەکە بو، لەوێوە ئەیانتوانی بە هەمو لاکان دا شور ببنەوە و بیگرن.

تا ئەو کاتە هەوا خوش بو، لە بەختی ئیمەدا گورا، کەوتە پروشەی بەفر. تا ئەهات بەهیزتر ئەبو. سەربازەکانی مامەندەیان گرت بو، نەیان توانی بو بینەوە. هەندیکیان رەق بوبون. کوژراو و بریندارەکانیان بە جی هیشت بو. دابەزینەوە بو خواری. بەفریکی ئەستور مامەندەی سپی کرد.

بو بەیانی روژی دوایی چەند پولی هالیکوپتەر بە ئاسمانی ناوچەکەدا کەوتنە سورانەوە. ئیمە خانومان هیشتا دروست نەکرد بو لە بن بەرد و تاویر دا خومان قایم کرد بو. چەندی تەقەیان بکردایە زەرەری لە ئیمە نەئەدا. تازە ٣ دوشکامان لە قم دەس کەوت بو. دوانیان خراپونە کار تەقەیان لە هالیکوپتەرەکان ئەکرد.

جاسوسان بەفر گرت بوی سپی ئەچوەوە. چەند هالیکوپتەریک تاقمیک سەربازی لە تەختایی‌ەکی بەردەمی دا دابەزاند. بارەگای کویخاکانی مەنگور لە دولیکی بەردەمی دا بو. لە بەر سەرما و بەفر ئەوانیش نەیانتوانی بو هیزیک بو پاراستنی پشتی خویان لەوی دابنین. لە لای خومانەوە تاقمی پیشمەرگەمان هەلبژارد بە سەرکردایەتی سەید کەریم بە ری مان کردن بو ئەوەی لە تاریکی دا پەلاماریان بدەن و هەلیان کەنن.

جەیش لە بەردەمی شینی وە کەوتە پیشرەوی. پیشمەرگەکانی هەریمی ٧ ی بالەیی بە سەرکردایەتی ئەحمەد مەولود لەوی دامەزرا بون. هیرشەکەیان گیرایەوە دواوە.

هەندی توپیان گرتە ریگای شینی و، ریگای زەلی و، ناوزەنگ.

ئەوانەی لە جاسوسان دابەزی بون، لە ناو بەفرەکەدا «هەروله» یان ئەکرد و پیکا ئەهاتن بو ئەوەی سەرما نەیان با. خویان پی نەگیرا هالیکوپتەریان بو هات و سوار بونەوە و رویشتن.

ئەمروژەمان بە سەلامەتی تی پەراند.

روژی دوەم دیسان، زیاتر لە ٥٠ هالیکوپتەر کەوتنەوە فرین و تەقە. لە قولی شینی هیرش دەستی پی کردەوە و، هالیکوپتەر هیزی لە جاسوسان دابەزاند. هیزەکەی جاسوسان خویان پی نەگیرا بە هالیکوپتەر هەلگیرانەوە. هیزەکەی شینی شکینرا.

ئیرانیی‌ەکان ئاگادار بون لە هیرشەکەی عیراق. لە شیوەکەی بەردەمی ناوزەنگ دا «میلی سنور» ی لی بو. دوای ریککەوتنی جەزائیر دانرا بو. روژی لە پیش دەس پی کردنی هیرشەکەدا هەندی هیزیان هات بوە نزیک میلەکە ئالای ئیرانیان لی چەقاند بو. هەندی مالە شینی یی لە شیوەکە دا خویان حەشار دابو. پەوانیان وت بو: «ئەمە ئەرزی

ئیرانە نابێ بپەڕنەوە ئەمبەر، ئەگینا ئەتانگرین و تەسلیمی عیراقتان ئەکەینەوە». ئاگاداریان کـرد بون ئەو بڕیارە بە ئیـــمەش بڵێن. ئەرتەشی ئیـران لە بەرزاییـەکی پشتی نوکـان دا سەربازگەیەکیان دامەزراند بو. وەکو دوایی ئاشکرا بو چەند ئەفسـەرێکی عیراقیان لی دانا بو بو چاودێری هێزەکانی ئیمە و، «دیدەبان» ی هالیکوپتەر و فروکە و توپ.

شەڕەکە ۹ روژی خایاند. دوایین روژ هێرشەکە بو سەر شینی هەندی پێشڕەوی کرد و گەیشتنە رمزەکانی پشتی دێ، بەلام لە ئێوارەدا شکێنران.

هێرشەکە کوتایی هات، ئەگەرچی هەندی لە پێشـمەرگەکان ئازایەتییـەکی زوریان نواند، بەلام ئەوی بە رادەی یەکەم جەیشی عیراقی شکاند: «جەنەڕاڵ زستان» بو.

ئەم شەڕە گرنگییـەکی ستراتیجی هەبو. نوقتەی وەرچەرخان بو لە گەشـە کردنی جولانەوەکەدا. هەڵسـانەوەی دوای کارەسـاتی هەکاری و، دەرچونی سەرکەوتوانە لەم شەڕە بە رواڵەت «جەبهەیی» ،، مەعنای لە خەم رەخسـانی جـولانەوەکـە و جـێگیر بونی بو. دو روداوی گەورەی چاوەڕوان نەکراویش بە رێگاوە بون: روخانی رژێمی شا و، جەنگی عیراق - ئیران.

*

لە گەڵ ئەوەی دنیا بەرەو زستان ئەچو، بڕیارمـان دا هەندی خانو دروست بکەین. تەروتوشی نەی ئەهێشت دیوارەکان بە قور داینێین، بە ناچاری هەموپمان بە وشکە کەلەک دروست کـرد و، بەردی زل و خواروخێچ مـان لە سەر یەک هەڵچنی و سەرمان گرتن. لە قەد هەڵومەرجی ئەو کاتە نوای ئەمین و خوش بون، لە مێژ بو لە خانودا نەنوست بوین.

ناوزەنگ بەرەو قـەرەبالغ بون ئەچو. دوای ئەوەی ئیـــمە کـەوتینە خـانو کـردن زور کەس و مـەفرەزەی تر کە ئیتر دڵنیـاییـان پەیدا کرد لە مانەوەمـان لە ناوچەکـەدا ئەواتیش کـەوتنە خـانو دروست کـردن و، بازار دانان. زوری پی نەچو لە تەختـایی بن شـیـوەکـەدا بازارێکی گەورە بو گورینەوەی کەلوپەلی قاچاخی ئێران و عیراق کرایەوە.

پێشینان وتویانە: «سـاڵ چیە؟ پیچی مێزەرێکە». بەلام مەگەر خوا هەر خوی و، تیکوشەرەکانی یەکێتی و، دەزگا جاسوسیەکانی عیراق و ئێران و تورکیا بزانن، ساڵی ۷۸ چ پیچی مێزەرێکی پڕ لە زورانبازیی سەختی مان و نەمان و، ژیان و مردن بو. هەرچونی بو ئەو ساڵەمان بە ری کرد و، زستانێکی ئارامان لە بناری مامەندەدا بە سەر برد.

ئیتر ناوزەنگ بو بە بنکەی سەرکردایەتی یەکێتی و، پایتەختی شورشی حوزەیران لە کوردستانی عیـراق دا، داڵدەی بارەگای سەرکردایەتی زور لە حیـزب و رێکخراوەکانی کوردستان و عیراقی دا.

بەڵگە

١. لێدوانی ڕۆژنامەکانی: تایمس، گاردیان، دەیلی تەلەگراف، ئیڤنینگ ستاندارد، ئیکۆنۆمیست، هێراڵد تریبیون. . دەربارەی ڕێکەوتنی شا – صەددام و، هەرەسی شۆڕشی کورد.

٢. عەفوی عامی بەعسی

٣. بيان الاتحاد الوطني الكردستاني بمناسبة الذكرى الرابعة عشر لثورة أيلول

٤. الاتحاد الوطني الكردستاني لماذا ؟

٥. ژمارەی یەکەمی الشرارة

٦. ژمارەی دووەمی الشرارة

٧. ژمارەی سێهەمی الشرارة

٨. ژمارەی چوارەمی الشرارة

٩. ژمارەی پێنجەمی الشرارة

١٠. ڕاگەیاندنی یەکێتی نیشتمانی دەربارەی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدار

١١. البلاغ الختامي لاجتماعات اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني في دورتها الأولى

١٢. ژمارەی یەکەمی ڕێبازی نوێ

١٣. ژمارەی دووەمی ڕێبازی نوێ

١٤. نەخشەی دەستپێکردنەوەی خەباتی چەکدار

١٥. نامەی مام جەلال بۆ عەلی عەبدوڵلا

١٦. نامەی مام جەلال بۆ ئیدریس و مەسعود

١٧. یەکەمین ڕێککەوتنی یەکێتی نیشتمانی و پارتی لە شام

١٨. پرۆژەی یەکێتی نیشتمانی بۆ حکومەتی عیراق دەربارەی چارەسەرکردنی کێشەی کورد

١٩. پێشنیاری یەکێتی نیشتمانی بۆ ڕای گشتی عەرەب، کە ببن بە ناوبژی کەر لە نێوان کورد و حکومەتی عیراق دا

٢٠. پێشنیاری یەکێتی نیشتمانی بۆ ناردنی جەیشی عیراق بۆ پشتیوانی لە گەلی فەلەستین

٢١. یەکەمین بەیانی قیادە موەقەتەی پارتی

٢٢. دووەمین بەیانی قیادە موەقەتەی پارتی

THE TIMES
New Printing House Square, London, WC1X 8EZ. Telephone : 01-837 1234

KURDS LEFT IN THE LURCH

11 march 1975

Exactly five years ago today an agreement was signed between the ruling Baath party in Iraq and the Kurdistan Democratic Party, which had been leading an intermittent rebellion since 1961. Under this agreement a self-governing region of Kurdistan was to be set up within four years. Exactly one year ago the Iraq Government, having failed to reach agreement with the KDP either on the extent of the proposed region or on the nature of its self-governing institutions, met the deadline by unilaterally promulgating a Law for Autonomy in the Area of Kurdistan and giving the Kurds a fifteen-day ultimatum to accept it. Fighting between the government troops and the Kurdish "Pesh Merga" resumed almost immediately and has continued ever since.

The Kurds, heavily outmanned and outgunned, were gradually pushed back into the area closest to the Turkish and Iranian frontiers. The Turkish frontier was tightly closed against them but across the Iranian frontier they were able to import supplies and weapons more or less freely—the more important weapons being supplied by Iran itself. This enabled them to halt the Iraqi advance last autumn and to hold out through the winter when large-scale military movements are almost impossible in the Kurdish mountains.

Last Thursday at the OPEC summit in Algiers President Boumedienne announced to an astonished gathering that an agreement had been reached to settle all outstanding differences between Iran and Iraq. The Shah of Iran and Mr Saddam Husain, Vice-President and "strong man" of the Iraqi regime, publicly embraced each other. Under the agreement Iraq accepted Iranian claims for an adjustment of the frontier in the Shatt al Arab estuary. In return Iran agreed to seal the frontier against all "subversive infiltration".

It was at once obvious that the main purpose of the Iraq Government, in accepting this agreement with a regime which it had many times denounced as a reactionary agent of imperialism, was to put an end to the Kurdish rebellion. What few people expected, but what appears to have happened, is that the Iranian Government has carried out its side of the bargain immediately and ruthlessly. On Friday morning Iraq government forces began a new offensive against the Kurds and rapidly swept forward to capture strategic mountain positions, while subjecting the Kurdish headquarters areas to intensive bombing. The timing and speed of this breakthrough clearly point to a sudden withdrawal of Iranian support from the Kurds. In particular, it has been reported in Teheran that Iranian heavy artillery was withdrawn from the battle, and possibly anti-tank weapons as well.

Further, it has now been reported from Geneva that Kurdish refugees have been unable to reach safety in Iran because the border has been closed. If this is confirmed it means that Iran is going even beyond the letter of the agreement. It is one thing to close the border against "subversive infiltration", another to turn back refugees. Officially Iran has never admitted giving any help to the Kurdish rebels, but until now it has taken some pride in giving shelter to well over a hundred thousand Kurdish refugees—mainly the wives and children of the Pesh Merga. It has also turned a blind eye to the passage across its territory of representatives of the international press and of international humanitarian organizations, who have entered Iraq at the invitation of the KDP (and therefore illegally in the eyes of the Iraq Government) but with entirely proper motives—respectively to report on the situation and to try to relieve the acute suffering of the civilian population in the area which the KDP controlled. A number of these people are in Iraq now, including several British subjects, and there must inevitably be concern for their safety.

The Iraq Government clearly feels that victory is within its grasp, and if the agreement with Iran holds this may well be right, at least in the sense that the KDP will no longer be able to keep up the frontal war they have been fighting for the past year. But the Government should not underrate the commitment of large numbers of Iraqi Kurds to the KDP and its leader, General Barzani, or the very great distrust that they feel towards the Arab Baathists. If it insists on unconditional surrender it could well find that the war will drag on in guerrilla form—both mountain and urban—for many years, all too probably with repetitions of last week's hijacking and other such atrocities.

It would do far better to seize the opportunity to offer a genuine compromise from a position of strength. No doubt the Shah would be willing to act as mediator. Even if this happens, the Kurds will not find it easy to accept. But they too must ask themselves what they have to gain from an endless war in which they can only succeed when used as a catspaw by one of Iraq's neighbours, and will always find themselves deserted sooner or later because the neighbour governments are just as frightened of their own Kurdish minorities as is that of Iraq.

Way barred for the Kurds

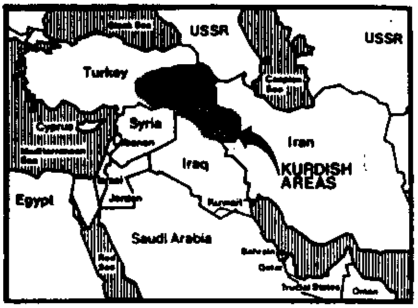

David Hirst on the Shah's curious border agreement

For the past year the precipitous track that winds its way from Piranshah, a drab and derelict little township in North-western Iran, over the frontier to Haj Omran, a primitive, windswept hamlet in Iraqi Kurdistan, has been one of the strategic highways of the Middle East.

It became the Kurdish rebellion's umbilical cord with the outside world. It carried a continuous traffic — vehicles, mules, and pedestrians — in both directions. Arms and ammunition, food and all sorts of aid went in, along with new recruits to the rebellion.

Thousands of refugees — Iran now has about 140,000 of them — came out. Many, especially children, died of disease and malnutrition as they awaited their Persian entry permits on the desolate heights. Ambulances bore some of the badly wounded to Persian hospitals. Journalists, various fact-finders, and representatives of international relief agencies came this way, too.

Now, according to reports from Tehran, this highway is sealed. No humanitarian aid, let alone arms, goes in. No war-wounded or refugees come out.

It happened directly after the announcement, in Algiers, that Iraq and Iran had reached agreement to end the bitter feud that had brought them to the brink of war. When, amid tumultuous applause from the delegates to the OPEC summit, the Shah embraced Siddam Hussein, the Iraqi strongman, he was making a volte-face which, even in the quicksilver climate of Middle East politics, can only be described as extraordinary.

The day afterwards, the Iraqi army launched a major offensive, and simultaneously, Persian artillery units, which had entered Iraqi Kurdistan in recent months, pulled out. The Kurds were apparently not even consulted. Nor, it seems, was the Persian press. Reviling the Iraqi Ba'athists one day, it was having to praise the agreement the next. This was a uniquely personal bargain between two rulers who, beside their mutual detestation, have in common a uniquely autocratic style of decision-making.

The agreement, is, of course, a heavy blow to the Kurdish movement. Iraqi forces have already made a significant advance on the main front. They have broken out of the Rawandus valley and taken the important mountain ridge of Sarteez, which dominates one of the roads to Galala, a Kurdish military headquarters, and the administrative heartland of the "revolution."

It is not the first time the Iraqis have taken Sartees in recent months, but this time, it seems, the Kurds will not waste their resources trying to retake it. For their ability to keep the Iraqis pinned down in Rawanduz depended largely on the artillery firepower they now lack.

The Persians have not only withdrawn their own artillery. They have ensured that the Kurds have no ammunition for theirs. It is true that they have furnished the Kurdish leader, Barazani, with immeasurably more during this campaign than any previous one. But at the same time they have made it perfectly clear that the Kurds will get just as much, and not a cartridge more, than the Shah, for his own purposes, sees fit.

It has always been so. They have made the point offensively in the past. Peshmerga veterans recall how, in early days, they would lug ammunition crates over the mountains only to find, on opening them, that they were full of dirt. Throughout the latest campaign, the Persians have prevented any stockpiling by insisting on seeing every empty shell before supplying any new ones.

The Ba'athists are now, yet again, confidently forecasting the end of what they call the "reactionary pocket" in the North. True, they have not yet officially acknowledged that a war is in progress at all. But of course most Iraqis know that their army has been waging the biggest campaign in its history.

Some elements of the population, particularly the Shi'ites who form the bulk of the army's rank and file, are more aware of it than others. The inhabitants of the vast slum, Revolutionary City, outside Bagdad are all Shi'ites. Reportedly, the authorities dump the bodies outside the Mosque and call on families over loudspeakers to come and collect them.

The Ba'athists now seem to have a better chance of finishing off Barazani than ever before. But, of course, in spite of the formidable odds, the Kurds themselves are stronger, in their own right, than they have ever been before. "We shall continue the struggle," their representatives say, "for autonomy for ourselves and democracy for all Iraq. We have nothing to do with the settlement of border disputes. We shall adjust ourselves to the new conditions."

The adjustment apparently means a return to old-fashioned guerrilla tactics. This, rather than large-scale frontal engagements, has been the kind of fighting the Kurds do best. They consider that even if the Iraqis break through to Haj Omran, that will be far from the end of Kurdish resistance.

They point out that over in large parts of Kurdistan, from Khanaqin in the south-east to Zakho in the north-west, and on the fringes of major towns like Kirkuk and Sulaimaniyah, more or less autonomous Kurdish units are continually ambushing Iraqi forces or raiding their camps.

Moreover, according to Kurdish radio, they have halted the Iraqi advance in Rawanduz and inflicted heavy casualties there.

It is certainly not the first time the Kurds will have operated without outside assistance. In the early nineteen-sixties Iraq, Iran, and Turkey collaborated in attempts to suppress the rebels. There were even Persian liaison officers in Kirkuk. Guerrilla warfare requires nothing heavier than mortar shells and the Kurds have always been able to get those — capturing, buying, or otherwise filching them from the Iraqis.

Their strategy will presumably be to wear down the Iraqis, to inflict as many casualties on them for as few as possible of their own. They claim to have captured documents which show that the army had already suffered 10,820 dead and 17,500 wounded up to the end of 1974.

Guerrilla warfare means fighting light — but it is easier for the Kurds to adapt themselves militarily to the new situation. If the Iraqis make serious headway, all those non-fighters — particularly the intellectuals and the bourgeoisie — who have fled north may soon face a grave dilemma.

Either they must try to escape to Iran, or take the risk of accepting the amnesty which, for the umpteenth time, the Iraqi Government has offered. For the more prominent of them it would indeed be a risk. The Kurdish Democratic Party compiles an ever-lengthening list of the executed, imprisoned, and the disappeared.

If the Shah really does intend to keep the frontier closed — and there must still be doubts about that — it is clear that Siddam Hussein has achieved one of the major coups of his iron-fisted rule. His prestige, among his dedicated followers, will skyrocket. "Siddam has pulled it off again," they will be saying. But he is not in the clear yet.

As Palestinians and others have learned, it would be hard to find a regime — the Shah's now excepted — as blatantly opportunist as his. "We make agreements to break them," President Bakr actually declared on television last year.

But taking opportunism this far shows just how hardpressed Siddam was. Not for the first time, he has demonstrated what he really meant with his high-sounding talk about preserving the Arabism of the Gulf. Last month he said that the Shah's unilateral abrogation of the treaty governing the Shatt al-Arab estuary belonged to "the law of the jungle."

For most outsiders the Kurdish movement is at least as authentic as the Eritrean. Most Arabs automatically sympathise with the Eritreans: journalists and delegations have been despatched there.

But it would be hard to find an Arab newspaper which has attempted even to investigate Kurdish aspirations, let alone sympathise with them. Eritrea seems, on a superficial view, to represent an accretion of Arab strength; Kurdistan a diminution of it.

THE GUARDIAN Friday March 14 1975 13

DAVID HIRST, Beirut, Thursday, on the Shah's curious border agreement

No through road into Kurdistan

FOR THE past year, the precipitous track that winds its way from Piranshah, a drab and derelict little township in North-western Iran, over the frontiers to Haj Omran, a primitive, windswept hamlet in Iraqi Kurdistan, has been one of the strategic highways of the Middle East.

It became the Kurdish rebellion's umbilical cord with the outside world. It carried a continuous traffic — vehicles, mules, and pedestrians — in both directions. Arms and ammunition, food and all sorts of aid went in, along with new recruits to the rebellion.

Thousands of refugees — Iran now has about 140,000 of them — came out. Many, especially children, died of disease and malnutrition as they awaited their Iranian entry permits on the desolate heights. Ambulances bore some of the badly wounded to Iranian hospitals. Journalists, various fact-finders, and representatives of international relief agencies came this way, too.

Now, according to reports from Tehran, this highway is hermetically sealed. No humanitarian aid, let alone arms, goes in. No war-wounded or refugees come out.

It happened directly after the announcement, in Algiers, that Iraq and Iran had reached agreement to end the bitter feud that had brought them to the brink of war. When, amid tumultuous applause from the delegates to the OPEC summit, the Shah embraced Siddam Hussein, the Iraqi strongman, he was making a volte-face which, even in the quicksilver climate of Middle East politics, can only be described as extraordinary.

The day afterwards, the Iraqi army launched a major offensive, and, simultaneously, Iranian artillery units, which had entered Iraqi Kurdistan in recent months, pulled out. The Kurds were apparently not even consulted. Nor, it seems, was the Iranian press. Reviling the Iraqi Ba'athists one day, it was having to praise the agreement the next. This was a uniquely personal bargain between two rulers who, beside their mutual detestation, have in common a uniquely autocratic style of decision-making.

The agreement, is, of course, a heavy blow to the Kurdish movement. Iraqi forces have already made a significant advance on the main front. They have broken out of the Rawandus valley and taken the important mountain ridge of Sarteez, which dominates one of the roads to Galala, a Kurdish military headquarters, and the administrative heartland of the "revolution."

It is not the first time the Iraqis have taken Sarteez in recent months, but this time, it seems, the Kurds will not waste their resources trying to retake it. For their ability to keep the Iraqis pinned down in Rawandus depended largely on the artillery firepower they now lack.

The Iranians have not only withdrawn their own artillery. They have ensured that the Kurds have no ammunition for theirs. It is true that they have furnished the Kurdish leader, Barzani, with immeasurably more during this campaign than any previous one. But at the same time they have made it perfectly clear that the Kurds will get just as much, and not a cartridge more, than the Shah, for his own purposes, sees fit.

It has always been so. They have made the point offensively in the past. Peshmerga veterans recall how, in early days, they would lug ammunition crates over the mountains only to find, on opening them, that they were full of dirt. Throughout the latest campaign, the Iranians have prevented any stockpiling by insisting on seeing every empty shell before supplying any new ones.

The Ba'athists are now, yet again, confidently forecasting the end of what they call the "reactionary pocket" in the North. True, they have not yet officially acknowledged that a war is in progress at all. But of course most Iraqis know that their army has been waging the biggest campaign in its history.

Some elements of the population, particularly the Shi'ites who form the bulk of the army's rank and file, are more aware of it than others. The inhabitants of the vast slum, Revolutionary City, outside Bagdad are all Shi'ites. Reportedly, the authorities dump the bodies outside the Mosque and call on families over loudspeakers to come and collect them.

The Ba'athists now seem to have a better chance of finishing off Barzani than ever before. But, of course, in spite of the formidable odds, the Kurds themselves are stronger, in their own right, than they have ever been before. "We shall continue the struggle," their representatives say, "for autonomy for ourselves and democracy for all Iraq. We have nothing to do with the settlement of border disputes. We shall adjust ourselves to the new conditions."

The adjustment apparently means a return to old-fashioned guerrilla tactics. This, rather than large-scale frontal engagements, has been the kind of fighting the Kurds do best. They consider that even if the Iraqis break through to Haj Omran, that will be far from the end of Kurdish resistance.

They point out that over in large parts of Kurdistan, from Khanaqin in the south-east to Zakho in the north-west, and on the fringes of major towns like Kirkuk and Sulaimaniyah, more or less autonomous Kurdish units are continually ambushing Iraqi forces or raiding their camps.

Moreover, according to Kurdish radio, they have halted the Iraqi advance in Rawandus and inflicted heavy casualties there and in several other areas.

It is certainly not the first time the Kurds will have operated without outside assistance. In the early nineteen-sixties Iraq, Iran, and Turkey collaborated in attempts to suppress the rebels. There were even Persian liaison officers in Kirkuk.

If the Shah really does intend to keep the frontier closed — and there must still be doubts about that — it is clear that Siddam Hussein has achieved one of the major coups of his iron-fisted rule. His prestige, among his dedicated followers, will skyrocket. "Siddam has pulled it off again," they will be saying. But he is not in the clear yet.

As Palestinians and others have learned, it would be hard to find a regime — the Shah's now excepted — as blatantly opportunist as his. "We make agreements to break them," President Bakr actually declared on television last year.

But taking opportunism this far shows just how hard-pressed Siddam was. Not for the first time, he has demonstrated what he really meant with his high-sounding talk about preserving the Arabism of the Gulf. Last month he said that the Shah's unilateral abrogation of the treaty governing the Shatt al-Arab estuary belonged to "the law of the jungle."

The Shah's regime, according to the Bagdad daily, Al-Thowrah, was "the catspaw of world imperialism." He has now virtually acquiesced in the abrogation.

A few Arabs are pointing this out: Libyan newspapers out of conviction, a pro-Syrian Beirut newspaper out of deep-rooted hostility to Iraqi Ba'athism.

In general, however, the Arab world has officially welcomed the agreement as a contribution of stability in the Gulf. It is thought to lessen the risks of an Arab-Persian confrontation.

For most outsiders the Kurdish movement is at least as authentic as the Eritrean. Most Arabs automatically sympathise with the Eritreans. Journalists and delegations have been despatched there.

But it would be hard to find an Arab newspaper which has attempted even to investigate Kurdish aspirations, let alone sympathise with them. Eritrea seems, on a superficial view, to represent an accretion of Arab strength: Kurdistan a diminution of it.

14

THE DAILY TELEGRAPH

9 march 1975

IRAQ AND THE SHAH

OVER TEA IN ALGIERS the SHAH of Persia has reached an accord with his bitter enemy, Iraq. Monarch and Baathist leader SADDAM HUSSEIN made no very affable impression when their pictures were taken, but the SHAH's remarks on arrival home indicate a real measure of agreement. Iraq at last consents to regard mid stream as its frontier with Persia in the vital Shatt-el-Arab estuary, instead of the far bank—a legacy of British power in the area now swept away. In return, the Pars Agency is told, the SHAH will close Persia's northern border to the Kurdish rebels in northern Iraq, fighting with their backs to the mountains.

It would not be out of keeping with its past treatment of the Kurds if Britain expressed gratification at an agreement that tends to remove the danger of war from the area. But what about the Kurds? They are allies whose valour has helped the SHAH to compel this issue, and it would be neither humane nor good policy to let them be hideously crushed. No doubt relaxed tensions might diminish Iraq's dependence on Soviet military direction, and so make Baghdad less a satellite of Moscow. Much will depend now on good faith between Persian and Arab.

MONDAY, MARCH 17, 1975

THE SHAH DECEIVED

STATESMANSHIP can only be writ large when more than one person is engaged in it. The SHAH of Persia may reflect today that his attempt in Algiers two weeks ago to reach an understanding with Iraq would have looked better to the world had it been conducted at the summit, with President AHMED HASSAN AL BAKR, and not with Vice-President SADDAM HUSSEIN, one of the twistiest dealers in the Arab world. Moreover, it was SADDAM HUSSEIN last March who went all-out for a military solution against the Kurdistan Democratic party. To use now the occasion of a broad peace initiative between Governments to launch another offensive against an unhappy minority argues bad faith.

Removing border disputes and ethnic grievances in the interests of Islam and "keeping the region secure against all foreign intervention," as the Algiers communiqué has it, surely calls for restraint. Yet the Iraqi offensive lasting one week that dented the Kurdish line is likely to be resumed in April—even before—without further respite. The Baath-Arab Press of Baghdad make it plain that it is not a political solution but submission that Iraq seeks from its Kurds, presumably without umpires or supervision, but with Soviet arms.

Of course Iraq may only be waiting to be rid of its 13-year-old Kurdish problem to loosen its ties with Russia as Egypt did three years ago. Iraq has been looking westwards for more trade opportunities, but its internal system remains secretive, repressive and police ridden. Does such a system improve when it scores a victory over democratic elements? Will Jordan, Israel, Kuwait, Saudi Arabia, Persia herself, sleep better for knowing that Iraq's war over her defiant minority is won, that her six divisions are no longer tied down and that her leaders have disregarded the common rules of humanity unchallenged?

MONDAY, MARCH 24, 1975

DEATH OF A NATION

"FREE KURDISTAN" seems at last to be doomed as a result of the compact theatrically achieved between the Iraqi Vice-President and the SHAH of Persia at the recent and otherwise inconclusive O P E C oil summit in Algiers. Thus ends the long and heroic resistance by this historic and highly individual people against the Iraqi Left-wing totalitarian régime. First came the biggest and most systematic Iraqi offensive, backed by vast supplies of sophisticated Russian arms, including aircraft which bombed civilian centres with savage indiscrimination. Then came the decision by the SHAH, hitherto the Kurds' only backer and supplier, to cut off support and close his frontier.

In return Iraq has agreed to end a long and dangerous dispute with Persia by accepting the latter's demand for a median frontier down to Shatt-el-Arab. In addition the SHAH hopes that Iraq, whose dependence on Moscow has been diminishing lately as a result of her increased oil revenues and growing self-assurance, can be further weaned away and persuaded to became a more "responsible" member of the Persian Gulf region and stop subversion among the small oil-rich Gulf States. Welcome though this would be, the SHAH's conscience, or at least his international reputation, will yet remain encumbered with the Kurds, whom he used and then cynically dropped. The unfortunate Kurds, because their fight for independence was against a Left-wing régime, have had little international sympathy or support. Surely now the international community, through the United Nations and in other ways, should stage a massive operation to help the hundreds of thousands of refugees in their terrifying plight.

Sunday Telegraph, London

30 ...

Sakharov plea for Kurds

Dr. Andrei Sakharov, the Russian dissident, appealed yesterday to the United Nations to "prevent genocide" of the Iraqi Kurds, whose 14-year rebellion has been crushed with the help of Soviet arms.

In an open letter to the Secretary-General he called for the convening of an international conference for "a just and humane solution" to the Kurdish problem, and for the United Nations to demand admission of the Red Cross and other humanitarian organisations into the Kurdish region.—A.P.

Evening Standard, London

16 [illegible] 1975

How Kurds were scuttled by the CIA

OVERSEAS NEWS

From JOSEPH FITCHETT

BEIRUT. — Dr Kissinger ruthlessly scuttled the revolt of the Kurdish nationalist in Iraq earlier this year, according to one of the aides of the defeated General Mustapha Barzani. The Kurds believe the American Secretary of State cut off aid to them — supplied through Iran and the Central Intelligence Agency — to save his larger Middle East game.

Kissinger hoped that Iraq, free of the Kurdish problem he had helped to foment, would renew its rivalry with Syria, weakening opposition in Damascus to the Egyptian-Israeli withdrawal pact he was working out last spring. The plan seems to have worked — at great cost to the Kurdish movement.

Disclosures

Talking openly for the first time about the CIA involvement — ordered by Kissinger — in the Kurdish insurgency, a Barzani aide who was privy to the operation told me here that covert American support was central to Kurdish strategy in their decision to defy Bagdad.

The Kurds' view of Kissinger's role was reinforced by disclosures in Washington that Kissinger ordered the CIA operation in his capacity as National Security Council chairman answerable only to President Nixon.

The military impact of the American commitment was far

KISSINGER . . . hoped for renewed rivalry with Syria.

outweighed in the Kurds' eyes by its political significance. American influence was viewed as a guarantee against any sudden double-cross by the Shah.

American support for the Kurds was pledged via the CIA in secret contacts dating back to 1972. The Agency said the Kurds were seen as a means of ousting the Iraqi Ba'ath (Arab Socialist) regime, whose shaky new leadership appeared to be turning Iraq into a base of Soviet influence after signing an Iraqi-Soviet friendship treaty.

The Agency pleaded the need for secrecy to spare Barzani embarrassment as an "American client." To reinforce this cover story, the CIA discouraged Kurdish contacts with high-level Americans and arranged elaborate disinformation gambits like successive semi-public brush-offs for Kurds attempting to see American officials in Washington or American Ambassador Richard Helms, a former CIA head, in Tehran.

The CIA also laid the political groundwork for a Kurdish-sponsored change of regime in Iraq by secret contacts in Saudi Arabia and other Arab countries.

In the end, Barzani analysts believe, Washington pushed the Shah, perhaps even against his own judgment, to mend the Iraqi fence. Iraq's move away from the Soviet connection in late 1974 — when the Soviets were refused the sovereign base facilities in south Iraq they had asked for as the price for upgraded military support — reduced the American motive for supporting a change in regime.

The final decision was apparently made in early 1974 when Kissinger was attempting to put together the Egyptian-Israeli disengagement pact in the teeth of fierce Syrian suspicion.

By letting President Anwar Sadat arrange a solution for the Kurdish problem, Kissinger obtained Iraqi support for the Egyptian leader's diplomacy.

Reconnoitring for the disengagement pact, Kissinger visited Egypt, then stopped in Switzerland.

Contacts there with the Shah, on his annual ski holiday, apparently sealed the Kurds' doom.

The Iranian-Iraqi deal, which Kissinger discreetly helped to engineer, was on a far-reaching scale. Barzani freely admits in his refugee camp in Iran that it destroyed the Kurdish nationalist movement for the foreseeable future.

However well Kurdish citizens are treated by the Bagdad regime, newly fortified by its victory, it is clear than the Kurds, as a defeated people,

negotiate from a worse bargaining position.

In 1973-74, when Bagdad was wooing them in pre-revolt talks on Kurdish autonomy, the Kurds say they deliberately stiffened their own terms to precipitate the confrontation sought by Tehran and, more importantly, by Washington.

The Kurds believe that American support was always monitored from the highest levels in Washington, basically through the National Security Council run by Kissinger.

Stalking horse

Reconstructing their tragedy, the Kurds see themselves used as a stalking horse for Kissinger's own objective of diminishing Soviet influence, then dropped for a higher priority — without any warning or any effort to wring adequate surrender terms for the Kurds.

A personal explanation for Barzani's trust in Kissinger may lie partly in the strong impression made on the guerrilla leader by the American performance supplying Russia during the Second World War, when Barzani was living astride the route used to deliver American aid for the Soviet Army.

Copyright The Observer Foreign News Service.

Scotsman 27 march 1975

Turkey denies refuge to Kurds

ANKARA, Wednesday. — Turkey has turned down an appeal for refuge by thousands of Kurds who want to cross into Turkey as ther rebellion against Iraq peters out, the caretaker Premier, Sad Irmak indicated today.

He was talking to reporters after the Cabinet asked parliament to proclaim martial law in four provinces along the 210-mile-long Turkish-Iraqi border.

The Prime Minister said large numbers of Kurds had appealed for permission to cross into Turkey from the mountainous battlegrounds of northern Iraq, either to stay or to move on to Iran.

"In response to this request, we told them that the Iraqi Government had declared an amnesty so they could stay there," he said. "There is no need for the Kurds to cross our boundaries. They can go to Iran from Iraq," he added.

The Kurds are fighting Iraqi forces for greater autonomy than Baghdad is prepared to give. Until earlier this month, Iran had supported them in their struggle. This support was withdrawn when Iran and Iraq agreed on March 6 to negotiate a settlement to their long-standing border disputes, and the 13-year-old rebellion began to crumble.

Mr Irmak said the prospect of thousands of Kurds fleeing Iraq — where a cease-fire and amnesty are due to expire on April 1 — had presented Turkey with an immediate danger on its south-eastern border. He said martial law would counter this, but that the arrival of large numbers of disgruntled Iraqi Kurds could have "various repercussions which would not be good for Turkey."

About five million Kurds live in Turkey, and observers said Ankara was keen to ensure that Kurdish nationalism was not rekindled in eastern Turkey. Kurdish revolts in Turkey were put down ruthlessly in the 1920s and 1930s, and successive governments have since insisted that Turkey had no Kurdish problem. — Reuter

Kurds

What happened to them?

Saddam Hussein Takriti "has favourably impressed me. He is young and has courageous ideas". Thus the Shah of Iran, speaking recently of his old enemy, the vice-chairman of Iraq's Revolutionary Command Council and Iraq's effective boss, as though never a lead-packed punch had passed between them. Seven months after the Shah pulled his artillery out of Iraqi Kurdistan, so handing the Baghdad government its victory over General Mustapha Barzani and his rebellious Kurdish irregulars, the two neighbouring states are still parading their friendship. The main issue outstanding is the future of the 90,000 Kurdish refugees who fled to Iran during the war or after, and now see themselves as the helpless victims of a diplomatic ball game.

After the ceasefire came into force in March, representatives of the International Red Cross and other relief organisations were banned from visiting the refugees—which is one reason for the lack of independent accounts about their present fate. General Barzani and two of his sons, Idrees and Massoud, who were respectively chief of staff and head of military intelligence, have apparently been moved to Kardj, near Teheran. More and more of the rank and file are being transferred to Khuzestan in southern Iran and Mazanderan on the Caspian coast in the north.

Behind this policy of dispersal away from the camps in the border areas lies the Shah's fear that the illwill the Iraqi Kurds bear towards his regime because of what they regard as his sell-out will be disseminated among Iran's own Kurdish population. His sensitivity on this point came to the surface in the same interview as that in which he gave his thumbnail sketch of Saddam Hussein. An alleged reference by the Shah to "the Kurdish minority" in Iran brought forth an imperial correction which said that the Kurds were part of the Aryan race and thus did not constitute a minority in their own country.

Along with this policy of dispersal, senior Iraqi Baathists, such as Naim Haddad, minister for youth, have been allowed to visit the refugees, both exhorting them to go back to Iraq and threatening them with deprivation of citizenship (which would mean the loss of their property) if they do not. A good many have already returned, including such leaders as Habib Karim, formerly secretary-general of the Kurdish Democratic party; Dara Towfiq, the Kurds' information spokesman during the war; and Saleh Yusufi, a former minister of state in the Iraqi government. Disillusionment with a movement so dependent on the Shah for its success, and lack of confidence that the Kurds can ever achieve autonomy through armed conflict, have been the main reasons.

Those who decide to remain in Iran do so largely out of fear. They include guerrillas believed still to be on Iraq's "wanted" list for their part in sabotage raids; intelligence agents; Iraqi soldiers who deserted to join Barzani's movement; and people who have heard rumours that their villages have been evacuated and given over to Arabs. Their main complaint about life in Iran is not ill-treatment but the restrictions imposed on them and the lack of opportunities for the young to study.

The greatest blandishment that Saddam Hussein could offer the Kurds to win them back would be a reiteration of

The Kurds gave up their arms: can they keep their culture?

Kurds prepare to resume struggle

By Edward Mortimer

The Kurdistan Democratic Party, whose military revolt in Iraq collapsed after the Algiers agreement between Iran and Iraq a year ago, is now reorganising secretly inside Iraqi Kurdistan and among Kurds abroad.

In an interview with *The Times* a senior member of the party leadership, who declined to be identified publicly, spoke about the reasons for the resumption of the struggle.

He admitted that the Algiers agreement took the movement completely by surprise and that, for a time, virtually all its activities had ceased, mainly because most of the leaders were refugees in Iran, where they were forbidden to engage in any kind of political activity. A few months ago, however, a part of the leadership met and decided to restart things after an honest criticism of what had happened before and a reorganization of the party in Kurdistan itself.

Paradoxically, he went on, they had been helped in this by Iraq's Baathist rulers, who by "pushing so hard and making life hell" had ensured that many Kurds inside Iraq were ready for action. A secret organization with small cells had been set up and a leaflet distributed for which 17 people were being court martialled.

He gave me a copy of this leaflet, published in Arabic, on December 10, 1975, and signed by "The temporary leadership of the KDP".

It contains self-criticism for the earlier mistakes of the party in relying on Iranian and American help, but also attacks the Baathist regime for deporting Kurds to the south and "Arabizing" parts of Kurdistan. It calls on the people to struggle against these policies and to fight for the collapse of the "fascist regime".

The party was also active among Kurds in Europe, he went on, where there was a strong left-wing upsurge. "Everywhere, people are saying: 'We fought the Iraqis, but the poisonous dagger came from Kissinger and the Shah'. The party is now showing its real card, which is a socialist, progressive and democratic card."

On American involvement in the Kurdish revolt, he agreed with evidence in the Pike report of the committee on intelligence of the United States House of Representatives, which alleged that the Kurds had been misled by promises of American support.

The American attitude, he believed, was also a factor in persuading Mullah Mustafa Barzani, the Kurdish leader, to accept defeat so quickly when Iranian support was withdrawn. "If the Americans had not promised, perhaps Barzani would not have encouraged the refugees to go into Iran," in which case he would have been less vulnerable to Iranian pressure.

He confirmed that after the Algiers agreement General Barzani had appealed to the United States for help and got "no answer whatsoever".

THE TIMES 25 FEB. 1976

Iraq keeps its Kurds apart

From JONATHAN RANDAL: Bagdad, March 22 1976

A year after the Kurdish rebellion collapsed the Iraqi Government is systematically clearing its mountainous frontiers in a radical effort to prevent Kurds in Iran and Iraq from aiding any future uprising.

The border clearing operation is a major aspect of Iraq's stringent policy towards the defeated Kurds, although officials see their policies as magnanimous, at least within the context of the authoritarian Bagdad leadership. However, even pro-regime Kurds do not necessarily totally endorse the ruling Arab Ba'ath Socialist Party's handling of the war's aftermath.

Within the last month the pro-regime Kurdish-language newspaper, Taakhi, suddenly stopped publication and at least seven of its staff were dismissed from the Kurdish Democratic Party. Kurdish Communists, living in uneasy alliance with the dominant Ba'athists, privately suggested that regime "excesses" against the Kurds might have prompted the newspaper's demise.

Such is the regime's penchant for secrecy that no official explanation has been forthcoming for the newspaper's disappearance. In the absence of any official statement its demise has been widely interpreted as reflecting discussions within the KDP over the regime's handling of the Kurdish problem. So far, the newspaper's suppression remains the only visible sign of tension within Government ranks caused by its Kurdish policy.

Whatever the reality of such subterranean problems, both foreign and Iraqi observers are convinced that the veteran Kurdish rebel, Mullah Mustafa Barzani, is, at 75, too old to represent a threat to the central Government.

With Kurds living in even larger numbers in Iran and Turkey — and enjoying even fewer rights than under the controversial autonomous status accorded Kurds here — inevitable speculation persists that Kurdish irredentism will plague Bagdad Governments in one form or another for the foreseeable future.

In an interview the Information Minister, Tariq Aziz, a leading Ba'ath Party official, justified the border-clearing operation as a way to "safeguard" Iraqi sovereignty. "If Barzani or anyone else make trouble for Iraq the Government will be in a very good position to use its muscle," said Aziz.

The Government must be practical, the Minister added. If Kurds continued to live close to both sides of the frontier, "there would be a great possibility for smuggling arms, goods, or people." Kurds displaced from the border—delimited in more than 300 specific places by joint Iraqi-Iranian surveying teams in the past year—had been "sent to live in the centre" of the area the rebels called Kurdistan in North Iraq.

Although he conceded the frontier clearing operation extended over "a great number of kilometres," the Minister insisted that "not a great number of villages" were involved. He would not say how many Kurds had been displaced. Other sources claim special housing is being built along the borders to accommodate frontier guards chosen from the non-Kurdish nationalities of the ethnically mixed Iraqi population.

The minister confirmed reports from abroad that the Iraqi authorities had executed Kurds upon their return from Iran after the Shah withdrew support and caused the collapse of Barzani's revolt. Mr Aziz insisted, however, that the only Kurds executed after the end of the fighting — brought about suddenly last March in a surprise agreement between Iran and Iraq — were "double agents" who worked for both Iran and Barzani. No more than 10 or 15 Kurds were involved, he said.

The Minister also sought to dispel reports that the Government had banned all returning refugees from going home and forced them to live in predominantly Arab areas of Iraq. Only those refugees who did not take advantage of the initial amnesty offers were now obliged to live in limited areas.

He estimated that of a total of no more than 120,000 Kurdish refugees in Iran at the end of hostilities, some 10 to 15 per cent elected to stay there. Of the rest, two thirds took advantage of the original amnesty offer, he said, and a third returned subject to Bagdad's more stringent rules.

Earlier some Kurdish political cadres and Pesh Merga — as Barzani's soldiers were called — were taken to camps for periods of up to two months where they were given Ba'ath Party lectures on "national unity and Kurdish autonomy" before being sent home.

Even the Minister did not insist that more than "slow progress" was being made in implementing Kurdish autonomy.—Washington Post.

Scotsman 4 April 1975

Red Cross aid to Kurds barred

GENEVA, Thursday. – The International Committee of the Red Cross announced yesterday that they had been directed by the Iraqi Government to cease their humanitarian assistance to victims of the fighting in Kurdistan.

A Red Cross communique added that at Iraq's request, they are also ceasing their activities in the repatriation of Kurdish refugees from Iran.

Red Cross sources said that in effect, all aid shipments to the Kurds in Iraq, which had been made from Iran, had been stopped since the recent agreement between the Baghdad and Tehran governments.

Two Red Cross convoys with food and other supplies were stopped at the Iran-Iraq border immediately after the agreement was signed, the sources said.

After the agreement, Iran advised the Red Cross that further shipments would require Iraqi approval. "Iraq, however, has asked the ICRC to cease its humanitarian assistance owing to the new situation created by the agreement," the Red Cross communique said.

This also bars further visits by the Tehran-based Red Cross delegates to Iraqi prisoners captured by the Kurdish rebels. Iraqi authorities had never authorised Red Cross visits to their Kurdish prisoners.

With the crumbling of the 13-year war for Kurdish autonomy, any Iraqi prisoners held by the Kurds were likely to be freed in any case, it was believed.

The Red Cross had made preparations for the repatriation of some of the 115,000 Kurdish refugees believed to have fled to Iran since an Iraqi offensive last year. But a spokesman said actual repatriation under Red Cross supervision had not yet started when the Iraqi request came. – AP.

INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE, THURSDAY, MARCH 20, 1975

Iraq Rejects Kurd Bid for Negotiations

BEIRUT, March 19 (UPI).—The Iraqi government turned down an offer today by the Kurdish rebel leadership to negotiate a settlement of their long war, the Iraqi news agency said.

Replying to a cable from the Kurdish leadership to the Baghdad authorities, President Ahmed Hassan al-Bakr said, "The only possible thing for you to do is to profit from the general amnesty declared by the Iraqi Revolution Command Council, which expires April 1."

The amnesty offer, made earlier this year, stipulates that all Kurds who leave the ranks of rebel leader Mulla Mustafa Barzani and return to Iraq will not be prosecuted.

Following the amnesty and the recent agreement between Iraq and Iran, thousands of Kurds were reported to have left the northern regions and crossed the border into Iran.

Another announcement by the Iraqi authorities today said that the amnesty would apply to Kurds who have taken refuge in Iran. *Reports from Tehran put their number at 140,000.*

INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE, TUESDAY, MARCH 11, 1975

UN, Red Cross Told of Genocide Peril

Iraqis in Big Attack on Kurds As Iran Halts Aid to Rebels

From Wire Dispatches

GENEVA, March 10.—The International Human Rights Federation said today that Iraqi forces have launched a large-scale offensive against Kurdish rebels in the wake of the agreement between Iran and Iraq to end their undeclared border war.

The federation's secretary-general, Jean Claude Luthi, said that Iran has closed its border with Iraq and cut off the Iranian flow of supplies to Kurds in northern Iraq.

Meanwhile, the Iraqi state radio reported that the country's Revolutionary Command Council and the ruling Ba'ath party leadership unanimously approved today the four-day-old agreement with Iran. It provides for settlement of the Iranian-Iraqi feud over the Shatt al Arab Waterway and bans infiltration across the common frontier.

The Iraqi radio said that in a joint session the country's two top governmental bodies also pledged to "faithfully implement the entire agreement in letter and spirit."

Iraqi newspapers said the infiltration ban meant an end of Iran's support for the Kurds led by Gen. Mulla Mustafa Barzani, who has been seeking independence for his people since before World War II.

Mr. Luthi charged in messages to Secretary-General Kurt Waldheim of the United Nations, the International Red Cross and Prince Sadruddin Aga Khan, the UN high commissioner for refugees, that the Kurds are threatened with genocide. He asked that the UN and Red Cross leadership intervene to save the million persons in the area.

The Human Rights Federation is a nongovernmental organization which has consultative status with the United Nations.

The Baghdad government forces began the attack early Friday all along the Kurd-Iraqi front, according to reports reaching Paris from official sources in the Middle East.

In Washington, high Ford administration officials confirmed that Iraq had attacked in force but could provide no information on the dimensions of the offensive.

The reports in Paris said that the Iraqi attack was launched with six divisions, including infantry and armor.

At noon Friday, after an earlier attack, there was a second thrust, with armor, the Paris reports said. At the same time, they said, the Iraqi Air Force bombed Gen. Barzani's headquarters in the village of Galalah. Fifty Kurds were reported killed or wounded in the air raid. Fierce battles were said to be continuing in several regions.

Surprised by Attack

The Kurds were taken by surprise, according to the Paris reports, and there was the possibility that they might be overwhelmed at any time.

The sources quoted in Paris said they believed the Iraqis were trying to crush the Kurdish rebellion as rapidly as possible.

The war against the Kurds has cost Iraq billions of dollars and 15,000 government soldiers have been killed or wounded, the Paris reports said. They said the situation had become even more serious for Baghdad in recent months as Iranian forces began firing on Iraqi forces and as Syria began to give active encouragement to the Kurds—even letting them use Syrian territory.

Iranian, Iraqi and Algerian foreign ministers are scheduled to meet in Tehran Saturday to work out the details and implementation of last week's agreement.

بيان

الى ابناء شعبنا الكردي في شمالنا الحبيب

نذكر الجميع بان عقوبة الاعدام ستكون من نصيب كل من يلقى القبض عليه حاملاً السلاح.

ولغرض اعطاء الفرصة امام الاشخاص المغرر بهم والمتورطين والنادمين على اعمالهم نطلب منهم العودة الى الصف الوطني وان الحكومة الوطنية ستر عاهم وستعوضهم عن السلاح وستقوم بتشغيلهم والا سيكون مصيرهم الموت والاعدام نتيجة خيانتهم للشعب العراقي بعربه واكراده.

والله والموفق

لجنة العفو عن العائدين

به ناوی خوای به خشندهو میهرهبانهوه

بهیاننامهیهك بۆ گهلی كوردمان

له ژوورووی وولاتی خوشهویستماندا

به ههموو لایهك رادهگهیهنین كه ههر كهسیك بهچهكهوه بگیری له سیداره دهدری

وه بۆ ئهوهی ماوه بدهینه خهلهتاوهكان و ئهو كهسانهی له كردهوهكانیان پهشیمان داوایان لی ئهكهین بگهرینهوه ریزی نیشتمانی.

وهمیری نیشتمان پهروهر چاوی لییان دهبی و پاداشتی چهكهكانیان دهدانهوه و دهیانخاته سهر ئیش ئهگینا له ئهنجامی خیانهتكاریان له رووی گهلی عیراقدا به كورد و عهرهبهوه دهچارن مردن و له سیدارهدان ئهبن.

سهركهوتن له خواوهیه

لیژنهی لیبوردنی پهشیمان بووهكان

بيان الاتحاد الوطني الكردستاني
بمناسبة الذكرى الرابعة عشر لثورة أيلول

فلنواصل النضال الجماهيري الثوري لتحقيق الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان

تمر الذكرى الرابعة عشر لثورة جماهير كردستان العراق التي اندلعت في ١١ ايلول ١٩٦١ ضد الدكتاتوريـــة التي حرمت شعبنا العراقي من الديموقراطية والشعب الكردي من ممارسة حقوقه القومية المشروعة ، تمر هذه الذكرى الفواحة بعبق البطولات وشعبنا الكردي يعاني من مآسي افظـــع كارثة وطنية حلت به من جراء فرض المخطط الامبريالي الاميركي ـ الشاهنشاهي ـ الشوفيني العربي على القيادة العشائرية ـ البورجوازية اليمينية للثورة الكردية ورضوخها لاتفاقية ٦ آذار الخيانية التي جسدت وبرزت كحلقة من التسوية الاميركية الشاملة لمشاكل الشرق الاوسط • هذه التسوية الاستعمارية التي تستهدف وضع شرقنا تحت السيطرة الاميركية وفــــرض الحلول الاستسلامية المنسجمـــة مع مصالح الاحتكارات الدوليـــة والصهيونية والحكومات الدكتاتورية والرجعية التي ابتلت بها شعوب شرقنا المناضلة من اجل التحرر الوطني الناجز والديموقراطية الشعبية فالاشتراكية •

فلتسهيل امر التسوية الاميركية وبغية الابقاء على الدكتاتورية المتسلطة على رقاب الشعب العراقي بقوميتيه العربية والكردية وسائر مواطنيه ، ومن اجل اشباع طموحات الشاه التوسعية ولارضاء الطورانية الفاشيـــــة دبرت الاوساط الامبريالية الاميركية عن طريق وزير خارجيتها هنري كيسنجر الاتفاقية العراقية الايرانية واخرجتها على مسرح الجزائر بـــلد المليون شهيد للتغطية عليها ولف طبيعتهـــا الاستعمارية والشوفينية بعباءة تقدمية مزيفة باظهارها وكانها اتفاقية بين الدول النامية المتحدة في نطاق الاوبيك •

ولمنع الجماهير الكردية الثائرة من مواصلة الكفاح المسلح اجبرت الامبرياليـــة الاميركيةوالرجعية الايرانية ، اجبرتا القيادة العشائرية الكردية على الاستسلام وانهاء الثورة الكردية التي قـــدمت في سبيلها جماهير شعبنـــا عشرات الالوف من الشهداء وتحملت من اجل انتصارها بصبر ورباطة جاش من التضحيات والآلام والمظالم ما يفوق التصور وذلك بعدما كانتا قد خدعتا هذه القيادة اليمينية وربطتاها بعجلتهما ودفعتاها الى قطع العلاقة مع القوى التقدمية العربية والدول الصديقة للشعب الكردي وبعدما كانت هذه القيادة قد اوجدت بممارستها العشائرية وذهنيتها اليمينية المتعارضتان مع روح العصر ومع مستلزمات انتصار حركة شعبية ثورية ، ظروفا معقدة وصعبة للثورة الكردية افســد فيها الحزب الديموقراطي الكردستاني بحيث تحول الى تجمـــع قومي فضفاض تتحكم فيه اجهزة المخابرات والعناصر اليمينية والمشبوهة واميتت فيها الحياة الحزبية الديموقراطية مثلما اجهضت الروحية الجماهيرية في القوات الثورية الشعبية بعدما افسدتها العشائرية والقيادات الرجعية والفاسدة وحولتها من وحدات انصار ثورية تخوض حربا شعبية الى قوات مسلحة لا تسودها الروحية الجماهيرية وتفتقر الى التنظيم والقيادات الثورية والممارسات الصائبة في حرب الانصار والعلاقات الحميمية مع جماهير الشعب الكادحة • والانكى ان القيادة اليمينية قد هجرت مئات الالوف من جماهير شعبنا الى ايران بعدما حولت علاقاتها مع حكومتها الرجعية الى علاقة مصيرية واستراتيجية وذلك بدلا من استنهاض وتعبئة جماهير الشعب والاعتماد على طاقاتها الخلاقة وتدريبها على العمـــل والانتاج في ظروف الحرب الشعبية وبـــدلا من اتخاذ

الاحتياط اللازم من عمليات الغدر الايرانية المشهورة بين الاكراد منذ عشرات السنين. هكذا وجدنا القيادة العشائرية تكشف عجزها وحقيقتها عندما دقت ساعة العمل الثوري بالاعتماد على قوى شعبنا الكردي ومن دون المساعدات الخارجية ، فهربت من ميدان النضال الثوري الشاق والتجأت الى الاعداء الالداء لشعبنا الكردي الذين استغلوا قضيته العادلة لامرار مشاريعهم التوسعية على حساب العراق وكرامة شعبه ولانهاء الثورة الكردية وتحويل مقاتليه البواسل الى عمال ومستخدمين ـ كايدي عاملة رخيصة ـ في خدمة البورجوازية الايرانية والاوروبية ومشاريعها الرأسمالية . وللاحتفاظ بقسم منهم كقوة احتياطية في ايدي الرجعية الايرانية والامبريالية الاميركية لتهديد الاستقلال والسيادة الوطنية لشعبنا العراقي وتخويف الحركة الثورية الكردستانية بها . مما يعني استمرار تدخل الامبريالية والرجعية الايرانية في القضية الكردية خلافا لمصالح جماهير كردستان الحقيقية من جهة واستمرار القيادة العشائرية في نهجها الفاشل ، نهج الاعتماد على الامبريالية والرجعية الايرانية والتعاون المصيري معهما ، نهج ربط الحركة القومية الكردية بعجلة الد اعدائها حتى بعد افتضاح نياتهم اللئيمة من جهة اخرى . كل ذلك يضع الحركة الثورية الكردستانية امام مسؤلياتها التاريخية ويفرض عليها واجب النضال لقطع الايادي الاستعمارية والرجعية الايرانية التي تتلاعب بالقضية الكردية ولفضح النهج الرجعي المعادي للقومية الكردية وحركتها التحررية ، نهج مواصلة الارتباط باعدائنا الالداء ومعاودة العمل بنفس الاساليب الفاشلة والممارسات الخاطئة التي اوصلت شعبنا الكردي الى الكارثة الوطنية .

وتستغل الدكتاتورية الشوفينية العراقية هذه الكارثة استغلالا بشعا لمواصلة تنفيذ سياسة تهجير مئات الالوف من الاكراد من مناطق مندلي ـ خانقين ـ كركوك ـ خيخان ـ عين زالة ـ سنجار ولاجبار الفلاحين العرب على النزوح الى كردستان ليحلوا محل اخوتهم الاكراد كما فعلوا بفلاحي البوفهد الذين نقلوهم من منطقة الرمادي الى كركوك ، مما يؤدي زرع الاحقاد والضغائن في النفوس ودق اسفين العداوة والبغضاء بين الشعبين الشقيقين العربي والكردي وذلك لمنع التلاحم الكفاحي العربي الكردي ضد الامبريالية والدكتاتورية .

وتستمر الدكتاتورية في عملية نقل الالوف من الموظفين والمعلمين والاطباء والمهندسين والجنود والشرطة الاكراد الى مناطق العراق العربية بعدما سرحت المئات من الضباط وضباط الشرطة الاكراد ومعلوم ان ذلك يعني انهاء العمل باتفاقية اذار لعام ١٩٧٠ التي نصت على تواجد الموظفين الاكراد في كردستان واستعمال اللغة الكردية فيها .

كما تقوم الدكتاتورية الغاشمة باستغلال انهزامية القيادة اليمينية لبث روح الانهزامية واليأس في صفوف الشعب الكردي ولترويج دعاياتها الكاذبة التي تصور الحركة التحررية للشعب الكردي وكانها حركة ، جيب عميل ، تتحرك باوامر الامبريالية وتتوقف باشارة منها حربا وسلما . وبذلك تحاول خدع البعثيين الطيبين المخدوعين بها باكذوبة ان حل القضية الكردية وانهاء الثورة الكردية لا يتمان الا بارضاء الامبريالية والرجعية الايرانية تبريرا لصفقة الخيانة الوطنية التي عقدتها مع الامبريالية والرجعية الايرانية علنا .

ولكن انجرار الدكتاتورية الشوفينية نفسها الى المخطط الاستعماري ذاته وقبولها بالرضوخ المذل لمطامع ايران التوسعية في الخليج وشط العرب ولمشاريع اميركا الاستعمارية ودعوتها الى لجان مكافحة النشاط التقدمي مع ايران يدينها بتهم افظع مما تدان بها القيادة اليمينية الكردية .

فالقيادتان العشائريتان العربية والكردية لجاتا الى الامبريالية الاميركية والرجعية الايرانية تباعا ومعا وتنكرتا لنداء الشعب العراقي بتجنيبه كارثة الصفقة الخيانية بايجاد حل ديموقراطي عادل للقضية الكردية . والتطابق والتشابه تام في اساليبهما وفي علاقتهما الدولية وارتباطاتهما المشبوهة حتى كانهما من طينة واحدة في الذهنية والممارسة . لذلك فان الدكتاتورية حينما تطرق مجددا درب نوري السعيد، درب الارتماء في احضان الامبريالية والتحاضن مع الرجعية الايرانية والطورانية الفاشية لاحكام طوق الاستعباد المثلث في عنق الشعب الكردي انما تفضح طبيعتها

الشرفينية وهويتها الرجعية والمساومة امام الشعب العراقي والامة العربية · اذ بات واضحا وجليا ان الدكتاتورية الشرفينية باعت استقلال العراق وسياداته الوطنية وتنازلت عن المصالح الحيوية للامة العربية في الخليج وعربستان والعراق من اجل سحق الثورة الكردية فقط مما يأتي مصداقا للمقولة الخالدة بان « امة تضطهد الامم الاخرى لا يمكن ان تكون حرة » ·

يا جماهير شعبنا الكردي الابي !

في احلك الاوقات وحيث تتكالب قوى الامبريالية والدكتاتورية والرجعية للانقضاض على القومية الكردية واجتثاث جذور الروح الثورية في صفوفها يحتم الواجب الوطني وتتطلب مستلزمات الدفاع عن الامة الكردية وحقوقها ان تهب القوى الخيرة جميعها للنضال مزودة بالدروس والعبر المستنبطة من الكارثة الوطنية التي حلت بشعبنا هذا العام وحولت اعياده الى مآتم ·

فهذه ليست المرة الاولى تخون شعبنا فيها البورجوازية البيروقراطية للامة الحاكمة ـ فقد سبقتها البورجوازية التركية الكمالية التي نبحت آلاف المناضلين الاكراد الذين ساعدوها في الانتصار على الامبريالية والغزوة اليونانية ولكنها ردت على جميلهم بحملات الابادة الجماعية وتهجير مئات الالوف من كردستان مثلما تفعل الدكتاتورية العراقية الآن بشعبنا في كردستان العراق ·

الا ان كردستان تركيا ما زالت قلعة كردية صامدة تجيش في صدور ابنائها الابرار الروح النضالية الثورية مثلما ستبقى كردستاننا ساحة النضال الدؤوب · وهذه ليست المرة الاولى تثبت فيها القيادة العشائرية او البورجوازية اليمينية المساومة مع الامبريالية عجزها عن مواصلة النضال الثوري في الظروف الشاقة والمعقدة وفشلها في قيادة النضال الوطني التحرري حتى النهاية ·

بل تؤكد تجربة قرن من النضال في الحركة التحررية للشعب الكردي بان القيادة العشائرية لا تستطيع بحكم طبيعتها الطبقية وذهنيتها وممارساتها قيادة الثورة الكردية الى النصر · واذا كانت فداحة الخسارة هذه المرة امر واشد بعدما احتضنت جماهير شعبنا ثورتها وتطوعت اكبر قوة مسلحة في صفوفها وتعاظمت قوتها المسلحة والمعنوية والجماهير لدرجة عظمى فان النتيجة (المأساة والكارثة) ليست الا برهانا جديدا ومصداقا لحصيلة هذه التجربة التاريخية · فالقيادة العشائرية (حتى اذا كان قائدها قوميا وشجاعا ومخلصا لقوميته) لا تجيد ـ بحكم طبيعتها الطبقية ـ استنهاض وتعبئة وقيادة الجماهير الشعبية ولا تقدر على ممارسة الحرب الشعبية الطويلة الامد ولا على التمييز بين الاصدقاء والاعداء ويسهل وقوعها في مصائد الامبريالية والرجعية · وانتصار الثورة الوطنية يتطلب وجود حزب طليعي ثوري على رأس جبهة شعبي مسلح واتحاد وطني يضم قوى الشعب الوطنية ويوحدها وهذا ما لا تؤمن به هذه القيادة ·

ففي عصرنا حين غدت الثورة الوطنية الكردية ثورة تحررية وديموقراطية جديدة لا يستطيع القيام بدور الطليعة فيها الا حزب طليعي ثوري (وليست قيادة عشائرية) ولا يجوز التحالف الا مع القوى الصديقة ، والقوى التقدمية العربية والايرانية والتركية (وليست الجماعات او الحكومات الرجعية والدكتاتورية) ومع قوى الثورة الاشتراكية العالمية من حركات تحررية ثورية وحركات الطبقات العاملة الثورية والدول الاشتراكية (وليست مع الامبريالية او الصهيونية او الدوائر البورجوازية) ·

فدرب التحرير والديموقراطية ونيل الحقوق القومية ، هو درب النضال الثوري الجماهيري بالاعتماد على قوى شعبنا الخلاقة اساسا ، هو درب الكفاح المشترك (وليس درب الانعزالية القومية والاعتماد على القوى الخارجية مطلقا) ·

وبعد استيعاب هذه الحقائق ولتوفير مستلزمات انتصار الحركة التحررية للشعب الكردي انبثق الاتحاد الوطني الكردستاني لاعادة تنظيم قوى الثورة الكردية وزجها في النضال الجماهيري على هذا الدرب المجرب والكفيل بتحقيق الشعار المجيد الذي يرفرف عاليا على جبال كردستان طوال سنين الثورة شعار الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان ·

يا جماهير شعبنا الكردي الكادحة !

اننا نتوجـــه اليك بنداء النضال الثـــوري ، نداء الصمـــود والاستبسال نداء
المقاومة والفداء ، مؤمنين بقواك العظيمة وطاقاتك الخلاقة ، داعين العمال والفلاحين
والكسبة وسائر الشغيلة والمثقفين الثوريين الى النهوض والتنظيم وتعبئة طاقاتهـــم
لزجها في النضال الثوري على درب الكفاح المشترك، ضد الامبريالية والدكتاتورية
والاقطاعية والرجعية تحت لواء الاتحاد الوطني الكردستاني الذي سينبثق من اندماجه
بالنضالات الجماهيرية الثورية وانصهار عناصره الثورية في بوتقة النضال الثوري
الحقيقي ومن تلقينه بالافكار الاشتراكية العلمية . ستنبثق الطليعة الثورية القـادرة
على قيادة الثورة الشعبية الى الانتصار .

اننا نحذر من الانخداع بدعايات الدكتاتورية والشوفينية التي تثبط العـــزائم
وتضعف الهمم وتقتل الروح الثورية والجهادية ، مثلما نحذر من محاولات الدوائـر
الاستعمارية والرجعية الايرانية لتشجيع بعث واحياء النهج اليميني القديم الذي ثبت
فشله في الحركة القومية الكردية . فمعلوم ان هذه الاوساط المعادية للشعب الكردي
جميعا لا تروق لها وليس من مصلحتها ترك ميدان كردستان دون مرتكزات معتمدة لها
لتسرح فيها وتمرح القوى التقدمية والثورية الكردستانية وحدها .

ان الامبريالية والدكتاتورية والرجعية الغاصبة لارضنا كردستان تدرك جيـدا
اهمية وخطورة حركة كردية تقدمية مناهضة لها وتعلم يقينا ان ثورة كردية تحررية
تتلاحم كفاحيا مع القوى التقدمية العربية وتتضامن مع القوى التقدمية الايرانية والتركية
تهدد باشعال لهيب ثورة عارمة في الشرق الاوسط وبالقضاء على مصالح الاحتكارات
النفطية والامبريالية لذلك تسعى بشتى الاساليب والوسائل لعرقلة نهوض ثوري حقيقي
في كردستان وستتعاون جميعها ضد شعبنا . فلا عجب اذن ان تقـوم دوائر المخابرات
الاميركية والسافاك الايرانية والمخابرات العراقية بمحاولات محمومة ومتنوعة لمحاربة
(الاتحاد الوطني الكردستاني) والقوى والاحزاب التقدمية الكردستانية الاخـرى
ولبعث النهج اليميني القديم بشكل جديـــد بالاعتماد على الفلول اليمينية والعناصر
العميلة في الحركة القومية الكردية وعلى المشاعر القومية الانعزالية والجذور اليمينية
المتبقية بين الشباب الكردي المتحمس والبعيد عن مسارح الاحداث في الوطن .

ولكننا واثقون من ان شعبنا الكردي لن يلدغ من هذا الجحر مرة اخرى .

فلقد جرب شعبنا ومنذ قرن تقريبا القيادة والاساليب العشائرية وعانى الامرين
على ايدي الامبرياليين والرجعيين . فلا عودة الى الوراء ولا انخداع بالامبريالية
والرجعية . فدماء شهدائنا تنير طريق التحرر ، طريق الخلاص ، طريق النضال الثوري
المتلاحم مع القوى التقدمية العربية في العراق والمتضامن مع قوى الثورة الاشتراكية
في العالم .

فلنحول الذكرى الرابعة عشر لثورة ١١ ايلول الوطنية الديموقراطية الى مناسبة
نضالية نشحذ فيها الهمم ونعمق بها الوعي ونشدد العزيمة للسير بثبات في طـريق
الحرب الشعبية الطويلة الامد بالاعتماد على قوى شعبنا الخلاقة وبالتلاحم مع القوى
التقدمية . ولنجدد العهد مع الالاف من شهدائنا البررة الذين اناروا لنا درب الثورة
المجيدة باننا سنرفع الراية الثورية عاليا ولن نترك جبال كردستان ووديانها وسهوبها
لتعبث فيها فسادا وظلمـــا وعدوانا قوى الدكتاتورية الشوفينية المنفلتـــة من عقالها
والمزهوة بارتباطاتها وسيرها في ركب الدول الضالعة مع الامبريالية الاميركية .
فالى النضال الثوري تحت راية الاتحاد الوطني الكردستاني .
وعلى درب الكفاح العربي الكردستاني المشترك لانهـــاء الدكتاتورية والاتيان
بالسلطة الوطنية الديموقراطية الائتلافية ، ولتحقيق الديموقراطية للعـــراق والحكم
الذاتي لكردستان .

الهيئة المؤسسة
للاتحاد الوطني الكردستاني

١٩٧٥-٩-١١

الاتحاد الوطني الكردستاني

لماذا ..؟

لم يكن الاتحاد الوطني الكردستاني وليد الاستعجال والارتجال كما يحلو للبعض ترديد ذلك ؛ بل كان حصيلة اختمار فكرة ثورية وواقعية من طبيعة الحركة التحررية للشعب الكردي التي توجد فيها تيارات واتجاهات ديمقراطية وتقدمية ويسارية عديدة لايستطيع حزب واحد استيعابها جميعا . مثلما كانت ولادته نتيجة ادراك واع لمستلزمات كل حركة تحررية لاية امة مضطهدة . هذه المستلزمات التي يجسمها القانون العلمي العام الذي يقول بوجوب

وجود حزب طليعي واتحاد وطني لقوى الشعب الديمقراطية . وجيش شعبي على ان يقودها مثل هذا الحزب الطليعي .

ومن جراء دمج تلك الصيغة العامة مع هذا القانون الثوري الذي اكدت صحته تجارب شعوب العالم بالظروف الخاصة لحركة التحررية للشعب الكردي .. تبلورت فكرة الاتحاد الوطني الكردستاني

كذلك اخذنا بنظر الاعتبار واقع الحركة التحررية للشعب الكردي وظروفها الخاصة . والتيارات العاملة فيها مع الاستفادة من الدروس والعبر التي افرزتها كارثة انهيار الثورة الكردية . وذلك بعد ما ثبت بالبرهان القاطع فشل القيادة

العشائرية والبرجوازية اليمينية .وتجلت فلسفة الحزب الواحد ذي الطابع القومي الضيق . وبانت بوضوح اهمية الاقرار بحقيقة وجود طبقات اجتماعية متعددة تنبثق من صراعاتها تيارات سياسية متعددة تجمع بينها القضية الوطنية العامة: قضية التحرر من الامبريالية والدكتاتورية من جهة.. وتفرق بينها المصالح الطبقية الخاصة والايديولوجيات السياسية المختلفة . والنضال ضد الانطاعية . ومن اجل الاصلاحات الديمقراطية والحريات السياسية والعامة من جهة اخرى ..

والتحليل العلمي لواقع ودور الطبقات الاجتماعية المنضوية تحت راية الحركة التحررية للشعب الكردي .. يقودنا الى الاستنتاجات التالية :

1 : ان الحركة التحررية للشعب الكردي هي في جوهرها حركة الفلاحين الذين يشكلون غالبية الشعب الكردي . وان الجيش التحرري الثوري يتكون في غالبيته من الفلاحين . والارض التي تدور عليها معارك الحرب الشعبية هي ريف الفلاحين . والجبال والوديان والكهوف الواقعة فيه .

وكون الحركة التحررية في جوهرها حركة الفلاحين يحتم النضال لتحريرهم من الانطاعية . حيث ان ذلك شرط اساسي لاستنهاض وتوعية وتعبئة طاقات الفلاحين . وزجها في النضال الوطني الثوري من جهة .. وعامل رئيسي للقضاء

على الامبريالية والاحتلال الاجنبي اللذين يعتمدان على الانطاعية كركيزة لهما من جهة ثانية .. وانجاز ضروري لتطوير المجتمع باتجاه التقدم والتنمية الاقتصادية والصناعية من جهة ثالثة . ولكن الجوهر الفلاحي للحركة التحررية الوطنية لاينفي الطابع القومي التحرري لها . بل على العكس من ذلك . يؤيده . فالطابع القومي التحرري يتجلى في النضال لتحرير الوطن من السيطرة الاجنبية . واستحصال حق الشعب بجميع طبقاته الوطنية في تقرير مصيره . والفلاحون هم غالبية الشعب الكردي . وسكنة اكثرية مساحة وطنه : كردستان ؛ وهم العدة الاساسية لتطور

الاقتصادي في المستقبل . اذ منهم ستتالف غالبية الايدي العاملة . ومن مناطقهم ستورد المواد الاولية لعديد من الصناعات وارضهم تصدر المواد الغذائية ؛ وريفهم يشكل السوق الرائجة للبضائع الوطنية وتصريفها . لذلك فان الفلاحين هم القوة الرئيسية في ثورة التحرير الوطني والديمقراطي . ولكن الفلاحين لايشكلون طبقة اجتماعية متجانسة . بل يتالفون من مراتب طبقية متعددة . فبينهم فلاحون اغنياء . وفلاحون متوسطون وفلاحون فقراء وعمال زراعيون .

ومن هذه الفئات يعتبر العمال الزراعيون والفلاحون الفقراء اكثر الفئات الريفية ثورية واهلية للاستمرار في الثورة ؛ بينما يعتبر الفلاحون المتوسطون اقرب حلفاء لهؤلاء . واما الفلاحون الاغنياء فاصدقاء ، الا انهم مترددون .

2 : الطبقة العاملة التي تعتبر احدث طبقة اجتماعية تنمو وتتطور باستمرار ، وتتكاثر عدديا ، وتتحسن نوعيا ، وهذه الطبقة تتطلب مصلحتها تحرير الوطن وتحقيق الثورة الوطنية الديمقراطية بشكل جذري وحاسم ، وتتعارض مصالحها الحيوية مع جميع اشكال الاضطهاد القومي والاستغلال الطبقي والتمييز الاجتماعي والمذهبي ، وهي اكثر الطبقات الاجتماعية ثورية ، واحسنها قابلية التنظيم ، وقدرة على النضال الثوري ، واكفؤها في المثابرة والصمود ، وتمتلك روحية جهادية ثورية ولها نظرية طليعية ثورية تنير الدروب امامها مما يجعلها اجدر الطبقات اهلية للقيام بدور الطليعية الثورية في حركة التحرر الوطني الديمقراطي .

3 : البرجوازية الصغيرة في المدن والريف وهي تضم المثقفين والكسبة والحرفيين والطلاب وصغار الموظفين وصغار رجال الدين والمستخدمين والفلاحين المتوسطين .

ان هذه البرجوازية الصغيرة تعتبر قوة تقدمية وتلعب الفئة المتنورة منها (المثقفين والطلبة الثوريين) دورا هاما وخطيرا في استنهاض وتوعية العمال والفلاحين ؛ لذلك فهم يلعبون دور حملة

المشعل في النضال التحرري الوطني ، واذا اتسع نضال العمال والفلاحين وسائر الكادحين الثورية فانه يكون قوة ثورية فعالة ومؤثرة ؛ وتبرز بينها عناصر قيادية وطليعية عديدة؛ الا ان البرجوازية الصغيرة – بصفة عامة – تتميز بصفات سلبية كثيرة كالتذبذب والفوران الثوري ثم الخمود والتهور والوسطية في النضال ؛ وبافكار ثورية ضيقة ومتشددة تبلغ احيانا حد التعصب القومي ؛ والارتباك الفكري ؛ والانتقال من نمط حياة الى نمط احسن واعلى ... تهددان نضالها ذلك بالسلبية والتراجعات وترك النضال الشاق الطويل؛ وبامراض عديدة كالانتهازية والقيادية والفردية والانانية وغيرها من الخصائص الضارة بالنضال ..

رابعا : البورجوازية الوطنية وهي تضم التجار والاغنياء الوطنيين والصناعيين . وكذلك كبار المحامين والمهندسين والفنانين والاطباء ومدراء المؤسسات والشركات والفلاحين الاغنياء في الريف . وتتميز هذه الطبقة بمشاعرها القومية الضيقة . وبحرصها الشديد على مصالحها الخاصة في آن واحد . فهي ضد السيطرة الاجنبية والاضطهاد القومي ولكنها طبقة اجتماعية رخوة وضعيفة (اقتصاديا وبالتالي سياسيا) وتعجز عن مواصلة النضال الطويل الامد ؛ وتتأرجح بين الوطنية والمساومة بتأثير مشاعرها القومية او مصالحها الطبقية ؛ فهي تتأثر بالمشاعر القومية فتتحرك وتثب. وترتبط بمصالحها الخاصة فيدفعها الى المساومة مع العدو ؛ لذلك فهي مستعدة دوما لقبول الحلول الوسطية تحت شعار (انقاذ ما يمكن انقاذه) ، وهي مستعدة حتى للالتقاء مع العدو والتعاون معه عندما يشتد نضال العمال والفلاحين وسائر الكادحين ؛ او عندما تتلبد بالغيوم السوداء سماء الوطن؛ او في فترات الجزر والانحسار في الحركة الوطنية . فالبورجوازية اذن ذات اتجاه مزدوج : الاشتراك والمساهمة في الثورة . والمساومة مع اعداء الثورة . لذلك نراها تمارس النضال موسميا وتهرب من الميدان وتخون الثورة عندما تتطلب مصالحها الخاصة ذلك . لذا يجب الحذر والحيطة من هذه الطبقة واعتبارها دوما حليفا مؤقتا قابلا للارتداد وترك الثورة .

وبالاضافة الى هذه الطبقات الاجتماعية التي يمكنها تشكيل التحالف الوطني العريض – حيث يكون تحالف العمال والفلاحين دعامته الاساسية – تنضم الى الحركة الوطنية التحررية عناصر من الملاكين ورجال الدين والطوائف المذهبية بدافع من الشعور القومي او التحسس بالاضطهاد القومي والمذهبي او بتأثير المد الثوري الجماهيري او جراء تشربها بالافكار الوطنية والديمقراطية وتفهمها لروح العصر الجديدة .

ان تحالف العمال والفلاحين والبرجوازية الصغيرة يشكل القوة الرئيسية للثورة الوطنية الديمقراطية . وهم الذين يسعى الاتحاد الوطني الكردستاني بالدرجة الرئيسية الى تنظيمهم وتحقيق التلاحم النضالي بشكل « شبه جبهوي » تحت لوائه . وذلك بمراعاة حقيقة ان لهذه القوى مصالح رئيسية مشتركة ؛ وهي في الوقت

نفسه تختلف فيما بينهما على قضايا اجتماعية وطبقية وفكرية الا ان الاهداف الوطنية العامة تجمعها .

اما الاختلافات الايديولوجية وتباين النظرة والموقف من الاصلاح الزراعي والسلطة الوطنية ودور الطبقات في حركة التحرر الوطني ومستقبل النظام السياسي والاجتماعي في البلاد .. فهي مسائل هامة تختلف عليها . لذلك فلا يمكن ضمها جميعها الى حزب واحد . بل يمكن تحقيق اتحادها الاختياري في النضال ضد الاضطهاد القومي والهجمة الشوفينية التي تستهدف القضاء على القومية الكردية وتعريب مناطق هامة في كردستان . وهي اهداف وطنية عامة .

لقد جاءت الظروف المأساوية والقاسية التي سادت الحركة التحررية للشعب الكردي ميدانا آخر لهذه الحقائق النظرية المستنبطة بالدراسة العلمية من الوقائع المادية . فبعد أن اعلنت القيادة العشائرية انهاء الكفاح المسلح وانهاء النضال السياسي معا وخيروا الناس بين العودة الى العراق او الهجرة سحبا الى ايران انهارت الثورة الكردية التي ضمت تحت لوائها جميع الطبقات الوطنية والفئات المالكة . لقد ادى ذلك الى حصول فراغ كبير في الميدان السياسي الكردي وانفرط عقد الرباط الذي كان يشد جميع الوطنيين الاكراد على اختلاف اتجاهاتهم الفكرية والسياسية الى بعضهم تحت راية الحزب الديمقراطي الكردستاني الذي كان في الواقع تجمعا قوميا عريضا يضم اليسار واليمين : التقدمي والرجعي معا . ولقد ترتب على انهدام الرابطة التي كانت توحد الجميع ـ رابطة الثورة والحزب ـ ظهور تيارات كانت موجودة في الحركة التحررية الكردية ، وبروزها شبه المستقل على المسرح السياسي ومنها التيارات الثلاث التالية :

التيار الاول : تيار اصلاحي قومي يدعو الى تأسيس الحزب الديمقراطي الكردستاني من جديد ومواصلة العمل تحت رايته بفرضية التمسك بالدور التاريخي له ؛ وينقسم هذا التيار الى شقين هما :

١ ـ شق اصلاحي يدعو الى احياء (البارتي) بموافقة الحكومة الدكتاتورية العراقية (البورجوازية البيروقراطية) وضمن صيغة الجبهة الوطنية الموجودة في العراق ؛ بحيث يقبل مشروع الحكم الذاتي المسوخ ؛ ويسعى لانقاذ مايمكن انقاذه وهذا التيار يضم الكثير من العائدين الى العراق . وهي تشمل عناصر منعتها امكنتها سوابق النضال الشاق وغمرتها موجة اليأس والقنوط بعد انهيار الثورة . وعناصر انتهازية ترنو باعينها الى كراسي الوزارة والمناصب المريحة . وعناصر اخرى فقدت الروحية الجهادية والقدرة على مواصلة النضال في ظروف الارهاب الفاشي السائدة في العراق .

وكان من المحتمل ان يشكل هذا التيار خطرا حقيقيا على النضال الثوري لو تجاوبت معه الدكتاتورية الشوفينية ، وسمحت له بالعمل العلني ضمن حزب مجاز . خاصة في ظروف مابعد انهيار الثورة وافلاس القيادة العشائرية وموجة اليأس والاستنكار التي مست جماهير شعبنا ضدها ؛ وفي ظرف وجود فراغ سياسي لم يكن قد ملأه تيار تقدمي بعد .

ولكن هذا التيار لم يستطع استقطاب الجماهير الكردية حوله لاسباب عديدة منها رفض الدكتاتورية السماح لها بالعمل . مما فتح عيون الجماهير اكثر على حقيقة نواياها الشوفينية المعادية للقومية الكردية . وخيبت آمال العاملين في التيار نفسه . فانحسر المد الاصلاحي وتراجع الى الوراء ان هذا التيار يمثل التيار البورجوازي القومي الاصلاحي في الحركة التحررية للشعب الكردي . ويعبر عنه فكريا . ومن حيث اسلوب العمل ايضا . ويميل هذا التيار للمساومة مع الحكم تحت شعار (انقاذ مايمكن انقاذه) ، هو ميل طبيعي يظهر لديه في مثل هذه الظروف . ولكن الجماهير الشعبية ترفض هذا الميل وتزدري اصحابه ، واخيرا فان هذا التيار غير قادر على التعبير عن طموحات الجماهير والدفاع عن حقوقها . لذلك فلن يصبح قوة طليعية او قائدة لنضال الجماهير . غير ان الارضية الاجتماعية له تظل موجودة لفترة اخرى من الزمن . وقد تحاول الدكتاتورية الشوفينية بعثه واظهاره للعيان لدى اشتداد النضال الجماهيري الثوري ضدها ، وهي عندما تشعر بالخطر تضطر الى استعارة شعار (انقاذ مايمكن انقاذه) اي ابعاد مايمكن ابعاده من الناس عن النضال الثوري . لذلك يجب تعرية الجذور الطبقية والفكرية لهذا التيار ، وبيان مضاره ومخاطره للشعب . وبذل الجهود المخلصة مع عناصره المخلصة والشريفة لتوعيتها وتحذيرها من نتائج الوقوع في مصيدة الدكتاتورية والعمل ايضا لعزل المتمسكين من قادته عن الجماهير وفضح الانتهازيين منهم لتواطئه .

٢ ـ والشق الثاني لهذا التيار هو الذي يدعو الى احياء الحزب الديمقراطي الكردستاني على اسس جديدة حرصا على الماضي النضالي العريق لهذا الحزب وتمسكا باهداف امجاده وتعلقا ماتحمله بذكراه العزيزة : هذا الشق من التيار يضم بعض المنفيين في الخارج وفي معسكرات اللاجئين في ايران . وبينما كان الشق الاول يدعو الى احياء البارتي بموافقة الحكومة العراقية ؛ وعلى الضد من قيادة البارزاني فان هذا الشق يدعو الى احياء البارتي برضى قيادة البارزاني . وان كان يعمل ضدها . ولكنه يروم الاستفادة من الامكانيات المالية الهائلة المتوفرة لديها . وشراء سكوتها ريثما يثبت اقدامه .

وهذا التيار ينقصه ادراك العميق من الطبيعة الطبقية للحركة التحررية للشعب الكردي والتي تموج بتيارات ديمقراطية وشعبية متعددة . والتي يستحيل حشرها جميعا في بوتقة واحدة وضمها لحزب سياسي واحد . كذلك ينقصه الادراك العميق لطبيعة الدكتاتورية وعمق مشاعرها الشوفينية المعادية للشعب الكردي . هذه العناصر الفرزة من طبيعتها الطبقية الاستغلالية والجشعة مما يخشى منه ميلانه نحو المساومة معها . وهذا التيار يستند على العواطف اكثر مما يستند على التحليل الموضوعي التجريبي وعلى التمسك بالماضي اكثر من التطلع الى المستقبل المشرق . ثم انه يفتقد الرؤية الواضحة حول مستلزمات انتصار الحركة التحررية للشعب الكردي . ومصير الحزب الطبقي . والاتحاد الوطني بين الفئات الاجتماعية المختلفة ضمن دائرة الصراع والاتحاد . اي الاتحاد على الاهداف الوطنية العامة والصراع على القضايا الطبقية والسياسية والديمقراطية .

ومع كل ذلك فان موقفنا من هذا التيار هو حتى الآن موقف الاتحاد والصراع معه ، هو موقف ودي . وشرطنا للتعاون معه : ان يقطع جميع صلاته الفكرية والتنظيمية والسياسية [السرية والعلنية] بالنهج القديم . وان يدين بعبارات صريحة اسلوب التعاون مع الامبريالية الامريكية والرجعية الايرانية ؛ ويؤكد تمسكه بالنهج الوطني التقدمي بعيدا عن بقايا القيادة العشائرية السائرة على النهج القديم . وبعيدا عن الدكتاتورية الشوفينية العراقية ايضا . لانه بخلاف ذلك فهناك خطر انخداعه مجددا بالقيادة العشائرية المنهزمة والمتعاونة حتى الآن مع امريكا وايران . والمعتقدة بانها ستنبعث بمساعدتهما من رقادها . وتعود الى كردستان العراق بدعمهما سلما او حربا ؛ كما توجد مخاطر تقربه من الدكتاتورية العراقية بذريعة ضعف الحركة الكردية ، وضرورة الاستفادة من الظروف والعمل التدريجي لتحسين قانون الحكم الذاتي والعمل وفق الممكنات من الامور وغير ذلك من الاعذار الواهية .

التيار الثاني : هو التيار الذي يدعو الى احياء الحزب الديمقراطي الكردستاني باشراف زعامته التقليدية وبموافقة ايران وامريكا على ان يكون النشاط السياسي في حدود ما تسمح به الدولتان . ولما كانت الدولتان لاتسمحان الآن ببعث الحزب ثانية فقد قررت الزعامة التقليدية للحزب احياء فرع الخارج . وحاولت في البداية الاستفادة من العناصر المعروفة بميولها التقدمية واليسارية لوضعها على راس فرع الخارج باعتبارها وجوها مقبولة اولا ؛ وقادرة على تصحيح الشباب المصدوم في آماله بعد انهزام القيادة وانهيار الثورة ثانيا ؛ ولا يشكل خطرا على الزعامة التقليدية ثالثا ؛ ولاستغلال فرع الخارج في عملية المساومة المستمرة مع امريكا وايران رابعا .

والواضح ان الافلاس السياسي والعسكري للزعامة التقليدية وموافقة امريكا وايران لها على العمل في الخارج في عاصمتين ؛ ودون التعرض بامريكا والامبراطور محمد رضا بهلوي .. هو الذي دفعها الى التخفي وراء واجهات خداعة . لمواصلة النهج القديم باسلوب جديد . وهو نهج الاعتماد على امريكا وايران والتنسيق معهما في العمل السياسي حاليا والعسكري في المستقبل ؛ نهج الممارسات العشائرية والعينية والاسرائيلية القومية ،

في اتخاذ الفرص على المسرح الكردي".

ان قراءة البيان الذي اصدرته القيادة المسيدية المؤلفة للحزب الديمقراطي الكردستاني باسم فرع الخارج البارتي تؤكد هذه الحقائق . فالبيان يخلو من كل ذكر : ناهيك من ادانة الامبريالية والصهيونية والاقطاعية والعشائرية ؛ ولدور الرجعية الايرانية والشاه العميل ؛ ويتناسى كليا من الدور الاجرامي الذي لعبته اميركا في انهاء الثورة الكردية . ولكنه يبذل جهودا يائسة لتبرير انهزامية القيادة القديمة وهروبها الى ايران وتسببها في تهجير مائة الف من شعبنا الكردي في العراق : كان الكارثة الوطنية التي حلت بالشعب الكردي لم تكن الا نتيجة طبيعية لعدم الدقة في تقدير العلاقات بين العراق وايران التي لم تكن في حساب القيادة « المجربة » و « التاريخية » و «الحكيمة» حتى بهذه السرعة التي فوجئت بها !!

ان البيان هو خير دليل على النوايا الحقيقية للقيادة العشائرية وعلى تمسكها بنفس النهج الرجعي القديم . وبالارتباط المصيري وحتى النهاية مع الامبريالية الاميركية . وبات من المؤكد ان هذا التيار لايرى ضرورة اجراء تبديل جذري في النهج والمفاهيم والقيادة والممارسات والاساليب بدليل آخر ايضا . هو بقاؤهم في ايران ، وتشجيعهم العشائر على البقاء فيها واستمرارهم في التعاون مع اميركا وايران ؛

وليس لهم الا اعادة الرهانات المدمرة التي عرفتها في الحركة القومية الكردية . والا فلماذا لايتركون المناطق ويواصلون كفاحهم بعيدا عن مخططات المشبوهة وبعيدا عن اميركا وايران ؟ . . . لماذا لايتركون عشرات الالوف من ابناء شعبنا يعودون الى ارض الآباء والاجداد . ويصرون على بقائهم في ايران ؟ رغم عمليات التفريس الخطيرة ؛ كاداة بأيدي الرجعية الايرانية تستعملها وقتما تشاء ضد شعبنا العراقي بقوميتيه العربية والكردية ؟ . . . لماذا الاصرار على الارتباط باميركا وايران ؟ . . . لماذا يمنع الشباب المرتبط بهم في خندق المعسكر الامبريالي الاميركي ــ الصهيوني في صفقة التآمر والاجرام بحق الشعب الكردي ؟ . . .

والاهم ان هذا التيار يبني آماله على تردي العلاقات بين العراق وايران، وتصعيد الموقف الاميركي ضد العراق ومصالحه . . مما يعني ان قادة هذا التيار مصممون على تكرار الاحداث التي ادت بشعبنا الى الكارثة الوطنية : اي انهم لم يتعظوا بعد مما فعلت بهم اميركا وايران. اذ من المعلوم ان الارتباط باميركا وايران يعني اخضاع مصالح الشعب الكردي لهما والتضحية بها من اجلهما . فهاتان الدولتان تمارسان تحقيق اهداف الشعب الكردي العربية . وتسعيان خلف وراء استغلال قضيتنا العادلة لتحقيق مآربهما الاستعمارية والتوسعية .

لذلك فان قادة هذا التيار لايحققون للشعب الكردي شيئا من اهدافه . . بل سيجلبون له كارثة جديدة . ومعنى هذا التيار حتى اذا نجح قادته من صنع حزب دنه هو التحويل الى « عاشق كردي » مرتبط باميركا وايران ربطا محكما ويدور في حلقة مفرغة لا نتيجة ايجابية منها ابدا .

ان هذا التيار يمثل اجنحة مصالح الملاكين والبورجوازية المساومة وشبه « ارباب الثورة الكردية » . ويحمل ذهنية قومية ضيقة تقبل التعاون مع الشيطان حتى عندما لدغه هذا الشيطان في جحره اكثر من مرة . وسيمارس هذا التيار لعبة العلاقات الدولية في كردستان . لذلك ستبقى ارضيته موجودة لفترة من الزمن . وستنال دعما اميركيا وايرانيا في ظروف معينة لابقاء القضية الكردية العادلة ضمن اللعبة الدولية . وستسعى منظمة السافاك الايرانية؛ وكالة المخابرات المركزية الاميركية لاستعمال جهاز مخابرات هذا التيار لجمع المعلومات عن النشاط التقدمي الكردستاني ولتقصي الاخبار والتجسس على العناصر والقوى التقدمية الكردستانية وغيرها. لذلك يحتم الواجب الوطني ايقاف نشاط هذا الجهاز. وعلى العناصر المخلصة المخدوعة بهذا الجهاز ان يعرف الآن بين جهاز كان في خدمة ثورة كردية عادلة ، وجهاز تسعى المخابرات الاستعمارية والرجعية استغلاله في ظروف انتهاء الثورة الكردية على ايدي هذه الاوساط نفسها . فشتان ما بين الوضعين والظرفين . ان الساحة الحالية لجهاز المخابرات الكردية « باراستن » هو التجسس الفعلي لمصالح الدوائر الاجنبية والرجعية ، لذلك يجب الابتعاد عنها والنضال لشلها وايقاف فعالياتها تماما .

وهناك احتمال آخر امام هذا التيار وهو انه اذا ظلت العلاقة الايرانية-العراقية ــ الاميركية طيبة وظلت الاتفاقية النهائية سارية المفعول بينهما، فان قادة هذا التيار سيجبرون على الاكتفاء في ايران ؛ وحصر نشاطهم في الخارج لمحاربة الاتحاد الوطني الكردستاني ؛ وممارسة التحايل والدجل للظهور بمظهر جديد مصبوغ بصبغ تقدمي او ديمقراطي مع الاحتفاظ بجميع علاقاتها المشبوهة .

وعلى ضوء ما تقدم فاننا نناشد المخلصين في هذا التيار ، ونناشد جميع الصريحين من الذين يحبون الكرد وكردستان ان يتطهروا من هذه الممارسات الضارة . ويتركوا هذا النهج الرجعي ويهجروه بصورة قاطعة ؛ وان يوقفوا هذا النشاط المشبوه الذي لن يوصلهم الى نتيجة مرضية مطلقا ، بل سيؤدي بهم الى الارتماء التام في احضان الامبريالية الاميركية الد اعداء شعبنا الكردي . ثم اليس من الاجرام ان يقبل المرء جعل قضية شعبه العادلة في ايدي الد اعداء شعبه المظلومين ؟

التيار الثالث : تيار ثوري تقدمي يؤمن بالنضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية في العراق سبيلا الى تحقيق الاهداف الديمقراطية المشتركة والاماني القومية الخاصة . وكان هذا التيار موجودا داخل الحركة الكردية وفي صفوف الثورة الكردية ذاتها . وكان هذا التيار يشعر بالمدى من المساوىء والاخطاء العظيمة ويستهجن الارتباط بايران وعقد العلاقة مع اميركا والدوائر الرجعية ويدعو الى التعاون مع القوى العربية التقدمية لتحرير الثورة الكردية وتقلها موضوعيا الى صف الحركات التحررية والديمقراطية المعادية للامبريالية . ولكن هذا التيار كان مكبوت الصوت محروما من التعبير الحر عن آرائه ومعتقداته . لذلك فقد وجد المجال امامه واسعا بعد انهيار القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية الا انه وجد نفسه امام تيارات موجودة في الساحة . منها التي الهدنة والطريق على المحاولات اليمينية والاصلاحية . ويحول بينها وبين خداع جماهير شعبنا مرة اخرى وبلا ذلك الصراع. فلم يكن امامه والحالة هذه من مفر سوى الاعلان عن نفسه بشكل اتحاد وطني تقدمي مع التأكيد على ضرورة الحزب الطليعي واهميته في قيادة الثورة الشعبية . فبادر الى الدعوة لتجميع القوى الثورية واعادة تنظيمها لمواصلة النضال الثوري ضد الدكتاتورية الشوفينية المعادية للقومية الكردية ودفاعا عن وجود الشعب الكردي وحقوقه ولمواصلة النضال من اجل الشعار التاريخي المتجسد في « الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان » لقد ادرك هذا التيار حقيقة وجود الطبقات والتيارات الاجتماعية المتباينة في الحركة التحررية للشعب الكردي . ووجوب اتحادها الوطني لمواصلة النضال الوطني واستحالة تجميعها في حزب واحد. فالشكل التنظيمي الطبيعي لتجميع هذه التيارات الديمقراطية التقدمية والثورية هو الاتحاد وحتى في وقت تنعدم فيه الاحزاب الممثلة لهذه التيارات والمجسدة لها . فلو وجدت هذه التيارات بشكل احزاب لوجب اتحادها في جبهة اتحاد وطني على غرار الجبهات المتحدة التي عرفتها الشعوب .

وهذا الشكل التنظيمي يؤكد ضرورة وجود الحزب الشعبي الثوري لقيادة هذا الاتحاد الوطني وقيادة نضالات جماهير شعبنا الثورية ولقواها المتلاحقة المستقبل ايضا. الا ان مثل هذا الحزب لايمكن الاعلان عنه كما يعلن عن تأليف نادي ثقافي او جمعية اجتماعية . فمثل هذا الحزب لايؤلف بيل يولد ولادة اجتماعية طبيعية من تفاعل حركة الجماهير الشعبية الثورية بالافكار الاشتراكية العلمية الثورية . لذلك فان العصبة الماركسية داخل الحركة الشعبية ستلعب دور الخميرة فيها لايجاد الحزب الطليعي . وهذا ما اكده البيان التأسيسي للاتحاد الوطني الكردستاني الصادر في الاول من حزيران ١٩٧٥ .

ان هذا الاتحاد الوطني يستطيع تجميع العناصر والتيارات التقدمية والديمقراطية بصرف النظر عن خلافاتها في الماضي ومواقفها التنظيمية لذلك يطوي صفحة مليئة بالمآسي من تاريخ شعبنا ويبتعد عن جانب الفكرة الخاطئة والضارة عن « الحزب الواحد » التي سادت الحركة التحررية الكردية ردحا من الزمن . ويظهر بدلا عنها الفكرة الصائبة عن الاتحاد الوطني الكردستاني البديل الوطني من جبهة الاتحاد الوطني. والتي تقرر وجود الحزب الطليعي الثوري وبقية الاحزاب التقدمية الاخرى في

الاتحاد الوطني الكردستاني

لماذا ...؟

من منشورات
الاتحاد الوطني الكردستاني
- ١ -

تشرين الثاني ١٩٧٥

ثانيا : ان الاتحاد الوطني الكردستاني لاينفي بل يحتم وجود الحزب الطليعي الذي لايمكن الاعلان عن تأليفه باستعجال ... ببيان او تأسيس هيئة مؤسسة ، لان مثل هذا الحزب الطليعي يولد ولادة اجتماعية طبيعية في ظروف تتوفر فيه شروط خاصة وبعد تلقيح حركة الجماهير الثورية بالافكار الطليعية الثورية ، وبالتالي فانه يجب النضال بدأب وتبصر من اجل ولادته .

ثالثا : ان الاتحاد الوطني الكردستاني لايدعي احتكار الساحة الكردستانية او يحرم جميع الاحزاب والمنظمات اوفروع الاحزاب الاخرى. بل على العكس من ذلك، يؤمن الاتحاد الوطني الكردستاني بحق جميع التقدميين والمناضلين والثوريين في التنظيم والعمل الوطني وبحق الجميع في التبشير وبمنتهى الحرية بآرائه ومعتقداته وافكاره ومفاهيمه ، وبان الحكم الاخير هو الشعب وله القول الفصل والرقابة على الجميع ، وله الحق المطلق في منح ثقته لمن يقدم انجع الحلول واحسن السياسات ويرسم الخط النضالي الصحيح ويناضل بتفان واخلاص في سبيل انتصار قضيته.

واذا وجدت احزاب كردستانية تقدمية او فروع لاحزاب عراقية تقدمية في منطقة كردستان فان الاتحاد الوطني الكردستاني يسعى لاقامة احسن اشكال التعاون والتلاحم الكفاحي معها ، مع حق جميع الاطراف في التبشير لمفاهيمه ومعتقداته الخاصة . فالاتحاد الوطني الكردستاني يؤمن بمبدأ النضال الجماهيري ، والخط الجماهيري ، النضال الجماهيري بواسطة الجماهير ومن اجل الجماهير الشعبية .

واخيرا نشير الى ان نضالنا لا يذكر الاحزاب الكارتونية المصطنعة من قبل السلطة الدكتاتورية الشوفينية في بغداد لاجرد الى عرالة وسخف هذه المنظمات الكارتونية بحيث يصل الى خروجها وطردها من صفوف الحركة التحررية للشعب الكردي ايضا . بعد خارجه عن الساحة الوطنية الكردية . بعد ارتدادها السلطة المعادية لحركة التحررية للشعب الكردي لمحاربة هذه الحركة التحررية الصادقة . وهي معزولة ومكروهة من قبل الشعب الكردي باعتبارها تماثيل مصبوغة عميلة لاتملك لا ... تدور في فلك السلطة الدكتاتورية وتردد كالببغاء ماتوحى به في اذنها وتسعى لتبرير جرائم السلطة البرجوازية البيروقراطية الشوفينية وعدائها ضد القومية الكردية .

تشرين الثاني ١٩٧٥

الديمقراطية للعراق و الحكم الذاتي لكردستان

في هذا العدد

- من الذي اقترح ميثاق امن الخليج
- البيان الاول للاتحاد الوطني الكردستاني
- حقيقة صارخة

ومن الشرارة ينـدلع اللهيب

الشرارة

لسان حال الاتحاد الوطني الكردستاني

العدد ـ ١ ـ السنة الاولى تشرين الثاني ١٩٧٥

النضال الجماهيري الثوري
التلاحم مع القوى التقدمية العراقية في جبهة كفاحية متحدة سبيلنا لانقاذ العراق من الدكتاتورية ، والاتيان بحكومة ديمقراطية ائتلافية .

نـداء الى الامـة العربية المجيـدة

باسم الاخوة العربية الكردية وباسم شهداء الكفاح المشترك للاخوين الشقيقين الذين شيدوا بجماجمهم صرح التآخي والتلاحم النضالي بينهما ، باسم الدماء الزكية التي اراقها العرب والاكراد على مشارف القدس وسفوح الجليل وضفاف الرافدين ، باسم المبادىء السمحاء التي اعتنقها الاسلام الذي ظللت رايته سهول العرب وجبال الكرد معا ، باسم المثل الانسانية والتحررية التي تنادي بها القومية العربية التحررية ، نتوجه بندائنا الى الامة العربية المجيدة كلها من مشرقها الى مغربها لنجدة شقيقتها الامة الكردية التي تتعرض الى حرب ابادة ساحقة بعد سنة من حرب دموية ضارية احرقت فيها الآلاف من القرى واهلكت فيها الزرع والضرع وابيد فيها عشرات الالوف من الاطفال والنساء والرجال . كما قدم فيها الجيش العراقي الذي ابعدته الدكتاتورية المتسلطة على رغم الشعب العراقي من موقعه الطبيعي في هضاب الجولان وضفاف الاردن الى جبال كردستان قدم فيها اكثر من مائة ضعف تضحياته في حرب تشرين المجيدة .

يا زعماء العرب ، ايتها الاحزاب والمنظمات العربيـة .

يا رجال الدين والفكر والرأي والصحافـة .

يتعرض الشعب الكردي الآن الى حملات تهجير وتعريب تستهدف ابعاد مليون مواطن كردي كمرحلة اولى من ارض ابائه واجداده الى سهول العراق حيث يقر الفلاحون العرب من جراء بطش الدكتاتورية وسياستها الرعناء التي ادت الى افقار الريف العراقي وافساد اراضيه وحرمانه من المشاريع الزراعية النافعة لانها بذرت ثروات العراق في الحرب ضد الشعب الكردي والاثراء الطفيلي للدكتاتورية ومحسوبيها فقط ، وتجبر الحكومة العراقية عشرات الالوف من اخوتنا الفلاحين العرب على النزوح الى كردستان العراق ليحلوا في ارض اخوتهم الاكراد المشردين . وتستمر عملية الارهاب والقمع والاعتقال والقتل والتعذيب التي برت بها الفاشية العراقية صنوتها الالمانية والايطالية ، ويجري ابعاد عشرات الالوف من المثقفين الاكراد من اساتذة واطباء ومهندسين ومعلمين وموظفين ومستخدمين من كردستان العراق الى الجنوب والغرب من العراق وذلك للقضاء على الحقوق القومية التي نالها الشعب الكردي بنضاله الطويل وباقرار عصبة الامم الدولية ومواثيق دولية وعربية ووسائل مراقبة متعددة .

والانكى ان الدكتاتورية العراقية قد سيبت فتيات الكرد باقرارها امكانية زواج العربي من الفتاة الكردية التي تصحبه دون موافقتها أو موافقة اهلها وتشجيع هذا الزواج الاكراهي الذي يذكرنا بعهد تخلف الجواري بمكافآت مالية . وتشجيع نزوح الوطنيين العرب الى كردستان بتوجيهن استثنائيين في ترفيع الراتب ، ومعلوم ان هذه الاجراءات تخلق جوا من البغضاء والكراهية بين الشعبين الشقيقين العربي والكردي وتهدد اخوتهما التاريخية بالخطر . فهذه الاساليب الفاشية المطبقة بحق الاكراد هي نفسها اساليب الصهيونية المتبعة في فلسطين بحق العرب بحيث غدت مأساة كردستان فلسطينا ثانية في شمال العراق .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الحريص على الاخوة العربية الكردية والمؤمن بحقيقة ان الامة العربية كلها ومنها الشعب العربي العراقي لا تقبل هذه الحملة الهمجية الفاشية يطالب الجميع برفع اصوات الاحتجاج وبالتدخل لايقاف هذه الحرب الوحشية الظالمة ولاجبار الحكومة العراقية على احترام التزاماتها في اتفاقية آذار عام ١٩٧٠ وتعهداتها حيال القومية الكردية .

حملة الاعدامات الجماعية مستمرة في العراق

لازال العراق تشهد حملة الاعدامات الجماعية التي تنفذها السلطة الفاشية بحق المناضلين الاكراد والبعثيين اليساريين والشيوعيين والثوريين . فقد اعدم حتى الآن العشرات من المناضلين في بغداد والموصل والبصرة دون محاكمة اصولية ودون جريمة محددة الا تهم وطنية وجهادية هؤلاء المناضلين . هذا عدا عمليات القتل والاغتيال السرية التي تدبر على الطريقة الاجرامية البوليسية . ولا يقتصر الامر على الوطنيين الاكراد بل يتعداهم الى البعثيين اليساريين والبعثيين المنفصلين بالجيش الفاشي الحاكم في العراق .

ويوجد الآن في سجن ابو غريب (٢٦) محكوما بالاعدام ينتظرون التنفيذ بينهم العديد من اعضاء الحزب الشيوعي العراقي ـ اللجنة المركزية المتحالفين مع السلطة ـ وحزب البعث العربي الاشتراكي « الحقيقي » والحزب الشيوعي العراقي ـ ـ القيادة المركزية ومن الناصريين الثوريين .

لقد اعدم من الاكراد العشرات من اهالي السليمانية وقرى سنجق واربيل وزاخو وحلبجة بينهم عضو من المجلس التشريعي المزيف هو المرحوم المحامي رؤوف مصطفى .

ويوجد في سجون الموصل العشرات من الوطنيين الاكراد المحكومين بالاعدام ينتظرون يوم التنفيذ .

البقية على الصفحـة الخامسة

هـذه الجريدة

تصدر هذه الجريدة باللغة العربية لتعبر مع شقيقتها التي ستصدر باللغة الكردية عن آراء ومواقف الاتحاد الوطني الكردستاني خاصة والحركة التحررية للشعب الكردي عامة ولتساهم في انارة الدرب ، درب النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع نضالات القوى التقدمية العربية ضد الفاشية ومن اجل الاتيان بالسلطة الديمقراطية الائتلافية وتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق ولتحمل رسالة الاخوة الكفاحية بين الاخوين الشقيقين العربية والكردية ولواء الجبهة الوطنية التقدمية الحقيقية التي ستمثل قوى شعبنا العراقي الرئيسة بقوميته العربية والكردية وسائر طبقاته الاجتماعية الديمقراطية .

ان هذه الجريدة تؤمن بان « الحقيقة هي نبراس نضال الشعوب » لذلك فانها ستناضل لاستنباط الحقائق من الوقائع ووضعها امام انظار الجماهير الشعبية . ستنزل الحقيقة صريحة وجلية وتزيح القناع عن الوجه الكالح للدكتاتورية الفاشية المتسلطة على شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية وسائر مواطنيه وتفضح جرائمها وخياناتها ومؤامراتها المغلفة بالغطاء المزركش وبذلك تضع الجماهير الشعبية وجميع القوى والاحزاب والهيئات التقدمية الديمقراطية امام مسؤولياتها التاريخية وتدعوها الى النضال المشترك لانقاذ شعبنا من براثن الفاشية الملطخة بدماء عشرات الالوف من ابناء العراق البررة .

ستكون هذه الجريدة حربا لاهوادة فيها على الامبريالية والصهيونية والرجعية العميلة وتدافع عن حق شعوب شرقنا في تقرير المصير واقامة العلاقات الودية او الاتحادية فيما بينها ، وستفضح وتعادي المشاريع الاستعمارية والمؤامرات الرجعية . وستعبر عن مساندة شعبنا الكردي لنضالات الشعوب الشقيقة من شرقنا . نضالات شعوب فلسطين والخليج واريتريا وايران وتركيا وستكون صوت التضامن الكفاحي مع الثورة الفلسطينية المجيدة التي تحتل باهمية تاريخية خاصة ضمن نضالات شعوبنا في هذه المرحلة التاريخية . وستعكس هذه الجريدة نضالات شعب كردستان على ستعالها وتدافع عنها وتكشف للامة العربية الشقيقة المزيد من الحقائق عن عدالتها واهميتها التاريخية .

وستعمل مالها الشعار المعروف « على صخرة الاخوة العربية الكردية تتحطم المؤامرات الاستعمارية والرجعية » وتنادي بحقيقة ان انتصار الامة العربية في نضالها ضد الاستعمار والصهيونية والرجعية هو انتصار للامة الكردية ايضا مثلما يعتبر انتصار الامة الكردية في نضالها ضد الاستعمار والحكومات الرجعية الفاشية لوطنها انتصارا للامة العربية ايضا .

واخيرا فان الجريدة تحمل اسم الشرارة التي سيندلع منها اللهيب ، لهيب النضال الثوري الجماهيري الذي لايجد امام مسيرته الاسب سوى الحرب الشعبية الطويلة الامد سبيلا لتحرير العراق من الفاشية واستحصال حقوق الشعب الكردي القومية والديمقراطية لذلك فانها ستبذل قصارى جهدها لتكون لهيبا يحرق الركام الاقذار التي خلقتها الفاشية او القيادة العشائرية ـ البورجوازية المساومة في ساحة كردستان ولهيبا ينور درب النضال ويحرق السهل الذي ترعرع فيه وترعرع الطغمة الفاشية المجرمة . فشعبنا يتمتع بمعنويات عالية وجماهيرنا سأمت عيش الذلة والمهانة وجور الارهاب الخانق وان المستلزمات الموضوعية للثورة الشعبية متوفرة ، تحتاج الآن الى بعض الشيء من المستلزمات الذاتية ليكون توفرها بمثابة الشرارة التي سيندلع منها اللهيب . والفاشية الحاكمة ليست قوية جبارة ،

البقية على الصفحـة الخامسة

البيان الاول للاتحاد الوطني الكردستاني

جاءت اتفاقية ٦ آذار ١٩٧٥ الخيانية بين الحكومتين العراقية والايرانية دليلا جديدا على عجز البورجوازية البيروقراطية العراقية ـ الشوفينية بطبيعتها ـ عن حل القضية الكردية حلا ديمقراطيا عادلا مثلما اكدت الاحداث التي اعقبتها عجز القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية المساومة وفشلها في قيادة الحركة القومية التحررية للشعب الكردي ، وانهت مجددا ان الدوائر الاستعمارية وعلى رأسها الامبريالية الامريكية والرجعية الناصبة لارض كردستان وفي مقدمتها الحكومة الايرانية ليست الا اعداء الداء للشعب الكردي وسائر شعوب المنطقة لا تريد لها الا الاستعباد والحرمان من جميع الحقوق القومية والديمقراطية ولا تضمر لها سوى الشر والغدر مهما تفننت في الخداع والتضليل وبرعت في حبك الدسائس وتدبير اللعب الدبلوماسية ومهما تسترت بالبراقع المزركشة.

لقد سطعت من جديد في سماء كردستان ـ كنتيجة مادية ـ الحقيقة التاريخية التي طالما بشر بها التيار التقدمي الكردستاني حقيقة ان تحرير الشعب الكردي من الظالم الاستعمارية والاضطهاد القومي والاستغلال الطبقي لا يتم مطلقا دون الاستناد الى النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع نضال الجماهير الشعبية العربية في جبهة وطنية متحدة ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية . كما برزت من خلال الوقائع والاحداث انه لا بد من ان تتكاتف القوى الثورية الكردستانية مع سائر القوى التقدمية والقومية اليسارية في العراق لانجاز مهام الثورة الوطنية الديمقراطية التي يواجهها شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية واقلياته ، هذه المهام التي يتصدرها :

اولا ـ تحرير العراق الناجز من ربقة قيود الاستعمار الجديد الاقتصادية والسياسية .

ثانيا ـ انهاء الحكم الدكتاتوري العسكري .

ثالثا ـ ايجاد السلطة الوطنية الديمقراطية الائتلافية القادرة على توفير الديمقراطية للشعب العراقي بأسره .

رابعا ـ اقرار حق الشعب الكردي في الحكم الذاتي الحقيقي ضمن جمهورية عراقية مستقلة .

خامسا ـ اجراء الاصلاح الزراعي الجذري لصالح جماهير الفلاحين وتصنيع البلاد واستغلال ثرواتها النفطية والمعدنية لتطوير المجتمع العراقي ومن ثم تهيئة مستلزمات الانتقال الى البناء الاشتراكي .

وتحقيق هذه المهام الخمسة قادر على وضع العراق على درب النضال العربي العادل ضد الامبريالية والصهيونية والرجعية وتعبئة طاقات العراق الهائلة وزجها في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية ضد الصهيونية والامبريالية .

ان تحول الدكتاتورية الحاكمة في بغداد من حقوق العراق المشروعة في شط العرب وتسليمها باحتلال النظام الشاهنشاهي الرجعي المتحالف مع الامبريالية الامريكية والجزر العربية الخليجية، وعدوانه على الشعب العربي في الخليج وتآمره لاجهاض النظام التقدمي في اليمن الديمقراطية الشعبية وتبرئها السير في موكب الدول الرجعية السائرة في ركب الامبريالية واستعدادها لتوقيع معاهدة استعمارية عسكرية جديدة تحت ستار « امن الخليج » خلافا لارادة الشعب العراقي والمصالح الجوهرية للامة العربية ـ ان ذلك كله يثبت ان البورجوازية البيروقراطية العراقية ـ العاجزة بطبيعتها من حماية الاستقلال الوطني ـ قد اختارت طريق نوري السعيد لقمع الحركة القومية الكردية وتنصلت نهائيا من التزاماتها للشعب العراقي والقومية الكردية بايجاد الحل الديمقراطي للقضية الكردية . والثمن الباهظ الذي دفعته دكتاتورية بغداد للرجعية الايرانية وحليفتها الامبريالية الامريكية لقاء استحصال موافقتها على اخضاع القيادة العشائرية للمخطط الامبريالي الشاهنشاهي ـ الشوفيني وانهاء الثورة الكردية كان : سيادة العراق والمصالح الجوهرية للامة العربية . ولم يكن لحكام العراق هدف من وراء ذلك سوى البقاء على دست الحكم واستغلاله لمصالحهم مهما كلف غاليا .

لقد كشفت الوقائع التي اعقبت تحالف « الحكم الثوري التقدمي جدا » مع النظام الشاهنشاهي الرجعي طبيعة الدكتاتورية اليمينية المتسلطة في العراق جوهر سياستها الشوفينية تجاه القضية الكردية الذي يتمثل في تهجير مئات الالوف من العمال والفلاحين والمثقفين الاكراد في مناطق مندلي ـ خانقين ـ كركوك ـ شيخان ـ عين زالة وسنجار اولا وتفريغ الحكم الذاتي من محتواه ومضمونه الحقيقي ثانيا ومنع الشعب الكردي من المساهمة في الحكم المركزي والمحلي ثالثا وتفتيت الحركة القومية الكردية وسحق قواها المسلحة رابعا .

ولم يكن الاعتراف اللفظي بالحكم الذاتي الذي جاء تحت ضغط الاحداث ونضالات شعبنا في آذار ١٩٧٠ الا ستارا لتغطية الجوهر الرجعي للسياسة الشوفينية حيال القضية الكردية كما لم يكن اصدار قانون الحكم الذاتي المسخ في آذار ١٩٧٤ الا ستارا لتغطية حرب الابادة الوحشية التي شنتها الطغمة الحاكمة ضد شعب كردستان العراق والتي اربكت فيها المئات من القرى وابعد الالوف من السكان الامنين .

ان مواصلة الحكم الدكتاتوري في العراق لسياسة التحالف مع النظام الشاهنشاهي والتوحد والتقرب من الامبريالية الامريكية والتعاون مع الرجعيات العربية وسكوته المطلق عن المؤامرات الاستعمارية والتصدرية التي تدبر ضد الخليج العربي والثورة الفلسطينية ومواصلة الارهاب والاضطهاد ضد الحركة الوطنية والديمقراطية والقومية في العراق ومواصلة السياسة الشوفينية ضد القومية الكردية .. ان ذلك كله يشكل المؤشرات الحقيقية على اتجاه سيره الحثيث نحو الارتماء التام في احضان المخطط الامبريالي ـ الرجعي المعادي للامة العربية وللشعب الكردي ولسائر شعوب المنطقة وهذا مما يكشف جوهره الحقيقي ويظهر حقيقته الحقيقية ويحدد نهجه الرجعي وبالتالي فان النضال ضد الدكتاتورية التي تسير العراق الى عهد حلف بغداد متسترة خلف شعارات براقة ومختفية وراء لافتات خداعة واجب وطني وقومي مفروض على جميع القوى المحبة للوطن والحريصة على تقدم الشعب العراقي واستقلاله الوطني وحقه في الديمقراطية وفي مقدمتها العناصر والتيارات التقدمية الكردستانية التي يتعرض شعبها الى سياسة شوفينية رعناء تستهدف القضاء على القومية الكردية ، خاصة وأن الدكتاتورية قد اعادت احكام الطوق الاستعماري ـ السعدي المثلث القديم في اعناق الشعب الكردي بتحالفها مع الرجعية الشاهنشاهية والفاشية الطورانية ضد حركته التحررية والديمقراطية .

واذا كانت القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية للحركة القومية الكردية قد رضخت لمشيئة الامبريالية والرجعية الشاهنشاهية في انهاء الثورة الكردية وتخلت عن الاهرامية وصدالة

الهروب من كردستان على شرف الاستبسال ومجد المقاومة في ارض الوطن الا ان شعبنا مصمم على مواصلة النضال الثوري حتى يتحقق الهدف الاساسي المتبلور في الشعار المعروف : « الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان » رغم الصعوبات والتعقيدات التي تواجه مناضليه البواسل ومهما كانت الظروف والاحوال صعبة .

واننا اذ نتشرف بالاعلان عن تصميم مناضلي شعبنا على مواصلة النضال الثوري المنظم في صفوف الجماهير الشعبية ضمن الاتحاد الوطني كردستاني نؤكد من جديد على النهج الجماهيري الثوري الذي نسير عليه في كفاحنا المشترك مع القوى القومية والتقدمية العربية في العراق ضد الامبريالية والصهيونية والدكتاتورية ورفضنا القاطع للاتجاهات الانعزالية القومية واليمينية والاتكالية ومجابهتنا الشديدة للاساليب العشائرية والبورجوازية اليمينية والرجعية في النضال الوطني ولدعوات التعاون والتوحد من الاوساط الرجعية المشبوهة .

اننا عاقدون العزم على مواصلة النضال الثوري الطويل الامد بالاعتماد على قوى جماهير شعبنا الخلاقة اساسا وبالتعاون الوثيق والتلاحم الكفاحي الجاد مع القوى التقدمية والعربية وبرؤية واضحة وادراك عميق لحقيقة ان الامبريالية والصهيونية والرجعيات الشاهنشاهية والطورانية والعربية الشوفينية والرجعية الكردية العميلة تعتبر العدو الرئيسي الاول لحركة شعبنا الكردي التحررية، نشن ضدها النضال المتواصل والدؤوب دون مساومة او تهاون او تأجيل .. بينما نعتبر قوى الثورة العربية وحركات التحرر الوطني في العالم الثالث والقوى الاشتراكية والعمالية والثورية في العالم حليفتنا الرئيسية ، لذلك نسعى لاقامة امتن علاقات التضامن والتعاون وتعزيز اواصر الكفاحي معها .

. اننا نؤكد تضامننا الكفاحي ودعمنا المطلق للامة العربية في نضالها المجيد الذي يمثل باعتبره تاريخية عظمى في الثورة العالمية المعاصرة من اجل تحرر وتوحيد الامة العربية على اسس تقدمية وديمقراطية وفي نضالها المشروع لتحرير فلسطين من الاستعمار الاستيطاني الصهيوني واقامة الدولة الديمقراطية الفلسطينية . ونؤكد تضامننا النضالي ومساندتنا التامة لنضال الشعب الكردي في كردستان تركيا وكردستان ايران ضد الطورانية والرجعية الشاهنشاهية ومن اجل تحقيق التحرر الوطني والديمقراطي الناجز في هذين البلدين واستحصال حق شعبنا الكردي في تقرير المصير بالشكل الذي ترغب فيه جماهيره .

أن الاتحاد الوطني الكردستاني الذي يسعى لتنظيم قوى الثورة الكردية الوطنية والديمقراطية بشكل اتحاد وطني ديمقراطي يسمح بتعايش التيارات التقدمية والمناضلين النضالي الذين تحت لواء الطليعة الثورية الكردستانية ـ التي ستتولد حتما ـ يبعث بتحياته النضالية العطرة الى الثورة الفلسطينية المجيدة ويشد من ازرها والى الثورة الشعبية في ظفار وارتريا والى مناضلي شعبنا الكردي في كردستان تركيا وايران وسائر انحاء كردستان والى القوى التقدمية والثورية في ايران وتركيا للاعراب عن تضامننا النضالي معها .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الأمن بان الحركة القومية للشعب الكردي حركة تاريخية موضوعية لا ينتهي نضالها التحرري الا بتحقيق جميع اهدافها القومية والديمقراطية سيواصل الكفاح لتنظيم جميع العناصر والهيئات التقدمية والثورية الكردستانية والاستنهاض وتعبئة جماهير شعبنا لمواصلة المسيرة الثورية التي بدأتها جماهير شعبنا الكردي لتحقيق الديمقراطية في العراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان ولمساندة نضالات جماهير امتنا الكردية في سائر انحاء كردستان من اجل استحصال حقوقها القومية والديمقراطية .

يا جماهير شعبنا الكردي ، ايها المناضلون والتقدميون الواعون !

ان التفافكم حول راية الاتحاد الوطني الكردستاني وانتظامكم في صفوفه لمواصلة النضال الثوري المنظم هو الرد الحاسم على المؤامرة الاستعمارية ـ الشاهنشاهية ـ الشوفينية العراقية للقضاء على الثورة الكردية خصوصا وحركة شعبنا الكردي عموما ، كما هو النصر المنطقي المطلوب من شعبكم واستنكاركم لانهزامية القيادة العشائرية وافلاسها السياسي والعسكري والفكري وخضوعها لمشيئة الامبريالية والرجعية الايرانية في انهاء الثورة الكردية التي قدمت جماهير شعبنا في سبيل انتصارها بكرم وسخاء مالا يحصى ولا يعد من التضحيات والفداء .

١ / ٦ / ١٩٧٥

الهيئة المؤسسة
للاتحاد الوطني الكردستاني

بيان اتحاد الشبيبة الديمقراطي الكردستاني واتحاد طلبة كردستان :

النصر لشعبنا العراقي والاندحار للفاشية وتحالفاتها الرجعية

يا شبيبة وطلبة كردستان العراق البواسل

يا جماهير شعبنا العراقي الابي

ايتها القوى التقدمية العربية المناضلة

ايتها المنظمات الطلابية والشبابية الصديقة

ظلت قضية شعبنا الكردي في العراق طوال السنين الماضية بحاجة الى حل ديمقراطي حقيقي يستجيب لطموحات شعبنا المشروعة ، ويعزز الوحدة الوطنية معا ، ولقد واصل شعبنا نضاله العادل في وجه السياسة الشوفينية التي مارستها ضده الحكومات البرجوازية البيروقراطية التي استعملت القمع الوحشي المغلف بسياسة الحلول المبتورة والجزئية لتصفية حركة شعبنا القومية التحررية ، مما أجبر جماهيرنا المناضلة على حمل السلاح دفاعا عن حقوقها القومية والديمقراطية التي تبلورت في الشعار المجيد « الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان العراق » ، هذا الشعار الذي عبر عن الفهم الصادق والسليم للترابط العضوي بين الديمقراطية والحقوق القومية ، وبالتالي عن ضرورة التآخي والتلاحم الكفاحي العربي الكردي من اجل تحقيقه .

الا ان المواقف الشوفينية والتآمرية للحكومات العراقية البرجوازية الدكتاتورية ، وظروف التخلف السائدة في كردستان ، واستبداد الزمرة اليمينية في قرارنا ، والمسالك الاستعمارية والرجعية ... قد ساهمت في خلق جو مناسب لان يستغله الاتجاه العشائري للوصول الى مراكز القيادة ، وبالتالي دفع حركة شعبنا الكردية القومية الى مواقع الانغلاق القومي والانعزالية .

وقد وجد التيار التقدمي الكردي نفسه في وضع محرج ومعقد للغاية في خضم حرب الابادة التي شنتها الفاشية على شعبنا الكردي ، فقد وضعته الظروف المعقدة والمتشابكة امام خيارين اثنين : اولهما : البقاء مع جماهير الشعب الكردي التي تعاني من السياسة الشوفينية وويلات حرب الابادة من جهة ، ومن مظالم القيادة اليمينية والعشائرية من جهة ثانية ، وثانيهما : الانضمام الى صف خيانة الوطن ، صف الحكم الفاشي المعادي للشعب العراقي بقوميته العربية والكردية والقليات كافة وحركته التقدمية .

وحيث ان العناصر التقدمية لا يمكنها الابتعاد عن جماهير الشعب ، لايمانها بانها القوة الخلاقة في النضال ، فكان طبيعيا ان تفضل الاختيار الاول ، رغم تناقضها مع برامج القيادة اليمينية لاتستطيع توجيه سفينة الثورة الى بر الامان والانتصار ولكن كان يحدوها الامل في ان تتمكن الطلائع الثورية التقدمية في العمل الدائب للحد من النشاط اليميني داخل الحركة الكردية .. الا ان الاحداث جاءت مسرعة فاصبحت الفاشية الحاكمة المتسلطة على شعبنا العراقي امام خطر الانهيار ، بعد فشل حملتها العسكرية ضد الثورة الكردية وتحطيم حملاتها الشتائية على صخرة صمود مقاتلي الانصار الوطنية الكردستانية (البيش مركه) البواسل ، لتلجأ الى الارتماء في احضان المخطط الامبريالي – الشاهنشاهي ، وقبلت بشروط هذا المخطط الرهيب المجحفة بحق العراق وشعبه بقوميتيه العربية والكردية مما ادى الى اتفاق الشاه مع صدام حسين في السادس من آذار ١٩٧٥ ، تلك الاتفاقية الخيانية التي تعاهدت فيها الرجعية الايرانية والشوفينية الفاشية العراقية ، وتعاونتا على تنفيذ المخطط الاستعماري بصورة مشتركة ، فتنازلت للحكم الشاهنشاهي التوسعي عن اجزاء عزيزة من الوطن ، واقرت الفاشية له بسيطرته على الخليج العربي ، وعربستان والجزر العربية المحتلة ، مقابل تصفية الثورة الكردية ، وذلك كحلقة هامة من المخطط الامبريالي – الشاهنشاهي لتصفية حركات التحرر في الخليج والمنطقة باسرها . ولقد برهنت القيادة اليمينية الكردية افلاسها التاريخي باستسلامها لهذا المخطط وانهزامها في ميدان المعركة ومنع المناضلين الثوريين من مواصلة الثورة الكردية باساليب الخداع والتضليل من جهة ، وبما كانت قد خلقته من اجواء يمينية واتكالية في صفوف الثورة من جهة ثانية ، وبانجرارها التام وراء التحالف الستراتيجي والمصيري مع الرجعية الايرانية واستهانتها بقوى شعبنا الخلاقة والنضال الجماهيري المنظم .

يا شبيبة وطلبة كردستان المناضلين

لقد جاءت هزيمة القيادة اليمينية كنتيجة منطقية للظروف التي اوجدتها في كردستان وفي حركتنا القومية ، فقد ابقت شعبنا الكردي في كردستان الجريحة بعيدا عن التحولات الاجتماعية المطلوبة وابقته تحت رحمة الاقطاع والعشائرية والتخلف ، وحرم فلاحو كردستان من الاصلاح الزراعي الجذري ، وحقهم في النضال الثوري من اجله ، كما ان تلك القيادة كبتت الروح النضالية والديمقراطية والحياة الحزبية الحقة ، فتحولت اجهزة الحركة التنظيمية الى ادوات طيعة في يد اليمين المهيمن ، وقمعت المبادرات التقدمية داخل المنظمات الديمقراطية الكردستانية ، وخاصة داخل اتحاد طلبة كردستان – العراق ، واتحاد الشبيبة الديمقراطي الكردستاني ، اذ كانت توجههم وتخيفهم علاقاتنا الوطيدة مع المنظمات الطلابية والشبابية التقدمية العربية والعالمية ، ولقد جاءت الاحداث الاخيرة التي اعقبت الاتفاقية الخيانية فاعطت درسا بليغا على ان الحركة الثورية لاي شعب من الشعوب لايمكن ان تصل الى اهدافها تحت ظل القيادات البرجوازية اليمينية والعشائرية ، كما كان دليلا واضحا على تاصل العداوة الكامنة في نفوس الرجعية الايرانية والشوفينية العراقية ضد شعب كردستان ، وعلى صواب النهج التقدمي الذي دعى اليه التيار التقدمي الكردي ، نهج النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية ، والتحالف مع حركات التحرر الوطني والاشتراكية في العالم .

ان الوضع المأساوي الجديد يزيد الشباب والطلبة الثوريين الكردستانيين اصرارا وتصميما على مواصلة النضال وتشكيل اللجان السرية والمضي على النهج التقدمي الثابت صحته تاريخيا .

اننا عاقدون العزم على مواصلة النضال الشاق العادل مع جميع الاتجاهات التقدمية التي يضمها التيار التقدمي الكردستاني الرئيسي داخل الحركة القومية التحررية للشعب الكردي من اجل تحقيق اتحاد وطني نضالي كردستاني للنضال وفق برنامج وطني ديمقراطي ، ضد الامبريالية والفاشية والصهيونية والرجعية ، وذلك للاتيان بسلطة وطنية ديمقراطية ائتلافية ، توفر الحريات الديمقراطية لشعبنا العراقي ، وتقرر الحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق ، باعتباره السلطة المؤهلة لايجاد حل القضية الكردية حلا ديمقراطيا ضمن الجمهورية العراقية ..

اننا مصممون على النضال ضد المشاريع الامبريالية التي تستهدف ارجاع شعوب شرقنا الى مناطق النفوذ الاستعماري واحكام طوق الاستعمار الجديد في اعناق شعوبنا ، ونناضل ضد المشاريع

التي تستهدف تصفية الثورة الفلسطينية وتثبيت الكيان الصهيوني العدواني ، وضد الاحلاف الاستعمارية الجديدة التي تطبخها الرجعية الايرانية مع الفاشية العراقية تحت ستار امن الخليج ..

اننا نعتبر حركة شعبنا الكردي التحررية جزءا من حركات شعوب شرقنا ، لذلك نسعى لتوطيد الاواصر النضالية بين شعوب منطقتنا ونؤيد نضال جميع القوى التقدمية العربية وقوى الثورة العالمية وفي مقدمتها حركات التحرر الوطني والحركات العمالية في البلدان الرأسمالية وسائر التقدميين والاشتراكيين والثوريين في العالم ، ومن خلال نضالنا الثوري ضمن « الاتحاد الوطني الكردستاني » سنتوضح الرؤيا السياسية ، وترسخ الاساليب النضالية الثورية ، وتتحدد اهدافنا الستراتيجية ، معتمدين على قوى شعبنا الخلاقة مرددين قول القائد الخالد (هوشي منه) : « ان قوة الشعب الموحد الواعي المنظم هي افضل من القنبلة الذرية التي تملكها الامبريالية » .

يا جماهير شعبنا .. يا اصدقاء شعبنا الاعزاء

ان النخبة الثورية من الشبيبة والطلبة الممثلة الحقيقية لمصالح وطموحات جماهير الشباب والطلبة ، تعرف واجبها في دراسة التجارب المريرة التي مرت بشعبنا وفي استيعاب الدروس والعبرة اللازمة منها وفي النضال لتعميق الاتجاه التقدمي الثوري ، ودحر اليمين الرجعي ، ودفنه ، واستئصال جذور الاتجاه اليميني الذي هيمن على الحزب والحركة القومية الكردية في العراق لسنوات عديدة .

اننا نناشد جميع المخلصين لشعبهم ، المحبين لوطنهم وجميع الوطنيين والتقدميين الى شحذ الهمم والاتحاد النضالي لازالة شوائب الماضي في ميدان النضال الوطني والديمقراطي ، والخروج من هذا الوضع المأساوي بالنصر المؤزر للقوى التقدمية والوطنية الكردستانية الملتفة حول راية (الاتحاد الوطني الكردستاني) لتحقيق اهداف جماهير شعب كردستان .

عاشت الاخوة الكفاحية العربية والكردية في النضال ضد الامبريالية والصهيونية والفاشية .

لتسقط اتفاقية ٦ آذار (اتفاقية – بغداد – الجزائر) الخيانية .

المجد للقوى التقدمية العراقية الصامدة

الظفر للاتحاد الوطني الكردستاني المناضل

الانتصار للحركة التقدمية العالمية

أواسط حزيران ١٩٧٥

اتحاد الشبيبة الديمقراطي الكردستاني

اتحاد طلبة كردستان – العراق

من اجل جمعية كردستانية ائتلافية للطلبة الاكراد في اوروبا

انبثقت جمعية الطلبة الاكراد في اوروبا لتوحيد جهود طلبة جميع اجزاء كردستان في النضال من اجل اهدافهم الطلابية والنقابية من جهة والمساهمة في تعريف قضية الشعب الكردي العادلة باوروبا من جهة ثانية ، وفي سنوات اندلاع الثورة الكردية في العراق اشتركت الجمعية في دعمها والدعاية لها وفضح الاباطيل الشوفينية ضدها . ولسنوات عديدة ظلت الجمعية منظمة طلابية ديمقراطية مجاهدة تحظى بعطف واحترام القوى التقدمية الكردية في الوطن وبصداقة المنظمات الطلابية العالمية ، حتى وقعت الهيئة الادارية للجمعية تحت سيطرة القيادة العشائرية اليمينية فدفعتها الى مواقع التقوقع والابتعاد عن المنظمات الطلابية العالمية ، وحصرت نشاطها في اصدار بيانات مؤيدة للقيادة العشائرية ومواقفها وابعدتها عن واجباتها الاساسية ، وكمت افواه الطلبة التقدميين المعارضين لنهجها المنحرف نهج الارتباط المصيري بالرجعية الايرانية وسيدتها الامبريالية الامريكية ، وخاصة الاخوة الاكراد من كردستان ايران . وبعد انهيار القيادة العشائرية واعلان افلاسها السياسي والعسكري عارضت الهيئة المسيطرة على الهيئة الادارية تمرير مؤامراتها ضد طبيعة الجمعية واهدافها الاساسية كجزء من المخطط الاستعماري الذي انهى الثورة الكردية ورتب لتفكيك او تدمير مابقي من منظمات كردية مناضلة . وشارك في تنفيذ هذا المخطط الاستعماري الشوفينية الايرانية والعراقية كل بطريقتها الخاصة ، ومن طريق جواسيسهم داخل الجمعية وخارجها . فالجاسوسية العراقية بذلت جهودا مضنية ساهم فيها رئيسها سعدون شاكر الذي جلب معه بعض عملائه امثال جبار طاهر وصلاح بدر الدين لتنفيذ خطة مقاطعة المؤتمر وشل صف الجبهة الطلابية الكردستانية التقدمية عموما ومحاربة الاتحاد الوطني الكردستاني خصوصا . فقد نظمت الدكتاتورية العراقية وفودا طلابية و ٥ حزبية ، لزيارة البلدان الاشتراكية وتهديد الطلبة الاكراد الموجودين فيها بكل شكل جعلتها بدأ بسحب جواز السفر منهم اذا ما اجترأوا على حضور مؤتمر الجمعية او المساهمة في نشاطات الاتحاد الوطني الكردستاني . وقد ساهم في هذه الحملة كل من نعيم حداد

البقية على الصفحة الرابعة

المرأة الكردية تواصل نضالها

* هذه المقالة كتبتها مناضلة صامدة في صفوف الحركة النسائية الديمقراطية الكردستانية تعبر عن صرخة المرأة ودعوتها الى مواصلة النضال حتى تحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان:

لقد برزت الحركة النسوية الكردية في كردستان العراق كضرورة تاريخية فرضتها نضال شعبنا الكردي وكاستجابة لطموحات جماهيرنا النسوية في تشكيل التنظيمات الخاصة بها بغية تحقيق اهدافها القومية والاجتماعية . ولقد تكامل اتحادنا منذ انبثاقه على الصعيدين المذكورين جنبا الى جنب مع بقية المنظمات الكردستانية الاخرى وحركة شعبنا التحررية ، ولعبت حركتنا ادوارا جيدة في هذه المجالات رغم الصعوبات التي كانت تلاقيها في طريق نضالها. لقد شاركت المرأة الكردية اخاها الرجل الكردي في جميع النضالات والنشاطات السياسية والاجتماعية والمعارك في ثورة شعبنا الكردي بشكل مشرف وستظل المرأة الكردية تشرف وتفتخر بها ، ولقد قدم اتحادنا في نضاله عدة ضحايا وقرابين كانت اخرها الاخت البطلة ليلى قاسم التي اثبتت بان المرأة الكردية تتحمل جميع الظروف النضالية للحركة الثورية لشعبنا مهما صعبت .

ايتها الاخوات .. ياجماهير شعبنا المناضلة

ان الحركة الكردية قد دخلت في مرحلة تاريخية جديدة من جراء النكسة التي حلت بثورة شعبنا الكردي نتيجة جملة السياسات الخاطئة التي انتهجتها القيادة العشائرية اليمينية والقوى الرجعية المسيطرة على الحركة سابقا والتي كانت بلا شك تمثل مصالح الطبقات البرجوازية البيروقراطية والقوى المتخلفة ، وبات من الضروري وعلى ضوء تلك التجربة ان تعيد الحركة الكردية ككل وبالتالي المنظمات المهنية النظر في برامجها السياسية وطروحاتها المختلفة . اننا كتنظيم نسوي يؤمن بالتطور التاريخي للمجتمع وعلاقاته الاقتصادية ....

نرى ان الحركة الكردية قد تخطت شوطا جيدا بعد هذه النكسة رغم مرارة مآسيها . وذلك من خلال تبوء الطبقة المجردة الجماهير وعي ان حركة شعبنا التحررية يجب ان تقاد من قبل التنظيمات الثورية المؤمنة بقوى الجماهير والمعتمدة عليها اساسا . هذه القوى التي ترفض الانعزالية والافكار الشوفينية الضيقة مهما كانت اتجاهات ادعائها ، والقوى التي تؤمن بالتنظيم الثوري والنضال الطبقي وليست القوى العشائرية غير المؤمنة بالجماهير والمعتمدة على القوى الرجعية والامبريالية .

لقد كان ميلاد الاتحاد الوطني الكردستاني كحركة ثورية هو الرد الحاسم على الخيانة (٦) اذار الخيانية التي وقعت بين الفاشية العراقية والرجعية الايرانية ، ولقد اثبت ذلك الحدث بان شعبنا لن تثنيه الانتكاسات عن مسيرته النضالية الثورية .. اننا كتنظيم نسوي كردي ، نحيي الاتحاد الوطني الكردستاني وندعو جميع العناصر الكردية التقدمية والثورية المخلصة لمساندته والمساهمة فيه لنعيد جميعا الى شعبنا الكردي ثورته التحررية ولشعبنا العراقي حقوقه المشروعة عن طريق النضال مع الحركة الوطنية العراقية وقواها التقدمية لاسقاط السلطة الفاشية وبناء صرح جمهورية عراقية ديموقراطية يتمتع فيها الشعب الكردي بحقه في الحكم الذاتي .

ايتها الجماهير النسوية المناضلة .

ان الاحداث التي تجري في وطننا العراقي من قمع وارهاب واغتيال المناضلين وهضم الحريات الديموقراطية تحتم ان نكون بمستوى المسؤولية وتصعيد نضالنا بالاستفادة من الدروس والعبر السابقة لكي نقوم بدورنا التاريخي في تهيئة الظروف النضالية لجماهيرنا النسوية ودفع حركتنا الى الامام وذلك من خلال مساندة نضال شعبنا الجماهيري البعيد الامد ولفضح المخططات الاستعمارية للسلطة الدكتاتورية في العراق بمساوماتها التهالكية على حقوق شعبنا العراقي وارضه .

« ريبازى نوى »

سيصدر الاتحاد الوطني الكردستاني قريبا جريدة : ريبازى نوى (النهج الجديد) باللغة الكردية .

من اجل جمعية كردستانية تقدمية - بقية -

الوزير الفاشستي العراقي ، وصحبه ديهب الفروش على طلبة العراق كمسؤول في الاتحاد العكوس وسعدون شاكر الذي اصطحب معه عميلين كرديين مختصين بمهاجمة الاتحاد الوطني الكردستاني وبالنشاط التخريبي في صفوف الطلبة الاكراد في اوروبا والحركة الكردية خارج العراق ، هما : الجاسوس جبار طاهر الذي طرده حتى حزب اخيه الكارتوني بتهم اخلاقية والعميل الجديد صلاح بدر الدين الذي طرده الحزب الديمقراطي الكردي اليساري بتهمة الخيانة الوطنية بعد افتضاحه مماثلة لجبار طاهر لقاء عشرة الاف ليرة لبنانية شهريا تدفعها له المخابرات العراقية كي تستخدمه في اصدار البيانات ضد الاتحاد الوطني الكردستاني ، وفي النشاط التخريبي بين اكراد سورية وطلبة اوروبا . ولقد قام هذان الجاسوسان بنشاط محموم لمنع الطلبة الاكراد من المساهمة في المؤتمر السابع عشر ولعرقلته ولتخريب الجبهة الطلابية التقدمية الكردستانية . اما الجاسوسية الايرانية فقد حركت الجبهة المسيطرة على الهيئة الادارية لمنع اشتراك اكبر عدد ممكن من الطلبة الاكراد في المؤتمر وذلك باستعمال شتى الدسائس والحيل منها التعاون مع بوليس المانيا الغربية لرفض اعطاء تأشيرة الدخول الا لعدد محدود تدعت هذه الجبهة استلامهم للسلطات البوليسية الالمانية ومنها عدم اخبار الفروع بفترة معقولة قبل انعقاد المؤتمر ومنها حرمان الطلبة المعارضين لها من حق تجديد الهوية والعضوية ومنها ادخال اناس اخرين مع زوجاتهم في قاعة المؤتمر واعطائهم بطاقات العضوية للتصويت لصالحها . ولقد تسلمت هذه الجبهة من القيادة العشائرية المنهارة مبلغ (١٥) الف باوند استرليني لشراء الذمم الا انها فشلت فشلا ذريعا فلم تستطع ان تجمع اكثر من (٦٦) صوتا من مجموع (١٠٠) حضروا المؤتمر وبينهم عدد كبير من الطلبة الاكراد الطيبين المعارضين لتلك الجبهة المسيطرة ولكنهم بالرغم منهم يكمل تخليص الجمعية والتنظيمات الاخرى من براثنها وهم الذين حصلوا على الطيبة (٣٢) صوتا ضد (٢٢) في الاجتماع غير الشرعي للمؤتمر السابع عشر وكان واضحا منذ افتتاح انزال الجبهة المسيطرة في المؤتمر انها تريد تخريب المؤتمر وتحريف طبيعة الجمعية وابراز نقاط الاختلاف التي من شأنها تعميق الموقف . فقد فاجأت المؤتمرين مثلا بتعليق صورة ضخمة للبارزاني مصطفى في صدر القاعة مما ادى الى خروج الاغلبية الساحقة من المؤتمرين من القاعة . وحينئذ شعرت الجبهة المسيطرة بعزلتها التامة والتفاف غالبية الطلبة الاكراد حول راية الجبهة الطلابية الكردستانية التقدمية التي حضر اجتماعها اكثر من ثلثي الحاضرين في المؤتمر. فلجأت الى الخداع والمناورات لامرار الوقت . ولقد تبين بعد ذلك بوضوح ان هذه الجبهة المسيطرة تريد تفتيت الجمعية اكثر مما عملت بها . اذ من المعلوم انها كانت قد سببت انفصال فروع الدول الاشتراكية كلها عن الجمعية وتهرب الغالبية الساحقة من الطلبة الاكراد فيها عن الحضور في المؤتمر وبذلك بعثاء محاولات الى مبدأ كردستانية الجمعية بحيث تمثل طلبة جميع اجزاء كردستان ، ومنعت اجراء حوار ديموقراطي في جلسات المؤتمر واستغلت صلاحيتها القديمة للاتصال ببعض العناصر الاستفزازية من عملاء القيادة العشائرية المنهارة الى القاعة للتشويش والتخريب ، وبهذا منعت مندوبي بعض المنظمات الطلابية التقدمية العربية من الكلام بحرية لتقييم الاوضاع في كردستان شجعت بعض المرتزقة من اكراد لبنان وسورية على تمجيد القيادة المنهارة ورغم جهود مضنية ومخلصة بذلها رفاق معروفون في الاتحاد الوطني الكردستاني لصيانة وحدة الجمعية وتقديم صيغة مقبولة من الجميع حفاظا على الجمعية ووحدتها التنظيمية فقد رفضت الجبهة المسؤولة الانصياع لصوت الضمير وظلت باداء الشطر الاخر من مهمة تفتيت الجمعية ورفضت القبول بارادة اكثرية الحاضرين في المؤتمر واصرت على مواصلة « مؤتمرها » الخاص الذي حضره مايقل من ثلث الذين حضروا الجلسة الافتتاحية وقد برهنت نتيجة التصويت على افلاس تلك الجبهة وهو في الوقت نفسه انعكاس لافلاس القيادة العشائرية المنهارة . فمعلوم ان هذه الجبهة نفسها كانت تحضر ـ بجهود اقل مما بذلها ـ من المؤتمرات السابقة الثلاث من الطلبة الاكراد . فمؤتمر بوخارست السابق اشترك فيه اكثر من (٢٥٠) طالبا كرديا .

وماذا كان موقف الاتحاد الوطني الكردستاني ؟ لقد انطلق الاتحاد الوطني الكردستاني من ضرورة صيانة وحدة جمعية الطلبة الاكراد في اوروبا على اساس جمعية كردستانية طلابية ديموقراطية لذلك دعا للوقوف ضد محاولات الجبهتين العميلتين لايران والعراق معا والاشتراك في جلسات المؤتمر ضمن الجبهة الطلابية الكردستانية التقدمية لبيان الحقائق وفضح الانحرافات وادانة المواقف الخيانية واليمينية والانتهازية وكان الاتحاد الوطني الكردستاني يعلم ايضا ان ذلك لن يتحقق الا بالتعاون والتنسيق التام مع القوى التقدمية الكردستانية الموجودة في الجمعية . لذلك حرص على اتحاده الكفاحي مع طلبة كردستان تركيا وايران خاصة ، والطلبة التقدميين الاكراد من بقية انحاء كردستان . فقد اشترك طليعته في الاجتماع الموسع الذي عقدته الاكثرية لانتخاب هيئة تحضيرية لمؤتمر جديد يكون المؤتمر السابع عشر الشرعي بحيث يمهد لهذا المؤتمر باعادة وحدة الطلبة الاكراد . ولقد انفضحت زمرة صلاح بدر الدين الصغيرة على حقيقتها امام الطلبة الكردستانيين كزمرة تابعة لتسهيل مشروع المخابرات العراقية تحركه وتوجهه ضد الاتحاد الوطني الكردستاني ووحدة جمعية الطلبة الاكراد في وقت تمر فيه الحركة التحررية للشعب الكردي بمحنتها القاسية التي تفرض على كل كردي شريف مد يد العون والمساعدة للمناضلين من كردستان العراق لينهضوا بحركة شعبهم التحررية مجددا على درب الكفاح الجماهيري الثوري التلاحم مع نضالات القوى التقدمية العربية ضد الدكتاتورية الفاشية التي تهدد وجود القومية الكردية بالفناء . ان الهيئة التحضيرية للمؤتمر السابع عشر التي تضم ممثلي الحركات السياسية الاساسية في كردستان كلها وتحظى بعطف الغالبية العظمى من طلبتها في اوروبا مما يشبه الاجماع بين طلبة كردستان ايران وكردستان تركيا والاكثرية من بين طلبة بقية انحاء كردستان .. قد باشرت اعمالها باصدار بيان تحضيري يشرح حقيقة الاوضاع التي رافقت التطورات التي حدثت في « المؤتمر » ويدعو لاعادة الجمعية الى طريقها الصحيح والوحدة الحقيقية والحفاظ على طبيعتها الكردستانية والديمقراطية .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني اذ يحيي الطلبة الاكراد التقدميين بهيئتهم التحضيرية يتمنى لهم التوفيق في نشاطهم المقبل ويعاهدهم على دعمهم وتقديم جميع انواع المساعدات الممكنة لهم والتصدي معهم لمؤامرات اعداء الكرد وكردستان ضد وحدتهم وجمعيتهم الطلابية المجاهدة .

التجمع الوطني يبارك الاتحاد الوطني الكردستاني

الى الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني

تحية النضال والتلاحم الاخوي .

ارسل التجمع الوطني رسالة تهنئة الى الاتحاد الوطني الكردستاني بمناسبة تأسيسه هذا نصها:

تلقينا باهتمام وتقدير بالغين نبأ انبثاق تنظيمكم المبارك الذي اعلنتم عن تصميمكم لمواصلة النضال من اجل تحقيق اهداف الجماهير العراقية الوطنية ، ومن اجل انتصار نضال الشعب الكردي بكافة مطالبه الوطنية بنضال الشعب العربي .. واننا اذ نبارك للشعب الكردي المناضل خاصة والشعب العراقي عامة هذا التصميم الرائع على اعادة الحركة الوطنية الكردية المناضلة الى سابق أصالتها والمتمثل بانبثاق الاتحاد الوطني الكردستاني وبهيئته التأسيسية واذ نبارك ايضا جميع ما ورد من نصوص ومبادئ في بيانكم الاول والتي نعتقد انها تمثل خط النضال السليم من اجل تحرير العراق من الطغمة الفاشية ولاقامة حكم ديمقراطي وطني ينطلق من خلاله الحكم الذاتي لكردستان والديمقراطية للشعب العراقي ، فاننا ندعوكم من اجل اقامة حوار بناء بينكم وبين قيادة التجمع العراقي بهدف وضع تصور سياسي واستراتيجي مشترك يعالج اوضاع المنطقة العربية بشكل عام واوضاع العراق المتردية بشكل خاص ، وبهدف تحديد طبيعة العلاقة التي يجب اقامتها بين «الاتحاد الوطني الكردستاني» والتجمع الوطني العراقي .. وتقبلوا منا اخيرا فائق تقديرنا واحترامنا.

قيادة التجمع الوطني العراقي

تموز ١٩٧٥ [?]

لماذا لا تذكر الصحافة العراقية
اسم القوات الايرانية الغازية في الخليج ؟

يلاحظ قارئ الصحف العراقية جميعها انها لا تذكر اسم القوات الايرانية الغازية والمعتدية على الثورة العربية في الخليج . فحتى جريدة طريق الشعب تتجنب ذكر القوات الايرانية بل تستعيض عنها « بالقوات الاجنبية » ومعلوم ان ذلك هو امر مفروض من قبل قيادة « الجبهة الوطنية والتقدمية » الموجهة لارشاد المعتدين واسيادهم الامبرياليين الامريكان وحلفائهم الاستعماريين الانكليز . فلماذا السكوت عن ذكر القوات الايرانية التي تقاتل الثوار العرب الاحرار ؟ هل هو تنفيذ دليل العمل « امة عربية واحدة » أم هو تنفيذ على الطريقة المتقلبة – التكريتية « الرسالة الخالدة » ؟ هل من دليل اقوى من هذا الدليل البسيط على الاتجاه الذي يسير فيه الفاشيست وحلفاؤهم ؟ اوليس ذلك برهانا جديدا على صحة تعهد صدام حسين للشاه الايراني بأنه « حربه » سيجير « الشيوعيين » وغيرهم من المطلة على السير في الطريق المتفق عليه وصولا سيؤدي هذا بحلفاء فاشيست بغداد التكارته الى التسبيح بحمد ميثاق الخليج بعد ذلك ؟؟ أم ماذا ؟!.

هذه الجريدة – بقية –

بل على العكس لم حكم دموي مكروه من الشعب ومعزول بتناقضاته العديدة لا يدوم الا على اسنة الحراب .

وختاما فان هذه الجريدة ستكون الشرارة التي يندلع منها لهيب النضال الثوري الذي يلبي سبيل تحررنا الوطني الديمقراطي سبيل النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية العراقية في جبهة كفاحية متحدة ، هذه الجبهة التي يجب ان تنبثق من تحويل التجمع الوطني العراقي والتحالف المعادي له الى جبهة وطنية متحدة تقود ثورة شعبنا العراقي بقوميتيه العربية والكردية لاسقاط الدكتاتورية الفاشية والاتيان بحكومة ديمقراطية ائتلافية توفر الحريات الديمقراطية لجماهير شعبنا العراقي وتضمن الحكم الذاتي الحقيقي لشعبنا الكردي في كردستان العراق .

حملة الاعدامات الجماعية مستمرة في العراق – بقية –

كل هذه الجرائم البشعة ضد شعبنا العراقي وضد حقوق الانسان ، ترتكب بهدوء وفي سكون الليالي المظلمة المخيمة على عراقنا الحبيب ، ودون اعتراض من قبل الحزب الشيوعي العراقي – اللجنة المركزية – التي يوجد له ثلاثة وزراء في الحكم هم السادة عزيز شريف ومكرم الطالباني وعامر عبدالله ، ودون ان ترتفع الاصوات العربية الشريفة بالمطالبة لوضع حد لحملة الاعدامات الجماعية.

لقد قتلت الزمرة الفاشستية الحاكمة في العراق من قادة وكوادر واعضاء الحركة الوطنية التقدمية في العراق مئات امثال شهداء الحركة الوطنية العراقية طوال اربعين عاما من الحكم الملكي الموالي للاستعمار . ومع ذلك فهناك من ينخدع لنفسه حتى الآن « بوطنية » او « تقدمية » هذا الحكم الدموي الرهيب وفي شهر اغسطس الماضي وحده اقدمت السلطة الفاشية في بغداد على اعدام ستة مناضلين يمثلون هم الشهداء : محمد صالح عاشور الاستاذ في جامعة الموصل ، صلاح محمد عبد الله (الموصل) والفلاحين : صباح كاظم ، عيسى حنين ، عوني محسن ، ومروان حوران.

ان الاتحاد الوطني الكردستاني اذ يقدم التعازي الى رفاق وذوي الشهداء الابرار يناشد احرار العرب والعالم بان يرفعوا صوت الاستنكار ضد موجة الاعدامات الجديدة ويطالبوا بايقاف المجازر الساحقة الجارية في العراق .

المجد والخلود لشهداء شعبنا العراقي من العرب والاكراد والاثوري والعار للطغمة الفاشيستية .

من منشورات

الاتحاد الوطني الكردستاني

١ – بيان بمناسبة الذكرى الرابعة عشر من ثورة ايلول .

٢ – كراس من ٨٦ صفحة بعنوان الاتحاد الوطني الكردستاني لماذا ؟

من الذي اقترح ميثاق امن الخليج ؟

في مقابلته مع الصحفي العربي المعروف السيد محمد حسنين هيكل قال الامبراطور محمد رضا بهلوي في معرض تأكيده على دور ايران في الخليج ، وفرض الوجود الايراني فيه قال :

« ولهذا ايضا قولي ... اريد ان تكون الارادة الايرانية حاضرة في اي وقت ، لهذا ايضا رحبت بفكرة ميثاق امن الخليج حين اقترحها علي صدام حسين في زيارته الاخيرة لطهران » .

فالميثاق الذي يقترحه صدام التكريتي ويقبله الشاه ، لان ذلك يحقق له « ان تكون الارادة الايرانية حاضرة في اي وقت » ويحقق له الهدف الذي بنى قوته العسكرية الهائلة من أجله .

ومعلوم ان هذا الميثاق يحظى بدعم السعودية وسلطنة عمان والولايات المتحدة الامريكية التي باركته سلفا فكرة الميثاق وبشرت بانه سوف يؤدي الى « انحسار النفوذ السوفياتي » من الخليج والعراق ، والى ضمان المصالح النفطية للاحتكارات الامبريالية الدولية وبضمن الهدوء والاستقرار – على حد تعبير مجلة نيوزويك الامريكية – لمنطقة الخليج التي تهددها « ثورة شيوعية » اي ثورة التحرر الوطني العربي التي تقودها الجبهة الشعبية لتحرير عمان المناضلة .

وهذا يعني صراحة ان هذا الميثاق الذي ترعاه امريكا وتسيطر عليه من طريق ايران والسعودية ويتبنى صدام التكريتي طرح اقتراحه .. هو البديل عن الحلف الاستعماري الموسوم بالاسلامي الذي رفضته الامة العربية في الخمسينات ، او هو بعث لحلف بغداد ضمن منطقة الخليج ذات الاهمية النفطية والاستراتيجية ، هذا الحلف الذي ثار عليه شعبنا العراقي عربا واكرادا واقليات وقاومته حركة الثورة العربية بقوة .

فكيف « تبدلت الاحوال » حتى يصبح صدام حسين « ناصية الصداقة مع السوفيات » و « ممثل التيار التقدمي » داخل النظام العراقي صاحب اقتراح امن الخليج ؟ – الخليج الذي غدا يحميها ودون لبس الاراضا لمواقف البلدة المرورة المسلمة ايران !!! – هل هو تنفيذ التعهد السري الذي قطعته القيادة المتسلطة في الدكتاتورية الفاشية الحاكمة في العراق للولايات المتحدة الامريكية لقاء مساعدتها في صياغة وابرام الاتفاقية الخيانية المبرمة في ٦ اذار بين العراق وايران ؟ او هو « تكتيك جديد » من التكتيكات « البارعة » التي يبدعها القائد التكريتي الحاكم في العراق ؟ اذ من المعلوم ان الزمرة القيادية المتسلطة في الحكم العراقي تروج في اوساط قواعدها وضباط الجيش الذي اعين في الحسم بتحميله مسؤولية الفشل في قمع الثورة الكردية عسكريا ، تروج لخديعة « التكتيك » وطريقة « كسب الوقت » ريثما ينهي الحكم العراقي « مشكلة الاكراد » ثم ينقلب على الشاه وعلى الاتفاقية معه .

ان الوقائع تكذب هذه الدعاية وتفند خديعة التكتيك هذه التي يقصد بها ذر الرماد في عيون العناصر القومية الشريفة الموجودة في الجيش وفي صفوف الحزب البعثي الحاكم ، ويقصد بها ابتلاع الخيانة الوطنية العظمى التي ارتكبتها الفئة القيادية المتسلطة وبزت بها خيانة العهد الملكي الموالي للاستعمار في اتفاقية ١٩٣٧ التي تنازل بموجبها عن ٧ كيلومترات من شط العرب بينما تنازلت في اتفاقية ٦ اذار عن (٩٠) كيلو مترا منه ، عدا التنازلات الاخرى لايران ولامريكا على حساب سيادة العراق الوطنية والمصالح المصيرية للامة العربية ومنها التعهد بابرام ميثاق امن الخليج الذي يأتي اقتراحه من التكريتي الصغير دليلا جديدا على دوران الحكم الدكتاتوري الشوفيني نحو احضان قادته القدامى – امريكا الحليفة الصهيونية والمعادية للامة العربية والتي ساهمت مخابراتها بدور فعال في انقلاب ١٧/تموز/١٩٦٨ وبعدد كبير من جواسيسها في الوزارة الاولى التي انبثقت منه .

ففي اللقاء الذي تم في نيويورك بين هنري كيسنجر ومندوب العراق في مجلس الامن عام ١٩٧٤ السيد طالب شبيب جرى بحث سبل تحسين العلاقات الامريكية العراقية وكان « ابعاد النفوذ السوفياتي » و « امن الخليج » ووجوب تدفق النفط للغرب » و « اعتدال العراق » في قضية فلسطين والتسوية السلمية .. ضمن الشروط الامريكية الرئيسية . وقد اكملت المباحثات التي اجراها في امريكا السيد عدنان [?] عبد الجليل سكرتير التكريتي الخاص واحد قياديي الحزب الحاكم ، ومن ثم المباحثات السرية العراقية – الامريكية سياقة عهد عراقي موثق لامريكا بتنفيذ جميع مطاليب امريكا لقاء مساعدتها في اقناع الشاه بالاتفاق مع الدكتاتورية الشوفينية لانهاء الثورة الكردية . وقد تضمنت البرقية التي بعثها السيد الشبيب الى بغداد في حينها .. شروطا امريكية أساسية ، ثم اضيفت اليها بعد تشكل الحكم العراقي مسألة فتح الاسواق العراقية امام المصالح

البقية على الصفحة السادسة

من الذي اقترح ميثاق امن الخليج – بقية –

الامبريالية ، وعدم مساهمة العراق في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية .

وها نحن نرى الزمرة الدكتاتورية تسير بما يبعد صبيع ايران والسعودية وتفي بوعودها كاملة للامبريالية الامريكية . فقد تم فتح الابواب على مصراعيها امام الرساميل الامريكية واليابانية والالمانية الغربية والفرنسية مما يعني ربط الاقتصاد العراقي ربطا محكما بالسوق الراسمالية العالمية وتحويله الى تابع ومرتبط بالاخطبوط الاقتصادي البورجوازي الدولي وما يترتب على ذلك من فقدان للاستقلال الاقتصادي فالسياسي للجمهورية العراقية ، ومن ثم ضمان تبعيتها للاستعمار الجديد .

كذلك تقدم السيد التكريتي اقتراحه لعقد ميثاق امن الخليج اظهارا لحسن نيته تجاه امريكا وحليفتيها الرجعيتين ايران والسعودية بعدما حل الحكم العراقي وعلى هواهما مسائل الحدود العالقة بينهما وبين العراق منذ نشأة الدولة العراقية ، وقدم من التنازلات ما ارضيهما تماما .

ويجري تقليص «النفوذ السوفياتي» في جميع المجالات الاقتصادية والسياسية والعسكرية . فالعراق يوجه الان تجارته الخارجية وتعامله الاقتصادي نحو العالم الراسمالي بسرعة ، التكنولوجيا المتقدمة ، ويسد السبيل في الفاولات امام شركات دول مجموعة الكوميكون ، رغم انضمام العراق اليها كمراقب .

اما التصريح الخطير للسيد التكريتي غداة زيارته لطهران حين «عداء الشيوعية ، للثورة العربية وللامة العربية ، ومستقبل الشيوعية ، المظلم ، في العالم العربي .. فما زال يرن في الاذان .

واما حقيقة موقف الدكتاتورية العراقية من القضية الفلسطينية ، التي لا يمكن تغطيتها بالرغاوي التي تقدمها لبعض فصائل المقاومة، فهي معاداة الثورة الفلسطينية ومحاربتها بعقليتها من الداخل والفرقة والمزايدات وللتبديدها في صفوفها وبابعاد العراق عن الساحة النضالية في الجبهة الشرقية مع محاولات دعائية واسعة لتغطية صفقة الوقف الخياني برداء المزايدة اللفظية الفارغة وبشعارات الرفض السلبية التي لا تكلف الا مقدارا ضئيلا من الحبر يلتحق به سكوت فصائل نضالية معينة عن خيانة الدكتاتورية العراقية لفلسطين وهروبها من ارض المعركة ومن الساحة الجديدة في احباط التسوية السلمية الامريكية .

فدور النظام الفاشي من الثورة الفلسطينية هو استمرار لدوره الخياني عندما ساهم فعليا في اقرار مؤامرة القضاء على المقاومة الفلسطينية في ايلول ١٩٧٠ في الاردن .

ان الواعين من قادة المقاومة الفلسطينية يدركون حتما ان الحكم العراقي الذي يقبل التسوية الامريكية الشاملة للشرق الاوسط بتوقيعه الاتفاقية العراقية الايرانية ، وباقتراحه لميثاق امن الخليج لا يمكن ان يقف جديا ضد جزء (وان كان هاما) من هذه التسوية الشاملة ونعني به الجزء الهام الخاص بفلسطين . وما ان الوقائع تدحض دعايات الحكم العراقي فبعد انتهاء الثورة الكردية التي تذرعت بها الدكتاتورية العراقية لهروبها من الجبهة الشرقية .. نراها لا تعيد الجيش العراقي من كردستان الى الاردن او سورية ، بل تحشد القسم الرئيسي منه على الحدود ضد الكويت ، ورضيه سورية لالمانيا واضطرارها الى سحب قوات هامة لها من خطوط المواجهة مع العدو الاسرائيلي ، وكذلك لاجبار الكويت على الخضوع للمؤامرة الاستعمارية الامريكية – الايرانية ، مؤامرة ميثاق امن الخليج الذي نال السيد التكريتي شرف المناداة به في حضور «جلالة الامبراطور محمد رضا بهلوي » للتاكيد تمسكه بالتزاماته تجاه الولايات المتحدة الامريكية ، اي لاثبات حقيقة ان الدكتاتورية العراقية التي تقودها الفئة العشائرية التكريتية قد ادارت ظهرها « للصداقة السوفياتية » بعدما استنفدت اغراضها منها وتوجهت نحو الارتماء في احضان الامبريالية الامريكية ضمانا لبقائها على دست الحكم ولمصالح البورجوازية البيروقراطية التي تتربع على عرشها هذه الفئة التكريتية المتبرمة .

لقد انفضح اسلوب تغطية السير في ركب الامبريالية بشعارات ثورية . فقد ترنح ان الارتماء في احضان المشاريع الامبريالية بسرعة ، التخلص من الثورة الكردية ، والهروب من الجبهة الشرقية بسرعة ، المزايدة اللفظية والرفض الكلاب ، وتقديم اقتراح ميثاق امن الخليج بحجة ضمان « حرية الملاحة ، وابعاد الدول الكبرى – مع الوجود الواقعي لاميركا في الخليج ووجود نفوذه وتحالفه مع السعودية وايران – ان ذلك كله نتائج حية لهذا الاسلوب المضلل والخداع الذي طالما لجأت اليه الدكتاتورية منذ تسلطها على رقاب الشعب العراقي والذي لم يعد باستطاعته ان يخدع الناس البسطاء ناهيك عن المناضلين الواعين .

على طريق الخيانة آثار الخيانية

اعتراف الدكتاتورية العراقية بحكم السلطان قابوس

واخيرا الريح الستار على الصفحة التالية لخيانة آثار الخيانية التي عقدتها الدكتاتورية الفاشية الحاكمة في العراق مع شاه ايران حين اعلن اعترافها بحكم السلطان قابوس المعادي لشعب عمان العربي وثورته التحررية الشعبية ، وتبادل التمثيل الدبلوماسي بين « العرشين الشقيقين » العراقية والعمانية .

ومعلوم لدى العارفين ببواطن الامور ان الدكتاتورية الحاكمة في بغداد كانت قد تعهدت لامريكا بالموافقة والمساهمة في اقرار الحل الاستعماري لمشكلة الخليج بما فيها دعم السلطان قابوس لابادة الثورة الشعبية في عمان .

بقيت الخيانة امن الخليج التي طرحها « المناضل التقدمي جدا » الجلاد صدام حسين على الامبراطور الايراني تنتظر فرصتها المناسبة !.

فليهنأ الحلفاء التقدميون المشاركون في حكم جلاوزة اليمين الفاشي في بغداد !!.

وكذلك المنظمات النضالية المتقدمة بقاطبيتها بغداد المتعاطفين مع الشاه وقابوس والاسياد الامريكان !!

حقيقة صارخة

حكم ذاتي كارتوني على الطريقة التكريتية

نشرت جريدة طريق الشعب البغدادية في عددها الصادر (١) تشرين الاول خبر انعقاد المجلس التنفيذي لمنطقة كردستان . وجاء في الجريدة النص التالي :

« وتقرر في الاجتماع مفاتحة الجهات المركزية للموافقة على تخصيص مبلغ حوالي نصف مليون دينار لانشاء مشاريع اسكانية واسواق في اربيل » .

فرصي للحكم الذاتي الذي لايملك مجلسه التنفيذي صلاحية صرف حوالي نصف مليون دينار على مشاريع اسكانية واسواق في عاصمته اربيل . علما بان هذا المبلغ لايتجاوز كثيرا المبلغ الذي صرفه « السيد النائب » صدام حسين على حفلة « الوكوف » العراقية التي اقامها في باريس وتقل « الاسماك الشوية » من شاطىء الدجلة بابي نواس بالطائرة الخاصة مع طاقم بغدادي خبير الى باريس والتي تفاخر بها امراء السعودية والخليج في البذخ والتبذير . ولعله برهان على ان « الامير التقدمي الجديد » هو الاكثر سرفا وكرما من الامراء الرجعيين من السعودية والخليج !!

وهل من حاجة الى المزيد من القول على كارتونية الحكم الذاتي المزيل الذي جعلته الطغمة الدكتاتورية التكريتية ستارا لشن حرب ابادة ساخنة او باردة ضد الشعب الكردي .

اليس السكوت عن جرائم التشريد والتهجير الجماعية بحق الشعب الكردي خيانة وطنية ايها السادة المسؤولون الاكراد ؟.

تستمر سياسة الابادة الصامتة بحق الشعب الكردي في العراق التي تنفذها الطغمة التكريتية الفاشية دون احتجاج او اعتراض من قبل « العناصر الكردية » التي نصبتها الفاشية في مراكز المسؤولية في الحكومة المركزية او الادارة الذاتية المحلية .

لهؤلاء السادة على اختلاف اشكالهم ومشاربهم لايكتفون بالسكوت ، سكوت اهل الكهف ، عن الجرائم البشعة التي ترتكب ضد عشرات الالوف من الاكراد الذين يطردون من ديارهم ويهجرون من قراهم ومدنهم ، بل يغتنمون المناسبات المتعددة للتسبيح بحمد المجرمين الفاشيست الذين يواصلون سياسة « الابادة الصامتة » بحق الشعب الكردي .

اليس هذا الموقف المخزي خيانة بحق الشعب الكردي الذي ينتسبون اليه ؟.

ام هو ابشع من ذلك ! اذا كان هناك ابشع من الخيانة الوطنية .

الاتحاد الوطني الكردستاني يشكر التجمع الوطني العراقي

الى قيادة التجمع الوطني العراقي

تحية النضال والاخوة الكفاحية

تلقينا ببالغ الشكر والتقدير رسالة التحية التي تفضلتم بارسالها الى اتحادنا الوطني الكردستاني والتي عبرتم فيها عن المشاعر الاخوية النضالية تجاه الشعب الكردي واتحادنا ومن الامل بان يساهم اتحادنا في اعادة الحركة الوطنية الكردية الى سابق اصالتها ..

اننا نشكركم على تأييدكم لبياننا التاسيسي الاول واعتباركم مضمونه تمثيلا للخط النضالي السليم من اجل تحرير العراق من الطغمة الفاشية ولاقامة حكم ديمقراطي وطني يتحقق من خلاله الحكم الذاتي لكردستان والديمقراطية للشعب العراقي .

ونعاهدكم وشعبنا العراقي المجيد بقوميته العربية والكردية وسائر مواطنيه على مواصلة النضال الثوري معكم من اجل تحويل التجمع الوطني العراقي الى جبهة وطنية متحدة تضم اتحادنا الوطني الكردستاني وسائر القوى التقدمية العراقية بحيث توفر الضمانات اللازمة للسير على طريق النضال الجماهيري الثوري المسلح سبيلا لاسقاط الفاشية وتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان ضمن جمهورية عراقية ديمقراطية قادرة على الساهمة الجادة في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية الشقيقة ضد الاستعمار والصهيونية والمؤامرات الاستعمارية التي تدبر ضد الخليج العربي الثائر وضد مكتسبات نضالها الوطنية والديمقراطية ..

ونحن اذ يسرنا الشروع بالحوار البناء الذي طلبتموه في رسالتكم بين قيادة التجمع الوطني العراقي واتحادنا الوطني الكردستاني .. نعرب عن استعدادنا التام لتسهيل اللقاء الاخوي المنشود باسرع وقت ممكن . مع تحياتنا النضالية وتقديرنا واحترامنا .

الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني

٥ / ٨ / ١٩٧٥

الديمقراطية للعراق و الحكم الذاتي لكردستان

ان الاتحاد الوطني الكردستاني يسعى لتنظيم قوى الثورة الكردية الوطنية والديمقراطية في شكل اتحاد وطني ديمقراطي يسمح بتعايش التيارات التقدمية واتحادها النضالي المتين تحت قيادة الطليعة الثورية الكردستانية التي ستتولد حتماً .

ومن الشرارة يندلع اللهيب

الشرارة

لسان حال الاتحاد الوطني الكردستاني

العدد ٢ ـ السنة الاولى كانون الثاني ١٩٧٦

النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العراقية في جبهة كفاحية متحدة سبيلنا لانقاذ العراق من الدكتاتورية ، والاتيان بحكومة ديمقراطية ائتلافية .

عام جديد من النضال والفداء

ودعت الانسانية التقدمية العام الفائت وقد سجلت انتصارات هامة على الامبريالية والانظمة الدكتاتورية والرجعية . وحققت حركات التحرر الوطني والطبقة العاملة الثورية والدول الاشتراكية والمتحررة مزيداً من النجاحات في جميع الميادين . بينما منيت الامبريالية والصهيونية والرجعية بنكسات جديدة . وفيه انتصب شعبنا الكردي مجدداً وقام من كبوته وهو اشد عزماً وتصميماً على مواصلة النضال الثوري الجماهيري حتى النصر . وفيه ولد الاتحاد الوطني الكردستاني بعد انهيار القيادة العشائرية الكردية وافلاس البورجوازية اليمينية الساومة وانهزامها من ميادين الثورة والنضال الشاق ، لكي يجمع تحت لوائه قوى الثورة الكردية ويوحد صفوف المناضلين الثوريين واليساريين والتقدميين والقوميين الديمقراطيين بشكل شبه جبهوي ليواصل النضال الثوري ، بجانب القوى التقدمية والوطنية العراقية من اجل الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان العراق .

ان العام الجديد سيكون عام التوعية السياسية الثورية في كردستان ، عام تعريف اوسع الجماهير الشعبية الكردستانية بحقيقة اهدافنا وطبيعة نضالنا عام النضال الشاق بالاعتماد على النفس وعلى قوى شعبنا الخلاقة لتربية وتنظيم وتعبئة جماهير شعبنا وزجها في النضال الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العراقية الاخرى في جبهة كفاحية حقيقية لقيادة نضال شعبنا العراقي الموحد ضد الدكتاتورية الفاشية ومن اجل انقاذ وطننا من ويلاتها وجرائمها الشنيعة ، والاتيان بحكم الائتلاف الوطني التقدمي .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني يعاهد شعبنا بقوميته العربية والكردية بان لا يدخر جهداً في جعل العام الجديد عام النضال الثوري الفعلي وعام الفداء والنضال الشاق دفاعاً عن حقوقه القومية والديمقراطية .

سنجعل العام الجديد عام تعزيز الاخوة الكفاحية بين الشعبين الشقيقين العربي والكردي ، عام الكفاح المشترك الحقيقي عام الجبهة الكفاحية المشتركة عام التضحيات دفاعاً عن وجود القومية الكردية المهدد من قبل الفاشية وذوداً عن كرامتها وترابها الوطني ...

عهداً عهد الرجال والنضال باننا لن نبخل بكل غال ونفيس لانتصار قضية شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية وسائر مواطنيه .

« الاستقلالية والاعتماد على الجماهير الشعبية سبيلنا لتخليص القضية الكردية من اللعبة الدولية »

ابتلي الشعب الكردي ـ كسائر شعوب الشرق ـ بالامبريالية واحابيلها ومؤامراتها الجهنمية التي استهدفت استعباد شعوب شرقنا وتقسيمها واغتصاب حقوقها ونهب ثرواتها وابقائها في حالة التأخر والفقر والتبعية .

لقد حاولت الدول العظمى وخصوصاً الامبرياليتان الامريكية والبريطانية استغلال القضية الكردية العادلة في خدمة مخططاتهما الاستعمارية بالاستفادة من الدول العنصرية والشوفينية التي تتقاسم كردستان وتسوم الشعب الكردي عذاب الاضطهاد القومي البغيض ومن الفئات العشائرية والسيئة في الحركة القومية الكردية .

ولقد شهدت الثورة الكردية الاخيرة محاولات محمومة قامت بها الدول الكبرى من طريق حلفائها وعملائها لاحتواء الثورة الكردية واستغلالها في خدمة مخططاتها .

فمنذ بداية اندلاعها قام الشعب الكردي باحتضانها ودعمها بابنائه واموالها . وفي السنوات الاولى حيث اعتمدت الثورة على الشعب الكردي حققت انتصارات عديدة وشهدت الثورة الكردية لاول مرة في تاريخ اندلاعاتها العديدة تطورات نوعية واشكالاً تنظيمية وقيادية جديدة من العلاقات مع الجماهير ولكن الدوائر الامبريالية الامريكية والايرانية الرجعية والصهيونية سرعان ما مدت شباكها مستفيدة من المواقف الشوفينية للحكومات العراقية المتعاقبة عموماً ومن حرب الابادة الوحشية التي شنها البعث (الفاشي) خصوصاً ومن الذهنية القبلية الضيقة والتركيبة الطبقية للقيادة العشائرية والعزبية التابعة لها واستثمرت بنجاح تام احتياج الشعب الكردي للدعم المالي والعسكري والدعائي فبثت عملاءها في صفوف ثورته التحررية وفرضت نفسها بعينها ورجعيا عليها خصوصاً في علاقاتها مع الجماهير الكردية والحركة الوطنية العراقية .

لقد احكم الاخطبوط الامبريالي ـ الرجعي الايراني تطويق قيادة الثورة الكردية وربطها ربطاً محكماً بمخططها بحيث لا تستطيع الخروج من ارادتها سلماً او حرباً .

البقية على الصفحة الرابعة

« التهجير الجماعي مظهر واضح للعنصرية الفاشية »

تواصل الطغمة التكريتية الفاشية حرب الابادة العنصرية ضد القومية الكردية في كردستان العراق . فقد هدمت المئات من القرى الكردية في مناطق مندلي ـ خانقين ـ كفري ـ كركوك ـ الشيخان ـ عين زالة ـ سنجار ، وهجرت عشرات الالوف من فلاحيها الاكراد الى الجنوب . وتستمر ايضاً عملية اخلاء كركوك من مواطنيها الاكراد الذين يجبرون على ترك دورهم وينقلون الى الجنوب ويجبرون على الاقامة الاجبارية فيه .

وتنفيذاً لمخطط عنصري مرسوم يقضي بتهجير مليون مواطن كردي من ارض الاباء والاجداد لم تقل مئات الالوف منهم حيث لسوميهم العنصرية الفاشية مرارة التشريد والغربة والفقر بعدما صادرت ممتلكاتهم والتهمت اراضيهم ودورهم ومنعتهم من البقاء في موطنهم الاصلي وحيث يجبرون على الاقامة الاجبارية في القرى النائية ويعاملون معاملة الاسرى والسبايا مما ادى الى انتشار الفقر والمرض في صفوفهم والى موت جماعي للاطفال والرضع يومياً .

ان هذه الجريمة العظيمة المناقضة لكل المواثيق الدولية ولائحة حقوق الانسان الدولية ولجميع القيم الانسانية والاعتبارات الدينية وللتعهدات العراقية للشعب الكردي والتزاماتها امام عصبة الامم وفي المحافل الدولية الاخرى ، ان هذه الجريمة الفظيعة ترتكب جهاراً تحت ستار اقرار الحكم الذاتي للشعب الكردي وفي ظل « الجبهة الوطنية والقومية التقدمية » المزعومة دون حساب للتأثيرات السلبية الهدامة على الاخوة العربية والكردية والوحدة الوطنية للعراق ودون اهتمام بما تجره على العراق من مآسي وويلات وكوارث اقتصادية وسياسية واجتماعية .

وترتكب هذه الجريمة العظيمة المتعارضة مع اصول الاسلام السمحاء ومبادئ القومية العربية التقدمية ومع كل الآراء والمبادئ الانسانية والتقدمية في ظل (الحكم الجبهوي ...) الذي يشترك فيه ـ مع الاسف ـ ثلاثة وزراء يمثلون اللجنة المركزية للحزب الشيوعي العراقي التي ترفع شعار صيانة وتطوير الحكم الذاتي لكردستان بينما تسكت سكوت اهل الكهف عن هذه الجريمة التي تهدد وجود القومية الكردية ـ ناهيك عن حقوقها ـ بالاذابة والانصهار .

اما الخونة الاكراد المعينون في مناصب حكومية ، مركزية وزمرة الخيانة في الحكم المحلي الكارتوني الموسوم بالذاتي فقد برزوا اقرانهم العملاء في العهد الملكي في الخيانة الوطنية . وذلك يعني ـ ولاريب ـ ان حلفاء الفاشية وشركاءها في الحكم والعملاء الاكراد المسخرين في خدمة الفاشية يتحملون جميعاً اوزار هذه الجريمة العنصرية الفاشية التي لامثيل لها في العالم الا في اسرائيل الصهيونية التي تطبق سياسة شبيهة بحق شعب فلسطين البطل بحيث يصح القول بان كردستان العراق غدت فلسطين ثانية .

تهجير مئات الالوف من المواطنين الاكراد من ارض الآباء والاجداد بقوة النار والحديد ونقلهم الى غرب وجنوب العراق وما يرافق ذلك من قسوة وبربرية وتجرد من كل المشاعر الانسانية وعواطف المواطنة والديانة ومن استهانة بحقوق المواطن العراقي الدستورية وكرامته .. كل ذلك انما يكشف بوضوح الطبيعة العنصرية الفاشية للطغمة التكريتية . هذه الطبيعة العنصرية التي تسعى الفاشية بالاستعانة بتحالفها مع اللجنة المركزية للحزب الشيوعي العراقي وبعلاقاتها مع بعض القوى التقدمية وفصائل في المقاومة الفلسطينية تسعى التستر عليها واضفاء صفة تقدمية مزيفة عليها ، كما تسعى بنشر اكذوبة الحكم الذاتي الكارتوني وتسخر بعض جواسيسها الاكراد في

البقية على الصفحة الرابعة

« واقع الحقوق الثقافية للشعب الكردي في العراق »

اذا كان لكل قومية مقوماتها الخاصة بها فان اللغة هي من اول هذه المقومات ان لم تكن الاساس. فهي صلة التخاطب بين الجماعة التي يتكلمونها ويعبرون بها عن احاسيسهم وتجاربهم ، واللغة تشمل ادابها والثقافة المنبثقة منها .

واللغة – اي لغة – اذا لم تساير العصر ولم تواكب التطور الذي يعانيه الناطقون بتلك اللغة فانها دون شك تندثر وتزول ، ويتحول ابناؤها الى اعتناق لغة اخرى تمكنهم من التفهم او تكون عندها مهارات لتطويرها بحيث تنقل والتعبير عن العصر .

واللغة الكردية تعتبر من اللغات الاثرية القديمة الحية حتى يومنا هذا ، وقد تمكنت ان تساير حياة الامة الكردية وان تتطور بتطورها بحيث لا تبقى متخلفة عنها وغير وافية بمستلزماتها .

وعندما تشكلت الحكومة العراقية من ولايات : بغداد والبصرة والموصل التابعة للدولة العثمانية جمعت بين شعبين لكل منهما لغته الخاصة وحضارته وادابه .. فتعهدت الحكومة الجديدة بان يكون للشعب الكردي في العراق حق استخدام لغته ، فاصبح التعليم الابتدائي باللغة الكردية في اكثرية المناطق الكردية كما صارت لغة القضاء في بعض مناطق كردستان .

وفي اتفاقية ١١ اذار (مارس) ١٩٧٠ جاء الاعتراف الكامل بالحقوق الثقافية كما يلي :

« ولقد اقر مجلس قيادة الثورة انشاء جامعة في السليمانية وانشاء مجمع علمي كردي ، كما اقر جميع الحقوق الثقافية والتربوية للقومية الكردية فاوجب تدريس اللغة الكردية في جميع المدارس والمعاهد والجامعات ودور المعلمين والمعلمات والكليات العسكرية وكلية الشرطة .. كما اوجب تعميم الكتب والمؤلفات الكردية والعلمية والادبية والسياسية المعبرة عن المطامح الوطنية والقومية للشعب الكردي وتمكين الادباء والشعراء والكتاب الاكراد من تأسيس اتحاد لهم وطبع مؤلفاتهم وتوفير جميع الفرص والامكانيات امامهم لتنمية قدراتهم ومواهبهم العلمية والفنية وتأسيس دار للطباعة والنشر باللغة الكردية واستحداث مديرية عامة للثقافة الكردية واصدار صحيفة اسبوعية ومجلة شهرية باللغة الكردية وزيادة البرامج الكردية في تلفزيون كركوك ريثما يتم انشاء محطة خاصة للبث التلفزيوني باللغة الكردية » .

كما جاء في البند الاول من الاتفاقية المذكورة :

« تكون اللغة الكردية لغة رسمية مع اللغة العربية في المناطق التي غالبية سكانها من الاكراد وتكون اللغة الكردية لغة التعليم في هذه المناطق وتدرس اللغة العربية في كافة المدارس التي تدرس باللغة الكردية ، كما تدرس اللغة الكردية في بقية انحاء العراق كلغة ثانية في الحدود التي يرسمها القانون » .

والان لنلق نظرة عاجلة على تلك الحقوق التي اقرها « مجلس قيادة الثورة ..! » :

أ – جامعة السليمانية :

هي الجامعة الوحيدة في كردستان العراق وهي جامعة عراقية وليست كردية اي انه ليس لها الشخصية القومية الكردية والاطار من قبل مؤسسة ثقافية كردية . فالدراسة فيها بالنسبة للكليات العلمية – الهندسة – الزراعة – العلوم – باللغة الانكليزية ، واما كلية الاداب ففيها قسمان : قسم الدراسات الكردية وهي باللغة الكردية وقسم الاقتصاد والدراسة فيه باللغة العربية . ونسبة الطلبة العرب بها كانت ٤٠٪ وقد زادت هذه النسبة خلال السنة الاخيرة .

وقد كان المتوقع في اول الامر حسب الوعود والعهود التي قطعتها السلطة على عاتقها ان تطور هذه المؤسسة بحيث تكون واجهة مشرفة لحقوق الشعب الكردي القومية تهتم بالثقافة الكردية وتخرج كوادر كردية اكفاء يساهمون في رفع مستوى شعبهم في مختلف النواحي الا ان السلطة الحاكمة قد قضت على تلك الجامعة كتجسيد لحق قومي وابقت عليها كمؤسسة علمية تخدم جزءا من العراق كما هو شأن باقي المؤسسات العلمية في بلادنا .

فقد نقلت السلطة اكثرية الاساتذة الاكراد المتخصصين في الدراسات الكردية او الذين كانوا يتولون التدريس في ذلك القسم .. واذا لم يتوفر في هذا القسم الكوادر الكردية القادرة على التدريس فان الطلاب يضطرون اما الى طلب الانتقال الى قسم الاقتصاد ويقبلون في السنة الاولى فيه مضحين بالسنوات التي امضوها في دراستهم السابقة ، او يبقوا حيث هم ولكن دون الاستفادة من الدراسة التي كانوا يتمنونها ، فقد انيط التدريس في كلية الاداب اناس غير مؤهلين للتدريس كما لا يعرفون اللغة الكردية ، فقد عينت الجامعة اخيرا احدى خريجات قسم التاريخ في جامعة بغداد بتقدير مقبول قبل ست سنوات .. عينتها في كلية الاداب بجامعة السليمانية لتدريس مادة التاريخ ... كما نقلت السلطة معظم الاساتذة الاكراد من جامعة السليمانية الى وظائف غير جامعية ، بل لا تمت اختصاصهم بالوظيفة الكتابية الجديدة . فقد نقل احد الاساتذة وهو يحمل الدكتوراه في الفلسفة الاسلامية الى وزارة النقل ، علما بانه ينتمي الى احد الاحزاب المتعاونة مع السلطة والداخلة معها في الجبهة الوهمية .

ومن بين هؤلاء الاساتذة المنقولين من يحملون عدة شهادات عالية وخبرات علمية عالية وتخصصات نادرة حرمت منهم جامعة السليمانية كما حرم من خبراتهم التعليم الجامعي في العراق بصورة عامة .

هذا هو الوضع الذي الت اليه جامعة السليمانية .

ب – المجمع العلمي الكردي :

عندما تشكل المجمع العلمي الكردي في حينه لوحظ انه روعي في الاختيار بالنسبة لبعض الاعضاء الجانب السياسي لا الجانب العلمي ، بينما لا بد ان تكون السياسة بمنأى عن مثل هذه القضايا العلمية ، لذا فان المجمع – بسبب هذا التدخل السياسي – كان يحصل في داخله ثغرات تعيق حركته .. الا ان بعض المخلصين من اعضائه بذلوا الكثير من الجهد في ان يكون لهذه المؤسسة نوع لا بأس به من النشاط يمكن ان يقال انها تقوم ببعض واجباتها ، ولكن بعد السلطة – بعد اتفاقية الجزائر – عبثت بها كما عبثت بجامعة السليمانية فاصدر حكام بغداد قرارا باعادة بعض المتفرغين الى اعمالهم ، ونقل بعض اخرين منهم الى مؤسسات اخرى ، وايقاف تلك المشاريع العلمية التي كانت تهتم بالتراث والتي بذل فيها العلماء والادباء الاكراد الكثير من اجلها .

جـ – المدارس الكردية :

اقدمت السلطة الحاكمة على الغاء اكثرية المدارس الكردية وحولتها الى مدارس عربية مثل مدارس كركوك وسنجار وخانقين وزمار وشيخان وغيرها من المناطق ، وقد تم الغاء الدراسة الكردية باساليب ثلاثة :

البقية على الصفحة الثالثة

« اسس الحكم في العراق .. »

شهد العراق خلال النصف الثاني من القرن الحالي اوضاعا سياسية متباينة مست جوهر العلاقات الاجتماعية والاقتصادية والنفسية للشعب ، فقد تخلص عام ١٩٥٨ من النظام الملكي الرجعي المتحالف مع بريطانيا والمستند على العلاقات الاقطاعية في داخل البلاد ليستقبل النظام العسكري الفردي الاوتوقراطي لعبد الكريم قاسم . ولقد تميز هذا النظام الجديد الذي دام قرابة خمس سنوات ونصفا بازدواجية العلاقة السياسية للحكام مع الشعب وقواه المختلفة داخل البلاد . ففي بداية الحكم الجمهوري كان يخص الكتل اليسارية بتأييدهم الكامل له على السياسة المعتدلة التي ينتهجها حيال القضايا التي كان يطرحها المجتمع العراقي الا ان السنين التي تلت والاحداث المؤسفة التي رافقتها – بالرغم من السياسة الوطنية الخارجية التي كان ينتهجها انذاك – لم تبق شكا في ما كان يضمره عبد الكريم قاسم وبعض اعوانه من التمسك الشديد بمنصة الحكم والاستمرار فيه ووقفوا ضد كل المحاولات التي بذلت لتهيئة جو ديمقراطي يسود البلد . فالتقوا بعض الشيء على اليسار ليهادنوهم مع اليمين ، ثم هاجموا اجنحة الحركة التحررية للشعب الكردي ، وبالاخص الحزب الديمقراطي الكردستاني الامر الذي ادى الى اشتعال القتال في كردستان عام ١٩٦١ .

وادت الاوضاع السياسية الشاذة في البلاد ، وسياسة « المعادلة » الى نوع من انعدام الثقة المتبادلة بين الكثير من منظمات الشعب السياسية ، سرعان ما تحول الى صراع ونزاع بينها .

ولقد سهل هذا الصراع والنزاع بين هذه الكتل للدكتاتورية احتكار السلطة دون غيرها بحيث قامت باستئصال قوة الاحزاب وتنظيماتها ، فانعدمت بذلك الديمقراطية في البلاد وظلت تعيش في فترة انتقالية طويلة مرتبطة بدستور مؤقت فاقد لمختلف البنود.

ان هذه الظاهرة لازمت الحكومات المختلفة المتعاقبة .

واذا كانت كل من هذه الحكومات تتميز بصفات وخصائص ذاتية تجعلها تختلف عن غيرها من حيث الايديولوجية التي تربط الطبقة الحاكمة الواحدة بالاخرى ونظرتها الخاصة للمسائل الداخلية والعربية والعالمية .. فان المجموعة التي استولت على الحكم في يوم ١٧ تموز ١٩٦٨ (او ٣٠ تموز كما يحلو لهم) تتميز باخلاقية خاصة ونظرة خاصة للامور ، كما يتميزون بالسلوك الشاذ الذي يتبعونه خلال عملهم اليومي وتشريعاتهم (القوانين .. !) التي تصدر عنهم بالذات ، نابعة من تفكير متباين تماما عن واقع المجتمع العراقي .

ان علاقة الفئة الحاكمة مع غيرها لا تستند الا على الشعور الاستعلائي والغرور ثم الحقد والبغض والنفاق السياسي .

وكل همهم السيطرة الكاملة على جميع المؤسسات والمرافق الحيوية ، وتسديد اعنف الضربات اللاانسانية لكل من لا يدين لهم بالولاء والطاعة العمياء ، كي يستمروا في التربع على كرسي الحكم لذلك فان الكثيرين من الذين عارضوا هذه الفئة في الوطن اما صاروا طعمة لاسماك دجلة او غيرها على قصر النهاية وباقي السجون الرهيبة ، او اختفوا من الوجود في اجواء غامضة . اما الانتقاد – وان كان من اقرب المقربين – فسوف لا يكون مصير صاحبه احسن من الحاقه بعدوان المتكربين واصحابه الاخرين .

ان هذا السلوك مع غير الاقارب والاصحاب (الشعب العراقي) لا يؤكد غير تسلط « عشيرة » على زمام الامور وعلى اهم المراكز في الدولة ، متسترين تحت وابل من الالفاظ والكلمات الثورية والتقدمية رافعين شعارات تخالف كل ما يقومون به من اعمال مخزية في سياسة البلد الداخلية والخارجية .

ففي نطاق سلطات الدولة يحكم العراق منذ سنة ١٩٦٨ مجلس « عشيري » يتكون من مجموعة من الاقارب (بالدم) يقوم باصدار « قوانين ثورية هامة ..! » تتعلق بالقضاء والسياسة والمجتمع وبمصير العراق ككل ، وينفذها بسرعة عن طريق ابناء العشيرة المخلصين المتسلطين على رقاب الاجهزة التنفيذية المختلفة في الدولة .. وينشر هذا المجلس بتسمية مصرية تقدمية ثورية وهي : مجلس قيادة الثورة .. اية ثورة يا ترى قادها هذا المجلس! لا يخفى عن الشعب العراقي انها لم تكن غير عملية تبديل السلطة يوم ١٧ تموز ١٩٦٨ والتي اشترك فيها كل من عبد الرزاق النايف وابراهيم الداوود ......

وهل هناك في العالم ثورة لا تأخذ من وقت (الثوار .. !) غير ساعتين او ثلاث في استلام السلطة وتغيير الواقع الاليم لطبقات المجتمع المسحوقة ! .

ان الشعب العراقي لا يذكر غير تسفير عبد الرحمن عارف الى (اليوسة) والطبول الزمجية في اذاعة بغداد لايام عدة .. ليستقبل الشعب العراقي حكما دمويا حاقدا على الشعب سائرا حتى مع كل من يدعمه في بقائه على السلطة ، وغير مستند الى اية قوانين

البقية على الصفحة الرابعة

لماذا التراجع ..؟

لا يخفى على احد ما تقوم به السلطة الشوفينية في بغداد بحق شعبنا منذ فترة غير قصيرة حيث تشدد حملات التعريب في معظم مناطق كردستان باخلاء مئات القرى وبعض المدن وترحيل سكانها الاصليين وبمجموعات ضخمة تنقلها السلطة بطائراتها الى الحدود اوللمشاركة في عمليات (الصداقة والقمع الكردي ..) وبعد اتفاقية ٦ آذار الخيانية بينها وبين الحكم الرجعي الايراني خربت السلطة على حقيقتها والكشفت ايديولوجيتها العنصرية وحقدها الدفين لحقوق الشعب الكردي كما انكشف ايضا عقد ورباط الثقل القبلي في الثورة الكردية والحزب الديمقراطي الكردستاني لانعدام البرامج السياسية والعسكرية لدى قيادته التي نقلت الحروب الى ايران بدلا من حلها للجماهير الاستمرار في النضال او ان تنسحب من مراكزها لصالح الفئات الوطنية والتقدمية لقود هذه الثورة . ونتيجة هذه المأساة برزت الان ثلاث تيارات سياسية على الساحة الكردستانية وقد قام الاتحاد الوطني الكردستاني بشرح مواقف وايديولوجية التيارات هذه في الكراس الذي صدر بعنوان (الاتحاد الوطني الكردستاني .. لماذا ؟) وشملت التحاليل مواقف كل من التيار الاصلاحي القومي بشقيه والتيار التقليدي المتمسك بنهج القيادة القديمة والقائم التيار الثوري التقدمي .

ان الاتحاد حذر ابناء شعبنا من الانجراف خلف التيار التقليدي المتعاون مع رجعية المنطقة والمساومة مع الامبريالية ، كما حلل بشكل كافية تيار الاصلاح القومي الداعي الى اعادة الحياة الى الحزب الديمقراطي الكردستاني على اسس جديدة ، بانه يفتقد الادراك للطبيعة الطبقية ، للحركة التحررية للشعب الكردي ومن لم يفتقر الى التنظيم والوعي الثوريين للقضاء على الدكتاتورية والفاشية بالتعاون مع القوى الوطنية الاخرى في العراق . واضاف بان (هناك مخاطر تؤدي بهذا التيار ان يقترب من الدكتاتورية بذريعة ضعف الحركة الكردية وضرورة الاستفادة من الظروف والعمل التدريجي لتحسين قانون الحكم الذاتي) . وبدأت الاحداث تثبت صحة التحليلات التي جاء بها الاتحاد الوطني الكردستاني وانعكست على الصعيد الطلابي في الخارج ، حيث برز الاتجاه الطلابي الثوري الرافض بشكل ملموس للتيارات التي تحاول اعادة الماضي ومآسيه او القيام باعادة تنظيم الحزب الديمقراطي الكردستاني على اساس اصلاحه . ان الاتجاه الثوري اخذ يجده في الاوساط الطلابية وتوج العمل الطلابي الثوري المشترك بالتحضير للمؤتمر السابع عشر لجمعية الطلبة الاكراد في اوروبا من خلال جبهة طلابية كردية تقدمية في اوروبا . لقد جلبت التيارات الاخرى طبيعة الانعزالية التي ساد الجو الطلابي ، وقد عقدوا مؤتمرا تحت الاغلبية من زملائنا الطلبة تحت اسم المؤتمر السابع عشر الذي عقد في ١٩٧٥/٨/٢٧ في مدينة برلين الغربية ، ووزعت فيه الهيئة الادارية السابقة تقريرا سياسيا كان الغرض منه امتصاص نقمة الطلبة الاكراد في اوروبا ضد السلطة الفاشية في العراق وكسب اصواتهم كما مارست الخداع والتضليل على الكثير من الطلبة المحبين والمخلصين لشعبهم وللوحدة الوطنية الكردستانية ، ونتيجة تعنت ممثلي التيار القومي الاصلاحي وخروجهم على مبدأ المحافظة على وحدة الجمعية لقد قررت الاكثرية تشكيل لجنة تحضيرية للمؤتمر السابع عشر للجمعية وعدم الاعتراف بالاجتماع الذي عقدته الاقلية تحت اسم المؤتمر السابع عشر .

ان هذه اللجنة تضم الان ممثلي الحركات السياسية الاساسية في الوطن وممثلي بعض الغالبية من زملائنا الطلبة في اوروبا واصدرت عدة بيانات ووزعت على الفروع تدعو الى وحدة الحركة الطلابية الكردستانية وتطالب بفضح السياسة الفاشية والشوفينية المتبعة تجاه شعبنا في البلاد التي تتقاسم كردستان ، ونبذ الاسلوب والعقلية العشائرية التي تحاول الاستمرار في قيادة حركة تحررية قومية التي تعتبر ظروفها من اعقد واصعب الظروف السياسية والعسكرية والجغرافية في العالم .

حاولت الهيئة الادارية (القومية الاصلاحية) ان ترمي الرماد في عيون الطلبة عندما خرجت يوم ٧٥/١٠/٢٠ ببيان ختامي تستنكر فيها اتفاقية ٦ آذار وتتهم الطغمة التكريتية وحكومة الشاه العميلة وتعلن استنكارها لحملات التعريب وسياسة العراق الشوفينية وقد لاقى البيان الاستحسان والارتياح من معظم الطلبة رغم عدم تطرقه الى تحليل طبيعة القيادة السابقة للحركة الكردية ومدى مسؤولياتها .

الا ان هذا البيان قد سحب بعد مدة وجيزة بحجة الاخطاء الطبيعية التي وجدت فيه فاعقبه بيان اخر صدر يوم ١٩٧٥/١٠/٢١ اعتبر كبيان ختامي للمؤتمر المسمى بالسابع عشر والذي يمثل خطا واضحا للتراجع امام النظام العراقي الفاشي ومصداقا لتحليل الاتحاد الوطني الكردستاني لهذا التيار الاصلاحي في الحركة الكردية الميال الى المساومة والمهادنة . فبدلا من تعميق الاتجاه المعادي للفاشية التكريتية وسلطتها البرجوازية البيروقراطية وفضائحها في كردستان فقد جاءنا البيان البديل ذاكرا بان (القوى المعادية للشعب الكردي قد نجحت في القضاء على حركته التحررية والتلاعب به ومن ثم القضاء عليه كما جرى ذلك بعد اتفاقية ٦ آذار التآمرية بين الحكومتين الايرانية والعراقية) .

ان تغيير صيغة بالطغمة التكريتية وحكومة الشاه العميلة (الى صيغة مسالمة (كالحكومتين الايرانية والعراقية) والتحدث عن منجزات السلطة الفاشية عندما يطالب بالعمل على محافظة وتطوير المكتسبات القومية والوطنية التقدمية لشعبنا وطنيا وبالذات اتفاقية ١١ آذار امر عجيب ، ياترى اية مكتسبات ابقت عليها اتفاقية ٦ آذار ناهيك عن نتائج التشرد والدمار الذي حصل بشعبنا ووطنا طوال اربعة عشر عاما ومن جهة اخرى فان البيان يعبر عن « قلق » الاصلاحيين على مستقبل استمرار سياسة التعريب بجانب تطوير المكتسبات (الوطنية .. !) الكردية .

لمصلحة من هذا التراجع .. ! ولاجل من هذا الانعطاف الظاهر في المضمون حسب تفكيركم ! ان التاريخ سيحاسبنا ان اتبعنا المساومة مع العدو او ان تراجعنا امامه فالاخلاق الثورية لا تعرف المساومة ولا التراجع .

هذه هي الحقيقة .

من منشورات الاتحاد الوطني الكردستاني خلال هذا الشهر :

١ ـ العدد الاول من جريدة ريبازي نوى ـ النهج الجديد . باللغة الكردية .

٢ ـ كراس بعنوان : باري نيستاي خه باتمان ـ ظروفنا النضالية الراهنة . باللغة الكردية . وسوف يترجم الى اللغة العربية وينشر .

بقية « اسس الحكم في العراق »

نابعة من صميم ظروف العراق الذاتية والموضوعية ، معتمدا على الطبقة التي ينتمي اليها ، معتمدا بالنار والحديد والشنق والنفي لكل معارض ومنتقد .

وتحاول الطغمة الحالية ان تقوي مركزها في الدولة كمؤسسة رئيسية للبنيان الفوقي لتحرس وتحمي مصالحها وسلطتها ومركز طبقتها الاجتماعية والاقتصادية في العراق ، وتقوم بتغيير الوزارات حسب اهوائها ، وبناء على مدى عمالة الوزراء للمجلس العشري بغض النظر عن الشخصية العميلة هل يحمل مؤهلا اولا ؟ متخصص في موضوع وزارته او ليس لديه لكفاءات ؟

يتساءل المرء من الاسس التي يقوم عليها الحكم في العراق ومدى راي جماهير الشعب في تلك المسائل التي تبت الدولة فيها مثل عقد الاتفاقيات الدولية والتنازل عن بعض اجزاء الوطن وعقد الصفقات مع الشركات الاحتكارية .. الخ ..

ان المواطن العراقي محروم من ان يبدي رايه في مثل هذه المواضيع التي هي من صلب اختصاص (مجلس قيادة الثورة .. !) لذلك فالمواطن العراقي الذي يحترق الما ويمضغ الصمت المكره يركنه ركن الاجنبي الذي لايحق له التدخل في شؤون الدولة .

اما دور الطغمة التي لا تعبر الا عن وجوده قبيحة في المجتمع وفاشلة في مجرى الحياة فقد انتشرت لتسيطر اداريا وفنيا على جميع اجهزة الدولة في المحافظات والاقضية والنواحي ، وحتى القرى وجعلت من اجهزة الامن والشرطة والاستخبارات اجهزة قمع وملكاتها لايمسها ولا يقترب من اداريها اية جهة من الشعب وذلك لتكون حرة طليقة تلعب بمصالح الشعب ومقدراته وحرياته ... كما يحصل لها دون الاستناد الى اية اسس مادية وواقعية وحسبه هذه اللعبة حتى المجال الثقافي والفكري والعلمي للفرد العراقي . ولا شك ان النظريات السياسية تنبثق من مصالح الطبقات وتعبر عنها بوضعها ، وتحمل الطابع الايديولوجي لها ، ولكل ايديولوجية سياسية سماتها العامة التي تعبر عن المصالح الجوهرية للطبقة ، الى جانب هذا العكس التغيرات التي تطرأ على وضعها بالنسبة للقوى الطبقية الاخرى .

ان المصلحة الجذرية للانظمة الدكتاتورية والتعسفية هي في ايجاد وتوطيد القاعدة التي تؤمن لها السيطرة والبقاء في السلطة وسحق مقاومة الطبقات المضطهدة واخضاعها .. هذا الهدف الاساسي يحدد محتوى الوعي السياسي للطبقة السائدة ونشاط المؤسسات التابعة لها .

لذلك فان شعار الاشتراكية الذي ترفعه لا يستطيع ان يغطي حقيقة جوهر الطبقة التي ينتمي اليها حكام العراق ولا ان يخفي الصراع الحاد بينهم وبين الجماهير المحرومة والمضطهدة ، ولا ان يستر الحقد الكامل الذي يحملونه تجاه (الاقوام) الصديقة في العراق وخاصة الشعب الكردي .

وقد عبرت الوقائع ان ايديولوجية الفئة الحاكمة لاتعبر الا عن نظرة فئوية للعلاقات التي تسود المجتمع والدولة .

ان الوعي الحقوقي الذي هو عبارة عن مفاهيم تنتشر حول ماهو قانوني وما هو غير قانوني .. هو ذو طابع طبقي ايضا ، لذلك فان القار واعدام العشرات من ابناء العشائر الاخرى ، والشعب العراقي ماهو الا شيء (قانوني .. !) يدخل ضمن ترشيحات عشيرة الحكام .

والشعب العراقي يعيش اليوم في احلك ظروفه فاقدا حريته بعيدا عن اي جو ديمقراطي ، معرضا لاشد الوان التنكيل والاستغلال لذلك فان هذا الواقع يحتم على ابناء الشعب وقواهم السياسية ان يرفعوا من جديد شعار : « الديمقراطية للعراق ، والحكم الذاتي لكردستان » لتنبثق حكومة ائتلافية تقود هذا البلد نحو ما يصبو اليه شعبه .

بقية « واقع الحقوق الثقافية للشعب الكردي في العراق

١ ـ تحويل التدريس من اللغة الكردية الى اللغة العربية بقرار خاص دون الاستناد الى اي مبرر سوى « المصلحة العامة .. ! » .

٢ ـ تعريض اولياء امور الطلبة الى ضغوط شتى بسبب الاجواء السائدة المجهولة دون ارسال اولادهم الى المدارس التي يجري التدريس فيها باللغة الكردية او الطلب منهم ان يقدموا المذكرات والعرائض يبدون فيها رغباتهم بتحويل ابنائهم الى مدارس عربية .

٣ ـ نقل المدرسين الاكراد من المناطق الكردية الى المناطق الجنوبية العربية لتبقى المدارس من غير كوادر كردية ، لينا تلغى فيها الدراسة باللغة الكردية .

د ـ الطبعة والمطبوعات الكردية :

هذه الطبعة التي اقر « مجلس قيادة الثورة » تأسيسها ـ كما بشر بذلك بيان آذار ـ لا تزال مجرد حبر باهت على ورق مثقوب في ملف مرمي في ركن من اركان سراديب مجلس قيادة الثورة ..

وان المطبوعات الدورية التي اقر المجلس « المؤقر » اصدارها

البقية على الصفحة الرابعة

بقية التهجير الجماعي مظهر لنسج الشوفينية الفاشية

لبنان واوربا الكشوفين امثال جميل نمر وصلاح بلند الدين وفخ الكشوفين العاملين وراء واجهات يسارية مطلقة .. ان توهم الرأي العام العربي والعالمي بان السياسة العنصرية الفاشية ليست الا اجراءات وقتية بعد انهيار « الحبيب المميل » في الحركة القومية الكردية المسلحة ، بينما الوقائع تؤكد خلاف ذلك او تبرهن ان الطغمة الفاشية الحاكمة ناهضت القيادة العشائرية الكردية في الارتماء في احضان الامبريالية الامريكية والتحالف مع الرجعية الايرانية وتدعمت من الصدمات والضربات للامبريالية الامريكية والرجعية الايرانية ماجعلهما تفضلان الطغمة الفاشية التكريتية على القيادة العشائرية الكردية التي نفضتا ايديهما منها تطبيقا وترضية لها . مما يكشف زيف ادعاءات هذه الطغمة بالوطنية والتقدمية ومعاداة الامبريالية والرجعية .

واليوم فان شعبنا الكردي يتعرض لافظع انواع حرب الابادة الصامتة ، حرب برز فيها التكارتة الفاشيست الرائهم الطورانيين وكذلك الصهيونيين الاسرائيليين الا ان شعبنا يقاوم ببسالة وروحية ثورة نادرة .. وهو مصمم على استئناف النضال الثوري دفاعا عن وجوده القومي وحقه في الحياة الكريمة على ارضه وفي موطنه . وهو يزداد وعيا وادراكا ويعرف احسن فاحسن اعدائه وحلفائه . وتقضح الوقائع الحية امامه ادعياء « طليعة البروليتاريا العربية والكردية » و « الحركة القومية الكردية » معا . لهؤلاء فضلوا مواكبة الفاشية والسير في ركابها والسكوت الطبق عن جريمتها الفظيعة ضد الشعب الكردي والتطبيل والتزمير « لانجازاتها التقدمية » على الولاء للشعب العراقي والاخلاص للمبادئ والتمسك بشعارات حقوق الشعب الكردي القومية هذه الحقوق التي تداس جميعها وفي مقدمتها انفسها حق الوجود والعيش في وطنه تحت اقدام الفاشية . لقد خرجت قافلة مناضلي شعبنا بالسير على الدرب الكفاحي المجيد والظفر حتما درب النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية العراقية في جبهة كفاحية متحدة لاسقاط الدكتاتورية الفاشية والاتيان بالحكم الوطني التقدمي الائتلافي القادر على توفير الديمقراطية للشعب العراقي وضمان الحكم الذاتي الحقيقي للشعب الكردي .

ويقينا ان الفاشية لن تفلح في تحقيق اغراضها الاجرامية في ابادة القومية الكردية او اشعال نار العداوة والبغضاء بين العرب والاكراد . فمصيرها لن يكون باحسن من مصير الهتلرية والصهيونية المجرمتين . والمناضلون الكرد والعرب سيشدون من نضالهم ويوحدون جهودهم ويواصلون السير كتفا الى كتف حتى تحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان العراق حيث ستدفن الفاشية في مزبلة التاريخ يلفها العار والشنار على ما ارتكبته من جرائم فظيعة بحق الموطنين الشقيقتين العربية والكردية وحيث سيعود العراق وطن العرب والاكراد وسائر ابنائه البررة ويواصل شعبه الابي بقوميتيه العربية والكردية السير في قافلة الشعوب المناضلة ضد الامبريالية والصهيونية والدكتاتورية والرجعية .

بقية واقع الحقوق

فقد صدر بالنسبة لبعضها اعداد وهي لاتعبر عن الثقافة الكردية وانما تتحدث باسماء الفئة الحاكمة ، كل ما في الامر انها كتبت باللغة الكردية .

وهناك مجلة لم يصدر منها الا عدد واحد ، ثم اصدرت السلطة قرارا بايقافها ، وهي مجلة : « استيره – النجمة » للاطفال والتي كانت تصدر من المديرية العامة للثقافة الكردية ، اوقفت هذه المجلة لا لانها عبرت عن رأي سياسي معين لا يتفق مع سياسة الحكام ، ولا لانها تدعو لايديولوجية « هدامة » لايديولوجية الفئة الحاكمة ، وانما اوقفت لكونها تخاطب الاطفال الاكراد . فغدت « استيره » النجمة اليتيمة الضائعة والتي حجبتها غيوم حكام بغداد كما جمدت السلطة الزيبية التي اقترفت هذا الاثم .

هذا غيض من فيض ..

ونحن هنا عندما نتحدث عن الحقوق الثقافية الكردية المهدورة.. لا نقصد بالحقوق الثقافية ثقافة قومية انعزالية ، بل نريدها ثقافة تكونت عبر عشرات القرون نبعت من ظروف ذاتية لهذا الشعب متأثرة بكل الجوانب الموضوعية المحيطة بالانسان الكردي ، ومعبرة عن تاريخ حافل بالامجاد والتضحيات التي يعتز بها هذا الشعب ، ومترجمة عن كل تطلعاته السياسية والاقتصادية والاجتماعية ، ووسيلة لتقوية الوحدة بين ابناء الامة الكردية ، واداة فعالة للتعبير عن الاخوة العربية الكردية ، ومضيفة قسطا متواضعا في الحضارة العالمية . . .

بقية الاستقلالية والاعتماد على الجماهير الشعبية

ان السبب الاساسي لنجاح هذا المخطط الامبريالي – الايراني الرجعي يعود الى عدم وجود قيادة ثورية محنكة مستقلة وحزب طليعي حقيقي للثورة الكردية اولا والى اهمال مبادئ الاستقلالية والاعتماد على النفس وعلى الجماهير الشعبية الكردية ثانيا ، وعدم ممارسة الاساليب الحديثة في حرب الشعب الطويلة الامد وقوانينها وقواعدها الثورية ثالثا .

فلقد اثرت الاتكالية والاعتماد على القوى الامبريالية والرجعية الايرانية في جميع نواحي الثورة التنظيمية والسياسية والعسكرية .

فلقد استعبد بعض العملاء وذوو الارتباط المشبوه المعادي ووصل البعض الاخر منهم مراكز قيادية سياسية وعسكرية هامة .

وادت العقلية العشائرية ، الفردية بطبيعتها والمتاجرة بنشاطها الى محاربة الحياة الحزبية الحقيقية والروحية الديموقراطية والثورية من جهة واشاعة القبلية والاساليب العشائرية والرجعية في صفوف الحزب والوحدات المسلحة والادارات والعلاقات مع الجماهير الشعبية من جهة اخرى .

ان الاعتماد التام على الامبريالية الامريكية والرجعية الايرانية ادى بالقيادة العشائرية الى التنكر لضرورات التنظيم الحزبي والجماهيري ولضرورات تنظيم وحدات الثوار على اسس عصرية حديثة وقيادتها وفق قواعد ومبادئ حرب الانصار وحرب الشعب الثورية مثلما قاد هذه القيادة الى طريق الاستهانة بقوى الجماهير الشعبية واهمال ضرورة تنظيمها وتسليحها والاعتماد عليها لخوض حرب شعبية ثورية . وبدلا من التحالف مع القوى التقدمية العربية والعالمية اتجهت القيادة العشائرية الى الاوساط الامبريالية والرجعية في شرقنا وفي العالم ، واصبحت التقديرات والمواقف تبنى على اساس الارتباط والعلاقة مع الدوائر الامبريالية والاجنبية وليس على اسس النضال الجماهيري والعلاقة بالحركة التقدمية العراقية وحساب طاقات الشعب المنظم والواعي .

مما ادى في النهاية بالقيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية الكردية المساومة الى الرضوخ المعيب لارادة الامبريالية الامريكية والرجعية الايرانية حينما اتفقتا مع الطغمة التكريتية الفاشية على اخماد الثورة الكردية . فانهت هذه القيادة الثورة الكردية التي روتها جداول من دماء الشهداء الابرار بسرعة البرق التي لا تصدق .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني في درسه لوقائع الثورة الكردية وتاريخها ومن استقرائه المستقبل والتجارب الشعوب توصل الى استنتاج علمي صائب يقول بضرورة الاستفادة من دروس وعبر الماضي لخدمة النضال في المستقبل وبالتالي ضرورة ادراك مخاطر الارتباط بالامبريالية والرجعية خصوصا والاعتماد على المساعدات الخارجية اساسا حتى اذا كانت من جهات تقدمية عموما .

ان التاريخ يبرهن حقيقة ساطعة مخضبة بدماء المناضلين الثوريين تقول بأن الشعب المنظم الواعي المعبئ لطاقاته الجماهيرية سيحقق الانتصار على اعدائه مهما تعاظمت قوتهم اذا ما اوجد طليعته الثورية المحنكة ومارس سياسة الاعتماد على النفس ، وبذلك يصون استقلاليته ويمكنه التحالف مع القوى الحليفة والصديقة على اسس راسخة .

ان وجود الحزب الطليعي لقوى الشعب الوطنية والديمقراطية يعني تنظيم قوى الشعب وتوعية وتعبئة طاقات الجماهير الشعبية تحت قيادة طليعية ثورية محنكة توفر مستلزمات الاستقلالية والاعتماد على النفس .

والاستقلالية تشمل النواحي الفكرية والسياسية والتنظيمية وتحقق الابداع والخلق في النضال والاعتماد على النفس ينبع من حقيقة ان الشعب يحرر نفسه بنفسه لذلك فان النضال لتحرير وطنه واستعادة حقوقه المغتصبة هو واجبه ويتوقف انتصاره عليه اساسا . وقد قيل قديما في ادبيات شعبنا وفي فلكلوره القديم « ان الحق يؤخذ ولا يعطى » و « ما حك جلدك مثل ظفرك » وان الحرية لا توهب بل تحصل بالدماء ، مما يعني وجود اصول لفكرة الاعتماد على النفس اكتسبتها جماهير شعبنا بممارستها وتجاربها النضالية .

والاستقلالية والاعتماد على النفس تدفعان المناضلين الى البحث والدراسة والتعمق في التفكير والعمل الشاق في النضال لخدمة الشعب والثورة وبذلك تساعدان على توحيدهم وصقلهم وصهرهم في بوتقة نضالية ممتازة .

ان الاستقلالية والاعتماد على النفس تمنعان من الوقوع في مصيدة الاعداء والانخداع بالحلفاء المزيفين والانجرار وراء الحلفاء المؤقتين ومن التبعية والذيلية .

الاستقلالية والاعتماد على النفس لا تعنيان الانعزالية القومية او الانفراد في العمل الوطني بل على العكس تضمنان النضال الجماهيري الشعبي والاتحاد النضالي مع اوسع الجماهير والفئات الوطنية والتلاحم الكفاحي مع القوى الوطنية والتقدمية الاخرى . انهما على الضد من الانعزالية القومية والانفرادية وتقودان الى الدرب النضالي السليم ، درب النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى الوطنية والتقدمية الاخرى .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الذي يتصدى لقيادة الحركة التحررية للشعب الكردي في ظروف داخلية وعربية ودولية صعبة للغاية يدرك جيدا اهمية وضرورة تخليص القضية الكردية من احابيل الدول الامبريالية والرجعية وصيانة استقلاليتها والتمسك المطلق بمبدأ الاعتماد على النفس وعلى الجماهير الشعبية والتحالف مع القوى الوطنية التقدمية العراقية الاخرى .

ولذلك فلا بد من الاعتماد على الجماهير الشعبية ، من تعبئة وتنظيم هذه الجماهير وتلاحمها الكفاحي مع القوى التقدمية العراقية كي نصون استقلاليتنا ونمارس مبدأ الاعتماد على النفس وبدون ذلك فلن نحقق الانتصار ولن تنقذ قضية شعبنا من مداخلات والاعيب الدول الكبرى والصغرى .

ان تحقيق نشر التعليم ورفع مجمل ثقافةالناس الروحية واستيعابهم الافكارالتقدمية ، وتفهم لمشكلات البناء الاقتصادي والنظرة الجديدة للعالم .. ان ذلك لا يمكن الا باللغة الام ، وباشكال قومية واضحة وسهلة الاستيعاب .

واذا كانت الامية تشكل اكثر من ٨٥٪ بين الشعب الكردي في العراق فكيف نحاول مكافحتها دون ان يكون هناك كوادر كردية قادرة على تصفية الامية ..

ولمعلومات السادة حكام بغداد فان مكافحة الامية تكون باللغة القومية مع تهيأة الجو الاقتصادي والفرص الاجتماعية لتكون الدراسة اجبارية .

الديمقراطية للعراق و الحكم الذاتي لكردستان

ومن الشرارة يندلع اللهيب

الشرارة

لسان حال الاتحاد الوطني الكردستاني

العدد ـ ٢ ـ السنة الاولى آذار ١٩٧٦

ان الاتحاد الوطني الكردستاني يسعى لتنظيم قوى الثورة الكردية الوطنية والديمقراطية في شكل اتحاد وطني ديمقراطي يسمح بتعايش التيارات التقدمية وتحالفها النضالي المتين تحت قيادة الطليعة الثورية الكردستانية التي ستولد حتما .

النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العراقية في جبهة كفاحية متحدة سبيلنا لانقاذ العراق من الدكتاتورية ، والاتيان بحكومة ديمقراطية ائتلافية .

« في ذكرى الاتفاقية العراقية الايرانية الخيانية »

تحل الذكرى الاولى لعقد اتفاقية ٦ آذار الخيانية بين الطغمة الفاشية والرجعية الايرانية ، وشعبنا العراقي يعاني الويلات من اثرها ونتائجها ، اذ لم يقتصر الامر على اقتطاع اجزاء غالية من وطننا وتسليمها لقمة سائغة للرجعية الايرانية — وهو في حد ذاته خيانة وطنية لم يجرأ احد العهود الرجعية على الاقدام عليها — ولا على الاستسلام المشين لمشروع الشرطية الاستعمارية الامبريالية على الخليج العربي بما فيها ارسال ايران لقواتها ضد الثورة العربية في عمان بموافقة ضمنية من الطغمة العراقية .. بل ادى ايضا الى زج سياسة العراق في البلاط الشاهنشاهي اولا .. وفتح ابواب العراق امام التغلغل الامريكي ثانيا .. والايغال في ربط الاقتصاد العراقي بالسوق الرأسمالية العالمية بحيث يجعله تابعا لها مما يؤدي حتما الى ضياع الاستقلال السياسي ثالثا .. ومنع العراق من المساهمة في معركة المصير التي تخوضها الامة العربية ضد العدوان الصهيوني — الامبريالي رابعا .. والى مأساة انسانية كبرى لم يشهد لها العراق مثيلا عبر تاريخه الطويل والتي تتمثل في تهجير مئات الالوف من المواطنين الاكراد من ارض الاباء والاجداد ونقلهم من كردستان العراقية الى جنوب العراق وغربه ، واحلال مئات الالوف من الاخوة العرب على الاستقلال والسكن في اماكن هؤلاء المهجرين .. تطبيقا للمخطط الفاشي باذابة القومية الكردية في العراق بهدوء وصمت .. خاصة .

وترافق عمليات التهجير الجماعي الفاشية قسوة ووحشية متناهية في تجويع الناس ، ومنعهم من العمل ، وفرض الاقامة عليهم في مناطقهم الجديدة ، وتحريض الاوباش على ارتكاب جرائم القتل والاغتصاب والتعذيب الجسدي والنفسي ضدهم .

اكثر من العمليات الفعلية للاتفاقية الخيانية المشؤومة التي اثبتت الوقائع ان الاستعمار الامريكي كان وراءها بعدما ارغمت الطغمة الفاشية المهزومة بالاستجابة للشروط التي املاها عليها هنري كيسنجر في المباحثات السرية التي قام بها طالب شبيب لمقابلة عبد الجليل والقيا اعداد الكردي مع المندوبين الامريكان .

هذه الشروط التي تضمنت ضمان المصالح الاقتصادية والنفطية الامريكية في العراق وفي الخليج العربي ، وابعاد النفوذ السوفياتي عن العراق و « تقليم اظافر اللجنة المركزية للحزب الشيوعي العراقي » وابعاد العراق عمليا عن ساحة النضال الفعلي الذي تخوضه الامة العربية ضد العدوان الصهيوني — الامبريالي .

وقد كشفت البرقيات السرية (التي نشرتها صحيفة نيويورك تايمس الامريكية) بين قيادة البارزاني والمخابرات الامريكية عن ان من جملة الاسباب التي حملت على القبول بانهيار القيادة العشائرية الكردية ومباركة الاتفاقية الايرانية العراقية .. تلك التعهدات التي قطعتها الطغمة التكريتية على نفسها لامريكا مباشرة بعدم التصدي الفعلي لاسرائيل ، والابتعاد عن الجبهة العربية المواجهة لاسرائيل .

لقد غدت الفاشية العراقية على حقيقتها عصابة مستهترة بكل القيم والاعتبارات القومية والشعبية ، ومتآمرة للتحالف مع الامبريالية مباشرة ومع الصهيونية بطريقة غير مباشرة للمحافظة على كرسي الحكم ، والتحكم بمقدرات العراق وسرقة ثروات شعبه .

اما الحقوق القومية للشعب الكردي فغدا فلم يكن الا ستارا مهلهلا لحرب الابادة العنصرية التي تشنها الطغمة الفاشية ضد القومية الكردية ، فالشعب الكردي يعاني الذل والاضطهاد ويرزح تحت ظروف حرب ابادة صامتة لم يشهد عشر معشارها في اشد الظروف الارهابية عدوانية وعنصرية .

ان الطغمة التكريتية العابثة بمقدرات العراق واستقلاله وثرواته ووحدته الوطنية .. تتوهم نصرها وانتصارها بانها استطاعت عرقلة القومية والوطنية لقاء امريكا وايران باجبارها القيادة العشائرية بالخضوع لمشيئتها في انهاء الثورة الكردية والقبول العملي بالاتفاقية العراقية الايرانية .. وبالتالي فانها تستطيع الانفراد بمراميها من « انهاء القضية الكردية » و « القضاء على الحركة القومية التحررية للشعب الكردي » ولكن هيهات .. فالحركة القومية التحررية للشعب الكردي لم تقض عليها بل تطورت نوعيا نحو الاحسن ، وعادت الى اصالتها الوطنية الديمقراطية وترسخت بالسير على الدرب النضالي الظافر ، درب النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العربية والديمقراطية العراقية ضد الدكتاتورية ومن اجل الاتيان بحكم ائتلافي وطني ديمقراطي يحقق الديمقراطية لجماهير شعبنا العراقي ويقر الحكم الذاتي الحقيقي للقومية الكردية في العراق ويضع العراق على درب النضال العربي الفعال ضد الامبريالية والصهيونية والرجعية .. وبذلك تنصر حركة شعبنا الكردي التحررية مع القوى التقدمية العراقية الاخرى .. ملقية الفاشية في مزبلة التاريخ ، حيث ستدفنها الثورة الشعبية العراقية القادمة ، ثورة الجماهير الشعبية الكردية المتلاحمة مع الجماهير الشعبية العربية .. وستبرهن الاحداث القادمة حماقة الطغمة التكريتية الفاشية

البقية على الصفحة الرابعة

بيان
من الحزب الديمقراطي الكردي في لبنان
— القيادة المركزية —

اصدر الحزب الديمقراطي الكردي في لبنان — القيادة المركزية — بيانا تبين فيه الاوضاع الراهنة في الساحة اللبنانية وفي كردستان . فيما يلي نصه :

ايتها الجماهير الكردية .

ايتها الجماهير اللبنانية والعربية .

تواجه الساحة اللبنانية في هذه المرحلة من تطور البلاد ، صراعا دمويا ، يتخذ اشكالا وابعادا خطيرة ، انطلاقا من حادثة اغتيال المناضل معروف سعد ، مرورا بالمآسي البشرية والانسانية التي لم يسجل التاريخ قديمه وحديثه مثيلا لها من حيث العنف والبشاعة ، وانتهاء بما وصلت اليه اوضاع البلاد سياسيا وعسكريا على ضوء ما صدر عن قيادة منطقة بيروت في ١١ — آذار ١٩٧٦ .

وازاء الاصرار على جر البلاد الى اتون الحرب الطاحنة عقب كل اتفاق لوقف اطلاق النار ، وبعد رفض رئيس الجمهورية النزول عند ارادة الاكثرية الساحقة من الهيئات النيابية والشعبية في تقديم استقالته وانتخاب رئيس جديد للبلاد ، تاكيدا على تحقيق اهداف الحركة الوطنية واماني الجماهير الشعبية في تطوير النظام السياسي والاجتماعي .

يهم حزبنا ان يوضح رؤياه بما يلي :

اولا : في اساس الصراع .

— ان تصدي القوى الانعزالية المتمثلة بحزبي مؤسسي السلطة برفعها السلاح دفاعا عن امتيازاتها في وجه المطالب المشروعة للطبقات الكادحة والمحرومة ، واستعمال السلاح في ضرب الارادة الوطنية في تحديد هوية لبنان العربية ومساهمته الفعالة في قضايا الامة العربية المصيرية كان السبب الرئيسي في تفجير الازمة اللبنانية .

ثانيا : حول الاصلاح السياسي المطلوب .

— بعد اطلاعه على برنامج الحركة الوطنية المرحلي للاصلاح السياسي الديمقراطي ، يؤيد حزبنا ما جاء فيه ، لاقتناعه بان مهمة تطوير نظام الحكم في لبنان ضرورة وطنية ملحة نظرا للظروف السياسية والاجتماعية المتطورة التي اصابت المجتمع اللبناني ، وامام تزايد نمو الحركة الشعبية الامر الذي يحتم افساح المجال امام القيادات والكوادر الناشئة للمشاركة في قيادة البلاد .

مع مطالبتنا بابراز الوجه الحضاري للشعب الكردي في لبنان والاخذ بعين الاعتبار دوره كجماهيرية نشطة لها موقعها المميز وحساباتها السياسية المتوافقة مع نهجها التقدمي .

ولا بد لنا من القول ان مسألة تجنيس المحرومين من ابناء شعبنا لم يعد السكوت عنها مقبولا ، الى جانب :

• اقرار قانون خاص يتم بموجبه تمثيل الوطنيين والعمال الاكراد في كافة المؤسسات العامة والمعتقل ٢١ — آذار من كل عام ، واعتبار هذا اليوم عيدا رسميا ، (عيد نوروز القومي الكردي) .

— تقدير كافة المبادرات والوساطات التي تمت عربية كانت ام دولية ، واستنكار الوثيقة التي اعلنها رئيس الجمهورية عقب انتهاء زيارته للشقيقة سوريا مدخلا صالحا لحل الازمة مع وضع النص الوارد فيها حول الكرسي طائفية الرئاسات الثلاث .

ثالثا : استقالة رئيس الجمهورية .

— مع تأييدنا لما صدر عن قيادة منطقة بيروت في مطالبتها بتنحي رئيس الدولة وانتخاب رئيس جديد ، كاجراء لابد منه لاخراج البلاد من ازمتها الداخلية ، الا اننا نسجل قلقنا مع الحركة الوطنية حول الاسلوب الذي اتبع في الاعلان عنه ووجوب ان لا تتخطى الحركة العسكرية حدود المساهمة في حمل رئيس الجمهورية بتقديم استقالته فلا تركز تحت اية ذريعة نحو تبديل نظام الحكم من نظام مدني

البقيه على الصفحة الثانية

بيان الاتحاد الوطني الكردستاني
بمناسبة انضمامه الى التجمع الوطني العراقي

أيتها الجماهير العربية المناضلة

يا جماهير شعبنا العراقي الأبي

تواصل السلطة الفاشية المتسلطة في عراقنا العزيز سيرها في ركب الدول الرجعية الدائرة في فلك الامبريالية الامريكية بعدما ربطت مصالح البلاد الاقتصادية بالسوق الامبريالية العالمية والشركات الاحتكارية ، وتنازلت عن أجزاء غالية من أرض الوطن ومياهه في مساومة خيانية مع الرجعية الايرانية ، وشملت بالاستراتيجية الامريكية لمشاكل الخليج العربي وقضايا العراق الراهنة ومنها القضية الكردية ، وأبعدت العراق بامكانياته البشرية والعسكرية والاقتصادية الهائلة عن معركة المصير التي تخوضها الامة العربية ضد العدوان الصهيوني ـ الاستعماري .. وسلكت طريق الرفض الكاذب ، ولجأت ـ ولا تزال ـ الى الارهاب الفاشي لقمع الحركة الوطنية والتقدمية العراقية .. في سبيل بقائها في الحكم ، حيث تستمر حملة الاعدامات بالجملة ، وزج الالوف من المواطنين في الزنزانات الرهيبة ، كما لجأت الى شن حرب ابادة شاملة ضد شعبنا الكردي .

ان حرب الابادة المسلطة ضد شعبنا تستهدف تغيير الطابع القومي لكردستان سكانيا وتربويا وثقافيا وحضاريا ، حيث نقلت السلطة الفاشية عشرات الالوف من العوائل الكردية من كردستان العراق الى المناطق الجنوبية والغربية ، واخلت مئات القرى من مناطق كركوك وخانقين وسنجار والشيخان وزمار من سكانها الاصليين ، واغلقت المدارس الكردية في أغلب مناطق كردستان ، وجمدت المؤسسات التي كانت تعنى بالثقافة الكردية ، وغيرت أسماء الكثير من القرى وبعض المدن الكردية .. فضلا عن ممارستها الارهاب والقمع الدموي ضد النشاط السياسي الوطني ، بل حتى ضد الاحزاب الكردية الكارتونية ، وبعض الاحزاب الاخرى المتعاونة مع السلطة والمشاركة لها في الحكم .

اما المشروع المسخ(?) الهزيل للحكم الذاتي لمنطقة كردستان الذي أصدرته السلطة الفاشية كستار لشن حرب الابادة السافرة ضد شعبنا الكردي .. فقد جمد نهائيا

والسلطة الفاشية اذ تقوم بهذه الاعمال الشوفينية واللاانسانية فانها قد تحسب ان الامور استتبت لها بذلك ، وان الحركة الكردية قد انتهت نهائيا ، ولن تقوم لها قائمة ولا لهيب .

الا ان الاتحاد الوطني الكردستاني الذي انبثق من الجماهير الكردية .. جاء يحمل راية الحركة القومية الكردية التقدمية بايمان راسخ بأن الحركة القومية التحررية للشعب الكردي .. حركة شرعية موضوعية لا ينتهي نضالها التحرري الا بتحقيق جميع أهدافها القومية والديمقراطية .. كما انها جزء هام من نضال حركة شعبنا العراقي حيث يربطهما ترابط مصيري ، ولهذا فالترابط بين كليهما لمكتسبات خطيرة ، وشراكة قوية في المصير ، كما اثبتت الاحداث ذلك عبر السنوات الماضية .

والاتحاد الوطني الكردستاني الذي يمثل تنظيم قوى الثورة الكردية الديمقراطية .. يرى من واجبه ان يساهم في تصحيح المسيرة(?) السابقة(?) ، ويناضل لدعم ربط الحركة القومية الكردية التقدمية بالحركة القومية العربية التقدمية ليحقق تلاحمهما النضالي في الساحة النضالية ضمن الحركة العراقية العامة الديمقراطية والثورية .

وقد دعا الاتحاد الوطني الكردستاني ـ في بيانه الاول ـ الى تحقيق هذا التلاحم في جبهة وطنية متحدة ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية ، ولذا فقد كان امرا طبيعيا ان يلبي نداء التجمع الوطني العراقي [illegible] بينهما لتوضيح تصور سياسي واستراتيجي مشترك لمعالجة أوضاع المنطقة العربية عموما ، وأوضاع العراق المتدهورة خصوصا ، ولتحديد طبيعة العلاقة التي يجب اقامتها بينهما .. تدخل المفاوضات فعلا مع قيادة التجمع في ذلك المشروع المقترح الذي اقر فيه برنامج نضالي ثوري ، ومشروع الميثاق والنظام الداخلي للتجمع .. الامر الذي اسفر عن انضمام الاتحاد الوطني الكردستاني كطرف في التجمع الوطني العراقي ، مع مواصلة العمل من اجل تحويل التجمع الى جبهة وطنية تقدمية متحدة تضم سائر القوى والاحزاب والشخصيات الوطنية والتقدمية العراقية ، لتعمل متكاتفة من اجل اسقاط الحكم الفاشي الدموي في بغداد ، وتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان .

والاتحاد الوطني الكردستاني يعتقد بأن انضمامه الى التجمع الوطني العراقي هو خطوة هامة على طريق التلاحم النضالي بين القوى التقدمية العربية والكردية ، لتحقيق اهدافنا المشتركة والخاصة ، ولتمتين الوحدة الوطنية لشعبنا العراقي ، والتي تهددها الشوفينية والاجراءات القمعية ، وحرب الابادة المستمرة التي تشنها الفاشية ضد الشعب الكردي ، والمؤامرات الامبريالية والصهيونية والرجعية .

كما يرى الاتحاد ان ذلك مساهمة جدية في تنشيط الحركة التقدمية العراقية ، وفي ضمان سير حركة الثورة الكردية على نهج نضالي صائب .

عاشت الاخوة النضالية العربية والكردية .

عاش نضالنا المشترك ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية .

١١ / ٢ / ١٩٧٦ — الاتحاد الوطني الكردستاني

اخبار من غير تعليق :

١ ـ منتهى الديمقراطية ... !!

ادلى السفير العراقي في بريطانيا لجريدة « تايمس » اللندنية بتصريح قال فيه : ان حزب « البعث » لا يحكم العراق وحده بل يشاركه في الحكم « ثلاثة » احزاب اخرى بالاضافة الى الحزب الشيوعي العراقي من خلال « الجبهة الوطنية التقدمية » .. ؟؟

٢ ـ ورجعت على الطريقة الكارتونية ... !

تحدثت الصحف الاوروبية هذه الايام عن فضيحة ورجعية عراقية على الطريقة الكارتونية ، مفادها ان « سلاطين » بغداد دفعوا مبالغ نصف مليون دولار امريكي لحزب العمال الاشتراكي ليستعين به في الانتخابات ...

بينما كان رئيس هذا الحزب في زيارة اسرائيل في الشهر المنصرم .... !!

ـ ٢ ـ

بقية ـ بيان من الحزب الديمقراطي الكردي

ويشرفني الى نظام عسكري ، واننا نطالب كافة القيادات الشعبية والسياسية ان تتحمل مسؤولياتها من اجل تحقيق هذه الخطوة حقنا لدماء اللبنانيين ولرفع حد الانقسام الجبلي والشعب .

ثانيا : الدور الفلسطيني خلال الازمة :

ـ في الوقت الذي ندين فيه كافة الممارسات المخطئة واساليب العنف التي ذهبت ضحيتها مواطنون ابرياء ومن بينهم افراد من ابناء شعبنا الكردي .

نثمن الدور المشرف الذي وقفته منظمة التحرير الفلسطينية من الصراع الدائر وادراكها لحقيقة المخطط التآمري الذي تنفذه القوى الانعزالية والرجعية العربية خدمة للمخطط الامبريالي الصهيوني البعيد المدى ومصالح الامة العربية وشعوب المنطقة والذي سبقت له اتفاقية فصل القوات بين مصر واسرائيل في محاولاتها لتطويق الثورة الفلسطينية واضعافها وارغامها على قبول الحل الاستسلامي . اضافة الى الحلقة الثانية من المؤامرة ـ الاتفاقية الخيانية بين النظام الفاشي في بغداد والنظام الشاهنشاهي العميل في ايران . لانهاء الحركة الكردية .

ونغتنم الفرصة لتوجيه تحياتنا النضالية العطرة الى الثورة الفلسطينية المجيدة مؤكدين على تضامننا النضالي معها في نضالها العادل من اجل اقامة السلطة الوطنية على ارض فلسطين .

ايتها الجماهير الكردية المناضلة .

ايتها الجماهير والمنظمات العربية المناضلة .

منذ ايام مرت السنة الاولى على الاتفاقية الخيانية التي وقعها الحكم الفاشي في بغداد مع النظام الشاهنشاهي العميل في ايران .

لقد ادركت الطغمة الدكتاتورية في بغداد ان عملية انهاء الثورة الكردية عسكريا امر مستحيل تحقيقه امام صمود ابطال الثورة في صفوف الجماهير الكردية . فالتفت بحكم طبيعة تكوينها مع الانظمة العميلة كالنظام الايراني وعقدت في « اتفاقية الجزائر الخيانية » التنازل العميل عن مصالح الامة العربية جمعاء ومصالح الوطن العراقي مستغلة طبيعة قيادة الحركة الكردية من كونها ربطت مصير الثورة الكردية بالرجعية الايرانية عبر وعود كاذبة من الامبرياليين ، الاعداء التقليديين للشعب الكردي ولجميع الحركات التحررية الوطنية .

وقد تنازل الحكم الفاشي الدكتاتوري عن اجزاء غالية من الوطن العراقي للنظام الايراني العميل مفرطا في سيادة الشعب العراقي على اراضيه ومياهه واسهم في تقوية النفوذ الامبريالي الامريكي في المنطقة وفي تضييق الخناق على شعب عربستان ، والالتفاف على ثورة ظفار ، وتهديد جمهورية اليمن الديمقراطية الشعبية .

كما ان واقع الثورة والحزب الديمقراطي الكردستاني ايضا كان مهد النكسة وساهم الى درجة كبيرة في حصولها . فقد سادت الروح البيروقراطية على اجهزته واختفت الروح الثورية والوحدة الفكرية والنقد والنقد الذاتي وهذه نتيجة منطقية لسيطرة العديد من العناصر المنحرفة والانتهازية على قيادات الحزب والثورة .

ان النظام الفاشي في العراق يؤكد مرة بعد مرة ويوما بعد الآخر استمراره وتصميمه في كبت حريات الجماهير وسحق حياتها بغير الرأي الكون(?) الحكم الذاتي الهزيل من محتواه ، الى محاولة محو الشخصية الكردية وافراغ المنطقة الكردية من سكانها وتعريبها ، خاصة في مناطق كركوك ، خانقين ، سنجار ، زمار وغيرها . كما ان الحكم الايراني العميل يعرض ابناء شعبنا الكردي اللاجئين في ايران لابشع انواع الاضطهاد مع تهديدهم المستمر بتسليمهم الى السلطة العراقية .

ان حزبنا قد عاهد الجماهير على نفسه بمواصلة النضال من اجل تحقيق اهداف شعبنا في لبنان لرفع مستواه ، والنضال لجميع كافة السياسات التعسفية والشوفينية التي تطبق بحق شعبنا في كافة اجزاء كردستان ، مؤكدا على ضرورة وحدة الحركة التحررية لشعبنا الكردي ذات النهج التقدمي اللازم مع القوى التقدمية العربية والعالمية .

يا اعضاء ومرشحي وجماهير حزبنا .

ان المسؤولية التاريخية تقع على عاتق الجميع للتكتل صفا واحدا والترفع الى مستوى الاحداث متضامنين معا من اجل تحقيق اهدافنا ولنؤكد لكل اعداء شعبنا اننا اقوى من مؤامراتهم ودسائسهم ولنجسد تضامننا متضامنين مع شعبنا وحركته التحررية والتي صفا واحدا مع الاحزاب والقوى التقدمية الكردية التي تناضل من اجل الحقوق القومية المشروعة في اجزاء كردستان وبالتعاون والتنسيق مع القوى التقدمية العربية الشقيقة مجسدين التلاحم النضالي بين الاشقاء العرب والكرد لتفضح زيف ادعاءات الحكم الفاشي في بغداد والحكم الشاهنشاهي العميل في ايران .

المجد والخلود لشهدائنا الابرار

المجد والخلود لشهداء الحركة الوطنية اللبنانية

عاش التلاحم النضالي العربي والكردي

التسقط العاشية(?) ٦ [illegible]

الحزب الديمقراطي الكردي في لبنان

بيروت في ١٥ / ٢ / ١٩٧٦ — القيادة المركزية —

رسالة الاتحاد الوطني الكردستاني إلى ملوك ورؤساء الدول العربية

[illegible]

تحية طيبة وبعد :

[illegible]

الاتحاد الوطني الكردستاني

(الهيئة المؤسسة)

لقاء مع حزب رزگاري

[illegible]

بيان من اتحاد طلبة كردستان – العراق – بمناسبة مرور عام على اتفاقية ٦/ آذار الخيانية

[illegible]

البقية على الصفحة الرابعة

بيان حول انضمام الاتحاد الوطني الكردستاني للتجمع الوطني العراقي

يا جماهير شعبنا العظيم !

لقد أثبتت مسيرة شعبنا العراقي النضالية في جميع مراحلها منذ عهود السيطرة الاستعمارية والأنظمة الدكتاتورية والفاشية المتعاقبة ، بأن طريق التحرر الجذري ، وانجاز مهمات الثورة الوطنية الديمقراطية العراقية ، سياسيا واقتصاديا واجتماعيا ، لا يتحقق إلا بترسيخ الوحدة الوطنية لشعبنا العراقي عربا وأكرادا وسائر الفئات القومية الكادحة ، وتجسيدها في إطار جبهة وطنية تقدمية ، تضم كافة الأحزاب والقوى والشخصيات الوطنية والتقدمية ، لقيادة نضال شعبنا العراقي الموحد ، في سبيل احراز النصر على القوى الامبريالية والرجعية ، والظفر بجمهورية عراقية ديمقراطية يتحقق في إطارها الحكم الذاتي لكردستان العراق .

وايمانا بالأهمية الوطنية الكبرى لإقامة التحالف الجبهوي ، فقد دعا التجمع الوطني العراقي منذ تأسيسه ، وحتى الآن ، جميع الأحزاب والقوى الوطنية التقدمية العراقية ، وتطلع الى أخذ دورها في إطاره ، لتطوير النضال الوطني الذي يخوضه في سبيل اسقاط الطغمة الفاشية التي استولت على الحكم في انقلاب ١٧ تموز الأسود عام ١٩٦٨ وأغرقت العراق في بحر من الدماء.

وقد بذل التجمع الوطني العراقي المساعي الجادة من أجل اقامة « الجبهة الوطنية التقدمية » المنشودة عربا وأكرادا باعتبارها خطوة هامة على طريق تحقيقها ، وجعلها جماهير شعبنا العراقي وقواه التقدمية الى مزيد من اليقظة والحذر لاحباط ما تدبره القوى الامبريالية والطغمة الفاشية الحاكمة لها من مكائد ومؤامرات خبيثة تستهدف تمزيق الوحدة الوطنية لشعبنا عبر تأجيج النزعات الشوفينية والانعزالية بين العرب والأكراد وتشجيع الولاءات العشائرية وتوسيع نطاق الارهاب والتصفيات الجسدية ضد جميع أطراف الحركة الوطنية العراقية وخصوصا ضد القوى المؤتلفة في إطار التجمع الوطني العراقي .

ان سلطة انقلاب ١٧ تموز الفاشية تمثل بحق سلطة خيانة وطنية وقومية، فقد أخضعت العراق لمصالح القوى الامبريالية ، ومكنت ايران ، في اتفاقية ٦ آذار الخيانية ، من السيطرة على الضفة اليسرى لشط العرب ، وتنازلت رسميا عن اقليم عربستان ، واستطاعت بالتواطؤ مع الرجعية الإيرانية القضاء على الحركة القومية الكردية المسلحة ، مستغلة طبيعة القيادة الكردية العشائرية المساومة ، كما أنها عزلت العراق عن أداء دوره القومي في معارك الأمة العربية وبالأخص في الصراع الدائر بين الأمة العربية والكيان الصهيوني ، وهي الآن تشن حرب ابادة حقيقية ضد الشعب الكردي مستخدمة أبشع أساليب التنكيل بالمواطنين الأكراد عبر حملات التهجير والاعتقال في وقت تتعاظم فيه حملات القمع والارهاب ضد القوى التقدمية العربية ، وازدياد تناحرات أجنحة النظام الداخلية تعبيرا عن الأزمة المستعصية التي يعيشها النظام الفاشي في العراق ولتتضح أكثر فأكثر ، خيانة النظام العفلقي لمبادئ سيادة شعبنا على أراضيه ومياهه الاقليمية ، وانكشفت عزلته الخانقة عربيا وعالميا .

يا أبناء شعبنا الكادح !
أيتها القوى التقدمية !

في هذه الفترة الدقيقة التي تمر بها البلاد ، وتتكالب فيها القوى الامبريالية العالمية والطغمة الفاشية الحاكمة وتعملان بشكل محموم لتصفية كافة المكتسبات الوطنية التي حققها شعبنا العراقي عبر مسيرته النضالية الطويلة .. تبرز أهمية تجسيد قضية الوحدة الوطنية العراقية عربا وأكرادا ، وضرورة ترسيخها على أسس نضالية متينة ، وتلبية لطموحات جماهير شعبنا في توسيع اطار التحالف الوطني وتطوير نضالاته النضالية للاطاحة بالنظام الفاشي ، واقامة حكم الائتلاف الوطني الديمقراطي .

وايمانا بكون الحركة القومية التحررية الكردية جزءا لا يتجزأ من الحركة الوطنية العامة للشعب العراقي فقد أكد الاتحاد الوطني الكردستاني منذ انبثاقه وحتى الآن على ضرورة النضال المشترك بين العرب والأكراد ، وعبر عن رغبته الصادقة بالدخول في التحالف الوطني المناهض للفاشية الحاكمة من أجل أن ينعم شعبنا الكادح في عراق ديمقراطي متحرر يتحقق في إطاره الحكم الذاتي لكردستان العراق .

وحيال التطورات الجديدة في العراق فقد عقد التجمع الوطني العراقي والاتحاد الوطني الكردستاني سلسلة مباحثات سياسية حول النضال المشترك وتمخضت عن انضمام الاتحاد الوطني الكردستاني للتجمع الوطني العراقي ، ومصادقة جميع الأطراف المؤتلفة على ميثاق التجمع الوطني العراقي ، واقرار لائحة النظام الداخلي ، وسيصدر قريبا عنها .

والتجمع الوطني العراقي إذ يرحب بدخول الاتحاد الوطني الكردستاني طرفا مؤتلفا في إطاره ، فانه في الوقت نفسه يدعو ويهيب بجميع القوى والشخصيات الوطنية التقدمية العربية والكردية الى أخذ مكانها المطلوب فيه ، ويناشد جماهير شعبنا على المضي قدما الى الأمام في تصعيد النضال من أجل اسقاط النظام الفاشي واقامة جمهورية عراقية ديمقراطية يتحقق في إطارها الحكم الذاتي لكردستان العراق .

١١ / ٢ / ١٩٧٦ — التجمع الوطني العراقي

بقية — في ذكرى الانتفاضة العراقية

وتصر نظرها واخطاء « مسألة الداخلية » ولن جناياتها وجرائمها وأساليبها في الارهاب والقمع لن تصمد أمام العاصفة التي ستهب عتيا وقريبا .. فالشعوب هي القوة الحاسمة في نهاية الأمر ، ولا مرد لارادتها في التحرر والديمقراطية .. ولن يستثنى شعبنا العراقي بقوميتيه العربية والكردية من هذا القانون التاريخي أبدا .

والاتحاد الوطني الكردستاني المؤمن بهذا القانون التاريخي المصمم على أداء هذا الواجب الوطني .. وقد خطى خطوة هامة على درب التلاحم الكفاحي العربي الكردي باشتراكه في التجمع الوطني العراقي ونضاله الدؤوب لتحويله الى جبهة وطنية كفاحية ، ويعاهد الشعب العراقي على الوفاء بالتزاماته الوطنية وحمل مشعل الثورة الديمقراطية العراقية عبر أعالي جبال كردستان بالتضامن والاتحاد مع سائر القوى التقدمية الأخرى حتى تتحقق أهداف شعبنا الديمقراطية والقومية كاملة .

— ٤ —

من رسائل الرفاق :

كتب الرفيق أبو ... رسالة الى القيادة نقتطف منها ما يلي :

ان أسوأ ما صنعناه هو تسليمنا لبنادقنا دون وفاء .. وتركت رفيقتنا الوحيدة لسنوات .. ... دون جهاد أو انتظار ، وتركنا جبالنا دون وداع ، وتركنا تلك الصخور التي حمت دون أن تقتلنا .. نسينا أن نشرب من العيون للمرة الأخيرة .. لم نرفع أيدينا للروابي الخضر مودعين ... لم نذرف دمعة على قبور الشهداء .. لم نمسح دمعة لام الثكلى السائرة على الصدود : من ذهب هنا أو هناك ..

أصبحنا رفاق درب المشردين الفلسطينيين ...

لكنهم لم يضعوا السلاح ، لم يخسروا ثورتهم .

أصبحنا نبحث عن مواساة الغربة .. أحمد يهدي سلاحه الى ... وعلي يفتش والذهب على ... .

... ورق يتحول ... غريب ، ...

أرفض ذلك .. أرفض أن أكون بلا بندقية ..

لقد بشرني بولادة طفل كردي جديد .. يمسح بأنامله الرقيقة ... اليأس من جبيننا .. أريد أن أسميه .. أريد أن يكون اسمه « ... » أو « ... » .. أريد أن أسميه على النور والحرب والثورة .

أريده أن يكون ... .. أريده مراقبا لإحساس المقهورين والمحرومين .. حتى أن يكون في وجوده وجودنا ...

بقية — بيان من اتحاد طلبة كردستان — العراق —

لأبناء كردستان الذين يعتقدون بأن الوقت قد حان ليلبسوا بحصير شعبنا الكردي .. ينسون أن ثورتنا لم ولن تنتهي ، فهي مازالت قائمة ، ولن دماء الآلاف من شهدائنا الخالدين الذين سقطوا في درب النضال .. لن تذهب هدرا ، ولن ينسى شعبنا مجازر الطغمة الفاشية الجريئة في قلعة دزة وحلبجة .. ولن تنسى المشاعل التي أطفأها الشهيدة ليلى قاسم حسن ورفاقها . وأن مناضلي اتحاد طلبة كردستان العراق الذين جسدوا التلاحم النضالي مع حركة شعبنا التحررية باشتراكهم في ثورة شعبنا الكردي منذ اندلاعها الأول سنة ١٩٦١ ، ووقوفهم في خنادق النضال المسلح مع البيشمركة البواسل من الفلاحين والعمال والكسبة والمثقفين الثوريين .. دفاعا عن كرامة أمتنا وحرية حقوقنا عبر تحدي الموت .. سيبقون دعامة وركيزة أساسية لنضال شعبنا التحرري . وأمام هذه التحديات التي يواجهها الشعب الكردي بصورة خاصة والشعب العراقي بصورة عامة .. فان الواجب القومي يحتم على جميع التيارات والشخصيات الكردية الوطنية والتقدمية أن تتكاتف وتعمل في هذه المرحلة الدقيقة الصعبة يدا واحدة للحفاظ على وجودهم القومي والدفاع عن حقوقهم المشروعة . كما أن الواجب الوطني يحتم على ضرورة تمتين التلاحم الكفاحي بين الشعبين العربي والكردي ، وتحالف القوى الوطنية والتقدمية .. من أجل اسقاط النظام الفاشي واقامة جمهورية عراقية ديمقراطية يتحقق في اطارها الحكم الذاتي لكردستان. وايمانا منا بهذه الضرورة التاريخية الملحة .. انضم اتحاد طلبة كردستان العراق كطرف .. الى الجبهة الثلاثية التقدمية العراقية في العام الماضي .. تجسيدا للأخوة الكفاحية العربية والكردية ، ودعما للحركة الثلاثية العراقية . وفي الوقت الذي يبارك انضمام الاتحاد الوطني الكردستاني الى التجمع الوطني العراقي .. فانما نأمل أن يكون ذلك خطوة هامة نحو ائتلاف الجبهة الوطنية والتقدمية في العراق تجمع سائر القوى والأحزاب والشخصيات الوطنية والتقدمية العراقية لإسقاط الحكم الفاشي الدموي ولتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان .

السقوط لاتفاقية ٦ آذار الخيانية ..

الانتصار لحركة الشعب الكردي القومية التحررية ..

عاش نضال الشعب العراقي ..

عاشت الأخوة الكفاحية العربية والكردية ..

عاش نضال الأمة الكردية في جميع أجزاء كردستان من أجل الديمقراطية والتحرر

اتحاد طلبة كردستان العراق

٦ - ٢ - ١٩٧٦

الديمقراطية للعراق و الحكم الذاتي لكردستان

ان الاتحاد الوطني الكردستاني يسعى لتنظيم قوى الثورة الكردية الوطنية والديمقراطية في شكل اتحاد وطني ديمقراطي يسمح بتعايش التيارات التقدمية واتحادها النضالي الذين تحت قيادة الطليعة الثورية الكردستانية التي ستولد حتما .

ومن الشرارة يندلع اللهيب

الشرارة

لسان حال الاتحاد الوطني الكردستاني

العدد - ١ - السنة الاولى حزيران ١٩٧٦

النضال الجماهيري الثوري التلاحم مع القوى التقدمية العراقية في جبهة كفاحية متحدة سبيلنا لانقاذ العراق من الدكتاتورية ، والاتيان بحكومة ديمقراطية ائتلافية .

وحدة الصف الوطني الكردي ...
معناها ومستلزمات انتصارها

كان فشل القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية في تنظيم وتعبئة قوى شعبنا وفي قيادتها على نهج نضالي سليم .. من اهم الاسباب التي ادت الى انهيار الثورة الكردية وجلبت على شعبنا كارثة وطنية لم يسبق لها مثيل في تاريخه . وليست الظروف الخارجية الا عاملا ثانويا . [illegible]

[illegible]

٢ - البورجوازية الصغيرة (في المدينة والريف) التي تمثل بكثرة عددها في بلادنا وباهميتها [illegible] الثورة اذا التحمت مع العمال والفلاحين وسائر الكادحين .

البقية على الصفحة الثالثة والرابعة

عيد الطبقة العاملة

في اول ايار من كل عام تحتفل الطبقة العاملة في جميع البلدان بعيدها النضالي [illegible]

واذا كانت الطبقة العاملة في كردستان العراق محرومة مع الطبقة العاملة العراقية [illegible]

[illegible]

فلتحبط حملات التشريد والتهجير والقمع الوحشية

من جديد تمد الطغمة الفاشية المتسلطة على رقاب شعبنا [illegible] في كردستان العراق [illegible]

[illegible]

ان هذا الوضع الخطر الذي تثيره السلطة باجراءاتها [illegible] حرب الاقتتال الاخوة من جديد ،

البقية على الصفحة الرابعة

حملة عالمية لانقاذ حياة الوطنيين الاكراد

تستمر حملة عالمية لانقاذ حياة سبعة من المناضلين الاكراد ، هم [illegible]

[illegible]

القضية الكردية هل انتهت أو انها تبدأ من جديد ؟

في الوقت الذي تبني السلطة الفاشية في العراق العديد من القلاع والمعسكرات ومئات الربايا في كردستان وتوزع عليها جيشها .. وفي الوقت الذي تطرد العشرات من العوائل الكردية كل يوم من اراضي الاباء والاجداد .. وفي الوقت الذي يقترف حكام بغداد من الجرائم بحق الشعب الكردي ما احجم عنه الجيش النازي وفرق « اس اس » الخاصة ، وعالم الحركة الصهيونية في فلسطين .. يزعمون بأن الحركة الكردية قد انتهت ، وان القضية الكردية قد حلت على ايديهم ، ويركز اعلامهم الكاذب المضلل على ذلك ، بقصد اشاعة روح اليأس بين مواطني كردستان .

حقا ان قرار القيادة المشاركة : هدم المقاومة وهروبهم السريع الى ايران ، وهدم مؤسسات الثورة ابتداء من الحزب الديمقراطي الكردستاني والجيش الثوري الكردستاني والقيادة بجماهير الشعب ، وبراستي ، ونزع السلاح من ايدي منتسبي الثورة وتسريحهم بالسرعة التي لم يشهدها تاريخ كردستان والشرق الاوسط ، بل لم يشهد له العالم مثيلا .. كل ذلك ساعد سلطة بغداد الدموية واعداء كردستان على ترويج تلك المزاعم والادعاءات ، بل ان بعض المحافل والاوساط الصديقة للشعب الكردي – والذين يتمنون له الانتصار – بدأوا يشككون في امكانية استئناف النضال المسلح في الوقت القريب .

غير ان من لايكون لديه الدراية بتاريخ الشعب الكردي يستغرب ان يكون لشعب مثل الشعب الكردي حركة مسلحة قوامها سبعون الفا من المقاتلين والالاف من افراد الميليشيا ومئات المثقفين الثوريين وتحظى بتأييد الشعب ومساندته المطلقة ، ولها العديد من الاسلحة الثقيلة ، وتملك اجهزة البث الاذاعي ، وملايين الدنانير ومنطقة محررة واسعة وكميات كبيرة هائلة من مختلف انواع الاسلحة والذخيرة ، والمواد التموينية ... يستغرب ان يكون له تلك الامكانات وتنتهي ثورته دون ان تحل به هزيمة عسكرية ، ودون ان يتحقق مطلب من مطاليبه أو هدف من اهدافه ويلقي السلاح ويترك الوطن انتظارا للظروف الدولية المناسبة ....!

حقا ان من يسمع شيئا من هذا القبيل يعتبر كل حديث عن المقومات المرتبطة للشعب الكردي وعدم انتهاء قضيته القومية وامكانات استئناف الحركة المسلحة في هذه الظروف الصعبة والمعقدة .. ضربا من الخيال او نوعا من الاماني المعسولة لاتبنى عليها الحقائق .. ولكن من يدرس تاريخ حياة الشعب ويتابع سلسلة نضاله يرى غير ذلك ، فهو يخوض منذ امد بعيد وفي سائر اجزاء وطنه نضالا شاقا لتحقيق اهدافه ..

ففي السبعين سنة الاخيرة تصدى للقوات العثمانية والكماليين الشوفينيين والحكومات القاجارية والبهلوية ، وروسيا القيصرية ، والقوات الانكليزية والفرنسية والحكومات الرجعية والشوفينية العراقية ، والثورة الاخيرة لم تكن الاولى من نوعها ، كما لم تكن نكستها اول نكسة لحقت به ، فقد غرق وطنه مرارا في بحر من الدماء والدموع .

وهزيمة الحركة المسلحة في منطقة معينة لاتعني في اي وقت وباي وجه هزيمة الامة الكردية وانتهاء قضيتها العادلة ، فلو القينا نظرة عجلى على الماضي القريب لشعبنا في تلك السبعين سنة الاخيرة ولمجرد التذكير نرى هذه الاحداث : ١٩٠٨ : تأسيس العديد من الاحزاب الكردية في عاصمة الخلافة العثمانية ، ابعاد عائلة الحفيد من السليمانية الى الموصل .

١٩١٠ : تأسيس جمعية « هيفي – الامل » في استنبول ، فتح مدارس كردية ، اصدار صحف : « روزاكرد – يوم الكرد » و « هتاوا كرد – شمس الكرد » و « ژين – الحياة » ، تأسيس جمعية « استخلاص كردستان – تحرير كردستان » في ايران .

١٩١٢ : تأسيس جمعية « جيهانداني » في ايران .

١٩١٤ : انتفاضة اكراد منطقة بتليس بقيادة ملا سليم الحزاني ، اعدام الشيخ عبد السلام البارزاني ورفاقه .

١٩١٧ : انتفاضة اهالي مناطق : درسيم وخربوط وبوتان وماردين وديار بكر ضد العثمانيين .

١٩١٨ – ١٩١٩ : تأسيس « حكمدارية » كردستان في السليمانية بقيادة الشيخ محمود الحفيد ، الصدام المسلح بين القوات الكردية والبريطانية ، أسر الشيخ محمود جريحا ، احتلال مدينة السليمانية من قبل القوات البريطانية .

١٩٢٠ : ذهاب الوفد الكردي الى باريس والاعتراف بالحقوق القومية للامة الكردية في معاهدة سيفر .

١٩٢٢ : تأسيس جمعية كردستان في السليمانية واصدار صحيفة : « بانگي كوردستان – نداء كردستان » باللغات الكردية والتركية والفارسية ، عودة الشيخ محمود من المنفى ، تأسيس حكومة كردستان في السليمانية .

١٩٢٣ : تبديل معاهدة سيفر بمعاهدة لوزان واسقاط البنود التي تقر الحقوق القومية للشعب الكردي .

١٩٢٣ – ١٩٢٤ : الصدام المسلح بين القوات الكردية والقوات البريطانية والعراقية ، قصف مدينة السليمانية وبعض القرى التابعة لها ، الشيخ محمود [illegible] حركته ، احتلال الجيش البريطاني مدينة السليمانية والحاقها بالدولة العراقية ، انسحاب الشيخ محمود الى الجبال ومن ثم الى ايران ، انتفاضة سمكو في ايران .

١٩٢٥ : اندلاع ثورة كردية في تركيا بقيادة الشيخ سعيد وحاجة الكماليين الى ٥٢ الف جندي للقضاء على تلك الثورة .

١٩٢٧ : تأسيس حزب « خويبون – الاستقلال » .

١٩٣٠ : قيام ثورة اگري داغ في كردستان تركيا بقيادة خويبون ، انتفاضة السادس من ايلول الاسود في السليمانية ، استئناف الشيخ محمود النضال المسلح الى اذار ١٩٣١

١٩٣١ : انتفاضة جوهر سلطان في ايران .

١٩٣٢ : انتفاضة البارزانيين بقيادة الشيخ احمد البارزاني .

١٩٣٧ : انتفاضة درسيم الدامية ، معاهدة سعد آباد بين تركيا وايران والعراق وافغانستان للقضاء على اية حركة مسلحة تقوم في احدى هذه الدول .

١٩٣٩ : تأسيس حزب « هيوا – الامل » في العراق .

١٩٤٢ : تأسيس حزب « ژ . ك – انبعاث كردستان » في ايران .

١٩٤٣ – ١٩٤٥ : انتفاضة بارزان بقيادة الملا مصطفى البارزاني ومشاركة حزب هيوا وبعض الضباط الاكراد فيها .

١٩٤٥ : تأسيس الحزب الشيوعي الكردستاني « شورش – الثورة » و تأسيس حزب « رزگاري – التحرر » في العراق ، تأسيس الحزب الديمقراطي الكردستاني في ايران .

١٩٤٦ : اقامة جمهورية كردستان في مهاباد .. تأسيس الحزب الديمقراطي الكردستاني في العراق .

١٩٦١ – ١٩٧٥ : الثورة الكردية في كردستان العراق .

١٩٦٧ – ١٩٦٨ : المقاومة المسلحة لكوادر الحزب الديمقراطي الكردستاني في ايران .

ان المرء عندما ينظر الى هذه الاحداث والانتفاضات والثورات يتذكر المقولة المشهورة : اثارة الاضطرابات ثم الفشل والعودة الى اثارة الاضطرابات ثانية ثم الفشل ايضا وهكذا دواليك حتى الهلاك ذلك هو المنطق الذي يتصرف بموجبه الامبرياليون وجميع الرجعيين في العالم ازاء قضية الشعوب . النضال ثم الفشل والعودة الى النضال ثانية ثم الفشل ايضا ثم العودة الى النضال مرة اخرى وهكذا حتى النصر . ذلك هو منطق الشعوب .

وليس الموضوع هنا البحث عن اسباب فشل هذه الثورات والانتفاضات ولكن لابد من تسجيل بعض الملاحظات والتركيز على بعض الظواهر البارزة خلال تلك الفترة :

اولا : قلما يوجد شعب كافح بقدر الشعب الكردي وضحى بالدماء وقدم الكثير من القرابين دون الوصول الى اهدافه .

ثانيا : في الوقت الذي يدعي اعداء الحركة التحررية للشعب الكردي ان الاستعمار كان وراء هذه الانتفاضات والحركات .. لم تكن هناك اية حركة منها لم يكن للاستعمار – بصورة مباشرة او غير مباشرة – دور كبير في اخمادها .

ثالثا : بعد فشل اية حركة من تلك الحركات ادعت الطبقات الحاكمة بفخر وخيلاء : ان القضية الكردية قد انتهت ....

وما هي القضية الكردية ؟

هل هي قضية مزروعة من عملاء الاستعمار لعرقلة عملية التطور والتقدم الاقتصادي والاجتماعي لهذا القطر ؟

هل هي قضية اناس تمرسوا في اراقة الدماء واحترفوا الحرب لايعيشون بدونها ؟

او هي قضية شعب مجزء مضطهد يعاني من الاستغلال والاضطهاد والظلم ويناضل من أجل أن يعيش في وطنه حرا آمنا ، متمنيا أن يكون له مثل سائر الشعوب مدن متقدمة وقرى عصرية وصلها الماء والكهرباء ، ومزارع متطورة ومصانع آلية ، ومؤسسات ثقافية وجامعات ومستشفيات .... ؟

اذا كانت القضية الكردية بهذه البساطة التي يدعي اعداؤها فلماذا هذه الحملات العسكرية الواسعة وزج كل الجيش والمرتزقة فيها وصرف مئات الملايين من الدنانير لاخمادها والدخول في المعاهدات الاستعمارية والخيانية كمعاهدات سعدآباد وبغداد وسنتو واتفاقية الشاه – صدام !!

ان قضية الشعب الكردي هي قضية شعب يرزح تحت نير الاضطهاد القومي والاستغلال الطبقي ويناضل من أجل التحرر والتقدم فعندما ينتهي ذلك الاضطهاد وذاك الاستغلال تحل القضية الكردية والا فطالما كان الاضطهاد والاستغلال والتمييز العنصري وطالما كان الفقر والجوع والبؤس في كردستان فان القضية الكردية باقية .

نعم يستطيع الان ، فلان يهرب من ساحة النضال ، وآخر يفقد الروحية النضالية وينهار ، وفلان لم تبق له الثقة بانتصار شعبه ، وامثاله الاكثرية ليسقط في احضان الخيانة الا ان جماهير الشعب : العمال والفلاحين والكسبة والطلبة والمثقفين الثوريين يبقون على العهد لرفع مشعل القضية ، يرفعون لواءها الى نصرهم .

ان القضية الكردية قضية تاريخية موضوعية تنتهي عندما تتحقق جميع اهداف الشعب الكردي ، ولا يمكن أن ينهيها القتل الجماعي والابادة الجماعية ولا الاعدامات ولا التهجير والتعريب ولا القتل الارهابي الذي يمارسه حكام بغداد العنصريون ، بل ليس هناك قوة على الارض يمكنها القضاء على شعب له هذا الماضي النضالي المجيد ، وهذه الارادة القوية على مواصلة النضال والمستقبل الثوري المشرق .

ان جذور الشعب الكردي وقضيته العادلة لايمكن ان يجتثها ويقضي عليها عصابة من السفاحين وحفنة من السفاكين .

ليعرف الاعداء قبل الاصدقاء : ان القضية الكردية لم تنته ، بل انها تبدأ من جديد .

بقية وحدة الصف الوطني الكردي

أ – البورجوازية الوطنية المعادية للامبريالية والاقطاعية التي تغتصب حق شعبنا في تقرير المصير : بالشكل المنسجم مع ظروف المرحلة – شكل الحكم الذاتي – الآن . ومثل هذه البورجوازية الوطنية لا تشتمل على الشرائح المساومة من البورجوازية [illegible] التي تتحالف مع الامبريالية والاقطاعية اللتين تشكلان عدوتين اساسيتين لشعبنا الكردي في المرحلة النضالية الراهنة .

وهذه البورجوازية تمثل « [illegible] النضالية » وتفتقر الى الصلابة النضالية [illegible] وميلها للمساومة مما يجعلها كل ذلك (فضلا عن [illegible] الاستقلالية) حليفا مؤقتا لا يؤمن جانبه [illegible] .

[illegible]

البقية على الصفحة الرابعة

نحو اعادة بناء جمعية الطلبة الاكراد في اوربا
جمعية : تقدمية : كردستانية : ديموقراطية !

ظهرت جمعية الطلبة الاكراد في اوربا عام ١٩٥٦ مجسدا لتعبير منطقي عن الحاجة الملحة لتنظيم الطلبة الاكراد القادمين الى اوربا من جميع انحاء كردستان [illegible] وتوحيد جهودهم الفكرية والثقافية والمساهمة في تعريف العالم بحقيقة القضية الكردية وعدالتها وايجاد روابط نضالية مع المنظمات الطلابية الديموقراطية في العالم . وبدأت الجمعية حياتها جمعية ثقافية بسبب معارضة الطلبة الاكراد المنتمين الى الحزب الشيوعي العراقي لوجود جمعية طلابية خاصة للطلبة الاكراد في اوربا . ولكن تزايد عدد الطلبة الاكراد وبروز تيار تقدمي الاتجاه وكردستاني الابعاد وديموقراطي الانتماء في العلاقات التنظيمية قد فرض امر تحويلها الى جمعية الطلبة الاكراد في اوربا جمعية طلابية ثقافية وسياسية معا ، كردستانية بمعنى تمثيلها لطلبة جميع انحاء كردستان وديموقراطية في ممارسة حياتها الداخلية وانتخاباتها [illegible] الادارية العامة التي [illegible] فيها اتجاهات سياسية تقدمية متعددة .

هكذا ولدت الجمعية كردستانية وتقدمية وديموقراطية وبحكم [illegible]

[illegible]

البقية على الصفحة الخامسة

بقية لتنشيط حملات التشريد والتهجير

هذه الحرب التي تتحمل الطغمة الفاشية وحدها مسؤليتها واوزارها اذ لا يمكن للوطنيين الاكراد ان يقبلوا بحالة التهجير والتشريد من موطنهم وبحرب الابادة الصامتة والساحقة ضد ترحيلهم دون ممارسة حق الدفاع عن النفس والذود عن ترحيلهم المهددة بالفناء والذوبان .

ياجماهير شعبنا العراقي ، ايتها الاحزاب والقوى التقدمية العراقية .

ان حرب الابادة التي تواصلها الطغمة الفاشية ضد القومية الكردية ليست الا امتدادا لحربها الشعواء على الحركة التحررية والديمقراطية العراقية كلها وسيرا على نهجها الفاشي في قمع واضطهاد الاحزاب والمنظمات التقدمية العراقية . والتركيز اليوم على القومية الكردية هو تركيز مقصود لتسع استفراس الحركة الوطنية الديمقراطية العراقية ولحرمانها من فرصة استثمار الجو الثوري المتصاعد في كردستان العراق لصالح الثورة العراقية الديمقراطية المنشودة ، فضلا عن كونه برهانا قاطعا على فاشية الطغمة الفاشية التكريتية وشوفينيتها المعادية للشعب الكردي وحركته التحررية القومية التي تشكل الحليف الطبيعي والامانة للقوى التقدمية والثورة العراقية ومنطلق ثورتها الشعبية .

لذلك فلا بد من مواجهة الهجمة الجديدة التي يباشرها الطغمة التكريتية الفاشية بوقفة موحدة ومقاومة مشتركة ، لا بد من التصدي لحملات القمع الرجعية الجديدة واستثمار ظروف التغيير لخدمة الثورة العراقية المنشودة .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني اذ يضع الجميع امام هذه الوقائع ويدعوهم الى تحمل مسؤولياتهم التاريخية لا يسعه الا ان يكون مع الجماهير المتصدية بوجه حملات التشريد والتهجير والقمع الفاشية وهو مصمم على النضال في مقدمة صفوف هذه الجماهير لاحباط هذه الحملات ووضع حد نهائي لها بالنضال الجماهيري الثوري كتفا الى كتف مع سائر القوى التقدمية العراقية لاسقاط الفاشية والاتيان بحكم الائتلاف الوطني الديمقراطي القادر على توفير الديمقراطية للعراق وضمان الحكم الذاتي لكردستان العراق .

فالى النضال الثوري المشترك .

والى النهوض بالواجب الثوري .

ندعو جميع القوى والاحزاب التقدمية والديمقراطية في العراق .

بقية وحدة الصف الوطني الكردي

الديمقراطي الكردستاني مبينا الحقيقة القبلية القائمين بها ومبرهنا على فشل واندحار فكرة الحزب الواحد وبطلان مزاعم احتكارية القيادة بالدور الطبيعي من قبل حزب قومي ذو قيادة عشائرية او بورجوازية . وبين الاتحاد الوطني الكردستاني انه يتخذ موقفا وديا من الذين يسعون لاحياء الحزب الديمقراطي الكردستاني على اسس وطنية وتقدمية وجديدة . هذه الاسس التي تعني وقبل كل شيء بحاجة لمثالة الارتباط بامريكا وايران والاوساط الصهيونية الاخرى والسير على خط نضالي معاد للامبريالية الامريكية والصهيونية الاسرائيلية والرجعية الايرانية والفاشية العراقية .

وتعني تقدميتها الاقلاع عن مزاعم الطليعية والانفراد واجبار الاكراد كلهم على تبعية قيادة عشائرية معينة برهنت فشلها وعجزهما التاريخي والواقعي عندما هربت من الميدان لتلبية المخطط الاستعماري - الايراني - الفاشي العراقي بعدما اعطاها الشعب الكردي كامل ثقته ووضع تحت تصرفها كل طاقاته البشرية والمادية بحيث قلما شهد التاريخ مثيلا لمثل هذه الهزيمة المعيبة في وقت اطلقت عشرات الالوف من البيشمركه البواسل وجماهير شعبنا كلها من الاستعداد للتضحية والفداء بينما كانت القيادة تملك عشرات الملايين من الدنانير والطلقات وعشرات الالوف من الاسلحة المختلفة كما تعني التقدمية الايمان بالشعب وبالتنظيم ونبذ الاساليب العشائرية والمفاهيم العشائرية في العمل السياسي والعلاقات الوطنية والدولية وتبني منهاج تقدمي والسير على نهج التلاحم الكفاحي العربي الكردي والاتحاد مع القوى التقدمية العربية والكردستانية بدل التحالف مع امريكا والشاه والاوساط الصهيونية الاخرى .

والاسس الجديدة تعني ممارسة النضال السياسي وغيره باساليب عصرية وبعيدا عن اساليب المغامرات والعلاقات العشائرية والمناصر المشبوهة واليمينية والعميلة وغيرها ، ان مثل هذا الحزب الديموقراطي الكردستاني اذا انبثق فعلا وعاد الى النهج النضالي التقدمي المتهد قيادي بعيدا عن القيادة العشائرية والبورجوازية اليمينية وعن المخططات الاستعمارية والرجعية الايرانية وغيرها ، ان مثل هذا البارتي سيكون حليفا للاتحاد الوطني الكردستاني وسائر القوى التقدمية العراقية ولابد من الاتحاد النضالي معه .

بقي ان نعرف مستلزمات الانتصار لوحدة الصف الكردي ، هذه المستلزمات التي يمكن ايجازها بما يلي :

١ - اقرار حق التيارات المعبرة عن الطبقات الوطنية في الوجود والتبلور والتنظيم ومن ثم اقرار اتحادها النضالي في جبهة تحرر وطني وديموقراطي متحدة تضم هذه التيارات او تنظيماتها واحزابها في المستقبل .

٢ - وجود حزب طليعي ثوري حقيقي لقيادة الاتحاد النضالي بين الطبقات الوطنية وتوفر شروط لنجاح هذه الطليعة وفي مقدمتها خط نضالي صائب واستراتيجية ثورية صحيحة والتحام وثيق بجماهير الشعب الكادحة وقيادة محكمة وتنظيم قوي قائم على اسس الديموقراطية المركزية والقيادة الجماعية والنقد والنقد الذاتي والنشاط الجماهيري في العمل .

٣ - ايجاد قوات شعبية مسلحة تحت لواء هذه الجبهة الوطنية المتحدة وبزعامة الحزب الطليعي المنشود .

٤ - ممارسة النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العراقية الاخرى في جبهة وطنية متحدة .

٥ - التلاحم الكفاحي مع القوى والاحزاب التقدمية الكردستانية وايجاد خطة نضالية مشتركة للوقوف بوجه الامبريالية والاعداء المشتركين للامة الكردية واحباط مخططاتهم .

٦ - التضامن والتعاون الكفاحي مع القوى التقدمية والثورية في شعوب شرقنا لصد التسيل وبامل النصر والثورة .

٧ - التضامن مع قوى الثورة العالمية المعاصرة : مع حركات التحرر الوطني للشعوب الثورية ، ومع الدول الاشتراكية الحقيقية ، ومع حركة الطبقة العاملة في البلدان الراسمالية .

ناضلوا من اجل الغاء احكام الاعدام الصادرة بحق المناضلين الاكراد

بتاريخ ١٢ / ٧ / ١٩٧٦ حكمت ما تسمى غدرا بـ " محكمة الثورة " في بغداد على المناضلين شهاب شيخ نوري - جعفر عبد الواحد - انور زوراب بالاعدام ، كما حكمت على ١٢ مناضلا آخر بالسجن لمدد تتراوح بين ٦ اشهر و السجن المؤبد ، فاضافت بذلك اعدادا اخرى الى مئات المواطنين العراقيين الذين حكمت عليهم الطغمة الفاشية بالاعدام وبالسجن . اننا في الوقت الذي ندعو فيه الرأي العام العالمي الى العمل من اجل الغاء تلك الاحكام الجائرة نحذر حكام بغداد الفاشست من مغبة تنفيذ احكام الاعدام بحق هؤلاء المناضلين وسوف يرى الذين ظلموا اي منقلب ينقلبون .

١٥ / ٨ / ١٩٧٦

المجد والخلود للشهيد صفالي ورفيقه في السلاح

امتدت يد الخيانة والاجرام الفاشستية مرة اخرى الى صفوة جديدة من مناضلي الشعوب الايرانية الاشداء . ففي الثاني من مايس اطلقت عصابة القتل والاغتيال المعروفة بـ « السافاك » استشهاد المناضل الثوري البطل خسرو صفالي ورفيقه في الكفاح كرسيوز بروهند وزعمت انهما قتلا في صدام مسلح مع الشرطة الايرانية . بينما تشير الوقائع الى استشهادهما تحت التعذيب وفي اقبية السافاك الرهيبة التي تشكل لطخة عار في جبين النظام الفاشستي العميل للامبريالية والمتآمر مع الصهيونية .

ان استشهاد المناضل الثوري خسرو صفالي ورفيقه في السلاح كرسيوز بروهند هو خسارة جسيمة للحركة الثورية الايرانية عموما ولحركة الطبقة العاملة الايرانية خصوصا هذه الطبقة التي كان الشهيدان من خيرة ابنائها البررة المناضلين في سبيل استنهاضها وتوعيتها وتنظيمها وايجاد حزبها الطليعي كي يقود نضال الشعوب الايرانية وثورتها الديموقراطية الشعبية ، باعتباره الشرط الاساسي الاول في انتصارها .

لقد مارس الشهيد خسرو صفالي نضاله الثوري منذ نعومة اظفاره فاشترك في « جوانان ديموكرات ايران - منظمة الشبيبة الديموقراطية الايرانية » في سن الخامسة عشر ، ثم انضم الى حزب توده ليناضل في مقدمة الصفوف ضد الامبريالية والشاهنشاهية والطبقات الاستغلالية الرجعية ومن ثم ساهم الشهيد في تأسيس « المنظمة الثورية لحزب توده » ، حيث كان مثال المناضل الامين الثائر فكرا وعلما ، وفي ميداني النظرية والممارسة العملية معا .

كان الشهيد صفالي صديقا حميما للشعب الكردي ورفيق كفاح محترم لمناضلي شعبنا الطليعيين الذين عرفوه باسم « كاكه فرهاد » مناضلا واعيا بسيطا مهذبا ومتواضعا ، متفانيا في العمل يقرن النظرية بالممارسة ويضرب المثل النموذجي . وساهم كاكه فرهاد في تربية رعيل من الثوريين الطليعيين في كردستان العراق وفي توعية عشرات المناضلين من ابناء جماهير كردستان ايران . كما بذل جهودا مضنية لنشر الفكر الاشتراكي العلمي والنهج النضالي الجماهيري الثوري بين الجماهير الكادحة حيثما عاش في العراق او الخليج اوربا او ايران . فلا عجب ان لا تقل خسارة المناضلين في كردستان باستشهاده عن خسارة رفاقهم في ايران . فلقد كان الشهيد مثال المناضل الثوري والاممي في شرقنا مؤمنا بوحدة كفاح ومصالح جماهيره الكادحة وبالتالي اذا قلنا ان قضية النضال المشترك ضد الامبريالية بكافة اشكالها وضد الصهيونية والفاشية والرجعية قد خسرت كثيرا باستشهاد الرفيق صفالي احد خيرة كوادرها القيادية .

ولكن دم الشهيد صفالي ورفيقه بروهند ودماء عشرات المناضلين الثوريين الايرانيين الاخرين لن تذهب هدرا انها ستوقد نيران الثورة الايرانية الديمقراطية الشعبية ، انما ستضيء طريق المناضلين الطليعيين لايجاد حزبهم الطليعي . وبذلك يكون الشهيد قد استوعب سائر الشهداء بموته كما في حياته في خدمة الشعوب الايرانية ونصرة قضيتها العادلة .

ونعود لنؤكد ان الاتحاد الوطني الكردستاني كان خطوة هامة على هذا الدرب الجديد ومن اجل توفير هذه المستلزمات الضرورية لتحقيق وحدة الصف الوطني الكردي وانجاح نضالها وبالتالي لتحقيق الاهداف الوطنية والديمقراطية للشعب الكردي ووطننا ليس هناك من بديل اخر لتحقيق وحدة الصف الكردي الوطني في هذه الظروف التاريخية الراهنة غير نضال الطاقات التي يملكها وفرصتها في هذا المجال .

بين الاكراد والاثوريين
اخوة خالدة الى الابد

عاش الاكراد والاثوريون في وطنهم كردستان قرونا عديدة في مودة ووئام ، تسود علاقاتهم روح الاخوة والمؤاخاة وتشدهم الى بعضهم البعض المصالح الحيوية المشتركة ومنها وحدة الاهداف والاماني ومآلب الاعداء المشتركين على الجميع .

ولم يشهد التاريخ توترا في علاقة الاخوة بين الاثوريين والاكراد الا بعد قدوم البعثات الاستعمارية المرتبطة ببرامج التبشير والتي عملت اساسا لبذر الشقاق والبغضاء على اساس الدين واختلاف المذاهب بين مواطني كردستان الذين كانوا يرزحون تحت نير الحكم العثماني الظالم . ولم تقتصر مساعي الاستغلال الذي رافق زرع النزاع في كردستان على البعثات التبشيرية التي استغلت العناصر الدينية والظالم التي كان ينزلها باخواننا المسيحيين الحكم العثماني الفردي في الرجعية بل لعب الولاة العثمانيون دورهم المعروف في استغلال الاقطاعيين الاكراد ورجال الدين الرجعيين في التحريض ضد اخوتنا المسيحيين وخصوصا الارمن والاثوريين . ؟ ان الجماهير الشعبية الكردية وبضمنها الوطنيون الاكراد الواعون ظلت وفية لتقاليدها المجيدة في التآخي والتسامح بالمؤاخاة مع الجماهير المسيحية عموما واخوتنا الاثوريون خصوصا . حقا ان العثمانيين قد افلحوا في تجنيد الاقطاعيين الاكراد على رأس وحدات مسلحة ضد حركات الارمن التحررية ولكن هذه الظاهرة اثيرت ضد الثورة الكردية التحررية نفسها دون ان تغير من حقيقة : ان الطبقة الاقطاعية الكردية التي تنتمي اليها عناصر الفلاحين الاكراد ... — اعداء حركات التحرر للشعوب المسيحية في الامبراطورية العثمانية لحسب بل ضد حركة شعبنا الكردي التحررية نفسها ايضا .

وعلى العكس من مساعي المستعمرين ومخططات التبشرية وغير ال... الجهلية .. فقد اصر الوطنيون الاكراد على الدوام الاخوة والمؤاخاة بين الكرد المسلمين والكرد المسيحيين وبين الاكراد والاثوريين اساس العلاقات النضالية والمصالح المشتركة والوحدة الوطنية .

وما كانت الحرب العالمية الاولى تضع اوزارها حتى هب الوطنيون الكردستانيون — على اختلاف اديانهم وطوائفهم — يطالبون بحق الشعب الكردي المشروع في تقرير المصير ، وتعاون الوفد الكردي الى مؤتمر الصلح في فرساي برئاسة الجنرال شريف باشا مع الوفد الارمني برئاسة بوغوص باشا وقدما مذكرة مشتركة بحقوق الشعبين الشقيقين الارمني والكردي الى المجلس .

وبعد الحرب مباشرة حاولت العناصر الوطنية الكردية مع اخوتنا الاثوريين توحيد الجهود من اجل الاستقلال وحق الشعب الكردي في تقرير المصير بما يضمن توفير المساواة والحقوق لجميع مواطني كردستان من مسلمين ومسيحيين والاثوريين منهم ولكن الدسائس الاستعمارية والعقلية الاقطاعية الكردية قد وجهت ضربة قاسية الى الاخوة الكردية الاثورية حينما حدثت عملية القمع الاجرامية التي ذهب ضحيتها الزعيم مارشمعون وجمهرة من مرافقيه .

ان هذه التجربة المريرة التي يطلقها التاريخ الكردي الحي بالمحبة والمودة مع الاخوة الاثوريين ارتكبتها عقلية اقطاعية ظلاما الحقت اعظم الاضرار بالقضية القومية الكردية ويستنكرها التقدميون الكرد لا لبشاعتها وتعارضها مع الاخلاق الوطنية الكردية فحسب بل لانها الحقت اشد الضرر بالنضال المشترك للاكراد والاثوريين ايضا . فقد استغلت الامبريالية البريطانية هذه العملية الاجرامية الغادرة استغلالا سيئا للغاية لتجنيد اخوتنا الاثوريين في وحدات مسلحة لمحاربة الثورة الكردية وتحبيب رغبات الطائفية الاثورية على ابناء الجماهير الاثورية عن طريق التحرر المشترك مع الجماهير الكردية ، طريق التآخي والتلاحم النضالي بين جميع مواطني كردستان ضد الامبريالية والاقطاعية والشوفينيين المعادين لشعب كردستان على اختلاف قومياته واديانه ومذاهبه .

ولكن الاقطاعية الكردية والاثورية قد عجزتا عن بتر وشائج التآخي والتلاحم النضالي بين الكرد والاثوريين . لسرعان ما عاد الصفاء والنقاء الى الاخوة الكردية الاثورية مع انتشار الوعي الوطني والطبقي وبدأت هذه الاخوة تعبر عن نفسها بممارسة النضال المشترك .

وبعد الحرب العالمية الثانية امتزجت من جديد الدماء الكردية والاثورية في مجزرة كاورباغي التي دبرتها السلطة الملكية العميلة الامبريالية ضد عمال شركة نفط كركوك المضربين . فكانت هذه المحنة النضالية الطبقة العاملة في كردستان تعبيرا جديدا للعلاقة الاخوية الاثورية الكردية والرمز بالمحنة المتوجة ميدانا جديدا في ربيع نضال جديد في كردستان ، لتراح بعض البطولات التي سجل الشعبية ... الثوري الاثوري لوحدات الانصار الكردستانية .. واحدة من اروع صفحاتها باستشهاده في ساحة الثورة الكردية التحررية .

والواقع ان مساحة المد الجماهيري الثوري بعد ثورة ١٤ تموز الوطنية قد دفع الالف الاخوة الاثوريين الى النضال مع اخوتهم الاكراد في صفوف الاحزاب والمنظمات الديمقراطية في كردستان .

وقد لعب الاخوة الاثوريين دورا ملموسا في الثورة الكردية وفي الحزب الديمقراطي الكردستاني والمنظمات الديمقراطية الكردستانية مما رسخ الاخوة الكردية الاثورية على اسس راسخة ومتينة جماهير الشهداء الاثوريين والاكراد . وسيسجل الدماء الاثورية والكردية الزكية المراقة على ادبم التحرر والديمقراطية ست الى الابد تلك الصفحة السوداء التي خلفتها الدسائس الاستعمارية والعقلية الاقطاعية الرجعية في تاريخ الكرد والاثوريين المشترك .

واليوم وحيث تتعرض كردستان وطن الاكراد والاثوريين والكلدان المشترك الى هجمة شرسة جديدا تشنها الطغمة الفكرية لتهجير مواطنيها والقضاء على المعالم القومية المميزة لهما تشهد الطغمة الفكرية خلال مجهوداتها الشيعية لخلق اسفين جديد في العلاقات الاثورية الكردية . فهذه الطغمة الفاشية عدوة شعبنا العراقي كله بعربه وكرده ، بتركمانه واثوريه ، بمسلميه ومسيحيه وجميع طوائفه الدينية .. سرقت اموال خالة الثراء بعض الاسلام الاجبورة وطمسا لتشكيل اخوتنا الاثوريين ودفعهم الى معاداة اخوتهم الاكراد . ولكن خاب فالها . فقد شهد الاخوة الاثوريون من الاسهم الكفاحي مع اخوتهم الاكراد وما زالت ذكرى استشهاد الالف الاثوريين في الثورة الكردية تثير الاعتزاز والاجلال في نفوس الشعب الكردي كله .

والاتحاد الوطني الكردستاني الذي استخلص العبر والدروس اللازمة من الكارثة التي جلبتها السياسة الاستعمارية — الفاشستية — الشوفينية العربية — الاقطاعية الكردية للشعب الكردي بانهيار الثورة الكردية بعد ١٤ سنة من التضحيات الجسام لمختلف الجماهير الكردية والاثورية باباء وشمم .. ويعيد اهمية الاخوة الكردية الاثورية الراسخة جذورها في التاريخ المشترك .. يدعو اخوتنا الاثوريين الى استئناف الكفاح الثوري المشترك مع اخوتهم الاكراد لاسقاط الفاشيين في العراق

البقية على الصفحة السابعة

— بقية — نحو اعادة بناء جمعية الطلبة

التقدمية الكردستانية ولعب فيها دورهم الشتود طلبة كردستان ايران وكردستان تركيا لاول مرة وبعد طول غياب قسري . وصدر البيان الاول عنها بتاريخ ١٩٧٥/٧/١١ داعيا الى احياء الجمعية على اسس كردستانية وتقدمية . ان ظهور الاتحاد الوطني الكردستاني على المسرح السياسي واستقطابه لجمهور واسع من المناضلين والنتاجه النهج الجماهيري الثوري المعادي للاستعمار والصهيونية والرجعية الايرانية والفاشية العالمية والتلاحم مع القوى التقدمية العربية والعراقية قد اخاف الامبريالية والرجعية الايرانية اللتين لا يرق لهما ابدا ان تحتل الساحة الكردية العناصر التقدمية وحدها او ان تقطع ايديهما التي تعبث بالحركة القومية الكردية واستغلتها لمصالحها الاستعمارية والجشعة . فحركت العناصر المشبوهة في الهيئة الادارية للجمعية بعيد الزيارة التي قام بها ، رئيسها ، الى طهران فعاودت نشاطها القديم بالاستعانة . بالاموال الطائلة ومخابرات المانيا الغربية التي منعت وصول الطلبة الاكراد اليها من البلدان الاشتراكية وغيرها ولم تسمح الا للفئة التي زودتها بها الهيئة الادارية القديمة بالقدوم الى برلين للمشاركة في الاجتماع .. واستفادت ايضا من الموقف السلبي الذي وقفه الطلبة المنتمون الى الحزب الشيوعي العراقي — اللجنة المركزية — الذين قاطعوا المؤتمر واجبروا معهم الشبات من الطلبة الاكراد الدارسين في البلدان الاشتراكية على الامتناع عن الحضور الى المؤتمر .

ومع كل ذلك وجدت الهيئة الادارية القديمة التي واساليبها القديمة نفسها معزولة بصورة واضحة عن طلبة كردستان ايران وكردستان تركيا وغالبية الطلبة الاكراد من العراق والعديد من الطلبة الاكراد السوريين التقدميين فبذلت جهودا مضنية ودبرت دسائسها لمنع اعادة بناء الجمعية على اسس تقدمية وكردستانية وديموقراطية مما حدى بغالبية المشتركين في المؤتمر الى الانسحاب ورفض الوصاية القبلية للهيئة الادارية القديمة ومن ثم عقد اجتماع خاص بها انتخبت فيها هيئة تحضيرية للمؤتمر السابع عشر . اما الهيئة الادارية القديمة التي سلمت بهذا على العاصبة المبيرة فقد اعادت من تواجدها عناصر جديدة لتستر بصبغة تقدمية مرعلى ما كشفها بيانها الذي اشاد فيه بالمنجزات التقدمية القائمة الحالية في العراق .

لقد وجدت جمعية الطلبة الاكراد في اوربا نفسها امام طريقين لا ثالث لهما بعدما تكشفت العمر المظلمة التي بدلها رفاقنا لصيانة وحدتها وهما :

الطريق الرجعي المترفع والمتعاون مع القيادة العشائرية اليمينية ومع اعادة صبغ الواجهة لخداع الطلبة البسطاء والمبتدئين عن الواقع الرهيب . ومن تسبح معك ومسعود ويجر الجمعية كرة اخرى الى المخططات الاستعمارية والرجعية وتحولها الى نسبوه للقيادة العشائرية اليمينية او واجهة معتمة و « تقدمية » للاقتناع وارتباطاتها الدولية المعروفة ، والطريق الثاني هو طريق احياء الجمعية وتنشيطها ، واعادة بنائها على اسس تقدمية وكردستانية وديمقراطية وبالتالي حل الازمة التي واجهتها الجمعية بالخطوات الآتي :

اولا ان تطهر الجمعية من العناصر المشبوهة و العميلة والرجعية المرتبطة بالقيادة العشائرية اليمينية السائرة على النهج المدمر ، نهج التحالف مع الامبريالية وايران والاوساط العدوانية الاخرى . وتخليص الجمعية جميع مثالبها الفكرية والتنظيمية والسياسية بفعل هذه القيادة الدائمة وطنيا وتاريخيا .

ثانيا ان تتحول الجمعية الى منظمة طلابية ديمقراطية ذات نهج تقدمي واضح في معاداة الامبريالية والاقطاعيين والانظمة الرجعية والشوفينية المعادية للامة الكردية وعلى الجمعية ان تحتل موقعها الطبيعي بين المنظمات الطلابية التقدمية في العالم عموما ومنظمات طلبة شعوب شرقنا التقدمية خصوصا . وعليها ان تسير في ركب حركة الشعب الكردي التحررية المناهضة للامبريالية والصهيونية والفاشية والانظمة الناهبة لحقوق الشعب الكردي القومية والديمقراطية . فلا بد للجمعية ان تقيم اقوى التحالفات مع منظمات طلبة ايران المناضلين ضد سلطات الشاه كما كانت الهيئة الادارية السابقة ومع طلبة فلسطين الثائرة المناضلين ضد المنظمات الصهيونية والمعادية القومية العربية التقدمية . على الجمعية ان ترسم خطا نضاليا في الاداء والمطالبة لتجارب الاعداء والتصدي لها مع الحلفاء .

ثالثا ان تحفظ الجمعية كردستانيتها وتحدد ما يشمل طلبة جميع اجزاء كردستان والتعبير عن المصالح الحقيقية لحركة الشعب الكردي التحررية والدفاع عن جميع اجزائها .

رابعا ان تسود الديمقراطية بمعانيها وحقوقها الحياة الداخلية للجمعية وبضمان فيها حق الطلبة المخلصين في الانتساب والتعبير عن الاراء والمناقشة والترشيح والانتخاب ، وحقهم في الاسهام في رسم سياسة الجمعية ونهجها النضالي .

فكيف يمكن لتحقيق هذه المهمة ؟ لا سبيل الى ذلك الا بالالتفاف حول راية اللجنة التحضيرية والاشتراك الفعال في المؤتمر السابع عشر الذي ستعقده هذا الصيف ولا سبيل غير اتحاد القوى الطلابية التقدمية الكردستانية على برنامج نضالي يلتزم به التحرر وتوحيدها .

العراق والنضال السياسي ...

ان الانهيار الفاجع لثورة كردستان في آذار ١٩٧٥ وسيطرة الشوفينية العراقية الحالية .. انتشر العديد من الآراء والنظرات السياسية الخاطئة ، ووصل عدد تلك الآراء والنظرات الى صفوف الحركة الوطنية العراقية .

بعض هذه الآراء تدفع نحو هاوية الاستسلام وفقدان ارادة النضال . وبعضها يتوهم أصحابها ان من الممكن ممارسة النضال السياسي حتى ان بعضا من قادة الحركة الكردية الذين سلموا انفسهم للسلطات العراقية كانوا يأملون ان تسمح لهم بممارسة النضال السياسي السلمي ويعيدوا بناء الحزب الديمقراطي الكردستاني على نهج جديد وتقدمي ، ويشكلوا مثل التنظيمات الكارتونية ، بل ان بعضا منهم كان يحلم لتنظيمه الجديد بمحل في « الجبهة .. ! » السيئة الصيت .. زاعمين انه من الممكن عبر هذا الطريق اجراء نوع من التطور والاصلاح على مؤسسات الحكم الذاتي الزيف لصالح الشعب الكردي ، وان يخففوا من غلواء سياسة التعريب ، ويرفعوا شيئا من الاضطهاد عن كاهل شعب كردستان .

وكان هناك آخرون ـ خاصة خارج الوطن وبالذات في أوروبا ـ يطبلون ويروجون لضرورة التعاون مع السلطة الفاشية للمحافظة على « المكتسبات ! » التي حققها الشعب الكردي ، حتى ان بعضا من هؤلاء راودهم شطط الخيال حول امكانية نقل مركز الحركة الكردية من كردستان العراق الى كردستان تركيا او ايران ... !

لقد اثبتت الوقائع والاحداث المتلاحقة بعد انهيار الثورة الكردية ان هذه التصورات مجرد تخيلات واوهام ، فالسلطة الدكتاتورية العراقية سائرة في سياستها الفاشية ازاء الشعب العراقي وتواصل سياستها العنصرية والشوفينية تجاه الشعب الكردي والاقليات القومية .

واذا كان حكام العراق قد بردوا انتهاك الحريات الديمقراطية وارهاب جماهير الشعب واضطهادها وممارسة السياسة الفاشية بحجة « الوضع الاستثنائي » و « حرب كردستان » و « مؤامرة الاستعمار وعملائه للتدخل في شؤون العراق .. ! » فانهم بكروا اكثر ارهابا واضطهادا وفاشية بعد « انهيار التمرد المسلح » و « فشل المؤامرة الاستعمارية ضد ثورة ١٧ تموز ! » خاصة بعد ان لم تبق في كردستان منطقة محررة يلجأ اليها المناضل المطارد من السلطة بسبب آرائه السياسية وانتقاده للحكم .

اذا كان الغرض من النضال السياسي تأسيس الحزب والجمعيات والنقابات واصدار الصحف والنشرات والقيام بالاضراب والتظاهرات وجميع الوسائل .. في حدود « القانون .. ! » او في الحدود التي رسمها حكام بغداد فلا بد ان يكون ذلك اما في خدمة الحزب الحاكم وسلطته الفاشية واما ان يؤدي بالمناضلين بلمح من ذلك الى ظلمات الزنزانات او يرغمهم على اعواد المشانق او يلقي بجثثهم مرمية في منطقة قناة الجيش .

ان القاء نظرة على مصير الكثيرين من الذين شاركوا في انقلاب ١٧ تموز وملاحظة سلوكية حكام العراق تجاه رفاق « العقيدة والسلاح .. ! » من اعضاء حزبهم تبقي المجال لمعاينة هؤلاء الحكام على تصرفاتهم ازاء كوادر واعضاء باقي الاحزاب .

ان خسارة الحركة الوطنية والديمقراطية للشعب العراقي وتصفية كوادر واعضاء الحركات السياسية .. في فترة حكم هذه العصابة ١٩٦٨ ـ ١٩٧٦ اكثر بكثير من خسائر الحركة الوطنية والديمقراطية في العراق طوال عهد الحكم الملكي المرتبط علنا بالاستعمار ١٩٢١ ـ ١٩٥٨ .

ليس تلك الحقوق التي اقرها اعلان حقوق الانسان يفترض ان يتمتع بها المواطن العراقي بل اي حق يتمتع به الفرد العراقي حتى طبقا للدساتير والانظمة التي اصدرها هؤلاء الحكام ؟

نحن نعيش في بلد اكثر ارهابا من برتغال سالازار واسبانيا فرانكو وايران الشاه ، وان مقارنة بسيطة بين معاملة الوطنيين والسجناء السياسيين في العراق بنظرائهم في اسبانيا وايران يجعل المرء يحسد وضع الثوريين والسجناء السياسيين في هذين البلدين ، اذ قد يسمع اطلاع هناك اليهم ، وقد تكتب بعض الصحف عنهم ، وتجري لهم محاكمة صورية .. بينما الوضع السياسي في العراق مكتوم الانفاس بسبب الصحافة ، تقتل في وجه العالم ، بل ان جثته قد يختفي وتذوب دون ان يبقى له اثر ان النظام العراقي الذي جاء عبر انقلاب عسكري وبقاؤه على الاجهزة القمعية لامر بنظام برلماني ولا ان مسؤوليه يؤمنون بالحياة الديمقراطية فهم يعتبرون حزبهم « الحزب القائد ! » وداخل حزبهم يعتبر الحكام انفسهم فقط اصحاب الحق في القيادة والسلطة والتوجيه ، واما الاحزاب والمنظمات الاخرى فليسوا الا رعايا محكومين وعليهم الطاعة والخضوع .

هذا هو الوضع العام في العراق ، والشعب العراقي باجمعه يعيش في هذا الجحيم . والشعب الكردي ـ اضافة الى نصيبه من هذا الوضع كجزء من الشعب العراقي ـ تهدده خطة عنصرية لابادة لوجوده وتغيير واقعه القومي في وطنه كردستان .

لقد شن حكام العراق حرب ابادة شاملة ضد شعبنا الكردي ولا يزالون مستمرين فيها بأمرار التشبث عليه متدثلين وراء احلام الثورة الرجعية . ففي هذا الوضع السيء وفي ظل هذا النظام العنصري الفاشي المطلقة ايديه بعشرات الالاف من مناضلي كردستان والعراق وفي جو حربه المعلنة ضد قوميتنا وخنقه كل صوت يرتفع بالنقد .. اي طريق بقي لنا نسلكه .. ؟

هل ننتظر الى ان تنقشع غيوم الارهاب ويظهر صبح الامل .. حتى القدم الزبد من الصحابالسا عدى ذلك جبة سياسية وترى نفسها « ماركسية لينينية » .. ؟

ام علينا ان نستمر في النضال مهما كان الطريق وعرا وظروف النضال سيئة والعدو شرسا .. لتحقيق واجباتنا الوطنية والقومية والطبقية !

اذا اعتبرنا الرأي الاول رأيا انهزاميا والهروب استسلاميا واخذنا بالرأي الثاني اي مواصلة النضال .. فكيف يكون اسلوب نضالنا ؟

هل يكون اسلوب النضال العلني القانوني ؟ ام نضال السراديب لتأسيس التنظيم والعمل السياسي البحت ؟ ام يكون اسلوب النضال السري السياسي والمسلح معا لتحقيق شعار ثورة كردستان الجديدة : الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان !

ان اختيار شكل النضال تحدده وتتدخل فيه اسباب مختلفة وعوامل متنوعة : الظروف الاقتصادية والاجتماعية والثقافية ، والتوازن الطبقي ، وميزان قوى الطبقات الثورية والطبقات الحاكمة والمستغلة ، والظروف الموضوعية والذاتية لتلك الحركة ، كما يحدده ويتدخل فيه نمط التفكير ، والنظرة المستقبلية الى قضايا المجتمع . لذلك فلا بد ان يكون تحديد هذا الاختيار نتيجة دراسة علمية وقراءة شاملة للظروف الداخلية والخارجية ، ولا يكون نتيجة طيش او تهور فئة مغامرة ، او وليد تفكير خاطئ لبعض « الحكماء » المترددين المتهاونين او لسلطة فرد واحد او فئة واحدة او تنظيم واحد .

وبالنظر لاختلاف مراحل النضال واختلاف الظروف الموضوعية والذاتية لاية حركة . كذلك تختلف اشكال النضال واساليبه ، فقد يكون في مرحلة معينة نضالا سياسيا سلميا وقانونيا ، وقد يجمع في مرحلة ثانية بين النضالين السياسي والمسلح ، وفي مرحلة اخرى يأخذ النضال طابع الثورة الشعبية المسلحة العارمة ...

وفي كل مجتمع طبقي فان الطبقات الحاكمة والمستغلة لاتتنازل عن السلطة السياسية والحكم بارادتها لصالح الطبقات الكادحة وانما تجبر على ترك السلطة وازاحتها منها عن طريق الثورة الشعبية المسلحة وهدم اجهزتها القمعية .

والعراق اليوم قد اصبح مرمى لطغمة عنصرية فاشية استولت على السلطة عن طريق الانقلاب العسكري والتآمر .. وتمارس مؤسسات الحكم المسؤولية بينهم على اساس الانتماء العشائري والولاء الشخصي للشيوخ القبلية كما ان الثراء الفاحش لفئة اجتماعية معينة مرتبطة بالسلطة على حساب سرقة كد جماهير الشعب وموارد ثروات البلد الطبيعية ، وازدياد فقر الطبقات الكادحة ، وغلاء أسعار المواد الاستهلاكية والمالية .. والاختلاف بين اجنحة الحزب والشعب والاضطهاد الطبقي والقومي والطائفي ، وتهجير وتعريب الاكراد والاقليات القومية .. كل ذلك وسع الهوة بين الشعب العراقي وحكامه الفاشست فقد جعلوا من العراق سجنا باسم الجبهة الوطنية والتقدمية المزيفة وانتهكوا الحريات الديمقراطية وحرموا الشعب من حرية التعبير عن الافكار والمعتقدات السياسية ومن تشكيل منظمات سياسية ونقابية ومهنية ومن حق اصدار الصحف والمجلات وعقد الاجتماعات واقامة الندوات ، كما ان الاضطهاد القومي والاستغلال الطبقي والفقر المدقع والتشريد من ارض الآباء والاجداد والاستيلاء على الارض والممتلكات الخاصة بجانب ما سبق .. جعلت من كردستان بؤرة لمجموعة من التناقضات الحادة يتوقع انفجارها كل لحظة .

الآن كيف يستطيع الشعب العراقي وجماهير كردستان ان ينتزعوا السلطة السياسية من هذه الفئة الفاشية المتحكمة بالحكم ويحققوا اهدافهم ؟ وأي شكل من اشكال النضال ينسجم مع المرحلة الراهنة ؟ .

ان جماهير كردستان قد توصلوا عن طريق تجاربهم التاريخية الطويلة الى حقيقة اثبتها تاريخ الشعوب المظلومة وهي : ان الطبقات المتحكمة والمستغلة لاتترك السلطة بارادتها للطبقات الكادحة ، وان السلطات الدكتاتورية والعنصرية والفاشية لاتترك الحكم طواعية للشعوب المضطهدة كما اثبتت ان الثورة الشعبية الطويلة الامد هي القادرة على انهاء الحكم الدموي للطبقات الحاكمة الرجعية ، لمن دون وجود القوة المسلحة ومن دون الى نضال مسلح ـ في ظروف الارهاب والقمع والتهجير الحالية وفي الوضع الراهن القابل للانفجار في كردستان وفي ظل عدم وجود توازن القوى بين امكانات الشعب الكردي وامكانات الحكومة العراقية ـ لايستطيع الشعب الكردي ان يحافظ على مؤسساته واجهزته السياسية والتنظيمية ولا يستطيع ان يتحمل الهجمة العنصرية بالوسائل السياسية والقانونية وان يحافظ على وجوده القومي والتركيب القومي لوطنه .

ان ربط النضال السياسي بالنضال المسلح في المرحلة الراهنة هو الطريق الوحيد لمحافظة قوى شعب كردستان والوقوف امام حملات التهجير والتعريب ، والاستنزاف لقوى السلطة الفاشية في بغداد .

ولا يعني هذا ان نترك باقي اشكال النضال بل لابد من الاستفادة من كل شكل ممكن من النضال الجماهيري والاستفادة من كل فرصة سانحة حتى انه لابد من الاستفادة من الاجهزة والمؤسسات المزيفة التي اقامتها السلطة ، وذلك لتصعيد النضال الجماهيري واستنهاض جماهير الشعب وتطوير النهج النضالي السليم على طريق الثورة الشعبية الديمقراطية .

ـ بقية ـ بين الاكراد والاثوريين ـ

والايمان بحكم الائتلاف الديمقراطي وتوفير الديمقراطية للشعب العراقي بما يضمن الحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق حيث يتمتع مواطنوها الاكراد والاثوريون الكلدان والمسيحيون بحقوقهم القومية والديمقراطية وحيث تنتهي الى الابد سياسة الاضطهاد القومي والاجتماعي التي اكتوت بنيرانها الاكراد والاثوريون معا .

ان كفاحنا المشترك يستند الى الاخوة الخالدة الى الابد والى المصالح الحقيقية المشتركة لجماهير الشعبية الكردية والاثورية وسائر مواطني كردستان العراق والى ضرورة التصدي المشترك للعدو المشترك . لذلك لا بد من تعزيز هذا الكفاح ولا بد من السير به نحو النصر لتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق .

الديمقراطية للعراق و الحكم الذاتي لكردستان

ان الاتحاد الوطني الكردستاني يسعى لتنظيم قوى الثورة الكردية الوطنية والديمقراطية في شكل اتحاد وطني ديمقراطي يسمح بتعايش التيارات التقدمية واتحادها النضالي المتين تحت قيادة الطليعة الثورية الكردستانية التي ستتولد حتما .

ومن الشرارة يندلع اللهيب

الشرارة

لسان حال الاتحاد الوطني الكردستاني

العدد - ٥ - كانون الاول ١٩٧٦

النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العراقية في جبهة كفاحية متحدة سبيلنا لانقاذ العراق من الدكتاتورية ، والاتيان بحكومة ديمقراطية ائتلافية .

ولقد انطلق اللهيب

عندما انبرى الاتحاد الوطني الكردستاني لمهمته النضالية مهمة استنهاض جماهير شعبنا وتنظيم تياراتها التقدمية والديمقراطية في تنظيم شبه جبهوي لم تجميع قوى الثورة الكردية وزجهما في النضال على نهج جديد هو النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع القوى التقدمية العراقية الاخرى .. لقد عدت المهمة لدى البعض صعبة ومعقدة ، وحسب توقعات البعض مستحيلة . كما اعتبرها بعض الانعزاليين والانتهازيين من ادعياء اليسار الثوري (جدا) محاولة مغامرين وطامعين لملء الفراغ الذي تركه انهيار الحركة المسلحة . وصرح صدام التكريتي لبعض زواره الاكراد : ان الاتحاد الوطني الكردستاني لا يستطيع دفع عشرة طلقات الى الجبال لو قطع نخلة برأسه . كما ادعى اعداء الشعب الكردي من الصحفيين الاجانب فقالوا يتقولون بنوع من المزاح لعداء الاتحاد الوطني الكردستاني بأنه لن ينقضي عام لتجدد حرب الانصار الشعبية في جبال كردستان العراق بشكل جدي اقسى ويتلاحم تلاحم كفاحي حقيقي مع القوى التقدمية العربية والعراقية الاخرى .

والواقع ان المهمة كانت صعبة وشاقة الا انها لم تكن مستحيلة ، وتصدى الاتحاد الوطني الكردستاني لها لم يكن مغامرة بل ايمانا محسوسا بالمسؤولية النضالية والوطنية .

وادرك الاتحاد منذ البداية بعض الخصائص المتميزة لمجتمع كردستان واستوعب حقائق هامة وان بدت خافية لبعض [illegible] والمغترين من اليمين واليسار معا .

ولقد وجد الاتحاد الوطني الكردستاني ردا ثوريا على واقع الهزيمة المفروض على شعبنا مبرزا بوعي تام رفض شعبنا لهذا الواقع ، واستعداده للنضال ، ومشخصا الجو في كردستان بجو ثوري قابل للاشتعال لاجواء الهزيمة والفرار ، خاصة وقد تأكد للجميع ان فرار القيادة المتخلفة على الثورة بكاملها والفرار الى خارج الوطن .. كان مصادرا آمال الجماهير واستعدادها للنضال .

وادرك الاتحاد الوطني الكردستاني الطبيعة الشوفينية للحكم العراقي [illegible] الذي يصر عليه للقضاء على الحركة التحررية للشعب الكردي وما يثيره ذلك حتما من ردة فعل جماهيرية واسعة . واستخلص الاتحاد من قوانين التطور الاجتماعي النتيجة المنطقية التي تقول بأن الظلم والاضطهاد يولدان النضال والمقاومة .

وكانت الثورة الناضجة اللازمة لهذه الحقيقة موجودة في الداخل والخارج وناضلت على صداها لتصبح خميرة حركة ثورية جماهيرية في مجتمع كردستان .

لقد استوعب الاتحاد الدروس التاريخية التي افرزتها النضالات والنكسات والمواقف المخلية للدول الاستعمارية والطبقات الاجتماعية الحاكمة في كردستان من عربية وكردية .. وعلى ضوئها ادرك الاتحاد وحدد مستلزمات الانتصار الوطني التي تتلخص في ضرورة طليعة ثورية مناضلة بدلا من قيادة قبلية او بمشية بورجوازية ، ووجود اتحاد وطني لطبقات وتيارات شعبنا الوطنية والتقدمية بدلا من التنظيم القومي الواحد [illegible] ، وتلاحم كفاحي مع القوى التقدمية العراقية بدلا من التوحد والتعاون مع القوى الرجعية والعميلة والعناصر الفاشية العسكرية ، والتلاحم الكفاحي الجاد مع القوى التقدمية الكردستانية الاخرى ، والارتباط النضالي الوثيق بحركة التحرر العربي خصوصا وحركات شعوب شرقنا عموما .. بدلا من الارتباط بالحكومات الشوفينية والرجعية في المنطقة ، والتضامن وتبادل العون مع روافد الثورة العالمية الثلاث من حركات وطنية لشعوب العالم الثالث ، ودول اشتراكية وحركات عمالية ثورية في البلدان الرأسمالية .. بدلا من التقارب والارتباط بالدوائر الاستعمارية والصهيونية والرجعية .

البقية على الصفحة الثالثة

معارك بطولية تخوضها وحدات الانصار الثورية في كردستان العراق

جرت في شهر تشرين الثاني معارك عديدة بين القوات الحكومية الباغية ووحدات الانصار الثورية في كردستان العراق ، [illegible] فيها الانصار المناضلون من اجل الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي الكردستاني العراق .

وقد شملت ساحة المعارك محافظة اربيل ومحافظة السليمانية حيث هاجمت الافواج الحكومية المعززة بالطيران والمدفعية والاسلحة الثقيلة الاخرى المناطق المحررة ولكنها ردت على اعقابها بعدما تكبدت خسائر فادحة . فقد تكبدت القوات الحكومية خسائر لا تقل عن (٢٠٠) قتيلا من بين الضباط والجنود و(١٠) من الضباط . وغنمت قوات الانصار بعض قطع الاسلحة .

ان الدماء التي اراقتها الفاشية هي دماء عزيزة علينا هي دماء ابناء الشعب العراقي من عرب وكرد . ولكن يبدو ان الفاشية لن يرتوي عطشها للدماء الا بمزيد من الدماء العراقية الزكية . [illegible] النضال من اجل اسقاط الفاشية والاتيان بحكم الائتلاف الوطني الديمقراطي .

وعاشت الثورة العراقية الديمقراطية المندلعة في جبال كردستان العراق .

الشهيد : شهاب شيخ نوري

كل انسان لابد ان يموت ، الا ان مغزى الموت يختلف . وقد قال أديب صيني قديم يدعى سي ماتشيان : « كل انسان يموت ، لكن وقع موته قد يكون اثقل من جبل تايشان وقد يكون اخف من الريش . » فاذا مات الانسان من اجل مصلحة الشعب كان وقع موته اثقل من جبل تايشان ، اما اذا سعى في خدمة الفاشست او مات لمصلحة الذين يستغلون الشعب ويضطهدونه كان وقع موته أخف من الريش .

بمناسبة استشهاد الرفاق : شهاب ، جعفر ، انور

عندما [illegible] القيادة السابقة للثورة لخطط الشوفينية العراقية والرجعية الايرانية والامبريالية الامريكية وتركت كردستان ضحية [illegible] الجماهيرية الثورية [illegible] ، ظنت السلطة الشوفينية في بغداد انها نجحت في [illegible] بأن القضية الكردية قد انتهت الى الابد [illegible] سياسة القضاء على القومية الكردية بشريا وجغرافيا وثقافيا [illegible] الشعب الكردي [illegible] الحركة القومية التحررية للشعوب [illegible] التاريخ [illegible] اعداء الشعوب [illegible] على الحركات التحررية .

لقد [illegible] المناضلون الثوريون في كردستان [illegible] الشعب الكردي [illegible] الثورة واسلوبها [illegible] .

وهؤلاء المناضلون [illegible] ظروف العصر [illegible] الدروس والتجارب [illegible] الخطط [illegible] للنضال [illegible] القومية الكردية .

البقية على الصفحة الرابعة

نبذة عن حياة الشهداء النضالية

شهاب شيخ نوري

لقد انخرط الشهيد شهاب شيخ نوري منذ نعومة اظفاره في النضال الثوري المنظم . اذ اتصل بالبارتي في عام ١٩٤٧ ، وكان مناضلاً نشطاً في الاضرابات والمظاهرات الطلابية عندما كان طالباً في كلية الملك فيصل ببغداد ولعب دوره في وثبة كانون الثاني المجيدة عام ١٩٤٨ . واصل نضاله الثوري في الحركة التحررية للشعب الكردي مؤمناً بانها جزء مكمل من الحركة الديمقراطية العراقية لذلك كان يعمل دائماً لنصر التلاحم الكفاحي العربي الكردي . ولقد ... ضمن الجناح اليساري الثوري في البارتي الداعي الى الانتفاع من الماركسية ـ اللينينية وتبني الاشتراكية العلمية . تعرض مراراً الى الاعتقال والاختفاء . ساهم في النقابات الثورية والجماهيرية بحماس ، وساهم في تأسيس فرع اتحاد طلبة كردستان واتحاد الشبيبة الديمقراطي الكردستاني في محافظة السليمانية .

انخرط في الثورة الكردية مدافعاً عن خطها الوطني والتقدمي مع اخوته المقاتلين الآخرين ، ساهم بنشاط في نشر الوعي الاشتراكي العلمي في كردستان وبلورة التيار الثوري اليساري في الحركة الكردية ، وقد نجح في انشاء مكتبة لنشر وترجمة الكتب التقدمية .

اعتقلته السلطات الايرانية بعد انهيار الحركة الكردية المسلحة بينما كان يتوجه مع مجموعة من رفاقه للالتحاق بالثورة الشعبية في ظفار . اعدمته السلطة الفاشية التكريتية بتهمة تأسيس خلايا تثقيفية لنشر الوعي الاشتراكي العلمي .

من اهالي السليمانية البطلة وكان المرحوم والده رئيس تحرير الجريدة الرسمية لحكومة الشيخ محمود الكردية الوطنية في العشرينات .

جعفر عبد الواحد

مدرس ، خريج جامعة المستنصرية في بغداد ، ينتمي الى عائلة كردية في كوي سنجق . اشترك وساهم في النضال الطلابي في صفوف اتحاد طلبة كردستان ، ثم انضم الى البارتي ، وساهم في النقابات الطلابية والعمالية بنشاط . انضم الى الثورة الكردية في بداية السبعينات وبرز بشجاعته وحبه وتفانيه وبساطته حتى وصل الى رتبة آمر سرية وهو صغير سنه . كان يشجع جو الرفاق ... بين البيشمركة في اعطاء الاولوية بالانضباطية الثورية التي كان يفتقدها ... الشعبي وتواضعه . ... لرفاقه ونظرته الى افق المستقبل بتفاؤل وامل .

ساهم في نشر الوعي الاشتراكي العلمي وبلورة التيار اليساري الثوري في كردستان . فقد واصل النضال المنظم داخل المدن في احلك الظروف . وقف مدافعاً عن مبادئه في المحكمة بجرأة واستهزأ مراراً بالحكم الصادر باعدامه وقرأ الاشعار الثورية بعد صدوره . ضرب المثل النموذجي لمثولة شجاعة المثقف الثائر .

انور زوراب

مناضل كادح من كركوك اشتغل كعامل وساهم بنشاط في نشاطات العمال النقابية والسياسية . انضم الى البارتي كعنصر عمالي يساري فعال . ادرك بوعي دور الطبقة العاملة القيادي في الحركة التحررية للشعب الكردي فناضل بجد واخلاص لنشر افكارها وفلسفتها الاشتراكية ... الثوري . انتقل في السبعينات الى بغداد حيث اشتغل عاملاً في شركة حكومية براتب زهيد . اقام العلاقات النضالية مع التيارات والحركات الاشتراكية والماركسية العراقية كجزء من ايمانه بالوحدة الكفاحية الكردية العربية . اعتقل من قبل الفاشية في خريف ١٩٧٥ بتهمة الانتماء الى حلقات التثقيف الاشتراكية العلمية والاتصال بالقوى الثورية العربية . دافع عن مبادئه في المحكمة وظل وفياً لافكاره حتى الرمق الاخير .

عاش عاملاً مناضلاً بطلاً ومات يهتف بحياة شعبه وبالنصر للثورة الديمقراطية الشعبية في العراق.

الطلبة والوطنيون الاكراد في امريكا الشمالية يشكلون منظمتهم الخاصة

اقترح مؤتمر جمعية طلبة كردستان في خارج الوطن (فرانكفورت ـ اغسطس ١٩٧٦) على الطلبة والوطنيين الاكراد في امريكا تشكيل منظمة طلابية خاصة بهم ، ولقد اجتمع في ٢٦ ـ ٢٧ نوفمبر ١٩٧٦ مجموعة من الطلبة والقاطنين الاكراد من انحاء كردستان المختلفة في امريكا الشمالية لمناقشة مجموعة من النقاط من بينها : الوضع الدولي وتأثيره على نضال الشعب الكردي والحركة التحررية للشعب الكردي ، الحركة الطلابية في اوربا ، الحركة الطلابية في امريكا الشمالية وامكانية تشكيل منظمة خاصة بها .

وقد توصل الاجتماع بعد مناقشات علمية وموضوعية الى قرارات وتوصيات هامة حول الوضع الدولي وحركة الشعب الكردي التحررية في سائر اجزاء كردستان ، وقرر تشكيل لجنة تحضيرية تحاول خلال خمسة اشهر عقد اجتماع عام يضم كل كردستاني يعيش في امريكا ويؤمن بأن الحركة الطلابية هي حركة سياسية تشكل جزء من الحركة الديمقراطية والتحررية للشعب الكردي والمنظمة الطلابية هي منظمة ديمقراطية ، يحق لكل وطني معاد للاستعمار ، معاد للرجعية الكردية والاجنبية والصهيونية الانضمام اليها .

وقد بدأت اللجنة التحضيرية فعلاً باتصالاتها لعقد الندوات والاجتماعات ونشر النتائج والتوضيح مع المنظمة ووضع الثورة في كردستان العراق ، كما قررت عقد ندوة خلال ايام رأس السنة مخصصة لدراسة الحركة الديمقراطية والتحررية للشعب الكردي وحركة ٢٥ ـ ١٩٦١ ... وقد وزعت اللجنة قبل انعقاد الندوة برنامجاً مفصلاً لها ، مع قائمة بأسماء المصادر التي قد تكون مفيدة .

ومن المقرر عقد الاجتماع العام في شهر نيسان ١٩٧٧ . فنتمنى للاخوة في اللجنة التحضيرية النجاح والموفقية في انجاز مهامهم وفي تثبيت النهج الذي اختطوه في نشراتهم .

بقية ـ استشهاد الرفاق

نعم ان مناضلي كردستان الواعين قد بدأوا بممارسة النضال السري الكفاحي بعيداً عن قيادة الثورة للشعب الكردي ، ومخططات الشوفينية العالمية في العراق ... جماهير كردستان الى بداية مرحلة جديدة من النضال الثوري الطويل الامد معتمداً على جماهير كردستان والشعب العراقي .

لقد ظهر لحكام بغداد من اول الامر ان اوهامهم قد تبخرت على اثر هزيمة وهرب القيادة السابقة للثورة ـ هزيمة الشعب الكردي ... ، وان روح المقاومة والصمود والاستعداد لم تمت لدى الاكراد ، بل ... في كل انحاء كردستان.

لذلك فان الاجهزة الفاشية لحكام بغداد قد بدأوا بهجوم واسع لاعتقال ومطاردة وارهاب مناضلي شعبنا الثوريين . ... مناضلي شعبنا ان يختفوا ... وتوسيع النشاط للالتحاق بثورة ظفار التي كانت تمر في ذلك الوقت بمرحلة صعبة نتيجة التآمر الاستعماري والتدخل ... المنطقة الا انه ... هؤلاء الرفاق الذين كانوا في طريقهم الى ظفار عبر ايران قد وقعوا في ايدي سافاك . وبعد التعذيب والتعرف على هوياتهم ومعرفة اتصالات بعضهم ببعض فصائل المقاومة الفلسطينية ، وبعد تعذيب وحشي دام مدة اشهر . سلمتهم السلطات الرجعية الايرانية ـ حسب اتفاقية الجزائر ـ الى الفاشية العراقية في شهر كانون الثاني ٩٧٦ عن طريق [illegible] .

ان تسليم هؤلاء من قبل السافاك الايراني الى النظام العراقي والذي هو احدى ثمار اتفاقية ... الخيانية ، يظهر بوضوح امر التعاون بين النظامين الفاشيين في المنطقة ضد حركات الشعوب الثورية ... الرجعية لحلف بغداد.

وبالرغم من ان الرأي العام العراقي والعالمي وكثير من المنظمات الانسانية والشخصيات المعروفة من المحامين والكتاب والمفكرين ... اصواتهم لانقاذ حياتهم ، وقامت الكثير من المظاهرات من اجل ذلك ، الا ان الفاشية العراقية ـ دون ان تهتم بالرأي العام العراقي ورأي القوى الوطنية ودون ان تحترم الرأي العام العالمي ـ قد قدمت هؤلاء المناضلين الى محكمة شكلية في تموز ٩٧٦ واصدرت حكم الاعدام على الرفاق : شهاب الشيخ نوري ، وجعفر عبد الواحد وانور زوراب كما حكمت باحكام مختلفة على كل من المناضلين :

فريدون عبد القادر ، علي محمد ... ، ... عبد الغفور ، ناسو نوري ، ... سيد علي ، علي مراد ، ارسلان بايز ، عبد الله علي ، ابراهيم حسين ، حسين رضا ، دارا الشيخ نوري ، حسن موكرياني ، مراد علي ، ... ، حسين حسن ، نور الدين فتاح ، سعدون عبد الله ، عبد الرحمن خضر .

ان خوف حكام بغداد الفاشست من انتشار الافكار التقدمية ومن عودة الحركة الكردية التحررية الى مسارها الطبيعي ومن صمود شعبنا لمؤامرات الفاشية والرجعية والامبريالية دفعهم الى ارتكاب جريمة اخرى في ١٩٧٦/١١/١١ عند اقدامهم على تنفيذ حكم الاعدام بحق الرفاق الابطال : شهاب الشيخ نوري وجعفر عبد الواحد وانور زوراب ، حيث وصلت ارواحهم الطاهرة الناصعة الى عالم الخلود لتلتقي بقوافل الشهداء الكرد :

الشيخ سعيد ، د. فؤاد ، القاضي محمد ، قدسي ، عزت ، ... ، خير الله ، د. شيران ، ملا ... ، شريف زادة ، ليلى قاسم .

ان قتل المناضلين ... في احدى ... الفاشية ، وانه ... في جبين نظام بكر ـ صدام التكريتي ، وان قتل مناضلي شعبنا في الوقت الذي تتوسع وتقوى فعاليات البيشمركة ، لدليل على ان الشعب الكردي هو اقوى من الفاشية والشوفينية ومن مخططات حكام بغداد العنصريين ، ودليل على ان الشعب الكردي اقوى من مؤامرات الرجعية الايرانية والامبريالية الامريكية ، ودليل على ان الحركة التحررية للشعب الكردي حركة ... مرتبطة بحركة العمال والفلاحين وكادحي كردستان لا يمكن القضاء عليها .

ان تنفيذ حكم الاعدام بحق ثلاثة من رفاقنا ... من اعضاء الهيئة المؤسسة الشهيد شهاب والشهيد جعفر في الوقت الذي هو خسارة جسيمة للحركة التحررية الكردية والحركة الوطنية العراقية . الا انه يؤدي دون شك الى تصعيد ... النضال الثوري لجماهير شعبنا والى تقريب زمن النظام الفاشي في بغداد في مرحلة التاريخ . كما يؤدي دون شك الى تحقيق اهداف شعبنا في اقامة الحكم الديمقراطي الائتلافي في العراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان .

المجد والخلود لشهداء كردستان والحركة الوطنية العراقية .

النصر والظفر لكفاح مناضلي الطليعة الكردستانية .

مظاهرات الاحتجاج الشعبية في كردستان

[illegible]

البيشمركه تكبد قوات النظام الفاشي خسائر فادحة

[illegible]

البيشمركه يسرحون الاسرى

[illegible]

القوات الفاشية تقيم مذبحة دموية في شارستين

[illegible]

البيشمركه ينتقمون لرفاقهم الشهداء

[illegible]

تنفيذ حكم الاعدام بحق بعض الخونة والجواسيس

[illegible]

[illegible]

ترجمة : البيان الذي اصدرته الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني – الداخل – باللغة الكردية

تحدي يا جماهير كردستان المضطهدة

تحدي ايتها القوى التقدمية الثورية العراقية

بيـان الاتحاد الوطني الكردستاني

يا جماهير كردستان المناضلة

ايها الشعب العراقي الصامد

ان سياسة صهر القومية الكردية والتعريب التي تمارسها السلطة الدكتاتورية الشوفينية الحاكمة في بغداد تجاه شعبنا لايمكن ان تخفيها الستائر الهلهلة من الشعارات المزيفة : « الحل السلمي والديمقراطي للقضية الكردية » و « الحكم الذاتي » المزيف ، خاصة بعد ان هجرت السلطة – دون حياء – الآلاف من العوائل الكردية الى جنوب العراق واخلت مئات القرى واتت ببعض العوائل العربية لاسكانها فيها ، وداست ابسط الحقوق القومية والديمقراطية لشعب كردستان ، مثلما لاتحجب السياسة الدكتاتورية للحزب الحاكم واغتصابه الحقوق الديمقراطية للشعب العراقي وتصريح واستغلال الكادحين .. انحجبها غيوم الدعايات الديماغوجية والشعارات المزيفة : كالمنطلقات التقدمية والاشتراكية ، ولكي تنفذ السلطة الدكتاتورية الشوفينية مخططاتها وتؤمن مساعدة الاقطاع والشعب والاستعمار الرجعيين يوجب لدى سكان كردستان .. فانها قد حاولت كردستان بطرقها الرودية باحدث الاسلحة الحربية وبالزوارق ، وهي مستمرة في الاعداد لاثارة حرب جديدة حتى انها بدأت بالهجوم على الكثير من مناطق كردستان ، وبسبب هذه السياسة والممارسة العدوانية فان ذوي الشعب الثورية قد انطلقت نحو الكفاح المسلح الطويل الامد الحرب الوحيد الآن والسبيل والمشروع للدفاع عن حقوق شعبنا وتحقيق حقوقه المشروعة . ان السلطة تدفع الاوضاع في كردستان بصورة مباشرة نحو الانفجار ولابد عليها ان تتحمل المسؤولية والنتائج .

ان محاولات ابادة شعب وخاصة في عصرنا هذا عصر التحرر الكامل للشعوب وعهد سقوط الاستعمار .. خيال المجانين ! بالنسبة لسلطة حكام بغداد المغرورة بل ان ذلك لايتطلب آية لربما مهما كانت كما ليس بامكان اية قوة ان تغير مسار التاريخ . واذا كانت سلطة بغداد تريد ان تظهر نفسها وكأنها انتصرت على الشعب الكردي وحركته فانها ترتكب اكبر خطأ لان نكسة آذار ١٩٧٥ لم تكن دليلا على ضعف وعدم جدوى النضال الثوري لشعبنا ، بل دلت على امرين آخرين :

اولا : ان مثل هذه السلطة المعادية للشعب لايمكنها حل المسألة القومية والديمقراطية للبلاد ، وخوفا من النهوض الثوري للشعب فانهم يرمون بانفسهم في احضان الامبريالية والرجعية الاجيرة كما رمى الحزب الحاكم نفسه في احضان النظام الايراني من اجل الفاشية البوليسية وباعت شط العرب واراضي كثيرة من الوطن .

ثانيا : ان حركات الشعب الوطنية الديمقراطية لم تعد قادرة على الوصول الى التحرر بقيادات رجعية معادية للنهج التقدمي .

ان شعبنا لم يهزم ولن يهزم ابدا وانه الآن اقوى من اي وقت مضى من جميع النواحي هو الآن اكثر وعيا من ذي قبل واكثر انسجاما وصاحب تجارب قيمة ومهمة وعرفت له الحقيقة ، ان نهجه النضالي ضد الرجعية الاسلحة الحديثة للعدو فلا ترضخ له ، كما لا تغتر بعمايات اي طرف وبالتالي فلا تاخذ غير الطريق الثوري الصائب انه يدافع بشجاعة عن حقوقه القومية المشروعة العادلة بعقيدة فولاذية معتمدا على قواه وامكانياته وطاقاته الذاتية اولا ثم على مساعدة الشعوب والقوى المحبة للسلام والحرية في العالم .

يا جماهير كردستان المناضلة :

على ضوء تلك التجارب القيمة التي كسبها شعبنا عبر سنوات النضال الشاق وحسب مستجدات المرحلة الحالية لحركة شعبنا وخاصة وضع حركتنا الراهنة ولئلا تتكرر الاخطاء السابقة القاتلة ولينسجم نهجنا النضالي والالتزام مع مستوى الحركة ولكي يكون نضال شعبنا مستمرا ومتجها نحو النصر بعد نكسة آذار ١٩٧٥ .. جاء الاتحاد الوطني الكردستاني الى ساحة النضال .

الاتحاد الوطني الكردستاني يناضل من اجل جمع وتنظيم القوى الثورية تحت جبهة النضال لكل القوى والتيارات الوطنية وهذا يعني ان الاتحاد الوطني الكردستاني ليس حزبا ولا يحل محل الحزب الطليعي وانما تأسس في سبيل اتحاد القوى الوطنية وسد الطريق على التشرذم والانشقاقات ، وان هذه القوى التي انخرطت داخل الاتحاد .. اتفقت على هذا الاساس وعليه اتفقت للنضال على نهج تقدمي ضد الامبريالية والصهيونية والرجعية وبالتلاحم مع القوى الثورية العراقية من اجل عراق ديمقراطي يتمتع كردستان في اطاره بالحكم الذاتي الحقيقي . وهذا هو النهج الذي يتلاءم مع المستوى التقدمي لحركة شعبنا واذا ما انحرفت اية قوة عن هذا النهج وخرجت على وحدة صفوف الشعب فانها تضر بالحركة وترتكب جناية كبيرة امام الشعب ، ولاشك ان حكم الشعب يكون صارما وقاسيا تجاه هؤلاء .

ايها الشعب العراقي الصامد :

ان هذه السياسة العدوانية الحاقدة التي تمارسها السلطة الدكتاتورية الحاكمة في كردستان بصورة خاصة وفي جميع انحاء العراق بصورة عامة ، وحرب اقتتال الاخوة التي بدأت تثيرها .. ليس لها لانعدام العراق فحسب بل انها تضعه باكبر خسارة مما انها تمر مرورا كبيرا بمجالات الشعوب العربية ضد الامبريالية والصهيونية وخاصة نضال شعب فلسطين البطل الذي يخوض في مواجهة العدو الاسرائيلي وفي مواجهة اكبر مؤامرة لتصفيته . ان مهمات الجيش العراقي ليس قتل الشعب الكردي ومحاربته ولا ان ينزل الدمار بكردستان ، بل ان مهمته الاساسية والمقدسة هي الدفاع عن ارض الوطن وان يقاتل ويحارب هؤلاء الذين يساومون على هذه الارض على حساب حقوق الشعب ، وان موارد العراق ليست للقمع والانفاق على المؤسسات الارهابية والاستغلال الفكري والاستبدادي وان تهيء بها حروب اقتتال الاخوة والمصلحة في الوطن ان مصلحة الشعب العراقي هي في اقامة نظام ديمقراطي حقيقي بعيد عن الاستغلال القومي والطبقي تتكاتف فيه العرب والكرد والاقليات بالاخلاص ، وفي توجيه موارد البلاد للتقدم الاقتصادي والاجتماعي ، وفي اقامة جبهة متينة تسهم بصورة فعالة في النضال العادل للشعوب العربية وشعوب المنطقة ضد الامبريالية والصهيونية ، وخاصة شعب فلسطين الباسل .

لذلك فقط سيكون العراق من القيام بأداء دوره الفعال في حركات شعوب العالم ، لا بالمغامرات الرخيصة وتكبيل الشعب واستغلال وتبديد ثرواته واستبعاده امام اعدائه . ان السلطة الحاكمة سواء شاءت ام ابت فانها تخدم الامبريالية والصهيونية والرجعية بهذه السياسة المنحرفة التي تسير عليها . وان الحزب الذي يفتخر بمنجزات الحزب الحاكم الرجعية ويريد ان يمد الجسور للسياسة الشوفينية الدكتاتورية . فانه يبعد نفسه عن الواقع ويتخلى عن المصالح الطبقية وامال ومطاليب الشعب ومصالح الشعب السادة الامبريالية العالمية .

ان النضال من اجل عراق ديمقراطي يتمتع فيه كردستان بالحكم الذاتي الحقيقي مسؤولية كل القوى الوطنية التقدمية العراقية الراهنة وعربا وكردا واقليات . مسؤولية كل الذين يتوجهون نحو الحرية والتقدم الاجتماعي للشعب العراقي وانتصار جبهة شعوب العالم الثورية ضد الامبريالية والصهيونية والرجعية .

تحدي ايتها الجماهير المضطهدة في كردستان ، ناضلي وجهي بكل طاقاتك وامكانياتك واحمي ظل عدو حركتك الثورية الجديدة ، قوي واحمي ولا تنسي النضال العدواني بكل ثقله يا جماهير كردستان المضطهدة ، ايها القوى الوطنية الثورية ، تجلي وحدتك متينة وجبارة .

ليستمر اتحاد النضال الثوري للعرب والكرد والاقليات ضد اعداء الشعوب .

والنصر للثورة

تقليد ثوري مجيد يحتذى بـه

عندما قدم رفاقنا الابطال شهاب وجعفر وانور الى الساحة المنصوبة فيها المشنقة قبل بالاجماع اقتراح الرفيق شهاب بان يكون صعودهم الى المشنقة وفق تسلسل المسؤولية النضالية بينهم فيتقدم المناضل المقدام شهاب ثم يتبعه البطل الذي سطر بالفاشية واستهانالها جعفر ويلحق بهم المناضل الجماهيري الكادح انور زوراب . ان هذا التقليد الثوري المجيد يجب ان يحتذى به جميع المناضلين الذي يرسلهم الشعب الى ساحة الاعدام .

حبل الفاشية لن يخنق المناضلين

بعد المبادرة الثورية صرخ البطل جعفر عبد الواحد في وجه الفاشست لماذا اعدام رفيقه المناضل البطل شهاب الشيخ نوري عندما انقطع حبل المشنقة به .

اذ كان المناضل جعفر ينتظر دوره ليرفعه حبل المشنقة التي نصبها له ورفاقه الطغمة الفاشية الى مصاف ابطال شعبنا المهدي والبطل ابراهيم العاملة قتلة في درب النضال الجماهيري الثوري من اجل انتصار الثورة العربية الديمقراطية الشعبية .

احكام الاعدام الجائرة تنفذ بحق العديد من المناضلين العراقيين

لم تقتصر عمليات الاعدام الفاشية على شهدائنا الابرار شهاب وجعفر وانور بل شملت العديد من المناضلين التقدميين العرب من شيوعيين وبعثيين ومستقلين وغيرهم . فقد نفذت سبع وجبة شهدائنا احكام الاعدام الجائرة بستة مناضلين تقدميين عرب .

وعشرات من الوطنيين العراقيين الآخرين ينتظرون تنفيذ احكام الاعدام الصادرة بحقهم ظلما وجزافا مما يقتضي تحرك الجبال الشاهقة من الوقت الآن . ان الراي العام العربي والاحزاب والمنظمات التقدمية العربية وسائر الخيرين مطالبون برفع الاصوات دفاعا عن هؤلاء الابناء البررة للشعب العراقي .

العديد من الكوادر الثورية تعود الى الجبال

عاد العديد من الكوادر العسكرية الثورية التي لعبت ادوارها المرموقة في الثورة الكردية الى جبال كردستان العراق للاسهام في قيادة حرب الانصار الشعبية الثورية .

ومن هؤلاء الاخوة المناضلون المناضل : طاهر علي والي ، وانور سعيد سلطان ، وكذلك الاخوة المناضلون سيدي كبكة وسيد كاكه وماهه كسيجة وعشرات غيرهم .

انما لا ننشر اسماء هؤلاء المناضلين البواسل ومن معهم الروحية القيادية الثورية التي يحملونها مئات غيرهم في الاتحاد الناشئة اسماء وغيرهم الآخرين من الملتحقين بالثورة العراقية المسلحة في جبال كردستان .

ولنا وطيد الامل في ان تسهم هذه الالتحاقات في تحسين النوعية وتطوير وتصعيد الانصار على اساليب حرب الانصار الشعبية الحديثة وعلى الارتباط الوثيق بجماهير شعبنا التي هي المصدر الثابت لحرب الانصار الشعبية .

تحية للاخوة الثوار في الجبال والوهاد والوديان .

والى الامام نحو الانتصار على الفاشية .

- 10 -

النصر للثورة العراقية الديمقراطية المندلعة في جبال كردستان العراق

ان انهزامية القيادة العشائرية الرجعية ورضوخها للمخطط الامبريالي الامريكي – الايراني – العراقي الشوفيني لانهاء الثورة الكردية .. ان الطعنة الغادرة الخائنة التي العراق على المعاني في حرب الابادة ضد القومية الكردية والحركة الثورية والتقدمية العراقية ، اذ اضطرت استسلام القيادة العشائرية وسريعها لعشرات الالوف من « البيشمركه » البواسل .. انتصارا لحساباتها الضيقة » التي لم تكن في الحقيقة الا حسابات لحمتها الرضوخ للمخطط الاستعماري الامبريالي لحل قضايا الشرق الاوسط بالقضاء على ثورة الشعب الفلسطيني وتمرير الحلول الاستسلامية ، والاقرار بالسيطرة الاستعمارية على الخليج وثرواته النفطية الهائلة ، وسحق الثورة الشعبية في ظفار وفرض الوجود العسكري الايراني على الجانب العربي من الخليج .. وسماحها التحالف مع الرجعية الايرانية – بعد التنازل عن شط العرب وعربستان – ضد الحركات الثورية في العراق وايران على حساب استقلال العراق وكرامته الوطنية والمصالح الحيوية للامة العربية .

وعلى الرغم من هروب القيادة العشائرية الى ايران واعلان قادتها الكبار انتهاء مهماتهم وحل الحزب والقوات المسلحة فعلا ، ومن ثم صدور البلاغات الطنانة من قبل الفاشية العراقية حول القضاء على « الجيب العميل » في الحركة الكردية .. فقد استمرت حرب الابادة ضد القومية الكردية متمثلة في تهجير حوالي نصف مليون مواطن كردي من ارض الآباء والاجداد ادنبه تهجير عشرات الالوف من اخوتنا التركمان والاثوريين من مناطق : مندلي ، خانقين ، كركوك ، اربيل ، شيخان ، سليفاني ، عين زالة ، سنجار ، وفي نقل الالوف من المثقفين الاكراد الى الجنوب ، وتغيير المعالم القومية لمناطق كردستان العراق ، وشن حملات القمع والاعتقالات التي شملت المئات من المناضلين التقدميين والبيشمركه الاكراد .. واخيرا احكام الاعدام الصادرة بحق الرفاق المناضلين : شهاب الشيخ نوري ، وجعفر عبد الواحد ، وانور زوراب ، والاستشهاد الشاهد المؤيدة والسجن سنين عديدة بحق عشرات غيرهم من خريجي الجامعات والمدرسين والطلبة والعمال والفلاحين التقدميين لسومهم الفاشية مر العذاب الجسدي والنفسي الوحشي تمهيداً لتصفيتهم تدريجيا ، ثم شردت العشرات من المثقفين والتقدميين الاخرين والتجائهم على الفرار الى الجبال يلوذون بها دفاعا عن حياتهم وكرامتهم وتخلصا من زنزاناتها الرهيبة التي سميت بحق بالمسالخ البشرية او قبور الاحياء .. فتألفت منهم وحدات دفاعية مسلحة لتمارس حقها المشروع في الحياة والنضال .

ففي منطقة بهدينان قاد المناضل المهندس النقيب : ابراهيم عزو العديد من الكوادر المثقفة وعشرات المناضلين الثوريين في حملة استشهادية جماهيرية ومنها وحدات يقودها المناضل قاسم محمد علي الطالب الجامعي ، والمناضل عزت اسماعيل سنجاري ، وتكونت في السليمانية وحدات انصار متجولة بقيادة الطالب الجامعي المناضل نجم الدين عزيز والمناضل جمال علي بابير وغيرهم .

اما في اربيل فقد اصطدمت حملات التشريد والتهجير الجماعية بمقاومة باسلة من فلاحي ميركه سور ، وزله ، كلاله وحدث فيها اصطدام مسلح بين وحدات فلاحية بقيادة المناضلين : علي كر ، واحمد نبي وبين قوى السلطة المقاومة هذه الحملات الفاشية ، ثم تكرر الجو واخذ ينذر بخطر اشعال نيران الحرب الاهلية من جديد جراء مواصلة حرب الابادة وحملاتها القمعية والتشريدية ، واخذ المناضلون يلبون نداء الواجب ويلتجئون الى الارياف والجبال بالعشرات فالمناضلون المعروفون : عمر مصطفى دبابة وعلي العسكري وخالد سعيد (دكتور خالد) يعودون الآن وحدات الانصار البارزة في محافظات اربيل والسليمانية .. هذه كله في اطار استعدادات الاتحاد الوطني الكردستاني وكطليعة منها لتجميع قوى الثورة الكردية التي شتتتها القيادة العشائرية وفرطت فيها على مذبح مساومتها مع الامبريالية الامريكية والرجعية الايرانية .. وفي اطار نضاله من اجل تحقيق وتجسيد التلاحم الكفاحي العربي الكردي باعتباره السبيل الاوحد لانقاذ العراق من قيود الاستعمار الجديد ومن الفاشية ولاحياء الثورة الكردية وتطويرها والسير بها تحت قيادة جبهة كفاحية متحدة كي تتحقق اهداف شعبنا العراقي في الحكم الائتلافي الديمقراطي وانجاز سائر مهمات الثورة العراقية الديمقراطية بما فيها الحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق .

لقد وجد الاتحاد الوطني الكردستاني .. ردا ثوريا على استسلامية القيادة العشائرية ، وتحديا جريئا للمؤامرة الاستعمارية الامريكية والشوفينية العراقية – الايرانية ، ونمرا مشروعا وضروريا على الواقع المأساوي لشعبنا .. كي يعيد الحركة القومية التحررية للشعب الكردي الى اصالتها حركة تحررية معادية للاستعمار والصهيونية والسنتو والدكتاتورية ، وذات محتوى ديمقراطي وتقدمي تقف على الدرب النضالي المجرب بجانب حركات الشعوب الشرقية عموما والحركة التحررية العربية خصوصا ، وترب الاخوة الكفاحية بين الكرد والعرب وسائر المواطنين في العراق .

لقد جاءت الاحداث والوقائع مؤكدة صحة خطنا النضالي – خط النضال الجماهيري الثوري التلاحم مع القوى التقدمية العراقية الاخرى ومثبتة للتغيرات الفعلية بالايمان بقوى شعبنا الخلاقة ، وصواب تحليلاتنا لحقيقة الحركة القومية التحررية للشعب الكردي حركة تاريخية موضوعية لم يخلقها قادة يركبون امواجها الصاعدة ثم يهربون مع جزرها او احزاب ومنظمات تنادي باهداف لها ، لذلك فلا يمكن القضاء عليها من قبل الامبريالية والدول الرجعية التي تتقاسم كردستان مهما تكالبت عليها واجرمت بحقها ، وفشلت بمناضليها ، او خدمت فئة مشعوذين او برجوازيين فيها ، وبالتالي فان نضالها التحرري العادل سيستمر مهما كان وزن القيادات التي تتخلى عنها وتساوم احداها او تهدر دماء شهدائها ، بل لن ينتهي الا بتحقيق جميع اهدافها القومية والاجتماعية الديمقراطية .

ياجماهير كردستان الابية :

انا نقف – بعد ١٤ شهرا من الانتكاسة – امامك باعتزاز لنقدم لك الحساب : فقد جسدنا – كما وعدناك – تصميم مناضلي شعبنا على مواصلة النضال الثوري المنظم في صفوف الجماهير الشعبية ضمن الحدود وطني كردستاني والسير على النهج الجماهيري الثوري في كفاحنا المشترك مع القوى القومية التقدمية العربية والقوى الثورية في العراق ضد الامبريالية والصهيونية والدكتاتورية . ولم نكتف (برفضنا القاطع للاتجاهات الانعزالية القومية واليمينية والانتهازية مع شجبنا الشديد للاساليب العشائرية في النضال الوطني ولدعوات التعاون والتوحد من الاوساط الرجعية المشبوهة) بل الحقنا بها الهزائم في الميادين الفكرية والسياسية التي تسود فيها الآن مفاهيمنا الثورية وترفرف عليها شعاراتنا التقدمية حتى ان فلول القيادة العشائرية قد اضطرت – ولو تكتيكيا – لرفع بعض الشعارات التقدمية كي تبقى على بعض المخدوعين بها .

وهذا انتصار فكري وسياسي كبير ولا بد من الحفاظ على هذه المكاسب وتطويرها حتى تترسخ نهائيا في صفوف الجماهير ، ثم نسد بها المنافذ كلها على المحاولات التي ستقوم بها حتما العناصر الرجعية واليمينية او العناصر القيادية السابقة المتبقية على علاقاتها بامريكا والسنتو والصهيونية لتحريف نضال شعبنا عن نهجه الثوري الجماهيري والاجهاض محتواه الديمقراطي .

لقد بدد الاتحاد الوطني الكردستاني بنضاله غيوم اليأس والتشاؤم التي سودت سماء الوطن وكربت النفوس وشوشت الافكار ، وفند الذرائع الواهية التي حاولت القيادة العشائرية ان تستر بها طبيعتها الطبقية المساومة حين رجحت لاستسلامها الانهزامي ايقاف الكفاح المسلح بمداهنة الدولتين المعاديتين لشعبنا في اذار ١٩٧٥ في الجزائر .

لقد اكد الاتحاد ان النضال الوطني هو في جوهره صراع طبقي محتوم يعبر عن ضرورات التطور الاجتماعي وفق القوانين الموضوعية للتطور يعتمد على قوى الجماهير الشعبية ويرجه وتيرها ومدى اسهامها فيه وتتحكم فيه ظروف تناسب القوى الشعبية والرجعية والاستعداد الجماهيري للعطاء وقدرة الطليعة على تعبئة الجماهير وقيادتها وفق استراتيجية مصالحها ، وليست الظروف الخارجية ـ الايجابية او السلبية ـ الا عاملا مساعدا او معرقلا يأتي في الدرجة الثانوية من الاهمية ، فلذلك من الانصار البواسل يسهمون الآن في شرف النضال المسلح على ارض الوطن وليس في ايديهم الا الاسلحة الخفيفة التي بقيت من الثورة الكردية والتي تمكن الفلاحون من اخفائها .

وهنا حقيقة نرى من واجبنا ان نعلنها وهي ان ليس هناك على ارض الوطن من يعمل لاندلاع الثورة غير وحدات الانصار التي يقودها الاتحاد الوطني الكردستاني وانصاره واما بالنسبة لاصحاب البلاغات العسكرية الصادرة في اوربا فلنا ان نتساءل : كيف يقوم الذين فروا من الميدان وهم يملكون كل الامكانيات الضخمة والهائلة للثورة الكردية ... كيف يقومون اليوم بثورة جديدة بتجميع عشرات او مئات من انصارهم الموجودين في تركيا ... بينما هم موجودون في كرج ولندن و واشنطن ؟

نعم هناك في كردستان تركية ـ وتحت نظر المخابرات التركية (ميت) جماعة اطلقها من اكراد تركية وسورية تقودها عناصر معروفة بادوارها في جهاز (پاراستن) السيء الصيت ، وتقوم هذه العناصر بمحاربة الثورة الشعبية وفعاليات وحدات الانصار التابعة للاتحاد ونصب الكمائن لدورياتها .. ففي اواسط تموز ١٩٧٦ قامت هذه الجماعة بعملية غادرة لاعتقال مفرزة تابعة للاتحاد في كردستان تركية وفي اوائل آب ارتكبت هذه الجماعة [illegible] مفرزة اخرى في قرية (دوبولك) بكردستان تركية استشهد فيها المناضل عزت السنجاري القائد السابق في البارتي وقائد احدى مفارز البيشمركة منذ مايس ١٩٧٦ في بهدينان مع ثلاثة من رفاقه الآخرين كما يشاع بانها قتلت فيما بعد بقية المفرزة المناضلة مما اثار استنكار الجماهير الواعية في كردستان تركية .

ان هذه الجرائم البشعة التي تصم القائمين بها بالخيانة الوطنية .. لاتشرف الجماعة التي تطلق على نفسها « القيادة المؤقتة للحزب الديمقراطي الكردستاني » . بل تضعها على محك اخر ، فلماذا سكتت عن هذه الجرائم الجبانة ولم تطلق سراح عناصر الاتحاد ولم تسلمه المجرمين القتلة لمحاكمتهم .. فان ذلك يعني ضلوعها في المؤامرة الاستعمارية الجديدة للوقوف ضد نضال شعبنا وضد تجدد الثورة في كردستان والتي هي عراقية بطبيعتها واهدافها وشعاراتها ، وتقدمية معادية للفاشية والامبريالية والصهيونية ، وبالتالي تنكشف الادوار المعيبة التي يوزعها الاستعمار والحكم الطوراني المعادي للقومية الكردية على الذين يدبرون المكائد ضد حرب الانصار الشعبية المندلعة في كردستان العراق .

ان الاتحاد الوطني الكردستاني الحريص على احباط المؤامرة الاستعمارية (تكريد) الحرب لايهمل دماء شهدائه تذهب هدرا وغدرا ، ولن يتساهل مع قتلة البيشمركة البواسل الذين ينعمون الطغيان الفاشي الذي لم تصمد امامه القيادة العشائرية اسبوعا واحدا بعد ما سحبت ايران دعمها العسكري المباشر لها وتحتكم الى جماهير شعبنا وكل العناصر الخيرة حتى المخدوعة باصحاب البلاغات الدونكيشوتية لتحكم بنفسها وبمعاناتها الوجدانية على نضالات تجري في ارض الوطن والنيابات تتم من وراء الحدود للمناضلين الثائرين على الحكم الفاشي في بغداد .

يا جماهير شعبنا العراقي :

ان الاتحاد الوطني الكردستاني اذ يتشرف بان يزف اليك بشرى اندلاع حرب الانصار الشعبية في كردستان ، يؤكد لك من جديد ايمانه المطلق « بالحقيقة التاريخية التي طالما بشر بها التيار التقدمي الكردستاني : حقيقة ان تحرير الشعب الكردي من المظالم الاستعمارية والاضطهاد القومي والاستغلال الطبقي لايتم مطلقا دون الاستناد الى النضال الجماهيري الثوري المتلاحم مع نضال الجماهير الشعبية العربية في جبهة وطنية متحدة ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية » لذلك فهو يجدد لك العهد بان يطور هذه النضالات المسلحة الى ثورة عراقية ، ثورة العرب والاكراد وسائر الوطنيين ، في طبيعتها وفي اهدافها وشعاراتها . ويناشد الاطراف الجدية في التجمع الوطني العراقي والقوى الثورية خارجه الاسراع في الاسهام الحقيقي الفعال لتعزيزها بالاشتراك فيها وتوسيع فعالياتها حتى تشمل العراق كله وبتأسيس قيادة ثورية مشتركة لها تضم القوى الثورية [illegible] لتكون نواة الجبهة لكفاح شعبية حقيقية تقود ثورتنا العراقية الديمقراطية الى الانتصار على الامبريالية والفاشية .

اننا وقد استوعبنا الدروس والعبر التي تعلمناها من تجارب الثورة الكردية مصممون على التصدي للانعزالية القومية والشوفينية معا وعلى التمسك بالوحدة النضالية . لذلك فلن تكون حربنا الشعبية مجرد حرب كردية بل ستكون حرب الشعب العراقي ضد الامبريالية والفاشية ولن نعتمد الا على قوى شعبنا العراقي اساسا وعلى دعم حركة التحرر العربية وقوى الثورة العالمية باعتبارها الحليفة الرئيسية لشعبنا العراقي . وسنناضل حتى تنجز الثورة العراقية مهامها باسرها ولن نسمح بفصم عرى وحدتنا النضالية العربية الكردية ابدا

فلتنتصر الثورة العراقية الديمقراطية ولتسقط الفاشية المجرمة

الهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني

اواسط ايلول ١٩٧٦

- 11 -

البلاغ الختامي

لاجتماعات اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني في دورتها الاولى

اختتمت اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني بنجاح تام الدورة الاولى لاجتماعاتها في الفترة ما بين ٢١ ـ ٨ الى ١٢ /١٩٧٧/٩ بحضور اكثرية اعضائها ·

تتألف اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني من قيادة الداخل والهيئة المؤسسة للاتحاد الوطني الكردستاني في الخارج اللتين اندمجتا فيها مع اضافة بعض مناضلي بهدينان اليها ·

تعتبر اللجنة القيادية للاتحاد ·· قيادته المسؤولة والمخولة لحين انعقاد المؤتمر الاول ، وتتولى المهام السياسية والتنظيمية والعسكرية والفكرية والمالية وغيرها للاتحاد الوطني الكردستاني ومنظماته العسكرية والمدنية ·

تضم اللجنة القيادية ممثلي التيار التقدمي والوطني الثوري العريض والحركة الاشتراكية الكردستانية والعصبة الماركسية اللينينية ، وتعمل كلجنة قيادية موحدة يخصص اعضاؤها جميعا جهودهم الرئيسية للاتحاد الوطني الكردستاني ونشر افكاره ومبادئه وتطبيق سياسته وتوسيع تنظيماته وقياداتها ·

وتعتبر قوات الانصار الكردستانية التابعة للاتحاد قوة ثورية متجانسة موحدة تخضع لنظام واحد وقيادة مشتركة واحدة تناضل تحت راية الثورة الديمقراطية العراقية المندلعة في جبال كردستان العراق لتحقيق الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق مع التاكيد على كون الاتحاد الصيغة المناسبة لتنظيم القوى الثورية الكردية باعتباره تنظيما شبه جبهوي يسمح بتعايش وتبلور التيارات التقدمية في صفوفه ·

ولقد تقررت المركزية السياسية والعسكرية بتاليف المكتب السياسي للجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني الذي انتخب اعضاؤه بالاجماع ·

وقد اتخذت اللجنة قرارات هامة لاعادة تنظيم الاتحاد في جميع انحاء كردستان العراق وفق مبادىء الاتحاد السياسية والتنظيمية ، واقرت تشكيل لجان المناطق والمدن والارياف بصورة مشتركة وموحدة، وقررت تنشيط النضال من اجل الاسراع في ولادة الحزب الطليعي الثوري القادر على قيادة الاتحاد والثورة وحركة شعبنا التحررية مع الحرص على الصيغة شبه الجبهوية للاتحاد باعتبارها متوافقة مع واقع الحركة التحررية للشعب الكردي ،كوردايه تي، وتياراتها التقدمية التي تتميز بمواقفها الفكرية والفلسفية الخاصة بها بالاتحاد النضالي على الاهداف الرئيسية والنهج النضالي المشترك ، واكدت على ضرورة تدريس منشورات الاتحاد الوطني الكردستاني في المنظمات والخلايا ووحدات الانصار المسلحة ونشرها بين اوسع الجماهير الشعبية لتربيتها بافكار ومعتقدات الاتحاد ولشرح وتثبيت الخط السياسي والعسكري وتعزيز افكار الاخوة الكفاحية العربية الكردية وتقوية التلاحم الكفاحي العربي الكردي ضد الاستعمار والصهيونية والدكتاتورية والرجعية ·

ولقد ناقشت اللجنة القيادية سياسة الهيئة المؤسسة للاتحاد وتحالفاتها فاقرتها بخطوطها العريضة مع التاكيد على ضرورة النضال من اجل جبهة كفاح شعبية حقيقية تضم القوى التقدمية والثورية الفاعلة على ارض الوطن والقوى الجادة في التجمع الوطني العراقي وللاسراع بتعريق الثورة عمليا من حيث القيادة والممارسة ايضا مثلما هي عراقية ديمقراطية من حيث البرنامج والشعارات والاتجاه والاهداف ·

واذ قدرت اللجنة القيادية تقديرا عاليا جهود رفاق الداخل قيادة وكوادر وقواعد لاستنهاض الجماهير وتثويرها وايجاد وحدات الانصار الكردستانية البطلة واعلان الثورة وثمنت بطولاتهم التي مرغت في الوحل جبروت الطغيان الفاشي وبرهنت مجددا على ان الفاشية ليست الا اسدا من ثلج في التحليل النهائي ·· واذ تحني اللجنة القيادية راسها اجلالا لشهدائنا الابطال الذين استهزأوا بالارهاب الفاشي واستقبلوا الموت برجولة وذادوا عن شرف الوطن بحياتهم الغالية ·· قررت اعادة تنظيم وحدات الانصار الكردستانية على اسس ثورية حديثة وفق مبادىء وقواعد حرب الانصار الشعبية العصرية،وتمتين صفوف الانصار وتثقيفهم بمبادىء الاتحاد الثورية وتربيتهم بالروحية النضالية الجماهيرية ومبادىء الاعتماد على قوى شعبنا والالتصاق بجماهيره الكادحة وخدمة الشعب والدفاع عن الوطن. وبالاخوة الكفاحية العربية الكردية وافهامهم حقيقة النضال الشاق والطويل وحقيقة الاعداء واساليبهم الوحشية والتمييز بين الاصدقاء والاعداء ، الحلفاء والمعادين ·

كما قررت توسيع صفوف الانصار الى حد معقول يكفي لمواصلة حرب الانصار الشعبية في كردستان العراق التي تعتمد قواعدها وتكتيكاتها من حقيقة : ان ثورتنا تستهدف انهاك العدو واستنزاف طاقاته ونخر كيانه تمهيدا للانتفاضة الثورية المسلحة التي ستقوم بها جماهير شعبنا العراقي بمشاركة ابنائه البررة في القوات المسلحة العراقية مما يعني اننا نحتاج الى النوعية الجيدة لا الكمية الكبيرة والى خوض حرب الانصار وفق قواعدها الثورية العصرية لا بالاساليب العشائرية والبالية ·

واستنتجت اللجنة القيادية ان مواصلة الثورة ممكنة وضرورية بالاعتماد على قوى شعبنا العراقي بقوميته العربية والكردية واقلياته المضطهدة كالتركمان والاشوريين وغيرهم،وبالتعاون والتلاحم النضالي مع القوى الثورية الجادة داخل التجمع الوطني العراقي وخارجه · ذلك لان الطغمة المتسلطة على الحزب الحاكم والجبهة الموجودة والحكم العراقي ·· طغمة فاشية تمثل البرجوازية البيروقراطية الطفيلية المعادية للشعب العراقي كله والممتلئة حقدا وشوفينية على القومية الكردية التي تتعرض على ايديها لحرب ابادة شاملة تستهدف تذويب المعالم القومية لكردستان وتهجير مئات الالوف من الفلاحين والعمال الاكراد وتفريغ الحدود العراقية التركية والعراقية الايرانية من الاكراد واسكان غيرهم فيها لتقطيع اوصال واواصر الامة الكردية المجزأة بين هذه البلدان مما يشكل خطرا جديا على الامة الكردية باسرها ، وتستعمل هذه الطغمة في حربها ضد شعبنا ابشع الوسائل الفاشية واشدها وحشية وفظاعة ضد السكان الامنين ، وتمارس سياسة الارض المحروقة في كردستان التي اتت حتى الان على مئات القرى في مناطق شاسعة في بهدينان واربيل وكركوك وخانقين وسنجار وتلعفر وزمار ، ان الوحشية التي تستعملها الطغمة الفاشية ضد عوائل المناضلين الثائرين المسجونة في زنزاناتها الرهيبة بالجملة رجالا ونساء وشيوخا واطفالا ·· مثال صارخ على استهانتها بجميع القواعد والاعراف الدولية والانسانية والعربية والاسلامية ·

ان نضالنا ضد هذه الطغمة الفاشية هو جزء من نضال جماهير شعبنا وقواها الثورية بما فيها القوى البعثية التقدمية الموجودة داخل الحزب الحاكم والجيش العراقي ، لذلك فاننا نطمح ونامل في ايجاد اوسع واحسن العلاقات النضالية مع الاجنحة الوطنية والتقدمية الثورية في الحزب الحاكم والجيش العراقي ضمن جبهة كفاح شعبية تناضل من اجل الاتيان بحكم الائتلاف الوطني التقدمي وتخليص العراق بعربه واكراده من هذه الزمرة الفاشية التي تسوم حتى الحزب الحاكم والجبهة الموجودة والجيش العراقي الوان العذاب الفاشي وتبعدهم جميعا عن مهامهم الوطنية والقومية العربية والتقدمية ·

فبينما يفرض الواجب الوطني العراقي والقومي العربي على جيشنا العراقي ،مهمة مقدسة هي الاسهام في معركة الامة العربية المجيدة ضد العدوان الصهيوني الاستعماري مما يعني وجوده على هضاب الجولان وجنوب لبنان وضفاف الاردن (لا في جبال كردستان)دفاعا عن الثورة الفلسطينية والحقوق العربية المشروعة يدفع به الان الى حرب اقتتال الاخوة والى تذبيح اخوانه الاكراد شركائه في الوطن والدين والى تشويه سمعته الوطنية باجباره على حرق قرى ومزارع وطنه العراقي وتقتيل الاطفال والنساء والشيوخ، هذه الجرائم التي تتنافى كليا مع تقاليد جيش ثورة ١٤ تموز المجيدة ·

ان اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني تتوجه بنداء الاخوة الصادقة الى العناصر البعثية التقدمية والضباط الاحرار في جيشنا العراقي داعيا اياهم الى ادراك واجبهم الوطني والقومي والانساني والى النضال المشترك لتخليص شعبنا العراقي من مآسي الفاشية وطغيانها من ويلات الحرب الاهلية المدمرة كي تنعم ،طننا العراقي الحبيب ونشيد حكم الائتلاف الديمقراطي وتوفر الحقوق والحريات الديمقراطية للشعب العراقي بما فيها الحكم الذاتي الحقيقي للشعب الكردي ضمن الجمهورية العراقية التي يجب

تحويلها الى قلعة ثورية تنير في ظلام شرقنا ، وكي نبني اقتصادنا الوطني وحياتنا الثقافية الجديدة ونعبيء طاقات العراق البشرية والعسكرية والمادية ونزجها في معركة الامة العربية ضد العدوان الصهيوني الامبريالي ، وكي ندافع عن استقلال العراق واراضيه التي تبيعها الفاشية لايران الشاهنشاهية في مزاد التآمر على الامتين الشقيقتين العربية والكردية .

ولاحظت اللجنة القيادية النشاط التخريبي الاجرامي للرجعية الايرانية ضد الثورة والمتمثلة في تنسيق الجهود مع القوى الحكومية من جهة واعادة زمر مشبوهة من اللاجئين الاكراد الموجودين في ايران من جهة ثانية . لقد تفاقمت عملية اعادة الزمر المشبوهة بعلاقاتها الوثيقة مع «الساواك» الى كردستان العراق ، وتاكدت على ارض الواقع الادوار التخريبية التي تؤديها هذه الزمر فهي تظهر بين الناس باسم «القيادة المؤقتة» للبارتي وتشرع في حملة دعائية كاذبة ضد الاتحاد الوطني الكردستاني ثم ترتكب بعض الجرائم وتلتحق بقوات الحكومة العراقية . هذا ما فعلته اكثر من عشر زمر خائنة يراسها امثال المجرمين : طه رشيد بحري ، وصابر مهنه رمندان ، وعثمان شيخ فتاح ، وقادر فرج ، وتحسين شاويش ، ومحمد شيخ حسن ، والملازم حسن عبدالله ، ورمزي الصفار ، ومهدي السنجاري ، وكلهم عائدون من ايران بموافقة الساواك وبعض العناصر المتمركزة في «كرج» ، وهناك زمر اخرى عادت مؤخرا وعوائلها تسكن في قصور كرج وتتلقى المساعدات الشهرية من الساواك لتؤدي نفس الدور التخريبي والاجرامي لمثيلاتها التي تحولت الان الى قوات مرتزقة .

ان سكوت الفاشية العراقية عن هذه الداخلات الايرانية المكشوفة رغم اعتراف الزمر المستسلمة لها بكيفية وتفاصيل اعادتها من قبل الساواك .. ليثير تساؤلات مشروعة عن تواطؤ الفاشية مع الرجعية الايرانية واتفاقهما للتآمر على الثورة وبأمل تخريبها من الداخل .

ان هذه الحقائق تؤكد صدق وطنية الثورة وبطلان اتهامات الفاشية لها وتبرهن خطورتها الثورية على الانظمة الرجعية الغاصبة لارض كردستان التي لا تود مطلقا ان ترى ثورة ديمقراطية مندلعة في جبال كردستان العراق تنير دروب النضال المظفر لشعوب شرقنا المبتلاة بالامبريالية والصهيونية والانظمة الرجعية الدكتاتورية ، كما تؤكد ان هذه الزمر تلعب دور حصان طروادة للفاشيتين الايرانية والعراقية مما يسمها بالخيانة الوطنية العظمى .

وازاء هذه الحالة فقد اتخذت اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني القرارات اللازمة لاتخاذ الاجراءات الكفيلة بردع الرجعية الايرانية وتعرية هذه الزمر الخائنة والادوار الخيانية التي تلعبها ضد الثورة الديمقراطية العراقية المندلعة في جبال كردستان العراق .

يا جماهير شعبنا العراقي . ايها الوطنيون والتقدميون . ايها الضباط الاحرار . ايها العسكريون الشرفاء :

ان الواجب الوطني الذي يدفعنا الى خوض الكفاح المسلح هو الدفاع عن استقلال الجمهورية العراقية الذي ارتهنته الزمرة الفاشية لدى البلاط الشاهنشاهي وقيدته بصفقاته السرية مع الامبريالية الامريكية . وعن الاستقلال الاقتصادي لوطننا الذي ربطته الفاشية بالاحتكارات الراسمالية الالمانية والامريكية والانجليزية والفرنسية واليابانية بحيث اصبح مقيدا باخطبوط الاستعمار الجديد ومرتبطا به ربطا محكما . والدفاع عن حق الشعب العراقي في الديمقراطية في حكم نفسه بواسطة ممثليه المنتخبين في تاسيس سلطته الوطنية الديمقراطية بدلا من حكم الفئة الدكتاتورية التي تمارس دكتاتورية فاشية سوداء ضد الشعب العراقي بأسره وهو الدفاع عن الاخوة العربية الكردية التي اغمتها الفاشية بسياستها الرعناء . سياسة الابادة الشاملة للقومية الكردية شقيقة القومية العربية . والدفاع عن ثروات العراق الطائلة التي تبددها وتبذرها الزمرة الفاشية وتتصرف بها كانها اموال موروثة لعائلتها الحاكمة وازلامها بينما يعيش العراق ضائقة اقتصادية ويعاني جماهير شعبنا من ندرة المواد الضرورية وتتعثر مشاريع التنمية والتصنيع وعمليات الاصلاح الزراعي تحت ضربات ومفاهيم راسمالية الدولة المرتبطة باقتصاد العالم الراسمالي والاستعماري .

لذلك فاننا ندعوكم الى ادراك حقيقة ثورتنا التي هي ثورتكم من حيث الطبيعة والاهداف ، ونريدها ثورتكم من حيث التركيب والقيادة ، وندعوكم الى الاسهام فيها ومساندتها ودعمها ، لنتحد جميعا في جبهة كفاح شعبية واسعة ضد الفاشية عدوة العرب والاكراد وسائر المواطنين ، وعميلة الاستعمار الجديد في التحكم في اقتصاد وثروات العراق .

يا جماهير الانصار البواسل :

ان صمودكم البطولي بوجه الحملة العسكرية الوحشية التي تستخدم فيها الفاشية ست فرق من الجيش العراقي والقوات الخاصة وعشرات الالوف من الشرطة وحرس الحدود والمرتزقة .. لهو رمز صمود شعبنا بوجه الفاشية ، ويثير حماس وجهادية جميع المناضلين والمواطنين الشرفاء .

لتتعزز وحدة صفوفكم ولتتوسع حملة التثقيف والتوعية الثورية وحملة التدريب على اساليب حرب الانصار الشعبية ، ولتتعزز علاقاتكم مع جماهير الشعب ، والى المزيد من الفداء والتضحية في سبيل الشعب والوطن .

يا جماهير شعبنا الكردي الصامد :

اننا اذ نحيي فيك الروحية الجهادية العالية التي عجزت الوسائل الفاشية الرهيبة عن قهرها ندعوك الى مواصلة اسناد ومساعدة ثورتك المدافعة عن وجودك القومي وكرامتك وعن علاقاتك الاخوية النضالية مع جماهير الشعب العربي الشقيق ، لقد باشرنا الكفاح المسلح اعتمادا على قواك الخلاقة ، فساعد وحدات الانصار البطلة بالاموال والاسلحة والمعلومات والارشادات اللازمة فهي قواك الذائدة عن شرفك الوطني وحقك في الحياة الحرة الكريمة على ارض ابائك واجدادك . اننا ندعو الجميع الى ادراك وحشية العدو وفهم حقيقة نياته في ابادة القومية الكردية وانهاء وجودها على ارض كردستانها كقومية متميزة لها حقها الطبيعي المشروع في ممارسة حقوقها القومية في عصر لم يبق فيه شعب في شرقنا غير شعبنا الكردي محروما من جميع الحقوق . ان الخطر لجدي وعظيم ولا مجال للتساهل والتغافل بل لا بد من تشديد الكفاح والاستعداد لكل التضحيات وكافة انواع الفداء المقدس من قبل الاكراد الشرفاء جميعا بحيث لن يحق للخونة الاكراد الذين يستمرون في الاشتراك في الحكومة او اجهزتها الاملية القمعية حق الادعاء بالانتماء اليك ، اننا نعلن العفو عن جميعهم وندعوهم الى العودة الى صفوف شعبنا وبخلافه فانهم سيدانون كاقذر الخونة واكثرهم اجراما وسيحاسبون حسابا عسيرا ولن يفلتوا مطلقا من القصاص العادل ايا كان انتماؤهم السياسي والتنظيمي .

يا جماهير شعبنا البطل :

ان اللجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني تزف اليك بشرى نجاح اجتماعاتها في رسم الخطط السياسية والعسكرية الثورية لتطوير الثورة وانجاحها ، وتعاهدك على مواصلة النضال حتى الرمق الاخير من اجل الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي للشعب الكردي ، وتلتزم امامك بالخط الوطني التقدمي المعادي للامبريالية والصهيونية والسنتو والدكتاتورية ، ولن تسمح للرجعية المجاورة ان تلعب مرة اخرى بقضية شعبنا او تفسد عليه ثورته الديمقراطية المندلعة في جبال كردستان العراق بل ستقطع كل الايدي التي تلعب بنضال الشعب الكردي كورقة لعب القمار . فنضالنا هو الجزء الثوري الهام من نضال شعبنا العراقي البطل .

النصر للثورة العراقية الديمقراطية المندلعة في جبال كردستان العراق .

عاشت الاخوة الكفاحية العربية الكردية .

المجد لانصارنا البواسل .

والخلود لشهدائنا الابطال .

الاتحاد الوطني الكردستاني
اللجنة القيادية

اواسط ايلول ١٩٧٧

عیراقێکی دیموکرات و کوردستانێکی ئوتونوم

ڕێبازی نوێ

ئورگانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان
ژمارە - ١ - کانونی دووەمی ١٩٧٦

خەباتی جەماوەری شۆڕشگێڕانەی پێکەوە گرێدراو لەگەڵ هێزە پێشکەوتن خوازەکانی عیراقدا لە بەرەیەکی نیشتمانی یەکگرتودا ، ڕێگەی ئێمەیە بۆ ڕزگار کردنی عیراق لە دیکتاتۆریەت و هێنانە کایەی ڕژێمێکی دیموکراتی ئینتیقالی ·

ئەم چەرخەدا کە شۆڕشی نیشتمانی کورد شۆڕشێکی ڕزگاری خوازانە و دیموکراتیی نوێیە ، هەر پارتێکی پێشڕەوی شۆڕشگێڕ ئەتوانێ ئەوروو پێشڕەوی ئەو بکا بەو مەرجەی شۆڕشەکە ... ئەبێ هاوپەیمانی ... لەگەڵ هێزە ... و هێزە پێشکەوتنخوازەکانی عەرەب و ئێران و تورکیا ... و سۆشیالیزمی جیهانی لە ... شۆڕشگێڕ و ... و ولاتە سۆشیالیستەکان ... ئیمپریالیزم و سەهیونیەت و دژ و ... ·

سەر وتار

ڕێبازی نوێ وەک (ئەشرە) ئورگانی یەکێتی نیشتمانی کوردستانە ، بە ڕەمانی ئیمڕۆشی کوردەی بۆ جەماوەری گەل بڵاو ئەبێتەوە · بە ئەیازی پاڵپشتی ڕوونکردنەوەی ڕێگەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەر لە پێناوی دیموکراسی بۆ عیراق و ئوتونومی بۆ کوردستاندا ·

ڕێبازی نوێ ، بە شێوەی ڕێبازێکی نوێیە کە بزوتنەوەی ڕزگاری نیشتمانی و دیموکراسی خەڵکی کوردستان گرتویەتە بەر ... بزوتنەوەکانی ئازادی و ڕزگاری و دیموکراسی گەلانی ڕۆژهەڵات بەگشتی و نەتەوەی عەرەب و عیراق بەتایبەتی کە لەبەر ئێستیدا بۆ ... خوێنینەکانی گەلەکەمان کە ئیمپریالیزم و چینە موڵکدار و بورژوایە کۆمپرادۆری و بیروکراتەکانی گەلانی دەسەڵاتداری دەرەبەگایەتی و بورژوازی ... بە بێگانەی کوردستانی . بۆ ... و دۆست و هاوپەیمانەکانمان ... کە بریتین لە کرێکار و جوتیار و ڕەنجدەرانی ... شۆڕشگێڕ و پێشکەوتووی گەلانی هاونیشتمانیمان · ... شۆڕشەکەمان ... کرێکار و ... و بۆرژوازی ... و سەرمایەداری نیشتمانیی ... ڕابەرایەتی کردنی ... لە سەر ئەم ڕێبازە نوێیەدا کە بە خوێنی گەلی شەهیدەکانمان ... ·

ڕێبازی نوێمان ڕێبازی خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری گەلەکەمانە پشت ئەستور بە هێز و زەبەندەی گەلەکەمان و ... لە هاوخەباتی لەگەڵ هێز و پارتی و تاقمە پێشکەوتوەکانی تری عیراق کە پێویستە لە بەرەیەکی نیشتمانی یەکگرتودا ... کۆبکرێنەوە . تاکو خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی عیراق بەگشتی و ... و کەمایەتیە نەتەوایەتیەکانەوە ڕابەری بکات دژی دیکتاتۆریەتی فاشیستەکانی بەغدا و بۆ هێنانە سەرکاری حوکمێکی ئینتیقالی دیموکرات کە دەستەبەری سەربەستیە دیموکراتیەکان بکا بۆ گەلی عیراق و ئوتونومی ڕاستەقینە بۆ کوردستانی عیراق ·

ڕێبازی نوێمان ، ڕێبازی خەباتی بێ دوودڵانە دژی ئیمپریالیزم و سەهیونیەت و دیکتاتۆریەت و کۆنە پەرستی ناوخۆ و بێگانە · ڕێبازی هاوکاریە لەگەڵ هێزە پێشکەوتووەکانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کە کوردستان بە ... و کوردایەتی شۆڕشگێڕانەی پێشکەوتو ... بە پەیکەری ... خەباتیان ... ·

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازی برایەتی و یەکێتی ئەکۆشانی کورد و عەرەب و هەموو هاو نیشتمانیەکانی عیراقە . ڕێبازی بە ... شۆڤینیزم و ... نەتەوایەتیە . ڕێبازی ... و ... ڕێبازی پەروەردەکردنی

جەماوەری گەلە بە گیانی هاو دەردی و هاو خەباتی و یەکێتی دەسکەوت و چارەنوس لەگەڵ جەماوەری گەلی عەرەب بە تایبەتی و جەماوەری گەلانی تری ڕۆژهەڵاتەکەمان بە گشتی ·

ڕێبازی نوێمان ، ڕێبازی شۆڕشی نوێی گەلە کە لە کێوەکانی کوردستانەوە بڵێسەکەی بەرز ئەبێتەوە تا ... دەشتی عیراق دائەگرێت و ... گەلی ... و ... عیراقیش گڕ پێ ئەگرێت و ... ·

ئەم شۆڕشەی کە بۆتە شۆڕشێکی دیموکراتی نوێ ... لە شۆڕشی سۆشیالیستی جیهان وە بێ هێنانە دی ... ئامانجەکانی بە ... ڕادیکالی ... و ... بۆ قۆناغی سۆشیالیزم لە ... ڕێبازی نوێمان ، ڕێبازی شۆڕشی دیموکراتی نوێیە لە ... عیراقدا ... لە کوردستان ... ·

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازی ڕوونکردنەوەی ڕاستیەکی مێژوییە کە ... گەلان و خەباتی ... ڕاستیەی ... بە بێ پارتی پێشڕەوی ڕاستەقینە و یەکێتی نیشتمانی و هێزی پێشمەرگەی گەل و هاوخەباتی لەگەڵ هێزە پێشکەوتووەکانی گەلی عەرەب و هاوخەباتی لەگەڵ ... کوردایەتی لە کوردستاندا ... گەلەکەمان ... و ... نەتەوایەتی کورد و ... کوردستان ڕزگار ... سەربەستی چارەنوسی ... ڕاستەقینە ... کۆماریکی دیموکراتی عیراقیدا ... ·

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازە ... ئەنجام گەیشتنەکەی گەلانی ڕزگار و ئازادی ... کە لە ... بە شێوەی ... و ... ئاوەڕوکی ... و ... چونکە ... ڕێبازێکی سیاسی و سەربازی ... لە شۆڕشدا سەر ئەکەوین ·

ڕێبازی نوێ ، ڕێبازی باوەڕی تەواوە بە سەرکەوتنی خەباتی جەماوەری گەل ... خەباتێکی سەختی ... ڕێبازی ... و ... کە ... و ... بە گشتی و ئیمپریالیزمی ئەمریکا بە تایبەتی ... بە ... شۆڕشگێڕانەی جەماوەر ... جەماوەر ... و شۆڕشی جەماوەری گەل ... بۆ ڕزگارکردنی گەل و نیشتمانەکەمان ·

بۆ پێشەوە ، بۆ ... خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری ... پێشکەوتووەکانی تری عیراق ... دیموکراسی بۆ عیراق و ئوتونومی بۆ کوردستان ... ڕێبازی ... و سەرکەوتن ·

چیای لالش بە شوفینیەکان ناگوێزرێتەوە

★ ئیمپریالیزمی فەرەنسی کە جەزائیری داگیر کرد . ... بە تالانکردنی جەزائیر و ... خەڵکەکەیەوە ... بۆ ... کردن ... بە فەرەنسی کردن و ... بەشێکی لە جیاکردنەوە ... فەرەنساییە ... فەرەنسیەکانیان ... و خانوبەرەی ... و کێڵگە و باخی ئاوەدان و دوکان و بازاڕیان ... کرد ···

بەڵام ... جەزائیر ... ئیمپریالیزمی فەرەنسی دەرکرد . ... بەکەڵکەکانی فەرەنسیەکان بۆ گەلی جەزائیر بەجێ مان ·

★ ئیمپریالیزمی ئیتالیش کە لیبیای داگیر کرد ، ... ئیتالی ... خانوبەرەی ... و کێڵگە و باخی ڕازاوە و ... دوکانی ... ··· بەڵام کە ئیمپریالیزمی ئیتالی ناچار بو دەس لە لیبیا هەڵ بگرێت و ... سەرکەوت ، ... بە ... ئیتالیەکانیش بۆ گەلی لیبیا بەجێمان ···

ئەمە دو نمونە بون لە جیهانی ... لە ... ئەمڕۆ ... دوبارە نابێتەوە ·

★ ... بەغدا ، تازە ... ئیمپریالیزمی فەرەنسی و ئیتالی و ... چەن بارە ... سەر ... لە کوردستان ... بکەن ·

چەن کەرکوک و ... چیای لالش و ... و ... ··· ... بە شوفینیەکان ناگوێزرێنەوە · ... کوردستان ... و ... ئەمڕۆ لە نیشتمانەکەی ... بەجێ ئەمێنێ ·

★ ★ ★

ریکەوتنی صەدام و شا لە جەزایر وە مەە

ـ ١ ـ

[illegible]

ـ ٢ ـ

[illegible]

ـ ٣ ـ

[illegible]

ـ ٤ ـ

[illegible]

ـ ٥ ـ

[illegible]

ـ ٦ ـ

[illegible]

ەو ھاو چارەنوسی نەتەوەی کورد

[illegible]

باری ئیستای گەلەكەمان و ریكخستنی ی.ن.ك

سەرکەوتووبێ شۆڕشە دیموکراتییە عیراقییەکەمان

عیراقێکی دیموکرات و کوردستانێکی ئۆتۆنۆم

ڕێبازی نوێ

ئۆرگانی بەکرێبەدەستانی کوردستان

ژمارە — ٢/ تشرینی دووەم ١٩٧٦

خەباتی جەماوەری شۆڕشگێڕانەی پێشڕەو ... [illegible]

[illegible]

زەرفی دەولی «خراپ و باش» و خەباتی گەلی کورد

تەلیسمی زەرفی دەولی

که ڕاپەڕینە مەزنەکەی لە کوردستان ... [illegible] ... بەغداد و تاران و ئەنقەرە ... [illegible] ... کوردستان ... [illegible] ... دەولی باش ... [illegible]

بەیت و بالۆرەی «زەرفی دەولی خراپ» کە شۆڕشی کوردی ڕووخان و «زەرفی دەولی باش» کە شۆڕشی کورد زیندوو ئەکاتەوە ... [illegible] ... خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی کوردستان لە سەر ڕێبازی نوێ ... [illegible]

جا ئەم تەلیسمەی ناوی «زەرفی دەولی خراپ» و شۆڕشی کوردی ... [illegible] ... ئەوەی خەباتی تیا دەس پێ بکەینەوە، چیە؟

ئالۆزی سەرەکی

لە کوردستانی عیراقدا، ئالۆزی سەرەکی لە قۆناغی ئێستای خەباتی گەلی کوردا، ئالۆزیە لە بەینی نەتەوەی کورد و ... [illegible] ... عیراقی بە کۆلۆنیالیزمی نوێوە گرێ داوە ... [illegible] ... کۆلۆنیالیزمی نوێ یە.

● کورد، گەرەکیەتی پارێزگاری بوونی نەتەوەیی خۆی و ... [illegible] ... بکات.

● ... [illegible]

[illegible]

بروانە لاپەڕە (٢)

تێکۆشەرە ڕاستەکان ئاشیزم ڕیسوا ئەکەن

... [illegible]

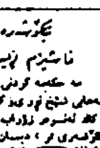

... [illegible]

بروانە لاپەڕە ٨

وتەی ژمارە

... [illegible]

بروانە لاپەڕە (٢)

پاشماوەی زەرنی دەولی خەراپ و ...

میراندا ئاگرێکی سەرەکی لە بەینی نەتەوەی کوردی پەلامار دراو و ڕژێمێکی فاشیستی ڕەگەزپەرستی پەلاماردەردایە کە بە کردەوەی خۆی پارێزگاری دەسکەوتەکانی کۆلۆنیالیزمی نوێیە . فرمانی سەرەکی هەمو ئەو لایەن و کەس و تاقمانەی خۆیان بە دڵسۆزی کورد ئەزانن ، چەکێتە دژی کاربەدەستانی عێراق ، لێکۆشانە بۆ لێکترازاندنی پلانی ئەمریب ، نەك خۆ خەریك کردن بە ترمان و شەری لابەلا و پەلاماردانی ئەمو ئەوەوە ، چونکە شەری ئەمانە هەمویان دەکەوێتە گەلەکەیان ، لە پلەی یەکەمدا ، ئەمی دژی کاربەدەستانی عێراق و لە خزمەتی فرمانە سەرەکیەکە و چارەسەرکردنی ئاگرکە سەرەکیەکەدا بێت .

ی.ن.ك بە ڕاشکاوی بە هەمو لایەکی ڕاگەیاندوە کەدژی بون و دروست بونی هیچ ڕیکخراوێکی تێکۆشەر نیە . وە ئامادەیە لەگەڵ هەمو ڕیکخراوێکی تێکۆشەرا ، کە ئامادەیی دژی ڕژێمی ئێستای عێراق خەبات بکاو پەیوەندی نۆکەرانەی نەبێت لەگەڵ ئیمپریالیزمی ئەمریکی و ئێران و نۆکەرەکانی تری ، لە کوری خەباتدا نەك هەر هاوکاری بکات ، بگرە ئەوەندەی بۆی بکری دەست بداتە بالی و یارمەتی گەشەکردن و بەهێز بونی بدات، چونکە سەنگەرێکی تری خەباتی کورد زیاد ئەبێ و یارمەتی نەتەوەی کورد ئەدا لە پێشی هێنانی فرمانە سەرەکیەکەیدا و لە چارە سەرکردنی ئاگرکە سەرەکیەکەی ئەم ئۆناغەی نێوان کورد و ڕژێمی ڕەگەزپەرستی عێراق . بۆیە خۆ خەریك کردنی لەو لایەن و کەسانەی خۆیان بە دڵسۆز ئەزانن و خۆیان بۆ خەبات و هەڵسانەوە ئامادە ئەکەن ، بە شەری لابەلا و پەلامار دان و هێرش بردنە سەر هەندی لای تر ، وە هەوڵدان بۆ لێکدان و جاسوسی بە سەرەوە کردن ، نەك هەر کارێکی زیانبەخش و چەوتی وەهایە ، ئێکۆشەران لە ترسانی سەرەکیان لا ئەدا ، بگرە ئەمە گەلی جار لە بەلەبێك ئەبێ ، کەموکاتی کورد ئاییەنانەوە بۆ خەریك کردنی ئەو تێکۆشەرانەی خەریکی خۆ کۆکردنەوە و خۆ ڕێکخستنەوەن بە شەری لابەلا شەرە دەنوك و قسەی بێ هودەوە ، تا دوژمن هەلی بۆ هەڵبکەوی بە لە ڕاوی هێزەکانی گەلەکەمان بەرشو بلاو بکاتەوە بەبەکجاری ئوانا و بڕوەی بەرگری لی ببری . ئیمە لەم بڕوایەداین و هەر ئەم ڕیبازەش ئەگرین بەلام سەر گروشنەی « زەرنی دەولی باش و خراپ » کە شورشی گەلەکەمان ئیکیدا و ئیشانی هەندی کەس کردوبانە بە بیشە خۆشەی بیر دانیان و لە هەر ترسەیکا بۆیان هەڵبکەوی لەبیرنەوە ، بە تایبەتی بە ئیشانی بەرپرەکانی و ئازایەتی بەرەسەندنی ی . ن . ك وسارد کردنەوەی خەڵك و شکاندنی مەعنەویاتی ئەوانەی بە ئومێدی هەڵسانەوەی بزوتنەوەی گەلەکەیانن لەم ئوجیدانە . ئەمە ئەگەر زیانی ئەدابە لە ڕەوتی پێشکەوتنی کوردایەتی و هەڵسانەوە و ڕاپەڕینی کۆمەلانی خەلکی کوردستان ، پیار لەبیر لێسی بێدەنگ بوایە ، بەلام بێدەنگ بون لێی و خستنە پشت گوێی ، لە کاتێکا هە ئەگرانی ئەم بیروڕایە بە ڕێکوپێکی و چالاکی بە تایبەتی لەو شوێنانەی دەمیان ئەگاتی پڕو پاگاندەی بۆ ئەکەن و گەرەکیانە بیخەنە قالبی ئیوری و فەلسەفەوە ، زیانی زیاتر لە ئاوانجی ئوبە بە پێویستمان زانی ئەختێکی لی بدوێین .

هۆی بڕیاردەر و هۆی یارمەتیدەری سەرکەوتن

لەم دنیا ئاگراو و ئالۆز و ئاسازەدا ، هیچ بزوتنەوەیەك ، هیچ ڕوداوێکی کۆمەلایەتی ، هیچ کارێکی سیاسی ، لەمانەت هیچ هەڵوێستێکی سیاسی نیە ڕابئەندەوەی لەم ئالۆزی و ئاگرکە نەبێت و سوری جیناپەتی پیوە نەبی . یەکێك کە باوەڕی بە ئیوری زانستی و سۆشیالیزمە ، یەکێکی تر کە باوەڕی بە سەرمایەداری و دیموکراتی بورجوازیە و یەکێکی کە کە باوەڕی بە ئەفسانە و سەرگروشتەیە ، هەر یەکە بەجۆرێکی لە ڕوداوەکانی کۆمەلەکەی خۆیان و دنیا ئەگەن کە زور جیاوازە لە هی ئەوی تریان .

هەر لەبەر ئەوەیە دوکەس ، کە دو باوەڕی جیاوازیان هەیە ، کە لە مەسەلەی میللەتەکەیان ئەکۆلنەوە و توانای خەبات و بەرگری و مەرجەکانی سەرکەوتن و هۆکانی ژێرکەوتن ، زەرنی دەولی خەراپ و باش ئەبینن و هەڵئەسەنگێنن ، لە دو ڕوانگەی زور جیاوازەوە ، بە دو جۆرو، زور جیاوازی ئەبینن و هەڵی ئەسەنگێنن .

هەر وەکو لە زانستە سروشتیکاندا هۆی ئاوەوە سەرەکی و بڕیاردەرو وەهی دەرەوە دەرەکی و یارمەتیدەرە لە زانستە کۆمەلایەتیەکانیشدا هەروایە . گۆڕانی کۆمەلایەتی و سیاسی و ئابوری و فەرهەنگی هەر کۆمەڵێك بەر لە هەمو شتی بەندە بە هۆ و مەرج و هەلەکانی ئاوەوەی ئەو کۆمەلە خۆیەوە ، هێنەکانی دەرەوە هەر ئەتوانن یارمەتیدەرێکی سەلبی یا ئیجابی بن .

کۆمەلێك خۆی ئامادە نەبی بۆ گۆڕان و شۆرش ، هەزاران سەرباز و لە شکر و جاسوس و بەکرێگیراو و شارەزا و پسپور و یارمەتیدەر و مامۆستا و ئیوری زانی بێگانە ئاتوانن ئەکانێکی بی بدەن یا گۆڕانی ڕیشەیی ئیا پەیدا بکەن ، مەسەلەی کوردیش لەم قانونە بە دەر نیە .

وە ئەگەر ئەم قانونەگشتییە ئەوو بیست و سەرگروشتەی « زەرنی دەولی » ڕاست بێت ، بی گومان ئەوسا مەرو زولەکانی دوژمنانی کوردیش بە ڕاست دەر ئەچێت لەو بارەوە : کە کوردایەتی دەستکردی ئیمپریالیزمە ، بناغەی ئەبی لە خۆمەلی بێگانەدایە .

سەرکەوتن و ژێرکەوتنی هەمو بزوتنەوەیەك بەندە بە ڕادەی ڕاست هەڵسەنگاندنی کامڵ بون و گەیشتە کردنی زورولە مەوزوعی و زاتیەکانەوە ، کە یەکێکیان « زەرنی دەولی باش یا خراپە » و بە هۆیەکی دەرەکی یارمەتیدەر دائەنرێت : نەك بە هۆیەکی ئاوەکی بڕیاردەر : کورد دوستی نیە ؟

سەیر کردنێکی دنیای ئەم سەردەمە ، یا هیچ نەبی گوێگرتن و بیستنی هەواڵ و

بڕوانە لاپەرە ـ ٦ ـ

پاشماوەی ڕوونەی ژمارە

پەلاماری لە لایەن سەرکردایەتیەکی خێلەکیەوە ، بەلام نیشتمانی کوردستانی لە دوا ڕستێکی هەنگاوێکی تری گەورەیە بۆ پێشەوە ، بووە ڕێکخستنەوەی هێزو توانای کوردایەتی و هەستەوەی گەڕی شۆرشەکەی ، بە ڕەچاوکردنی هەموو ئەمو دەرس و پەندەکانی پاشەکەوتی کردوون لە مێژووی ئەو خەباتە بو لیباکاری و ئازادیی و لابەندی کومەلانی کردوونی و سەرکردایەتی خێلەکی بە لێرەی ئاو کردی بەو کارەساتە بێ وێنەی مێژوو کەبەسەر کورد و کوردستاندا هێنا و بە خەبات کردن بۆ هێنانەی مەرجەکانی سەرکەوتنی گەورەترە لە : پەکگرتنی پەکگرد هێزو نیشتمانپەروەرو شۆڕشگێرو دیموکراتو مارکسی ـ لینینی ئاو کوردایەتی لە بەکێتیەکی نیشتمانی ئەمرۆدا کە ماوەی پێکەوە ژیان و پێکەوە خەبات کردنیان ئەدات و زەمینە خۆش ئەکات بۆ ئامادەبوونی پارتی پێشڕەوی شۆڕشگێڕ ، بۆ ڕابەرایەتی کردنی خەباتی کوردایەتیشان بە شانی هێزە پێشکەوتنخواز و شۆڕشگێڕەکانی تری عێراق لە پێناوی ڕووخاندنی فاشیزم و هێنانە سەرکاری حکومەتێکی ئیئتلافی دیموکرات کە دەستەبەری دیموکراسی بێت بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستانی عێراق . ئەمە جگە لە شەرتەکانی هاوخەباتی لەگەل بەشەکانی تری کوردایەتی لە سەرانسەری کوردستاندا و هاوخەباتی لەگەل هێزە پێشکەوتووەکانی ڕۆژهەلاتی ناوەراست و هێزەکانی شۆڕشی سۆشیالیستی جیهاندا .

یەکێتی نیشتمانی کوردستان هەر لە سەرەتاوە باوەڕی ئەگوڕی بەو ڕاستیە بە هەموو کە کوردایەتی نەمردووە و خەباتەکەی ئاگری بەرێ ناچێ هەلگیرسێتەوە ، بە شێوەیەکی شۆڕشگێڕانە و چەکدار ، سەبارەت بەوەی فاشیزم هیچ ڕێگەیەکی تری بۆ نە هێشتووەتەوە . بۆیە هەر لە سەرەتاوە هەوڵی ئاوە بۆ ئاگرکردنەوەی شۆڕشگێرە ئەمیزەکان و خستنەوەگەڕیان بە شێوەی خەباتی پارتیزانانە (پێشمەرگە) کە لە پێشەوە لە ئاقمی چەکداری هۆشیارو ئازاو دلێرەوە دەست پێ ئەکات بۆ ڕاپەراندنەوە و هێنانەوە جۆش و خرۆشی جەماوەر بە گشتی و پێشمەرگە ئەمیزەکانی کوردستان بە تایبەتی ، بە ڕێبازی نوێ و سەرکردایەتیەکی پێشکەوتووی نوێ ، ئەوەبوو ئوقرا هەر زوو دوای ساکێك لە ئاکسەتەکەی سەرکردایەتی خێلەکی بەشۆڕش و بەرانی و پێشمەرگەی کوردستان ، چەند دەستەی چەکداری تێکۆشەر بەڕێتەوە شاخەکانی کوردستان .

لە مانگی ئەمسالەوە لە بادینان چەند تاقمی شۆڕشگێڕ بە سەرکردایەتی هاوڕێ تێکۆشەر نەقیب ئیبراهیم عەزو محمد و هاوڕێ تێکۆشەرەکانی : عیزەت ئیسماعیل شنگاری و قاسم محمد عەلی ئەلمەمەری و فەیسەل کاشان و جەلیل عەبدال شەعبان کەوتنە چالاکی . لەناوچەی سلێمانیش تێکۆشەرانی کوردایەتی : کاك ئەجیم عەزیز و کاك جەمال عەلی بابیر و هاوڕێکانیان لە لادێ و دەشتەکان دا کەوتنەوە چالاکی .

لە ناوچەی هەولێریش جولیارانی ناوچەی بالەکایەتی دلێرانە دژی هێزی داگیرکەری فاشیستانە وەستان و دەیان تێکۆشەر دەستیان گەیاندە تفەنگ و داپانە تێوەکان بە سەرکردایەتی ماسە شێخە و کاك ئەحمەد نەسیر و ئەوی پێ ئەجەوو بڕۆلە تێکۆشەرەکانی گەلەکەمان کاك عومەر دەبابە و کاك عەلی عەسکەری و دکتور خالید سەعید و کاك طاهیر عەلی والی و کاك سەعدی گچکە و کاك سەید کاکە و هاوڕێ تێکۆشەرەکانیشیان دایانە شاخ و دەشتیان بە خەباتی چەکدارانە کردەوە لە ناوچەکانی هەولێر و سلێمانیدا .

بەم جۆرە ئەمرۆ لە زۆر شوێنی وڵاتدا خەباتی پێشمەرگانەی چەکدار دەستی پێ کردۆتەوە بە هیوای هێنانەوە جۆش و خرۆشی پێشمەرگە ئەمیزەکان و ڕۆڵە هۆشیارەکانی گەلەکەمان و هەلگیرساندنەوەی شۆڕش لە کوردستاندا . بەلام شۆڕشێکی عیراقی ، شۆڕشێکی دیموکراتی دوژمن بە ئیمپریالیزم و فاشیزم و کۆنەپەرستی ، کە با بلێسەکەشی لە لوتکەی شاخە سەرکەشەکانی کوردستانەوە بەرز بێتەوە بەلام مەشخەلەکەی ئەبێ هەموو عێراق دابگرێتەوە . ئەبێ نەك هەر لە رووی سروشت و ئامانجەوە ، نەك هەر بە دروشم ، بگرە لە رووی فراوانی و بەرەسەندنیشەوە ، بە کردەوەش ببێت بە شۆڕشێکی عیراقی دیموکرات ، شۆڕشی کورد و عەرەب و تورکمان و ئاسووری و هەموو هاو نیشتمانیەکی دیموکرات و ئازادیخواز .

بۆ ئەم مەبەستە ییرۆزەش یەکێتی نیشتمانی کوردستان بانگی هەموو هێزە پێشکەوتووەکانی عێراق ئەکات ، ئەوانەی لە ناو (التجمع الوطني العراقي) دان ، یا لە دەرەوەی بۆ هاوبەشی و هاوکاری کردن لەم شۆڕشە دیموکراتیەدا ، بۆ کردنی بە شۆڕشی گەلی عێراق لە پێناوی دیموکراسی بۆ عێراق و ئۆتۆنۆمی بۆ کوردستانی عێراقدا .

سەرکەوتوو بێت شۆڕشە عیراقیە دیموکراتەکەمان .

گرووپی ڕێکخستن

مەسەلەی ئەندامەتی و ڕێکخراوەکانی بەکرێ‌گیراوانی کوردستان

(١)

بزووتنەوەی ڕزگاری خوازانەی نەتەوایەتی گەلی کورد لە سەرەتای سەدەی بیستەمدا ، بە تایبەتی لە سالانی پاش یەکەم جەنگی جیهانی‌دا ، بە باوەڕت بە زۆر هۆی ناوەکی و دەرەکی ئابووری و کۆمەلایەتی و سیاسی و فەرهەنگی ناو کۆمەلی کوردستان ، حکومەتەکانی عوسمانی و قاجاری و دنیای ئەوسا پێی نابووە قۆناغێکی نوێیەوە . یەکێک لە پێناسە گرنگەکانی ئەم قۆناغە پەیدابوونی دامودەزگاو ڕێکخراوی نەتەوەیی سیاسی و فەرهەنگی بوو بوو بە کەمێ جیا لە مێژووی خەباتی نەتەوەی کوردا .

بەلام ئەم هاو دەزگایانە ڕێکخراوی جەماوەری نەبوونو بە شێوەیەکی سەرەکی پێکهاتبوون لە توێژەکانی سەرەوەی کۆمەلی ئەوسای کوردستان ، واتە هەلبژاردەی ئەمیر و پاشا و شێخو سەرو گەورەکانی کورد ، لە ڕووی جۆری بیرکردنەوەو شێوەی کارو خەباتەوە ، ئەمیان تەڕێشتیان نەبووە ببنە ڕێکخراوی فراوانی جەماوەری خەلکی کوردستان . جگە لە دوکاندارو وردەبازرگان و هەژارانی ولات لەدەوری خۆیان بئالێنن وەکو ئەوان لەناو گەلدا دابکوتن .

سەرەڕای ئەمەش ، ئەم ڕێکخراوو دەزگا سیاسییانە نە پرۆگرامێکی ڕوونو ئاشکراو دیاریکراویان هەبوو کە پێویستییەکانی ڕزگاریو گۆڕانو گەشەکردنو پێشکەوتنی کۆمەلی کوردستان بنوێنێتەوە ، وە نە (پەیڕەوی ناوخۆ) یشیان هەبوو ، کە مافی ئەوەی ڕێکخراوەکە ، بە هەلات و پەیوەندییەکانی نێوان ئەندامەکانی ، ڕابەرایەتیو ، نێوان ڕابەرایەتیو ئەندامەکانی ، نێوان ڕێکخراوەکەو ئەندامەکانیو جەماوەری گەل دیاری بکات .

کێشەی پێکەوەبەستنی ئەمانە ، هەستی ڕووتی نەتەوایەتی (خۆبەکورد زانینو هەولدان بۆ ڕزگاری کوردو کوردستان لە تورکو عەجەم) ، وە پایەی کۆمەلایەتی خۆیان بوو ، ئینجا پەیوەندی ئایدیۆلۆجیو بیروگرای سیاسیو ئابووریو کۆمەلایەتیو فەرهەنگیو پەیڕەوی ناوخۆی ڕێکخراوەکە .

لەگەڵ هەلگیرسانی یەکەم جەنگی جیهانیو ڕاپەڕینی زۆربەی سەرکردەو ڕابەرو ئەندامەکانی ئەم ڕێکخراوو دامودەزگا سیاسییانە بۆ مەیدانەکانی شەڕو کوشتار گرتنی مەیدانە چەکداری جۆراوجۆرەکانو ئەمیانتوانی ئەوڕۆیکی کاریگەر لە گۆڕینی باری سیاسی کوردا بگێڕن ، بە گەل لە وەرچەرخانەکانی هەندێک لەم ڕێکخراوانە شوێنەواری باشیو بەکەلکیان بەجێ‌هێشتووەو ڕووی خۆیان ناوە بە خەباتی گەلەکەماندا لەو قۆناغەدا .

(٢)

لە نێوان هەردوو جەنگی جیهانیو ئەوانی دووەم جەنگی جیهانیشدا ، چەندین ڕێکخراوو دامودەزگای نەتەوەیی سیاسی دروستبوون وەکوو :

جمعیەتی کوردستان / ١٩٢٠ (عیراق) ، کۆمەلی خۆیبوون / ١٩٢٧ ـ ١٩٣١ (تورکیاو سوریا) ، کۆمەلی یەکێتی و کۆمەلی برایەتی / سییەکان (عیراق) ، کۆمەلی هیوا / ١٩٣٩ (عیراق) ، حیزبی دیموکراتی کوردستان / ١٩٤١ (ئێران) ، کۆمەلەی ژ . ک / ١٩٤٢ (ئێران) .

لەگەڵ هەلبوو سەرهەلدانی دروستبوون و پێکهاتنی ئەم ڕێکخراوانە بەراورد بکرێن ، کەمو زۆر جیاوازییان لە ناوا هەیە ، بەلام بە گشتی لە چاو هێندەکانی سەردەمی پێش یەکەم جەنگی جیهانیدا پتر گەشەیان کردووە بە تایبەتی لەو ڕووەوە کە پێکهاتنی کۆمەلایەتی ئەم ڕێکخراوانەدا بریتی نەبوو لە ئاغاو توێژەکانی سەرەوەی کۆمەلو هەلیژاردە ، بە هۆی تیکەڵبوونی شارەکانو بورجوازیو مرچەخۆر و دوکاندار و مەلاو پیشەگەر و کرێکاراو هەندێک جار جوتیاریش گۆڕانەوە . ئەگەرچی بە شێوەیەکی سەرەکی ڕابەرایەتی هەر بەدەستی توێژی سەرەوەی کۆمەلەوە بوو ، بەلام کۆمەلانی خەلکیش، بە تایبەتی جەماوەری شارەکان ، وەکو هێزێکی بەرچاو لە هەندێک لەم ڕێکخراوانەدا بەشدار بوون . یەکێ لە گرنگەکانی ئەم گۆڕانە بێ جگە لە پتر گەشە کردنی بزووتنەوەی ڕزگاری خوازانەی گەلی کورد ، گواستنەوەی ناوەندی چالاکیو جموجۆلی ڕێکخراوەکان بوو لە دەستەبرلەوە بۆ ناو کوردستان . وە پەیدابوونی کوردایەتی بوو لە ناو شارەکاندا .

بەلام ئاڵەواو کەمو کوڕییە بنچینەییەکانی کە لە دەزگا سیاسییەکانی پێشوودا بوون ، لەمانیشدا دووبارە بوونەتەوە کە بەکێکیان نەبوونی (پەیڕەوی ناوخۆ) ی ڕێکوپێک بوو ڕێکخستنی ژیانی ناوەوەی دەزگاکە .

کێ ئەتوانێت ببێتە ئەندامو کێ ناتوانێت ؟ ئەندامان بە شێوەیەکی سەرەکی لەناو کام چینو تاقمی کۆمەلەوە ئەبێت بن ؟ ئەو سەرچاوە چین کەله کەسێکا ئەبێت هەبێ بۆ ئەوەی بتوانێت ببێتە ئەندام ؟ لە ئەندام چۆن ئەدوورێتەوە ، چۆن پەروەردە ئەکرێت ؟ پێوانەکانی وەرگرتنو هەلسەنگاندنی چین ؟ ئەرکەکانی سەرشانی چین ، مافەکانی چین ، پەیوەندی نێوان ڕابەرایەتیو ئۆرگانەکانی ڕێکخراوەکە ، هی نێوان ڕابەرایەتیو جەماوەری ئەندامان ، هی نێوان ئەندامان خۆیان، هی نێوان ڕێکخراوەکەو جەماوەری گەل .... کورتیەکەی مەسەلەی ئەندامەتی پاشخود هیچ‌جۆرە ڕێوشوێنو پێوانەیەکی دیاری کراوی نەبوو ، ئەویان لە ڕوانگەیەکی ئەخلاقیو دینییەوە ، واتە بە تێگەیشتنێکی ئیدیالیستی ، سەیر کراوە . بەتایبەت زۆربەی ئەم ڕێکخراوانە مەسەلەی ئەندامەتی بە (کارێکی ئەنهایی ، داتەناوە ، بەلکو لایان وابوە بە ڕاگەیشتنی سەرەکی خیلێک هەموو ئەفرادی خیلەکەو بە موستایەتی سەرگەورەی بنەمالەیەک ، دلسۆزی هەموو بنەمالەکە ئەلێن ئەبێت ، ئیتر خۆمانبو کردن پێ بە خەلکییەوە لەبارچی ؟ . لەم قۆناغەدا گرنگترین پێوانەی ئەندامەتی ئەوەبوو کەپیاو کوردێکی دلسۆز بێتو حەز بە ڕزگاری کوردو کوردستان بکاتو ئامادەبێت سوێندی ئەندامەتی بخوات ، سایان بە قورئانو شمشێر، یاخود بە خاکی کوردستانو ئالا خەنجەر کە دلسۆز بمێنێتەوەو خیانەت نەکات .

(٣)

سوێندانو سوێند خواردن وەکو مەرجی هەرە گرنگی بە ئەندام بوون ، کە سەرچاوەیەکی ئیدیالیستی هەیە ، لە گەل پێوانەی زانستی پەروەردەکردنی سیاسی جەماوەری گەل بەو خەباتی شۆڕشگێرانەو ڕاهێنانیانو هۆشیارکردنەوە و ساردانو هێنانە جوش و خرۆشی کۆمەلانی خەلکو بەهۆی هێنانی ئایدیۆلۆجی بەراستیی و ڕەوانی ئیکۆشان ، واتە لەگەل وەرگرتنی بیرو ئایدیۆلۆجی شۆڕشگێرانە بە هێزی ماددی لەشکان ئەماتر ، ناگونجێن .

مەسەلەی ئەندامەتی لە ناو ڕێکخراوە نەتەوەییەکانی کوردستانی عیراقدا هەر بەمجۆرە مابووەوە ، تاکو پەنجاکاندا هەندێک ڕێکخراوی مارکسیو نیمچەمارکسی دروستبوون وەکو یەکێتی تێکۆشین ، حیزبی شیوعی کوردستان (شۆرش) ، وە حیزبی ڕزگاری کورد ، کە لە ڕوانگەیەکی ترەوە سەیری مەسەلەی ئەندامێتیان ئەکرد لەپاش سوێندخواردن پێوانە هەندێک پێوانەی تریان لە ئەندامیان هەل ئەسەنگاند . وەهەمیشەش لەم پێوانانەی دوایی تر لە (پەیڕەوی ناوخۆ) کانی پ.د.ک دا پەرخشەبوون .

ئەندامەتی پارتیو ڕێکخراوە سیاسییەکانی دنیاش ، لە پارتییەکەوە بۆ پارتییەکی تر لە ولاتێکەوە بۆ ولاتێکی‌تر ، بە پێی جۆری پێکهاتنی ڕێکخراوەکە، ئایدیۆلۆجی، شێوەی کارو ئامانجەکانی .... هتد . جیاوازە . بۆ وێنە جۆری ئەندام پەیداکردنو وەرگرتنو پەروەردەکردن لە ڕێکخراوە کۆمۆنیستو مارکسیستەکاندا جیاوازە وەک لە هی شۆڕشگێڕە دیموکراتەکان ، یا ئەمەش بە (مە) کراوەکان ، ولیبرالو ناسیونالیستەکاندا ....

لە هەندێکیاندا زەلام بەشێوەیەکی ئەهدی و ڕاستەوخۆ دوای پەروەردەکردنو ئاماێەکردنەوە ئەبێتە ئەندام .

لە هەندێکی تریاندا بە هۆی ئەندامبوونییەوە لە ڕێکخراوێکی تری وەکو ئەنقابە ، ژووری بازرگانیو پیشەسازی .... بە جۆرێکی ناڕاستەوخۆ ئەبێتە ئەندامو جەماوەری پارتییەکە لە جەماوەری چەند ئەنقابەو کۆمەلو یەکێتی پیشەیی پەکتر ئەکەوێت .

هەر بەم پێیە ئەرکو فەرمانەکانی سەرشانی ئەندام بەرامبەر پارتییەکەیو ئەو مافانەی کە هەتی کەلک لێ‌وەرگرتنی هەیە لە پارتییەکەوە بۆ پارتییەکی تر ئەگۆڕێو لەهەندێکیاندا پێوانەو ڕێکو شوێنی سەخت و وردی بەکار دێت و لە هەندێکی تردا هی نەرمو خاو ...

(٤)

پ.د.ک بە پێچەوانەی ڕێکخراوە نەتەوەییەکانی پێش خۆیەوە ، هەولی‌دا لەباتی پێوانەی ئیدیالیستی ، هەندێک پێوانەی تر بۆ هەلسەنگاندنی خەلکو وەرگرتنی ئەندام بەکار بهێنێت ، کە ئەویش هۆشیارکردنەوەو پەروەردەکردنو ئێکەیاندنو باوەڕ پێ‌هێنانی ئەندام بە ڕێبازو بیروباوەڕو جۆری‌خەباتی لە قۆناغێکی چەند پلەییدا لە ماوەیەکی زەمەنی دیاریکراودا .

ـ ئەندامێکی پ . د . ک بە کێکی دیکەی ئەدوێنییەوە ، کە لێی ئەوەشابێتەوە ببێتە ئەندام ، جا هەولی لە گەل ئەدا بیروباوەڕو ڕێبازو ئامانجەکانی خۆیانی بۆ ڕوونبکاتەوە لە ڕێگەی گفتوگۆو پێدانی پرۆگرامو بلاوکراوەو نامیلکەی ڕوونبیرییەوە !

ـ ئەگەر بیروڕاکانی پ . د . ک ی پەسند بکردایە ، داوای لێ ئەکرا ببێتە ڕیزی ڕێکخستنەوە ، ئەوسا لە ئەلقە یاخود تەبەیەکی لایەنگراندا ڕێگە ئەدرا ئەندامێکی ئەوەوا بە ڕێکوپێکی لە گەلیان کۆبێتەوەو کاروباری پارتیەتی بۆ ڕوون ئەکردنەوە !

ـ ئەگەر ئاشکردنەوەکانی ئەو ماوەیە و ڕەفتاری لایەنگرەکە باش بوایە ، ئەوسا لە پالێورا بۆ ئەندامەتیو هەموو مافەکانی ئەندامی تری پێ ئەدرا !

ـ پاش تێپەڕبوونی ماوەی دیاریکراوی پالێوراوی لەبرە ئەندامو بەرەسمی ئاگادار ئەکرا . بە گوێی پەیڕەوی ناوخۆی پ.د.ک کە لەسەر سەرکەوتن پێ‌بدرێت لە پێبرێتەوە ... لایەنگری ڕێکخراو ـ پالێوراو ـ ئەندام ئەم ماوەیە جیاوازی و ئەمیش چەند مانگێک ، وە جاری واهەیە چەند سالێکی ئەخایاند .

ئەندامەتی لە پ.د.ک دا بەوجۆرە ئەلبێ گرێبوو ، سا ئەگەر لە قۆناغێکدا پەیڕەوی ئەم ڕێوشوێنانە بکرایەو ئەکرایەتەوە ئەم پێوانانە خراپ بەستگیری ، واتە ئەشێکی ئاسایی پێچەوانەی پەیڕەوی ناوخۆ بوو و گەلێک هۆی هەبوو کە لێرە شوێنی باسکردنیان نییە . لەمە هەلبەتە پێش ئەوەی ڕابەرایەتی خێلەکی بەئەمراوی بالی ڕاستی بە سەر پارتییا بکێشێ ڕێگاکە چێشتی سەرچووبوو .

ک.ت.ل ڕێکخراوێک نییە کە لەناو گەلیکی بێ ڕێکخستنو ڕێگە ئەخراوەدا دروست بووبێت ، سی‌سال زیاترە لە کوردستانی عیراقدا دامودەزگای سیاسی نەتەوەییو مارکسیو شیوعی هەیە ، لەپال ئەم دەزگا سیاسییانەدا گەلێک ڕێکخراوو یەکێتی ئەنقابەو پیشەییو فەرهەنگی قوتابیانو مامۆستایانو ئافرەتانو کرێکارانو جوتیاران ... دروستبوون . هەر لە ڕێزەکانی پ.د.ک و ح.ش.ع دا دەیان هەزار کەس کاری سیاسییان کردووەو شارەزای ڕێکخستن بوونو ئەمڕۆیەیان وەرگرتووە لەسەر چاوەدێری ئەوانەدا دەیان هەزار کەس لە دامودەزگا سیاسییو پیشەگەرییەکانی شۆڕشدا بەشداریانکردووە شارەزای ....

ـ دوایی ماوە ـ

سەرنجی ئاسائیلە

ئەم وتارە یەکێکە لە کادرانی ی . ن . ک نووسیویەتی بۆیە گەلێکە جار بە ناوی یەکێتییەوە ئەمووتێت ... ئەگەرچی هەندێک لەو بیروباوەڕانەی لەم وتارەدا دەربڕاون ، وەکوو ئەگەل هەندێک لە بیروباو بۆچوونەکانی ی . ن . ک یەکناگرنەوە ، بەڵام لەبەر گرنگیی باسەکە پێویستمان زانی لە گۆشەی بیروڕای ئازادا بڵاوی بکەینەوە و سەرنجی خوێنەرانیش بۆ ئەوە رابکێشین کە ئەم وتارە رای نووسەرەکەیەتی و ئامادەین بۆ بڵاوکردنەوەی هەر لێدوانێکی زانستی لەم رووەوە .

پێبازی نوێ .

چەن رەخنەیەک لەسەر زیندوو کردنەوەی پ . د . ک

(١)

پ . د . ک کە لەمەبەر چارەکە عەسرێ زیاترە و لە بنچینەدا لە چەند پارتی و ریکخراوێکی مارکسی و پێشکەوتوو دروست بوو ، سەدان ئەندام و کادری سیاسی و پێشمەرگەی پێگەیاندووە و سەدان لاپەڕەی رووناکی خستۆتە سەر خەرمانی بیری پێشکەوتووی کوردایەتی و مرۆڤایەتی و لە کووری خەباتدا سەدان شەهیدی بەخشیوە و لە دوای دووەم جەنگی جیهانییەوە مێژووی گەلەکەمان لە کوردستانی عێراقدا وە هی پ . د . ک لە ئاستی رادەیەکی زۆر لێکەڵ بوون بە یەکتری . رابوردوویەکی وا ئاڵۆز و پڕ رووداو ، لە هەڵ و مەرج و زرووفی ئاڵۆزی گەلێکی وەکوو کوردستانی عێراقدا ، بێ گومان پێویستی بە لێکۆڵینەوەی قووڵ و هەڵسەنگاندنی مەوزووعی و گشت لایی یە ، کە نە ئێرە جێگەی ئەو باسە ئاڵۆزە و نە ئێستەش هێشتا کاتی لەمەیە . پ . د . ک وەکوو ریکخراوێکی لێکۆشەری کوردستان لە خەباتدا لایەنی ئیجابی هەبووە هی سەلبیشی هەبوو ، لە هەندێک قۆناغیدا ریبازی شۆرشگێرانەی پێشکەوتووی گرتووە ، لە هەندێک قۆناغی تردا لوشی لادان و ئینحیرافی زۆر قووڵ و زیانبەخش بووە ، تا رای لێ هات لەم ساڵانەی دوایشدا بووبوو بە ئاوێکی بوگەن و بێ گیان و جوولانەوە .

دوژمنانی گەلەکەشمان بێ ئاگا نین لەو دەورەی پ . د . ک لە خەباتی گەلەکەماندا بووەتی ، بۆیە دەزگا جاسووسیکانی ئەوانیش چ لە عێراق وە چ لە ئێران ئەیانەوێ ناوی پ . د . ک و رابوردووەکەی بۆ دوژمنایەتی کوردایەتی بەکار بهێنن . بەو ناوەوە ریکخراوی کارتونی دروست ئەکەن ، بۆ شێواندنی رووی گەش و راستەقینەی پێشکەوتوانە و رەوای کوردایەتی ، بۆ خەریک کردن و چەواشە کردنی کۆمەڵانی خەڵک وە بۆ کۆ کردنەوەی دەنگوباس و ئاگاداری لە سەر لێکۆشەرانی کوردستان ... لێکۆشەرانی کوردستان پێویستە سەرنجێکی رەخنەگرانە و بێ بەزەیی لە مێژووی پ . د . ک بدەن ، کارە باش و خراپەکانی ، سەرکەوتن و نوچەدان و هەڵەکانی ، هەڵوێستە شۆرشگێر و راستەکانی و هەڵوێستە کۆنەپەرست و لادان و ئینحیرافەکانی ، رایە لایەنی سەلبی و ئیجابی ، بە قووڵ و گشت لایی ، مەوزووعی و عیلمی هەڵبسەنگێنن و حوکم بدەن . نابێت هەرگیز پیرانەی عیلمی ون بکەن و گیانی لێکۆڵینەوەی زانستی بشێوێنن :

ــ لە لایەکەوە عاتیفە وایان لێ بکات لایەنە سەلبیەکانی بشارنەوە ، یا « دیفاع » ی لێ بکەن هەر لەبەر ئەوەی خۆیان بە پەروەش و دڵسۆزی کارابەکی شۆرشگێری خۆ بەختکەرەوە لێیدا بوون .....

ــ وە یاخود لە لایەکی ترەوە ، سەیارەت بە بۆگەن بوونی رابەرایەتییەکەی و هەندێک لە کادر و ئەندام و کاربەدەستە سیاسی و سەربازییەکانی ، بکەونە ئەو داوە فێڵبازانەیەوە کە دوژمنەکانی نەتەوەی کورد لەیننەوە بۆ شێواندن و تێرو کردنی سەرتاپای مێژووی خەباتی گەلی کورد ، بە هۆی بۆلاواندن و دوژمنایەتی رەگەزی کوردەوە . لێکۆشەرانی کوردیش ، بە هۆی « لا سەلبی و خراپەکانی » پ . د . ک وە ، بێ ئاگا هەمان گسەی ئەم دوژمنە رەگەزپەرستانە دووبارە بکەنەوە .

لێکۆشەرانی کوردستان پێویستە لە کاتی هەڵسەنگاندن و لێکۆڵینەوە و حوکمداندا ، هەر مەسەلەیەک بەرنەوە زەمان و زەمینی خۆی ، بێ گوێدانە عاتیفەی شەخسی . لە هەموو رووێکەوە هی سەلبی و ئیجابی ، وە بە رەچاو کردنی مەرجەکانی کوردستان و رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دنیا ، واتە لە گشت لایەکەوە بە شێوەیەکی عیلمی و مەوزووعی لێی بڕوانن وشی بکەنەوە ، بەرامبەر پ . د . ک یش بۆ ئەوەی بە هەڵە نەچن ، ئەبێت هەر ئەم ریگەیە بگرن .

(٢)

ئەگەر چی ژمارەیەکی زۆری ئەوانەی ئێستا لە ژێر ئاڵای ی . ن . ک دا کۆبوونەتەوە کاتی خۆی لە ریزەکانی پ . د . ک دا بوون بەڵام هەر وەکوو ی . ن . ک رای گەیاندووە ، ریکخستن و پێکهاتن و ریباز و بیروباوەڕ و دوائیسی بۆ مەسەلەکانی کوردستان و عێراق و رۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دنیا بە تەواوی جیاوازە لە هینەکانی پ . د . ک و ئەم خۆی بە جێگرەوە یا دریژە پێدانی هیچ ریکخستنێکی پێش خۆی نازانێت .

● پ . د . ک ریکخراوی سیاسی سەردەمێک بوو کە بە شکانی شۆرشی کوردستان و چارەنووسێکی رەش و مەینەتییەکی ئەفەرایەتی گەورە دوایی هات .

● ی . ن . ک ریکخراوی سیاسی سەردەمێکە ، کە بە هەڵسانەوە وخۆ کۆکردنەوە و ئەزموونی وەرگرتنی گەلی کوردستان و راستکردنەوەی ریبازی کوردایەتی دەستی پێ کردووە . پ . د . ک ریکخراوی رابوردووی دوراوە و ی . ن . ک هی باری سەخت و پڕ کۆیرەوەری خەباتی ئێستای لێکۆشەرانی نەبەزی کوردستانە .

لەو لەدەیانە سیاسیەی لەمەی تائێستا ی . ن . ک بڵاوی کردوونەوە رەنگە چەند لایەنێکی ئەم راستیەی روون کردبێتەوە وە لە دوا رۆژیشدا بێگومان ئەم جیاوازییانە چ لە رووی تیۆرییەوە وە چ لە رووی پراتیکەوە لە کاروباری رۆژانەدا زیاتر دەرئەکەون . هەر لەبەر ئەم جیاوازییانەیە ئەبێ ی . ن . ک بە هیچ جۆرێک پ . د . ک ، ئەگەر لە پاشەڕۆژدا زیندووش ببێتەوە ، ریبازێکی پێشکەوتوانەش بگرێت ، نە بە « منافس » ی خۆی بزانێت ، وە نە لایشی وەها بێت کە پ . د . ک لە بارێکدا هەیە جارێکی کە دەورێکی سەرەکی یا کاریگەر لە کوردایەتیدا بگێرێت .

(٣)

کۆمەڵی کوردستان ، کۆمەڵێکی چینایەتییە ، وەکوو هەموو کۆمەڵێکی چینایەتی تری دنیا ، دەسکەوتی ئابووری ، بیروڕا و هەڵوێستی سیاسی و کۆمەڵایەتی و فەرهەنگی ... جیا جیای لێدایە کە لە ئێرانا نیە هەموویان لە ئاکە پارتی یا ریکخراوێکی سیاسی خاوەن یەک بەرنامە و یەک پرۆگرام و پەیڕەو و ئایدیۆلۆجی و سیاسەت و ریبازدا کۆبکرێنەوە و بخرێنە ناو یەک مەنبەلەوە . ئەتانێت ئەگەر لە قۆناغێکی دیاریکراوی گۆڕاندا بە هۆی دواکەوتنی کۆمەڵ و گەلاڵە نەبوونی تەواوەتی هەست و خەباتی چینایەتییەوە ، یا بە هۆی سەختی ئازاردانی نەتەوایەتییەوە ، ئەم چین و توێژە کۆمەڵایەتیە جیاوازانە لە ژێر ئاڵای یەک ریکخراودا کۆبوونەوە و یەکیان گرت ، لە قۆناغێکی تردا ئەم ناکۆکییە « ملت و سر » ئتە ئەتەقێنەوە و ریکخراوەکە هەڵئەوەشێن و ئەبێتە بە چەند پارچەیەکەوە .

ئەزموونەی ئەمجارەی گەلەکەشمان سەبارەت لەمڕی چەوتی و هەڵەیی سیستەمی تاکە ــ پارتی (نظام الحزب الواحد) ی سەلماندووە ، هەر لەم روانگەیە زانستییەوەیە کە ی . ن . ک باوەڕی بە پێویستی بوون و گەشە کردن و لێکۆشانی چەند پارتی و ریکخراوی سیاسی پێشکەوتوو و شۆرشگێر و دیموکرات و لێکۆشەر هەیە ، کە نوێنەری چین و دەستە جیا جیاکانی کۆمەڵی کوردستان و ئاسۆزی خەباتی چینایەتییان بێت :

ــ لە لایەکەوە پێکەوە لە پێناوی سەربەخۆیی و ئازادی و ئاوەدانییەکانی گەلەکەماندا هاوکاری و خەبات بکەن و لە ریزێکی یەکگرتوو و پتەودا شانبەشانی یەک دژی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی ، دژی حکومەت و چینە چەوسێنەرەکانی خەڵکی کوردستان ، لە پێناوی بە دەستهێنانی مافە نەتەوەیی و دیموکراتییەکانی گەلەکەماندا بجەنگن ،

ــ وە لە لایەکی ترەوە لە ناو خۆیاندا خەباتی ئایدیۆلۆجی دۆستانە بکەن لەگەڵ یەکتریدا ، لە پێناوی گۆڕینی کۆمەڵی هەژار و نەخوێندەوار و دواکەوتووی کوردا بە کۆمەڵێکی پێشکەوتوو .

لێکۆشەرانی کوردستان لە کاتێکدا کە خەبات ئەکەن بۆ ئەوەی گەل بە مافی کەلکی وەرگرتن و بەکار هێنانی ئازادییە دیموکراتییەکان بگات ، ئەبێ لە پێشدا ئەم هەقە بە یەکتری رەوا ببینن و حورمەتی ئەم مافە پیرۆزەی مرۆڤ بگرن ، مافی خۆ ریکخستن لە ریکخراوی سیاسی و کۆمەڵایەتی و سەرفەنگی جیا جیادا : کە مرۆڤایەتی هەزاران قوربانی لە پێناودا داوە و ئەزموونەی لە کوردستان و هەموو ناوچەیەکی تری لێکۆشانی دنیادا دروستی و کاریگەری و باشیی سەلماندووە ، وە ئەگەر لێکۆشەرانی هاو خەبات و هاو ریگە وهاو ئامانج و هاو دەرد هەرلە ئێستاوە ، کە هەموو لە ژێر باری چەوساندنەوە و زوڵم و زۆرداریدان و هێشتا دەسەڵاتی سیاسییان نەگرتوە دەست ئەم هەقەی یەکتری نەسەلمێنن و بە کردەوە جێ بەجێی نەکەن و ریزی لێ نەگرن ، ناتوانن وا لە کۆمەڵانی خەڵک و جەماوەری گەل بکەن کە باوەڕ بەوە بێنن : لە پاشە رۆژدا ئەم ئازادییانە و ئەو بەڵێنانەی لێکۆشەرانی شۆرشگێری ئێستە ئەیدەن ، بۆی لەشێن وداییش نەکری .

(٤)

ی . ن . ک لە ئەبیت دژمری بە مافی سەربەستی و سەربەخۆیی ریکخستن ، بە مافی سەربەستی دەربڕینی بیروڕا و هەڵوێستی سیاسی هەبێت و لای وایە دروست بوونی چەندین ریکخراوی سیاسی ، لێکۆشەر و شۆرشگێر لە کوردستاندا ئەوەیدا : [ظاهرة] یەکی ئاسایییە و بە ئاراستەی گەلی کورد و بزوتنەوە شۆرشگێرانەکەیەتی ، وە ئەم بە هیچ جۆرێک نابێت وە راستە نیە ریکخستن و بیروڕای خۆی بە زۆر بە سەر هیچ لاو ریکخراوێکی سیاسی شۆرشگێری لێکۆشەری تردا بسەپێنێت وەکوو کاتی خۆی رابەرایەتی خێڵەکی و بۆرجوازی راسترەو ئەیکرد . بەڵام ئەم مافە لە قۆناغی ئێستای خەباتی گەلی کوردستانی عێراقدا ، کە بە یەکی لە ترسناکترین و سەختترین قۆناغەکانی ژیانی نەتەوەی کورد ئەژمێردرێ ، لە تیا بۆ ئەو تاقم و ریکخراوانەیە ، کە بە راستی ، بە بیروباوەڕ و بە کردەوە و خەباتی رۆژانە ، پێشکەوتوون ، شۆرشگێرن ، لێکۆشەرن ، دژی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی کورد و بێگانەن ، پەیوەندییان لەگەڵ هیچ یەکێ لە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان و دەزگا و داتە جاسووسی و کۆنەپەرستە و گوێسانیکراوەکانیدا نییە ، باوەڕیان بە هاوچارەنووسی و هاو خەباتی نەتەوەی کورد و ریکخراو و پارتییە کوردستانییەکانە لە هەموو پارچەکانی کوردستاندا ، باوەڕیان بە هاوخەباتی و هاودەردی و هاوئاسایی و هاودوژمنییە لەگەڵ گەلانی ناوچەکە : عەرەب و فارس و تورک و ئازەری ... باوەڕیان بەوەیە کە ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی ئەک هەر ناتوانن ببنە دۆستی مەسەلەی کورد ، بەڵکو دوژمنی خوێنی خۆری و سەرسەختی کوردایەتین .

لە قۆناغی ئێستای خەباتی گەلی کوردستاندا ، کە لە ناو هەرەشەی بڵاوەپێکردن و

بەفیڕۆدانی گرتنی خەڵکەکەی و گۆڕینی ڕوخساری نەتەوەیی نیشتمانەکەیدا لەمەڕی ی . ن . ک ئەبینەوەی سەربەستی ڕێکخستن و کارکردن و پێویستی هاوکاری و پێکەوە خەبات کردن و زیان لەبیا بەو هێزانە ڕەوا ببینێت ، نەک بەرانەی بە پارەمل دەزگای جاسوسی یەکێ لە حکومەتە داگیرکەرەکانی کوردستان و چەوسێنەرەوەکانی کورد و عەرەب و فارس و تورک و تورکمان و ئاسوری و ئەرمەنی . . . بە درۆ بە ناوبێکی ساختە و گاڵوڕی بەوە دروست ئەبن و ئەزین چاوەڕێی بلاوکراوە یا بەیانێکی دوورڕۆتانە دەرئەکەن بۆ هەڵخەڵەتاندنی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان .

(٥)

لای هیچ تێکۆشەرێکی کورد ، کە لە نزیکەوە ئاگاداری پ . د . ک بوبێت ، ئەندام بوبێت یا دوستی ، شاردراوە نییە کە لەم چەند ساڵانەی دواییدا پ . د . ک بووبوە ڕێکخراوێکی فراوانی پڕ ئاکۆکی و ناسازی و ناتەبایی و کەسانی هەمەڕەنگ و هەمەچێژە و لەمانەت جاسوس و گومانلێکراو ، وە لە ڕوی چینایەتییەوە کورابو بە ڕێکخراوی چینە هەرە دواکەوتو و چەوسێنەرەوەکانی کۆمەڵی کوردستان ، لە سەرۆک عەشیرەت و زەویدار و کۆیخا و دەوڵەمەندانی شاری کوردستان . لەوەی لە « پرۆگرام و پەیڕەو » ەکەیدا نوسرابو کەمێکی زۆر کەمی نەمابێت هیچی لەگەڵ ڕاستیی « ڕێکخستن و ڕێباز و کارکردن و بیروڕای پارتی » دا نە ئەگونجان . « پ . د . ک » ی شار « پرۆگرام و پەیڕەو » شێک بو ، پ . د . ک لە « واقیع » دا شتێکی تر بو . ئەم ڕاستییە تاڵە ، بەرۆی لە کاتی شاپای بەتاڵ ، کردنی ساڵی ١٩٧٥ دا دەرکەوت کە دەسەڵات و توانای ڕێکخستن و دەوری پێشڕەوانەی پ . د . ک بابی چەندبو ، ڕابەرایەتی خێڵەکی کە سەبدانی جەبانی بەجێ هێشت و هەڵات بۆ ئێران ، هەمو دەزگاکانی « پ . د . ک » بەشێ بون « لە سەر ... » بە دوی خۆیدا وابیچ کردبو توردوگاکانی پەنابەران و شارەکانی تری ئێران . دوایی زوربەی گلەو سەرکردەیەکانی ، بێ ئەوەی هیچ بیاترەیەکی « سطحی » یان هەمی بانابچار بون ، خۆیان هاویشتە ژێر ڕەحمەتی ڕەگەزپەرستانی عیراقەوە و هەندێکیان کەوتنە ڕاپۆرت نوسین و هەندێکی تریان کەوتنە نەسەی بێ سەروبێ لە پشتی ئەڵەنهێزبونی کەرکوکەوە . بێ گومان چارەنوسی ڕێکخستن و داو و دەزگاکانی پ . د . ک لە دوای بڵاوە پێکردنی شۆڕش شتێکی نهێنی نیە و گێڕانەوە و باسکردنیشی ، بەهیچ جۆری مایەی دلخۆشی و سەختهاری نیە .

پ . د . ک ئێستە لە کوردستانی عیراقدا ڕێکخستنی نەماوە . کاتی خۆیشی لە کاتێکدا کە شۆڕش بەشی هەرە زۆری کوردستانی بە دەستەوە بو ، لەو جێگایانەدا کە بە دەس دوژمنەوە بون ڕێکخستنی نهێنی وەرێکوپێکی نەبو ، وە لە ناوچە ئازادکراوەکانیشدا ئەو ڕێکخستنە بونی و ئاوازە بو کە کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان لەبان دێ و لە ماڵی سەرەکی سیاسی بەپێوباڵورە عەقبان و سەڵوات دان بو لە دیاری بەرزانی و بارەگای بەرزانی . لە کوردستاندا ڕەنگە هەندێک ڕێکخراوی بچوک بچوکی دەزگای « پاراستن » مابن کە تا ئێستەش دەنگوباسی کۆبکەنەوە و بو خۆ پاراستن و خۆ شاردنەوە ، زوربەیان خۆیان خستۆتە ناو دەزگا جاسوسییەکانی کاربەدەستانی ڕەگەزپەرستی بەغداوە ولە بەر چاوی جەماوەری گەل بە ڕیسواترین و نزم ترین کەس ناودێرین و ئەوانیش بەرامبەر خەڵقدا سەگی هار دەرکرن . لەمە بێگومان ئەگەر پەیوەندییان بە ڕابەرایەتی ... سیاسی دانلەرین و دەزگای جاسوسین . ئەمانە بەولاوە ڕێکخراوێک بە ناوی پ . د . ک « وە کە بەستراییت بە سەرکردایەتییەکی دەرەوەی وڵاتەوە وجودی نییە تا ئێستە » وە ئەگەر شتێکیش هەبێت چوار سەرپەڕشتیە لەوانەی کە دەوری سەرەکییان هەبوە لە ئیکتانی شۆڕش و سەرشۆڕکردن و پەلاتی ئیمپریالیزم .

ڕابەرایەتی خێڵەکی کە ڕایکرد بۆ ئێران ، نزیکەی هەشت بەشێکی میللەتەکەشمانی لەگەڵ خۆی برد بۆ ئێران ، هەر لە سەرەتاوە لە سەر داوای « سازمانی ئەمن » ڕێکخستن و پارتایەتییان لەمەڵك ئەدەملەکرد ، هەرچی باسی پارتایەتی و خۆڕێکخستنەوەی بکردایە ئەگیرا و سزای هەڵمەترا و بە دزی چاوەڕێ کردنی « زەرفی دەولی » بێ ، دوە بەیان لەمەیشت کەس نزیکێت و ئەبێت لێ ڕیست بە پارە و بە هەڕەشە و ترساندن و دلخۆشی دانەوە و پروپاگەندە و درۆ و دەلەسە و میکرۆفون . . . زورترینی ئەو کە ساڵەی چوبوە ئێران لە دەوری خۆیان ، لە دەربەدەری ، بهێڵنەوە و نەگەڕێنەوە عیراق .

بەلام تێکۆشەرانی دڵسۆزی گەلەکەمان واقیعی هەڵاتن و خۆ بە دەستەوەدان ، بەڕێز و ڕلز هێنان ، پلانی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستی ئێران و ڕەگەزپەرستانی عیراقیان ڕەت کردەوە ، لێنوی خەبات و تێکۆشان و خۆڕێکخستنەوە بون لە سەر ڕێبازێکی نوێ ، ی . ن . ک دامەزرا و کەوتە کار ، دەستی کرد بە ڕێکخستنەوەی هێزەکانی گەلی کورد ، بە شێوەی ڕێکخراوێکی « شیوە بەرەیی » کە ڕێگە بە پێکەوە ژیانی چەن (لیبار) ی پێشکەوتوانەی جیا جیا بدات ، بسەر دەس پێ کردنەوەی خەباتی شۆڕشگێڕانەی جەماوەری و لێکدانی ئەو پیلانەی دژی گەلی کورد دانراوە و بۆ دەربڕینی بە تێکۆشانی گەلی کوردستان لە پێناوی مافە ڕەواکانیا . .

جا ڕابەرایەتی خێڵەکی ، کە کوردستانی عیراقی لە دەس دابو ، لە توانینی کاری سیاسی و پارتایەتی و چالاکی لێ ئەوەستێنراو ، هەر ئەوڕیاریکی بە دەستەوە مابو ، بویە هەستی تورسایەکی خوی خستە ئەوی و ئاتیشالی هەر لەویدایە ، ڕەنگە هیچ درۆی لێ نەبێت ، ئەگەر خۆڕێکخستنەوەی زوپەزوی تێکۆشەرانی کورد نەبوایە لە ی . ن . ک دا ڕابەرایەتی خێڵەکی ئاماوەیەکی زۆر درێژتر لە خەوی ئەنفاسیەکی کە هەڵ ی بیدار نەبرایەتەوە و نەکەوتبایەتەوە خوی بۆ ڕێکخستنەوەی خەڵك « لە دەرەوەی وڵات » .

(٦)

ئەمرۆ کوردستانی عیراق لەبەر دەمی قۆناغێکی نوێدایە : کە خەریکە مەشخەڵانی ئاگرێکی تێدا هەڵ ئەگیرسێ ، نەک هەر دەسکەوت و ئەنجامی بونی ڕەگەزپەرستانی عەرەب و کۆنەپەرستانی کورد لە عیراقدا لەمخالە ئەترسیەوە ، بە لکو هەرەشە لە هەمی هەمو کۆنەپەرستانی ناوچەکە و نفوزی ئیمپریالیزم و نۆکەرەکانی ئەکات . . .

کۆنەپەرستانی ناوچەکە و ئیمپریالیزم و سەهیونەتیش لەم مەسەلەیە بێ خەبەر نین و ئەم مەترسییە ئەبینن و پیلان پێنی ئەکەن . . .

جا بۆیە پیاو ناحەقی نییە ، گومانێکی ڕەوای هەبێت لە ئەنجاکانی ڕابەرایەتی خێڵەکی ڕاستەوخۆ بەو زیندوکردنەوە و ژیاندنەوەی پ . د . ک لە دەرەوەی وڵات ، لە سەر ڕێبازی کۆن و بە نوسلوبێکی نوێ ، بۆ ئەگەرەوان لە گەمە کردن و جێگیر بونی ڕێبازی نوێی خەباتی شۆڕشگێڕانەی گەلی کوردستان ، ی . ن . ک هەر زۆر لە سەرەتای دامەزرانیا پێش بینیی ئەمەی کردوە . تکا لە خوێنەری بەڕێز ئەکەم ئەو زەمەتە بکێشێت بەر خۆی و چاوێک بە لاپەرەکانی ٢٦ ــ ٢٥ ناملکەی (الاتحاد الوطني الكردستاني ــ لماذا) دا بخشێنێت و بە چاوی کابرایەکی ڕەخنەگر بڕوانێتە ئەو بۆچونە سیاسی و کۆمەڵایەتییانەی لە وی دا باس کراون و لێکۆڵراونەتەوە .

(٧)

لێرەدا بە پێویستی ئەزانم هەندێک سەرنجی دۆستانە بخەمە بەر چاوی ئەندامە دڵسۆزەکانی پ . د . ک ، بە تایبەتی ئەوانەی تا ئێستاش بە تەمای زیندوکردنەوەین .

● لە ئیستاکانی ئێستای خەباتی گەلی کوردستان و دابەشبونی چینایەتی کۆمەڵی کوردستاندا هێشتا (مفومات) ی بون و مان و کار کردنی پ . د . ک ماوە ، بەلام پێکهاتنی چینایەتی و ڕامیاری سیاسی پ . د . ک لێکینیا بیگومان زوور جیا ئەبێت لە « پ . د . ک » ی سەردەمی شۆڕش .

● ئەو قۆناغە بە جارێك وە هەتا هەتایە ڕیپەڕی کرد کە پ . د . ک خوی بە تاکە حیزبی پێشڕەو و کاربەدەست و هەڵسوڕێنەری خەباتی گەلی کورد و ڕابەری بزوان و سەرەوکی کورد بزانێت . کاری سیاسی و چالاکی بۆ خۆی قۆرخ (احتكار) بکات .

● ئەگەر خۆ ڕێکخستنەوەی لەمەولای پ . د . ک دریژە پێدان و لەسەر ڕۆیشتنی ڕێبازی ژێرکەوتوی پێشوی پ . د . ک بێت ، وا زیندوبونەوەی زیان بە کورد ئەگەیێنی و مەسەلەی کورد ئەخاتەوە داوی سەودا ومامەڵەی دەوڵەتە گەورەکان و داو و دەزگا ئیمپریالیست و کۆنەپەرستەکانەوە .

● خۆ ڕێکخستنەوەی حیزبێکی شکاو و لەتوبەت ، لەبێت لە سەر دەستی ئەندامە هوشیار ودڵسۆز و شۆڕشگێڕ و لەخۆ بوردو و وریا و کارامەکانیدا بێت ، بێ دەس تێوەردان و خۆ لێ هەلقورتاندنی و پارەی هیچ لایەکی بیگانە و هیچ دەزگایەکی جاسوسی ، نەک بە شێوە و بۆ کردنەوە و ڕیبازیکی خێڵەکی لە سەر دەستی دەوڵەمەندەکانی شۆڕشی کوردستان و کەسانی گومان لێکراو و بەد ناو و عەلیپەرست و بێ بیروباوەڕ .

● هەمو ڕێکخراوێکی کوردستانی تێکۆشەر ئەبێت ئەوە باش بزانێت ، کە ئەبێت خوی لە ناو کوردستاندا ڕێك بخاتەوە و تورسایی چالاکی و کارکردنی خوی لە نیشتماندا دابنێت ، نەک لە دەرەوەی وڵات ، لە ئەوروپا و بارەگای ڕۆژنامە و حیزب و ڕێکخراوە دەوڵیەکاندا . . . مەسەلەی کورد لە ناو کوردستاندا لە لایەن گەلی کوردستان خۆیەوە چارەسەر ئەکرێت و لە قۆناغی ئێستای عیراقدا تەنیا ڕێگە خەباتی چەکدارە ، کە کوتای پێهێنێت بەم مەینەتییەی ئێستا تێیدا ئەژی ، ئەبێت خۆ ڕێکخستنەوە هەر لە سەر ئەم بنچینەیە بێت ، نەک وەکو « حیزبەکانی مەنفا » بە تەمای کۆمەڵی مافی مرۆڤ و خاچی سور و ڕەئی گشتی دنیا بن بیان هێنێتەوە کوردستان .

● مەسەلەی کورد مەسەلەی چەند هەزار پەنابەرێك نیە لە ئێران کە ئەبانەوێ شوێنێکی خۆشترو ئازاد و سەربەستتر بدۆزنەوە لە ئێران یا لە عیراق بۆ ژیانی تایبەتی خۆیان ، بەڵکو مەسەلەی گەلێکی چەند ملیۆنییە ، کە دوژمنەکانی لەیانەوێت ئەفرۆتنای بکەن و ڕوخساری نەتەوەیی نیشتمانەکەی بگۆڕن و ئەویش بەزەبری لولەی تفەنگ هەوڵئەدات مافە نەتەوەیییەکانی بەدی بهێنێت . ڕای گشتی جیهانی ئەبێت سەرنجی بۆ مەسەلەی کورد وەکو مەسەلەی نەتەوەیەکی دابەشکراو ، چەوساوە ، زوورلێکراو ، هەژار و بەش براو کە هەرەشەی ئەفرۆتنا کردنی لێ ئەکرێ ڕابکێشرێت ، نەک وەکو مەسەلەی کۆمەڵێک پەنابەر کە لایەنگری شارستانیش ئەوپان و دژی عەرەبن ، بویە ئەچەوسێنرێنەوە .

● هەرکاتی شکانی شۆڕشی کوردستان ئەبێت بگێڕدرێتەوە سەر ڕەگ و ڕیشەکانی خوی ، وە بیوبەستە بە ئاشکرا دەوری ڕابەرایەتی خێڵەکی ، عەقڵیەتی و جەنگی ڕاتەزبییەکانی ، ڕێباز و سیاسەتی ، پەیوەندییەکانی ، سەر لێ شێواندن لە دیاری کردنی دۆستی ڕاستەقینە و دوژمنی ڕاستەقینەدا شی بکرێتەوە و بە شێوەیەکی زانستی و مەوزوعی لێی بکۆڵرێتەوە ، نەک بۆ چەواشە کردنی خەڵك جارێك بیربخەنەوە سەر « عاملی جغرافی » مشۆوم » وە جارێك

بڕوانە لاپەڕە ٧

پەلاماری زەڕلی دەوڵی خۆراب

دەستگیرانی ڕووداوەکانی دنیا وێنەیەکی وا لـە مێشکا دروست ئەکەن ، کە پیاو ئەتوانێ بەکێشی دابەشبوونی ئوردوگا سیاسی و ئابوورییەکانی دنیا ، بلاوی شێوەی و بلاوێنی پێت ، بکیشێت :

— ئیمپریالیزمی ئەمریکا .

— لـە ئەورووپای خۆرئاوا ، پاشکۆی وڵاتـە سەرمایەدارەکان .

— یەکێتی سۆڤییەت و بلۆکی وڵاتانی خۆرهەڵاتی ئەورووپا .

— چین .

— کوریە و ڤیەتنام و کەمبۆدیا ولاوس .

— وڵاتانی گەشەکردوو ، یاخود گەشەکردن ، وە یاخود هەر وەکو پێشی ئەڵێن دنیای سێیەم .

کوردی چەوساوە و زۆرلێکراو لـەو دەوڵەتـە چەوسێنەرەوە و کۆنەپەرستانەش کە کوردیان تیا لەژێر بەشێکی لە دنیای سێیەم ، هەر لەبەر ئەوە ئەم جۆرە دابەشکردنە سەیر دێتە بەرچاو و لە بەینی ئەو ئوردوگایانەدا لە لایەک و لە ناو هەر ئوردوگایەکا بە جیا لە لایەکی ترەوە ناکۆکی و ناسازی هەیە ...

ئەو دابەشبوونەی لە سەر ئاستی جیهان ئەبینری ، لە هەر کۆمەڵێکی چینایەتیشدا ئەبینری ، واتـە لە کوردستانیشدا کە کۆمەڵێکی چینایەتییەو چین و تاقمی کۆمەڵایەتی جیا جیای تیایە با هەر بۆ وێنە ڕزگاری کـورد لـە بـاری سـەرنجی جۆرێکی هەژاری کورد وەرەیداریکی کوردەوە بپێنە بەر چاو ، کە ڕەنگە هەردوکیان بە دڵسۆزی و لیناکاریەوە بەشداربن لە خەباتی ڕزگاریخوازانەی کوردا : هەرچی جوتیارەکەیە بە تەمای ئەوەیە لـە سایەی ڕزگاری کـوردەوە ، گوزەرانی خۆشتر بێت ، ببێتە خاوەنی زەوی و زار و مەڕ و ماڵات و گاو گوتـاڵ و تراکتۆر و کشتوکـاڵ و بەرهەمێکی باشتر لە کاتێکـا زەویدارەکە ڕەنگە بە هیوای ئەوەبێ زەوییەکانی بسێنێتەوە و لە هەڵسووڕێنیشدا پایەی کۆمەڵایەتی و ئابووری بەهێزی خۆی بپارێزێ .

لە مەسـەلەی هەڵسەنگاندنی زەرڵی دەوڵی باش و خراپدا هەر وەهایە و لەسە بەندە بەو ڕێبازەوە کە شۆڕشی کورد ئەیگرێت و چـۆن دوسـت و هاوپەیمـان و دوژمـن و ناحەز لـە ناوەوەی وڵات و دەرەوەی وڵاتدا جیا ئەکاتەوە ، جا لەوسـا ڕەنگـە کابرایـەکی شیوعی تا ئـەو زەمانەی یەکێتی سۆڤییەت یاخود چین پارمەتی و پشتیوانی کورد ئەسەلێنن ئەوا زەرڵی دەوڵی بە خراپ بزانێ بۆ مەسەلەی سەرکەوتنی کورد و یەکێکی تر کە باوەڕی بە ڕێبازی سەرمایەداری و ئەو دیموکراتییەتەیە کە بە دیموکراتی کلاسیکی یا بورجوازی ناو ئەبری ، ڕەنگە پارمەتی ئەمریکا و ئوردوگای وڵاتە سەرمایەدارەکانی ئەورووپای خۆرئاوا بە شەرتی سەرکەوتنی بزووتنەوەی کورد بزانێ ...

نەتەوەی کورد لە چەند دەوڵەتێکا لەژێر (کە کەوتونە ڕۆژهەڵاتی نـاوەڕاستـەوە ،) وەدوان لەم دەوڵەتانە لە ڕیزی دەوڵەتە نەوتییە گەورەکانی دنیان و هەندێ لە سەرچاوە دەوڵەمەندەکانی نەوتی ئەم وڵاتانەش کەوتونە کوردستانەوە . ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست جگە لە نەوت بایەخێکی ستراتیجی گرنگیشی هەیە . لەمە سەرەڕای ئەوەی بازارێکی گەورە و فراوان و پاوەڵوێشە بۆ ساغکردنەوەی کاڵایەڵی دروستکراو و بەرهەمی وڵاتانی پیشەسازی وە گرانێکی شۆڕشگێڕیی چەک و تفاقی جەنگییە .

بۆ چەند دەوڵەتی جیـا جیـای سەر بـە چەند ئوردوگای ناکۆک و جیـاواز ، کۆبوونـەوەی چـەندین ناکـۆکی ترنسوابێز وەکـو مەسـەلەی فەلەسـتین ، مەسـەلەی کورد ، مەسـەلەی قەڵەفار و خەلیج ، نەبوونی ئازادی دیموکراتی ، جیاوازی گەورە و قووڵی نێوان چینە چەوساوەکان و چینە چەوسێنەرەکانی ئـەم کۆمەڵانـە ، خۆتی هەڵتۆڕاندنی سوریا لە سیاسـەت و کوردە ...

ئەمانە هەمـو باریکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابووری و جەنگی ئاڵۆزکاو و جەنگی نەبوری پـڕ لە ئەهلیشەوە و ڕووداوی گۆڕبوریان لە ناوچەکەدا خوڵقاندوە ، ماوەی خۆشی کردوە بۆ لەوەی هەمو ئەو ئوردوگایانە ، هەریەکەیان لە لایـەکەوە ئەتەلای پەیداکردنی دوست و هاوپەیمان دەشرین بی دوورینەوە و شوێن پێ قایمکردن وە هەوڵـی پەتهیرکردن و پتەوکـردنی پەیوەندی ئابووری و سیاسـی و جـەنگی لەگەڵ دەوڵـەتانی ناوچەکە بـدا .

جا یەکێ سەرنج هەر لە لایەنێـک بـاڕیمن لایەنێکی مەسـەلەی کورد و دابەشبوونی جیهـان و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بدا :

کورد — گەلێکی بێ دەوڵەت و سوپاو نەوت و پارە و پاڵدەکانی ، دابەشکراو و ژێـردەستـە و خاوەن دوژمـن ؛

دەوڵـەتـە چـەوسـێنەرەوەکـانی کوردیش — هەر یـەکەیان پەیوەندی نزیک و زۆریان ئەوە هەندێکیان پەیوەندی نزیکتریان لەگەڵ یەکێک یا چەند ئوردوگایەکیاندا هەیە .

جا ئێمە کام ئوردوگایان ، بۆ ئاڕاستەی کورد خۆی و ئاڕاستەکانی و پەیوەندییەکانی لەگـەڵ ئەم دەوڵەتانە بخاتە گەڕەوە و کێشەوە ؟

ئەوەی مەسـەلەکە بەم جۆرە بێنێتە بەرچاو ، وە زەرڵی دەوڵی باش بۆ سـەرکەوتنی کورد و هی خراپ بۆ ژێرکەوتنی بەشـەرلی سـەرەکی بزانێ ، بێگومان دیمەنی زەرڵی دەوڵ لە باری ئێستایدا بە نیسـبەت کوردەوە لەوەندە ڕەش و خراپ دێتە بەر چاو ڕۆژی ڕووناکی لێ تاریک دابێت وەدنیای لێ ئەبێتە چەرمـەر چۆڵـەکـە و شـەرسـکـەی سەرکەوتن بەدی ناکـات و لـە بـەستاویانگە بێ بتڵەکەی ڕاپەرایەتی خێلەکی لێ ئەبێتە ئایەت ، گوایە : کورد دوستی نیە !

هەندێک لایەنی سەلبی خەباتی کورد لە عێراقدا

خەباتی گەلی کورد لە کوردستانی عێراقـدا چەند تایبەتییەکی (خاصـیة) هەیە ، کە ئەشێت ڕەنگە نەتوانـە خەباتی‌ زۆر گـەلی چـەوساوەی تری ئەم سـەرزەمینە جیـای بکاتـەوە ، بگـرە ئەتوانری بگوترێ کە ئەشێت لە خەباتی گەلـی کورد لە وڵاتێکی وەکو ئێران یا تورکیەشی جیـا ئەکاتەوە .

● خەباتی ئێـستەی کورد لە عێراقدا ، وەکو هی سالانی دوای یەکـەم جەنگی جیهانی نیە کـە ڕاستـەوخۆ دەستـە و ئیمپریالیزمی ئینگلیزی و هێزە چەکدار و کاربەدەستـەکانی ئەو بوبێ ، وەکو هی سـەردەمی پاشایەتی بنەماڵەی هاشمی سەر بە ئیمپریالیزمیش نیە . نە وەکو هی ئێستاشە کـە ڕاستـەوخۆ ڕووبـەڕووی ئیمپریالیزمی ئەمریکی وە نەوتی هی جەزائیر یا یەکێ لەو وڵاتانەیە کە وڵاتێکی سـەرمایـەداری ئەورووپای تیایی د حوکم بکات . عێراق وڵاتێکە کەوتوە دنیای سـێیـەمەوە . ئەویش لەلایـەن ئیمپریالیزم و هەنـدێ ئوردوگـای ترەوە ئەچەوسێنرێتەوە . کەرەسـەی خاوی لێ ئەکڕدری و کەلوپەلی دروستکراوی پێ ئەفرۆشرێ بەو نرخەی کە لە بازاڕی دنیـای سـەرمایەداریـدا دیاری ئەکرێت . وڵاتێکە هەژاری و دواکەوتن و نەخۆشی ، ترس ، ئاستی گـوزەران ، جیاوازی چینایەتی نێوان چینە هەژار و دەوڵەمەندەکانی ، دواکەوتنی باری ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئەرهەنگی و تەندروستی تێشتایەکی دیاری پێوەی . لە ڕووی ئیورییەوە ، وا چاوەڕوان ئەکری لـە کاربەدەستانی عێـراق ، کـە لـە ئەرلەنی خەباتـدا بـن دژی ئیمپریالیزمی ئەمریکایی و ئوردوگا چەوسێنەرەوەکان ، لـە پێنـاوی سەربەخۆیی سیاسی و ئابووریدا وە لە پێناوی گەشەکردن و بینای ئابووری و کۆمـەڵایەتی و سیاسی و ئەرهەنگیدا . واتە ناکۆکی سەرەکی عێراقیش ئەبێ لەگەڵ ئیمپریالیزمی ئەمریکی و ئوردوگـا چـەوسێنەرەوەکانـدا بێت ، نـەک لەگەڵ دانیشتوانی وڵاتەکەی خۆی یا بە شێکی دانیشتوانی وڵاتەکەی خۆی . وە باری گەلی کوردیش لە ڕووی ئیورییەوە لەبو هەر بەو جۆرە بوایە و ناکـۆکی سـەرەکی لەگـەڵ ئیمپریالیزمی ئەمریکی و ئوردوگا چەوسێنەرەوەکاندا بوایـە نەو لەگەڵ حکومەتی وڵاتەکەی خـۆی . بـەڵام هەندێ جار ناکۆکی سەرەکی و ناکۆکی لاوەکی ، یاخود ناکۆکی یەکەم و دوەم جێ گۆڕکێ ئەکەن و لـە قۆناغێکـا یەکێکیان جێگەی ئـەوی تریان ئەگرێتەوە ، هـەر وەکو لە وڵاتەکەی ئێمـەدا ئەبینرێت و کاربەدەستانی عێراق خۆیان کردوە ناکۆکی سـەرەکی لەگەڵ کورد و ئەیانەوێ ئەفرۆشێنی بکەن بەقابیەتی کە خەبات دژی کۆلۆنیالیزمی نوێ کە وڵاتەکەمان ئەچـەوسـێنێتەوە لوتـە کـری دراوە بە خەبات دژی ئەو حکومەتەی عەلی ئەو چەوسانەوەی پـێ داوە و بـوی ئەبێژرێت ، سـەیارەت بـە سروشتـە چینایەتییەکان و دەستکەوتی خـۆی .

● خەباتی ئێستای کورد لە عێراقدا دژی حکومەتێک نیە کە تەنـها پەیمانێکی جەنگی بەدناو بێت ، بەڵکو دژی حکومەتێکی خۆماڵییە ، کە گوایە نەوتی میللی کردوە و یاسای چاکردنی کشتوکـاڵ جێ بـەجێ ئەکا و لـە دنیـادا لای پێشکەوتنخوازی و شۆڕشگێڕیتی و دوژمنایەتی ئیمپریالیزم لێ ئەدا ، حزبێکی شیوعی بەشدارە لە وەزارەتەکەیدا کە ڕۆژنامەی ئاشکرای هەیە ، پەیوەندی دۆستانـە و باشی لەگـەڵ یەکێتی سۆڤییەت و کۆماری گەلی چیـن هەیـە و لـەو شوێنانەدا کە پڕوپاگەندە و چاوبەستنبەرپەستی ئەکات ، بە پارەی خەڵکی عێراق و بە زمانـی خۆیان ، شەشبریان لە هی شۆڕشگێرانی ڤێتنام و ئینەڕایـەکانی ئەلەستین درێژ ترە .

● خەباتی ئێستای کورد لـە عێـراقدا ، هێشتا بە ڕادەی یەکەم سروشتێکی نەتەوەیـی هەیە ، پاراستنی بوونی کـورد و دوخسـاری نەتەوەیی خاکی کوردستان و بەدیهێنانی ئامانجە نەتەوەیی و ئەرهەنگییەکانی کورد ، کە بە نـاو حکومەتی عێراق ج بە دەستور و ج بە قانون و ج لە ڕۆژنامەو لـە ڕەسمییەکانیاندا دانیان پیا ناوە و سەلماندویانە ، لە کاتێکا کە دەوڵەتەکانی دەور و پشت هـەر وەکـو بەکـردەوە مافـە نەتەوەییەکانی کوردیان پێ قبوڵ کردوە ، بـە ئـەشـی دانی پیدا نانێن و نایسەلمێنن .

ئـەم تایبەتیانـەی خـەباتی کـورد دژی حکومەتێکی بەناو « پێشکەوتنخواز » و پەراسنی « دیکتاتۆر و ڕەگەزپەرست و کۆنەپەرست » لە عێراقدا کە بە ئاڕاستەی کاربەدەستانی خوێنڕێژی بەغدایە ، سەری لە زۆر لای بێگانە و تەنانەت لە زۆر کوردیش تێکداوە بە تایبەتی ئەوانەی باش لە کۆلۆنیالیزمی نـوێ و پەیوەندییەکانی بە حوکمی بەغداوە نەگەیشتون .

گیروگرفتی کورد بە گرێ و لە کوێ چارەسەر ئـەکرێت ؟

جیا کردنەوەی ڕاست و دروستی دوست و دوژمن لە یەکتری ، لەسەر ئاستی کوردستان ، عێراق ، ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و دنیا ، یەکێکە لە مەرجە هەرە گرنگەکانی سەرکەوتنی خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلی کورد ، بۆ ئەوەی کورد لـەگـەڵ هێـزە دوسـت و هاوسەنگەر و هاوپەیمانەکانی یەکبگری ، دژی دوژمنەکانی بجەنگێت . ئەمە خۆی لە خۆیا تا ئەندازەیەکی باش ، گیروگرفتی تێکەیشتنی « زەرڵی دەوڵی باش و خراپ » خاو ئەکاتەوە .

کێ بوو نەوانەی کوردستانیان دابەش کرد و نەتەوەی کوردیان لەبەتو دابڕی ؟ کێ بوون ئەوانـە گـەلی کوردیان لـە مـافی سەربەستی چارەی‌خۆنوسین بەشبراو کرد و کردیانە دیلی دیلان و بوونە هۆی تالانکردنی سەروەت و سامانی وڵاتەکەی و ڕەنجی دانیشتوەکانی و دواکەوتنی ئابووری و کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئەرهەنگی کوردو کوردستان ؟ کێ بوون ئەوانەی بزووتنەوەی

بڕوانە لاپەڕە ٧

باشماوەی زەرفی دەولی خراپ و ...

شۆڕش و ڕاپەڕینەکانی ئەم چەرخەی کوردیان لە گۆڕی خوێن و تریسکدا خنکاندوە ! وە کێن ئەوانەی ئاگر ئێستاش ئابەڵی کورد بکا بە ئازادی و بژگاری و چوونەکی و پێشکەوتن !

ئەمانە گەلانی تورک و فارس و عەرەب و ئازەری ... بوون ؟ کرێکاران وجوتیاران و زەحمەتکێشانی ئەو وڵاتانەبوون ؟ دەوڵەتە سۆشیالیستەکان بوون ؟ یاخود ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستان و نۆکەرەکانی ئیمپریالیزم بوون ؟

ئەم پرسیارانە هەرکەسە بە پێی چۆنیەتی تێگەیشتنی خۆی لە مەسەلەی کوردو گەلان وە ئەو جیهانبینیەی هەیەتی و ئەو پێوانە سیاسی و ئایدیۆلۆجیانەی بەکاریان دێنێ وەڵامی ئەداتەوە . بۆیە وەڵامەکان جیاوازو لەیەک ئەچن نیین . هەر وەکو پێشتریش گوترا ئەو تایبەتیانەی خەباتی کورد لە عیراقدا ، بە ناڕاستیی دوژمنەکانی هەبەڵی ؛ بارمەی سەر لێ تێکچوون و سەر لێ تێکدانی زۆر کەسی ئەدا .

بۆیە بەکێک ، کە ڕەنگە دڵسۆزی مەسەلەی کوردیش بێ ، سەبارەت بە جۆری بیرکردنەوە و تێگەیشتنی سیاسی و باری جوگرافی کوردستان ، لای وایە ، ئەو کاتە « زەرفی دەولی » باشە بۆ کورد کە ئەمریکا و ئەندامانی پەیمانی سەنتۆ و ناتۆ ... یارمەتی کورد بدەن و پشتیوانی بکەن ، وە تا ئەوان نەبنە دۆستی کورد مەسەلەکەی سەرناکەوێت .

هەر لەبەر ئەوە کابرایەکی لەم بابەتە کە کەوتە مەیدانی هەڵبژاردنی گەلانی چەوساوەی ئێران و شۆڕشگێڕانی فارس وئازەری و عەرەب و کورد ... لەوی یاخود شا و ڕژێمی ئێران ، شا و ڕژێمەکەی و سازمانی ئەمنییەت بە دۆستی ... ی هەڵئەبژێرێت نەک گەلانی ئێران .

بەڵام بەکێکی تر کە پێوانەی زانستی بەدەستەوەیە قوڵ ودووربین وگشت لایی ئەڕوانێتە مەسەلەی گەلەکەی لەو چوار چێوە میللیی و دەولییەدا کە تیایەتی ، لای وایە چارەنووس و ... دەسکەوتی چەوسێنەرەوە و زۆرداران و کۆنە پەرستانی دنیا پێکەوە بەستراوە ؛ وە هەروەها مەسەلەی گەلانی چەوساوە و زۆرلێکراویش بە یەکەوە بەندە . ئیمپریالیزمی ئەمریکی بە دوژمنی هەرە گەورەی کورد و گەلانی زۆرلێکراوی سەرزەمین ئەزانێ و چاوەڕوانی هیچ یارمەتی و دۆستایەتیەکی دەوڵەتانی چەوسێنەرەوە و کۆنەپەرست و سەر بە ئیمپریالیزمی وەکو ئێران و تورکیە و ئیسرائیل ناکات . کورد وەکو گەلێکی چەوساوە کە خەبات ئەکات لە پێناوی نەهێشتنی چەوسانەوەی نەتەوایەتی و زوڵم وزۆری چینایەتیدا لە پێناوی بەدەستهێنانی مافی سەربەستی چارەی خۆنووسین و پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی و ئابووری و فەرهەنگیدا ، هاو دەردو هاوخەبات و هاو ئامانج و هاوڕێگە و هاو دوژمنە لەگەڵ هەموو ئەو گەلانەدا کە لە پێناوی ئازادی و پێشکەوتنا ، دژی چەوسانەوە و زوڵم و زۆر و دواکەوتن ، خەبات ئەکەن لە سەرانسەری دنیادا . وە ئەوانە بە دۆست و هاوپەیمانی ئەزانێ . نەک چەوسێنەرەوەکانی نەتەوەکەی خۆی و هەموو گەلانی تر .

گەلان دروستکەرو هێزی بزوێنەری مێژوون ، گەلان لێکدەرو وەرچەرخێنەری لەدوخی خراپی سیاسی و ئابووری و کۆمەڵایەتین . هەر گەلانی دنیا بوون لەم چەرخەدا چەندین جار « هاو سەنگی نێوان هێزەکانی » دنیایان تێکداوە و « زەرفی دەولی » خراپیان بە چاک گۆڕیوە و بوونەتە هۆی سەر لەنوێ دابەشبوونەوەی نوێی ... سیاسی و ئابووری و جەنگیەکانی دنیا . کوردیش ئەبێ خۆی خەبات بکا بۆ چاک کردنی

باشماوەی کاروباری ڕێکخستن

کاروباری خەباتی سیاسی و جەنگی ، بێ ڕێکخستن و سازدان بوون .

کوردستانی عیراق ، تا ماوەیەک لەمەوبەر مەلبەندی گەورەترین بزووتنەوەی چەکداری بوو لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ، ڕێکخراوی سیاسی و پێشمەرگەیی گەورەو فراوانی ئەوتۆیان تیابوو کە خاوەنی سەدانو بگرە هەزاران کادری پێشەیی بوو . دیارە دوخێکی وەها جیاوازیەکی گەورەی هەیە لەگەڵ دوخی وڵاتێکی وەکو عەرەبستانی سعودی ، یە مەسقەت ، پاکستان و تورکیا وە بگرە پارچەکانی تری کوردستان .

ی.ن.ک لە زەمینەیەکی سیاسی بەملاو ئەولاوەدا دەستی ئەکردوە بەکارکردنو بەڵاوبوونەوە . بەڵکو لەسەر داروپەردوی ڕێکخراوە سیاسی و پێشمەرگەییە دڕخاوەکانی شۆڕشی کوردستانی عیراق دروست بوەتەوە ، کەوەکو گوترا بە درێژایی چواردە ساڵ دەیان هەزار کەس تیا بەشدار بوون و دەمێو قوربانییان تیا داوە . هەر لەبەرئەوە ی.ن.ک لە توانای بەکەس دامەزراندنا سەیری مەسەلەی ئەندامەتی بە جۆرێکی تر ئەکردو هەوڵی ئەدا هەرچی زۆرترو خێراتر کۆمەڵانی خەلکی هوشیارو پێشکەوتوو دڵسۆزو شۆڕشگێڕو تێکۆشەر کۆبکاتەوە ، لە ڕێکخراوێکی فراوانی شیوە — بەرەیی کە ڕێگەی پێکەوە ژیان وپێکەوە خەباتی پێ ... ئەدا ، ی پێشکەوتووانەی جیاجیای ناو کۆمەڵی کوردستانی تیدا بێتەوە . بە هیوای زۆر ڕێکخستنەوەی جەماوەری گەل لە بەرابەر پەلاماری ڕەگەزپەرستانەو فاشیستی کاربەدەستانی عیراقدا ، دژی بەعەرەب کردنی خاکی کوردستانو لەناوبردنی نەتەوەی کورد ، وەبۆ هوبژدان بە خەباتی جەماوەری شۆڕشگێڕانە لە پێناوی عیراقێکی دیموکرات و کوردستانێکی ئۆتۆنۆمیدا . ی.ن.ک ئاتی گردنەوەیەکی نوێیە لە خەباتی ڕێکوپێکی کوردایەتی دا . بۆیە بێ گومان ڕێکخستنەکەشی شێوەی نوێ و تایبەتی خۆی ئەبێت وئاوەرۆ و شێوەکانی ڕێکخراوێکی شۆڕشگێڕی ئەوتۆ بەرە بۆ خۆی هەڵئەبژێرێت وە دائەڕێژێت .

« زروفی ناوخۆ و دەولی خراپ » . ئەو « زروفە دەولی »یەی بە پێچەوانەی بەرژەوەندی ... ڕابەرایەتی خێلەکییەوە بە ئەوروپا ئەوەندە خراپ بوو . کە شۆڕشی کوردستانی بێ بروخێنێ ، ئەوە هەلێکی لەباردا لەم ڕووەوە ئەدوایی ؛ وە ئەوەندە خراپ ... نەبێ تا سەرکەوتن بکا بۆ ئەو جەنگە ئەفسوون ... یەکەی کاربەدەستانی ڕەگەزپەرستی عیراق بەرپایان کردوە دژی .

کورد ئەگەر بە تەمای ئیمپریالیزمی ئەمریکی و دەوڵەتە کۆنەپەرستە چەوسێنەرەوەکانی ناوچەکە بێت ، بێگومان وا « زروفی دەولی » خراپە و وەکو ڕابەرایەتی خێلەکی ئەبوت : کورد دۆستی نیە .

خۆ ئەگەر بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی گەلی کوردیش بە شێکی لەجیانەبووەوە ئەحاوری خەباتی گەلانی چەوساوە و زۆرلێکراوی جیهان بێت . وە لەسەر ڕێبازی مێژوویی خۆی بڕوا . وا لەشار ... پێشکەوتووەکانی دنیادا لە ناو بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانە و ڕزگاریخوازانەی گەلاندا ؛ لەناو بزووتنەوەی کرێکاری و پێشکەوتنخوازی ناو ... وڵاتانی سەرمایەداریدا ؛ ژمارەیەکی زۆر دۆستی دڵسۆز و هاوپەیمانی هەبەو ئەبەولێتەوە .

مەسەلەی کورد ، نەبە بڕیارو ڕاسپاردەی ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان ، وە نە بە هیچ کۆشکی سپی و پینتاگون و کاخی سەرسەر ، وە نە بە هی کرملین ئەتوانرێ چارەسەر بکرێ . مەسەلەی کورد ، تەنیا لە ڕێی نەتەوەی کورد خۆیەوە ، وە لەسەر لەمزی کوردستان دێتە چارەسەر کردن بە خەباتی شۆڕشگێڕانەی خەلکی کوردستان بەڕابەرایەتی پارتییەکی پێشڕەوی ڕاستەقینە و بە هاو خەباتی لەگەڵ گەلانی عەرەب و تورک و فارس و ئازەریدا .

باشماوەی بیروڕای ئازاد

« ڕێکەوتنی عیراق و ئێران » و جارێکی تر « کەمتەرخەمی کادرەکانی پارتی » (!) ..

پێویستە ئەو ڕاستیەیە ... پێدا بنرێت کە ڕاگرتن و حاڵاتی ڕابەرایەتی شۆڕش ، وە سەرشۆڕکردنی بۆ ئەو پیلانە ئاوانکارانەیەی ئیمپریالیزمی ئەمریکی بۆ کوژاندنەوەی ئاگردانەکانی شۆڕش لە ڕۆژهەڵاتدا و جێگیر کردنی ئارام و ئاسایش ، ڕێگەی خۆش بوو ، وە حکومەتەکانی عیراق و ئێران و سەرکردایەتی شۆڕشی ئەیەی بەشێکیان لێ جێبەجێ کرد ، لە پلەی یەکەمدا شۆڕشەکەیان تێکشکاند .

هۆکانی شکستی شۆڕشی کوردستان لە ناو خۆیدا بوو ، نەک لە دەرەوە . هۆکانی سەرکەوتن و بە ئامانج گەیشتنیشی لە ناو خۆیدایەتی نەک لە دەرەوە ، لە « زەرفی دەولی .. » و « ملانێ » ، یا لە تێکچوون و خراپ بوونی پەیوەندی عیراق و ئێراندا .

● کۆمەڵانی خەلک ، جەماوەری گەل ، دروستکەری مێژوون ، هێزی بزوێنەری شۆڕشن ، سەرکردە ، عەشیرەت ، تەنانەت کۆمەڵ و حیزبی سیاسی بێ کۆمەڵانی خەلک مێژوویان پێ ناگۆڕێت . هەر لە مێژووی نزیکی کوردا چەندین بنەماڵەی خەباتگێری وەکو شێخ سەعیدی پیران ، شەمزینان ، بەدرخانیەکان ، شێخ مەحمود ، قازییەکان ، ... هاتن و لێ پەڕین . فەرد ، بنەماڵە ، عەشیرەت ، کۆمەڵە ... لە قۆناغێکی دیاریکراودا دەورێکی دیاریکراو ئەگێڕن و ئینجا بە شێک لە مێژوو ، هەندێک جار بەشێکی سەلبی ، بەڵام جەماوەر ، کۆمەڵانی خەلک هەمیشە زیندوون ، خەباتگێڕن و دەوری سەرەکی ئەگێڕن و هەرگیز ترێفر ناکەن و دواییان نایەت ، چونکە خۆیان خاوەنی ڕاستەقینەی مەسەلەی ئازادی و شۆڕش و ... کردنن . ئیکولەرانی کورد ئەبێت ئەم ڕاستیەی مێژووی گەلان وەک کوردیش ... پیشان کردوە ، بە ... و شوێن خەبات بڵاو ئەکەون . عەشیرەتی بەرزان و مەلا مستەفای بەرزانی سالانی چلەکان ، هی شەستەکان نیین . سی ساڵیان پێچیە و لەم سی ساڵەدا نەتەوەی کوردیش نەتەوەی کوردی چلەکان نییە و نەتەوەی شەستەکانە و شۆڕش ومەسەلەی خەبات کردن لە پێناوی ئازادی و مافی سەربەستی چارەی خۆنووسین دا ، مەسەلەی کۆمەڵانی خەلکی کوردستانە و هی بنەماڵەی بابان ، یا جاف یا بەرزانی نییە ...

● بزووتنەوەی کوردایەتی ، لە قۆناغی نوێی خەباتدا ئەبێت بە تەواوی ، وە بە جۆرێکی بنەڕەتی و ریشەیی خۆی نوێ بکاتەوە ، بچێتەوە شوێنی تەبیعی و مەوزوعی خۆی ، ڕێبازەکەی بگرێت ، پشت بە کۆمەڵانی خەلکی کوردستان و گەلانی ڕۆژهەڵات ببەستێت نەک بە حکومەتە کۆنەپەرست و چەوسێنەرەوە و دابەشکەرەکانی کوردستان و ئیمپریالیزم و دەزگا جاسووسیەکان ، ئەبێت ڕێگەی هاوخەباتی لە گەڵ گەلی عیراق و گەلانی ناوچەکە بگرێت ، ئەبێت ڕێگەی دوژمنایەتی ئیمپریالیزم و سەهیونیزم و کۆنەپەرستی بگرێت ، ئەبێت بە یەکجاری ڕابەرایەتی ڕەموت و ڕەفتار و هەڵوێست و بیرکردنەوە و ڕێبازی خێلەکییانە و ڕاست ڕەو و کۆنەپەرستانە لە خۆی دوور بخاتەوە . ئەبێت ئازایەتی ئەوەی تیدا بێت کە بە سەربەستی و بێ ترس دەس بخاتە سەر لادان و هەڵەو چەوتی و خراپەکانی ، چەند گەورە و ترس و ناخۆشیش بن ، وە ڕاستیان بکاتەوە .

● پ . د . ک وەکو پارتییەکەی سەردەمی ڕابەرایەتی خێلەکی و بۆرجوازی ڕاستڕەو جارێکی تر ناتوانێت دەستی کۆمەڵانی خەلکی کوردستان بگرێت و ڕەنجی بدات بەبا ، بەڵام پ . د . ک یەکی شۆڕشگێڕ و تێکۆشەر و پێشکەوتوو کە پێویست ... سەنگەرێکی خەبات لە کوردستاندا بگرێتە ، مایەی دڵ خۆشی و پشتگیریە .

ئازاری ١٩٧٦

«پێی ناوێ بۆ شەهیدی وەتەن شیوەن وگرین» «نامرن ئەوانە والە دڵی میللەتا ئەژین»

مانگی مارسی ١٩٧٩ ساواک هەواڵی شەهید بوونی هەڤاڵان خەسرەوی سەڵاڵی و گرسیوز بروەندی بڵاوکردەوە .

هەڤاڵان خەسرەو و گرسیوز کە دوو تێکۆشەری شۆڕشگێڕ و نەبەز ، دوو پێشمەرگەی نەساکار و خۆبەخشکەری ڕێبەری پێشەوەی بزوتنەوەی شۆڕشگێڕانەی گەلانی ئێران و دوو کادری هەڵکەوتوی سازمانی ئینقلابی حیزبی تودە بوون ، جارێکی کەیە خوێنی خۆیان لەوڕاڵەی سەرەونگونی شا و ڕژێمە خوێناوی و کۆنەپەرستەکەی و سەرکەوتنی حەقی گەلانی ئێرانیان مۆر کرد .

شەهیدبونی هەڤاڵان خەسرەو و گرسیوز تەنە هەر زیانێکی زل بۆ بۆ گەلانی ئێران بە تەنها ، بەڵکو زەرەرێکی گەورەشی بۆ لە نەتەوەی کورد و هەموو گەلانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست کەوت . هەڤاڵ خەسرەوی سەڵاڵی کە لە ساڵی ١٩٦٨ەوە لە ناو تێکۆشەرانی کوردستانی عیراق و لەوانەدا بە ناوی « فرهاد » ەوە ناسرا بوو ، بە گیانی ئینتەرناسیونالیستی پرۆلیتاریەوە ، بارمەتی گەلەکە لە تێکۆشەرانی کوردستانی عیراق و تواناییدا بۆ دۆزینەوەی ڕێگای ڕاستی خەبات و ڕزگاری و دیاریکردنی دۆستی ڕاستەقینە و دوژمنی ڕاستەقینە ، باوەڕی بێ سنووری خەسرەو بە هێزی لەبن نەهاتوی جەماوەری گەل تەرسانی ڕاستەقینەو هێزی بڕوێنەری مێژوو بە سەرکەوتنی بێگومانی شۆڕشی تێکشکانی ئیمپریالیزم و دەسەڵاتی چینە کۆنەپەرستەو چەوسێنەرەوەکان ، بە پێویستی بوونی پارتی پێشڕەوی شیوعی ـ لاوە بۆ ڕابەریکردنی شۆڕش ، بە ڕێگەی شۆڕشی ترادوبۆر بۆ ڕزگاری ئێران و گەلانی چەوساوەو زۆرلێکراوی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ، بە مافی سەربەستی گەلی کوردو نەتەوەکانی تری ئێران لە چارەی خۆنووسیندا ، بە بەهێنی مەسەلەی گەلانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و پێکەوە جۆشدانی خەباتی شۆڕشگێڕانەیان ، لە خۆیان و لە خۆبوردنو ژیان‌ساده‌و لە مردن نەترسانو لەسەختی‌بۆلو نەبونو بێ‌ئیزیەو بێبەرەوبۆی ... لەمانە وانان کردبو کە هەڤاڵ خەسرەو بابەیەکی نایەبی بێ هوروستەو نەرکەرانەی هەبێت لەناو شۆڕشگێڕانی کوردستاندا .

یادی پڕ سەروەری و شانازیا خەسرەوو هەڤاڵەکانی ، ئەو بیروباوەڕو ڕێبازو ئامانجانەی کە ئەوان گیانی خۆیان لەسەر دانا هەرگیز لەبیر تێکۆشەرانی کوردستانی عیراق ناچێتەوە .

ی.ن.ک بەوبەرەی داخ و پەژارەوە سەرخۆشی لە هەڤاڵانی سازمانی ئینقلابی و تێکۆشەرانی تری ئێران ئەکات و دڵنیایە خوێنی ئەو هەڤاڵانە بە فیڕۆ ناچێت .

دەنگدان

« چنگە‌تەنە بە شەمەی‌شێخ سروری و هاوڕێکانی کەلەزیندانی نائینسانەکانی میراغشان » .

دەنگتان ـ هاوڕێیـنە ـ ڕووباری ڕقی‌سووره
لەدارستانی بێ دەنگی شاری زاما
شەپۆل ئەدات ...
دەنگتان لەودیو دیواری بەندیخانەوە ،
لە دۆزەخی زیندانەوە
ڕەشەبایەکی توورەیە ...
دەنگتان سرودی خاکێکی برینداره ،
دەنگتان گۆرانی ڕووبارە ،
دەنگتان شەپۆلی دەریایە ،
لووتکەی سەربەرزی چیایە ..
کانی دوژمن
ئەتلەقانە ناو زیندانی تاریکەوە
هەزارەکان
هەزارەها چراو گوڵپ
لەدەشت و شاخا هەڵئەکەن ..

بەهۆمەری هەناسەتان ئەشکێنێ
ڕەشەبەو بەرد و تراوات هەزاران تاڵی‌سوور
هەڵئەواسن ...
هاوڕێیـنە ... دەنگتان هەڵێیە ،
چۆن پێئەوان دێتە گرتن .. !!

فرمانە بنچینەییەکانی تێکۆشان

تێکۆشەرە شۆڕشگێڕەکانی کوردستان لە بەردەمی بەجێ هێنانی چەند ئەرکێکی نیشتمانی و نەتەوایەتی و چینایەتی دان :

● خەبات کردن بۆ
ـ بە هێزکردنی ڕێکخراوەکانی ی.ن.ک .
ـ پێکهێنانی پارتی پێشڕەو
ـ ڕێکخستنەوەو سازدانەوەی هێزەکانی پێشمەرگە بە جۆرێکی‌نوێ .

● پێکەوە جۆش دانی
ـ خەباتی جەماوەری کوردستانی عیراق و گەلی عیراق بۆ هێنانە دی‌ئامانجی بەرەی پێشکەوتووی نیشتمانی .
ـ خەباتی جەماوەری کوردستانی عیراق‌و پارچەکانی تری کوردستان .
ـ خەباتی جەماوەری هەموو کوردستان‌و گەلانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست .
ـ خەباتی جەماوەری هەموو کوردستان‌و بزوتنەوەی ڕزگاری خوازانەی گەلان ، بزوتنەوەی چینی کرێکار‌و سۆشیالیستییەکان لەسەرانسەری دنیادا .

● لە پێناوی
ـ ئازادی‌نەتەوایەتی‌و سەربەخۆیی نیشتمانیدا .
ـ نەهێشتنی ئازاردانی نەتەوایەتی‌و جیاوازیی ڕەگەزایەتی وچەوسانەوەی چینایەتیدا .
ـ دەربەراندنی نفوزی ئیمپریالیزم‌و دەوڵەتە چەوسێنەرەوەکانیدا .
ـ تێکشاندنی دەسەڵاتی چینی دەرەبەگ ، بۆرجوازی‌گەورە‌و بۆرجوازی‌کۆمپرادۆر دا .
ـ دابین کردنی دیموکراتی لەوێدا

پشتماوەی

تێکۆشەرە دلێرەکان فاشیزم ڕیسوا ئەکەن

ڕژێمی بەعس بەڕووی ڕەشی حوکمی فاشیستی دوژمن بە گەلی عیراق دائەسەپێنێت و هەموو درۆ و دەلەسەکانیان لە سەر « دۆستایەتی کردنیان لەگەڵ ئیمپریالیزم و سایۆنیزم » ڕیسوا ئەکاتەوە . چونکە ئەو حوکمەی ڕۆڵە پێشڕەوەکانی گەلی عیراق لە سەر خوێندنەوەی بڵاو کراوەی سۆشیالیستی و مارکسی ـ لینینی وکوردایەتی پێشکەوتوو بە ئیعدام و چەندین ساڵی زیندان حوکم ئەدات ، هەر خزمەتی کۆلۆنیالیزمی نوێ و پیلانەکانی ئیمپریالیستی و کۆنەپەرستی پێ ئەکرێت .

جگە لەم سێ تارمانەی گەلەکەمان کە بە ئیعدام حوکم دران ، چەندین ڕۆڵەی ڕۆشنبیر و تێکۆشەری جەماوەری ڕژێمی بە حوکمی لەبەد و شەش ساڵی زیندان کران . وا لە خوارەوە ناوی هەندێکیان ئەنووسینەوە :

١ ـ قەرەیدون عەبدولقادر	٢ ـ عەلی محەمەد بەکیل
٣ ـ ئەولاد عەبدولئەحمەد	٤ ـ ئالتا نوری
٥ ـ عومەر سەعید عەلی	٦ ـ عەلی مورادە
٧ ـ ئەرسەلان بایز	٨ ـ عەبدوللا عەلی
٩ ـ ئیبراهیم حوسەین	١٠ ـ حەسەن ڕەزا
١١ ـ مەلا شێخ نوری	١٢ ـ عومەر مەولودی
١٣ ـ مەراد عەلی	١٤ ـ حوسەین ئەحمەد
١٥ ـ حسەین حەسەن	١٦ ـ نورەدین فەتاح
١٧ ـ سەعدون عەبدوللا	١٨ ـ عەبدولرەحمان عومەر

ڕێبازی نوێ سڵاوی شۆڕشگێڕانە بۆ هەموو تێکۆشەرە دلێرەکان ئەنێرێت و سەرزەدی هەڵگیرسانەوەی خەباتی چەکدارانەیان بە ڕیاری بۆ ڕەوانە ئەکات .

اسم الخطة ـ رزگاري

الهدف : اشعال الثورة مجدداً في كردستان تمهيداً لثورة عراقية (عربية كردية) تستهدف الديموقراطية للعراق والحكم الذاتي الحقيقي لكردستان العراق

المبادئ الأساسية ① الثورة عمل جماهيري تعتمد على الجماهير ، لذلك فان مهمتنا الرئيسية هي استنهاض وتنظيم وتوعية وقيادة الجماهير الشعبية ومراعاة مبدأ الاعتماد على النفس (على الشعب وطاقاته الخلاقة) ومراعاة قواعد حرب الانصار العصرية تمهيداً لتحويلها الى حرب الشعب الثورية .

② الالتحام الكفاحي مع القوى الثورية العربية (بالنسبة للجماهير الكادحة) المؤمنة بحق الشعب الكردي في تقرير المصير اولاً ، ومن ثم مع القوى الوطنية والتقدمية الأخرى .
التلاحم الكفاحي في ساحة النضال الفعلي هو الأساس والجوهر والتجمع الوطني العراقي هو الاطار الوطني العام .

③ الالتحام الكفاحي مع القوى التقدمية الكردستانية في ايران وتركيا والاستعداد لمختلف الاحتمالات باعتبار كردستان وطننا المجزأ وباعتبار ان استنهاض جماهيرها وتنظيمها وتوعيتها هو مهمة مشتركة لجميع الاحزاب الكردستانية التقدمية .

قواعد العمل

① ايجاد وحدات مسلحة صغيرة ومتحركة تتألف من خيرة العناصر الثورية ، الواعية والشجاعة ، مهمتها الرئيسية في المرحلة الراهنة هي : الدعاية السياسية ، التوعية ، التنظيم ، التحريض الجماهيري ، رفع معنويات الناس ، وحماية الكوادر والعناصر الثورية الهاربة من المدن .

٢ تتجنب هذه الوحدات قدر المستطاع الاصطدام بالقوات المسلحة للعدو حتى تحين اللحظة المناسبة وتدق ساعة الانتفاضة العامة.

٣ تنتقل العناصر الواعية والمقدام الباسلة الموجودة في الخارج الى الداخل تدريجياً، وتخلق لها قواعد سرية ومتنقلة، وتوجد ارتباطات واتصالات بالمنظمات الموجودة وتساعد على تنظيم الجماهير حيث لا يوجد تنظيم.

٤ - يؤلف الرفاق - في الداخل - وحدات مسلحة تقوم بنفس المهام في مختلف انحاء البلاد، وتأمر تنظيمات الداخل رفاقها والعناصر الثورية القريبة منها بالامتناع عن الطاعة لأوامر الحكومة بنقلها الى خارج المنطقة بل تلتجأ الى الجبال لنفس الغرض

٥ - ارسال الأسلحة والذخيرة الى الداخل لتوزيعها على الرفاق وخزنها في اماكن سرية ومخفية.

٦ - ايجاد قيادة مركزية موحدة لقيادة وتنسيق فعاليات الوحدات المسلحة في مختلف المناطق مع مراعاة مبدأ اللامركزية في حرب الانصار في التنفيذ والتكتيك والمركزية في الخطة العامة والستراتيجية.

٧ تشغيل الاذاعة وتوفير أجهزة لاسلكية واستحصال بعض انواع الأسلحة كالصواريخ المضادة للدروع والطائرات.

بعض المستلزمات الاخرى

١ - توفير دعم خارجي سياسي ودعائي - مادي ومعنوي

٢ - توفير مقدار من الاموال والذخيرة تكفي لمدة سنة لحرب انصار محدودة ومتحركة.

٣ - ضمان مساندة قوى عربية (بعثية وناصرية) على الاقل، فضلاً عن التلاحم الجدي مع القوى الثورية العراقية.

المقترحات المضافة

١) ارسال عناصر قياديه الى الداخل وعنصر الى تركيه

٢) ارسال بعض اخواننا العرب مع الوجبه الثانيه.

٣) السعي لتأمين خط الامداد بـ التموين والذخيرة.

٤) تأمين معيشة الذين يرسلون الى الداخل.

٥) وضع خطة زمنية للوجبات وارسالها الى الوطن

٦) الانتفاضة يجب ان تقلل وتبدأ من الداخل.

ئادەرباش

١٩٧٦/٥/١٠

برای خۆشەویستم کاک اعلی بەڕێز

سڵاوێکی برایانەی گەرم

سڵاو دەکەم بەهیوای ئەوەی تۆ خاوەن سەلامەتی بیت ئەزانم . زۆر بە بەڕێز ئیستر اماتم هەیە بۆ یارمەتیدانی . واتەفتی . لەوی بۆ فینەتم برادەرانی پێشمەرگەی تریشی خاوەنم . سەردەمی پاشان لە لەندەن . لەم دوایە کاکی حەوا سیاوه دەر بێتیت کە بۆی بگەڕێت .

کاک لیان : دەنامەیەکم بەهۆی ئەوەوە بۆ کاک ئیدریس و کاک مەسعود ئەنارد . حەوام وایە پێتان بگەیەنیت وە نووسیبیشم زۆرە کە ئێوە ئەفەندی پیاوەی زۆر لە دنیادا .

بەراستی وەستاو کردارێ تاتم کرم کاری دوو لەبارەی لە تورکیە گرێتە وە . بۆ دەی پەک پێیکەم حەوتمان دەبەستەوە ستان لە نائومێدی لە عاسیاسیا . ئەمە شەڕی براکوژەیە : ئەوە ئیشلاقی بۆیە لە سەرمان .

ئێمە ئەمانەوێ ئێرە بەغدا سەر بکەین ، شۆرش بکەینەوە و بۆیە هەموو کوردێکی دلسۆز ئەبێ یارمەتیمان بدات . ئەوەش کە ئێستا ئەم ڕێگەیە بە بێ هەلەکان بشات هەرچەندە ئەم پلانە ئیمپریالیستی یە . شۆڕشەکەیە کەتان لە شۆرشەکەی دوایی ئەکەین .

پاحوام وایە کە تۆش لەگەڵ کاک مەسعود قسە بکەیت کە دا دەنیلان سیاسی تێکەڵاو نەکەن . شەڕی براکوژە بە ڕێگەی سیاسی : ڕێگەی نووسین و وتەبێژی بە ئاشتی بە ڕاستی لە هاتنی گەل لا بەلا کرێت . ئەم جۆرە کردەوانە کە ڕاستەوخۆ بە یارمەتی تورکیە و لەبەر پارەی دەستکی تورانی ئەکرێت ، ڕیسوا کردنی زۆری تێ نابینیت . بەڵام ئێمە ئامانجمان ئێستا ئەم رادەیە بۆیە تکایەکی زۆرم هەیە لە سەرەتاوە پاسەوانی ئەم مەسەلەیە بکەن بە هەنگردنی تاتم لە تورکیە لە بەرانبەر کردنی سووک بوونمان بۆ لامان لە ماوەی بە پێناسەکانی دیکەی تر لەلامان لە شاری بەڵا کردنی شەڕانەی گرتنیان ، لە ڕێگەی ئەگرتن ئەوانەی لە تووشی ئێستا لە یادمانەوە . چونکە ئەمە دەوری ترە شەرەفی تورکی و ستەمکاری عێراقە .

بەڵێ بۆ ئێرە ، بۆ دوا ڕۆژ ئەم نامەیە پێشکەش ئەکەم وە ئەگەر ناخۆشە عەفوم بکە لەگەڵ مەشغولیەتی زۆر دیدەدا .

لە پیاوی شاڵاوی حاجی ئەکەم زۆر بە ڕێزی ئیترامیم ...
ئەوە بۆ دایکیان

١٠/٨/١٩٧٦

برایانی بەڕێز کاک ئیدریس و کاک مەسعود

سڵاوێکی گەرم

دیدارتان بە ساغ و سەلامەتی بێ.

من لەم ماوەیەدا کە گەلەکەمان پێیدا تێپەڕ ئەبێت زۆر بە پێویستم زانی بە ڕاستیانەی خوارەوە ئاگادارتان بکەم وە بتان خەمە بەردەم مەسئولیەتی مێژوویی خۆتان:

١- دامەزراندنی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بۆ ڕێکخستنەوەی ڕیزەکانی گەلەکەمان و هێنانەوەی جۆش و خرۆشی هێزەکانی شۆڕشی کوردستان لە پاش ماوەیێکی لە چاوەڕوانیدا کەم توانرا کە خۆسازدان بۆ دەستکردنەوە بە شەڕی پارتیزانی و بە شێوەی نوێی بگاتە ڕادەیەک بتوانین سەدان پێشمەرگە ئامادە بکرێن لە وڵاتدا و سەدانیش لە دەرەوە. ئەوانەی دەرەوە زۆرتر بۆ یارمەتی دان و یارمەتی گەیاندن بە هەژاری ناوەوەیە، ئەگینا شۆڕش وەک هەموو جۆرە خەباتێکی تر هەر لە وڵات ئەکرێت.

هەڵسانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان بەم فرمانە پیرۆزیەی خۆی جێگەی بایەخی هەموو دڵسۆزێکی کورد و کوردستانە وە لەلایەن زۆربەی زۆری گەلەکەمانەوە پشتیوانی لێ ئەکرێت، بەتایبەتی سەبارەت بە دووهێنانی جۆرێکی نوێی سەرکردایەتی شۆڕش بە خەباتی سیاسی و چەکداری دنیا، هەروەک خۆتان لە ئازاری ١٩٧٥ بە تەصریحاتی تەلەفزیۆنی و [illegible] بارزانی بوو [illegible] بە سەربەستی دەرتان بڕی.

لەم کاتەدا دوو مەسەلە خۆیان قووت ئەکەنەوە لە بەرامبەرماندا:

یەکەمیان ئەمەیە کە هەموو هێز و تاقم و کوردێک ئەبێ هەڵوێستی خۆی دیار و ئاشکرا کات بەرامبەر بەم هەوڵدا تاقمیانە لە هەوڵە برایانەی لە هێزەکانی کوردستان ئەدەین دژی دوژمنی فاشستی بەغدا و ئەو پیلانە ئیمپریالستیەی دژی کوردایەتی گێڕدرا: ئەوانەی یارمەتی ئەم خەباتە تازەیە ئەدەن دڵسۆزی کورد و کوردپەروەرن و ئەوانەی دژی ئەوەن وەستن، دژی کوردایەتی ئەوەستن، دژی ژیانەوەی شۆڕش و بەرنامەکانی (التعریب والتشرید)ی گەلەکەمان و لەناوبردنی کوردایەتی ئەوەستن لە ڕیزی حوکمی بەغدا و پیلانە ئیمپریالستیەکەدا.

دووەمیان: ئەمەیە کە پەیوەندی نێوان ئێوە و یەکێتی نیشتمانی چۆن ئەبێت؟

هەروەک لەسەرەتاوە بە ناوی کاک مەسعود نووسراوە و چەندین جار بە زار و بە پەیام شاعیرتان کراوە، ئێمە لایەنگری یەکێتی

پێی ناوچەگەی کوردی لە سەر بناغەیەکی نیشتمانی دیموکراتیا دژی
ئیمپریالزم و [illegible] ئیمپریالیستی و سەنتۆ و [illegible]
[illegible] لەگەڵ ئەوە [illegible] . ئێستە
ئەم نامەیە بە ناوی یەکێتی نیشتمانی یەوە [illegible] ئەکەم لە :

١- بۆ [illegible] سیاسی [illegible] پێوە [illegible] هەڵوێست [illegible]
[illegible] لە [illegible] ئیمپریالزم ([illegible]) و [illegible]
[illegible] و [illegible] . [illegible] نیشتمانی [illegible] کوردایەتیان
[illegible] .

٢- بۆ هاوکاری لە تورکی [illegible] کە [illegible] ، ئێمە
ئامادەین لەگەڵ [illegible] هاوکاری بکەین
کە ئامادەی هاوکاری بێت [illegible] بێت لە سەر
[illegible] (التجمع الوطني العراقي) کە حزبانەکە لەژێر ئالاکەیدا
[illegible] .

[illegible] بە [illegible] ئاشتا [illegible] یا [illegible]
[illegible] بە شێوەیەکی سیاسیانە و ئاشکرا . [illegible]
[illegible] ١٩٥٩ [illegible]
[illegible] نیشتمانی [illegible] .

ب- [illegible] لە [illegible] بۆ تورکیە [illegible] هاوکاری
لەگەڵ [illegible] تورک [illegible] تورکی [illegible] دژی
[illegible] کوردایەتی لە کوردستانی عێراقدا [illegible]
[illegible] دژی یەکێتی نیشتمانی .

[illegible] کە لە تورکیا [illegible] ئاشکرا [illegible] سلطاتی تورکیەوە
[illegible] : [illegible] لە [illegible] لە ئێرانەوە [illegible])
[illegible] کوردستانی [illegible] یەکێتی [illegible] یان
[illegible] لەگەڵ براکانیان لە سوریە [illegible]
[illegible] .

[illegible] ئەم کارە [illegible] کوردایەتی [illegible] کردنە
[illegible] . [illegible] بە [illegible] شێوە [illegible] ، [illegible]
ئاگاداری [illegible] بێت .

[illegible] ئەم کارە [illegible] (٨) [illegible]
کوردستانە کە لە [illegible] [illegible] بە [illegible] .
بە [illegible] بە شێوەیەکی [illegible] . ئەم [illegible]
لە ١٦/٧/ دا لە دێی [illegible] .

- ناردنی چەند بارەستێک بۆ ناو ریزەکانی یەکێتی نیشتمانی لە سەروبەری
بەتایبەتی دروستکردنی دەستەی ناوچەکانی ... هەروەها گوایا بەس کە پاندی
بەدواداچوونی ... بۆیە ئەوانیش بەدوای مانای گەلەکەماندا ... دەرچوون
دەرکەوتووە کە (بارەستن) لەسەر دەستی ... تیرۆر و کۆشتن و
... دروست کراوە بۆئەوەی دوور بن لە ... نزیکی ...
تیرۆریزم ... تیایا ئەنجام بدرێت ... بەرامبەر بە دوژمنانی گەلەکەمان
بگەیێنن

ئایا ئێوە بەراستی ... شۆرشێک لە کوێ ئەگێڕن ... تا ناتوانن
پەیڕەوی بکەن. گەر ئێوە ئەتوانن شۆرش بکەن ئەی بۆ ئەو
دەیان هەزار ... پەنادەربەندە لە گەلێ ... خەرجوون
دوای ... بکەن ... شێوە ... شێوە ناگیرێتەوە. ئەگەر
تاقمەکەی ئێوە لە تورکیە گەورەکیان ... شۆرشێک بکەن ... خەرج و ...
وەک ... سیاسی ... دروست ئەکردوو. ئەو نازانن ئەمانەی
لەسەر ... گەورەکیانە. چونکە لایان ئێوە لەکوێ بوونەوە ... داوایان
لێ ئەکەن ... یارمەتی یان ئەدەین بە ... بۆلایان
... بوونە یارمەتی بوو بۆ ... ناسیۆنالیزم دا.

ئایا ئێوە ... تاقمەکانی ئێوە لە تورکیە لای ئێمە ئیشتیباه کراوە
بە ... لەسەر ... دانە دەستکردنە بە شەڕی
براکوژی. لە دوای ... شەڕکردن لەگەل دوژمنی.
بۆیە ... بەرەو ... دوژمنانی بەردەوامیش شکر
دەربەرەی ... ئەم کارە بەم شێوەیە ئەوا تۆ بالی
شەڕی براکوژی ... ئەگەر بەم شێوە ...
ئەوا ... (شەڕێکی ...) یان بۆ دایین ... پیان
بەوەی کە برایانی ئێمە ... دەو ڕاز بێنن بە ...
لە ... بەرەو ... لە گرتن و ... کردن ...
لەلایەن ئێوەوە بۆ لای ئێمە. ئەگینا یەکێتی نیشتمانی کوردستان
ناچار ئەبێت ... بەرامبەر بە ... (دفاع عن النفس)
ئاشکراکردنی ئەم ... لە ناوەوە و لە دەرەوەی
کوردستانی عێراق ... بۆ رەئی گشتی رۆژهەلات و دونیا.

لە نامەیە [illegible] دلسۆزانەی برایانەی بۆ بەرهەستی کردنی
شۆڕشگێڕسان [illegible] برادەران لە ناوچانەدا ، بۆ ئەوەی یەکێتی و [illegible]
سیاسییانەی [illegible] دابڕدرلا [illegible] سەرکاڵای سیاسی و [illegible]
[illegible] بێت [illegible] لە [illegible] رزگاری خەڵکی لەبەر
[illegible] کە لە کارەکانی یارمەتی ، [illegible] بە مشتومڕ
[illegible] ریکتر [illegible] بۆ ئیحتیال
[illegible] دووەلا .

سوپاسی تان بەریز [illegible] نامەکەم [illegible] سیاسی خۆیەوە)
نە بە یارانە و نە بە [illegible] شەی نە دەنە [illegible]) بە [illegible]
[illegible] پێیە پەنای [illegible] .
[illegible] باتی [illegible] تان ئەکەم کە دەستکەوتی گەلەکەمان
دەسکەوتی شۆڕشی کوردییە و تازە مان [illegible] سەر [illegible]
[illegible] بۆ یەکێتییەکی [illegible] بێ کە [illegible]
[illegible] دوا [illegible]
[illegible] شۆڕش و [illegible] دژی
[illegible] بەغدا [illegible] پێشکەوتن
[illegible] بۆ برایەتی [illegible] دەکا
بۆ [illegible] براکوژی .

بە هیوای دەرامیکی نووسراو لیستانەوە ، بە خواتان

[illegible] بێیم

برات
جەلال تاڵەبانی

[illegible]

تێبینی

[illegible]
[illegible] لە [illegible]
[illegible]
[illegible] لە تورکیە
[illegible] سیاسی [illegible] .
بۆیە [illegible] پێشتر و ئامادە بێت .

من أجل تحقيق التعاون الفعلي في ميدان العمليات العسكرية واتخاذ الخطوات الكفيلة بتنسيق جهود المعادين الثائرين على الحكم الفاشي في العراق وايصال الأسلحة والأعتدة والمساعدات المالية اليهم وتوفير سائر مستلزمات ديمومة وانتصار الثورة المندلعة في كردستان العراق باعتبارها جزءاً هاماً من الثورة العراقية الديمقراطية المناضلة من أجل تحقيق أهداف الشعب العراقي التي تشكل برنامج التجمع الوطني العراقي أرضية جيدة لها، اتفقت الأطراف الموقعة على إقرار وتنفيذ الخطوات التالية:

أولاً:

اعتبار جميع المقاتلين الثائرين على الفاشية في كردستان العراق بصرف النظر عن انتماءاتهم الحزبية والسياسية جنوداً لجيش الثورة العراقية الديمقراطية ومعاملتهم على أساس المساواة من حيث التسليح والتموين والأعتدة وتوفير سائر لوازم مواصلة القتال.

ثانياً: تأليف لجان تنسيق مشتركة من ممثلي الأطراف الموقعة في سائر [illegible] لتوحيد جهود الأنصار [illegible]

الفاشية كقوى متحدة ومتضامنة في النضال وكذلك حل الخلافات والاشكالات التي تمس روح الأخوة الكفاحية ورفقة السلاح في الجيش الواحد.

ثالثاً: - الشروع فوراً بتأسيس لجان التنسيق في المناطق المحررة والممرات الهامة حسب ما يتفق عليه لتأمين إيصال الأسلحة والأعتدة الى المقاتلين على أرض الوطن وكذلك لإعادة المقاتلين الموجودين في الخارج مع بعضهم لينضموا الى إخوانهم المقاتلين في الوطن.

رابعاً: - بذل الجهود المشتركة والانفرادية المستمرة من الأطراف الثلاثة للحصول على الأسلحة المتطورة والأسلحة اللازمة لإدامة الثورة ومنها تشكيل لجنة مشتركة للتفتيش عن الأسلحة وبذل كل الجهود لإمداد المقاتلين بها بالسرعة القصوى.

خامساً: - وقف الحملات الإعلامية والكلامية وتوسيع المجالات للتعاون والأخوة.

سادساً: - يقوم كل طرف من الأطراف الثلاثة بإبلاغ قواعده وتنظيماته المسؤولة بمضمون هذا الاتفاق والتزامهم بتنفيذه وبذل كل الجهود اللازمة لوضع هذا الاتفاق موضع التطبيق العملي.

عن الحركة الوطنية الاشتراكية

عن الحزب الديمقراطي الكردستاني
القيادة المؤقتة

عن الاتحاد الوطني الكردستاني

١٩٧٧/٣/١

فيما يلي نص ورقة العمل المقدمة من المكتب السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني الى الحكومة العراقية لايجاد حل صحيح للمشكلة الكردية في كردستان العراق .

---

* يتعرض شرقنا ومنه عراقنا الى هجمة استعمارية ـ صهيونية ـ رجعية شرسة تستهدف اعادة الانيار الاستعمارية الى اعناق شعوبنا وتثبيت الكيان الصهيوني العدواني وفرض الانظمة الرجعية وسلب الشعوب مكتسبات نضالها .
* ان التآمر الاستعماري ـ الصهيوني ـ الرجعي الشاهنشاهي يستهدف العراق ايضا ، ويركز على فلسطين والخليج العربي للاسباب النفطية والسياسية والستراتيجية وغيرها .
* ان مقاومة المخططات الاستعمارية ـ الصهيونية ـ الرجعية الشاهنشاهية بنجاح تتطلب وحدة وطنية حقيقية صلبة في كل بلد ، ووحدة الصف الوطني العربي والتلاحم النضالي مع قوى الثورة العالمية .
* ان تعزيز العلاقة الاخوية التأريخية بين الشعبين الشقيقين العربي والكردي القائمة منذ قرون يلعب دورا هاما في التصدي الظافر لهذا المخطط الجهنمي الذي يستهدف الشعبين معا . وان الحرص الجدي على صيانة وتعزيز هذه العلاقة الاخوية التأريخية بين الشعبين الشقيقين العربي والكردي يتطلب الادراك الواعي لوحدة نضالهما ضد اعدائهما المشتركين ووحدة مصالحهما الاساسية ، ووحدة المصير بينهما ، وهذا يعني بداهة الاقرار المتبادل والاحترام لوجود كل منهما القومي المتميز وحقوقهما القومية والديمقراطية وطموحاتهما المشروعة .
* اننا نحن في الاتحاد الوطني الكردستاني نؤمن بوحدة النضال والمصالح والمصير بين الشعبين الشقيقين الكردي والعربي ، نؤمن بأن انتصار القومية العربية المتحررة في نضالها ضد الاستعمار والصهيونية والرجعية وتحقيق اهدافها في التحرر والوحدة العربية التقدمية والديمقراطية الشعبية فالاشتراكية هو انتصار عظيم لا للعرب فحسب ، بل ولشعوب شرقنا وفي مقدمتها شعبنا الكردي ، بل للانسانية كلها ايضا . لقد رفع التيار التقدمي الكردي منذ اكثر من ربع قرن شعارا ظل ثابتا عندنا ، شعارا يقول بأن " كل نصر تحرزه القومية العربية المتحررة هو نصر للقومية الكردية ايضا . " لذلك فنحن نحرص حرصنا على بؤبؤة عيوننا على هذه العلاقة الاخوية التأريخية وننظر نظرة ستراتيجية اليها ونسمو فوق الخلافات الصغيرة ونركز تركيزها الى المستقبل والتمسك بالقضايا المشتركة بالكفاح المشترك والمصالح المشتركة .
* أن التناقض العدائي هو بين شعوبنا (العرب والكرد وغيرهما) وبين الامبريالية والصهيونية والرجعية العميلة او المرتبطة بهما ، لذلك فالخلافات بين الحركة القومية الكردية والحركة القومية العربية والاطراف الممثلة لها ـ هي في الواقع الموضوعي ـ خلافات بين الاشقاء ، بين الحلفاء ـ وهذا يعني ان طريقة حلها هي : الحوار البناء ، النقد والنقد الذاتي ، الاقناع والاقتناع ، البذل المتواصل للجهود الاخوية والكفاح السلمي الفكري والسياسي .
* ان تحويل هذه الخلافات الى تناقضات حادة هي غلطة كبرى . لقد بذلنا نحن في جانبنا جهودا متواصلة للتفاهم الاخوي مع كل القوى العربية القومية ومنها حزبكم سواء عندما كان مطاردا ومضطهدا او بعدما استلم الحكم . وان سجلات علاقاتنا تسجل مواقفنا الاخوية والمشرفة تجاهكم .

اننا نعتقد بأن المسؤولية الاساسية في تحويل الخلاف الكردي ـ العربي الى تناقض حاد تقع على السياسة القصيرة النظر التي تتجاهل الجماهير الكردية والتيار التقدمي الكردي وتسعى الى ارضاء القيادات او الافراد بغير الحقوق القومية والى السياسة الرامية الى تهجير الاكراد من ارض الاباء والاجداد ، وتغيير المعالم القومية لكردستان العراق .

اننا نعتقد ان معالجة هذه المشكلة في الظروف الراهنة تتطلب ما يلي :

١ ـ اعادة الثقة بين العرب والاكراد وبالتحديد بين الحكم وجماهير الشعب الكردي .
٢ ـ انهاء سياسة التهجير وتغيير المعالم القومية الكردية واعادة جميع الاكراد المهجرين الى اماكنهم الاصلية في كردستان .
٣ ـ اطلاق سراح جميع الاكراد المحكومين والموقوفين والمنفيين الى الجنوب .
٤ ـ اعادة بناء القرى المهدمة وتعويض المتضررين وتخصيص المبالغ اللازمة لذلك .
٥ ـ تنفيذ جميع بنود بيان آذار ، وتطبيق قانون الحكم الذاتي على ايدي ممثلي الشعب الكردي وتطويره .
٦ ـ اطلاق الحريات الديمقراطية بما فيها حرية العمل السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني .
٧ ـ الثقة بالقوى التقدمية الكردية وتحميلها وتخويلها مسؤولية ادارة الحكم الذاتي وصيانة الحدود بوحدات مسلحة من العناصر الوطنية المعادية للاستعمار والرجعية ، وحدات عقائدية ومؤمنة بالاخوة الكفاحية العربية الكردية .

اننا نشعر بخطورة التدخل الايراني المكشوف في شؤون العراق والمتمثل في اعادة جماعات مسلحة تابعة لقيادة البارزاني المرتبطة بالاستعمار الاميركي والصهيونية والرجعية الشاهنشاهية . ان التدخل الايراني هو جزء من مؤامرة استعمارية ـ صهيونية ضد عراقنا ، ضد شعبنا الكردي وضد الامة العربية ، وقيادة البارزاني تلعب دور حصان طروادة في هذه المؤامرة الاستعمارية ـ الصهيونية .

ان وثائق (بايك) الاميركية ورسائل البارزاني الى كارتر تثبتان تحول قيادة البارزاني الى عصابة عميلة لاميركا مرتبطة بالصهيونية والرجعية الشاهنشاهية . ان التصدي الناجح لهذه المؤامرة الاستعمارية ـ الصهيونية يتطلب :

١ ـ ايقاف حرب اقتتال الاخوة من قبلكم .
٢ ـ انهاء السياسة الخاطئة القائمة على التهجير والتعريب .
٣ ـ تطبيق قانون الحكم الذاتي لكردستان وتنفيذ جميع بنود بيان ١١ آذار ١٩٧٠ قولاً وعملاً .
٤ ـ الثقة بالقوى التقدمية الكردية وحقها في التصدي لهذه المؤامرة الاستعمارية ـ الصهيونية ، ودعمها في ذلك .

دور العراق القومي العربي :

ان العراق يستطيع القيام بدور هام في معركة الامة العربية في نضالها ضد الامبريالية والصهيونية والرجعية ، في تحرير فلسطين وصيانة الخليج العربي ... ولكي يستطيع العراق اداء دوره القومي يجب عليه :

١ ـ تعزيز وحدة الشعب العراقي الوطنية التي تشكل الاخوة العربية الكردية حجر الزاوية فيها .

٢ ـ وحدة القوى التقدمية العراقية وانطاء تياراتها الاساسية (الحقيقية والفاعلة) في النضال الموحـد .

٣ ـ اطلاق الحريات الديمقراطية بما فيها حرية العمل السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني .

٤ ـ أخذ العراق لمبادرة عربية جديدة في الدعوة الى جبهة عربية تضم العراق وليبيا وسوريا ومنظمة التحرير الفلسطينية واليمن الديمقراطي والجزائر للتصدي للمؤامرة الاستعمارية ـ الصهيونية .

٥ ـ تعبئة طاقات العراق المادية والعسكرية لزجها في معركة الامة العربية ضد العدوان الصهيوني الاستعماري .

٦ ـ التنسيق مع القوى والدول العربية التقدمية دفاعا عن الخليج العربي .

٧ ـ دعم الثورة الفلسطينية بجميع فصائلها حتى تحقق التحرير التام لكامل التراب الفلسطيني .

المعالجة الآنية للمشكلة الكردية في العراق :

١ ـ انهاء سياسة التهجير وتغيير المعالم القومية واعادة جميع المهجرين الى اماكنهم .

٢ ـ تنفيذ جميع بنود بيان آذار ١٩٧٠ وتطبيق قانون الحكم الذاتي على ايدي ممثلي الشعب الكردي وتطويره .

٣ ـ اطلاق سراح جميع الاكراد المحكومين والموقوفين .

٤ ـ تخويل القوى التقدمية الكردية مهمة الدفاع عن الحدود العراقية في المنطقة الكردية .

المكتب السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني

كردستان العراق / تشرين الثاني ١٩٧٧

تصريح من المكتب السياسي للاتحاد الوطني الكردستاني
ـ كردستان العـراق ـ

يرى المكتب السياسي للجنة القيادية للاتحاد الوطني الكردستاني من واجبه الوطني ان يعلن للرأى العـام العربي والعالمي ما يلـي :

اولا : يكرر الاتحاد الوطني الكردستاني دعم ومساندة الشعب الكردى المطلق للثـورة الفلسطينية المجيدة في نضالها لتحرير فلسطين واقامة دولتها الديمقراطية العلمانيـة على ربوعها • ويعتبر اسنادها واجبا وطنيا وقوميا وانسانيا • ويعيد تأكيد مواقفه السابقة بأن الشعب الكردى لن يسمح بوضع حركته التحريرية العادلة في موقف المتعارض مـع الثورة الفلسطينية والقومية العربية المتحررة وان النضال ضد العدوان الصهيوني الاستعمارى هو نضال تقدمي عادل لا يمكن القضاء عليه بالمؤامرات الاستعمارية ـ الصهيونية ـ الساداتيـة •

ثانيا : ان الشعب الكردى يستنكر زيارة السادات لاسرائيل ويعتبرها طعنة خنجر غـادرة في ظهر الثورة الفلسطينية والتضامن العربي وخرقا صريحا لمقررات مؤتمرات القمة العربية وخروجا على الاجماع العربي وخدمة كبيرة للصهيونية وتبييضا لوجه العصابات الصهيونية الارهابية المدانة عالميا وعربيا •

ثالثا : يعلن الاتحاد الوطني الكردستان مجددا التزامه بموقفه المبدئي والمبلغ للقـوى التقدمية العربية حول استعداده، لايقاف النضال المسلح ضد القوات العراقية اذا ساهم العراق في الجبهة الشرقية • وان وحدات الانصار الكردستانية المدافعة عن الوجـود القومي للشعب الكردى ضد سياسة التهجير والتشريد الجماعية وضد الشوفانية العاملـة لابادة القومية الكردية، والمناضلة من اجل الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان العراق تحت راية الثورة العراقية الديمقراطية، ان هذه الوحدات ستوقف عملياتهـا الحربية فور توجه الجيش العراقي لاداء واجبه القومي العربي دفاعا عن الثورة الفلسطينية واسهاما لتحرير فلسطين وستتولى حماية حدود الجمهورية العراقية ووحدة اراضيها ضـد العصابات المأجورة التي تمهدها منظمة السافاك الجاسوسية الايرانية الى كردستان العراق•

رابعا : ان الاتحاد الوطني الكردستاني يقبل بالقوى التقدمية العربية في هذه الحالة وفي مقدمتها الثورة الفلسطينية حكما عدلا بين الشعب الكردى والحكومة العراقية •

١٩٧٧/١٢/١٤

تصريـــح صحفي من الاتحاد الوطني الكردستاني

اصدرت الحكومة العراقية بيانا في ١/١٠/١٩٧٨ تبدي فيه استعدادها لارسال قوات عسكرية الى الجبهة الشمالية كما تدعو لعقد مؤتمر قمة عربي وتقترح انشاء صندوق عربي تسهم فيه الدول النفطية بحصص محددة •

ان دوافع هذه المبادرة من جانب النظام العراقي هي :

أ ــ امتصاص السخط الجماهيري العراقي المتولد بدءا من فرض الارهاب الدموي على الشعب العراقي واعلان حرب الابادة على المواطنين الاكراد وتصفية الحركة الوطنية والديمقراطية العراقية وانتهاء بفرض الاقامة الجبرية على الزعيم الوطني المرجعي الايراني آية الله الخميني تلبية لطلب شاه ايران •

ب ــ فك العزلة العربية الخانقة التي يعيش فيها نتيجة مواقفه وخاصة بعد قيامه بسلسلة من الاغتيالات لممثلي الثورة الفلسطينية في الخارج •

ج ــ تمييع مقررات الجبهة القومية للصمود والتصدي والتقليل من شأن الجبهة •

د ــ اعطاء مسحة من الشرعية او السكوت العربي عن التنسيق العراقي الايراني لقمع الحركة الوطنية في كلا البلدين •

لذلك فان هذه المبادرة العراقية مجرد تكتيك مرحلي وليس القصد منه خدمة قضية الشعب الفلسطيني ولا تحرير الاراضي العربية المحتلة عام ١٩٦٧ •

كما ان البيان العراقي يخلو مــن ذكر دور الامبريالية الامريكية في صفقة كامب ديفيد اذ لاول مرة تدخل امريكا كطرف رسمي مباشر في عملية التسوية لصالح الصهيونية ••

ورغم كل ذلك فان الاتحاد الوطني الكردستاني في الوقت الذي يقود الحركة المسلحة في كردستان العراق من اجل الديمقراطية للعراق والحكم الذاتي لكردستان فانه :

١ ــ يؤكد موقفه السابق الذي اعلنه اثر مبادرة السادات لزيارة القدس بانه يجمد نشاطاته العسكرية الهجومية فيما اذا سمح للجيش العراقي بالتوجه الى الجبهة الشمالية حيث الساحة الحقيقية للجيش العراقي الذي زج ست فرق منه في كردستان قسرا في معركة غير عادلة لابادة المواطنين الاكراد •

٢ ــ يخول منظمة التحرير الفلسطينية الممثل الشرعي والوحيد للشعب الفلسطيني ان يفاتح الحكومة العراقية لافساحها المجال امام متطوعي الاتحاد الوطني الكردستاني الالتحاق بالثورة الفلسطينية كمقاتلين في صفوفها وذلك انطلاقا من دعمنا المبدئي والمطلق لنضال الشعب العربي الفلسطيني •

الاتحاد الوطني الكردستاني (العراق)

٦/١٠/١٩٧٨

١٢-٧٥

كردستان [illegible] الاستقلال

يا جماهيرنا ناضلي وارفضي واحمي [illegible]

يا ابناء شعبنا [illegible] —

جماهير شعبنا الكردي المناضل —

لقد واجه شعبنا الكردي عبر [illegible] العديد من المؤامرات والدسائس سريعة من قبل القوى الشوفينية والمعاندة بدعم وتحريك من امبرياليين [illegible] ورغم كل ذلك وقف [illegible] شعبنا البطل بوجه تلك المؤامرات وهو اكثر ايمانا وتصميما لخوض النضال واصلب عودا واصرارا على [illegible] اهدافه القومية المشروعة غير [illegible] بالتضحيات [illegible] في اساليب نضاله الثوري وفق ظروف [illegible] ومتطلباتها .

في هذه المرحلة التاريخية التي تمتاز بتقلص النفوذ الامبريالي وتصاعد الزخم الثوري للشعوب المناضلة ومد تزايد المد الجماهيري لحركة شعبنا [illegible] الرجعية الايرانية والسلطة الفاشية في العراق والمتمثلة بالعصابة التكريتية الحاكمة بدعم وايعاز وتوجيه من الامبريالية العالمية على مؤامرة قذرة على شعبنا الكردي [illegible] حركته التحررية وذلك في ٦/ اذار/ ١٩٧٥ في الجزائر بعد ان فشل الفاشست في عملياتهم العسكرية التي استهدفت ابادة الشعب الكردي باسره من قتل وتشريد للالوف من ابنائه البررة ومن تدمير لكردستاننا الحبيبة نتيجة لصمود الشعب الكردي وايمانه بعدالة قضيته ومقاومة البيشمركة الابطال اشد الخناق على [illegible] التناقضات القائمة في صفوفهم اقدموا وبايعاز وتوجيه [illegible] على اكبر خيانة وطنية وقومية بحق شعبنا العراقي والامة العربية الشقيقة وذلك بتنازله عن اجزاء من الاراضي العراقية التابعة للحدود الايرانية وعن شط [illegible] للحكم العميل في ايران تلك الخطوة التي لم تجرأ اغبى الحكومات الرجعية في العراق والتي سبق وان تحالفت مع الحكم الايراني الرجعي في عهد [illegible] على الاقدام عليها وفي وقت ناشد الحزب الديمقراطي الكردستاني عن [illegible] للتفاوض مع السلطة الفاشية في العراق حفاظا على مصلحة العراق العليا [illegible]

ايتها الجماهير الكردستانية المناضلة —

اذا كانت الظروف الموضوعية التي احاطت بالحزب [illegible] الكردستاني والثورة قد ساعدت [illegible] ما آلت اليه فان واقع الحزب والثورة [illegible] الاخير قد مهد الى ذلك وساهم الى درجة كبيرة في [illegible] فقد اهملت قيادة الحزب بوجه خاص مسالة التنظيم وصار الولاء الشخصي والتكتل [illegible] وانعدمت الوحدة الفكرية والنقد والنقد الذاتي داخل الحزب ونشأ الحزب مبدأ الديمقراطية المركزية وساد روح البيروقراطية على اجهزته وما نجم من تسبب [illegible] على المصالح الشخصية على حساب المصلحة العامة [illegible] الانتهازي واسلوك والتربية [illegible] وهذه نتيجة منطقية لسيطرة بعض العناصر المتفسخة والانهزامية على العديد من قيادات الحزب والثورة التي اصبحت بؤرا للفساد والفوضى .

اننا في الوقت الذي نعلن لكم [illegible] الحزب الذي قاد النضال لفترة تزيد عن ربع قرن وفجر ثورة ١١/ ايلول / ١٩٦١ وحقق [illegible] ١١/ اذار / ١٩٧٠ لا ولم يلن امام هجمات ومؤامرات [illegible] والرجعية ويناشد الجماهير الكردستانية بوجه عام وشعبنا العراقي [illegible] عام بانه سيستمر في نضاله وهو اكثر ايمانا بمبادئه و[illegible] نابذا كل العناصر والقيادات المتخاذلة والمتفسخة رافضا [illegible] التكتل و[illegible] متحديا [illegible] مؤمنا بالجماهير الكردستانية متسلحا بالافكار [illegible] والثورية مؤمنا بالتنظيم والاستراتيجية الثورية اسلوبا للنضال ليبرهن امام الجماهير العراقية وكل القوى الخيرة في العالم بان [illegible] الكردي اقوى من كل المؤامرات .

ان الحزب الديمقراطي الكردستاني — القيادة المؤقتة — اذ يؤكد استمراره في خوض النضال [illegible] الثوري [illegible] على النضال من اجل حكم ذاتي حقيقي لكردستان [illegible] في اطار الجمهورية العراقية [illegible] عن العراق يتشبع شعبنا الكردي [illegible] وهو في الوقت الذي يندد بهذه السياسات اللاانسانية سياسة القمع والتنكيل وحملات التهجير والتعريب [illegible] والخيرة في البلاد والعالم الى شجبها والوقوف الى [illegible]

شعبنا المضطهد وكذلك فان حزبنا الديمقراطي الكردستاني ـ القيادة الموقتة ـ يلتزم اشد الالتزام [illegible] لا يلين بحرى الاخوة العربية [illegible] ديمقراطـــي [illegible] والاقليات القومية الشقيقة بحرية ومساواة .

[illegible] ــون فــي كل مكـان ـ

ان حركة شعبنا الكردي التحررية باعتبارها حركة شعب مضطهد هي جزء من حركة التحرر العالمية [illegible] الاصيلة وان حزبنا الديمقراطي الكردستاني ـ القيادة الموقتة ـ باعتباره طليعة هــذا [illegible] وارادتـه الثورية يقف الى جانب [illegible] الثورية والتحررية [illegible] فــي [illegible] حرياتهــا وحقوقهــا المشروعة وعلى راسهــا شــعب فلسطين البطل وهو موثق اشد الايمــا ن [illegible] قضيــة الحريــة فــي العالم [illegible]

ان النظــام الفاشــي فــي العراق يؤكد يوما بعد يوم استمراره [illegible] ماصير وخنق حياتهــا [illegible] لا يدعو الى الشك بانـه ينفذ بكل خبث البــدور [illegible] المنوط بــه في المنطقــة [illegible] في هذه المرحلة في ظروف لم [illegible] لها التاريخ مثيلا فهــو غارق في جو من القلق وعدم الطمانينة [illegible] النواحي السياسية والاقتصادية [illegible] جامدا رغم كل ادعاءاتــه محو الشخصية [illegible] في ايران . اننــا نناشد كافة القوى الوطنية والتقدمية في البلاد [illegible] مؤامرات الطغمة التكريتية الحاكمة وكشف حقيقة النظام [illegible] وادعاءاتــه [illegible] ولتحمــل [illegible] التاريخيــة للوقوف بحــزم [illegible] الارهاب البعثي ومساومــاته الخيانية على الصعيــد [illegible] ان ترفع صوتهــا وتتضامن معنــا [illegible] اخواننا اللاجئين والمشردين فــي [illegible] الى ارض الوطن الحبيب .

[illegible] الابطــال ـ

[illegible] اعداؤكــم في كل الظروف وبكل قوة الى ضربنــا [illegible] ولهذا فقد حشد كل [illegible] امكاناتــه على الحزب باعتباره الاداة الثورية الوحيدة التي تستطيع ان تقود نضالات شعبنا الكــردي [illegible] كردستان العراق وتصمد امام هجماته ومؤامراته [illegible] وكان حزبكم ينهض من كل الازمات [illegible] هذه الازمــة اكثر ارادة وتصميما وصحة وفي هذه المرحلة التاريخية الحاسمة وفي [illegible] ظروف النكسة [illegible] المناضلة الى تصعيد النضال والارتقاء الى مستوى الاحداث حيث ان المؤامرة التي خطط لها بكل [illegible] اكبر من النكســة ذاتهــا ... انها [illegible] القومي وشخصيتنا [illegible] الاف من شهدائنا الابرار الذين [illegible] في سبيل حرية كردســتان وحقوق شعبنا الى الاستمرار في النضال والالتفاف حول القيادة [illegible] وعلى تخطي كل السلبيات السابقة لاننــا صممنــا على تحدي هذا الواقــع [illegible] النضــال مستنديــن على قدرات [illegible] وعلى ارادتكــم [illegible] الثورية التي لا تلــين .

ان المسؤولية التاريخية تقع على عاتق [illegible] مؤمنون بالنصر [illegible] [illegible] وللحكم الشاهنشاهي [illegible] الرجعي في ايران ولاسيادهم [illegible] ولنؤكــد [illegible] من مؤامراتهم ودسائســهم [illegible] وسوف نصعد نضالنا على الصعيد [illegible] ووثق [illegible] [illegible] مع الاحزاب والقوى التقدمية الكردية التي [illegible] من اجل الحقوق القوميــة للشعب الكردي [illegible] كانت الظروف ومهمــا غلت التضحيات [illegible] علــى [illegible] شهدائنا الابرار الذين عاهدونــا بان نكمل المسيرة حتى النصــــــر .

النصـــــر لكرد [illegible]
المجد والخلود لشهدائنا الابرار

الحزب الديمقراطي الكردستاني
ـ القيادة الموقتــة ـ

١٩٧٦/١٠/١٠

بيان

الحزب الديمقراطي الكردستاني – القيادة المؤقتة –

بمناسبة مرور عام على اتفاقية (٦ آذار) الخيانية

يا ابناء شعبنا العراقي النبيل –
ايتها الجماهير الكردستانية المناضلة –

في هذا اليوم وقبل عام توصل الحكم الفاشي التكريتي في العراق والنظام الشاهنشاهي العميل الى اتفاقية الجزائر الغادرة بعد سلسلة من المناورات والاجتماعات لاقطاب هذين النظامين ، ساهم فيها اكثر من طرف ومهدت لها تنازلات الطغمة التكريتيةقبل ابرام هذه الاتفاقية الغادرة . وقد عكست جسامة وخطورة هذه الاتفاقية الخيانية مدى تصاعد وتطور الحركة التقدمية لشعبنا الكردي وشموليتها ، لتشكل انعطافا تأريخيا متكاملا لمسيرتها الظفرة ، معبرة عن طموحات وتطلعات جماهيرنا الكردستانية ، وبعد ان تاكد للاعداء بان القهر والتنكيل وحرب الابادة لا يثني ارادة الجماهير الثائرة ، وحين شعرت الطغمة التكريتية بفشلها في مواجهة الجماهير الثائرة عسكريا سارعت الى تقديم تنازلات مذهلة عبر هذه الاتفاقية الغادرة مكرسة بذلك شرعية مطامع الشاه العميل في العراق والخليج العربي لدرجة فاقت احلامه .

لقد حققت هذه الاتفاقية لايران السيطرة الكاملة على نصف شط العرب ، واقرّ النظام الفاشي حق ايران في ضم اقليم عربستان الذى تغاضي مساحته اضعاف مساحة فلسطين ، وقطع الطريق عن ثوار جبهة تحرير عربستان وشعبهم من استغلال الاراضي العراقية في نضالهم ضد النظام الايراني العميل ، واعطاء الشرعية لاحتلال ايران الجزر العربية في الخليج وتدخلها السافر في قمع الثورة الظفارية والسعي لمحاصرة جمهورية اليمن الديمقراطية الشعبية واطلاق يد النظام الشاهنشاهي العميل في سيطرته على الخليج العربي اضافة الى تنازله عن اجزاء كبيرة من الاراضي العراقية في الحدود البرية بين البلدين لايران .

كانت هذه الاتفاقية هي المحطة الاخيرة للحكم الفاشي العراقي معلنا بذلك حقيقته الشوفينية والرجعية بالرغم من الحملة الاعلامية الهادفة الى تضليل الرأى العام العراقي والعربي لمغزى وابعاد هذه المؤامرة القذرة . وقد تجلى الدور الخياني للنظام الدكتاتوري العراقي عن طريق المساومة والخيانة وانفتاحه على الامبريالية العالمية وفتح باب العراق للرأسمال الاحتكاري الاجنبي ، وتخليه عن التزاماته القومية لصالح القوى المعادية لحركة التحرر الوطني وتآمره على الشعب الفلسطيني وسعيه في شق وحدة فصائله الثورية ودعوته الصريحة وحماسه المسعور لاقامة حلف جديد في الخليج العربي وسكوته المطبق عن تحديات واطماع شاه العمالة التوسعية وتعاونه الوثيق مع الانظمة الرجعية في تنفيذ مخططات الامبريالية العالمية في المنطقة ... وفي المجال الوطني فقد استطاع الحكم الدكتاتوري ضرب الحركة الوطنية العراقية والتنكيل بقواها الوطنية المخلصة ولم ينج من هذه الاساليب والممارسات الفاشية حتى عناصر وقيادات الحزب الحاكم نفسه وانعكس هذا الوضع بشكل صارخ في حرب الابادة التي شنتها ولا تزال تشنها هذه الطغمة في كردستان .

ايتها الجماهير الكردستانية المناضلة –

بعد ان تعهدت الامبريالية العالمية وحلف السنتو للنظام التكريتي الحاكم في محاصرة الثورة الكردية وضربها من الخلف لقاء تراجع النظام الفاشي ودخوله في حضيرتها ، استغل الفاشست هذا الوضع ليشنوا حملات التهجير والتعريب والتبعيث في كردستان اضافة الى عمليات الابادة والتصفية والاغتيالات وهو مستمر في هذا النهج العنصري المقيت متخطيا باساليبه الوحشية كل العنصريين والفاشيين . حيث تم ابعاد الالوف من الموظفين والمستخدمين والعمال الاكراد من كردستان الى وسط وجنوب العراق ، وتشجع السلطة الفاشية نزوح الموظفين والمهنيين العرب الى كردستان مع اغراءات مالية ومعنوية ، ولا تزال عمليات التشريد والتهجير مستمرة لتشمل الالوف من الفلاحين الاكراد الى المناطق العربية ، وتحت غطاء القرى العصرية بدا النظام بانشاء مستوطنات سكنية ذات استحكامات عسكرية للمهاجرين العرب الوافدين قسرا من جنوب العراق ليحلوا محل اخوانهم

الاكراد في مناطق سنجار وتلعفر ودهوك وكركوك وخانقين ومندلي ومسحت قراهم من الوجود ، محيلا بذلك . كردستان الى فلسطين ثانية ، ويسعى جاهدا وبشكل حثيث ومركز وبسكوت مطبق الى تغيير التركيب السكاني والواقع القومي لكردستان وذلك بسلخ كل المعالم القومية والتاريخية للمدن والقصبات الكردية ابتداء بتفتيت الاقضية والنواحي ودمجها بالمحافظات العربية وتغيير اسماء المحافظات الكردية – كما حدث لمدينة كركوك الكردستانية المناضلة – وانتهاء بتدمير القرى الكردية ، ناسفا بهذه الاجراءات ما حققه شعبنا الكردي في اتفاقية ١١ آذار ١٩٧٠ ، متنكرا حتى للمؤسسات الكارتونية التي وضعها عام ١٩٧٤ لتزييف ارادة شعبنا الكردي البطل .

لقد انعكس هذا الوضع المتردي للحياة السياسية في البلاد على الحياة الاقتصادية . فتدهور الانتاج الزراعي من جراء الهجرة القسرية ... والتحول السلبي للسياسة الاقتصادية بفتح باب الاستيراد على مصراعيه امام السلع الكمالية وغير الانتاجية وما نجم عنه من استنزاف لقسم كبير من الدخل الوطني والتبذير الهائل في الانفاق الحكومي كل هذا وضع السلطة الفاشية امام ازمة اقتصادية وجها لوجه تتسم مظاهرها بالغلاء الفاحش وارتفاع اسعار الكثير من السلع الضرورية بنسبة اعلى من الضعفين من جهة وضعف القوة الشرائية للغالبية العظمى من ابناء شعبنا العراقي – الفلاحين – من جراء تدهور الانتاج وانتشار البطالة على نطاق واسع وشحة وندرة الكثير من السلع الاساسية من جهة اخرى .

ايها المناضلون في كل مكان –

ان عمليات البطش والتشريد لن تنال من عزم وتصميم شعبنا الكردي البطل على رفض واقع النكسة ومواصلة النضال ، وان حزبنا الديمقراطي الكردستاني – القيادة المؤقتة – الذي يقف اليوم بثبات وعزم في الساحة الكردستانية وبين الجماهير وهو يقود نضالاتها في هذه المرحلة التاريخية الحرجة يؤكد مرة اخرى اصراره الثوري على مواصلته لقيادة المسيرة النضالية لشعبنا الكردي في الساحة الحقيقية – كردستان – مستفيدا من اخطاء النكسة وعبرها معتمدا على طاقات الجماهير الكردستانية الخلاقة وفق اسس تنظيمية عصرية واستراتيجية ثورية ذات افق وابعاد وطنية وقومية تتلائم وضرورات المرحلة الراهنة ... ويدعو كل الجماهير الكردستانية الى المزيد من النضال والصمود والتحدي ويناشد ابناء شعبنا الكردي وقواه الوطنية المخلصة الى توحيد الجهود والوقوف في جبهة كفاحية واحدة للقوى الوطنية والتقدمية العراقية لتكثيف النضال ضد العدو الفاشي ولتحقيق طموحات جماهيرنا الكردستانية والعراقية في حكم ذاتي حقيقي لكردستان في ظل حكم ديمقراطي للعراق .

ان السعي لتفتيت القوى الكردية المخلصة ، وتضليل الجماهير وتغيير الحقائق ، وتحريف نضالات حزبنا الديمقراطي الكردستاني العريق لا يخدم الا العدو العنصري ويساهم في تسهيل امرار مخططات العدو الاجرامية لمحو كياننا وشخصيتنا الكردية ولا يجني اصحابها الا الفشل الذريع لان وحدة شعبنا الكردي كانت دوما رائد حزبنا عبر مسيرته التاريخية الطويلة وهي سر وجوده ديمومته وتطوره وانتصاره في الساحة النضالية ... وسيظل حزبنا امينا على هذه المسيرة ..

ان حزبنا الديمقراطي الكردستاني – القيادة المؤقتة – في الوقت الذي يهيب بالرأي العام العراقي والعربي والعالمي ويناشد كل القوى الوطنية وجميع احرار العالم والمنظمات الدولية والانسانية الى العمل الجدي والفوري لانقاذ شعبنا الكردي من حملات البطش والارهاب والتشريد والوقوف الى جانب شعبنا المضطهد في محنته ودعمه لنيل حقوقه المشروعة ، فانه يدعو كل القوى والفصائل الوطنية التقدمية في العراق الى توحيد جهودها ورص صفوفها في جبهة وطنية تقدمية للوقوف بحزم امام المخطط الامبريالي الرجعي الهادف الى تكبيل طموحات شعبنا العراقي وارجاعه الى حظيرة الاحلاف والمعاهدات الاستعمارية والنضال لانقاذه من براثن الطغمة التكريتية الحاقدة من اجل تحقيق حكم وطني ديمقراطي لا يساوم على سيادة العراق يتمتع في ظله شعبنا الكردي بحكم ذاتي حقيقي ... لنجعل من ذكرى اتفاقية ٦ آذار الخيانية منطلقا جديدا لتحشيد القوى الخيرة في البلاد لقبر هذه الخيانة الوطنية .. والنصر دائما للشعوب المناضلة .

لتسقط اتفاقية ٦ آذار الخيانية

النصر لكردستان الجريحة

لتنتصر ارادة شعبنا العراقي ضد الفاشية

الحزب الديمقراطي الكردستاني – القيادة المؤقتة –
كردستان – ٦ / آذار / ١٩٧٦

٩

اعيد طبعه وتوزيعه من قبل الحزب الديمقراطي الكردستاني – فرع اوربا – نيسان ١٩٧٦